

almanah

SCÎNTEIA
TINERETULUI

'90

IT45620

„Putem să afirmăm încă o dată că am străbătut un drum lung, am urcat pe înalte culmi, am învins multe obstacole și am obținut victorii minunate! De la înălțimile la care am ajuns se văd acum clare piscurile înalte și zărilor minunate, luminoase ale primăverii omenirii — zărilor comunismului. Să facem totul pentru a străbate drumul pe care îl mai avem într-un timp cât mai scurt, în deplină unitate a întregii noastre națiuni!”

NICOLAE CEAUȘESCU

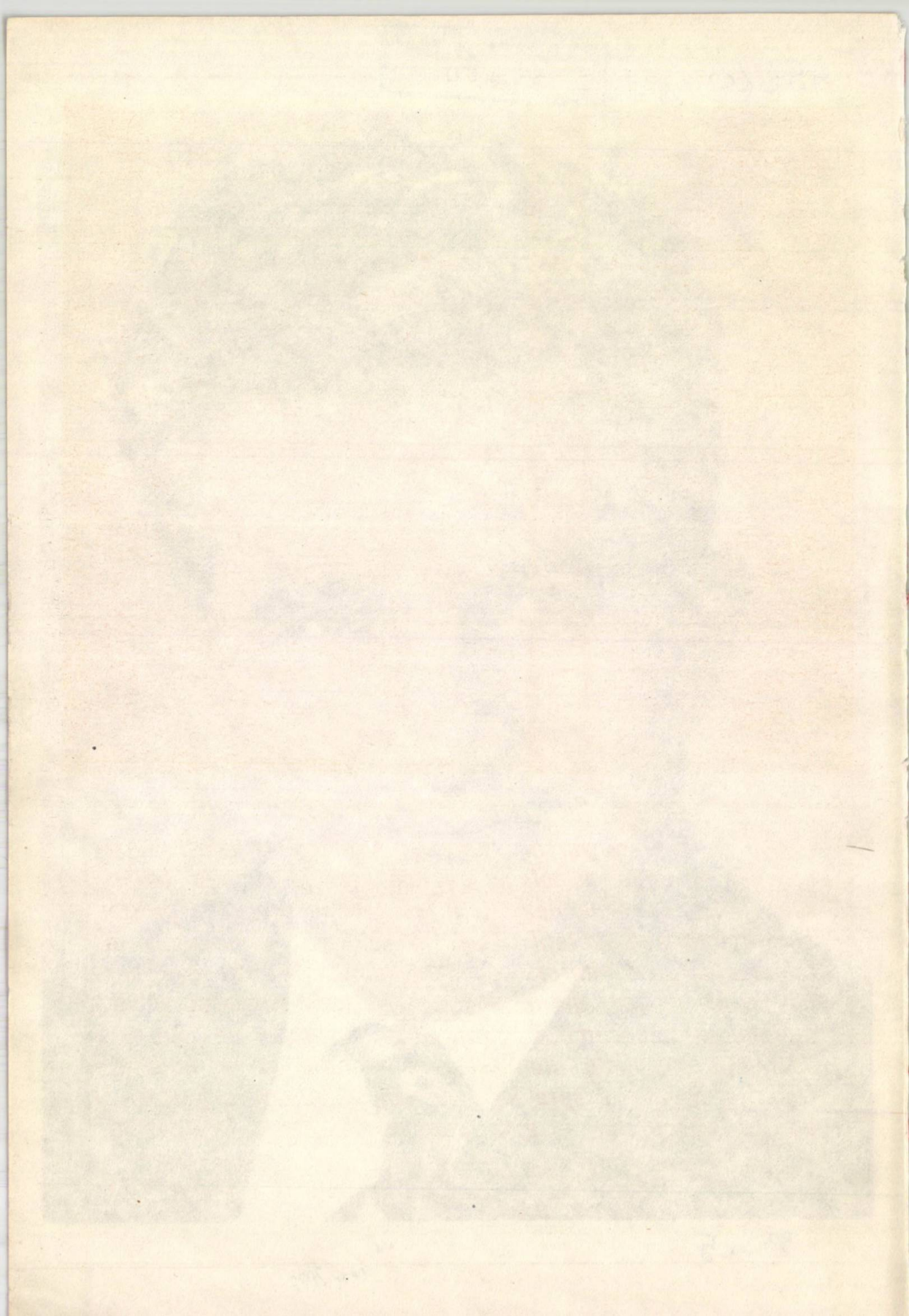
145620

BIBLIOTECA „ASTRA“
SIBIU

93325

PAUSE 2022

**Partidul, tînăra generație,
întregul nostru popor
un singur gînd,
o singură voință:**

**SĂ URCE NAȚIUNEA
SPRE COMUNISM
ÎN ZBOR!**

„La a 45-a aniversare a mării noastre sărbători naționale, să ne angajăm solemn că vom acționa cu toată hotărîrea pentru continua dezvoltare economico-socială a patriei, pentru întărirea unității clasei muncitoare, a țărănimii, intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, a întregului nostru popor, în jurul gloriosului nostru partid comunist, pentru îndeplinirea neabătută a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare fermă a României spre visul de aur al poporului nostru, al tuturor popoarelor – spre comunism!”

NICOLAE CEAUȘESCU

Sub semnul dezbaterii aprofundate și însușirii temerice a documentelor sale programatice — „Proiectul Programului-Directivă al Congresului al XIV-lea al P.C.R. cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cîmpul 1991—1995 și orientările de perspectivă pînă în anul 2000” și „Proiectul Tezelor pentru Congresul al XIV-lea privind dezvoltarea societății românești, perfecționarea conducerii economico-sociale, dezvoltarea democrației muncitorești, revoluționare, creșterea rolului Partidului Comunist Român și activitatea ideologică, politico-educativă, ridicarea nivelului de cunoaștere științifică, de cultură, a conștiinței revoluționare, raportul de forțe și caracteristicile fundamentale ale situației internaționale — comuniștii, întreaga noastră națiune socialistă, tineretul patriei dau expresie deplină convingerii lor unanime, de nezdruncat, că aceste orientări și obiective strategice, realiste și cutezătoare, purtînd însemnele de geniu ale gîndirii și acțiunii revoluționare neobosite ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, vin să ne sintetizeze cele mai vii aspirații și cele mai luminoase idealuri, voința noastră fermă, unanimă de a înfăptui fără preget istoricul Program al partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Definind în mod magistral, în cuvîntarea rostită la Plenara C.C. al P.C.R. din 27—28 iunie 1989, semnificația politică de excepție a acestor documente, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „Documentele adoptate în deplină unanimitate de Plenara Comitetului Central ce urmează să fie dezbătute de întregul partid și popor și

prezentate Congresului al XIV-lea al partidului fac o analiză științifică a drumului parcurs de poporul român în dezvoltarea sa economico-socială, în formarea națiunii și a statului național unitar român, în dezvoltarea generală a forțelor de producție, a științei, culturii, a marilor realizări obținute în construcția socialismului, a stadiului actual de dezvoltare a societății socialiste românești. Pe această bază, Programul-Directivă și Tezele stabilesc orientările de perspectivă privind dezvoltarea patriei noastre în noua etapă, pînă în anii 2000—2010”.

În cadrul larg-democratic și atotcuprinzător al dezbaterii și însușirii ideilor și direcțiilor cardinale cuprinse în aceste două proiecte se dă o nouă și strălucită expresie celor mai vii și sincere gînduri și sentimente de aleasă dragoste și grațitudine, de admirație și respect față de tovarășul Nicolae Ceaușescu, marele Erou între eroii neamului, eminent luptător comunist și patriot înflăcărat, ilustru gînditor revoluționar, genialul făuritor și conducător al noului destin al țării și al celei mai glorioase epoci din întreaga istorie multimilenară a patriei, personalitate politică proeminentă, de excepție, a lumii contemporane, reafirmîndu-se, totodată, deplina, entuziasta adevătură pentru realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al Partidului Comunist Român, garanția cea mai fermă a înfăptuirii cu succes a grandioaselor programe de dezvoltare economică și socială a patriei, a înaintării României pe cele mai minunate culmi de civilizație și progres.

MĂREȚE REALIZĂRI — ÎNĂLȚĂTOARE PERSPECTIVE

Cu toate gândurile noastre bune și curate, într-un singur elan și o singură voință, am sărbătorit cea de-a 45-a aniversare a victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — eveniment de istorică răscruce pentru destinele patriei, care a deschis calea istorică a făuririi unei Români mai mîndre, mai libere și mai demne cum nu a fost ea niciodată.

Strălucită încununare a luptei milenare a poporului român pentru libertate națională și dreptate socială, marea izbîndă din acel neuitat August 1944 a inaugurat perioada revoluției popular-democratice, căreia avea să îi urmeze o nouă etapă — etapa revoluției socialiste. Au fost ani de grele și aspre încercări, care au cerut spirit de dăruire și sacrificiu, abnegație și eroism; s-au săvîrșit, nu este mai puțin adevărat, și unele greșeli, ceea ce și-a pus, fără doar și poate, amprenta asupra desfășurării noului curs al istoriei. Dar, întotdeauna, partidul a știut să învingă și să depășească toate aceste greutăți și neajunsuri, să înlăture, pînă la urmă, fenomenele negative dintr-o perioadă sau alta a revoluției și construcției socialiste, mobilizînd cu maximă vi-

goare clasa muncitoare, țărînimă, intelectualitatea, întregul nostru popor și unind toate uriașele energii creatoare ale întregii națiuni socialiste într-un clocotitor efort creator care a făcut posibil mersul ferm, neșovăielnic al României pe calea unei impetuoase și consecutive dezvoltări economico-sociale, pe baza căreia a fost consolidată noua orînduire și s-au asigurat toate condițiile pentru continuarea pe o treaptă nouă, superioară a procesului revoluționar.

A fost în logica însăși a istoriei ca, în desfășurarea procesului revoluționar, să se înscrie în mod strălucit Congresul al IX-lea ca eveniment de excepțională însemnătate care a marcat începutul unei noi epoci în întreaga activitate a partidului nostru, în opera glorioasă de făurire a societății socialiste pe pămîntul patriei.

Din inițiativa și cu decisiva contribuție a tovarășului Nicolae Ceaușescu s-a pus, o dată pentru totdeauna, capăt teoriilor și practicilor anacronice, conceptului profund greșit al „modelului unic” în edificarea noii societăți, a oricăror forme de ploconire în fața unor teze și concepte străine, a fost înlăturată gîndirea dogmatică și s-au redat partidului și poporului încrederea deplină în forțele proprii, a fost repus în drepturile sale și este promovat cu o exemplară consecvență spiritul comunist, militant, revoluționar în toate domeniile de activitate.

În toți acești peste 24 de ani, răspunzînd cu dăruire și abnegație mandatului de înaltă cinste și încredere

conferit de partid, de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, tinăra generație — care are privilegiul neasemuit de a păși în muncă și în viață, de a se forma și afirma în epoca de glorie inaugurată de Congresul al IX-lea al P.C.R. — se manifestă cu adevărat ca o puternică forță socială, viitorul însuși al națiunii noastre socialiste. Pretutindeni, în unități industriale și agricole, de învățământ, cercetare și cultură, pe marile șantiere ale muncii pentru țară, tineretul își pune semnătura sa entuziastă, alături de întregul nostru popor, la temelia tuturor marilor noastre împliniri și izbînzi, care constituie argumentele cele mai trainice ale încrederii noastre nestrămutate în viitor — în viitorul strălucit și vizionar prefigurat în impresionantele documente programatice pentru Congresul al XIV-lea al partidului.

Viitor care se făurește, aici și acum, prin noi și pentru noi!

ANUL 25 AL DEMNITĂȚII ȘI MĂREȚIEI NOASTRE

Va fi, așadar, el, anul 1990, anul în care vom sărbători 25 de ani de la istoricul Congres al IX-lea al partidului, moment decisiv în desfășurarea cu succes a procesului revoluționar, a grandioasei opere de construcție socialistă, de înălțare a unor ctitorii fără egal în milenara existență și dăinuire a poporului român, care au conferit, spre mândria, bucuria și satisfacția noastră,

a tuturor, strălucirea de neasemuit și atât de visată a noului chip al țării și al oamenilor săi și i-au asigurat României un loc de frunte, un prestigiu binemeritat în rîndul națiunilor planetei.

Bilanțul atât de rodnic și de impresionant al acestui ultim sfert de veac este greu, dacă nu chiar imposibil, de cuprins în cîteva cuvinte.

Sub conducerea cetezătoare și clarvăzătoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, acționînd permanent într-o strînsă unitate în jurul partidului, al secretarului său general, a fost asigurat un curs înnoitor, revoluționar și dinamic întregii vieți politice, economice și sociale din patria noastră care și-a pus în mod strălucitor și atât de benefic amprenta asupra dezvoltării viguroase, armonioase și multilaterale a României, a întregii opere istorice de făurire, cu poporul și pentru popor, în România.

Aplicînd în mod riguros științific și creator principiile fundamentale ale concepției revoluționare despre lume și viață la condițiile concrete și particularitățile specifice ale dialecticii procesului revoluționar din patria noastră, în toți acești aproape 25 de ani s-a acumulat o impresionantă experiență care se întemeiază pe teza cu valoare de axiomă potrivit căreia socialismului este creația istorică pe deplin conștientă a maselor care, pe baza a tot ceea ce a realizat mai valoros știința și cunoașterea umană, în general, asigură progresul neîntreput al patriei, mersul ascendent al poporului spre visul său de aur — comunismul.

Ferm atașati cauzei progresului și prosperității, înfloririi și independenței patriei, în toți acești ani, permanent mobilizați și înflăcărați de minunatul exemplu al genialului Erou al păcii și colaborării între toate țările și națiunile lumii, acordăm o atenție deosebită înfăptuirii dezarmării generale, în primul rînd nucleare, edificării unui climat de pace, înțelegere și destindere între popoare. Faptul că, în 1990, se împlinesc 45 de ani de la înfringerea fascismului și sfîrșitul celui de-al doilea război mondial este un prilej de a rememora, cu cea mai vie emoție și profund respect, eroismul legendar al armatei române, care a luptat cu cea mai înaltă vitejie pentru eliberarea deplină a patriei și apoi și-a adus o contribuție deosebit de importantă la eliberarea de sub dominația fascistă a Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, făcînd ca marea conflagrație mondială a veacului să ia sfîrșit cu 200 de zile mai devreme. Iată, așadar, un avertisment sever, dar perfect îndreptățit al istoriei pentru ca niciodată, în nici o împrejurare și sub nici un pretext, ororile războiului să nu se mai repete!

Sînt — toate acestea — doar cîteva din gîndurile și năzuințele cu care tinăra generație, asemeni întregului nostru popor, pășește spre orizonturile semețe ale anului 25 al demnității și libertății noastre depline, cu ferma, neabătută încredere că tot ceea ce va hotărî, în acest memorabil noiembrie 1989, cel de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român — Congresul marilor victorii socialiste, al muncii avîntate, pline de abnegație și eroism a întregii națiuni socialiste, al adevăratei independențe și suveranități naționale, va deschide cele

mai minunate perspective înaintării ferme și demne a României spre glorioasele culmi ale societății fără clase, comunismul.

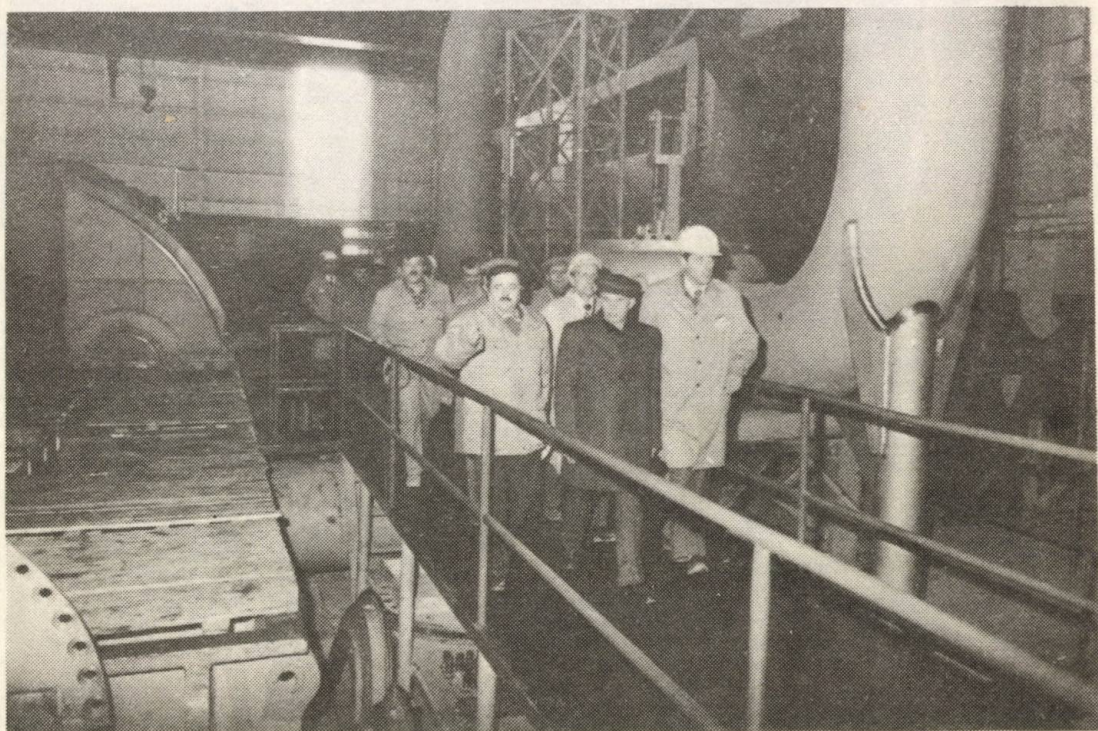
FORȚA REVOLUȚIONARĂ A UNITĂȚII NOASTRE SOCIALISTE

Cu instinctul său, ferm, inconfundabil de a-și alege pe cei care să îi reprezinte vocația sa fundamentală de progres și civilizație, poporul român, partidul său revoluționar, l-au ales — într-un singur gînd și într-o singură voință — pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al partidului. Se îplinea astfel, o vrere istorică care venea să răspundă, într-un impresionant și atît de semnificativ consens cu voința de neclintit a întregului popor, ca cel mai mare Erou și ctitor de istorie și țară nouă să ne călăuzească destinele sociale și naționale, să asigure ridicarea României socialiste pe noi și tot mai minunate culmi de civilizație și progres.

Au trecut, de atunci, aproape 25 de ani și viața, practica revoluționară au demonstrat deplin și definitiv faptul că, numai și numai sub conducerea încercată și clarvăzătoare a partidului, avem garanția supremă a înfăptuirii a tot ceea ce sîntem și vrem să înfăptuim.

Prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al Partidului Comunist Român este cheazăia de nezdruccinat a forței și unității mo-

ral-politice a întregului nostru popor, a hotărârii sale ferme de a împlini prevederile Programului istoric de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

În această istorică opțiune vedem cu toții expresia cea mai înaltă a recunoașterii minunatelor calități de eminent om politic, neîfricat militant comunist și patriot înflăcărat, ilustru gânditor revoluționar, luptător fără preget pentru împlinirea idealurilor supreme ale clasei muncitoare, ale țărănimii, ale intelectualității, ale întregului nostru popor, făuritorul și conducătorul de geniu al noului destin al patriei și al oamenilor săi în cea mai minunată epocă din întreaga noastră istorie, personalitate marcantă, de excepție, a lumii contemporane, care, de aproape șase decenii, își consacră întreaga sa eroică viață și activitate fericirii și binelui națiunii române, slujirii cauzei independenței și suveranității, socialismului, progresului și păcii, colaborării și înțelegerii între popoare.

Opțiunea întregului popor dă expresie convingerii noastre unanime, înflăcărare că numai și numai avându-l în fruntea destinului noastre pe tovarășul Nicolae Ceaușescu avem cea mai sigură dovadă a edificării cu succes, și în viitor, a societății socialiste multilateral dezvoltate, pe baza aplicării creatoare a principiilor generale ale socialismului științific la condițiile concrete, la particularitățile specifice ale procesului revoluționar din țara noastră, ne vom putea, astfel, edifica prezentul socialist și viitorul comunist al patriei, vom asigura — liberi, uniți și demni — înaintarea României pe noi și tot mai luminoase culmi de bunăstare și fericire.

Constituie pentru întregul tineret al patriei, ca de altfel pentru întregul nostru popor, cea mai aleasă bucurie și mândrie, cel mai generos și înălțător prilej de satisfacție acela de a vedea cu toată claritatea și forța că, în epoca de glorie și măreție inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, din inițiativa și cu decisiva contribuție a tovarășului Nicolae Ceaușescu, țara noastră a cunoscut și cunoaște un vast, permanent și neîntrerupt proces revoluționar care conferă o strălucire de nease-

mult chipului acestor străbune meleaguri și asigură patriei noastre socialiste un loc tot mai demn, un trainic și binemeritat prestigiu în rîndul națiunilor lumii.

Pentru noi, tinăra generație a patriei, prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al partidului se constituie în garanția cea mai de preț că toate marile noastre idealuri și aspirații, toate proiectele noastre de viitor vor prinde conturul clar, ferm și inconfundabil al faptelor, că ne vom putea forma și afirma cu adevărat ca oameni ai acestui timp eroic, revoluționar.

Purtînd permanent în gînd și în suflet înflăcăratele îndemnuri și chemări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu — simbolul suprem al tinereții noastre revoluționare —, sintem pe deplin conștienți că participarea noastră entuziastă, activă, responsabilă la marea epopee revoluționară a întregului popor va reprezenta și în viitor cea mai înaltă dovadă a forței și trăinicieii opțiunilor noastre fundamentale, proba de foc a calităților moral-politice înaintate, a convingerilor noastre patriotice și revoluționare cele mai de preț.

În strînsă, indestructibilă legătură cu aceste opțiuni vitale pentru destinul glorios al patriei, tinerii României socialiste văd în minunatul exemplu de muncă și luptă al tovarășului Nicolae Ceaușescu, patriotul și revoluționarul fără seamăn care slujește cu o inepuizabilă energie și cu cel mai înalt devotament patriotic interesele vitale ale țării și poporului, un impresionant exemplu de gîndire și acțiune pentru promovarea unui nou curs în viața internațională, apărarea consecventă și hotărîtă a aspirațiilor popoarelor, a dreptului lor suprem — dreptul la pace, dreptul la viață — în lupta pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte, fără arme și războaie pe planeta noastră.

Iată, așadar, temeiurile istorice, unanime noastre opțiuni, temeiurile încrederii noastre ferme în prezentul socialist și în viitorul comunist al patriei.

ȘERBAN CIONOF

ROMÂNIA ÎN RĂZBOIUL ANTIFASCIST

Poporul român sărbătorește acest glorios jubileu cu legitimă mândrie patriotică, cu sentimentul și conștiința datoriei împlinite prin participarea, în a doua parte a războiului, cu toate forțele materiale și umane la uriașa bătălie purtată alături de armatele sovietice și ale întregii coaliții antihitleriste împotriva celui mai mare dușman al libertății și independenței popoarelor.

NICOLAE CEAUȘESCU

La 9 mai 1990, poporul român, împreună cu întreaga omenire progresistă, aniversează împlinirea patru decenii și jumătate de la victoria asupra fascismului — eveniment de covârșitoare însemnătate în istoria universală, în lupta națiunilor lumii împotriva celor mai reacționare forțe ale imperialismului, pentru înfrângerea celui mai periculos dușman al libertății și independenței popoarelor, al păcii și progresului.

Al doilea război mondial (1939—1945), declanșat în Europa la începutul lunii septembrie 1939, a durat 2174 de zile, a cuprins 72 de state de pe toate continentele, însumând circa 80% din populația globului și a provocat moartea a peste 55 de milioane de oameni. Efectivele armatelor beligerante angajate în luptă s-au ridicat la 110 milioane militari, din care 32 milioane au fost uciși, iar 35 milioane mutilați, răniți sau dispăruți. Pagubele materiale s-au ridicat la circa 930 miliarde dolari. „Poporul român — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — are marea satisfacție de a se fi găsit în ultimele opt luni ale războiului alături de armatele sovietice și celelalte forțe antifasciste, de a fi adus o contribuție activă la înfrângerea Germaniei hitleriste, la marea victorie asupra fascismului!”

23 AUGUST 1944 — ACTUL DE DEMNITATE AL ÎNTREGII NAȚIUNI ROMÂNE

Eroica și îndelungată luptă dusă de forțele patriotice, în frunte cu Partidul Comunist Român, împotriva pe-

ricolului fascismului și războiului, pentru scoaterea țării din războiul dus alături de Germania hitleristă și restabilirea independenței și suveranității țării a culminat cu declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944.

După cum se știe, în vara anului 1944, analizând situația internă și internațională, P.C.R. a apreciat că erau întrunite toate condițiile care să permită trecerea la înfăptuirea revoluției. Pe plan intern, era tot mai evidentă radicalizarea maselor și accentuarea crizei politice, sociale și economice a guvernării antonesciene, precum și ostilitatea crescândă a armatei române față de continuarea războiului hitlerist — fenomene concretizate deja în lărgul sistem de alianțe creat de P.C.R. în anii 1943—1944, care a raliat treptat, în jurul unității clasei muncitoare, forțele politice burgheze antifasciste, armata și cercurile palatului regal, înfăptuindu-se astfel acel consens național care a constituit elementul fundamental în înfăptuirea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională de la 23 August 1944. De asemenea, pe plan internațional existau condiții favorabile, determinate de victoriile coaliției antifasciste pe toate fronturile: ofensiva armatelor sovietice pe frontul Chișinău-Iași, înaintarea Alianților în Europa după debarcarea din Chișinău-Iași, înaintarea Alianților în Europa după debarcarea din Normandia, victoriile din Oceanul Pacific și intensificarea luptei de eliberare națională a tuturor popoarelor.

În aceste împrejurări, Germania hitleristă, având acordul guvernării antonesciene, se pregătea să organizeze pe teritoriul românesc rezistența în fața înaintării trupelor sovietice, amenințând să transforme țara în teatru de război. De aceea, îndepărtarea guvernului existent, ruperea alianței cu Germania nazistă, scoaterea țării din războiul hitlerist și alăturarea ei la Coaliția Națiunilor Unite devenise o necesitate istorică.

La 23 August 1944, conform planului elaborat de P.C.R. și acceptat de cercurile palatului regal, la orele 17, Ion Antonescu, aflat în audiență la rege, a fost arestat de o echipă de militari din garda palatului. În scurtă vreme au fost arestați și alți membri ai guvernului antonescian, convocați la palat sub pretextul unui Consiliu de Coroană.

Apoi, la orele 18, Comandamentul Militar al Capitalei a transmis unităților din subordonare să parolă conspirativă „Pajura” — punându-le în stare de alarmă, iar în urma ordinului „Stejar — extremă urgență”, dat la orele 18,30 trupele române au intrat în dispozitivul de luptă stabilit pentru curățirea Capitalei de hitleriști, asigurând, împreună cu formațiunile de luptă patriotice, paza principalelor instituții guvernamentale, a garilor, a marilor centrale telefonice, posturilor de radio și blocând principalele cai de acces în oraș, precum și sedile comandamentelor și oficilor hitleriste.

La orele 20 s-a format un nou guvern, alcătuit din generali și tehnicieni, reprezentanți ai cercurilor palatului regal, și cite un membru al par-

tidelor din Blocul Național Democrat (P.C.R., P.S.D., P.N.T., și P.N.L.), cu miniștri fără portofoliu. Apoi, la orele 22, s-a transmis la radio Proclamația regelui către țară, care avea la baza un proiect alcătuit anterior de P.C.R. Proclamația făcea precizarea deosebit de importantă că acțiunea României viza nu numai ruperea cu Germania hitleristă și încetarea războiului contra Națiunilor Unite, ci și alăturarea ei Coaliției antifasciste a popoarelor. Alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizând toate forțele națiunii, vom trece toate impuse prin actul nedrept de la Viena pentru a elibera pământul Transilvaniei de sub ocupația străină. În Declarația C.C. al P.C.R. elaborată în noaptea de 23/24 august 1944, care a apărut a doua zi în primul număr legal al ziarului patriotic „România liberă”, împreună cu Proclamația către țară și Declarația guvernului, se arată că partidul comunist colaborează cu celelalte forțe naționale din guvern pentru: încheierea imediată a armistițiului, scoaterea României din Axă și curățarea teritoriului românesc de ocupația hitleristă, instaurarea unui regim de drepturi și libertăți democratice.”

La orele 23, noul șef al marelui Stat Major al Armatei Române, generalul Gheorghe Mihail, a transmis trupelor Directiva operativă nr. 1 prin care ordonă încetarea operațiunilor militare alături de armata hitleristă și întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste: „Armata română încetează lupta alături de trupele germane, în scopul de a obține pacea de la Națiunile Unite și de a reîncheia lupta alături de forțele armate ale acestora, pentru eliberarea Transilvaniei de Nord”. După recepționarea documentelor difuzate la radio, primele unități ale armatei române au trecut la acțiune împotriva trupelor hitleriste în zona Mălini-Valea Seacă, act ce prefața ofensiva generală a forțelor insurecționale pentru eliberarea țării de sub dominația fascistă. Întreaga armată română, fără nici o ezitare, fără nici o defecțiune, a răspuns prompt la cerințele și ordinele forțelor politice insurecționale, întoarcerea armelor efectuându-se cu rapiditate și prin surprinderea totală a inamicului.

Începând cu ziua de 24 august 1944, ora 4 dimineața, forțele insurecționale din București au trecut la lichidarea rezistențelor hitleriste, iar

Anul III 1944
24 August 1944
Nr. 11

ROMÂNIA LIBERĂ

23 AUGUST 1944

RASTURNAREA REGIMULUI HITLERIST DIN ROMANIA

Declarația Comitetului Central al Partidului Comunist din România

Comitetul Central al Partidului Comunist din România, în numele tuturor comunistilor din România, declară că, în urma revoluției din 23 august 1944, România este liberă și că poporul român este stăpânul țării. Comitetul Central al Partidului Comunist din România, în numele tuturor comunistilor din România, declară că, în urma revoluției din 23 august 1944, România este liberă și că poporul român este stăpânul țării.

DECLARAȚIA GUVERNULUI

Guvernul României, în numele tuturor românilor, declară că, în urma revoluției din 23 august 1944, România este liberă și că poporul român este stăpânul țării. Guvernul României, în numele tuturor românilor, declară că, în urma revoluției din 23 august 1944, România este liberă și că poporul român este stăpânul țării.

Proclamația Regelui către țară

Regele României, în numele tuturor românilor, declară că, în urma revoluției din 23 august 1944, România este liberă și că poporul român este stăpânul țării. Regele României, în numele tuturor românilor, declară că, în urma revoluției din 23 august 1944, România este liberă și că poporul român este stăpânul țării.

A treia debarcare în Franța

Forțele aliate efectuează a treia debarcare în Franța, în scopul de a elibera țara de ocupația nazistă. Forțele aliate efectuează a treia debarcare în Franța, în scopul de a elibera țara de ocupația nazistă.

Ultimul moment

Forțele aliate efectuează ultimul moment al operațiunii de eliberare a Franței. Forțele aliate efectuează ultimul moment al operațiunii de eliberare a Franței.

Primul număr legal al ziarului patriotic „România liberă” a publicat „Declarația guvernului”, „Declarația C.C. al P.C.R.”, și alte documente prin care se anunța victoria revoluției din august 1944, ieșirea României din Axă și alăturarea ei Coaliției Națiunilor Unite, 24 august 1944.

la orele 16.30 a fost difuzată proclamația către țară prin care se constata instalarea stării de război dintre România și Germania. În aceeași zi, forțele hitleriste, ca urmare a ordinului transmis de Hitler, au dezlănțuit un atac general, terestru și aerian, asupra Capitalei, în scopul înăbușirii insurecției. Aviația a bombardat sălbatic Bucureștiul avarind mai multe clădiri, printre care Ateneul român, Palatul regal și Teatrul Național. În zilele de 24—26 august 1944, în urma unor crâncene lupte, armata română și membrii formațiunilor de luptă patriotice, precum și masele largi populare au reușit să curețe Capitala de trupele hitleriste, iar până la 28 august 1944 și împrejurimile orașului. Astfel, Bucureștiul a fost prima capitală din Europa eliberată de sub dominația fascistă fără

nici un sprijin din partea Coaliției Națiunilor Unite. Atunci, în București au avut loc uriașe întruniri ale masei muncitoare, între care se remarcă mitingul de la 31 august 1944, organizat în Piața Universității, în tribuna căruia au fost prezenți militanți comuniști Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu. În cadrul mitingului, din partea Partidului Comunist Român, a luat cuvântul tovarășul Nicolae Ceaușescu care a salutat victoria forțelor insurecționale naționale române.

Concomitent cu operațiunile militare din București s-au dat lupte îndrăznețe pe Valea Prahovei — al doilea centru important al insurecției după Capitală —, în porturile dunărene și maritime, la Pitești, Slatina, Brașov, Tândărei, Filași, Craiova, Caransebeș, Reșița, Deva, Slobozia, Ur-

ziceni, Sinaia, Predeal, Cimpulung, Tirgoviște, Făgăraș, Sighișoara, Aiud, Tg. Jiu, Oravița, Lugoj, Timișoara, Arad, precum și în alte localități. În urma acestor lupte, unitățile militare române, împreună cu membrii formațiunilor de luptă patriotice, care numărau în principalele centre ale țării mii și mii de muncitori înarmați, au lichidat rezistența trupelor hitleriste. Între 23—31 august 1944 forțele insurecționale române au eliberat 2/3 din teritoriul de atunci al țării, partea centrală, de sud-est și sud-vest. La aceste lupte au participat 37 de divizii, precum și alte unități de artilerie antiaeriană, aviație, marină, jandarmerie, pompieri, elevi ai școlilor militare și premilitari, cu un efectiv total de 465 659 de militari, precum și numeroase formațiuni de luptă patriotice. În timpul luptelor, inamicului i-au fost provocate mari pierderi: peste 5 000 de morți, circa 56 500 prizonieri, dintre care 14 generali, 1400 ofițeri și 4 088 subofițeri, fiind totodată capturate însemnate cantități de armament și tehnică de luptă, pe lângă cele distruse din timpul luptelor. În aceste acțiuni au căzut 8500 de patrioți români.

Vigoarea și fermitatea cu care întregul popor român s-a ridicat la luptă, largă participare a tuturor forțelor patriotice la insurecție, demonstrează că 23 August 1944 a reprezentat un energic și determinant act de voință al întregii națiuni, o strălucită afirmare a hotărârii poporului român de a zdrobi dominația străină, de a fi liber și deplin stăpîn în țara sa, de a-și hotări singur soarta.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944, reprezintă un eveniment cu profunde semnificații în evoluția istorică a poporului român, dar și cu ample consecințe militare-strategice și politice asupra desfășurării celui de-al II-lea război mondial, asupra dramaticei înclăștări a popoarelor pentru zdrobirea fascismului.

Victoriile repurtate de forțele insurecționale românești în august 1944 au asigurat eliberarea întregului teritoriu aflat sub autoritatea statului român în acel moment, dînd o puternică lovitură planurilor strategice ale Germaniei hitleriste de a organiza pe teritoriul românesc o rezistență militară prin consolidarea sistemului de apărare pe arcul Carpatic și pe linia Focșani — Nămoloașă — Galați, pe de altă parte, alăturarea României la

Coaliția Națiunilor Unite a dus la diminuarea capacității de luptă a puterilor Axei cu efectivele armatei române și, în mod firesc, întărirea corespunzătoare a forțelor coaliției antifasciste.

Apărarea și blocarea de către armata română a trecătorilor și versanților Carpaților meridionali și a porțiunii sudice a Carpaților occidentali, a deschis calea înaintării rapide a armatelor sovietice spre sudul și centrul Europei, accelerînd zdrobirea dispozitivului militar al Wehrmachtului în această zonă a continentului. Succesele militare ale armatei române, susținute activ și multilateral de populație, au dat posibilitatea armatelor sovietice să-și continue ofensiva de la linia Chișinău-Iasi într-un marș strategic de peste 600 km., într-un teritoriu curățat de inamic, pînă la frontierele cu Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria și, prin trecătorile Carpaților rămase libere, la pozițiile apărute de trupele române în podișul Transilvaniei.

Trecerea României, cu întregul său potențial material și uman, de partea Națiunilor Unite, a reprezentat o grea

lovitură dată Germaniei hitleriste — lipsită astfel nu numai de un aliat militar și o poziție strategică hotărîtoare în apărarea Balcanilor, dar și de suportul economic pe care îl asigurau mașinii de război hitleriste materiile prime românești — în primul rînd petrolul și produsele agricole —, toate acestea fiind puse la dispoziția Coaliției Națiunilor Unite.

Deosebit de semnificative au fost implicațiile politice ale actului istoric al României, acestea provocînd sau precipitînd declanșarea unor crize politice în statele aflate în situația de satelit al Germaniei: Bulgaria, Ungaria, Finlanda.

Prin toate aceste elemente actul de la 23 August 1944 a avut o importanță majoră pentru evoluția raportului de forță în plan european, contribuind la scurtarea celui de-al II-lea război mondial cu circa 200 de zile.

TOTUL PENTRU FRONT, TOTUL PENTRU VICTORIE

Participarea României la războiul antifascist a însemnat mobilizarea,

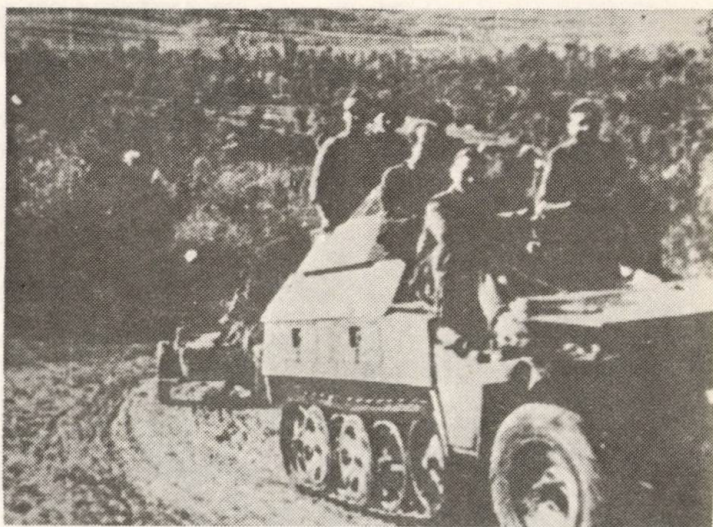
Afișul „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, prin care Partidul Comunist Român mobiliza masele la susținerea războiului antifascist, pentru înfrîngerea Germaniei hitleriste.

alături de armată, a întregului potențial economic al țării, a capacităților întregii națiuni. Aceasta presupunea din partea poporului român eforturi imense, având în vedere situația economică deosebit de gravă în care se găsea România după trei ani de război. Potențialul economico-financiar al țării era profund afectat de un șir întreg de factori: jaful practicat de ocupanții germani, secătuirea resurselor de materii prime, cheltuielile legate de participarea unei părți a armatei române la războiul hitlerist, bombardamentele aeriene asupra principalelor centre ale țării, desfășurarea operațiilor militare pe teritoriul național ș.a. Toate acestea, conjugate cu dispersările de populație, situația gravă din domeniul transporturilor și imposibilitatea aprovizionării cu materii prime din import, au determinat scăderea producției industriale la mai puțin de jumătate din nivelul anului 1938.

Cu această bază economică precară, România avea de făcut față unor obligații uriașe în raport cu posibilitățile sale: susținerea efortului de război, prin întreținerea armatelor operative românești și îndeplinirea condițiilor Convenției de armistițiu, care a intrat în vigoare chiar în ziua semnării sale (12 septembrie 1944).

Pornind de la situația existentă, Partidul Comunist Român a pus în primul plan al acțiunilor sale mobilizarea eforturilor întregului popor pentru refacerea într-un ritm cât mai rapid a potențialului economic al țării și punerea acestuia la dispoziția frontului antifascist, lansând lozincă „Totul pentru front, totul pentru victorie.” Aceasta însemna pentru România angajarea tuturor resurselor economice, a tuturor bogățiilor materiale și umane, a întregului potențial științific în sprijinul războiului antifascist. Pentru realizarea acestui deziderat un accent deosebit a fost pus pe asigurarea producției în întreprinderile care lucrau pentru aprovizionarea frontului, pentru refacerea căilor ferate și a parcului de material rulant, pentru creșterea producției industriale extractive.

Clasa muncitoare din întreaga țară a răspuns cu entuziasm și dăruire la chemările partidului. Conștienți de caracterul profund patriotic al acțiunii de sprijinire a frontului, muncitorii au trecut la refacerea obiectivelor industriale distruse, la reluarea și sporirea producției în toate întreprinderile. În unele sectoare, legate di-

Subunitate militară română în urmărirea inamicului în timpul luptelor pentru eliberarea părții de nord-vest a României de sub ocupația hitleristo-horthystă, septembrie 1944.

Artilerie grea românească în acțiune la Râscruci, județul Cluj, în timpul luptelor pentru eliberarea părții de nord-vest a României de sub ocupația hitleristo-horthystă, octombrie 1944.

rect de nevoile frontului, recuperarea distrugerilor s-a realizat rapid. Astfel, în industria petroliferă au fost refăcute într-un timp record instalațiile avariate, asigurându-se creșterea constantă a producției, fapt ce a permis a se pune la dispoziția armatei române și armatelor sovietice cantități tot mai mari de carburanți și lubrifianți: de trei ori mai mult în luna mai 1945 decât în septembrie 1944.

Aceleași eforturi au fost depuse și

de muncitorii din domeniul transporturilor, sector de mare importanță în deservirea frontului. Îndată după 23 August 1944, rețeaua de căi ferate a fost extinsă de la 7986 km. la 9 000., fiind utilizată în proporție de 63% pentru transporturile destinate frontului și îndeplinirea clauzelor Convenției de armistițiu. Întregul parc rulant aflat în funcțiune la începutul lunii septembrie 1944 a fost de asemenea destinat transporturilor

Regimentul 83 din Divizia 20 Infanterie defilează prin Cluj, după eliberarea orașului de sub ocupația hitleristo-horthystă, 15 octombrie 1944.

militare. La redresarea transporturilor feroviare au contribuit și muncitorii din cele 41 de ateliere de reparații și 65 depouri, precum și cei din întreprinderile producătoare de material rulant: „Astra” Arad, „Franco-Română” Brăila, „Macazul” și „Concordia” din Ploiești, Uzinele Reșița, „Malaxa” și „Lemaître” din București ș.a.

Asigurarea transporturilor pentru front, în special a celor feroviare, a necesitat importante eforturi din partea minerilor pentru sporirea producției de cărbune. Prin măsuri organizatorice și politice inițiate de organizațiile de partid — controlul producției, schimbarea echipelor la locul de muncă, întrecerea pentru cea mai ridicată producție pe echipe și pe schimb, schimburi voluntare etc. — s-a asigurat sporirea neîntreruptă a productivității muncii în principalele bazine carbonifere ale țării, fapt concretizat în dublarea producției extractive lunare în decurs de 6 luni.

La susținerea războiului antifascist o contribuție importantă au adus muncitorii din industria siderurgică și metalurgică producătoare de arma-

ment și muniții, precum și minierii din minele de fier și metale neferoase. Până la sfârșitul războiului antifascist armatei române i-au fost furnizate 33 000 de pistoale automate, puști și mitraliere noi, 420 de tunuri și aruncătoare de mine, peste 33 000 tone muniție, la acestea adăugându-se armamentul și tehnica de luptă reparate, atât pentru armata română, cât și pentru armata sovietică. Deosebit de important a fost sprijinul acordat frontului de muncitori din industria ușoară și alimentară, a căror producție — încălțăminte, confecții pentru armată, alimente, diferite subzistențe ș.a. — a fost subordonată în primul rând necesităților frontului.

De asemenea, țărănimea nu a precupețit nici un efort pentru a asigura armatei cele necesare — alimente, furaje, cai și căruțe pentru transporturile militare etc. Deși în anul 1945, datorită consecințelor războiului, producția agricolă reprezenta mai puțin de jumătate din nivelul anului 1944, țărănimea a pus la dispoziția trupelor române și sovietice în decursul războiului antifascist 220 000

tone făină de grâu, carne, grăsimi, zarzavaturi și peste 142 000 tone furaje și grăunțe. Totodată, s-au asigurat importante cantități de alimente pentru satisfacerea obligațiilor asumate de statul român prin convenția de armistițiu.

Toate acestea au făcut posibil ca pe toată durata participării României la războiul antifascist singura sursă de aprovizionare a armatei române cu cele necesare ducerii luptei și traiului ostașului român, să fie economia națională românească.

În perioada 23 August 1944 — 12 mai 1945, cheltuielile făcute de statul român pentru întreținerea armatelor operative române, împreună cu cele derivate din îndeplinirea Convenției de armistițiu, s-au ridicat la suma de 857 541 000 dolari S.U.A., valută 1938. La această sumă trebuie adăugată și valoarea distrugerilor provocate de inamic în retragerea sa pe teritoriul românesc, care se ridică și ele la 350 000 000 milioane dolari S.U.A., valută 1938. Global, rezultă astfel un total de 1 207 541 000 dolari S.U.A., la cursul valutei din anul 1938. Rapo-

tind această sumă la bugetul României pe anul 1937/1938 — cei mai prosperi an până la izbucnirea războiului — ea depășește de peste 4 ori bugetul statului, sau de peste 4 ori venitul național al țării pe anul 1945. Aceste date, care sintetizează eforturile întregului popor român pentru sprijinirea frontului, ilustrează faptul că războiul antifascist a devenit un război al întregului popor, un război pentru restabilirea dreptului suveran al națiunii române de a-și hotări singură viitorul.

TINERETUL ÎN PRIMELE RÎNDURI

În vederea sprijinirii active a frontului antifascist Partidul Comunist Român a acordat o atenție deosebită mobilizării tuturor forțelor patriotice, a tuturor claselor și categoriilor sociale. „În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste — se arată în Declarația C.C. din 23 august 1944 — Partidul Comunist Român cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii, pe toți cetățenii la luptă fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său”. În activitatea de antrenare a tuturor claselor și categoriilor sociale pentru sprijinirea frontului antifascist, P.C.R. a primit un important sprijin din partea Uniunii Tineretului Comunist, al cărui secretar general era tovarășul Nicolae Ceaușescu. „Fiecare tânăr membru al U.T.C. — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în articolul „Datoria uteciștilor”, publicat în ziarul „Scinteia tineretului” al cărui prim număr a apărut la 5 noiembrie 1944 — trebuie să fie un luptător hotărât pentru apărarea patriei, mobilizând tineretul la luptă pentru zdrobirea definitivă a fascismului, atât pe front, cât și în spatele frontului”. Uniunea Tineretului Comunist a contribuit în mod esențial la mobilizarea tuturor categoriilor de tineri în acțiunea de sprijinire a armatei române care lupta pentru înfrângerea fascismului. „Tineretul — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în articolul „Tineretul este viitorul poporului”, publicat în primul număr legal al ziarului „Scinteia” din 21 septembrie 1944 — trebuie să deponă toată energia sa pentru a contribui la grăbirea victoriei forțelor armatei roșii și armatelor aliate”. În acest scop, se preciza în interviul publicat în ziarul „Luptătorul banățean” din 18 decembrie 1944, „sar-

cina principală a U.T.C.ului în momentul de față, este mobilizarea în tregului tineret la luptă pentru zdrobirea fascismului. Aceasta înseamnă că tinerii comuniști trebuie să fie cei mai buni muncitori pentru mărirea producției de război”.

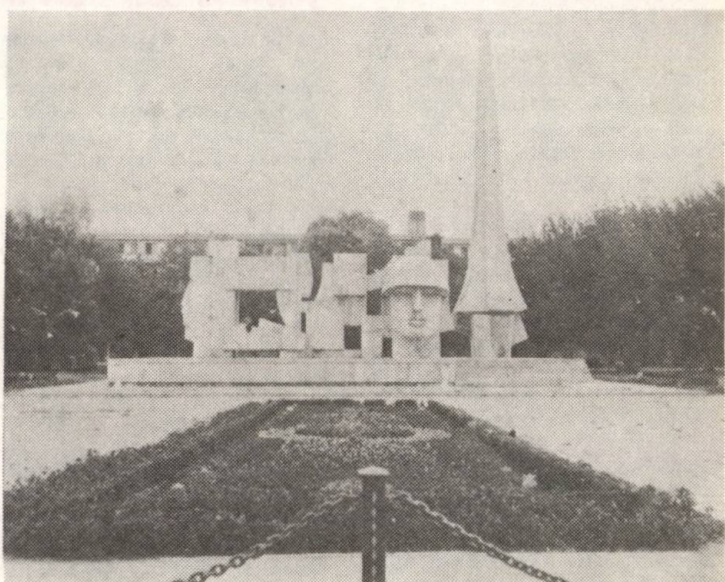
De asemenea, în proiectul de platformă pentru realizarea frontului Național Democratic al Tineretului, propus la 3 octombrie 1944 de U.T.C. tuturor organizațiilor democratice de tineret, se sublinia „Viitorul tineretului român cere ca el să participe la luptă, alături de Armata română și Armata roșie, pentru eliberarea Ardealului de Nord și nimicirea definitivă a armatelor germano-hitleriste. Tineretul care se află în spatele frontului trebuie să muncească pentru a sprijini efortul de război, asigurând armatelor care luptă pe front cele necesare”.

Tot Uniunea Tineretului Comunist a luat inițiativa antrenării tinerilor care nu au fost încorporați pentru a se prezenta voluntari în războiul antifascist. Peste 1500 de tineri, unii dintre ei cadre de conducere ale U.T.C., au răspuns acestei chemări, fiind încadrați în unitățile militare române combatante de pe frontul antifascist, după o perioadă de 2—3 luni de instrucție.

25 OCTOMBRIE 1944 — ZIUA ELIBERĂRII ULTIMEI BRAZDE DE PĂMÎNT ROMĂNESC

Operațiunile militare din 23—31 august 1944 au asigurat concentrarea în sudul Transilvaniei și a Crișanei, precum și în Banat a unor mari unități militare române destinate luptei pentru eliberarea teritoriului național aflat sub ocupația hitleristo-horthystă. De fapt, încă din zilele insurecției au avut loc acțiuni ofensive dincolo de linia de demarcație impusă prin Dictatul fascist de la Viena din 30 august 1940. Astfel, la 30 august 1944 Comandantul Corpului de Munte raporta că în ziua în care se împlineau 4 ani „de la cedarea primelor orașe din Ardealul de Nord, în sectorul Brașov s-a trecut granița și prin luptă s-a dobândit primul obiectiv”.

Începând din primele zile ale lunii septembrie 1944, forțele române, grupate în două armate — Armata 1 în Crișana și Banat, între Munții Apuseni și Dunăre și Armata a 4-a în Podișul Transilvaniei, între Întorsura Buzăului și Munții Apuseni — au înlăptuit operațiunea de acoperire a frontierelor din aceste zone, reușind să oprească ofensiva germenilor.

Monumentul ridicat la Carei în memoria ostașilor români care și-au jertfit viața în lupta pentru eliberarea ultimei brazde de pământ românesc de sub dominația fascistă.

no-ungară declanșată de la 5 septembrie 1944, prin care trupele hitleristo-horthyste căutau să restabilească linia frontului pe Carpații Meridionali, unde ar fi putut rezista vreme îndelungată. Astfel, în urma luptelor de la Turda, Luduș, Tîrnăveni, Șofronea-Arad, Păuliș-Arad, Prunișor — Arad, Timișoara, Reșița și din alte localități armata română a reușit să mențină un important cap de pod necesar concentrării de noi forțe militare românești și sovietice destinate ofensivei împotriva Germaniei hitleriste și Ungariei horthyste.

Ca urmare a agresiunii militare hitleristo-horthyste din 5 septembrie 1944 asupra teritoriului românesc, guvernul român a constatat că „Ungaria s-a pus în stare de război cu România”. În declarația ministrului român al Afacerilor Străine, publicată în ziarul „România liberă” din 9 septembrie 1940, se arată că guvernul instalat la 23 August 1944 nu a recunoscut Dictatul fascist de la Viena și considera Transilvania ca făcînd parte din teritoriul său național. Din această cauză guvernul român nu a considerat necesară inițierea „unei declarații de război împotriva Ungariei, așteptînd ca aceasta să recunoască realitatea existentă pentru a întreține relații normale. Însă, deoarece guvernul maghiar caută să mențină Dictatul fascist de la Viena, continuă să se solidarizeze cu politica Germaniei hitleriste și „mai mult încă, trupele maghiare, împreună cu cele germane, au atacat forțele armate române, guvernul român constată că prin această nouă agresiune Ungaria s-a pus în stare de război cu România”.

După zdrobirea ofensivei inamicului, armata română, împreună cu marile unități sovietice sosite în Transilvania după 23 septembrie 1944, s-a angajat cu entuziasm și spirit de sacrificiu în lupta pentru eliberarea părții de nord-vest a României de sub ocupația trupelor hitleristo-horthyste. Pentru sprijinirea acestei lupte, Partidul Comunist Român, celelalte partide și organizații democratice, au mobilizat locuitorii întregii țări. Într-un manifest difuzat de P.C.R. la 6 septembrie 1944 se lansa următorul apel: „Popor român! Ajută din toate puterile și prin toate mijloacele armata română și sovietică în lupta pentru eliberarea Ardealului /.../ Ca să dobîndim pacea trebuie să zdrobim pentru totdeauna hordurile hitleriste din Ardeal și de pretutînde.

Mitraliori români în timpul luptelor pentru eliberarea părții de nord-vest a României de sub ocupația hitleristo-horthystă, octombrie 1944.

deni. Să luptăm alături de Națiunile Unite pentru dobîndirea păcii prin victoria asupra lui Hitler. Patrioți români din Ardealul cotoptit! Distrugeți căile de comunicație din spatele cotoptitorilor, dezarmați-i, predați-i armatei române și armatei roșii /.../ Țărani români și maghiari din Ardealul cotoptit! Nu dați vite și căruțe pentru retragerea hitleriştilor! Nu-i găzduiți în casele voastre! Loviți-i din toate părțile”.

Răspunzînd acestor chemări, pe toată durata desfășurării luptelor, ostașii români și sovietici au beneficiat de sprijinul populației, s-au bucurat de ospitalitatea ei. Cetățeni din numeroase localități s-au înrolat voluntar în armata română, au asigurat aprovizionarea acesteia cu muniție și hrană, au adăpostit și îngrijit răniți, au furnizat informații despre pozițiile și mișcările inamicului, au călăuzit subunități militare pe drumuri ascunse, au asigurat legăturile telefonice și telegrafice, au constituit grupuri de partizani, au reparat șosele, drumuri și poduri, au apărat întreprinderile industriale și alte obiec-

tive împotriva intențiilor trupelor hitleristo-horthyste aflate în retragere de a le distruge. Aceste acțiuni au presupus riscuri deosebite, avînd în vedere regimul de teroare horthystă impus în partea de nord-vest a României după 30 august 1940, la care se adăugau actele de jaf și răz-bunare comise de ocupanți în retragere. Trupele hitleristo-horthyste au jefuit și incendiat sate, au ucis cu cruzime oameni nevinovați, au comis masacre în masă cum au fost cele de la Moisei, Săbișa, Prundul Bîrgăului și în alte localități.

Ca urmare a bătăliilor de la Sfîntu Gheorghe, Odorhei, Tîrgu Mureș, Oarba de Mureș, Cluj, Oradea, Carei, Satu Mare și din alte locuri, din perioada septembrie — 25 octombrie 1944, armata română, antrenînd în luptă 28 de divizii de infanterie, munte și cavalerie și alte unități corp aparte, 1 corp aerian și 2 brigăzi de artilerie antiaeriană, totalînd 274 919 de militari, împreună cu unități ale armatei sovietice, a reușit să elibereze întregul teritoriu românesc de sub dominația fascistă

Ostași români, participanți la „operațiunea Budapesta”, în timpul unei halte, decembrie 1944.

Ostași ai Corpului 7 armată român în timpul luptelor de stradă din Budapesta, ianuarie 1945.

Generalul de Corp de Armată, Nicolae Șova, comandantul Corpului 7 armată român, definitivează în teren planul unor acțiuni de luptă în interiorul Budapestei, ianuarie 1945.

Pierderile armatei române s-au ridicat la 49 744 de militari, morți, răniți sau dispăruți, iar cele provocate inamicului în aceeași perioadă la 21 434 de oameni. Totodată, prin eliberarea la 25 octombrie 1944 a ultimei brazde de pământ românesc a fost anulat în fapt și Dictatul fascist de la Viena din 30 august 1940. În ordinul de zi dat cu acest prilej, Comandantul Armatei a 4-a se adresa ostașilor: „La chemarea țării pentru dezrobirea Ardealului ați răspuns cu însuflețire și credință în izbînda poporului nostru. Tineri și bărbați ați pornit spre hotarele sfînte ale patriei /.../ Zdrobit de focul năpraznic al artileriei și de neconținutele voastre asalturi, inamicul a fost izgonit din Ardealul scump. Prin ploii, prin noroai și drumuri desfundate, zi și noapte ați luptat cu un dușman dîr și hotărît și l-ați învins. Pe cei care au căzut la datorie îi vor pomeni urmașii și numele lor va fi înscris în cartea de aur a poporului român. Luînd pildă de la cei care au pus patria mai presus decît viața, continuăm lupta”.

ÎN URMĂRIREA INAMICULUI PÎNĂ LA VICTORIA FINALĂ

Zdrobind și alungînd trupele hitleristo-horthyste de pe întreg teritoriul național, armata română și-a continuat acțiunile militare dincolo de hotare, luînd parte cu toate forțele la lupta pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei de sub ocupația fascistă, iar Regimentul 2 care luptă a participat și la luptele pentru eliberarea Austriei. Evidențiînd necesitatea acestei acțiuni, ziarul „Scînteia” nota în numărul său din 27 octombrie 1944: „/.../ războiul nu s-a terminat. Trebuie să luptăm mai departe, să nimicim în birlogul său fiara hitleristă, să nimicim din rădăcini imperialismul german și uneltele sale criminale. Înainte, spre Budapesta și Berlin!”

De fapt, începînd cu data de 6 octombrie 1944, înainte de încheierea operațiunilor militare pe frontul antifascist de pe teritoriul național, armata română, în strînsă legătură cu trupele sovietice, a trecut granița începînd luptele pentru eliberarea Ungariei. În cele două mari operațiuni, Debrețin și Budapesta, desfășurate pentru înfrîngerea trupelor hitleristo-horthyste armata română a participat cu 17 divizii de infanterie.

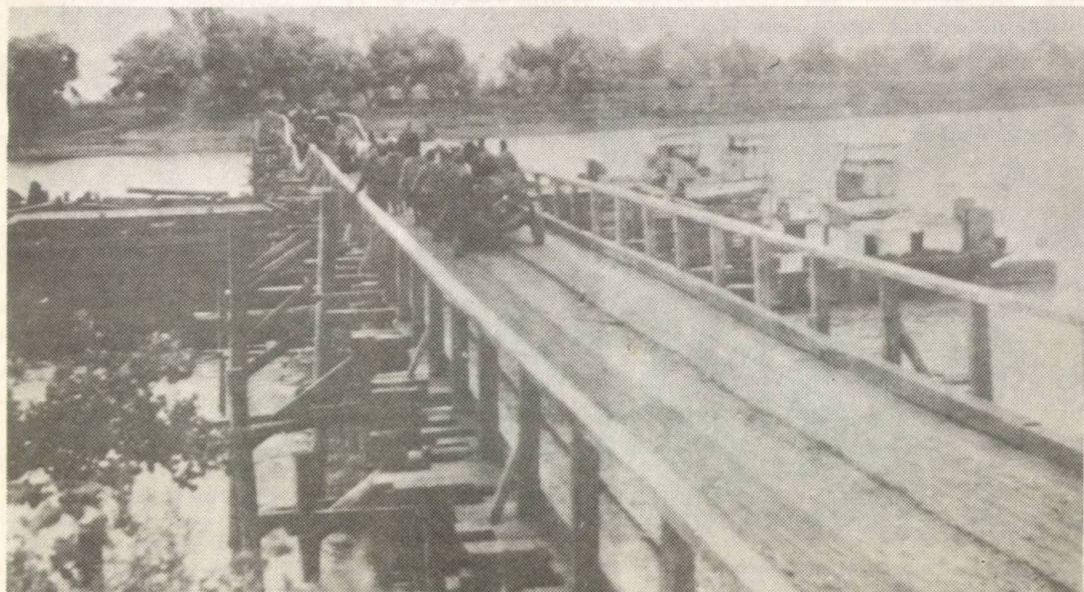

Ostași ai corpului 7 armată român amplasînd noi aruncătoare de mine pe străzile Budapestei, ianuarie 1945.

munte și cavalerie, 1 corp aerian, 2 brigăzi de artilerie antiaeriană, 1 brigadă cai ferate, 1 regiment de pontonieri și alte unități și formațiuni totalizînd 210 006 militari. În cadrul „operațiunii Debrețin” armata română a acționat în trei zone: Debrețin, Tisa de mijloc și partea nord-estică a Ungariei. În luptele pentru eliberarea orașului Debrețin, cel mai important centru economic și nod de comunicații din partea de est a Ungariei, s-au

distins în mod deosebit diviziile 3 munte și „Tudor Vladimirescu”, care la 20 octombrie 1944, împreună cu Divizia 337 infanterie sovietică, au eliberat orașul. Pe Tisa de mijloc s-au evidențiat ostașii regimentului 96 infanterie care, la 11 octombrie 1944, au forțat riul Tisa în zona Mindszent. În cadrul reușitei „operațiunii Budapesta”, o contribuție deosebită a adus Corpul 7 armată român, format din diviziile 2 și 9 infanterie și 9

cavalerie, care a acționat pe direcția loviturii principale prevăzute de comandamentul sovietic pentru eliberarea capitalei Ungariei. Acțiunea unităților române a început la 30 octombrie 1944. În două luni ostașii români au înfrînt rezistențele inamicului pe căile de acces spre Budapesta, ajungînd, 1 ianuarie 1945, la porțile orașului. Timp de 2 săptămîni, militarii români au luptat pe străzile orașului cucerind importante obiective militare — Hipodromul, clădirile Poștei centrale, pavilioanele cazărni Franz Iosef, Fabrica de cărămidă, Gara de est s.a. — și peste 1 000 de blocuri și case. La 15 ianuarie 1945, cînd diviziile române se aflau la mai puțin de 2 km de Dunăre, ele au fost retrase din linia întâi, primind ordin să se regrupeze la est de Budapesta. În perioada 6 octombrie 1944 — 15 ianuarie 1945, cît au durat luptele pentru eliberarea Ungariei, trupele române au străbătut prin luptă 3 masive muntoase, au forțat 4 cursuri de apă, au eliberat 1 237 localități, dintre care 14 orașe, provocînd inamicului pierderi în valoare de 30 789 oameni (prizonieri și morți). Din rîndurile militarilor români au căzut în luptă 42 700 de oameni (morți, răniți sau dispăruți). Cimitirele și monumentele ostașilor români de la Debrețin, Tapiosuly, Miskolc, Gyor, Nyiregyhaza, Tisza Kecske și Rákosliget (Budapesta) stau mărturie

Regimentul 4 Roșiori român trecînd Hronul în timpul luptelor pentru eliberarea Cehoslovaciei, mai 1945.

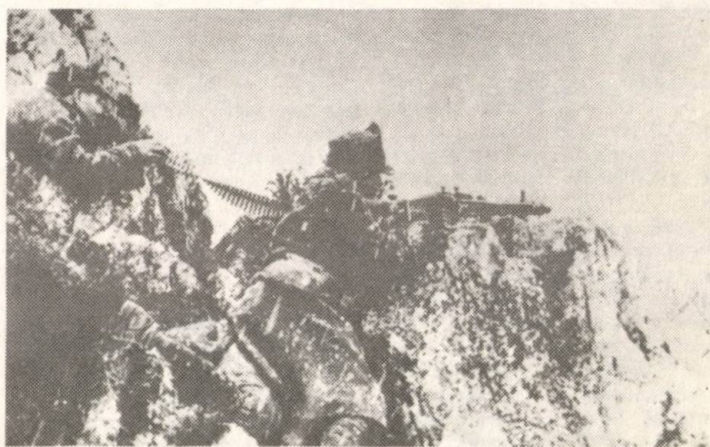
Populația orașului Banská-Bystrica salută defilarea unităților armatei române, participante, alături de armata sovietică, la eliberarea acestui oraș din Cehoslovacia de sub dominația fascistă, 27 martie 1945.

greului tribut de sânge dat de ostașul român în luptele pentru eliberarea Ungariei de sub dominația fascistă.

De la 18 decembrie 1944 și pînă la 12 mai 1945 armata română a luptat, alături de armata sovietică, pentru eliberarea Cehoslovaciei, angajînd în luptă 16 divizii de infanterie, munte și cavalerie, 1 corp aerian, 1 divizie antiaeriană cu două brigăzi, 1 brigadă căi ferate, 1 regiment de tancuri și alte unități și formațiuni totalizînd 248 430 militari. În această perioadă, trupele române au forțat 4 cursuri de apă, au străbătut prin luptă 10 masive muntoase, au eliberat 1722 localități, dintre care 31 orașe, ajungînd pînă la aproape 80 km de orașul Praga, au provocat inamicului pierderi în valoare de 22 803 oameni (prizonieri și morți). În bătăliile de la Roznova, Zvolen, Banská-Bystrica și Kremnica a celor pentru forțarea râului Hron și cucerirea Munților Nitra, Tatra Mică, Tatra Mare, Carpații Albi, a masivului Javorina s-au jertfit 66 495 os

tași români (morți, răniți sau dispăruți). În memoria lor pe pămîntul Cehoslovaciei s-au ridicat monumente

cum sînt cele de la Zvolen, Lucenec, Michalova, Kromeriz și din multe alte orașe și sate.

Mitraliori români în acțiune în timpul luptelor pentru eliberarea Cehoslovaciei de sub dominația fascistă, 1945.

ROMÂNIA — A PATRA PUTERE COMBATANTĂ ÎN CADRUL COALIȚIEI ANTIFASCISTE

Al doilea război mondial a luat sfârșit în Europa la 9 mai 1945 prin capitularea necondiționată a Germaniei hitleriste. La încheierea războiului antifascist, armata română s-a întors în țară victorioasă, cu steagurile acoperite de glorie, ca o armată biruitoare, care și-a făcut datoria față de poporul său, față de cauza izbăvirii omenirii de ororile fascismului. Prin forțele armate și potențialul cu care a participat la lupta împotriva Germaniei hitleriste, România a ocupat locul al patrulea în cadrul Coaliției antifasciste, după U.R.S.S., S.U.A. și Anglia, ca putere militară aflată în lupta contra fascismului. Începând de la 23 August 1944 și pînă la terminarea victorioasă a războiului în Europa, România a angajat în lupte efective o armată, care însuma 538 536 de militari. Raportată la populația țării din acea vreme, 14 000 000 de locuitori, această cifră reprezintă aproape 4% din numărul locuitorilor, procent apropiat de cel al principalelor state membre ale Coaliției antifasciste.

Pînă la 12 mai 1945, armata română, de-a lungul a 263 de zile, a străbătut prin luptă un spațiu uriaș, de la Marea Neagră pînă în Podișul Boemiei, adică în linie dreaptă, o distanță de 1 700 km., a escaladat 20 de masive muntoase, a forțat 12 mari cursuri de apă, a eliberat 3 831 de localități, dintre care 53 orașe, a provocat inamicului pierderi în oameni de 136 521 morți și răniți. Pierderile armatei române s-au ridicat la 169 822 oameni (morți, răniți sau dispăruți). Astfel, sub raportul potențialului uman angajat, România se ridică cu mult deasupra mediei efectivelor celorlalți membri ai Coaliției antifasciste, medie care se cifra între 100 000 și 150 000 de militari.

Pentru minunatele lor fapte de arme trupele române au fost citate prin numeroase ordine de zi românești, 13 ordine de zi ale Comandamentului Suprem Sovietic și 21 de comunicate de război sovietice, iar peste 300 000 de soldați, subofițeri și ofițeri români au fost distinși cu ordine și medalii românești, sovietice, cehoslovace și maghiare.

Toate aceste cifre se constituie în argumente ale aprecierilor cuprinse

în declarațiile oamenilor de stat și ale conducătorilor militari, precum și în cele emise de ziare, reviste și agenții de presă internaționale sau de lucrările istoriografice asupra rolului și importanței României în cadrul Coaliției antifasciste, în lupta pentru înfrîngerea Germaniei hitleriste. În epocă, aceste aprecieri pot fi sintetizate de declarația făcută în Camera Comunelor de deputatul laburist Ivor Tomas la 31 ianuarie 1945: „De vreme ce România este a patra țară care luptă pe frontul împotriva Germaniei, ar fi cazul să se propună să i se acorde un statut de cobeligeranță”.

VIE ȘI UNANIMĂ RECUNOAȘTERE INTERNAȚIONALĂ

Revoluția română din august 1944, participarea României cu întregul său potențial economic și militar la războiul antifascist, vitejia armatei române în marile înclăștări cu mașina de război hitleristă, s-au bucurat de o caldă și binemerită apreciere din partea opiniei publice

internațională. „Dezastrul german din România”, „însemnătate decisivă”, „grăbirea sfârșitului celui de-al II-lea Reich”, „consecințe de cea mai mare importanță”, „a patra țară ca efectiv pe frontul împotriva Germaniei”, sint aprecierile cel mai des întâlnite în presa scrisă și vorbită sau în declarațiile unor personalități ale vieții politice din diferite țări ale lumii.

Practic ar fi dificilă o disociere între ecoul internațional al actului istoric petrecut în România la 23 August 1944 și al participării sale, alături de Națiunile Unite, la războiul antifascist, aceasta constituind o continuare firească a actului demnității naționale a poporului român din august 1944.

Fără îndoială, cele mai importante aprecieri privind participarea României la războiul antifascist provin din statele membre ale Coaliției antifasciste. Astfel, la 6 iulie 1945, guvernul sovietic a decernat regelui României, Mihai I, ordinul „Victoria”, cea mai înaltă distincție militară a U.R.S.S., „pentru actul curajos al cotiturii hotărâte a politicii României spre ruptura cu Germania hitleristă și

alierea cu Națiunile Unite, în clipa când încă nu se precisase clar înfrângerea Germaniei". Faptul că această înaltă decorație a fost acordată numai unor personalități din statele membre ale Coaliției antifasciste care au jucat un rol de seamă în lupta împotriva Germaniei hitleriste, implică recunoașterea rolului avut de statul respectiv în victoria finală asupra fascismului. În mesajul adresat premierului britanic, Winston Churchill, la 26 mai 1945, I.V. Stalin, comandantul suprem al Armatei roșii, releva: „Au trecut mai bine de opt luni de când România și Bulgaria au rupt alianța cu Germania hitleristă, au încheiat un armistițiu cu statele aliate și au intrat în război de partea aliaților, împotriva Germaniei, folosind în acest scop forțele lor armate. Prin aceasta ele și-au adus aportul la cauza înfringerii hitlerismului și au contribuit la terminarea victorioasă a războiului în Europa". Într-un mesaj asemănător, adresat la 9 iunie 1945 președintelui S.U.A., H. Truman se menționa că România a participat „activ la zdrobirea Germaniei hitleriste". De asemenea, în telegrama guvernului sovietic din 5 august 1945 cu privire la restabilirea relațiilor diplomatice sovieto-române se sublinia participarea „activă a României, începând de la 23 august 1944, la luptă de partea aliaților contra Germaniei hitleriste". În timpul desfășurării lucrărilor Conferinței de Pace de la Paris, delegatul U.R.S.S. declara, la 13 august 1946: „La 23 august 1944, când încă nu erau evidente perspectivele viitoare ale evenimentelor militare și când soarta Germaniei era departe de a fi clară, politica externă a României a luat o întorsătură hotărâtoare. România a încetat complet operațiunile militare împotriva Uniunii Sovietice pe toate teatrele de război, a ieșit din războiul împotriva Națiunilor Unite, a rupt legăturile cu Germania și sateliții ei, a intrat în război de partea Națiunilor Unite, împotriva Germaniei și Ungariei /.../. Prin aceasta România a acordat ajutor Națiunilor Unite și, în primul rând, Uniunii Sovietice, care mai mult decât celelalte țări a suportat greutățile atacurilor militare din partea Germaniei și a sateliților ei".

În S.U.A., postul de radio New York, în emisiunea sa din 18 septembrie 1944, arăta: „Dezastrul german din România a pecetluit soarta armatelor Reichului din Balcani. Prin

trezirea României de partea Aliaților, Germania este amenințată din sud-est, iar Ungaria se află în pragul prăbușirii. Drumul de sud-est care duce la Budapesta, Praga și Viena este deschis, căci germanii nu mai au în aceste direcții nici o apărare și nu mai pot concentra noi trupe. Este deci legitim ca poporul român să aibă în momentul de față un sentiment de satisfacție, căci România are o contribuție însemnată la grăbirea sfârșitului. Este o contribuție de care poporul român poate să se felițite". Apoi, la 9 februarie 1945 postul de radio oficial al guvernului S.U.A. a transmis următorul comentariu: „Cu toate că contribuția României la război este mică în comparație cu aceea a marilor aliați, această țară și-a făcut, totuși, datoria dînd din puținul ei pentru triumful cauzei comune. Participarea activă a celor 14 divizii românești la operațiunile militare din Ungaria și Cehoslovacia, ca și actul de la 23 August 1944, au constituit un ajutor substanțial pentru Aliați. Cînd se va scrie istoria, actul de la 23 August va fi consemnat ca un factor important în desfășurarea acestui război".

În Anglia, ziarul „Times" în numărul său din 14 septembrie 1944 scria: „Din punct de vedere al forțelor militare care luptă astăzi contra Germaniei, România este în rîndul al patrulea, primele națiuni fiind, desigur, Rusia Sovietică, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie", iar postul de radio Londra comenta în emisiunea sa din 7 ianuarie 1945: „Dintre națiunile care luptă împotriva Germaniei hitleriste, România se situează azi în al patrulea rînd în ceea ce privește numărul de ostași care participă la bătălia de distrugere a nazismului".

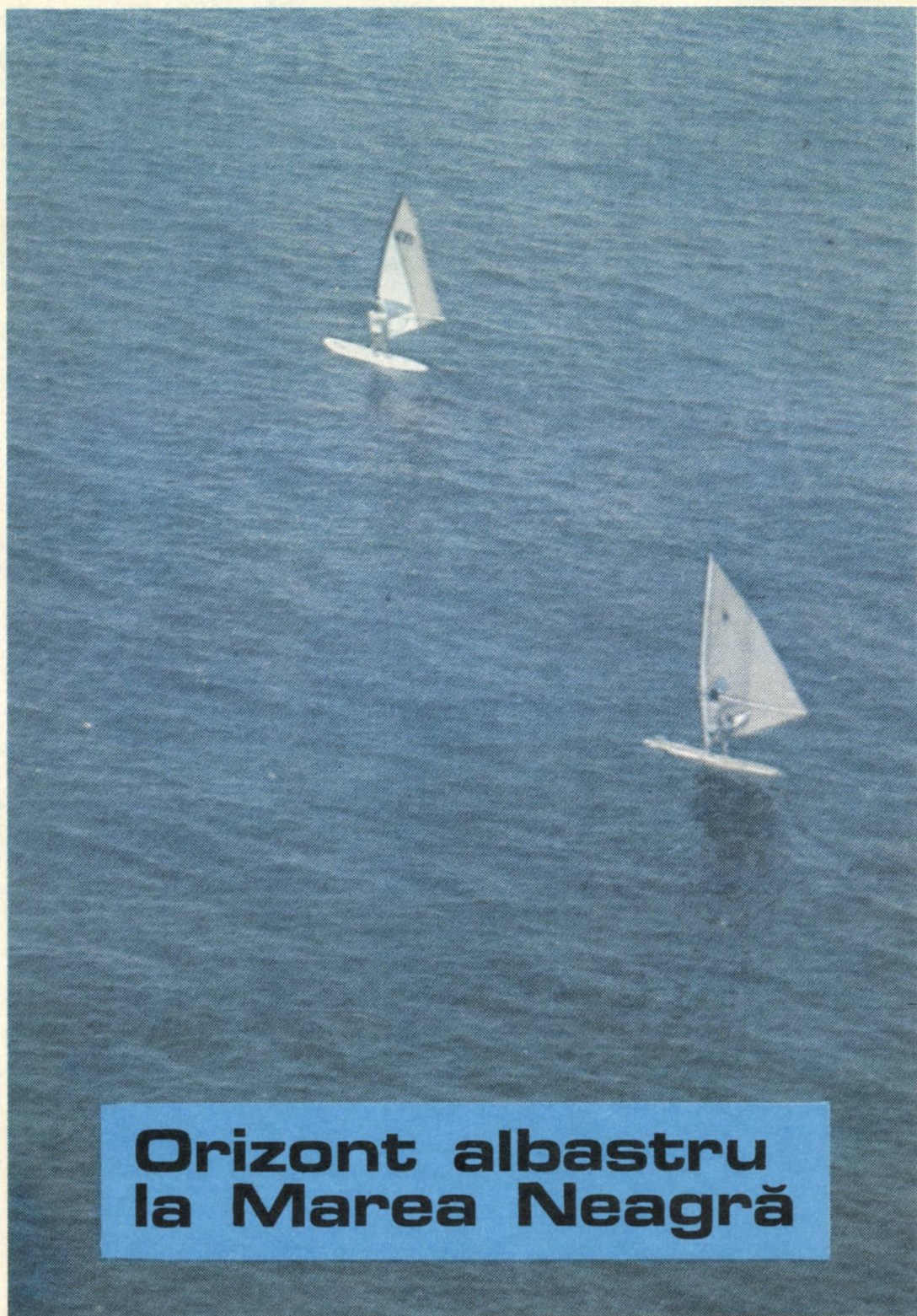
Aprecieri elogioase asupra contribuției României la victoria asupra fascismului au fost făcute și în capitalele altor țări. În Franța, postul de radio Paris a transmis la 13 ianuarie 1940 un comentariu în care, evaluînd efortul uman și material al României în război, arăta că „Franța socotește că România a adus prin contribuția ei o scurtare a războiului cu cel puțin șase luni", iar delegatul Cehoslovaciei la lucrările Conferinței de Pace de la Paris, generalul Heliodor Pika, arăta la 27 august 1946: „Contribuția armatei române la victorie a fost incomparabil mai mare decât aceea, de pildă, a Italiei, care a fost recunoscută ca stat cobeligerant. Pro-

porția reiese mai bine dacă ținem seama de numărul populației. România cu o populație de 14 000 000 de locuitori a aruncat succesiv în luptă de la 15 la 29 de divizii, în vreme ce Italia, cu 47 000 000 locuitori, a putut pune în linie numai 6 divizii. Iată o dovadă strălucită care nu poate fi contestată /.../. Cred că noi, militari, vom da ce se cuvine României noi și democratice, care din prima zi a rușerii cu Germania a aruncat în luptă contra Axei tot potențialul său uman cît și material și economic".

Victoria revoluției de eliberare socială și națională de la 23 August 1944 și alăturarea României la Coaliția antifascistă au fost evenimente comentate chiar și în țările devenite inamice. Astfel, în raportul generalilor Keitel și Guderian adresat lui Hitler, în care se evaluau evenimentele petrecute în România, se arăta că acestea „pe lîngă consecințele imediate de ordin militar, au produs în același timp și o răsturnare de fronturi extrem de periculoasă, ce va duce la pierderea teritoriului nu numai al României, ci și al Bulgariei și Greciei, punînd în pericol toată armata germană din Balcani. Deosebit de pierderea pozițiilor din Carpați, pierderea grîului și petrolului românesc constituie o altă mare și grea lovitură, în urma căreia armatele ruse vor putea ajunge, în vreo cîteva săptămîni, în fața Budapestei". Este semnificativ faptul că în Germania hitleristă importanța ieșirii României din Axă era comparată fie cu debarcarea aliaților în Normandia, fie cu înfrîngerea de la Stalingrad.

Evocarea evenimentelor petrecute în România în august 1944 și a participării sale la războiul antifascist este un omagiu adus celor ce prin luptă și sacrificiul lor au înfrînt fascismul, constituindu-se, în același timp, într-un apel pentru întărirea unității popoarelor în lupta pentru pace, pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, pentru preîntîmpinarea unei noi conflagrații mondiale. „Fie — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — ca jertfele milioanei de oameni în marile bătălii contra hitlerismului, pentru libertate și independență să constituie întotdeauna un puternic îndemn în lupta pentru pace și colaborare între toate popoarele europene, între toate națiunile lumii".

IOAN DON

**Orizont albastru
la Marea Neagră**

MAREA NEAGRĂ: limita de sud-est a continentului nostru (Europa) și a Asiei. Geografic este considerată în categoria mărilor închise, avînd translație spre Marea Mediterană („marea din mijlocul lumii”, definiție dată pentru a localiza dezvoltarea civilizației antice) doar prin strîmtori (Bosfor și Dardanele), punct strategic de importanță economică, politică și culturală la confluența dintre Orient și Occident. Vreme de peste 30 de secole (cele cunoscute prin mărturii arheologice sau documente) s-au evidențiat multiple legături între țărmurile Mării Negre și navigația (economică sau militară) care i-au conturat, prin raporturi complexe cu civilizațiile limitrofe, un anume specific. Dar, ceea ce se relevă cu pregnanță este faptul că totalitatea evenimentelor umane descifrează un fond comun de interese și aspirații cuprinsă în istoria „pontică”, socotită ca un tot, a cărei unitate de-a lungul vremii constituie un factor esențial al ansamblului de probleme politice, economice și spirituale. Teatrul oferit de poziția geografică a Mării Negre favorizează, mai mult ca altele similare din lume (mare închisă sau semiînchisă), considerații ce depășesc problemele regionale și se raportează la forțele care acționează asupra istoriei universale. Din acest punct de vedere să rememorăm expansiunea comerțului Mediteranei spre Extremul Nord și spre Orient, invaziile din stepele Asiei Centrale asupra Europei, rivalitatea dintotdeauna a puterilor marine pentru supremație asupra strîmtorilor (considerate „puște cheie”) ce leagă cele două continente, pentru a-și croi cale spre „marea liberă”. Fără a cunoaște aceste elemente nu am putea însă defini contemporaneitatea noastră, sigiliul de existență românească multimilenară în acest spațiu de cultură și civilizație, ridicat printr-o permanentă continuitate.

COMPENDIUM

Încă din antichitate, urmărindu-i pe scîți, Darius a parcurs peisajele pontice; Pericle și Alcibiade au atins coloniile de pe litoral; Alexandru cel Mare, în expansiunea lui pentru cucerirea Asiei, a ținut să-și asigure gurile Dunării; Cezar nu a pus stăpînire pe Euxin, dar s-a gîndit la ea; Augustus și Nero au inclus-o în proiectele lor, dar numai campaniile lui Traian au realizat acest scop aproape în întregime. În sfîrșit, în pragul altei epoci, Constantin și-a stabilit capitala imperiului la intrarea (strîmtori) care supraveghează trecerea lînti ale celui de-al doilea război mondial. În zorii timpurilor moderne spațiul Mării Negre a fost integrat Imperiului Otoman. Bătălia continuă și în perioada napoleoniană, dar tot atît de acerb în secolul XIX și apoi începutul secolului XX, cînd trei mari conferințe internaționale — Londra, Paris și Berlin — au încercat să reglementeze statutul Mării Negre și al strîmtorilor. În sfîrșit, ultimele lînti ale celui de-al doilea război mondial consemnează o întîlnire în Crimeea pentru a hotărî sfîrșitul campaniei din Europa și pacea pe care toate popoarele o așteptau. Este surprinzător acest interes față de Marea Neagră? Istoria, fie și succint prezentată în rîndurile de mai sus, demonstrează că avem de-a face cu un răspuns afirmativ. Acest lucru însă nu este suficient, deoarece rădăcinile sînt mult mai ramificate și mult mai adînc înfipte în realitatea istorică din toate timpurile. Pentru că, fiind într-adevăr o mare aproape închisă, comunicînd spre Mediterana doar prin porțile strîmte ale Bosforului și Dardanelelor, datorită marilor fluvii care se varsă în ea din adîncurile stepei sau masivele Europei Centrale, datorită rețelei multiple de drumuri intercontinentale ce ajung în porturile ei, Marea Neagră merită, la fel ca mările deschise, numele de „placă turnantă” a marelui trafic și a schimburilor internaționale. Ca atare, istoria românească nu poate fi înțeleasă dacă nu ținem seama de drumurile și influențele care s-au încrucișat pe acest teritoriu carpato-danubiano-pontic, o adevărată răscruce a civilizațiilor și negoțului, în care noi ne-am păstrat cu sfințenie zestrea strămoșească, cu toate invaziile și războaiele inerente unei astfel de așezări geografice. În acest ansamblu, Marea Neagră își are rolul său bine conturat.

UN NUME FĂRĂ LEGENDĂ

Oricît ar părea de paradoxal, cel mai puțin cunoscut și explicabil este numele ei. Avem o dublă denumire, bine confirmată: **Pontul Euxin** în antichitate și **Marea Neagră** în epoca modernă. „Euxin” derivă din „euxinos” care înseamnă în grecește „ospitalier”. Geneză este contradicție și s-ar rezuma la faptul că navigatorii greci, cu mijloacele rudimentare ale anticului timpuriu, au găsit o mare necunoscută, înspăimîntătoare, neospitalieră, cu furtuni și cer permanent întunecat. Procedînd la un sondaj-tip se poate determina că drumul lor s-a întîmplat în perioada de iarnă (noiembrie-martie), iar accesul la țărm a fost inaugurat de băștinași, care-i credeau ostași năvălitori în căutare de bogății. Iarna, Marea Neagră este agitată în comparație cu Mediterana, care cunoaște o perioadă mult mai scurtă din acest punct de vedere strict climatologic. Cît privește bogăția coastelor pontice (mai ales nordice și vestice) nu mai trebuie să facem precizări elementare, deci băștinașii aveau ce apara, mai ales că năvăliri în acest teritoriu s-au întîmplat de cînd lumea. Așadar, denumirea „axeinos”, adică mare ostilă, cu furtuni neașteptate și cu țărmuri populate de „barbari”. În iraniana există un termen similar — „akhshaena” — ce înseamnă întunecat, închis, iar în limbajul „indigen” al mării un altul — „as-ken”. Navigatorii eleni, obișnuiți cu Egeea fragmentată de arhipelaguri și numeroase posibilități de acostare, depășind strîmtorile se trezesc deodată într-o mare fără insule și peninsule, doar Dobrogea și Crimeea oferind posibilități de găzduire. Ei rețin numele dat de popoarele de pe țărmuri și-l adaptează sensului care li se pare potrivit; dar apoi pentru a-și atrage protecția zeilor, numele de rău augur este schimbat în sens opus.

Perioada romană accentuează cuvîntul „pontus”, ca apoi arabii, în evul mediu, să o numească „Nitas” sau „Nitash” (sec. 12). În secolul 13 reapele sensul primordial al denumirii actuale, din toponimia popoarelor turco-tătare, care au pus stăpînire pe țărmurile ei: „Kara Deniz”, pentru „Kara” semnificînd nu numai negru, întunecat, ci și mare, puternic, de temut. Drept pentru care occidentalii (de natură continentală) cînd au ajuns aici au numit-o „Mare Majus”, marea „cea mai mare”. Așadar, racordați la fiarele europene, firesc, domitorii muntenii și moldovenii, în secolul 14, îi atribueau denumirea de „marea cea

Mare", ca o recunoaștere a extremelor în care se întindeau teritoriile românești. Dar, încă din această epocă se revine la denumirea dată de culoare; în greacă „**mavri thalassa**” figura din 1265 în tratatul cu Veneția, iar din 1338 apare „**Mare nigrum**” (tot) din izvoare occidentale, adică nuanța culorii cerului în timp de iarnă ce se reflectă în valurile sale, mai ales pe timp de furtună, așa încât genovezii interzic, în secolul 14, accesul vaselor lor din noiembrie până în martie.

AREALUL GEOGRAFIC

Strict geografic, Marea Neagră este una din rămășițele „mării sarmatice”, acoperind încă în epoca terțiară și în pliocen un teritoriu imens din Europa centrală până la marginea Turkestanului actual. La sfârșitul acestei ere geologice seismele scoarței împart în trei tronsoane marea sarmatică: Marea Neagră, Marea Caspică și marele lac Aral. În era cuaternară, se prăbușește podișul prin care era legată Peninsula Balcanică de Asia Mică, stabilindu-se legătura dintre Mediterana și Marea Neagră, în forma care există și azi. Adâncimea maximă — 2245 m. Litoral navigabil (cu grad înalt de favorabilitate) există mai ales în partea vestică (R.S. România și R.P. Bulgaria) și nordică (U.R.S.S.). Apa are o concentrație de săruri ce nu depășește 1,9%, salinitate redusă în comparație cu alte mări, chiar față de Mediterana, cu care face schimb de curenți, care are o concentrație de 3,64 — 3,93 la sută (**addenda:** dificultățile în aceste măsurători sînt serios marcate în ultimul deceniu de poluare, fenomen complex manifestat sub forme mecanice, chimice sau biologice!)

Față de aceste date generale, să specificăm câteva caracteristici ale litoralului românesc al Mării Negre, care evidențiază factorii de cură helio-marină ce atrag anual mii de turiști din țară și din toată lumea:

- apele Mării Negre au un conținut de oxigen cuprins între 70—150 la mie, iar în timpul verii temperatura apei ajunge pînă la 28 grade Celsius, fără curenți puternici; la concentrația de săruri (16—19 g/litru) și cele amintite mai sus se dezvoltă o diversă floră și faună marină;

- insolația atinge în timpul verii 300 de ore de strălucire a soarelui într-o lună, cu o putere calorică de 120—150 mii cal/cm² (comparabil cu regiunile mediteraneene ale Franței și Italiei), completată de expunerea estică a plajelor;

- nisipul, de o calitate deosebită, formează plaje cu dimensiuni ce variază între 8 km lungime și 200 m lățime la Mamaia, pînă la lungimi de 3—4 km și lățimi sub 50 m în sudul litoralului; calitatea și puritatea nisipului conduc la mărirea, prin reflexie, a intensității luminii solare cu peste 10 la sută;

- mișcarea aerului, reprezentată de briză, atinge viteza de 2—4 m pe secundă, fiind principalul factor de purificare a aerului marin; în picăturile extrem de fine (aerosoli), provenite din sfărîmarea valurilor și care plutesc în aer, sînt cuprinse substanțe ca clorură de sodiu și clorură de calciu, bromură de potasiu, clorură de magneziu, iod, siliciu, fier, aluminiu etc., conținînd totodată și o importantă cantitate de ozon;

Limitrof mării se află și câteva elemente geomorfologice, apreciate pentru calitățile lor terapeutice, întregind ansamblul helio-marin:

- lacul Techirghiol, cu o suprafață de 11 km², conține săruri în valoare de 70—80 grame la litru, avînd temperaturi vara între 22 și 26°C;

- nămolul sapropelic, aflat în lac, are proprietăți curative deosebite — 80 de grame la mie substanțe volatile și 305 grame la mie săruri minerale (cloruri și sulfat de sodiu, potasiu, amoniu și magneziu, sulfură de fier, oxid de aluminiu, bioxid de siliciu, bromură de magneziu etc.) — și este indicat în tratamentul reumatismelor, ginecopatiilor cronice, afecțiunilor sistemului nervos periferic (sciatică), sechelelor post-traumatice, bolilor de piele, diferitelor forme de decalcifieri;

- izvoarele sulfuroase mezotermale hipotone din zona Mangalia, cu o concentrație de 19 mg/l hidrogen sulfurat și temperaturi constante cuprinse între 21—28°C, cu o ușoară radioactivitate, care iau naștere din pinzele de apă freatică în traversarea lor prin calcarele ce formează subsolul zonei.

Așadar, este Marea Neagră doar o simplă cale navigabilă, doar un nod comercial? Cele spuse mai sus dovedesc că nu; cu fiecare pas spre ea și dinspre ea orizontul albastru al Mării Negre se lărgeste. Cum anume? Vom vedea în continuare.

GENEZE

...Aici se relevă (este vorba de secolele III—II înainte erei noastre — n.n.) încă o dată importanța regiunilor pontice pe scena istoriei universale. Amenințarea invaziei barbare nu a putut să ia atunci amploare și să realizeze toate efectele potențialului său distructiv, deoarece a înfrînt (...) opoziția unui stat în plină expansiune, sprijinit pe populații primitive și rustice, dar cu viață și obiceiuri sedentare. Puterea daco-getică, care avea să-și atingă apogeul în secolul I înainte de era noastră sub domnia lui Burebista, se constituia la nordul Dunării și prezenta un obstacol dintre cele mai serioase în calea pătrunderii spre sud și vest a invadatorilor... În vremea lui Burebista avea să se formeze un adevărat imperiu dunărean, care se întindea din munții Slovaciei pînă la gurile Niprului și din Galiția în Balcani (cf. H. Daicoviciu „Dacia de la Burebista la cucerirea romană”. Cluj, 1972 — n.a.)... Cu siguranță că existența acestui puternic regat constituia o amenințare pentru Roma, încît inspirase lui Cezar proiectul de război pe care Traian avea să-l întreprindă și să-l ducă la bun sfîrșit (n.n. — Cezar și Burebista au dispărut în același an, iar conflictul dintre Roma și daci s-a amînat un secol)... Imperiul dacic, cu resursele și armatele sale numeroase, precum și cu fortărețele sale ce constituiau tot atîtea redute în inima Carpaților, se ridica în pragul mării stepe, stăvilind pătrunderea nomazilor în Europa Centrală și în Balcani. Sarmatii, care aveau să se infiltreze în Cîmpia Panonică și să ocupe teritoriul Munteniei dunărene, se aflau într-o postură de dependență față de regele dac, după cum ulterior aveau să constituie clientela piețelor Imperiului roman. Situația lor nu face decît să confirme ipoteza rolului de apărare jucat de regatul lui Burebista și a succesorilor săi (vezi monumentul triumfal al lui Traian — „Tropaeum Traiani” — de la Adamclisi — n.n.).

Afară de aceasta, regatul dac sau daco-get, cu civilizația sa rudimentară în comparație cu cea a lumii greco-romane, se arată deja adînc pătruns de influențe occidentale. Aporturile cetăților elenice nu sînt mai puțin

sensibile, fie numai și în sistemul monetar, iar prezența monedelor atestă circulația negustorilor veniți din piețele și porturile din „Scythia Minor” (numele Dobrogei din epoca romană — n.n) sau de pe litoralul trac. Dar acestea sînt contacte de suprafață; influențele profunde resimțite în arta teritoriului daco-getic vin din Occident. Ele sînt villanoviene și celtice în perioada veche, pannonice, ilirice, italiice, de asemenea, pe măsura apropierii de orbita focarului. Către această nouă putere aveau să se întoarcă cetățile elene de pe țărmurile Euxinului (Histria, Tomis, Callatis — n.n) în căutarea unei protecții împotriva pericolelor...

Dar cucerirea romană, ce se va profila curînd la orizont, se va întinde aici în urma unei alte dominații, căreia i-a fost dat să unească pentru prima oară sub imperiul său toate coastele Mării Negre. Din Asia Mică în Caucaz și din Crimeea la gurile Dunării; părții continentale a Imperiului daco-getic, adică regiunii carpato-dunărene, i se opune imperiul elenistic al mării, care se va mulțumi cu

litoralul... (reluare din Gh. I. Brătianu „Marea Neagră”, Ed Meridiane, București, 1988, pg. 181—184).

N.N. Care era suportul economic al acestor înverșunate înclășări pentru dominația Pontului Euxin și a țărmurilor sale (neprielnice navigației decît în mică măsură, cum am amintit)? Mai puternice decît orice imbold expansionist și obstacol de navigație se dovediseră bogățiile naturale și economia predominant pastorală și agricolă ce se practica aici. Se instituie la rang de lege necondiționat: coloniile de pe litoralul Mării Negre primeau din Grecia încărcături de vin (?) și de ulei, în schimbul reîntoarcerii (obligatoriu) cu încărcături de grîu, cu dobînzii diferențiate după anotimpuri.

Aceleași procedee și aceleași clauze vor fi preluate din antichitate în evul mediu, chiar și în tranzacțiile navigatorilor și negustorilor genovezi sau venețieni, pe o durată de 15 secole, demonstrînd edificator continuitatea condiției economice a Mării Negre, a litoralului său.

AMINTIRILE ORAȘULUI

CONSTANȚA: uimitoare existență între istorie și contemporaneitate, cu orizont nelimitat spre viitor! Născut din profunde transformări economico-istorice de-a lungul timpului, orașul — far al României („poarta spre lume”) își află rădăcina în vechea cetate Tomis, încă din secolele VII—VI î.e.n. Și azi, după alți milenii de

existență neîntreruptă, vestigiile antichității se prezintă marcant, în toată splendoarea lor. Ele, însă, nu vin să completeze un „teritoriu gol”, pentru că cercetările arheologice atestă urme materiale ale civilizației autohtone în Dobrogea (deci între Dunăre și Marea Neagră) cu circa o sută de mii de ani în urmă. Argumentele sînt suficiente și orice constănțean cunoaște bine aceste lucruri, nu atîr

din cărțile de istorie sau geografie (pe care le-am invocat sumăr în capitolele anterioare ale acestui reportaj-orizont!), cit mai ales din viața cotidiană a marelui oraș. Dar, chiar dincolo de interesul legitim al localnicilor, Constanța a atras (și atrage tot mai puternic!) spiritul iscoditor a mii de vizitatori (mai ales în sezonul estival, și nu numai), care prin diferite forme de exprimare își prezintă

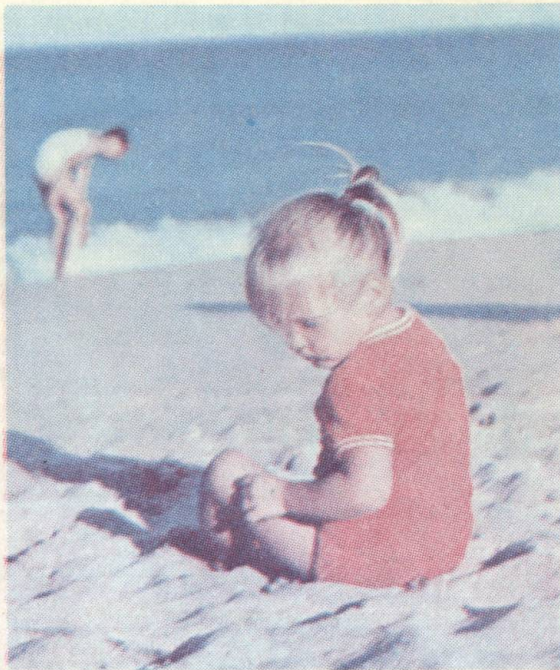

opiniile. O imensă bibliografie și literatură acoperă zilnic și anual orașul, litoralul și marea! Așa încît, se poate pune întrebarea legitimă: ce ar mai fi de spus? Întrebarea este cu atât mai grea cu cît scormone sufletul unui tînăr născut și crescut în acest loc. (În peregrinările mele — probabil o reminiscență marinărească, cu toate că nu am avut niciodată înclinații spre această profesie — aveam să ajung și în orașul Baku — Azerbaidjan din U.R.S.S., de pe malul Mării Caspice. Gazdele, cu amabilitate, prezentîndu-mi ceea ce se întîmpla pe acolo, nu au scăpat ocazia să-mi spună că „baku” înseamnă **vînt**, deci, „orașul vînturilor”. Cu modestie le-am replicat: „eu m-am născut în orașul Constanța, de la Marea Neagră — cunoșteau și orașul și marea! — pe o stradă cu numele de Vîntului. Am avut, de atunci, un punct comun, sentimental: deschiderea spre mare, cu orizontul ei de vînturi. Cum, spun marinarii: vînt bun la pupă!)

Așadar m-am născut pe malul mării, cheie biografică fără importanță pînă la amintita întîmplare, în centrul (vechi) al orașului, care urca din

buza portului vreo 2—3 kilometri pînă la Teatrul Liric și puțin peste limita Teatrului Fantasio, de unde începeau cartierele periferice (suburbii, chiar foste sate) cu nume distincte: Obor, Chilia, Coiciu, Tăbăcărie, Ana-dalchioi, Viile Noi etc. Căutați aceste cartiere acum (sînt notate ca atare încă în hărțile anilor 1960—1970) și veți descoperi altceva. Sau, mai bine, priviți Constanța de azi de la noua gară înspre toate direcțiile pe care le doriți. Nu veți fi debusolați! Și pentru că veni vorba de gară, la vremea copilăriei mele trenurile plecau de pe locul unde se află azi centrul politico-administrativ al județului. Fumul gros al locomotivelor aproape că îneca statuia nemișcată a lui Ovidiu, în vreme ce Eminescu, de pe faleza Cazinoului, privea cu nostalgie sublimă orizontul marin, de unde mai sosea din cînd în cînd cîte un vapor. Ce se întîmpla în acest perimetru al orașului, în care doar la 6—7 case se repetau obiceiurile, tradițiile și formele arhitecturale subliniate timid doar la un pervaz de fereastră sau în zilele de sărbătoare? Cununiile, cumetriile, botezurile și

comemorările se amestecau în toate zilele săptămîinii, lună de lună, pe întregul an, însoțite de alaiul gălăgios al copiilor cartierului, din care nu lipsea nimeni. Viața unui port în seamnă mai întîi acea veșnică forfotă și translație de materie și spiri ce migrează din toate colțurile lumii. Orașul poartă și el această amprentă. Pe un spațiu îngust auzi vorbindu-se aproape toate limbile Pămîntului. Trebuie să te deprinzi ca dintr-o privire rapidă și discretă să afli ce intenții au cei din jurul tău (pentru că nu întotdeauna sînt de bună credință!) spiritul nostru ospitalier vă va face, poate, să mă contraziceți, mai ales că acum „poarta de intrare a lumii” spre noi nu este numai portul, ci și litoralul (nu aduc aici valorile lor imense de dezvoltare din ultimele decenii pentru că nu suferă comparații și nici tangențe!) Această diversitate nuanțată am regăsit-o mai tîrziu spre adolescență, cînd opțiunile celor de vîrsta mea s-au concretizat în drumul ales în viață: o multitudine de profesii, din care marinăritul nu deținea ponderea, chiar dacă numeric se detașa. Orașul, în plină dezvoltare,

avea nevoie de ingineri, economiști, medici, profesori, tehnicieni, muncitori cu înaltă calificare. Acum pot să afirm că la finele deceniului șapte în Constanța erau reprezentate aproape toate ramurile economiei naționale, iar dezvoltarea lor nu se putea face fără oameni (cei mai mulți tineri) bine pregătiți în diverse domenii.

Mai mult, economia românească solicita și un export pe măsură, drept

pentru care portul a devenit (și va mai crește) un adevărat titan în materie: de la grâne la ultima tehnică sofisticată în construcții industriale de mașini, electronice, navale. Cît privește litoralul, turismul, și acesta a devenit o adevărată industrie, în concordanță cu exigențele actuale și de perspectivă. Aceste mutații cantitative, dar mai ales calitative, s-au petrecut doar în intervalul unei singure generații! O generație care, de-

sigur, nu a prea avut timp pentru amintiri nostalgice, o generație care, mai mult ca sigur, a privit și ascultat cu indulgență legendele mării, mizînd mai mult pe sensul real al vieții.

Viața care nu înseamnă decît o bună conviețuire a omului cu natura, cu ceea ce-l înconjoară. (De aceea protecția naturii nu este doar o necesitate de circumstanță ci, mai mult, o obligație!)

ARGUMENT

Începutul cercetărilor științifice ale litoralului românesc datează din anul 1915, cînd oamenii de știință Tr. Săvulescu, I. Borcea și C. Petrescu, independent unul de altul, au descoperit existența elementului caspic *Convolvulus persicus* pe dunele nisipoase de la Agigea, cunoscut pînă atunci în Europa numai în zona Constantinopolului.

Cercetările recente, sintetizînd informații existente, au demonstrat că față de genofondul mondial de specii, complexul de biotipuri de la Agigea a avut privilegiul de a fi luxuriant dotat. Astfel, judecînd după densitatea medie planetară a speciilor de fanerogame pe unitatea de suprafață s-a constatat că aceasta a fost mai mare de: 26 ori în România, de 213 ori în Dobrogea, de 1 300 de ori în banda litorală de 10 km lățime, de 2 130 de ori în Delta Dunării, de peste 100 mii ori pe plaja litorală și de circa 43 milioane ori în rezervația ecosistemului de dune marine de la Agigea. La fel, față de media planetară, avifauna a avut o densitate mai

mare de: 20 ori în România, de 780 mii ori în rezervația naturală Pădurea Hagieni și de circa 1,1 milioane de ori în rezervația ecosistemului lacului Agigea. Aici, în perioada de migrație, s-au numărat circa 500 urme/m²/noapte. Rezultă deci că pe suprafața planetei distribuția unităților sistematice și peisagistice este inegală, apărînd zone de concentrație considerabilă a căror atractivitate, valoare și importanță multiplică pentru unicitatea lor se impune prioritar atenției lumii științifice, mondiale. Acesta este și cazul Agigei.

Concentrarea acestui complex de biotipuri pe o suprafață de abia trei km², dar cu o luxuriantă abundență și considerabilă diversitate a formelor de viață, a determinat amplasarea primei „Stații Zoologice Marine” române în anul 1925 (recunoscută oficial prin decretul nr. 810/1 martie 1926) de către fondatorul și primul ei director, profesorul Universității ieșene Ioan Borcea, ce avea să-și lege indisolubil numele de Agigea, la al cărei larg ecou național și internațional a contribuit direct.

Rezultatele obținute și intervențiile profesorului Ioan

Borcea făcute încă din anul 1928, au determinat decretarea ecosistemului de dune ca „monument al naturii” și punerea lui sub protecția legii: Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 142/1939, Monitorul Oficial nr. 24/1939, Hotărârea Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional Dobrogea nr. 935/1962 și Deciziile Consiliului Popular Județean Constanța nr. 918/1968 și nr. 425/1970. Astfel, în decurs de numai 31 de ani, importanța științifică a ecosistemului de dune marine de la Agigea a fost recunoscută oficial de 4 ori. Creșterea impactului antropic a determinat și trecerea lacului Agigea sub ocrotire în anul 1968.

Reputați oameni de știință din țară și străinătate au studiat la Agigea diferite probleme științifice. Astfel, în perioada 1957—1966, au mai lucrat 2 665 academicieni, cercetători, cadre universitare și studenți, care au efectuat 24 206 zile-om activitate științifică, din care 2 117 români cu 23 286 zile-om și 148 străini cu 920 zile-om. Stațiunea a organizat, găzduit și participat la numeroase manifestări științifice naționale și internaționale, mulți cercetători de la stațiune fiind aleși membrii ai unor comisii și societăți științifice internaționale.

Stațiunea de cercetări marine „Profesor Ioan Borcea” Agigea a funcționat pînă în anul 1970 cînd a fost inclusă în nou creatul Institut Român de Cercetări Marine, adăpostit în sediul stațiunii marine. Acesta, printr-un act încheiat în anul 1979 cu unele întreprinderi subordonate fostei Centrale a Canalului Dunăre-Marea Neagră, reduce suprafața rezervației dunelor marine de la

21.455 ha la 9.75 ha iar, un an mai târziu, cedează și restul bazei materiale amintitei Centrale și abandonează Agigea.

Asemenea ecosisteme unice nu pot dăinui și nu pot fi conservate decît în mediul natural în care s-au format. Dislocarea acestora echivalează cu distrugerea lor. De aceea, spre deosebire de alte monumente, ecosistemele și rezervațiile naturale sînt intransportabile. Perpetuarea lor este posibilă numai în limita conservării mediului ambiant, a ecosistemului propriu-zis și a unei zone perimetrale tampon.

Complexitatea și dificultatea soluționării multiplelor probleme acumulate, specifice zonei și rămase în suspensie, demonstrează utilitatea și necesitatea reînființării stațiunii de Cercetări Marine „Prof. I. Borcea” Agigea, cu profil adecvat imperativelor contemporanității (protecția și cercetarea ecosistemelor terestre și acvatice, cercetări ornitologice, meteorologice și de monitorizare în vederea surprinderii dinamicii evoluției ecosistemelor din zonă prin modificarea condițiilor ecologice, centru de perfecționare și de specializare a cercetătorilor și a cadrelor didactice, centru didactic pentru efectuarea lucrărilor de diplomă și a practicii de vară a studenților naturaliști ai Universității naționale, centru pentru popularizarea cunoștințelor despre Marea Neagră și a istoriei cercetărilor marine sau înființarea unui complex muzeal (construit din Muzeul resurselor naturale marine, Muzeul Canalului Dunăre—Marea Neagră etc.)

CRISTIAN STOICULESCU

FLORA ȘI FAUNA

Marea Neagră este un „unicum hidrobiologic”, un imens laborator natural în care pot fi urmărite modificările survenite în compoziția florei și faunei, dar și transformările unor specii sub influența condițiilor de mediu.

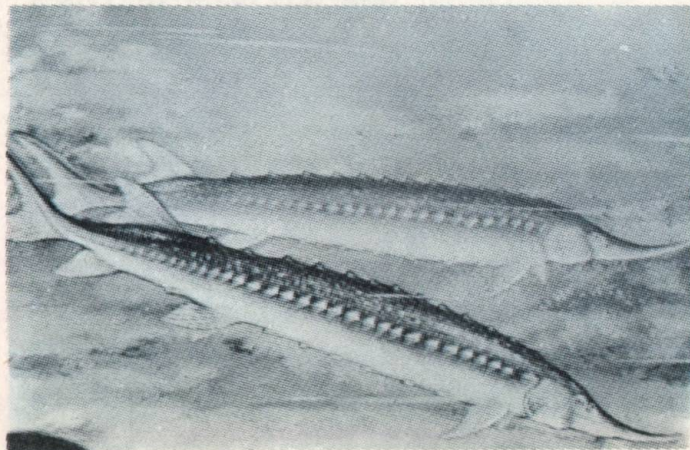
Primele cunoștințe asupra florei și

faunei din Marea Neagră le datorăm naturaliștilor Gmelin, Pallas, Bauer, Eichwald etc., din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Ele vor consemna primele date pentru înțelegerea dinamicii apelor și a condițiilor de viață din Marea Neagră. În 1881—1882 studiile hidrografice

descoperă existența celor doi curenți, de sens contrar, din Bosfor. Expedițiile din anii 1890—1892 stabilesc distribuția pe verticală a temperaturilor, salinității, densității și pun în evidență existența cantității considerabile de hidrogen sulfurat de la 180 m în jos.

În această perioadă se situează și prima explorare științifică românească a apelor Mării Negre. Ea a fost întreprinsă de Grigore Antipa, în 1893, în cursul a trei campanii succesive care au permis cercetarea întregului bazin pontic. Grigore Antipa a pus bazele studiului apelor din zona litoralului românesc, a publicat lucrări remarcabile asupra unor pești ca sturionii și scrumbile (Clupeide) și o serie de sinteze încununate de monografia „Marea Neagră” apărută în 1941.

Ioan Borcea (1879—1936) este un alt eminent cercetător al vieții din Marea Neagră, întemeietor al primei Stațiuni zoologice marine, cea de la Agigea (1926) și fondator al școlii românești de oceanologie. Din tre elevii săi, Mihai Băcescu a inițiat în 1960 studiul calitativ și cantitativ al viețuitoarelor din apele românești ale Mării Negre cu rezultate

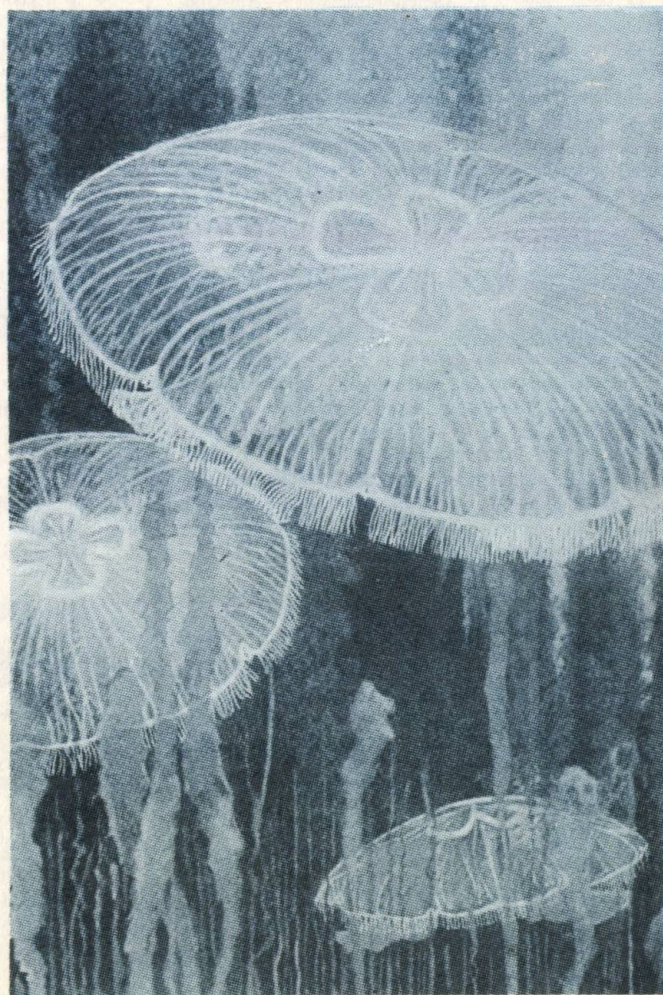
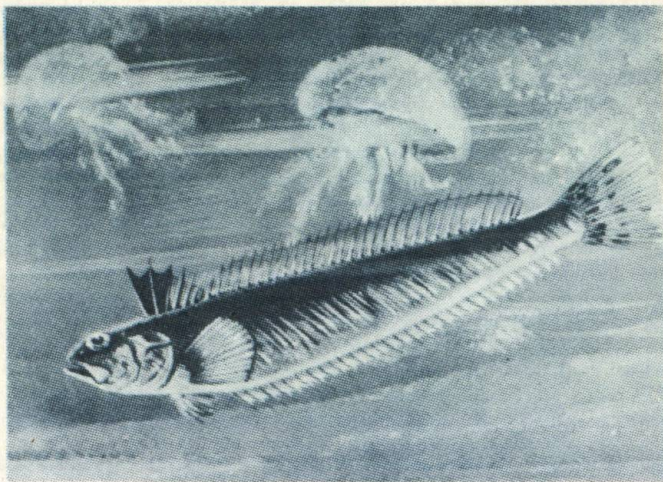

consemnate în 4 volume de Ecologie marină (1965—1971).

Pe baza listelor de specii s-a putut urmări evoluția florei și faunei și au putut fi mai ușor sesizate modificările apărute în cursul ultimelor decenii. Ce amploare au avut aceste schimbări, cum s-au manifestat ele în lungul celor 228 km, cit măsoară litoralul românesc și în apele platformei continentale ce coboară lent pînă la adîncimi de 200 m? Să spunem, de la bun început, că modificările în structura florei și faunei Mării Negre sînt destul de multe, iar unele dintre ele profunde. Cele temporare au fost generate de situații climatice de excepție, cum au fost iernile grele din 1945 și 1962, cînd apele au înghețat pe distanțe mari în zona litorală. Datorită frecării sloiurilor de gheață, unele biocenoze din această zonă au fost distruse, dar ele s-au refăcut după numai cîțiva ani. Sînt apoi modificări în echilibrul populațiilor, schimbări în inventarul speciilor, chiar în comportamentul unor specii, ceea ce indică, în ultimă instanță, o tulburare a echilibrului biologic.

Să ne oprim, de pildă, la cazul unei biocenoze foarte bine studiate, biocenoza cu **Corbula mediterranea**, o scoicuță mai mică de 1 cm, cu valve subțiri, albe. Lucrarea care a fost elaborată, de M. Băcescu și colaboratorii săi de la Muzeul de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, a marcat o dată importantă în Ecologia românească și a fost distinsă în 1959 cu premiul „Emil Racoviță” al Academiei. Biocenoza aceasta, caracteristică pentru zonele de nisip fin, ce se întindeau de la Sulina pînă la Sud de Mamaia, furniza cea mai mare biomasă și avea valoarea trofică cea mai ridicată din toate biocenozele Mării Negre. În cadrul ei fuseseră identificate peste 100 de specii. Biocenoza a avut de suferit după înghețurile din 1945 și 1962, care au distrus fauna litorală, dar s-a refăcut rapid. Uneori, după furtuni, se formau adevărate dune de scoicuțe aruncate de valuri în lungul plajelor. Din 1970 s-a constatat o sărăcie a acestei biocenoze, o serie de specii s-au rărit și au început să dispară, iar specia dominantă, scoicuța **Corbula** este astăzi aproape dispărută.

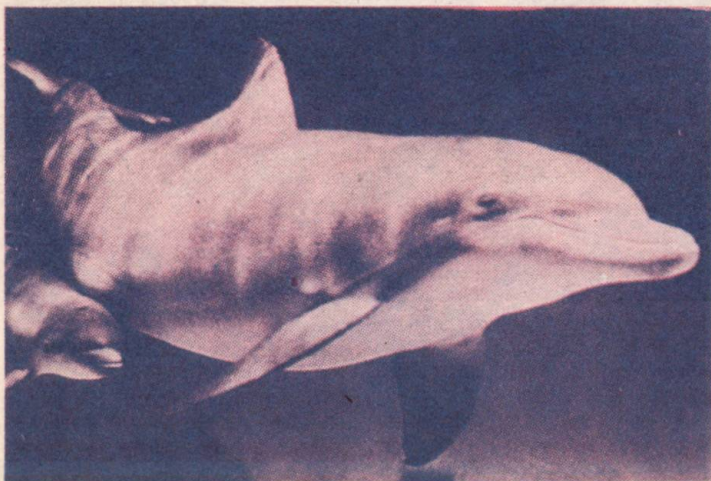
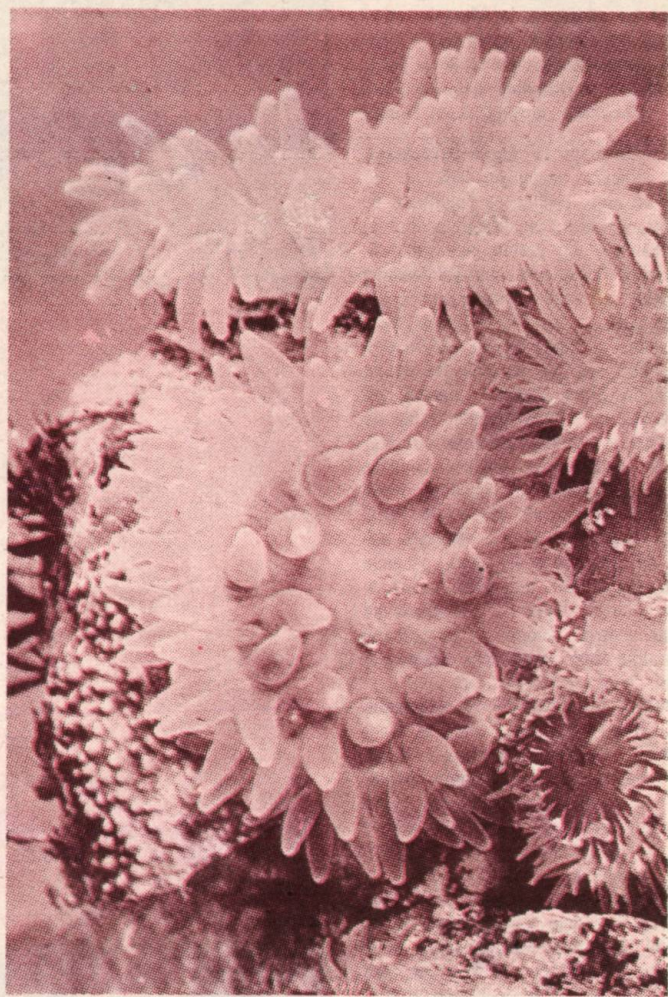
Marile bancuri de altădată serveau drept hrană puietului de sturioni ca și altor pești (scrumbii, pești plăți, guvizi). Dispariția biocenozei a influențat deci nutriția acestor pești.

Principală cauză care a generat modificări profunde și ireversibile este probabil legată de barajele construite pe râuri și pe Dunăre. Acestea rețin o bună parte din aluviuni. Pe plajele de la Sud de Delta Dunării nu mai ajung aceleași cantități de nisip și ele încep să dispară (se fac eforturi costisitoare pentru menținerea lor prin transporturi de nisip) sub acțiunea valurilor, iar eroziunea distruge cordonale litorale. Digurile construite perpendicular pe plajă, în lungul litoralului nu au rezolvat mare lucru și în plus generează curenți turbionari care contribuie la înmălirea fundului.

Locul ocupat altădată de către **Corbula mediterranea** a fost luat astăzi de altă scoică, de dimensiuni mai mari, originară din apele Atlanticului de Nord și care lipsește din Marea Mediterană. Această scoică **Mya arenaria**, a fost semnalată prima dată la Odessa, în 1966, pentru ca după un an să fie găsită și în apele românești. Din 1971 ea s-a răspândit pe tot litoralul, de la mal până spre 30 m adâncime, populind în cantități apreciable fundurile cu nisip.

Un alt oaspete, deloc dorit, este melcul **Rapana venosa**, apărut prin 1963 și care a invadat cu repeziune apele noastre. Cu o cochilie masivă, frumoasă, tapetată în interior cu sidex roz, având cam 15 cm lungime, acest melc, originar din regiunea indo-pacifică, este carnivor și distruge bancurile de stridii și midii. El are o contribuție importantă la dispariția marilor aglomerări de midii din lungul litoralului nostru, după ce mai înainte distrusese stridiile de

pe coastele Crimeii. Dar probabil că midiiile din zona litorală ar fi dispărut după un timp și fără contribuția sa, după cum au dispărut midiiile de adânc care formau o biocenoză caracteristică pentru Marea Neagră. Causă trebuie legată de concentrațiile crescînde de substanțe poluante pe care le aduce și le varsă Dunărea, substanțe responsabile și de dispariția marilor zone de alge roșii **Phyllophora**, care adăposteau o faună specifică.

Și pentru că am vorbit de apariția unor specii noi în fauna Mării Negre să semnalăm și pătrunderea recentă a scoicii **Scapharca foliacea**, originară tot din apele indo-pacifice. Consecințele pătrunderii ei, pe plan ecologic, nu le cunoaștem încă

Vizitatorul litoralului nu mai întâlnește pe plaja de la Mamaia, decât foarte rar, valvele unor scoici altădată abundente, frumoasele și fragilele unghiute (*Angulus exiguus*), Donacila (*Donacilla cornea*) sau Donax.

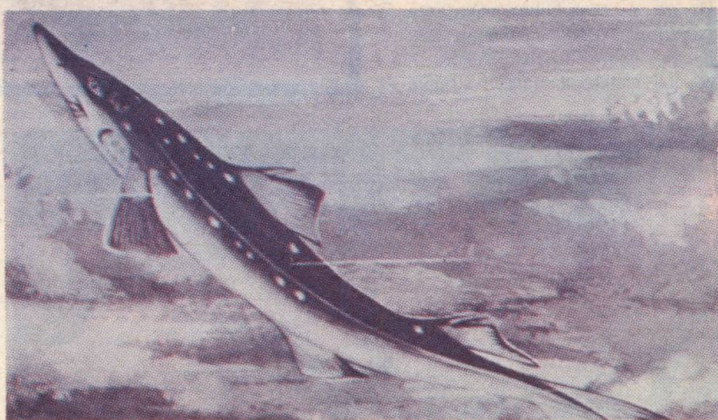
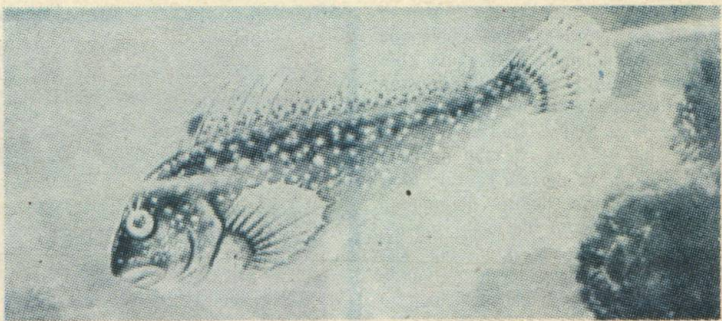
Trecând acum la zonele cu substrat dur, stîncos, acoperite pînă nu de mult de alge, trebuie să subliniem că și ele au suferit modificări profunde. Au dispărut din partea de nord a litoralului, cîmpurile de *Cystoseira barbata*, o algă brună, ramificată, înaltă cam de 50 cm, iar spre capătul sudic, la Vama Veche, au devenit rare. Tot așa, au dispărut zonele cu iarbă de mare, *Zostera marina*, un gramineu cu frunze înguste, lungi de aproape un metru, altădată caracteristice pentru zona Agigea, și unde își găsea adăpost o întreagă lume animală. De altfel, fauna de fund, fauna bentonică a fost afectată serios de dislocările de loess, produse cu ocazia marilor amenajări de pe litoral. Acest pămînt fin s-a depus pe fundul pietros, acoperind și sufocînd animalele care trăiau aici, viermi tubicoli, mici crustacee etc.

Unele au putut să se adapteze, modificîndu-și biologia, cum a făcut viermele polichet *Polydora ciliata*, care înainte își făcea galeria în piatra calcaroasă de pe fund, iar astăzi a trecut, în bună măsură, pe melcul *Rapana* săpîndu-și galeria în grosimea acestuia.

Poluarea este și cauza rării considerabile a unor specii de crustacei. Crabul de piatră, *Pachygrapsus marmoratus*, cu 20 de ani în urmă, încă abundent, putînd fi văzut mai ales la lăsarea serii, pe stîncile bătute de valuri, este astăzi aproape dispărut. Una din cele două specii de pagur (*Clibanarius erythropus*) a devenit foarte rară, iar dintre crevete multe specii au dispărut. Creveta de iarbă, *Palaemon adspersus*, care trăia în cîmpurile cu iarbă de mare (*Zostera*), a devenit foarte rară, iar altele, precum cele două specii de *Pontophilus*, au dispărut complet.

La cauzele care au generat aceste situații, pe lîngă cele deja amintite, trebuie adăugate marile lucrări pentru amenajări portuare și, nu în ultimul rînd, poluarea de origine urbană și industrială.

Ea este responsabilă de frecvențele „înfloriri” ale apelor, cauzate de dezvoltarea explozivă a unei componente a fitoplanctonului, *Exuviella cordata*, care, pe lîngă deficitul de

oxigen pe care-l cauzează, elimină produse de metabolism toxice ce antrenează moartea a numeroase viețuitoare.

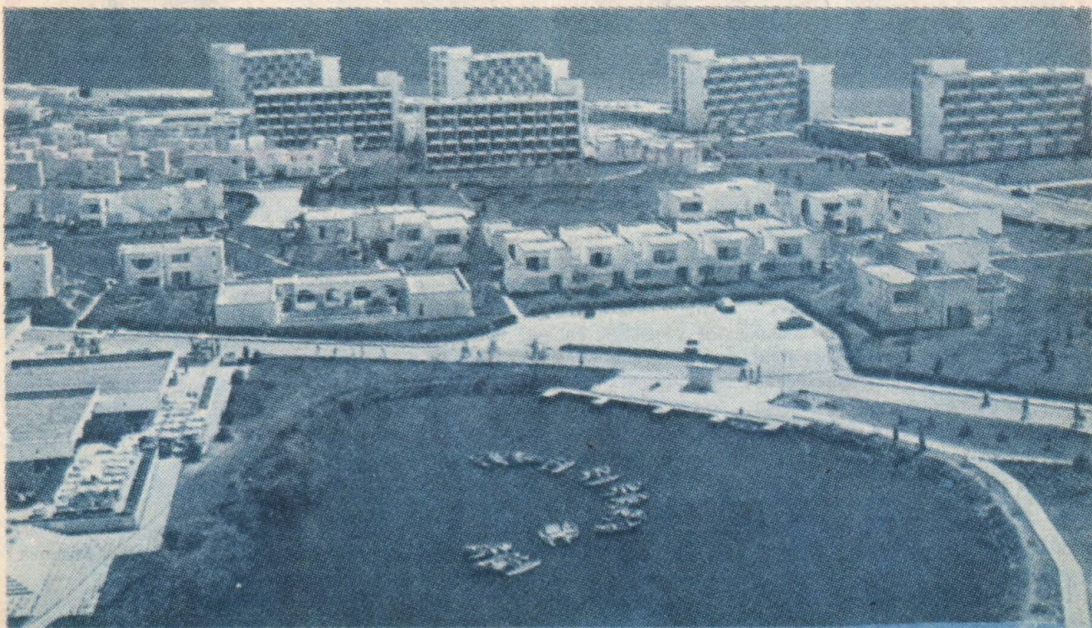
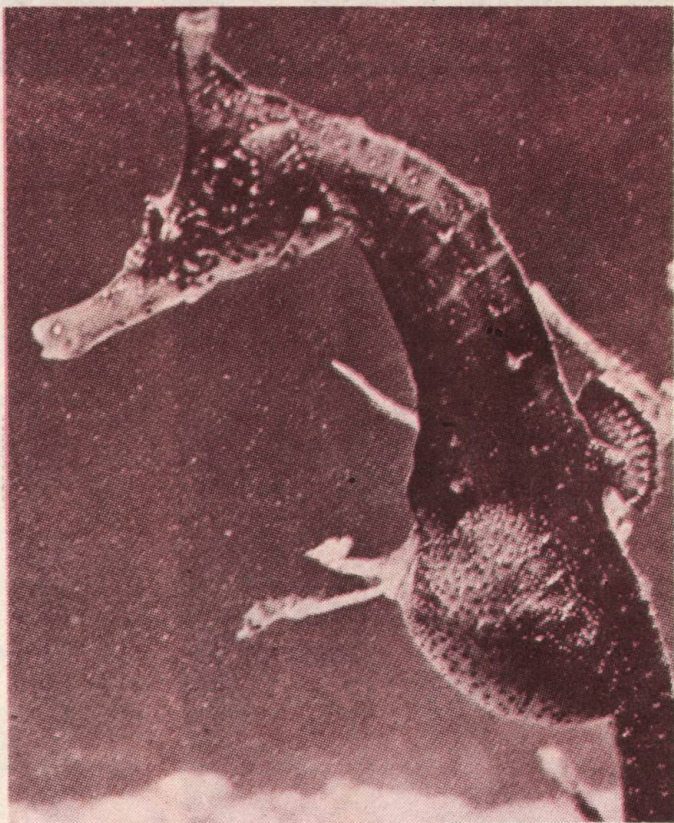
Să mai spunem că speciile de pești migratori, ca pălămida, de exemplu, care veneau în Marea Nea-

gră din Mediterana, nu mai pot pătrunde din cauza gradului înalt de poluare a apelor Mării Marmara și a celor din zona Bosforului. Un adevărat „dop” de ape poluate blochează, practic, accesul peștilor în Marea Neagră.

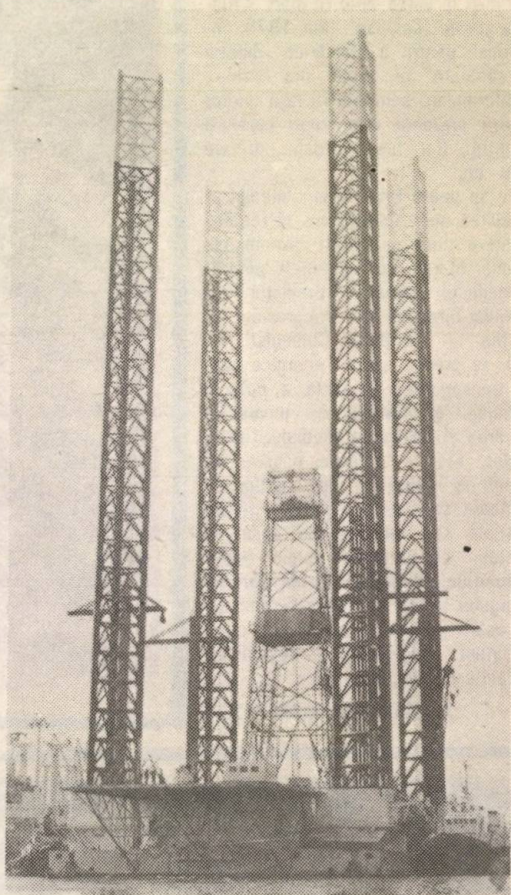
Pentru starea actuală a apelor de la litoralul românesc al Mării Negre nu purtăm numai noi responsabilitatea. Dunărea adună astăzi, dintr-o bună parte a Europei, numeroase substanțe nocive pe care le transportă și le varsă apoi în mare. Croaziera navei „Calypso”, din 1979, întreprinsă pentru a stabili un „Buletin de sănătate” al apelor din bazinul mediteranean, semnală în fața gurilor Dunării prezența unor mari cantități de nitriți, flor, fosfor organic, metale grele etc.

Ce se poate face? Sigur, idealul ar fi găsirea unor soluții care să împace cerințele unei dezvoltări armonioase a zonei litorale cu exigențele păstrării mediului natural. În proiectul Programului-Directivă al Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român, se prevăd măsuri energice pentru transpunerea în viață a politicii partidului și statului cu privire la apărarea și păstrarea mediului înconjurător. Stă în puterea noastră să pornim la realizarea amenajărilor de amploare și a marilor construcții industriale sau hidrotehnice după un prealabil și temeinic studiu tehnico-științific, în cadrul căruia părerea biologului să nu fie ignorată. Am văzut astăzi că pentru orice intervenție în natură, neasigurată și nestudiată, se plătește un preț greu.

ALEXANDRU MARINESCU

Marinarii „aurului negru“

Cînd prima platformă de foraj marin a pornit pe Dunăre, de la Galați, oamenii au petrecut-o cu privire lungă și în ochi li se putea citi o mîndrie deloc ascunsă. „Gloria” începea atunci un marș triumfal care nu s-a încheiat nici astăzi și, în mod sigur, va mai dura mult timp. Fotografiiile ce i s-au făcut atunci și după aceea sînt o mică istorie în imagini a unui fapt excepțional pe care românii porneau a-l îndeplini. Doar cîteva țări din lume foloseau la acea oră aceste mijloace de noutate absolută în extragerea petrolului și țara noastră își inscria astfel numele într-un domeniu de vîrf al tehnicii mondiale.

De la forările de prospectare s-a trecut apoi la cele de exploatare, iar

acum imaginea „Gloriei” nu mai este cea familiară nouă de atîta timp, doar o turlă și patru piloane de susținere a platformei, ci ei i s-a adăugat o punte metalică laterală la capătul căreia arde o flacără. Deși pentru specialiști ea este o simplă flacără de control, pentru noi toți este o flacără a victoriei asupra mării, furtunilor, asupra tuturor dificultăților de care oamenii s-au lovit zi și noapte, vară și iarnă, acolo, în larg.

Au venit apoi alte platforme și odată cu ele s-a văzut cît de simplu este pentru unii oameni să transforme eroismul în muncă de zi cu zi, ce înseamnă dăruirea pentru meserie și dragostea de țară cînd aceasta este convertită în fapte excepționale.

Cînd spui „Orizont”, oamenii Petro-marului zîmbesc un pic cu nostalgie, gîndindu-se la acele ore încărcate de tensiune în care unii au albit cît în jumătate de viață, dăltuind în istoria extracției de petrol de pretutindeni o dată de referință și anume aceea a primei salvări a unei platforme de foraj furată de apele nebune ale mării, în furtună. Atunci, din întreaga lume pe adresa „România — Port Constanța, dana 34, Petromar” au sosit telegrame care oricum ar fi fost scrise se traduceau într-un gest simplu, acela de recunoaștere cu respect a profesionalismului petroliștilor marini români.

Pe o platformă de foraj marin zi-lele trec egale una cu alta, dar pen-

tru a le trăi la nivelul acestui „egal” îi trebuie o structură interioară aparte. Munca nu pare la prima vedere prea grea și un vizitator ocazional ar putea crede că viața pe o insulă de oțel, departe, în larg, se trăiește mai romantic chiar. Nu este așa, deși un dram de poezie stă în sufletul oricărui dintre petroliștii

marinari, dar și în a celor care, chiar dacă nu lucrează direct pe platformă ci sînt oamenii din linia a doua, pun umărul zi de zi la consolidarea acestor rezultate de excepție devenite, pentru ei, obișnuite.

Înainte, veștile despre platforme veneau din ziare și emisiuni TV. Acum, de mai sus de Constanța, ori-

cine poate zări de pe mal o astfel de construcție plutind parcă în aburii mării. Este un bastion al noului, al realizărilor deosebite românești, al curajului și al măsurii capacităților tehnice a industriei noastre. Este o platformă de foraj marin „Made in România”.

GAVRILĂ INOAN

Final deschis

Intenția alcătuirii grupajului de față a fost aceea a determinării extinderii limitelor ecologiei dincolo de cadrul strict (numai) al protecției mediului natural înconjurător, așa cum se observă în tendințele din ultima perioadă care abordează acest subiect. Dinamica economico-socială a civilizației umane, cu ritmuri accelerate în progresie geometrică de la o perioadă istorică la alta, implică abordarea complexă a fenomenului. Ecologia va însemna, într-un viitor nu prea îndepărtat, după opinia noastră, un complex de factori protectori, organic asamblați, ce se vor desfășura atît în planul mediului natural înconjurător, dar și în planurile adiacente, istorico-economice și social-creative, domenii vaste, pluridimensionale, ce derivă din însăși complexitatea vieții omului, ca individualitate dar și în ansamblul comunității în care trăiește și își desfășoară activitățile esențiale. A reduce, prin simplificare, problema ecologică numai la un anume factor din cei menționați (nu excludem apariția altora în viitor, deci studiul științific de perspectivă se cere continuat ca o necesitate!), fără o viziune integratoare, înseamnă de fapt a nu aborda real și eficient influențele, cauzele, și de aici impactul și urmările asupra vieții planetare, deocamdată locul unic din Univers în care existăm.

Sîntem (și deci trebuie să rămînem!) o ECOCIVILIZAȚIE.

Orizont albastru la Marea Neagră

Grupajul a fost realizat de ȘTEFAN DORGOȘAN și CONSTANTIN STAN

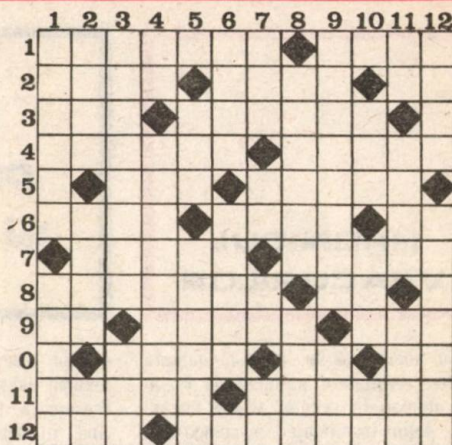

Problemele ecologice, la scară planetară, în viziunea pictorului SILVIU BĂIAȘ

FURTUNA

ORIZONTAL: 1) Scriitor român, autor al volumului *Poarta furtunilor* (Eusebiu) — Poetă contemporană, pentru care „Amintirile par/ Așa de frumoase cînd te uiți în jur/ Și-afară furtuna/ Vuiește într-una” 2) Li-ric clujean, semnatarul poeziei „Furtuna” (Emil) — Femela calului — Plantă textilă 3) Capră în ge-to-dacă — „Furtuna stîrnește...”, volum de proză aparținînd lui Șerban Nedelcu (neart.) 4) Apreciat actor francez, protagonistul filmului „Taifun la Naga-saki” (Jean) — Semnatarul dramei istorice „Furtuni de primăvară” (Nicolae) 5) A apare — Curs de apă umflat de ploi 6) Acești (reg.) — „Furtună de...”, film în regia lui J. Geret, cu Marina Vlady în rolul principal — Argint 7) Asemenea — „În... furtună”, docu-mentar de lung metraj semnat de francezul Jean-Paul le Chanois 8) A semnat, alături de Andrei Blaier, re-gia filmului „Furtuna” (1960) — Pară! 9) Produs ga-linaceu — „Furtună în...”, piesă de teatru aparținînd lui Tudor Șoimaru — Supus 10) Accelerat — Notă muzicală — Repus 11) „Furtună de...”, roman de Henry Castillov, inspirat de lupta din Rezistența fran-ceză — Scriitor român, semnatarul trilogiei istorice „Zile și nopți în furtună” 12) „...furtunii”, volum al poetului eston sovietic Johan Smool (pl. neart.) — Furtună (pop.)

VERTICAL: 1) Regizorul cunoscutei pelicule „Tai-fun la Nagasaki” — Poet român, autor al poeziei „Furtuna” (Ștefan Octavian) 2) „Furtună deasupra...” film de război în regia lui R. Oswald (nom.) — Poetă contemporană, care, în „Poezia livrească”, afirmă „Și nu văd cum în rulota furtunii/ comediantii răătăcitorii studiază/ legile talionului” (Cornelia Maria) — Ulpiu Ionescu 3) Pictor belgian contemporan, autorul pinzei

„Furtuna” (René) — Localitate în URSS 4) Pană — Temerarii cuceritori ai înălțimilor, ce trebuie să dea dovadă de curaj în caz de furtună 5) Podgorii — Poet rus, semnatarul volumului „Prin furtună și ză-padă” 6) Erou grec din războiul troian, pedepsit de zei pentru urmărirea Casandrei prin sfîrșirea coră-biei de către o furtună, la întoarcere — Omul de alături 7) Zgomot al respirației — Piesă de harnaș-a-ment — Noroi — Jean Niculescu 8) Prozator român contemporan, semnatarul volumului „După furtună” (Ion Popescu) — Piesă de contact electric 9) În-fruntă în deșert teribilele furtuni de nisip — Mașină românească de teren 10) Unde (arh.) — Din nou — Afirmație 11) Cap de biban! — Triburi antice din In-donezia — Urbe 12) Pasărea — furtună, pasăre fa-buloasă în mitologia Mesopotamiei — „Furtună...”, volum al prozatorului chinez Lao She

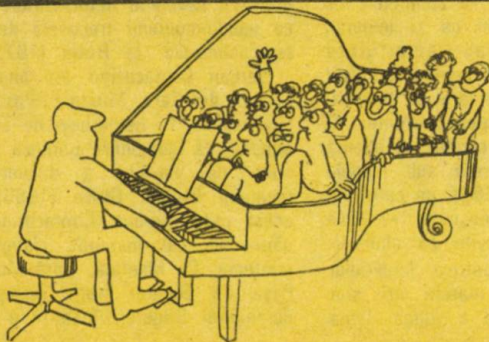
Dicționar: ISTI, TLI, RAL, IUO, TIAM, ANZU

UMOR

- Între melci:
— Ce vrei să te faci cînd vei fi mare?
- Ospătar...
- Francoise Mauriac care l-a criticat dur pe Jean-Paul Sartre

intr-un săptămînal literar amintea ceea ce Rivarol spusese odată despre acesta:

— Ideile lui seamănă cu geamurile înghesuite în coșul unui geam-giu: luminoase fiecare în parte și obscure toate laolaltă.

CRONICUL VEACURILOR

„Spre pomenirea continuă a noastră și a neamului nostru

Cu toate marile eforturi militare făcute, rezultatele obținute de Imperiul otoman în secolul al XVII-lea au fost puțin însemnate în comparație cu cele din veacul precedent. Înalta Poartă se afla într-un vizibil declin, ale cărui simptome au apărut încă din ultimii ani ai domniei lui Süleyman Magnificul (1520—1566). Fărma guvernare a primilor mari viziri din familia Köprülü (1656—1676) a avut ca efect oprirea, pentru scurt timp, a declinului imperiului, și creșterea prestigiului său prin unele cuceriri teritoriale, în fapt cele din urmă din istoria acestui imperiu. Succesele obținute împotriva Veneției și Poloniei au restabilit încrederea otomanilor în forțele lor, dar au și realimentat iluzia că Poarta va rămâne în continuare cea mai puternică forță din zonă. Politica noului mare vizir Kara Mustafa Pașa (1676—1683) a constatat într-o ofensivă în Europa, subestimând noile posibilități de ripostă ale marilor puteri creștine, datorate dezvoltării economiei și a tehnicii de luptă. Considerații de ordin militar, politic și financiar l-au determinat pe marele vizir la o politică externă agresivă. Criza politică prin care trecea Poarta otomană, considera marele vizir, putea fi depășită printr-o mare victorie militară, iar cea financiară printr-o pradă bogată. Trupele, nemulțumite de întărirea plății soldelor, trebuiau ținute într-o continuă activitate și îndepărtate cu orice chip de Istanbul, pentru a fi evitate răscocile care aveau, de cele mai multe ori, efecte tragice asupra marilor demnitari otomani.

Viena, bastionul mult rîvnit al creștinătății, simbolic denumit „mărul de aur”, în care imaginația orientală vedea bogății imense, părea obiectul cel mai propice pentru planurile

marelui vizir. Cucerirea capitalei Imperiului habsburgic ar fi dus la o redresare a finanțelor Porții, deschizînd, în același timp, drumul către cucerirea fărîmitatei Germanii. Kara Mustafa Pașa avea ocazia de a întrece în glorie pe însuși sultanul Süleyman Magnificul, care, în 1529, asediase fără succes orașul de scaun al Habsburgilor. Existau circumstanțe favorizante: începînd cu vara anului 1682, certitudinea unei neutralități, binevoitoare chiar din partea puternicului rege al Franței, Ludovic al XIV-lea și numeroase cereri de ajutor din partea lui Imre Thököly ce conducea pe ungurii răsculați (kuruzii) împotriva stăpînirii habsburgice. Și, în fine, dar nu în ultimul rînd, structura statului otoman și mentalitatea oligarhiei acestuia aveau ca idee centrală cucerirea de noi teritorii, jaful și obținerea de cîți mai mulți supuși contribuabili.

Atît momentul cît și obiectivul expediției armate au fost rău alese de Kara Mustafa Pașa. Europa trăia o scurtă perioadă de pace, ca urmare a tratatelor de la Andrusovo (1667) între Rusia și Polonia, și de la Nimègue (Nimègue) între Franța și Imperiul habsburgic (1679). Rusia, Polonia și Veneția doreau cu ardoare să-și ia revanșa după pierderile și înfrîngerile suferite în conflictele cu otomanii, și, la fel ca și Imperiul habsburgic, aveau ambițioase proiecte de cucerire privind sud-estul european. Subsidiiile largi și diplomația eficientă a papei Inocențiu XI (1676—1689) au condus la alianța antiotomană cunoscută sub numele de „Sacra Liga” (1684), pe care marii viziri Köprülü reușiseră — pînă atunci — să o evite cu abilitate.

În expediția împotriva Imperiului habsburgic (1683) marele vizir și-a anunțat intenția de a ataca Viena

abia atunci cînd se afla deja în Ungaria. Această hotărîre a luat prin surprindere curtea împăratului Leopold I., care și-a părăsit în grabă capitala, orașul fiind înconjurat fără o împotrivire serioasă. Probabil ca Viena ar fi putut fi cucerită printr-un iureș otoman, dar ostașii Porții, siguri de victorie, au parcurs cu o mare încetineală distanța dintre riul Raab și Viena (în șase zile), dînd capitalei imperiale răgaz să-și organizeze apărarea.

În cadrul relațiilor de vasalitate față de Poartă, domniitorii țărilor române au trebuit să participe la campania otomană, „venuti ultimamente sforzați”, după cum arată un izvor contemporan. Principele transilvănean Mihail Apafi, cu cei 6 000 de oșteni ai săi datorită insistențelor și darurilor bogate făcute nu a participat la asediu, avînd de păzit obiective în spatele frontului. Principele muntean Șerban Cantacuzino, în fruntea a 4 000 de oșteni, și cel moldovean, Gheorghe Duca, conducînd 2 000 de oșteni, au ajuns în fața Vienei, dar nu au participat la lupte. Ostașii români, avînd rolul unor trupe auxiliare, au fost folosiți la construcția de poduri și drumuri și la pază. Ei erau continuu supravegheați de pașa de Megnesia și cel de Bosnia, otomanii devenind neîncredători după ce moldo-muntenii trecuseră de partea polonezilor la Hotin (1673).

Șerban Cantacuzino era bine cunoscut de Kara Mustafa Pașa, de cînd acesta, ca beylerbeyi de Silistra adusese la îndeplinire porunca sultanului de mazălire a domnitorului muntean Grigore Ghica (1660). Cu acest prilej Șerban Cantacuzino i-a dăruit un cal minunat, cîștigîndu-și prietenia. Ca răsplată, Kara Mustafa Pașa i-a eliberat frații, închiși de domnitorul Grigore Ghica în a doua

sa domnie (1672—1673), iar odată ajuns mare vizir i-a conferit lui Șerban Cantacuzino domnia, în schimbul unui preț exorbitant. Cu toată natura relațiilor dintre cei doi „aliați”, pentru principele muntean au primit interesele patriei, istoriografia românească și cea străină reliefând orientarea hotărât filocreștină și ajutorul acordat în taină vienezilor, atât de Gheorghe Duca, cit indeosebi de Șerban Cantacuzino, ale cărui merite au fost, de altfel, recunoscute de imperiali. Astfel, generalul Wallstein îi amintea mai târziu principelui muntean de „acele frumoase fapte ce măria ta ai făcut în vremea încunjurării Vienei”. Între Șerban Cantacuzino și rezidentul imperial Kunitz, ostăteci în tabăra otomană, a existat o înțelegere secretă, cel din urmă arătând într-un raport că principele muntean dorea în realitate „victoria armatelor împăratului asupra dușmanului ereditar și înfruntarea trufiei sale”. Domnul muntean a furnizat permanent asediaților informații asupra forțelor și manevrelor otomane, iar Kunitz a fost ajutat să trimită numeroase rapoarte comandanților armatei habsburgice prin sectorul de front aflat în paza românilor. Adesea curierii purtau chiar uniforme ostăteci muntene. Un tânăr locotenent român a asigurat continuu legăturile dintre cetatea asediată și comandantul armatei imperiale, Carol de Lorena, trecând prin liniile otomane cu riscul vieții.

Pentru a feri Viena de un bombardament nimicitor, Șerban Cantacuzino amăgea pe marele vizir cu informații false, asigurându-l că asediații ar intenționa să se predea. De asemenea, tunurilor muntene, din poziția domnitorului, erau umplute cu paie în loc de ghiulele și, la cel mai mic atac al ostașilor imperiali, româ-

nii se retrăgeau fără luptă.

Pentru a marca participarea sa la aceste evenimente, principele muntean a pus să se ridice o cruce în apropiere de Viena, „spre pomenirea noastră și a neamului nostru”, în care se intitula „principe al Țării Românești, domn ereditar al ei pentru totdeauna”.

Amplificând apreciabil imaginea despre prezența și rolul românilor la asediul Vienei, noile rezultate ale cercetării istoriografice românești arată că în armata regelui polon Jan Sobieski, care a participat la despresurarea orașului, existau și 31 de unități sau „steaguri” de cavalerie ușoară românească, cuprinzând 2 422 de ostași moldoveni. Aceste unități erau comandate de ofițeri poloni dar și români, ca Ilie Drăgușescu, Robulski, Rușiț sau Gheorghe Hasdeu — un strămoș al marelui filolog și istoric din secolul trecut — care a căzut eroic în luptă.

La 12 septembrie 1683, după cum menționează cronicarul otoman Ahmed Kazazade, ostile imperiale și cele poloneze, bavareze, saxone și palatine aliate „ca un torent de smoală și catran s-au scurs, ca niște valuri dinspre munte în vale. Tot ce era în fața acestui torent era călcat, strivit și incendiat”. În lupta decisivă, trupele principilor români au fost așezate de marele vizir într-o poziție izolată, departe de direcția de înaintare a oștirii creștine, neparticipând la bătălie.

Kara Mustafa Pașa nu a ascultat sfatul hanului de a-și concentra toate forțele, luând hotărârea fatală de a continua cu putere asediul, astfel că în lupta de lângă Viena nu a mai beneficiat de o netă superioritate numerică. În schimb, inamicii săi, ostașii coaliției creștine, erau deținătorii unei tehnici și tactici militare de vîrf

pentru acea vreme, avînd experiența războiului de 30 de ani. Ei erau conduși, în virtutea rangului său regal, de Jan Sobieski, renumit pentru bogata experiență căpătată în luptele cu Poarta.

Dezastrul oștirii otomane a fost nu numai rezultatul unei confruntări între un mare vizir ambițios, lipsit de talent militar și de simțul realității și apărătorii unui vestit oraș al Europei centrale dar și, în mod special, a celei între o lume care privea spre trecut, spre rînduile lui Süleyman Magnificul și alta care adoptase forme noi de producție și ale cărei armate făcuseră școala războiului modern. Astfel, conștientizarea otomană a luat sfîrșit și Poarta a devenit treptat „omul bolnav” al diplomaților europene, subiect al luptei pentru reîmpărțirea lumii.

Țările române, încurajate de prăbușirea planurilor Porții de redresare **manu militari** au adoptat soluții în acord cu noile realități europene, speranțele românilor îndreptîndu-se către liga creștină care se autoproclama „eliberatoare”, în vederea recăpătării independenței. Dar, în special după ce principatul Transilvaniei a fost încorporat Imperiului și aspru tratat de Habsburgi, a devenit clar că dominația marilor puteri creștine era mai apăsătoare decît cea a Porții, suzeranitatea Imperiului otoman asupra țărilor române putînd fi folosită ca o pavăză împotriva politicii imperialiste a marilor puteri învecinate. Principii munteni și moldoveni au trebuit să adopte și față de puternicii „eliberatori” o politică prudentă în care dragostea fierbinte de țară se îmbina cu înalte valențe diplomatice, politică al cărei strălucit exponent avea să fie Constantin Brîncoveanu.

MIRCEA SOREANU

**„Spre pomenirea
continuă a noastră
și a neamului nostru”**

**CRONICUL
VEACURILOR**

Mozaic cînematografic

Carole Laure, un chip romantic, admirat pe ecran în roluri romantice

Richard Chamberlain, în viața de toate zilele. După răsunătorul succes cu serialul „Shogun”, actorul a declarat că intenționează să interpreteze personajul Philéas Fogg dintr-o nouă versiune cinematografică după „Ocolul pămîntului în 80 de zile” de Jules Verne. Deocamdată, acest proiect a fost amînat, însă Richard Chamberlain se află pe platourile de filmare fără nici o clipă de răgaz.

A jucat deja în filme regizate de Michel Deville și Yves Kobert, iar specialiștii ne recomandă să-i reținem numele: Anais Jeanneret.

Marie-Christine Barrault a făcut ca numele său de familie, deja celebru prin unchiul său, Jean Louis Barrault, să fie cunoscut și apreciat și la Hollywood, unde toarnă film după film.

O actriță din plutonul tinerelor vedete: Valérie Kaprinsky

„Subțirea linie albastră“

Acum doisprezece ani, un tânăr autostopist era condamnat la moarte, la Dallas, în Texas, sub acuzația de a fi omorât un polițist. De atunci Randall Adams — așa se numea tânărul care pe atunci de-abia își încheiase serviciul militar în corpul de „marines“ americani — a continuat să susțină cu disperare și deznădejde că este nevinovat, dar nimeni nu i-a dat ascultare. Când mai erau numai trei zile până la data fixată pentru execuție, Curtea Supremă i-a comutat pedeapsa capitală în închisoare pe viață.

Apoi, în 1988, un regizor californian, un om cam ciudat, fost detectiv particular și mare amator de istorii încă nerezolvate, a aflat de cazul lui Adams; i-a trezit interesul, l-a reconstituit într-un film documentar — ducându-se să asculte personal, din gura martorilor, cum se desfășuraseră lucrurile: și a demonstrat că nu fusese Randall Adams cel care comisea delictul. Proiectat în numeroase cinematografe din Statele Unite, filmul documentar s-a bucurat de un succes imediat și a stîrnit un val de proteste la nivel național. După terminarea proiectului filmului, spectatorii făceau coadă ca să poată semna petiții și apeluri în favoarea redeschiderii procesului lui Adams. Și în sfîrșit, la 1 martie a.c., Curtea de Apel din Texas a decis în unanimitate să anuleze verdictul dat în 1976: Adams urmează să fie pus în libertate.

„Nu am avut o nominalizare pentru premiul Oscar“, comenta Errol Morris, regizorul filmului „The thin blue line“ (Subțirea linie albastră), „dar premiul cel mai frumos pentru mine va fi să-l văd pe Adams în libertate“.

Într-un fel anume, filmul lui Morris reprezintă „cealaltă față a Americii“ care și-a descoperit recent o nouă manie televizivă: își petrece ore întregi în fața micului ecran pentru a urmări emisiuni cum sînt „Most wanted“ (Cei mai căutați) sau „Unsolved mysteries“ (Misterele nerezolvate) și încă altă jumătate de duzină de programe de același gen, care

re-creează delikte singeroase, folosind actori și tehnici de scenariu, arătînd portrete identikit ale presupușilor vinovați și cerînd publicului, dacă-i recunoaște, să telefoneze la Federal Bureau of Investigation.

O națiune obsedată de criminalitate s-a transformat în „marele detectiv“, organizînd o colosală vînătoare a criminalilor care a dat — ce-i drept — rezultate pozitive, ducînd la arestarea unei duzini de delincvenți periculoși, dar în același timp a scufundat poliția americană într-un ocean de informații greșite sau voit false.

Dacă televiziunea sprijină pe investitori — afirmă acum ziarele —, cinematografia a început să-i ajute pe deținuți, pe cei care au fost condamnați pe nedrept. „Primesc sute de apeluri din fiecare închisoare americană — declară Morris — din partea unor condamnați care, ca Adams, se consideră nevinovați și poate chiar sînt, cu adevărat. Dar eu nu pot să turnez cîte un film despre fiecare dintre ei, nu pot să lupt singur împotriva întregului sistem. Eu am aruncat o piatră în lac, dar cu asta n-am pornit vijelia. Acum este rîndul societății, al justiției, să facă tot ce-i stă în putință pentru a îndrepta și dacă se poate pentru a evita asemenea erori judiciare“.

Cazul de care s-a ocupat Morris avusese încă de la început un aspect dramatic. Victima fusese Robert Wood, cel mai tânăr dintre cei șase fii ai unei familii de indieni Choctaw. Voluntar în corpul de marines americani fusese trimis timp de doi ani în Vietnam și la reîntoarcerea în patrie se angajase în poliție, la Dallas. Puțin după miezul nopții, la 28 noiembrie 1976, Woods oprea un automobil care circula cu farurile stinse. Cînd s-a apropiat de geamul mașinii bărbatul aflat la volan a deschis focul, trăgînd cinci gloanțe de calibrul 22 și apoi s-a îndepărtat de locul delictului.

Timp de o lună cercetările nu au dat nici un rezultat. Apoi poliția a arestat un adolescent de 16 ani, David Harris, un tânăr delincvent care

avea deja un cazier destul de lung și care se lăudase într-un bar că „a lăsat lat pe unul din porcii de copoi“. În casa acestuia s-a găsit un revolver calibrul 22: era arma cu care fusese ucis polițistul. Dar cînd Harris a fost interogat el a susținut că nu el a tras și a povestit o istorie destul de ciudată: „În ziua aceea luase în mașină un autostopist, pe Randall Adams, se îmbătaseră împreună bere, fuseră marijuana, văzuseră cîteva filme deocheate într-un cinematograf de periferie, hoinărind fără rost prin împrejurimile Dallas-ului. Îi oprise poliția și Adams, înspăimîntat, smulsese pistolul lui Harris și ucise pe agentul Woods. Nu era o versiune prea credibilă, cu atît mai mult cu cît Adams nu semăna deloc a ucigaș: fusese soldat în armata americană, nu comisea niciodată vreun delict, avea o meserie, aceea de timplar, și un hobby, acela al autostop-ului, care-l duseseră din natalul Ohio pînă în Texas. Dar anchetatorii din Texas au dat imediat crezare acuzației că el era ucigașul. Acum, după ce au văzut filmul, mulți americani cred că a existat un motiv anume: Harris avea numai 16 ani, era minor și deci nu putea fi condamnat la moarte, conform legislației locale. Adams, în schimb avea 27 ani, era destul de „matur“ pentru scaunul electric. Cutremurată și revoltată de uciderea polițistului, opinia publică din Dallas cerea aplicarea legii „ochi pentru ochi“, și cerea pedeapsa capitală.“

La proces, după o pledoarie pătimașă a acuzării în favoarea „acelei linii subțiri de bărbați și femei în uniforme albastre, care-și riscă zilnic viața pentru a ne proteja“ (de aici și titlul filmului lui Morris), se obținea într-adevăr pedeapsa cu moartea pentru presupusul criminal. Patru ani mai tîrziu, Curtea Supremă preschimba condamnarea la moarte în închisoare pe viață, în urma constatării unor nereguli comise în selecționarea juraților pentru proces (fuseră aleși numai aceia care erau de acord în principiu, cu pedeapsa cu moartea). Dar din acel moment orice încercare de recurs din partea lui Adams a fost respinsă.

Situația s-a modificat atunci cînd a intrat „în scenă“ regizorul Errol Morris. Primul său film, „Gates of heaven“ (Porțile paradisiului), fusese un documentar cu privire la cimiterele de animale. Cel de al doilea

urma să fie istoria „Doctorului Moarte”, un psihiatru Texan care, cu expertizele sale, a dus la condamnarea cu pedeapsa capitală a 27 persoane. S-a întâmplat însă ca unul dintre acești 27 să fie Adams: regizorul a fost impresionat de povestea lui, l-a crezut și a hotărât să turneze un film pentru a-i demonstra nevinovăția.

„The thin blue line” demonstrează toate neclaritățile, inexactitățile, contradicțiile anchetei contra lui Adams și indică, practic, cine este adevăratul vinovat. David Harris, ajuns între

timp și el în celula condamnaților la moarte, pentru alte delict, admite implicit că l-a ucis pe polițist după ce-l lăsase pe Adams la un motel.

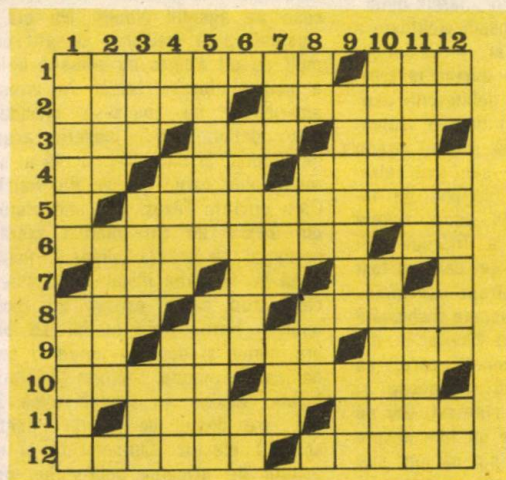
„Nu simt nici revoltă și nici dorință de răzbunare în sufletul meu, ci numai speranța că în curând voi fi liber”, declara Adams.

„Viitorul meu film va avea un subiect mai ușor, mai vesel” anunță regizorul Morris, și nu se știe dacă glumește sau vorbește serios, „se va numi „Procesul regelui cizmelor” și va fi povestea unicului cine acuzat

și judecat pentru crimă în Statele Unite. Un adevărat film polițist, cu un buldog în rolul protagonistului.

Se spune că „totu-i bine când se termină cu bine”, dar rămâne gustul amar al gândului că un tânăr și-a pierdut 12 ani din viață și — dacă n-ar fi avut și un dram de noroc — și-ar fi pierdut cu siguranță tot restul vieții în așteptarea adevărului, care fără ajutorul oamenilor de bine greu iese la iveală!

ȘTEFAN UDRESCU

Hai la joc!

ORIZONTAL: 1) Apreciat grup rock românesc, prezent în topurile cu „Viața nu-i un simplu joc” — Săritură... unul din jocurile noastre rebusiste (nom.) 2) Scriitor român, autorul volumului de nuvele „Jocuri de apă” (Horia) — „Jocul...”, volum de versuri de Matei Alexandrescu (nom. sing.) 3) „Joc de...”, poezie de Victoria Ana Tăușan — Copil — Pofă de joc 4) Sorin Stănescu — Oază în Sudan — Jucător profesionist 5) Regizor francez al filmului „Jucătorul” (Claude; 2 cuv) 6) „Nașterea...”, volum în care Modest Morariu a inclus și poezia „Joc” (nom.) — Editură 7) Fir — Diftong — Campion 8) Curelușă de mașină — Parte! — Prozator contemporan, autor al volumului „Despărțirea de jocuri” (Costache) 9) Notă bene — Cineast român, autor al scurt-metrajului „În iureș de joc” (Lucian) — „Jocul...”, comedie semnată de Alfred Moșoiu (nom.) 10) „Jocul de măști al...”, roman aparținând lui Fritz von Herzmanovsky — Orlando (nom.) — Prima capitală a Jocurilor Olimpice moderne 11) Joc pe teren propriu — Din neamul scintilor 12) „...jocului”, film din creația marelui regizor francez Jean Renoir — Liric contemporan în al cărui volum, „Cântarea cântărilor mele”, întâlnim poezia „Jocul” (Nicolae)

VERTICAL: 1) Prozator și dramaturg norvegian, laureat al Premiului Nobel (1920), autor al dramei „Jocul vieții” (Knut) — „Jocurile...”, film al polonezului Walerian Borowczyk (nom. sing.) 2) „Singurul joc din...”, filmul lui Stevens, avînd pe generic pe Elisabeth Taylor — „Jocuri de artificii...”, desen animat realizat în 1929 de Mac Neicc 3) A spăla — Aceasta — Numele șarpelui cobra, din „Cărțile junglei”, de Kipling 4) „Jocul... de stat”, roman al englezului James Aldrige (nom.) — A face o mișcare la unele jocuri — Jucător de fotbal craiovean 5) În volumul de schițe literare „Flautul lui Marias”, al acestui critic, întâlnim și fragmentul „Regula jocului” (Mihai) — Joc de selecție 6) Semnatarul poeziei „Șah cu Ghenadie”, din volumul „Obiecte de tăcere” (Constantin) — Curmătură 7) Repriză de joc — Literă din alfabetul tibetan — Atol în Maldive 8) Începe fuga! — Cai dobrogeni — Afară din joc 9) „Joc...”, roman al Rodicăi Sfîntescu — European Space Agency (abr.) 10) A face atmosferă pentru joc — Scriitor român, autorul romanului „Jocul cu moartea” (Zaharia) 11) „...lucii”, volumul lui Virgil Teodorescu, care cuprinde și poezia „Hora” — Lampă mică 12) Locotenent — Scriitor oltean ce include în volumul „Oameni în mers” și povestirea „Întîlnire la horă” (Mircea) — Dumneata

Dicționar: IRA, NAG, NGA, TAA, ESA

Fapt divers pe mapamond

KERMIT SHOW

Jim Henson celebrul creator al Muppeti-ilor a lansat o nouă emisiune care se bucură de un mare succes. „The Jim Henson Hour”, noul său show, nu mai păstrează din vechile păpuși decît pe broscuța Kermit, care este, cum se putea altfel, personajul principal. Alături de el apar noi personaje ca: Ubu, Digit, Lindberg, Leon și Zondra. Subiectul emisiunii? N-o să credeți! Aspecte ale poluării mediului ambiant și alienarea prin mass-media.

PROIECTELE FRAȚILOR WILBURY

Formația fraților Wilbury este bine cunoscută publicului datorită single-ului „Handle with Care” ale cărui melodii au asaltat undele radio. Conform opiniei celor cinci Wilbury (Lucky, Otis, Charlie Jr., Nelson și Lefty) noul lor album „The Traveling Wilburies” va oferi publicului o muzică mult dorită și așteptată: ea alungă tristețea, durerile de cap, transformă brunetele în blonde și trezește auzul, sau cum ar zice nenea lăncu – „gidilă plăcut urechile”. Fany declarați ai unor reprezentanți de seamă ai genului precum Bob Dylan, George Harrison, Jeff Lynne, frații Wilbury au anunțat și proiectele la care lucrează: „Damn that Wilbury”, „Pick up that Wilbury for me” and „Let they Wilbury done”. Parcă seamănă cu ceva despre care s-a mai auzit în lumea muzicii, ușoare.

● IMAGINAȚIA... CU PICIOARELE PE PĂMÎNT

Rațională, Universitatea din Bremen, Germania, are picioarele bine înfipte în pămînt. Acest pilon în formă de picior nu se mulțumește să susțină o clădire ci simbolizează și sarcina dificilă ce revine unei facultăți. Cu această creație originală, Marion Eisert a cîștigat concursul secției de artă și arhitectură, opera lui fiind foarte apreciată de studenți.

● UN POD DREPT CARTIER GENERAL

După ce-și termină munca, Joel nu se întoarce acasă ci își ridică cortul pe podul Bessieres, la Lausanne. Misiunea sa, pentru că la el este vorba de o vocație, este să-i împiedice pe disperări să sară de la cei 20 de metri înălțime ai podului. Joel îi invită pe netericiți la el în cort, le vorbește, îi ascultă. Prezența mea le schimbă hotărîrea. Încep să discut cu ei fără să-mi impun punctul de vedere”. În urmă cu 7 ani Joe a văzut pe cineva gata să sară de pe parapet. Alte tentative au urmat. De atunci podul a devenit cartierul său general. Și acum, la 31 de ani

acest orfelin se simte util. Mulți oameni îi susțin acțiunea și ar dori să instituie cu schimbul o gardă pe acest pod cu o tristă reputație.

● LASERUL CARE FACE PORTETE

Cum să obții „capul” vecinului fără multă bătaie de cap? Este suficient să așezi persoana respectivă 15 secunde cu ochii închiși și nemișcată, explică Francois Desjours – video-sculptor la Paris. Doar 15 secunde! Timpul cît o cameră video se rotește în jurul capului și ia măsura exactă a feței și bustului ce le are de reproduș cu ajutorul razelor laser. Datele, în trei dimensiuni, sînt stocate pe o casetă video apoi trimise la uzina din Lannemezan, din Pirenei. Acolo ele sînt tratate de un ordinator conectat la un robot care sculptează bustul în lemn de fag, sicomor sau tei. Inventatorii procedeului „Kreon” – ingineri informaticieni – nu doresc să-și limiteze cercetările la portretul în trei dimensiuni. Acest procedeu permite reproducerea exactă a oricărui obiect de artă. O altă aplicație posibilă este confecționarea de proteze medicale calculate la... micron.

Fotografii de EMIL PLECAN

Breviar juridic

DREPTUL LA MUNCĂ

În Republica Socialistă România cetățenii au dreptul la muncă. Fiecărui cetățean i se asigură posibilitatea de a desfășura, potrivit pregătirii sale, o activitate în domeniul economic, administrativ, social sau cultural, remunerată după cantitatea și calitatea ei. La muncă egală retribuirea este egală.

Prin lege se stabilesc măsurile de protecție și securitate a muncii, precum și măsuri speciale de ocrotire a muncii femeilor și tineretului (articolul 18 din Constituție).

ÎNCHEIEREA CONTRACTULUI INDIVIDUAL DE MUNCĂ

Încadrarea în muncă a unei persoane într-o unitate socialistă se face în raport cu nevoile unității, ținându-se seama de aptitudinile, pregătirea profesională și preferințele acelei persoane, precum și de îndeplinirea altor cerințe specifice muncii pe care urmează să o presteze, în condițiile legii și se realizează prin încheierea contractului individual de muncă. Acesta se încheie între persoana fizică, pe de o parte și unitatea socialistă, pe de altă parte, sau, în mod excepțional, o persoană juridică, alta decât o unitate socialistă sau o persoană fizică.

Potrivit articolului 64 din Codul muncii, contractul de muncă se încheie în scris și va cuprinde clauze privind obligația persoanei încadrate în muncă de a-și îndeplini sarcinile ce-i revin, cu respectarea legilor, a ordinii și disciplinei. Același articol prevede înscrierea în contract a obligației unității de a asigura condiții corespunzătoare pentru buna desfășurare a activității, de a-l retribui pe cel încadrat în raport cu munca prestată și de a-i acorda celelalte drepturi ce i se cuvin.

Pentru a putea încheia un contract de muncă, o persoană trebuie să fi împlinit vârsta de 16 ani. Încadrarea în muncă temporară se poate face și de la vârsta de 14 ani, iar în unitățile industriale de la 15 ani, cu încuviințarea părinților sau a tutorilor, dar numai în activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele tinărului.

Contractul de muncă, în forma sa scrisă, va cuprinde în mod obligatoriu, următoarele clauze: părțile între care se încheie (unitatea și persoana fizică), durata (nedeterminată sau determinată), felul muncii pe care o va îndeplini persoana încadrată, retribuirea tarifară de încadrare, locul unde va fi prestată munca, precum și clauzele prevăzute în articolul 64 din Codul muncii, menționate anterior. De asemenea, contractul va trebui să fie semnat de părți.

CARNETUL DE MUNCĂ

Carnetul de muncă este actul oficial prin care se dovedește vechimea în muncă, timpul lucrat în locuri de muncă având condiții deosebite, retribuirea tarifară de încadrare și alte drepturi ce se includ în aceasta.

Potrivit Decretului nr. 92/1976, un astfel de act se întocmește pentru personalul încadrat pe bază de contract de muncă și pentru membrii cooperativelor meșteșugărești.

În carnetul de muncă se înscriu datele privind vechimea în muncă a titularului său, datele de stare civilă ale posesorului, pregătirea școlară și profesională a acestuia, recompensele primite și orice alte situații care, potrivit dispozițiilor legale, se menționează într-un astfel de document.

Carnetul de muncă se întocmește, se completează și se păstrează de unitatea socialistă unde cel în cauză s-a încadrat pentru prima dată în muncă. Întocmirea carnetului se face în termen de cel mult 30 de zile de la data încadrării titularului său și se păstrează de unitate atâta timp cât această persoană este încadrată în muncă. La încetarea activității sau în cazul transferului carnetul se înmânează titularului, cu toate datele completate la zi.

Modificările intervenite în executarea contractului de muncă, precum și cele referitoare la starea civilă și pregătirea școlară și profesională a persoanei căreia în aparține carnetul de muncă se înscriu în acest act în termen de 15 zile de la producerea lor.

DELEGAREA

Potrivit articolului 66 din Codul muncii, persoana încadrată în muncă poate fi delegată de conducerea unității să îndeplinească anumite lucrări, în afara locului său de muncă, în condițiile prevăzute de lege. Delegarea se poate face pe o perioadă de cel mult 60 de zile, ea putând fi prelungită cu cel mult aceeași perioadă de 60 de zile, în vederea asigurării bunei funcționări a unității.

Delegarea se dispune de conducerea unității, în interesul serviciului și cu respectarea felului muncii, astfel cum a fost stabilit în contractul de muncă, fiind obligatorie pentru persoana încadrată în muncă. Pe durata delegării această persoană rămâne în continuare în raporturi juridice de muncă exclusiv cu unitatea la care este încadrată, iar nu cu unitatea la care a fost delegată. În consecință, atât răspunderea disciplinară, cât și răspunderea materială (pentru prejudiciile cauzate) a persoanei delegate funcționează față de unitatea unde este încadrată în muncă. De asemenea, pe timpul delegării, cel în cauză își păstrează atât funcția, cât și retribuirea avută anterior.

Alte drepturi care derivă din instituția delegării sînt cele referitoare la plata cheltuielilor de transport și cazare, precum și a unei indemnizații, în condițiile prevăzute de lege. Cel trimis în delegație are dreptul să primească un avans reprezentînd sumele necesare pentru plata acestor drepturi. Decontarea avansului se face printr-un decont de cheltuieli, la care se anexează actele justificative (chitanțe, bilete etc.), decont care trebuie depus la contabilitatea unității în termen de cel mult 3 zile de la întoarcerea din deplasare, exclusiv ziua sosirii.

DETAȘAREA

Detășarea reprezintă, ca și delegarea, o modificare cu caracter temporar a contractului de muncă. Intervalul maxim pe care poate fi dispusă este de 6 luni. Pentru asigurarea bunei funcționări a unității la care a fost detașată o persoană încadrată în muncă, această perioadă poate fi prelungită cu cel mult 6 luni. Articolul 67 din Codul muncii prevede expres acele situații în care detașarea se poate dispune pe o perioadă de până la 2 ani.

În cazul detașării, persoana respectivă își păstrează funcția și retribuirea avute anterior. Aceasta se referă atât la păstrarea postului avut la unitatea care a dispus detașarea, cât și la faptul că încadrarea la unitatea la care se efectuează detașarea trebuie să se facă pe aceeași funcție pe care o îndeplinea persoana în cauză până la data luării acestei măsuri. În ceea ce privește retribuirea, pe tot timpul detașării persoana încadrată în muncă și-o păstrează. În plus, în cazul în care detașarea se face la o muncă pentru care este stabilită o retribuire mai mare, persoana detașată are dreptul să primească această retribuire, în condițiile legii.

De asemenea, persoana încadrată în muncă are dreptul, pe timpul detașării, la plata cheltuielilor de transport și de cazare și a unei indemnizații.

Detășarea ia sfârșit prin expirarea perioadei pentru care s-a dispus, prin revocarea acestei măsuri de către conducerea unității care a luat-o sau prin încetarea contractului de muncă încheiat între această unitate și persoana în cauză.

La încetarea detașării prin una din primele două modalități menționate unitatea care a dispus măsura este obligată să-l reprimească pe cel detașat pe postul pe care l-a avut anterior și care l-a fost păstrat.

PROTECȚIA MUNCII

Actul normativ care conține principalele prevederi în domeniul protecției muncii este Legea nr. 5/1965.

Măsurile de protecție a muncii se asigură pentru persoanele încadrate în muncă în organizațiile de stat, pentru membrii organizațiilor cooperatiste și ai celorlalte organizații obștești, precum și pentru membrii cooperativelor de producție, agricole și meșteșugărești, ucenici, elevi și studenți în perioada efectuării practicii profesionale sau vizitelor cu caracter didactic în unitățile productive.

Obligația și răspunderea pentru realizarea deplină a măsurilor de protecție a muncii le au, potrivit atribuțiilor ce le revin, cei ce organizează, controlează și conduc procesul de muncă.

Potrivit articolului 9 al legii menționate, organizațiile socialiste sînt obligate să aplice normele de protecție a muncii, să introducă în procesul de producție sau, după caz, să confecționeze aparate și materiale de protecție a muncii la nivelul cuceririlor științei și tehnicii moderne și să ia orice alte măsuri în vederea asigurării celor mai bune condiții de muncă și a prevenirii accidentelor de muncă și îmbolnăvirilor profesionale.

La aprecierea activității depuse în îndeplinirea planului de producție și a sarcinilor de serviciu, la acordarea oricăror stimulente materiale și morale se va ține seama și de felul în care au fost asigurate și respectate măsurile de protecție a muncii.

De asemenea, legea prevede că Ministerul Educației și Învățămîntului, în colaborare cu celelalte ministere sau organe centrale, ia măsuri ca planurile de învățămînt, la toate nivelurile, să cuprindă cursuri speciale sau capitole de protecție a muncii.

În sfîrșit, Legea nr. 5/1965 cuprinde și dispoziții privitoare la desfășurarea unei propagande sistematice, concrete și eficace în vederea cunoașterii, popularizării și aplicării măsurilor de protecție a muncii.

RĂSPUNDEREA MATERIALĂ

Apărarea și dezvoltarea continuă a proprietății socialiste constituie garanția economică a asigurării dreptului la muncă. Una din modalitățile de ocrotire a patrimoniului obștesc o reprezintă răspunderea materială, ale cărei norme reglementează modul în care sînt acoperite pagubele aduse averii obștei de persoanele încadrate în muncă.

Pentru ca o persoană să fie ținută să răspundă potrivit regulilor răspunderii materiale trebuie să fie îndeplinite mai multe condiții. Astfel, este necesar ca acea persoană să fie încadrată în muncă, să nu fi săvîrșit o faptă ilicită în legătură cu munca sa, iar fapta să fi fost comisă cu vinovăție. De asemenea, este necesar ca prin această faptă să fi fost produs un prejudiciu în dauna unității socialiste. Condițiile de bază pentru angajarea răspunderii materiale sînt prevăzute în articolul 102 din Codul muncii.

Legea prevede și obligația celor care au încasat o sumă nedatorată de a o restitui, ca și obligația de restituire în natură a bunurilor primite în mod necuvenit sau a contravalorii acestora, atunci cînd restituirea în natură nu mai este posibilă. Sînt, de asemenea, obligați să achite contravaloarea serviciilor prestate cei care au beneficiat în mod necuvenit de ele.

Actul prin care se dispune obligarea la acoperirea prejudiciului este decizia de imputare, care se emite de conducătorul unității. Pentru acoperirea pagubelor, cel care le-a produs poate să-și ia un angajament de plată, în scris.

Răspunderea pentru pagubele produse unității poate fi angajată numai dacă acestea au fost constatate în cel mult 3 ani de la data producerii lor, iar în cazul restituirii sumelor sau a contravalorii bunurilor sau serviciilor nedatorate în termen de cel mult 1 an de la data cînd s-a beneficiat de acestea. Termenul de emitere a deciziei de imputare este de maximum 60 de zile de cînd cel în drept să o emită a luat cunoștință de producerea pagubei, iar termenul de comunicare a acestei decizii este de 15 zile de la emitere. Din momentul comunicării ei, în baza deciziei de imputare se procedează la reținerea din retribuirea persoanei împotriva căreia a fost emisă a ratelor lunare, în vederea acoperirii prejudiciului.

Decizia de imputare sau angajamentul de plată pot fi contestate la organul jurisdicțional competent.

Tot în cadrul răspunderii materiale se înscrie și obligația unității de a despăgubi, în condițiile legii, persoana încadrată în muncă, dacă aceasta a suferit, din vina unității, un prejudiciu în timpul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu sau în legătură cu munca sa.

DAN LAURENȚIU STOICESCU

Din lumea capitalului

„Generații pierdute“

O OPTICĂ ÎN ÎNTREGIME NOUĂ

Ritmuri înalte ale creșterii economice. Nivel relativ scăzut al inflației. Și, totuși, țările dezvoltate, îndeosebi cele europene, se confruntă cu problema șomajului. Potrivit datelor furnizate de O.E.C.D., în cele 19 țări membre ale acestei organizații, 30 de milioane de persoane nu au de lucru, ceea ce reprezintă 8 la sută din totalul populației apte de muncă. Iar potrivit prognozelor experților, după doi ani de diminuare relativă a numărului de „oameni suplimentari”, curba șomajului din țările vest-europene va înregistra o nouă creștere. Spre deosebire de Europa Occidentală, Statele Unite ale Americii se bucură, de câțiva ani buni, de un nivel scăzut al șomajului: de la 7 la sută în 1985, el a ajuns la 5,3 la sută în prezent. În Japonia șomajul se menține sub 3 procente din populația aptă de muncă.

Judecând aceste date, enunțate de publicația londoneză „Financial Times”, la o primă vedere ar părea că, menținerea șomajului la cote atât de ridicate pe continentul european ar contrazice toate postulatele economiei, ca știință. Până acum, situația era cu totul alta: saltul înregistrat de șomaj la începutul anilor '80 era explicabil prin cel de-al doilea val al creșterii prețurilor la petrol și prin diminuarea ritmurilor creșterii economice. Iată însă că au trecut 10 ani de atunci, iar șomajul nu numai că nu a fost stopat, ci a dobândit un caracter ascendent. Cu alte cuvinte, speranțele puse în scăderea șomajului pe seama creșterii economice sînt iluzorii. Corelația dintre cele două elemente este supusă influenței unei multitudini de factori: modificările de natură demografică, mutațiile structurale din economie etc. A nu ține cont de ele înseamnă a ajunge la concluzii eronate. Spre exemplu: indicele de creștere a numărului locurilor de muncă ar trebui să corespundă, în principiu, indicelui de scădere a numărului de șomeri. Ritmurile de creștere a numărului locurilor de muncă în țările membre ale O.E.C.D. reprezintă, în medie, 1,6 procente. În Spania, spre exemplu, potrivit aceleiași surse, numărul locurilor de muncă a crescut, în 1987, într-un ritm și mai veteginos: cu 3,2 la sută. Cu toate acestea, șomajul nu a dat semne de diminuare. În aceeași Spanie el a scăzut, în ultimul an, numai cu 2 la sută (de la 20 la sută, la 18 la sută). De aceea, în majoritatea țărilor industrializate dezvoltate, tot mai mulți economiști ajung la concluzia că lărgirea „mecanică” a producției nu poate elimina șomajul. De aceea, se fac din ce în ce mai des auzite apeluri de a renunța

la lupta împotriva șomajului doar pe calea simplei măririi a numărului locurilor de muncă, în favoarea utilizării unor căi, bazate pe luarea în considerare a modificărilor de ordin demografic și cultural.

DE LA AJUTOARELE SOCIALE, LA DEFICITUL BUGETAR

Olanda se numără printre țările industrializate cele mai bogate ale Europei Occidentale. Tocmai din acest motiv, una dintre trăsăturile cele mai stranie ale economiei acestei țări o constituie nivelul deosebit de ridicat al șomajului (13,8 la sută în aprilie 1989). Îl depășește numai cel din Spania și Irlanda (18 și, respectiv 15 la sută, la aceeași dată), țări aflate însă pe o treaptă mult inferioară a dezvoltării economice.

După cum informează publicația britanică „The Economist”, reprezentanții diferitelor partide politice olandeze explică acest fenomen prin următoarele patru motive principale: fluxul însemnat, resimțit pe piața forței de muncă feminină, dezvoltarea unilaterală a economiei, preponderent în direcția industriei chimice, nivelul ridicat al limitei de subzistență, stabilită astfel încît salariul unui individ să poată asigura existența întregii familii și, în fine, creșterea bruscă a prețului forței de muncă.

În mod firesc, reducerea numărului femeilor care lucrează sau operarea unor transformări profunde în structura pe ramuri a economiei nu sînt tocmai posibile. De aceea, de câțiva ani buni, se încearcă să se soluționeze celelalte două cauze care au condus la existența unor puternice disproporții în economie, provocînd un uriaș deficit în bugetul de stat. Între acest deficit și șomaj există o legătură directă. Volumul datoriei statului a crescut foarte mult, deoarece, în anii '60—'70 cheltuielile pentru asigurările sociale și pentru lupta împotriva șomajului (sub forma ajutorului de șomaj) au înregistrat ritmuri de creștere superioare celor ale economiei în ansamblul său. Astăzi Olanda este pusă față în față cu necesitatea de a dezvolta cu prioritate ramurile de vîrf ale economiei, ceea ce reclamă cadre cu o înaltă calificare. Deja, în prezent, se manifestă o discrepanță puternică între pregătirea profesională necesară și nivelul de cunoștințe al majorității șomerilor. Cel mai mare „Consumator” de forță de muncă este considerat concernul „Phillips”, în ale cărui întreprinderi lucrează circa 9 la sută din totalul forței de muncă. Începînd cu anul 1984, compania a angajat suplimentar 2400 de persoane, în majoritatea lor avînd o calificare superioară. Însă, dacă la începutul anilor '80 în producția nemijlocită de aparatură electronică erau angajați 33 la sută din cetățenii olandezi, în prezent, ponderea lor în acest principal domeniu de activitate din cadrul concernului a scăzut la 28 la sută.

Rapoartele întocmite de Consiliul acționarilor au semnalat în repetate rînduri deficitul crescînd de lucrători calificați din numeroase ramuri industriale. O generație întreagă de tineri, instruiți pe baza unui însemnat ajutor din partea statului, a pierdut orice interes în a căuta un loc de muncă. Mulți tineri au renunțat la a urma o facultate, pornind de la ideea că bursa universitară este mult mai mică decît ajutorul de șomaj. Opinia publică olandeză îi numește „generația pierdută”...

MARINA ALMĂȘAN

Mozaic cinematografic

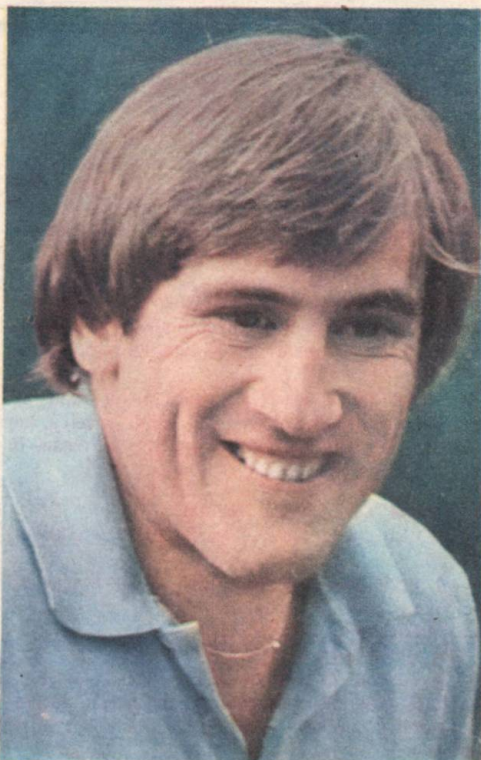
De la un film la altul, mereu alta: Isabelle Adjani

Fanny Ardant declară că, dacă nu ar fi ales meseria de actriță, i-ar fi plăcut să fie bibliotecară, pentru a putea recomanda și altora cărțile îndrăgite de ea

Jeremy Irons, deși de ani de zile este apreciat ca unul dintre actorii de frunte din Royal Shakespeare Company, a devenit cunoscut în întreaga lume abia după filmul „Logodnica locotenentului francez”, în care o are ca parteneră pe Meryl Streep.

Gérard Depardieu — triumful talentului

Grupaj de RODICA ȚEPOSU

HANUL ANCUȚEI

O societate culturală mai puțin obișnuită, de acum cincizeci și ceva de ani

O puțin cunoscută „întreprindere”, cu scopuri de „filotimie” publică (mai ales pe linie culturală!) se vede treaba că a fost și „Hanu Ancuței”. Asupra ei ne-a atras băgarea de seamă un interviu al lui Păstorel, publicat în gazeta „Lumea”, de la Iași, prin 1935. În stilul său inimitabil, scriitorul dezvăluie câteva detalii revelatoare în legătură cu societatea respectivă. Dar scotocind prin Biblioteca Academiei am avut surpriza să descoperim o broșură uitată de toată lumea („Isvod de mâncări și beuturi...”), în care sînt cuprinse „...și mai multe însemnări și stihuri despre oște și meremetul lor, privind rînduiala mesei, cuviința și alte asemenea”. După care se adaugă tot felul de amănunte — mai mult sau mai puțin „tehnice” — cu privire la statutul asociației, din „hrisoavele” vel logofătului și ale vistiernicului, alături de informații prețioase legate de funcționarea localului care subvenționa întreaga întreprindere ș.a.m.d.

Cele mai multe explicații le vom da într-un epilog lămuritor, dar pînă atunci ne-am gândit că este instructiv și amuzant să publicăm largi extrase, atît din interviul lui Păstorel Teodoreanu, cît și din broșura amintită. Plăcerea lecturii — cu siguranță — nu va fi dezmințită!...

DIVANUL MEȘTERILOR ȘI CĂRTURARILOR DE LA HANUL ANCUȚEI

● Cum s'a pus temelia „soborului jupănițelor”, fără feminism și eufemism.

„Marele logofăt” Păstorel Teodoreanu vestește ieșenilor multe și mărunte, dela noi și aiurea!

Pe Maestrul Păstorel l'am întîlnit într-un grup de intelectuali ieșeni, unde „marele logofăt” povestea cu multă vervă împrejurările în care s'au pus bazele „Hanului Ancuței”.

L'am rugat pe apreciatul scriitor să ne spuie cîte-ceva pentru cetitorii „Lumei”. Din vorbă în vorbă, am aflat multe din gura maestrului, pe care le redăm în parte:

● Divanul dela „hanul Ancuței”

— „Ce'i cu „hanu Ancuței”? îl întreb pe interlocutorul nostru.

— „O societate academică, dar nu o academie.”
— În ce gen?

Aici interlocutorul rîde:

— „În genul eil!”

— „Și care e, în definitiv, scopul acestei grupări?”

— „Dacă ți'ăș răspunde cum se obișnuiește: încurajarea literelor și artelor — ți'ăș servi un adevăr care nu spune nimic.”

— „Atunci?”

— „Să precizez: la o masă colegială cineva a remarcat că prestigiul oamenilor de litere și al artiștilor noștri e, ca să zic așa, sub nivelul mării, ceia cu toții știam mai dinainte. Mai știind și mai scotocind, ne'am dat cu toții seamă că această stare de lucruri nu'i nici

un motiv să se permanentizeze și că în primul loc, asupra artiștilor și scriitorilor cade sarcina de a o îndrepta.

Dar, dacă ar fi să'ți divulg toate cîte s'au spus și plănuit la acea masă amicală ar trebui să'mi consacre ziarul în întregime, plus cel puțin un supliment, privind publicul cititor de palpitantele știri asupra Abisiniei și „Lumii Iașilor”. E destul să spun că la acea masă s'a pus piatra de temelie, aceia ce se numește „divanul meșterilor și cărturarilor dela hanul Ancuței”.

● Meșteri și cărturari

— „Cine va face parte din el?”

— „După cum titlul o indică: meșteri și cărturari, adică scriitori, muzicanți, pictori, sculptori, arhitecți, oameni de știință — și în plus, o secție feminină, compusă exclusiv din intelectuale fără feminism și eufemism, sub denumirea de „Soborul jupănițelor”.

● Politicienii în concediu...

„În acest scop, fondatorii societății au hotărît că șefii de partide nu pot figura ca membrii activi în societate și că unul din membrii ei, dacă eventual ar deveni ministru, va fi considerat în concediu și nu va avea drept de vot, pe tot timpul funcțiunii.

Articolul acesta din statut n'a fost înscris cu ușurință și nici cu bucurie.

Cei ce l'au propus, ca și cei ce l'au admis își dădeau seama că prin aceasta, societatea renunță la oameni de înția mână, a căror lipsă din mijlocul ei o simte prea bine și o bucurie.

Dar, pentru că nu poți să faci o omletă fără să spargi ouă, articolul s'a votat!”

● Marele vornic

— „De cine ar fi condusă societatea?”

— Această societate, avînd între principalele ei

obiective păstrarea și apărarea limbii românești, gândul unanim a mers către cel mai de vază stăpînitor al ei, către meșterul Mihai Sadoveanu, pe care l-a ales președinte.

Despre rest, după inaugurare, care va avea loc în curînd."

(„Lumea”, Iași, an XVIII. 1935. nr. 5239)

DIN ALE VISTIERNICULUI

● Veni la han o jupăniță și așa de frumoasă și tânăra era, că încremeni mîncarea în oale și sălta vinul în ulcele. Iar drumețul așăzat ca să se răcorească, văzînd-o, un foc cumplit ăl prinse cu căldură și oftări și dragostea neîmplinită o ascunde în inimă ca o comoară de preț de care nimeni nu trebuia să afle.

EXTRAS DIN STATUTUL CONSTITUTIV

(Divanul „Meșterilor și cărturarilor”
de la Hanu Ancuței)

Art. 1. – Se constituie o Societate sub denumirea Divanul Meșterilor și Cărturarilor de la Hanu Ancuței cu sediul în București, Strada Isvor Nr. 112.

Art. 2. – Scopul Societății este:
a) Dezvoltarea întregii mișcări literare și artistice în România; b) Încurajarea tinerelor talente; c) Purificarea limbii românești; d) Participarea la toate manifestările în domeniul frumosului și al plăcutului.

Art. 3. – În întreaga activitatea ei, Societatea se obligă a ține seamă de obiceiurile și tradițiile românești, să păstreze specificul națiunii, căutînd să așeze peste prăpastia deschisă între trecutul țării și așezămintele de azi, o punte care

să lege trecutul cu prezentul.

Art. 6. – Societatea este condusă de un comitet de direcție denumit Eforie, ales pe o perioadă de 5 ani și compus: Marele Vornic, Marele Logofăt, Marele Vistiernic și Mare Hatman – Portar de Suceava.

Art. 18. – Lucrarea literară și artistică a Societății, se face de Divan. Divanul este compus din: 20 Cîtori de Baștină; 20 Cîtori chemați și membrii corespondenți denumiți Oaspeți și Jupănițe, cum și de Soborul Jupănițelor.

Art. 32. – Nu pot face parte din Divan sau Eforie șefii de partide politice sau miniștrii în funcțiune.

Art. 33. – Divanul, Soborul Jupănițelor și Eforia își pune prin actul de fundare și Statut interdicțiunea de a primi vre-o subvenție sau donație de la Stat, Județ sau Comună cum și de la ori ce Fundație Culturală.

● Trecu la drum Măria Sa și slobozi pe Sfiredeluș copilul de casă să-l întrebe dacă adăpost poate să-i deie, și Ancuța hangioaica cu cosița mîndră alergă și se plecă Mării Sale, că Hanul vestit de la drum și Ancuța hangioaica sunt cu totul supuse la voia Măriei Sale.

● La focul vetrei motanul torcea și baba oftează. Și moșneagul dacă întreabă: „de ce oftezi babă”? apoi baba ăl repede pe moșneag și tot moșneagul e de vină.

● Apoi și jocul săltăreț învață pe cel tânăr să oste-nească așa cum firea îl pornește, iar celui bătrîn îi aprinde în ochi și în oase focul zilelor trecute.

● Aici în hruba veche se uită necazurile și ulcica răcoroasă umplută cu vin bun face pe drumeț să aștepte zorii zilei ca apoi să pornească cu încredere la drumul ce i s'a sorocit.

Art.35. – Divanul Meșterilor și Cărturarilor trebuie să trăiască prin el însuși, plătind cheltuielile sale pentru sediu și întreținere, cum și sumele necesare pentru premii, ajutoare sau burse, din exploatarea unui restaurant-circumă, numit Hanu Ancuței.

Decorul hanului cum și toată atmosfera sa, va fi pe cît cu putință o reconstituire a unui han din secolele trecute.

(Original din arhiva divanului)

P.S. – S'au mai înființat de Divanul Meșterilor și Cărturarilor de la Hanu Ancuței următoarele secțiuni: 1) S. vitejilor; 2) S. păstrătorilor de datine; 3) S. gastronomică; 4) S. drumeților; 5) S. hîrbarilor; 6) S. netrebnicilor; 7) Starostia iznafilor și a argintarilor.

DIN HRISOVUL VEL LOGOFĂTULUI (În tălmăcire)

● Ageamiii cetesc listele de mîncare așa cum cetesc avocații tineri dosarele: încet, în întregime și foarte atent... dar nu pricep nimic.

● Spațiul e limitat de cele patru puncte cardinale; timpul — de dejun și masă.

● N'ați avut ades impresia, la banchete, că mîncările au fost preparate de oratori și discursurile de bucătări?

● Tot mai ieftin e birtul de cît farmacia...

● Oamenii care cetesc în timpul mesei nu digeră ceia ce cetesc și nu pricep ceia ce mîncă

● Dacă birtul scump îți pare,
Eu socot că-i fără rost,
Să dai vina pe mîncare:
Mărginește-te la cost.

● La o masă de proști, cel mai prost din toți e „omul spiritual”.

● Dacă nu puteți renunța la obiceiul de a desface oul fierț cu cuțitul, scoateți-vă și ghetetele (poate vă strîngi)!

● Dacă tai pîrjoala și peștele cu cuțitul, de ce nu mînânci supă cu furculița?

● Dacă aveți un invitat care -și bagă cuțitul în gură dați-i un briciu.

● Vinul bun a două zi se cunoaște!

● Este o elementară datorie să plătești ce ai băut, dar nu ești obligat să bei tot ce ai plătit.

PORUNCA MARELUI VORNIC

Divanul Cărturarilor și Meșterilor de la Hanul Ancuței, îndeletnicindu-se cu lucrările ușoare și plăcute ale vieții, neuitând nicodată ca toate cite se fac și să spun, să fie cu duh și cuvință.

Ocară și mânia nu sunt îngăduite nici într'un chip. Cele rele și ticăloase să fie mustrate și pedepsite prin blestămul tăcerii și printr-o foarte scurtă înfrustrare, după care ctitorii, oaspeții și musafirii să închine o ulcică proaspătă pentru cărturarii și meșterii morți care au slujit cu dreptate țara.

(Condica de Rânduială a Hanului)

EXTRAS DIN PRAVILA HANULUI (1935 leat.) CAP. 18.

Cum se vor certa acei ce strică datinele și rânduețile, făcând obicei nou, precum și cei ce fac zurbă și necuviinți prin hanuri, cârciumi, rateșuri, iarmaroace, la cumeții și praznice, după vină și obraze:

1. Ertat este ficăruia să bea cit îl ține punga și boiul său, numai cit pre vecin și tovarăși de ospaț să nu supere. Altfel se va certa.

2. Acel ce în stare de beție și mai vârtos de a fi tfeaz, în toate mințile sale, se va îndemna a hulire vinul Măriei Sale de la Cotnar, ca un suduitor de Domnie se va certa.

3. Nu se va certa pentru întâia oară, omul prost care căpătând vin vechi, bun, ales, domnesc, în nesimțirea lui cea dobitocească îl va spurca cu apă, borhut sau verice alte născoceli și drăcu. Iară a doua oară, se va certa, anume scoțându-l pre uliți și purtindu-l cu alai cu burduful de apă în spate, ca tot omul s'audă și să vadă, iar dacă acel ce va cădea în această ispită va fi răzaș

înstărit, oștean domnesc sau boiarin, chiar dentr'untă, foarte tare se va certa, după voia Divanului, ca unul ce trebuia să știe unele ca acestea.

4. Cel ce va munci vinul roș cu cazna gheței, omătului, sau chiar punind numai bardaca la cișmea și va lăsa să curgă apă peste bardacă, numai cu bulgări de gheață și omăt la subțiori se va certa.

5. Acela care avind vin roș, vechi, bun, la pivnița lui, se va dovedi că împotriva firii și pravilicștilor orânduie, îl bea cu peștele, se va certa puțin, dar nu prea tare, anume luându-i-se lui tot vinul roș, cit îl va avea și împărțându-se între boierii Divanului. Iar dacă unul ca acela va cumva fi boer divănit, de olac se va mazili din Divan și se va însemna la nas, deoarece vinul de nasul lui n'au fost.

6. Acela ce la închinare de sănătăți, nu va goli ulcica sa până la fund, ci va lăsa vin pe fundul ulcele, prin turnare de vin pre nările nasului, ca un hain ce este, se va certa.

7. Cel ce la zi de sărbătoare și voie bună, la crăsmă, han sau rateș se va învrăbi de la niscaiva socotele de bani, altfel nu se va certa, decit numai plătind celuia toată socoteala beuturii. Iară de va face una ca aceasta la om, mazil, răzaș și mai virtos în casă de velit-boer, cu alungarea de la masă se va certa, fiind el apoi trimis să bea cu vezetei și argații după măsura vinei sale. (...)

10. Hagiul, crăsmarul, jitarul, care se va dovedi cu temei, că au amestecat vinul sau l'au dres pre el cu apă, rachiu de drojdie, tescovină, miere și alte vrăcești, au la mustuit, au la fier, au după fiertura vinului, cumplit se va certa și se va căzni cu cazne grele, turnându-i-se pre gât cu leica o vadră de Hornut pucios din budăile vinete din fundul Slănicului și Ozanei Neamțului. Iar dacă nici aceste nu-i vor fi îndreptare și va stărui în netrebnicie, ca cei ce fac prespefire și singe amestecat se va certa, turnându-i pre git oloi încropit și smoală, după care i se va tăia și capul. Astfel

(Cronica din arhiva Divanului)

PAHARNICUL HANULUI ANCUȚEI CĂTRE BEUTORII DE TOATE STĂRILE

Ca unul ce am albit la hrubele Măriei-Sale, purtind grija vinului și păzind tocmala lui, crede iubite cetitorule, cele de am scris mai ginosu:

1. Dirept iaste că dumnealui Neculce Vornicul, scrie în Hronicul său cum că Măriei-Sale Dabije-Vodă, vinul mai mult în ulcică de lut îi plăcea, zicând Măria-Sa că e mai dulce. Iară această faptă măcar că de la cap de țeară vine, de laudă nu poate fi. Dar iar măntorc și zic: de-i bea domnia-ta la crămă, vin de cel nou, tulbure, neisprăvit și zurbagiu, poți domnia-ta să-l bei și'n ulcică de lut, că bunu-i și dulciu-i și așa și dacă poltești poți la închinări de sănătăți să spargi și ulcelele câte vei bi-

ne-voi, după cum e obiceiul moldovenilor la petreceri. Dar la masă boerească va să nu faci unele ca acestea, că-i de rușine. Ci vinul, nu numai cu gustatul se gustă ci și cu mirosul și cu vederea. Cumu-i obrazul la om și fața vinului iaste și după fața îl cunoști de-i sănătos, teafăr, sau beteag. Așa fiind, gîndește numa, cum să-i mai vezi fața, dacă-l bagi în lut? Deci, nu căta la rea-pilda Măriei Sale Dabije și bea vinul vechi în pahar de cleștar.

2. Vinul roș, cându-i bun și vechiu adu-l în sofragerie cu o zi înainte de a-l bea. După ce l'ai turnat în pahar miroase-l. Ține-l apoi paharul în palmă până ce căldura trupului și a vinului, una iaste. Du, rogu-te, apoi paharul iar la nas. Așa-i că nu-i tot una?

Iară astfel de vin să-l bei domnia

ta cu triptură grasă, mai ales porc. De-ți place mult, ține-o cu el înainte și la brînză că nu-i nici un păcat.

3. Cu raci, pește, ouă, scoici și alte asemenea, numai vin alb bea. Dacă-i mai dulce poți să-l bagi și'n ghiță, dar dacă-i mai acrisor și după vorba Neculcii Vornicului iscusit miros face, cumu-i el din pivniță, numai așa să-l bei, mai rece nu.

4. Dacă ai mai multe feluri de vin la masă, întii pe cel mai acru dă și la urmă pe cel dulce, niciodată pe dos.

5. Au unii obicei de beau înaintea mesei răchie (prost obicei). Răchia la urmă se bea, altfel tăbăcește cerul gurii și nu mai poți pricepe ce fel de vin bei. Pentru deschisul poltei mai bună iaste cea băutură ușoară ce vine de la nemți și noi îi zicem bere.

6. Și să fii domnia-ta sănătos!

UN EPILOG LĂMURITOR

Putem încerca acum, la încheierea acestui „documentar inefabil”, o concluzie: iată, aşadar, un experiment cultural unic în felul său, inventat — desigur! — tot de maestrul Păstorel Teodoreanu, care îşi află abia în ziua de azi, în condiţiile mult disputatei *rentabilizării literare*, o corespondenţă de principiu! Căci ce altceva putea fi acest „Divan al meşterilor şi cărturarilor de la Hanu Ancuţei”, decît o societate culturală ce se „*auto-gestionează*” (deşi termenul nu era, probabil, cunoscut în epocă) prin exploatarea unui local „cu ambianţă şi decor specific secolelor trecute” — avînd un comitet de direcţie („Eforie”) acordînd membrilor săi, ca şi altor artişti sau literaţi, în funcţie de nevoi sau situaţie, premii, burse, ajutoare etc.

Pentru a nu-şi submina nici independenţa economică, nici suveranitatea morală, comitetul de direcţie, compus, după cum s-a văzut, din „*mare Vornic*” (cine altul putea fi ales „în fruntea bucatelor”, decît *marele* — la propriu şi la figurat! — Mihail Sadoveanu), „*Marele Logofăt*” şi „*Marele Hatman*”, a decis interzicerea oricărei subvenţii din partea altor societăţi filantropice sau Academii de orice fel, precum şi impunerea în statutul constitutiv a unei foarte importante (şi mult dezbătute — după cum mărturisea Păstorel în interviul citat de noi la începutul capitolului) clauze: nici un membru al Divanului nu poate fi şef de grupare politică sau ministru cu portofoliu!

Scopurile acestei societăţi ar fi fost dintre cele mai nobile cu putinţă (oricît de „pragmatică” s-ar fi arătat mijloacele...) — dezvoltarea întregii mişcări literare şi artistice, încurajarea tinerelor talente, purificarea limbii româneşti, „participarea la toate manifestările în domeniul frumosului şi plăcutului” (mai ales... „plăcutului”! — n.n.) etc.

Sediul societăţii (citeşte, mai curînd, „*restaurantul - cărciumă*”, după cum era scris în statut) se afla undeva în Bucureşti, pe strada „Izvor”, la nr. 112, deşi n-am reuşit să depistăm cu exactitate clădirea.

Mai mărturisim cu umilintă a nu cunoaşte cit anume a durat această stranie şi incîntătoare întreprindere, dar recunoaştem că ne place peste măsură de mult felul cum „a început” ea!

Cît despre „*atmosfera*” de la Hanul Ancuţei, ne putem face o cît de vagă idee recitînd extrasele din răbojul hanului sau din pravila societăţii — autor nu putea fi decît Păstorel Teodoreanu (!), cu al cărui gînd de bine, cules de aiurea şi alipit aici, ne vom da şi noi strădania să încheiem: „Şi să fii domnia-ta, cetitorule, sănătos şi pofcios!” Aferim...

MARIUS PETRESCU

● — Aţi zburat vreodată cu avionul?

— Nu, e prima oară!
— Şi nu vă e frică?
— Mie? Am călătorit cu automobilul condus de nevastă-mea...

● Yull Brynner, însoţit de soţia sa este interpelat pe cînd intra într-un magazin de o vînzătoare de peruci care, nerecunoscîndu-l, şi fiindu-i milă de el din cauza calvitiei, îi spune:

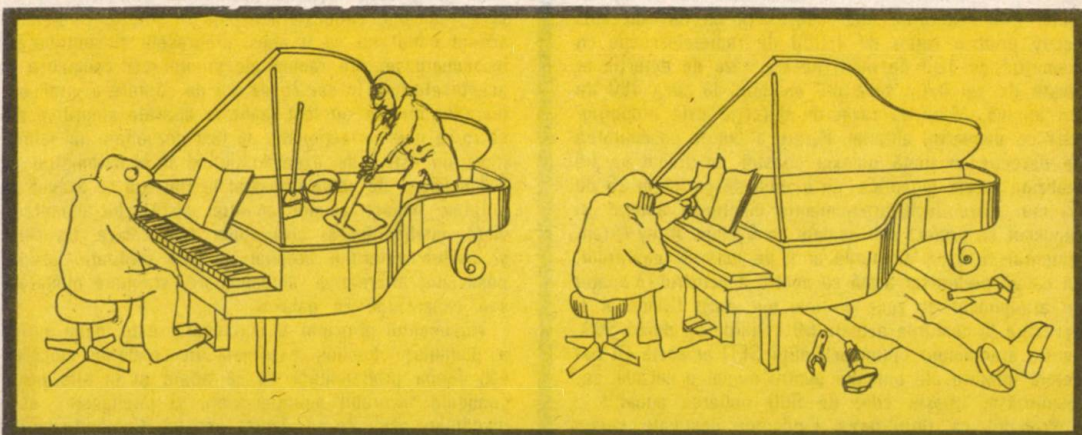
— Luaţi o perucă frumoasă care vă va ţine de cald.

● Un ziarist întreabă un barbat care a atins vîrsta de 100 de ani:
— Cărui fapt atribuiţi longevitatea dumneavoastră?

— Şansei pe care am avut-o de a mă naşte înainte ca savanţii să descopere microbii...

● — Iubita mea, pentru tine sînt în stare de orice nebunie...

— Dovedeşte-mi-o!
— Ei bine, am să te iau de nevastă.

În căutarea inteligenței extraterestre: pro sau contra?

De mai bine de 25 de ani cercetători din întreaga lume, utilizând cele mai avansate mijloace de detecție radio încearcă să recepționeze și să descifreze semnale emise de către civilizații extraterestre. Cum pot fi acestea distinse din multitudinea de semnale recepționate de către radiotelescoape? Este oare rațional să continuăm cercetările pornind de la aceleași premise ca la începutul acestei activități? Este SETI (Search for Extra Terrestrial Intelligence) o activitate utilă din punct de vedere științific sau este doar rodul activității unor optimiști incorrigibili? Iată doar câteva dintre întrebările ce au fost analizate în mai multe articole ce marcau un sfert de secol de activitate SETI și mai bine de 120 000 ore de observație directă, petrecute la pupitrele de comandă ale celor mai mari radiotelescoape ale lumii.

Premisa inițială a acestei activități a fost încă de la început aceea că o civilizație cosmică avansată, poate fi detectată dacă a ajuns într-un stadiu suficient de dezvoltare tehnologică pentru a putea emite semnale radio în scopul comunicațiilor și al anunțării propriei lor prezențe. Cu alte cuvinte, ele pot fi descoperite dacă au construit radiofaruri care să le facă remarcată prezența. Propria noastră civilizație utilizează undele electromagnetice pentru transmiterea la distanță a informațiilor de mai puțin de 100 de ani și intră, conform acestei ipoteze, în categoria celor detectabile de mai puțin de 40 de ani. Există două posibilități (probabile): aceea de a detecta un radiofar sau aceea de a intercepta întâmplător scurgeri de semnale din cadrul unei comunicații ce nu era destinată detecției externe. Pornind de la aceste posibilități experții SETI au împărțit civilizațiile posibil a fi detectate în civilizații „avansate” și „în furie de tip direcțional (cele omnidirecționale au nevoie pentru a-și face simțită prezența la distanțe astronomice de energii ce pot egala pe aceea a unei stele) iar celelalte să neglijeze deocamdată problema.

Care este însă mărimea universului perceptibil de către noi în stadiul actual? Dacă vom considera cel mai puternic radiotelescop construit pînă în prezent, pe cel de la Arecibo din Puerto Rico, ce are o antenă parabolică cu un diametru de 300 de metri, atunci distanța maximă de la care pot fi detectate semnale radio, asemănătoare emisiilor celor mai puternice radare militare de care dispunem noi, ar fi de „numai” 60 de ani lumină. Prin realizarea unor construcții de tip nou, respectiv printr-o rețea de 1 000 de radiotelescoape cu diametrul de 100 de metri fiecare, raza de detecție ar crește de cel puțin zece ori, ajungînd la circa 600 de ani lumină. Mărimea razei de detecție este proporțională cu diametrul antenei. Pentru a obține posibilitatea de detecție în toată galaxia noastră, ar trebui să fie realizate rețele gigantice, pe o zonă de cel puțin 25 de ori mai mare decît aranjamentul menționat anterior și cunoscut ca proiect sub numele de Cyclops Array (Aranjamentul ciclop). Costurile ar fi pe măsura realizărilor: un calcul preliminar arată că pentru a construi în spațiu un aranjament de zece ori mai mic decît Cyclop ar fi necesare la costurile actuale 50 miliarde de dolari SUA, iar un aranjament optim activității SETI ar costa cît bugetele militare ale omenirii pentru numai o decadă, corespunzător uriașei cifre de 900 miliarde anual!!!

Probabil că reutilizarea fondurilor destinate cursei

înarmărilor ar putea căpăta alte destinații, cu o prioritate stringentă, într-o lume a inechității și subdezvoltării, dar ideea merită reținută pentru ilustrarea sugestivă a utopicei iluzii a securității prin supraînarmare, prin risipa colosală de resurse umane și materiale care corelate ar putea servi la înfăptuirea unor grandioase proiecte planetare.

Este oare această ipoteză de detecție valabilă? Dacă ar fi să luăm în considerație propria noastră civilizație, în plină dezvoltare, gradul nostru de detectabilitate prin scurgeri de radiație pare să fie atins un maximum, ba chiar să fie în plină scădere. Stațiile de emisie terestre și relee radio-tv de putere au fost înlocuite de către relee-satelit cu puteri de emisie de ordinul waților, radarele militare sînt din ce în ce mai sensibile și utilizează puteri din ce în ce mai mici pentru a nu fi detectate, noile soluții incluzînd stații radar pasive ce detectează perturbații ale unor semnale ce vin de la sateliți. Nici un fel de organizație militară terestră (sau chiar extraterestră) nu este interesată în a-și baliza propria poziție prin emisii puternice și de aceea acestea sînt plina scădere.

În aceste condiții este sau nu logic să fie continuată acțiunea SETI? Orice fel de răspuns la această întrebare ar putea fi categorisit ca „sceptic”, sau „optimist”, dar probabil că această strictă delimitare a răspunsurilor nu este corectă. Cei care apreciază SETI strict prin prisma detectării și contactării unor inteligențe extraterestre pot fi sceptici sau optimiști, dar programul în sine a adus numeroase beneficii cercetării științifice în diverse domenii, cunoașterii umane în sine și chiar dacă scopul inițial nu va fi atins, progresele și contribuțiile în numeroase alte ramuri ale științei vor compensa și aceste eforturi. În cei 25 de ani de căutare a inteligenței extraterestre au fost realizate aparate științifice din ce în ce mai perfecționate, au fost dezvoltate noi tehnologii, un astfel de exemplu putînd fi spectrometrul cu 8,4 milioane de canale dezvoltat la Harvard ce a avut un puternic impact asupra apariției sistemelor planetare, vieții, inteligenței și civilizațiilor tehnologice, ba chiar și asupra viitorului propriei noastre civilizații, asupra posibilelor alternative: autoanihilare, stagnare planetară sau expansiune în galaxie.

Argumentul principal al optimiștilor este ideea antică a pluralității lumilor, exprimată în condițiile moderne sub forma probabilității ca să apară și în altă parte condițiile favorabile apariției vieții și inteligenței, asemănătoare celor de pe planeta noastră. Numărul civiliza-

țului tehnologic capabile să comunice în condițiile enunțate anterior (N) este exprimat printr-o formulă, larg cunoscută sub numele de „ecuația de la Green Banks” sau „ecuația Drake”, Frank Drake care lucra în cadrul Observatorului radioastronomic de la Green Banks fiind unul dintre pionierii detectării semnalelor electromagnetice sosite din Cosmos. „Ecuația” este de fapt un produs al unor factori reprezentând necunoscute specifice:

$N = R \times fp \times ne \times fl \times fi \times fc \times L$, Unde:
N — este numărul căutat
R — este rata formării stelelor
fp — este fracțiunea stelelor ce conțin sisteme planetare
ne — este numărul mediu de planete dintr-un sistem planetar ce cad în zone favorabile locuirii
fl — este numărul de planete pe care apare viața
fi — este fracțiunea planetelor pe care există viață și aceasta evoluează la ființe inteligente
fc — este fracțiunea de planete pe care există civilizații tehnologice suficient de avansate pentru a comunica
L — este durata medie de viață a unei astfel de civilizații tehnologice.

Dintre toți factorii produsului, singurul care constituie rodul unor observații directe, extinse în afara sistemului nostru solar, îl constituie R, estimat la 10 stele pe an. Pentru ceilalți factori au fost date diverse valori, de către diverși autori, cea mai des menționată variantă fiind cea prezentată de către I.S. Shklovski și Carl Sagan într-o lucrare din 1966, „Viața inteligentă în univers”, considerată și astăzi cea mai reușită carte a domeniului. Fiind foarte optimiști ei au obținut numărul civilizațiilor avansate la „probabil” 10, când valorile $fp \cdot ne \cdot fl = 1$ și $fi \cdot fc = 0,1$. În aceste condiții ecuația devine $N = 0,1 \cdot 1 \cdot 10$, factorul critic fiind L, durata de viață a unei civilizații tehnologice cu valoarea propusă 10 ani ca medie optimistă.

Drake, atunci când a propus ecuația a indicat $N = 10^1$ ceea ce conform unei distribuții relativ uniforme ar aduce cea mai apropiată civilizație detectabilă la o distanță de 1 000 de ani lumină de Pământ.

Îndelung comentată, ecuația a făcut subiectul a nenumărate articole și a fost prezentată de mai multe ori și cititorilor din țara noastră. Frumusețea temei și mai ales fascinația inedită subiectelor de la limita dintre cunoaștere și fantezie pe care acesta îl exercită asupra celor ce mai au încă o doză de entuziasm și capacitate creatoare au făcut ca pînă în 1975 în lume să fie contractate 14 programe de observație de către diverse foruri științifice, iar după aceea încă 25 de programe de cercetare pe termen scurt. Întrul să menționăm că cele două tabere, optimiștii și pesimiștii, au devenit adepții lui $N = 1$ și cei ai lui $N = 1$, argumentele fiind de cele mai diverse proveniențe, adevărate capodopere de gîndire logică. Ultimii ani au fost dominați de către partizanii lui $N = 1$ care pornind de la ideea că „atunci cînd datele sînt puține, speculațiile logice sînt specifice unor psihologii individuale”, au arătat că în lipsa unor rezultate concrete, ipotezele emise sînt mai mult de domeniul literaturii de anticipație științifică, decît de cel științific.

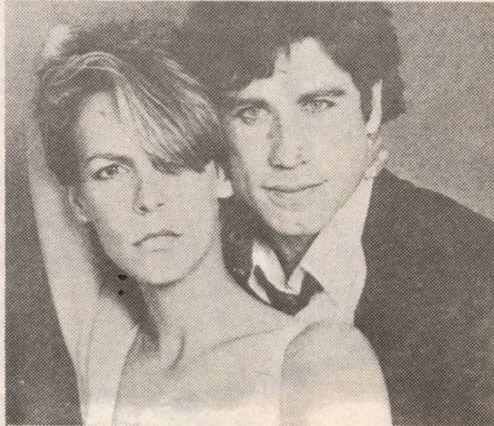
În aceste condiții, căutarea inteligenței extraterestre trebuie privită ca un program științific de lungă durată, susceptibil de a fi continuu perfecționat prin adoptarea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. Căutarea unor semnale emise de surse „inteligente” a produs numeroase idei și chiar aplicații de care au beneficiat diverse domenii ale cunoașterii științifice. Perfecționările tehnologice pe care le așteptăm în anii imediat următori vor duce la estimări mai corecte ale valorilor termenilor ecuației de la Green Banks, aducîndu-ne noi modalități de a ne cunoaște pe noi și civilizația noastră, chiar dacă niciodată nu vor fi detectate alte civilizații mai mult sau mai puțin avansate tehnologic.

C. CRĂCIUNOIU

Mozaic cinematografic

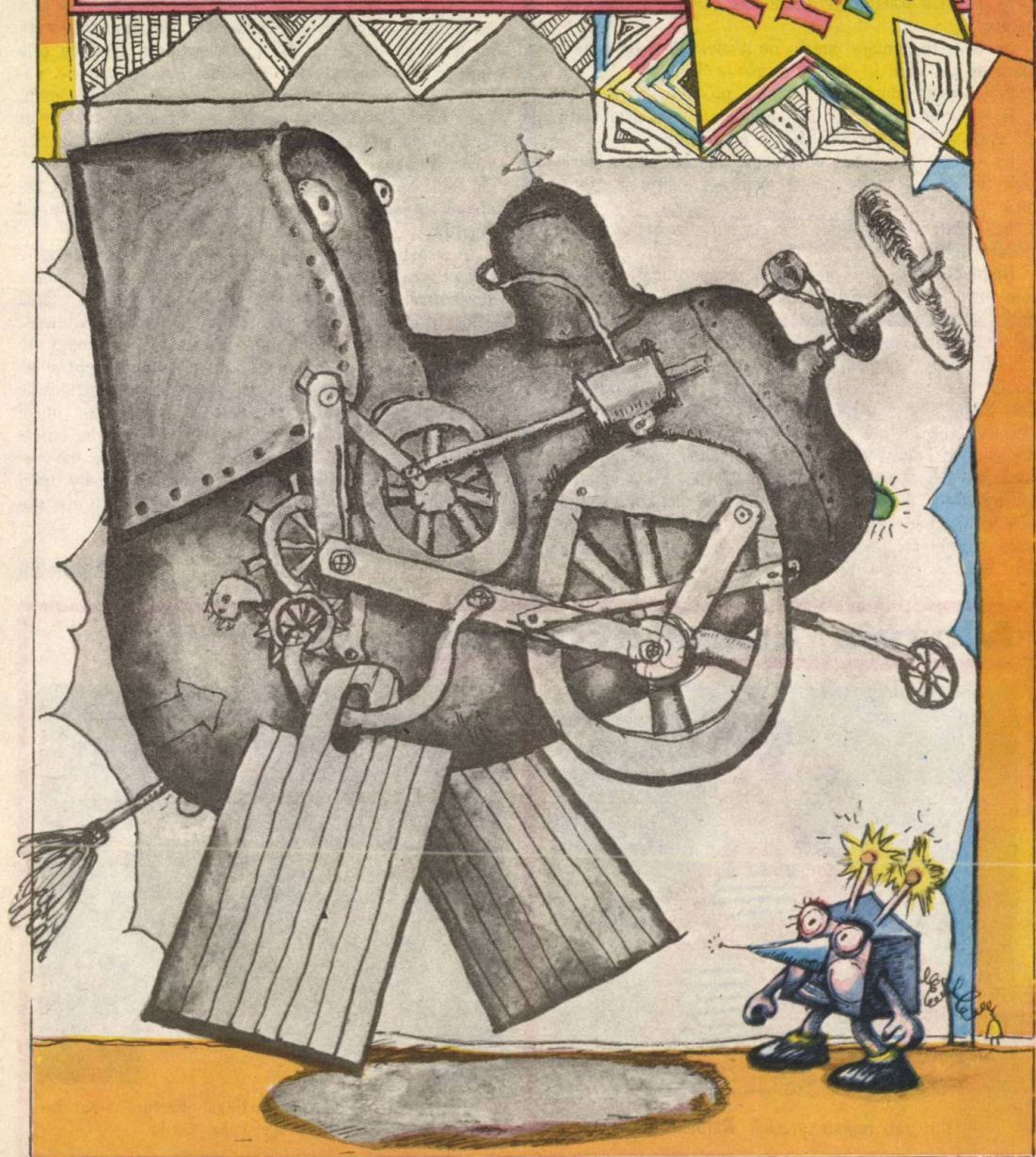
Un aer mereu juvenil: Nathalie Baye

Partenera lui Travolta în filmul „Perfect” este Jamie Lee Curtis, fiica lui Tony Curtis

SCÎNTEIA TINERETULUI!

al-
mă-
hah
90

Prima călătorie inter-planetară a omului a fost deja programată:

PESTE 30 DE ANI

Nimeni n-a precizat ce-i drept, o dată precisă dar titlurile ziarelor menționează anul 2020. „Ne-ar da tot timpul de care avem nevoie pentru a ne putea pregăti să debarcăm pe Marte” afirma cu entuziasm săptămînalul Time. Treizeci de ani pînă cînd omul va ajunge pe planeta Marte ar putea părea mulți; la urma urmei de la anunțul făcut de președintele John Kenedy în 1961 și pînă la „plimbarea” lui Armstrong în 1969, pe Lună, nu trecuseră decît opt ani. Dar Apollo XI a avut nevoie de numai trei zile pentru a parcurge traseul de la Terra pînă la satelitul acesteia și tot de trei zile pentru a se reîntoarce „acasă”. Călătoria către Marte, cu tehnologia actuală, ar dura un an la ducere și alt an la întoarcere, determinînd poate riscuri de neevitat pentru sănătatea astronautilor.

Astfel, în zilele ce au urmat după anunțarea intenției NASA de a trimite din nou astronauti pe Lună și apoi pe Marte, oamenii de știință, și cercetătorii discută aprins cu privire la tehnologia necesară pentru realizarea unui asemenea proiect, iar cercurile financiare și politice se întreabă de unde se vor aloca fondurile aferente.

Prima fază prevede ca pînă la sfîrșitul secolului să fie lansată pe orbită în jurul Terrei o mare stație spațială, locuită permanent de astronauti. Ar servi ca laborator științific și industrial pentru o mulțime de experiențe. De asemenea, de pe această bază orbitală ar putea, eventual, să fie lansate misiuni succesive către Lună. Costul proiectului este apreciat la circa 30 miliarde de dolari. NASA afirmă că necesită cite 2 miliarde de dolari anual, începînd din momentul actual iar Congresul american pare dispus să-i acorde doar ceva mai mult de jumătate. S-a calculat că ar fi necesare între douăzeci și treizeci de lansări ale navei spațiale Shuttle pentru a construi stația orbitală. Acțiunea prezintă numeroase riscuri: chiar NASA recunoaște că naveta spațială are o probabilitate dintr-o sută să înregistreze un incident ca cel petrecut cu Challenger acum doi ani. Se înțelege că o a doua tragedie de acest fel ar bloca pe mulți ani activitatea NASA.

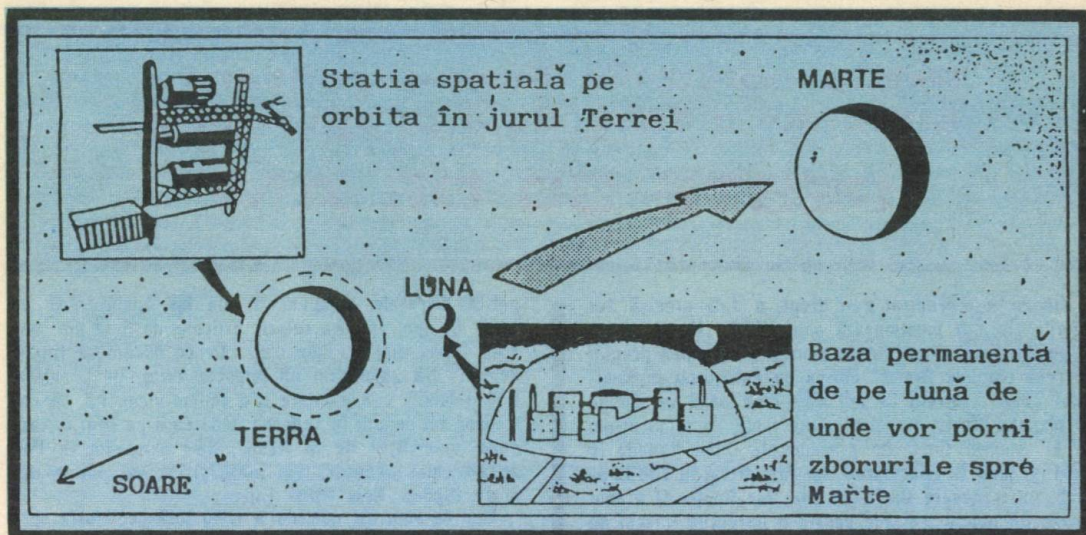
Cea de a doua fază: reîntoarcerea pe Lună cu o bază permanentă, locuită și dotată cu instalații pentru realizarea unei serii de experiențe. Ar trebui ca bază să fie autosuficientă în ce privește aprovizionarea cu apă și aer, pentru că nu ar exista posibilitatea transportului de pe Terra a unor rezerve suficiente. De aceea se vorbește despre săpături în solul lunar pentru a se obține, prin procedee speciale, elementele necesare pentru viața oamenilor. Costul aproximativ al proiectului: 100 miliarde de dolari. Timp de realizare: între zece și douăzeci de ani. Pentru moment n-au fost nici măcar transpuse pe hirtie proiectele pentru rachete asemănătoare cu imensul Saturn cel care a pro-

pulsat diversele componente ale lui Apollo pînă pe Lună. Și apoi, întreba retoric articolul de fond din New York Times din 21 iulie a.c., „Ce ne ducem să facem acolo?”. Să amplasăm un telescop uriaș, pe „cealaltă față a lunii”, cea pe care n-o vedem niciodată, să antrenăm astronautii în vederea debarcării pe Marte, răspund specialiștii de la Nasa. „Să-i antrenăm la Pol, dacă-i chiar necesar, mai ieftin și cu mai puține riscuri” replica New York Times.

Dar de-abia cu cea de a treia fază (călătoria spre Marte) problemele vor deveni uriașe. Drumul dus-întors poate dura între doi și trei ani. Americanii n-au rămas în spațiu decît 87 de zile, dar sovieticii au petrecut în condiții speciale un an: la întoarcerea pe pămînt au fost transportați pe brațe afară din astronaută pentru că nu mai puteau umbla. Era efectual, asupra oaselor, al unei perioade îndelungate trăite în condiții de absență a gravitației. Astronautii sovietici și-au revenit repede la mersul normal, dar pe Marte nu vor exista medici cu terapii prompte care să-i ajute pe astronauti. Și oamenii de știință se întreabă: după un an poți să reinveți să mergi, dar după doi, trei, patru ani trăiți în absența forței gravitaționale, va mai fi oare posibil? Cu alte cuvinte, există un „punct de la care nu mai poate fi cale de întoarcere”, după care corpul uman nu ar mai reuși să se adapteze la condițiile atmosferei terestre? Pentru a afla acest lucru, unii cercetători susțin că ar trebui să fie trimise mai întîi, pe orbită, animale primare — cimpanzei — așa cum s-a procedat și în cazul primelor zboruri în spațiu, și să fie readuse pe Terra, pentru studiere, numai după cîtiva ani.

Ar mai exista alte două alternative: să se mărească viteza de deplasare a astronavei, adică să se reducă durata călătoriei, sau să se creeze o gravitație artificială asemănătoare cu cea terestră. O astronaută cu propulsie nucleară ar putea reduce, după părerea unor savanți, călătoria spre Marte la o lună, cel mult două: dar emisiunile radioactive ar fi de un nivel foarte ridicat și este greu de imaginat cum s-ar putea realiza testările pe Terra înainte de lansare. Există și ideea unei nave propulsate de energia soarelui: în 1994 NASA va lansa de pe Shuttle un satelit pentru a experimenta o tehnologie de acest fel. Pentru gravitația artificială există deocamdată două soluții: introducerea astronautilor în „mașina de spălat”, într-un dispozitiv centrifug în care să doarmă opt ore din douăzeci și patru, sperînd că ar fi suficient pentru a contracara absența gravitației în celelalte șaisprezece; sau o astronaută împărțită în două, una din părți rotindu-se permanent în jurul ei înșeși, unicul sistem cunoscut în prezent pentru a crea forța de gravitație.

Aceasta n-ar fi însă singura problemă deteminată de o călătorie de doi ani. Explorarea polilor a demonstrat

că a constringe un grup de persoane să trăiască împreună într-un spațiu restrâns, pentru o perioadă îndelungată de timp poate provoca dereglări psihice de diverse tipuri, printre care nevroze, obsesii, insomnii, stări de neliniște. Cum s-ar putea trata acestea la bordul unei nave pierdute în univers? Și încă ceva: ar fi corect sau nu să i se comunice astronautului că o rudă e bolnavă sau chiar a murit? Iată deci că înainte de a pleca pe Marte oamenii de știință au de rezolvat numeroase probleme legate nu numai de aspecte tehnice, ci și de aspecte psihologice.

Desigur că înainte omului vor porni în călătorie o serie de sonde robotizate, așa cum s-a procedat și înainte de „debarcarea” pe Lună. Vor studia terenul pentru stabilirea punctului optim de amortizare și se vor asigura că nu există microbi care aduși, la întoarcere, de astronauti ar putea declanșa o epidemie pe Terra.

Costul total al celor trei faze se situează la nivel de 500 miliarde de dolari. Bugetul anual al NASA este de 11 miliarde de dolari.

Dar se poate interpreta și ca o fereastră spre universul cosmic în prima parte a lunii iulie a.c. doi cercetători englezi, examinând un meteorit descoperit la Polul Sud, au anunțat că ar exista posibilitatea ca pe Marte să fi existat sau chiar să existe încă forme de viață. Iar pe centura de asteroizi dintre Marte și Jupiter ar putea exista o adevărată „comoară”: fiecare asteroid conține mari cantități de platină și cobalt, astfel încât prin exploatarea zăcămintelor conținute s-ar putea extrage metale în valoare de circa 150 miliarde dolari.

Desigur că proiecte de asemenea dimensiuni, ca cele enunțate, nu se pot realiza decât în condiții de colaborare internațională, singura cale posibilă pentru mobilizarea unui volum gigant de resurse financiare, industriale și tehnologice în scopul realizării unor obiective pacifice.

De ce tocmai Marte, „planeta roșie”, a fost aleasă ca obiectiv final? Din punct de vedere științific, o asemenea realizare ar putea clarifica o serie de aspecte

încă necunoscute privind sistemul solar din care facem parte. În primul rând este vorba de întrebarea dacă există forme de viață și în altă parte decât pe Terra. În 1976 sonda Viking a analizat solul din apropierea punctului ei de amartizare. Rezultatele au fost descurajante pentru cei care sperau să se descopere urme de viață.

Dar pentru o parte din comunitatea științifică internațională, rezultatele nu sînt încă definitive. Tot în luna iulie a.c., cunoscuta revistă științifică *Nature*, publica un articol despre o serie de meteoriti desprinși de pe Marte acum cîteva mii de ani — probabil ca urmare a ciocnirii cu alte corpuri cerești —, ajunși pe Terra și „conservați”, de atunci în ghețurile antarctice: ei ar putea fi purtători ai unor urme de materiale organice sau de origine biologică. Molecule organice de origine abiotică (rezultate deci ale unor procese chimice, și nu „subproduse” ale vieții) sînt prezente în întreg universul; dar descoperirii moleculelor organice identificate în acești meteoriti afirmă că ele ar putea fi, dimpotrivă, o dovadă a existenței, măcar în trecut, a unor forme de viață pe Marte, și o asemenea constatare ar determina o sporire a interesului de a cerceta „planeta roșie”.

Unul din marile semne de întrebare ale științei rămîne originea vieții: omul vrea să înțeleagă dacă este vorba de un fenomen pur terestru rezultat al unei serii de condiții întîmplătoare, care nu se vor mai repeta, sau este un proces „natural” al materiei din Univers, atunci cînd ea ajunge la un anumit grad de complexitate. În această din urmă situație, posibilitatea ca în univers să existe și alte forme de viață inteligentă, în măsură să comunice, chiar în viitor, cu noi, oamenii, devin — așa cum spun oamenii de știință — „diferită de zero”.

Mai există și alte întrebări de ordin științific la care o eventuală explorare a planetei Marte ar putea răspunde, dar nimeni nu poate confirma că ele justifică o operație de asemenea proporții. Se calculează că explorarea lui Marte va costa sute de miliarde de dolari și va necesita o asemenea evoluție tehnologică încît,

în comparație cu ea, cucerirea Lunii va părea o joacă de copii.

Conform planurilor NASA expediția către Marte se va realiza în câteva etape. Prima, lansarea satelitelui Mars Orbiter, care ar urma să intre pe orbită în jurul „planetei roșii” între 1992 și 1993, va furniza informațiile necesare pentru pregătirea expediției. Până însă la sfârșitul mileniului, Luna va deveni o etapă intermediară, pe ea construindu-se o stație spațială de la care ar porni „saltul final” al astronautilor. Aceștia vor fi în număr de cel puțin opt și vor călători circa 22 luni. Profitând, astfel, de perioada de maximă apropiere între Marte și Terra (55 milioane kilometri) expediția ar decola la 3 iunie 2004; amartizarea este prevăzută pentru 9 martie 2005. Astronava ar rămâne pe orbită în timp ce un „ascensor marțian” ar duce echipajul către planetă, pentru o explorare de circa 40 de zile. Astronauții ar rămâne în acele 40 de zile, îmbrăcați perma-

nent în costume speciale, întrucât atmosfera marțiană rarefiată nu ar permite supraviețuirea. Plecarea ar urma să aibă loc la 8 iulie 2005, cu întoarcerea pe Terra la 27 martie 2006.

Bineînțeles că este vorba de date ipotetice. Cei care le aud se întreabă imediat dacă are sens să se întreprindă un asemenea efort incommensurabil pentru explorarea unei planete aride, când există atâtea alte proiecte, pe Terra, de utilitate imediată.

Răspunsul probabil este mai puțin științific și mai mult politic. Proiectele de acest gen — chiar și numai enunțarea lor, uneori — permit să se creeze entuziasm și apoi să se distribuie „oxigen” industriilor de vîrf. Oricum, o singură națiune, oricît de puternică și dezvoltată ar fi ea, nu poate realiza, fără participare și colaborare internațională, un asemenea obiectiv.

ȘTEFAN UDRESCU

● Jean Cocteau a fost rugat odată s-o prezinte în câteva cuvinte pe Marlene Dietrich și i-a făcut următorul portret:

— Are un nume care începe cu o mîngiere și se termină cu o lovitură de cravașă.

● O văduvă, aparent de neconsolat, gravează pe placa comemorativă a soțului dispărut:

„Durerea mea este atît de mare că nu o pot suporta”

Un an mai tîrziu se recăsătorește și mai adaugă la epitaf un singur cuvînt:

„Durerea mea este atît de mare că nu o pot suporta singură”.

● Jean Gion era considerat pe nedrept un solitar. De fapt, el cunoștea foarte bine oamenii. „Astăzi, spunea el, mulți își consideră memoria ca fiind spirit, iar imaginația experiență”.

● Peter Ustinov este destul de mîndru că are aproape 100 de kg.

— Îmi place obezitatea mea, explică el, ea îmi permite să fiu de două ori mai galant decît cea mai mare parte a bărbaților. Cînd mă ridic de pe scaun să cedez locul eu îl ofer la două doamne deodată.

● UN BĂRBAT NEÎNSURAT: Un bărbat care are defecte pe care nu și le cunoaște.

● Anunț într-un ziar din Roma: Domnul care m-a sărutat și m-a cerut în căsătorie sîmbăta trecută pe Treptele Spaniole este rugat să ia imediat legătura cu mine, căci altfel sînt forțată să mă mărit cu actualul logodnic.

● PENTRU A INTRA ÎN ROL

Iată-l pe actorul Tom Cruise (Top Gun) obligat să spargă între dinți pahare într-un bar din Manhattan. Să alege, să servească, să curețe — asta este munca lui zilnică. În „Cocktail” el interpretează rolul unui băiat de cafea. Pentru a intra în rol, am urmărit mult timp, pas cu pas, un chelner. Trebuie să ai o memorie de elefant pentru a reține tot: gestică, vocabular, comportament. Trebuie spus însă că încasările pentru acest rol îl reconfortează: 3 milioane de dolari.

● BOGAT, CELEBRU ȘI... DEPRESIV

Poți fi frumos, bogat, celebru și... depresiv. Acesta este și cazul lui Julio Iglesias. El are moralul la pămînt din cauza hoardelor de admiratori. „Sînt momente cînd mă sînt atît de deprimat că mă încui în casă cu sentimentul că nu am nimic care să merite chinul de a trăi”. Și continuă: „Cînd mă privesc în oglindă nu mă găsesc deloc frumos cu picioarele mele slăbănoage. Atunci mă întreb: Ce-i apucă pe toți?”

● ÎNVIȘI PE TEREN PROPRIU

Bucătarii italieni au fost înviși pe „teren propriu”. În 1988, pentru al doilea an consecutiv, un afgan care trăiește în Statele Unite a obținut titlul de cel mai rapid bucătar din lume care prepară pizza. În 2 minute și 56 de secunde el a reușit să facă 16 pizza. Cel care va putea să le mănînce într-un timp la fel de scurt va fi sigur mai puternic decît el.

● STRIGĂTUL PLANTELOR

Ați auzit vreodată strigătul plantelor noaptea? Nu! Nu este o glumă. Cercetătorii americani au descoperit, într-adevăr, studiind porumbul și alte plante vegetale că ele emit „strigăte” atunci cînd duc lipsă de apă. Nu strigăte puternice ci un fel de plîngere pe care omul nu o poate auzi dar care poate fi detectată cu ajutorul unor aparate supersofisticate. Explicația este simplă: aceste „strigăte” provin de la ruperea vaselor care aprovizionează cu apă și hrană frunzele lor. Deci... udați plantele pentru a putea... dormi liniștiți.

Fotografii de VALERIU TANASOF

■ **Biocomunicații** Consiliul pentru Cercetare și Dezvoltare din Japonia finanțează în prezent un proiect de mare anvergură, denumit „Proiectul Biofoton”. Cercetarea are ca scop identificarea mecanismului interacțiunilor dintr-un domeniu de cel mai larg interes: biocomunicarea sau mai exact comunicarea dintre celulele biologice și organisme prin intermediul fotonilor. Pornindu-se de la fenomene deja explicate precum bioluminescența, când emisiile luminescente pot fi detectate cu ochiul liber și de la emisiile foarte slabe care nu pot fi detectate (biofotonii), precum și datorită dezvoltării opticii electronice, investigațiile de până acum fac să așteptăm cu încredere obținerea unor rezultate cu aplicații în diagnosticul și tratamentul medical, la găsirea de noi tehnici pentru creșterea producțiilor agricole.

■ **Supertransoceanic**. La inițiativa unei firme norvegiene a fost creat un consorțiu ce va contribui la realizarea celor mai mari nave de pasageri din lume, un adevărat oraș plutitor. Urmind a avea un deplasament de 250.000 tone, cu lungimea maximă de 380 metri și lățimea de 77 metri, putind transporta 5.200 de pasageri și un echipaj de 1.800 de oameni, nava urmează să dețină o serie de caracteristici unice, între care cuprinderea pe spațiile respective de parcuri, scuaruri, muzee, arenă sportivă, restaurant, cofetării, săli de cinema, discoteci, bazine de înot, săli de conferințe, un complex expozițional, o bibliotecă cu 100.000 volume, o sală de teatru cu 2.500 locuri etc. Centrul de radiodifuziune și de telecomunicații al navei va putea asigura legături și transmisii de la orice eveniment cultural sau sportiv important din lume. Pe puntea superioară e prevăzută instalarea unui observator astronomic. O caracteristică deosebită o prezintă amenajarea la pupa a unui port la care vor putea acostă patru nave mai mici de croazieră care vor putea aduce sau prelua pasageri la (de pe) nava mamă.

■ **Diamante**. Specialiști din New Mexico—S.U.A. au reușit să obțină diamante, utilizând ca tehnică unda de șoc a unei explozii subterane. Pentru obținerea fiecărui cristal, pulbera de diamant sintetic a fost introdusă într-o capsulă din oțel inoxidabil la o adâncime de 10 metri, iar unda de șoc aplicată a fost de 3 km

pe secundă, cu o presiune de 1 milion de atmosfere. Au rezultat fără liant, diamante de cițiva milimetri în diametru avind duritatea de 8,5 pe scara de 10 unități.

■ **Translator electronic**. În cadrul laboratoarelor de cercetări ale unei firme britanice a fost pus la punct un sistem de traducere vocală instantanee cu ajutorul calculatorului. Sistemul, avind la bază stocarea în memoria computerului a unui fond de 400 de fraze uzuale și a 1.000 de cuvinte din domeniul economic și financiar-bancar, permite traducerea prin telefon din engleză în franceză, spaniolă, italiană și suedeză, sau în oricare altă combinație.

Mozaic tehnico-științific

■ **Hibrid aeronautic**. „Eurofar” va fi primul avion de transport convertibil în elicopter și invers. Aparatul va decola ca elicopter, își va modifica apoi în zbor caracteristicile în avion zburind cu o viteză de 600 km la oră și putind transporta 20 de pasageri. Va fi destinat în general transportului interurban și pe distanțe scurte, accesului pe platformele de foraj marin etc. Este prevăzută ca studiile și experimentările, la care participă firme de profil franceze, britanice, italiene și vest-germane să se finalizeze în 1990.

■ **Material termorezistent**. În vederea asigurării unei protecții superioare pentru cei ce-și desfășoară activitatea în siderurgie, specialiștii vest-germani au realizat un material termorezistent ce va fi utilizat la confecționarea costumelor cu această destinație. S-a demonstrat că noul material protejează fără probleme organismul la temperaturi de 200 grade C., rezistind chiar la impropșări de metal topit avind temperatura de 1.400 grade C. În compoziția produsului intră o țesătură din fibră de sticlă, un elastomer siliconic și o folie din aluminiu.

■ **Angrenaj gigant**. La o mină de cărbuni din Canada va fi instalat cel mai complex angrenaj cu roți dințate, care va avea rolul de a transmite

momentul motor de la două motoare cu puterea de 6.400 kw la roata de antrenare a unui transportor cu bandă. Conveierul va putea aduce astfel la suprafață pînă la 2.200 tone de cărbune într-o oră. Diametrul roții dințate principale măsoară 5,6 metri, întregul angrenaj cîntărind 250 tone.

■ **Epurator biologic**. Un grup de specialiști vest-germani au pus la punct o instalație de tratare a apei afectată de nitrați dăunători sănătății. Procesul de epurare a apei poluate se petrece într-un bireactor avind ca „protagoniste” anumite bacterii existente în natură, fixate pe granule de lavă și tratate cu o mică doză de etanol. Printr-o rotație lentă, asigurată de turbinele reactorului, poluanții sînt reduși la o concentrație aproape nulă, în condițiile în care bacteriile astfel dirijate proliferază foarte rapid, devenind foarte active. Deși prețul este relativ ridicat, durata de utilizare a instalației este vinaslimitată, neimpunind cheltuieli de întreținere, nici personal calificat pentru supraveghere, putind fi amplasată în orice loc, în special în zonele în care aplicarea excesivă de îngrășăminte azotoase a dus la poluarea cu azot a apelor de suprafață și subterane. Bireactorul furnizează totodată circa cinci metri cubi de apă potabilă pe oră.

■ **Senzori**. O firmă nord-americană a lansat pe piață un nou sistem de alarmă destinat protecției a diferite zone și incinte de importanță deosebită. Inspirindu-se din brevetele naturii, respectiv din modul în care unele insecte sesizează de la distanță apropierea partenerilor de sex opus sau a vrămașilor, s-a reușit reproducerea în laborator a sistemelor de comunicație pentru emisia-recepția acestor semnale. Imposibil de detectat chiar cu sisteme electronice, senzorii biologici respectivi pun în funcțiune aproape instantaneu instalația de alarmă atunci cînd în locul aflat sub această supraveghere a pătruns un intrus. Principiul de bază utilizat este sesizarea de către minusculele paznici a radiației calorice emanate de corpul uman, care după cum s-a demonstrat, în situații de concentrare deosebită este mai ridicată decit în mod obișnuit. Noul sistem este superior ca sensibilitate celor cu senzori electronici, neputind fi contracarat, cum s-a întimplat cu precedesorele amintite.

POPULAȚIA GLOBULUI ÎN PRAGUL MILENIULUI AL TREILEA

1987 a fost anul celor 5 miliarde de cetățeni ai planetei — Pământ. O cifră record obținută în principal în secolul civilizației eferescente — secolul XX. Statistica arată că dacă în 19 secole populația de abia a crescut cu 1 miliard, în numai 87 de ani a crescut cu 4 miliarde. Este într-adevăr o victorie a genului uman, o concretizare a năzuințelor de a trăi mai mult, de a trăi mai bine, de a chibzui mai profund asupra valorilor pe care le oferă natura și creația umană.

Ce semnifică o asemenea valoare în condițiile actuale și în perspectiva mileniului al treilea?

Fiind cunoscută legătura organică dintre populație și dezvoltare, 5 miliarde de cetățeni semnifică un potențial uman generator al marilor transformări social-economice la nivelul întregii planete, al fiecărei țări în parte. Este vorba în esență de o evoluție logică între creșterea numărului de locuitori și dezvoltarea economică, de o interdependență firească între așa numita „explozie demografică” și dezvoltarea economică și socială a țărilor lumii. Este vorba de un echilibru ce se asigură în anumite perioade între dezvoltarea social-economică și nivelul de reproducere al populației, echilibru ce determină tendințele pozitive, raționale, ale evoluției omenirii acum în pragul unui nou mileniu.

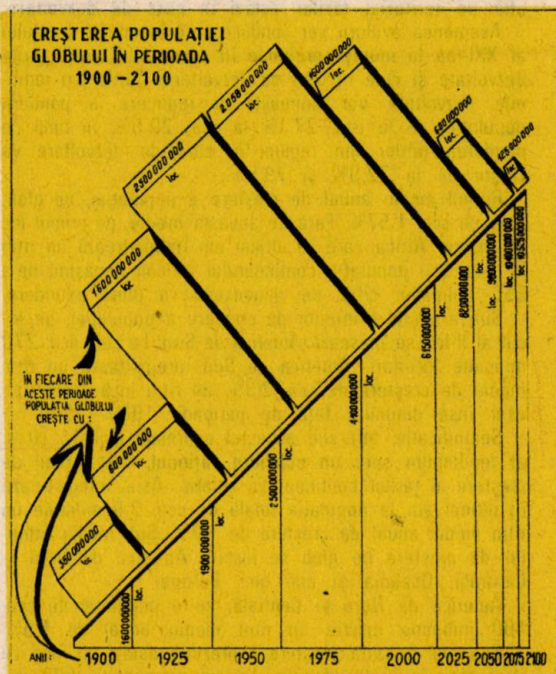
Asemenea valoare ne indică faptul că dinamica populației este într-adevăr foarte activă. Este un proces obiectiv, rezultat al însuși rolului și locului pe care îl are populația în evoluția societății. Se afirmă o dată în plus că populația este componenta cea mai reală și concretă a oricărei societăți, premisa reală a oricărei orânduiri sociale, a oricărei structuri economice, baza și subiectul întregului act al producției sociale. Firesc, deci, ca între evoluțiile economice și sociale și dimensiunile numărului populației să existe concordanțe corespunzătoare.

REALITĂȚI, PERSPECTIVE, PROGNOZE

5 miliarde, la dimensiunile fizice ale planetei noastre înseamnă încă o cifră rezonabilă. Apreciind la suprafața totală a uscatului — 132,5 mil.km², înseamnă o densitate generală de 37 locuitori/km². De la medii la realități regionale și la nivel de state, oscilațiile sînt însă extrem de puternice.

5 miliarde înseamnă deci o dinamică activă, înseamnă că în fiecare zi a anului 1988 doi noi cetățeni își cer dreptul la viață într-o singură secundă, în diversele regiuni ale planetei.

Doi noi cetățeni într-o secundă înseamnă că în fiecare zi sîntem mai mulți cu cca. 200 000 locuitori. Într-adevăr, statisticile arată clar că anual se nasc pe planetă cca. 130 000 000 locuitori. Din aceștia decedează circa 50 milioane. Rămîne un spor anual mediu de 75—80 mi-

lioane locuitori. 80 milioane exprimă global o cifră uniformă, extrem însă de diferențiat repartizată la dimensiunile întregii planete.

Din 10 noi născuți în zilele noastre 9 se află în regiuni cu țări în curs de dezvoltare.

Este un fapt suficient de verificat că tendințele și evoluțiile actuale ale populației globului sînt dominante influențate de procesele demografice din țările în curs de dezvoltare. Încă de la începutul secolului XX se constată un puternic contrast între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, atât sub aspectul ritmurilor anuale de creștere a populației cît și al valorilor absolute. Dacă în ultimul sfert al veacului al XIX-lea cel mai înalt ritm de creștere al populației îl înregistrau țările din Europa, în primele două decenii ale secolului al XX-lea, acest proces aparținea deja țărilor din America Latină, Asia și Africa.

Statistica demografică arată că din anul 1900 pînă în anul 1975, populația globului a crescut de cca. 2,5 ori, Europa rămînînd în acest interval mult în urma Americii Latine și Africii. Într-adevăr situațiile devin spectaculoase în perioada de pînă în anul 1975, perioadă ce corespunde transformărilor fără precedent caracteristice țărilor astăzi în curs de dezvoltare. Peste 100 de țări și-au cîștigat în acest timp independența de stat, au înlăturat în mare

parte dominația colonială și semicolonială îmbunătățindu-și considerabil starea sanitară, condițiile de viață în general.

Creșterea spectaculoasă a populației începe astfel cu anul 1960 prin afirmarea excesivă a țărilor în curs de dezvoltare. Se produce o adevărată explozie demografică ale cărei dimensiuni se mențin la cote înalte și în perspectiva mileniului al treilea. În perioada 1975—2000 s-a prefigurat o creștere a populației globului cu circa 2,2 miliarde locuitori, 2 miliarde din aceștia aparținând țărilor în curs de dezvoltare. Cu alte cuvinte, **din cei 10 noi cetățeni ce își cer dreptul la viață pe planeta noastră, 9 se află pe teritoriul țărilor astăzi în curs de dezvoltare.**

Asemenea evoluții vor conduce spre începutul secolului al XXI-lea la mutații profunde în raporturile dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare. Țările din regiunile dezvoltate vor cunoaște o reducere a ponderii populației de la cca. 27,1% la cca. 20,5%, în timp ce ponderea țărilor din regiuni în curs de dezvoltare va crește de la 72,9% și 79,5%.

Ritmul mediu anual de creștere a populației, pe glob, este de cca. 1,57%. Față de această medie, pe primul loc se înscrie Africa care în ultimii ani înregistrează un ritm de cca 3%, populația continentului african depășind deja 550 milioane, cifră de dimensiuni în plină extindere.

Sub aspectul ritmurilor de creștere a populației, pe locul al II-lea se plasează America de Sud. La cele cca. 270 milioane locuitori, America de Sud înregistrează un ritm mediu de creștere de cca. 2,3%, un ritm încă accentuat, ușor însă diminuat față de perioada 1960—1970.

Semnificativ, atât sub aspectul expresiei globale, cit și al tendințelor spre un **echilibru rațional**, este ritmul de creștere al țărilor continentului asiatic. Asia, înregistrează în ultimii ani la populația totală de cca. 2,9 miliarde un ritm mediu anual de creștere de 1,7%. Sub media ritmului de creștere pe glob se înscrie America de Nord și Centrală, Oceania și mai ales Europa.

America de Nord și Centrală, cu o populație de cca. 400 milioane înscrisă un ritm mediu anual de 1,5%.

Cea mai scăzută creștere o prezintă astăzi (și încă cu mult timp în urmă), Europa. La cei aproximativ 500 milioane locuitori, se înscrie un ritm mediu anual de creștere doar de 0,4%.

Urmare a unei asemenea scăderi a natalității are loc în aceste țări o inevitabilă **îmbătrânire demografică a populației**, o reducere demografică considerabilă a grupei tinere. În anul spre 2000 grupa tinerilor sub 14 ani în aceste țări se va reduce la cca. 20% în timp ce grupa celor de peste 65 de ani va crește de la 10—11% la 14—16%, iar într-o serie de țări mult peste 16%.

Pe fondul puternicelor contradicții între dimensiunile „exploziei demografice” la nivelul regiunilor mai mult sau mai puțin dezvoltate se pune întrebarea: **„vor continua ratele mortalității și natalității să scadă?”**

Evoluțiile contemporane reliefează legăturile verificate de practica ultimelor decenii. Indicatorii sînt în general moderată față de culminațiile anilor 1960—1975. Se tinde să se asigure un **echilibru rațional**.

Astăzi se poate vorbi de întrevăderea unui adevărat paradox al creșterii populației, paradox evidențiat de faptul că în timp ce natalitatea în general scade, populația crește din punct de vedere numeric. Într-adevăr, natalitatea scade continuu și puternic în țările situate în regiuni dezvoltate începînd din anul 1900, de asemenea continuu

și accentuat în țările în curs de dezvoltare din anul 1950. În țările din regiuni dezvoltate natalitatea scade de la 34% în 1900, la 19% în anul 1950 și cca. 16% în anul 1985. În țările situate în regiuni slab dezvoltate natalitatea crește de la 41% în anul 1900 la 45% în 1950 scăzînd apoi continuu pînă la cca. 25% în anul 2000.

Corelînd evoluția natalității cu cea a mortalității constatăm o reducere a spațiului dintre acestea, datorită condițiilor determinate de evoluția mortalității. Luînd ca referință aceeași perioadă (1900—2000) constatăm cum mortalitatea în țările din regiuni dezvoltate scade la jumătate, respectiv de la 21% în anul 1900 la 10% în anul 1950, menținîndu-se cu mici oscilații la acest nivel pînă în prezent și presupunînd aceeași tendință spre mileniul trei. În țările situate în regiuni mai puțin dezvoltate rata mortalității se reduce de peste 3 ori, respectiv de la cca. 34% în anul 1900, la 24% în 1950, pînă la 9% în anul 2000. Confruntarea dintre „explozia demografică” și criza demografică este evidentă.

În ce constă esența acestor confunții în pragul mileniului al treilea?

În primul rînd — **predominanța unei populații tinere** în structura populației din țările în curs de dezvoltare în perspectiva deja apropiată. Proporțiile sînt grăitoare: dacă la 100 loc. ai populației africane 55 persoane sînt sub 20 de ani, la 100 de europeni doar 30 de persoane sînt sub 20 de ani. Este clar că în timp ce numărul femeilor la vîrsta de nașteri scade vertiginos în țările din regiuni dezvoltate crește în schimb accelerat în țările în curs de dezvoltare. În Africa, bunăoară, din totalul populației, cca. 100 milioane o constituie femeile la vîrsta nașterilor.

Vor continua încă să crească dimensiunile „exploziei demografice”? Trecerea de la reproducere lărgită specifică astăzi țărilor în curs de dezvoltare, la o reproducere simplă presupune un proces de lungă durată. Asemenea proces este organic legat de evoluțiile economice și de progresul social în țările astăzi în curs de dezvoltare.

Reducerea natalității în țările Europei de la cca. 35% la 20% s-a realizat în nu mai puțin de 48 de ani. Apreciînd după ritmurile actuale ale evoluției indicatorilor demografici de bază, ținînd seamă de tendințele previzibile în domeniile economice și sociale, în principal în țările astăzi în curs de dezvoltare, se poate considera că reproducerea simplă se va realiza în țările astăzi în curs de dezvoltare la mijlocul secolului viitor, aceasta înseamnă că numărul populației planetei se va stabili de abia spre sfîrșitul secolului al XXI-lea.

La sfîrșitul secolului următor populația globului va fi deci stabilizată la cca. 10,5 miliarde. Nu mai puțin de 9 miliarde locuitori din aceea vreme vor aparține țărilor astăzi în curs de dezvoltare.

POVERI PENTRU POPULAȚIA TERREI

Acum, în pragul mileniului al treilea asistăm încă la situații puțin zis tragice, situații ce alcătuiesc **harta densă a foametei**, bolilor, analfabetismului, șomajului, malnutriției etc., stări incompatibile evoluțiilor și aspirațiilor contemporane. Paradoxal și totuși real cum însăși genul uman aniversîndu-și glorioasa-i evoluție biologică, promovează constant căile propriiei distrugerii. Numai poate fi un secret faptul că **actualul nivel al cheltuielilor militare** pe plan mondial a atins astronomica cifră de peste 1 000 000 000 000 dolari (o mie miliarde dolari). Puînd față în față cele două valori — 5 miliarde de vieți

— 1 000 miliarde dolari cheltuieli militare, obținem semnificațiile incredibilei autodistrugerii. În plus, dinamica sumelor autodistrugerii este mult mai spectaculoasă decât orice alt indicator al dezvoltării sau evoluției populației. Comparațiile sînt inutile. De reținut doar că dinamica cheltuielilor militare după cel de-al doilea război mondial a crescut de cel puțin 20 de ori, adică de la cca. 50 miliarde dolari (la încheierea celui de-al doilea război mondial) la cele 1000 miliarde dolari în prezent.

Ce reprezintă o asemenea cifră?

La nivelul statisticilor financiare 1000 de miliarde dolari ar fi suma egală cu aceea a datoriilor externe ale țărilor în curs de dezvoltare, adică a acelor țări care dețin nu mai puțin de cca. 2/3 din cele 5 miliarde de locuitori ai planetei (adică 3,33 miliarde locuitori).

Pe plan social 1000 miliarde dolari irosiți pentru cheltuieli militare ar însemna (1 000 000 000 000 : 5 000 000 000) nu mai puțin de 200 dolari venit anual pe locuitor planetă. Dacă reținem că astăzi în întreaga lume, peste un miliard de oameni care au un venit sub 150 de dolari pe an sînt subnutriți, înțelegem cît valorează un venit mediu anual, un plus de 200 dolari pentru fiecare cetățean pămîntean. Să mai adăugăm la aceasta faptul că astăzi cînd am depășit numărul de 5 miliarde care realizează un produs brut pe locuitor de peste 10 000 dolari pe an cuprind mai puțin de 8% din populația globului?

Tabloul paradoxurilor lumii contemporane ar fi incomplet dacă n-am sublinia faptul că aproximativ 50% din cele 5 miliarde trăiesc în țări sărace, cu venituri naționale mici, sub media de 200 de dolari pe an, și care rea-

lizează doar 5% din producția mondială. Dacă cele 50% din populația globului realizează doar aceste 5 procente, în schimb cele 8 procente cît reprezintă populația din țările cu venit de peste 10 000 dolari anual, contribuie cu 70% la producția mondială. Șirul paradoxurilor este din păcate mult mai lung. Cîtă preocupare există astăzi în lume pentru producția bunăoară a terenurilor, în speță a terenurilor agricole. Pe bună dreptate criticăm faptul că extinderea orașelor scoate anual cca. 5 milioane ha din suprafețele agricole. Dar, ne-am pus întrebarea cît teren agricol înghite construirea cazărnilor, terenurilor de instrucție, rampelor de lansare? Specialiștii echivalează asemenea suprafață la cel puțin 2,3 miliarde ha. Dacă asemenea suprafețe sînt bune pentru astfel de scopuri agricole sau recreative, 2,3 miliarde hectare potențial ar putea deci produce necesarul mediu de calorii suficient pentru cel puțin jumătate din cei 5 miliarde locuitori ai planetei.

Scara echivalențelor cheltuielilor militare cu cerințele sociale actuale depășește într-adevăr limitele credibilului.

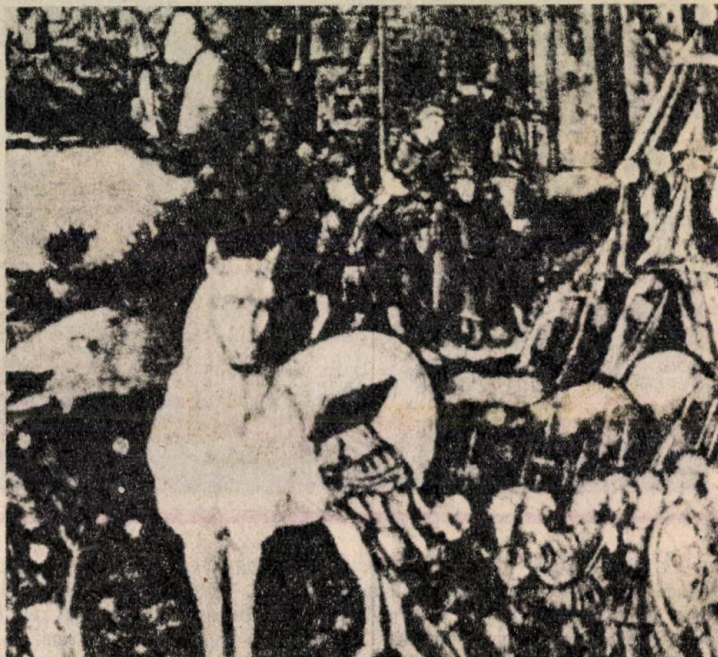
Privind în perspectivă nu trebuie să uităm deci că cele 5 miliarde sîntem noi, noi toți locuitorii planetei pe care cu drag o denumim Pămînt. Sîntem noi toți din cele mai diferite zone și regiuni ale globului, din țări bogate, din țări sărace sau mai puțin dezvoltate. 5 miliarde constituie în conștiința tuturor popoarelor o aniversare a geniului uman, o aniversare a încrederii și a optimismului, a înțelepciunii și rațiunii umane, o afirmare firească a creativității umane în formarea geniului uman.

Prof. univ. dr. VASILE S. CUCU

TROIA

legendă și realitate

O descoperire neașteptată aruncă o nouă lumină asupra Troiei antice. Profesorul american Calvert Watkins de la Universitatea Harvard a găsit fragmente ale unei epoei din secolul XIII î.e.n. privind Troia. Această epoea inedită a fost scrisă în luviană, limbă indo-europeă înrudită cu hitita. Calvert Watkins, renumit pentru studiile sale asupra luviane, dispărută, după unele aprecieri, din secolul al VIII-lea î.e.n., a ajuns la concluzia că această limbă era vorbită de troieni. El a declarat că cheia descoperirii sale o reprezintă versul: „Cînd ei au venit din Vilusa cea cu ziduri abrupte...”, pe care l-a descifrat pe unele tăblițe din lut datînd de circa 3200 de ani. Watkins are motive întemeiate să creadă că acest vers constituia începutul unei epoei luviene despre Troia, cetate numită de troieni Vilusa, scrie publicația britanică „The Observer”. Watkins a numit epopeea luviană „Vilusiada”, care, după părerea sa, a fost scrisă în aceeași tradiție orală ca și „Iliada” lui Homer. Studiind aceste tăblițe, Watkins a constatat că numele Paris, al personajului pe care Homer l-a considerat vinovat pentru declanșarea războiului troian deoarece a răpit-o pe Elena, soția regelui Spartei, are o rădăcină luviană. O asemenea rădăcină are și numele tatălui lui Paris, Priam, regele Troiei. Watkins a identificat pe aceste tăblițe și o aluzie la nepotul lui Priam. În ce privește numele de Hector, Ahile, Nestor sau Cassandra, Watkins nu a găsit încă referiri în tăblițele cercetate. Dar nu trebuie uitat faptul că luviana este o limbă obscură cu multe cuvinte necunoscute și că tăblițele cu scriere cuneiformă în luviană nu s-au păstrat intacte. În consecință, ele sînt greu de descifrat. Watkins, comparînd epopeile greacă și luviană, a ajuns la concluzia că personajele lui Homer din „Iliada” au existat, au luptat și o parte din ele au murit în războiul troian, care a fost un eveniment real și nu unul inventat de Homer.

Cu peste un secol în urmă, Heinrich Schliemann, folosind drept ghid „Iliada”, a descoperit în urma săpăturilor efectuate, pe cheltuială proprie, în Asia Mică — pe locul unde se înalță colina Hissarlic — urmele unei cetăți împrejmuite de ziduri. E drept că aceste ruine nu păreau atît de grandioase ca cele descrise de Homer. Dar aceasta nu l-a tulburat pe Schliemann care a „identificat” bucuros materialul arheologic. Descoperind o grămadă de pietre el le-a considerat ca făcînd parte din turnul de unde-i admirau Priam și Elena pe eroii ahei. Mai tîrziu s-a dovedit că pietrele nu aparținuseră unui turn, ci zidurilor a două edificii construite în perioade diferite. Dar argumentul care a convins cel mai mult lumea pe timpul cercetărilor lui Schliemann a fost marele tezaur sau „tezaurul lui Priam” ce conținea diademe de aur, bijuterii, cupe. Cine altul decît un rege putea fi stăpîn al unor asemenea bogății?

SCHLIEMANN SE CONTRAZICE

După notele cuprinse în jurnalul lui Schliemann (publicat pînă la urmă), s-a stabilit, recent, că marele tezaur n-a existat niciodată. Schliemann anunțase drept tezaur unic obiecte decorative, de valoare, descoperite în momente diferite ale săpăturilor (și în locuri diferite, nu numai în Asia Mică). Schliemann a creat o legendă potrivit căreia, el a dezgropat tezaurul, pe care el și soția sa, Sofia, l-au dus ascuns într-un șal în coliba pe care o aveau amenajată în zona unde se făceau săpăturile. Jurnalul personal aduce precizări care contrazic cele știute pînă atunci. De pildă, la acea dată Sofia Schliemann nu se găsea în Turcia, ci în Grecia. Pe de altă parte, Schliemann nu a găsit dovezi care să demonstreze că războiul troian a avut loc. Cercetările arheologice inițiate de Schliemann și continuate de W. Dörpfeld (1870—1894), apoi, între

1932 și 1939 de C.W. Blegen, au dat la iveală vestigiile unei așezări locuite neîntrerupt de la începutul mileniului 3 î.e.n. până la sfârșitul secolului 12 î.e.n. Cercetarea modernă a distins 9 faze principale (Troia I-IX) de locuire. Specialiștii s-au convins că al doilea strat, cel în care sâ-pase Schliemann, nu putea data din perioada războiului Troiei. Acest strat era cu cel puțin 1000 de ani mai vechi decât evenimentele descrise în „Iliada”. S-a sperat atunci că straturile mai recente vor arunca o lumină nouă asupra problemei. Dar și aici arheologii au fost dezamăgiți. Aceste straturi priveau alte epoci. Cercetări recente au arătat că grecii ar fi putut porni un război împotriva Troiei la începutul secolului al XV-lea î.e.n. Locuri de înhumare grecești din acea perioadă au fost găsite pe o plajă de lângă Troia lui Schliemann. Pe baza unor noi dovezi, o serie de oameni de știință consideră că războiul troian s-a desfășurat mai de mult decât se consideră la ora actuală. Profesorul Watkins susține și el această ipoteză, arătând că deși „Vilusiada” a fost scrisă în secolul XIII î.e.n., epopeea a fost compusă cu câteva secole mai înainte.

TREI NUME PENTRU O CETATE?

Un cititor atent al „Iliadei” va constata un lucru ciudat. Și anume: Homer numește cetatea asediată de ahei cînd Troia, cînd Ilion și rareori Pergam. Fiecare nume este însoțit de epitețe specifice. Astfel, Ilionul este întotdeauna „sacru”, „bătut de vînturi” sau cu „ziduri abrupte”. Troia este „spăcioasă”, „cu străzi largi” și cu „sol fertil”, nefiind însă cazul zonei unde se afla colina Hissarlik. Pergamul are „numeroase turnuri”. Studiind atent aceste epitețe, arheologul leningrădean Lev Klein ajunge la concluzia că este vorba de trei cetăți diferite. De altfel, o serie de oameni de știință au pus la îndoială faptul că Troia ar fi în locul unde a făcut Schliemann săpături. Astfel, filologul mexican Roberto Salinas Price susține, fără a avea dovezi concludente, că Troia s-ar fi aflat pe țărmul iugoslav al Mării Adriatice în locul numit Gabela. El și-a expus supoziția în cartea sa „spectatorii nevăzuți ai lui Homer”. Dar să urmărim investigațiile lui Lev Klein așa cum sînt prezentate de revista sovietică „Sputnik”.

Orașul Ilion a existat cu adevărat

Imagine a celebrului cal troian așa cum a fost înfățișat pe un email pictat din secolul al XVI-lea.

în zona de litoral a Asiei mici. Se știe că atunci cînd grecii au colonizat această parte de litoral (la limita dintre secolele VIII și VII î.e.n.) aici se mai găseau ruine care, în vremea respectivă, nu fuseseră încă acoperite de pămînt. Populația locală le-a spus grecilor că aici erau vestigiile unei cetăți „sacre” fondată de regele Ilus, care, potrivit legendei, avea un strămoș ce se numea Tros. S-a produs atunci afirmă Klein, un fel de „miraj al coincidenței”. Cînd au construit noul Ilion (al optulea strat din Hissarlik), grecii au fost siguri că aici debarcaseră aheii cu patru secole mai înainte. Noul oraș a trăit în antichitate din faima Troiei homerice, fiind vizitat de Xerse I, Alexandru cel Mare, Antioh III, Scipio Africanul, Cezar Augustus, Hadrian, Iulian Apostatul. De remarcat că Alexandru cel Mare se gîdea că facă aici Capitala lumii, Augustus și alți împărați au contribuit, în virtutea

descendenței romane din troianul Enea, la înfrumusețarea orașului (stratul al nouălea). Ilionul este jefuit de goți în 267 e.n., dispărînd din istorie la începutul evului mediu.

POVESTEA DIN „CYPRIA”

Există un alt poem consacrat războiului din Troia, atribuit lui Stasinus din Cipru și denumit „Cypria”. El descrie cum a izbucnit acest război. În „Cypria” se arată că aheii n-au navigat direct spre Troia. Greșind drumul, ei au ajuns într-o regiune mai meridională din Asia Mică — Teuthrania. Aici s-au războit mult timp, apoi văzînd că au greșit s-au întors în Grecia. După cîțiva ani ei au pornit din nou îndreptîndu-se spre Troia-Ilion. Arheologul leningrădean găsește ciudată povestea din „Cypria”. Cele două expediții avînd drept obiectiv Teuthrania și Ilion sînt deosebit de asemănătoare. Eveni-

COPPA DEL MONDO ÎN ȘASE MINUTE

Cu ocazia organizării Campionatului Mondial de fotbal, Ministerul italian pentru Turism și Spectacole a propus unor cunoscuți și apreciați regizori de film realizarea unor pelicule, fiecare cu durată de doar șase minute, care să prezinte orașele ce vor găzdui meciurile pentru **Coppa del Mondo**. Așadar, relația: fotbal — cinematograf — tezaure milenare de artă și civilizație, într-o comunicare fecundă, nu doar că simplă alternativă a reclamelor comerciale. Cei care s-au însărcinat cu realizarea acestui triumvirat sînt: Bernardo Bertolucci (Bologna), Michelangelo Antonioni (Udine), Lina Wertmüller (Bari), Franco Zeffirelli (Firenze), Mario Monicelli (Verona), Carlo Lizzani (Cagliari), Mauro Bolognini (Palermo), Alberto Lattuada (Genova), Mario Soldati (Torino), Francesco Rosi (Napoli), Ermanno Olmi (Milano) și Federico Fellini (Roma).

În cele ce urmează, citeva asemenea filme, sugerate imaginației cinefilului de caracteristici ale filmografiei creatorilor mai sus amintiți, și... încă unul.

CE FOTOGENIC E VÎNTUL! „Dificultatea depinde de faptul că nu am ceva de povestit și astfel fantezia vizuală se consumă în gol (...). Fără o idee, fără o atitudine călăuzitoare, aparatul rămîne inert” — astfel își începe Antonioni una din povestirile sale, posibile nuclee germinative pentru virtuale scenarii cinematografice. Dar, notează mai departe regizorul, „Ce fotogenic e vîntul!” Și acum s-ar putea produce decicul: aventura reporterului Vento pentru identificarea unui Udine cunoscut, dar nemaivăzut pînă acum. Un Udine atins de reflexele de un verde maiestuos al Alpilor și de un azzurro neprecizat al Adriaticii. Un nou prilej pentru realizarea jocului tonalităților cromatice, specifice cineastului, pentru pasionanta, încăpăținată sa dorință de a conferi culorii calitate și sens expresiv. Va crea Antonioni un film asemănător unui „conchetto”? Va fi un plan-secvență continuu, leînt, lung, care va surprinde aspectele esențiale și/sau va trăda interesul (obsesiv, specific) pentru „realitatea secundă” ascunsă, marginală (obscură sau ridicolă)? Va avea „caracterul de cronică, de incomparabilă mărturie documentară, cu care e înzestrat cinematograful”, sau va încerca să atribuie orașului o poveste, ca unei persoane, adică o poveste care să coincidă cu înfățișarea, cu poziția, cu greutatea, cu volumul său în spațiu? Ce atitudine va adopta: una pur descriptivă, evaluatoare-etică, evaluatoare-estetică, explicativ-evaluatoare, simpatetică, antagonică (așa

cum le enumeră regizorul)? Cunoscut fiind faptul că, precizează Antonioni, „sarcina unui autor cinematografic este de a se confrunta cu problemele, de a atinge toate punctele dureroase, de a căuta tocmai aspectele cele mai controversate și fertile ale realității.” Este firesc ca „cineastul vieții interioare” (I-am citat pe Claude Mauriac) să fie atins de apolinic, să rezolve realul prin metaforă, să fie imprevizibil. Monica Vitti afirma, cîndva, că a face film cu Antonioni „e ca un salt în neprevăzut”. Dar cum e atunci cînd încerci „să vezi” un film pe care urmează să-l facă Antonioni?!

FRAGMENT DE OGLINDĂ. Firenze, patria istoriei. În nici un loc din lume nu poți percepe mai bine ca aici, mai sigur, că timpul nu se oprește niciodată. Precum, un fluviu care atrage și poartă în apele sale ceea ce ușor — ușor atinge, acumulînd semnele trecerii sale. Zeffirelli, de mai multă vreme fascinat pînă la obsesie de această decadentă florentină în timp, va avea acum posibilitatea să schițeze, poate, tema unui viitor mare film, reținînd ca protagonist timpul, caracterul său ireversibil. Timpul în capitala Toscanei. Aparatul de filmat o străbate. Solitudinea este ceva firesc. Parcurge pe îndelete îngustele străzi închise între zidurile gri, atinge parcimonia, zgîrcenia, individualismul, simțul ordinii, care sînt proprii florentinilor. Înregistrează cum, printr-un fel de privilegiu sau miracol, aceste defecte umane (cu un loc bine precizat în bolgiile dantești) sînt dominate și depășite de sentimentul frumuseții. Localnicii, conștienți sau nu, sînt niște sacerdoți ai timpului, impulsul lor secret este nemurirea, lucrează și trăiesc pentru memoria viitorului. Universul florentin se deschide larg în timp și spațiu. Orașul nu a fost protagonist în toate epocile, dar despre fiecare își amintește cu tenacitate, ca și cum în fiecare ar fi găsit revelația unui moment al propriului suflet și chiar un mod de a-și confesa sieși un cuvînt sau măcar o silabă de adevăr. Două metafore-simbol se împregnează pe peliculă: în imaginea unui mîslin contorsionat, zvîrcolit pe pămînt, cocoșat ca un bufon al lui Shakespeare, regăsești, în contra-lumină, oboseala secolelor, umiliința, răbdarea, fidelitatea față de propriul pămînt. Și cea de-a doua, a unui chiparos cu vir-

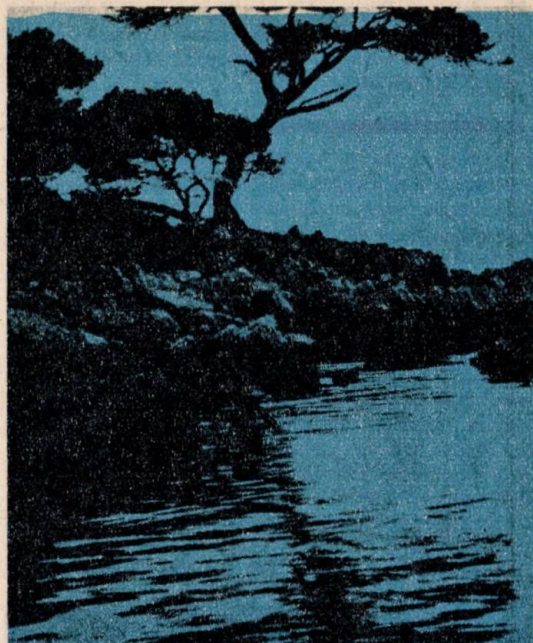

furile retezate, alintate de vînt, de o eleganță severă, solitară, perfectă, în care găsești un mesaj către viitor, un omagiu incoruptei frumuseți care străbate timpul și face din moarte un pas al vieții, nu un sfîrșit, ci o garanție a supraviețuirii. Firenze are o sută de suflete — etrusci, Boccaccio, Lorenzo de Medici, Giusti, Machiavelli, fra Angelico, Galilei, Guicciardini, Cellini, Pinocchio, Dante, Petrarca, Michelangelo, Palladeschi, Brunelleschi, Giotto — și miracolul e acesta: că în fiecare suflet al său, ca într-un fragment de oglindă, se regăsește întreaga imagine a umanității. Precum în prăvălia unui anticar, unde trec firul neîntrerupt al istoriei și înțelpciunea secolelor.

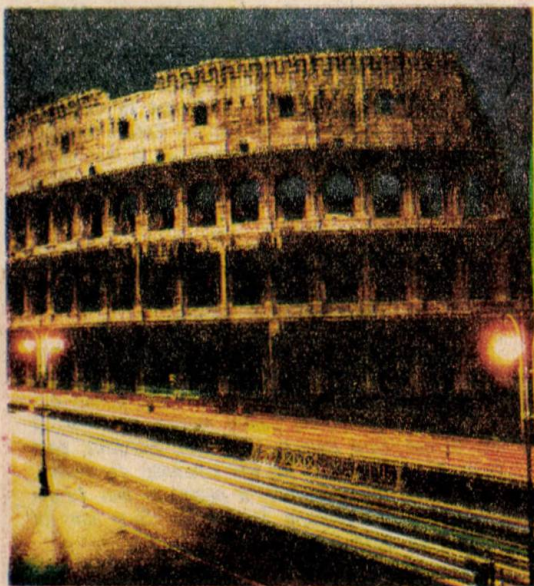
M. FĂRĂ VISCONTI. „Locuiesc într-un cartier (din Milano — n.n.) unde liniile de tramvai împart cele două emisfere sociale diverse: de o parte cei bogați, de cealaltă poporul. Cu oamenii aceștia din urmă mă simt bine. Pentru mine asta-i lumea care produce cultură, fiindcă, trăind, depune mărturie despre ea însăși. De altfel, marile mișcări care modifică istoria se nasc întotdeauna din popor.” Ținînd cont de această afirmație, de refuzul pitorescului și rigoarea documentară a operelor sale, cred că Milano văzut de Olmi va fi unul exclusiv al locuitorilor săi. Un oraș muncitor, doar aparent puțin acomodatibil pentru cel venit de aiurea, dar prietenos și sociabil cu cel care încearcă să-l cunoască și să-l înțeleagă, plin de vitalitate, extraordinar de atrăgător și romantic, cu toate frumusețile sale ascunse aproape cu modestie. Un oraș cu un stil sobru, trepidant, eficient — unic, adică. De fapt, caracteristici ale milanezilor înșiși. Mixajul vechi-nou îl face fascinant: fuziunea tradiției cu avangarda e perfectă, și asta nu numai în stil, ci și în caracter: un caracter care și-a pus amprenta și e relevant de locuitorii săi. Milano este și orașul unor expansiuni, al unor izbucniri arhitectonice pe verticală, de diferite stiluri: neoclasic, renașcentist... Dar, înaintea tuturor, ca un simbol — și nu ca exemplu gotic — este Domul. Un simbol care însoțește efigia contemporană „made in Italy”, unde cuvîntul muncă este sinonim cu orgoliul milanezului de a fi mereu în frunte, conștient și responsabil de menirea sa de făuritor al vieții.

MARELE DERBY. Deci, după optsprezece ani, din nou față-n față, ca într-un mare derby, **il Mago și l'Urbe** — adică Fellini și Roma! Cum va fi acum? Cred că exact ca prima dată și totuși altfel, dar de durată unui vis minunat. Va fi, pe de o parte, nostalgia unei cetăți eterne, caput mundi, punct terminus al tuturor drumurilor. O Romă pitorească, generoasă, veselă, fascinantă, blândă. Frumoasă ca un salon de recepție, familiară precum propria casă, care te făcea să te bucuri de parfumul său, de savoare sa, de senzațiile pe care ți le crea. O Romă care ți se dăruia cu toate slăbiciunile sale, care te făcea să te bucuri de viață. O Romă, ea însăși o lume, o mică provincie în care toți se cunoșteau între ei, erau gata mereu să se ajute. Totul sub semnul unei foste bogății, dar cu aceea demnitate orgolioasă care-i dădea o aură deosebită, inconfundabilă. O Romă care era Roma, Urbe, cu toate calitățile și defectele romanilor: **è 'na pacchia. Roma è proprio un salotto dove nun c'è voja de fa' gnente!** (adică: o minunăție, un salon unde nu-i nevoie să faci nimic). Va fi, pe de altă parte, Roma de azi, tărîm dantesc stăpînit de zeul automobil, devastată de zgomotul miilor de cai putere și al claxoanelor înnebunitoare. O Romă care a devenit o periferie fără margini, o pradă îndelung hăituită de turiștii care nu știu întotdeauna să respecte „salonul”, o lume unde, de cele mai multe ori, libertatea e greșit înțeleasă, unde lipsește simțul civic. Un oraș de nelocuit, ca altele metropole, care e pe cale să-și piardă vechile obiceiuri și ritualuri, care nu se știe exact ce a devenit. O Romă bîntuită de marginalizați, de cohorte de contestatari, de sloganurile ecologiste: **Lotta per tua Roma, una Roma pulita, dove puzzano i secoli di civiltà!** O Romă devenită locul ideal pentru a vedea cum totul se sfîrșește. O Romă „în care s-au adunat toți cei care produc iluzii: biserică, guvernul, cinematograful” — cum subliniază însuși regizorul. Și totuși, această Romă este pentru Fellini **acasă**: cu serile calde, cu soarele care se stinge pe monumente, pe fîntîni, pe case. Este locul lui „dacă azi n-ai putut să faci ceea ce ar fi trebuit, n-are importanță, ti-îndcă e timp și miine...” Roma lui Fellini este, totuși, la **dolce vita**.

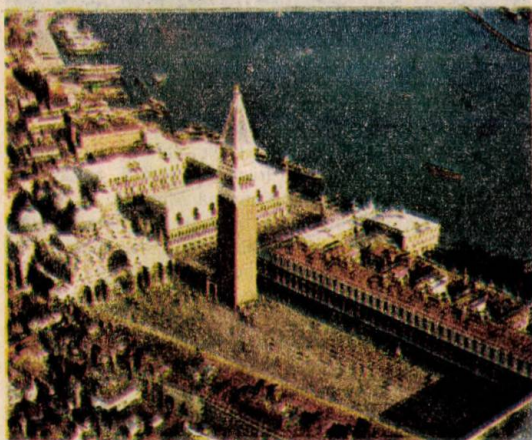

SUDUL. RESPIRAȚIE DUREROASĂ. Nu întîmplător Bolognini va filma Palermo. Critica de specialitate, considerîndu-l „un artist original, departe de orice modă”, l-a plasat totuși între Visconti și Fellini, datorită predilecției sale pentru „universul de o frumusețe barocă, organizarea armonioasă a spațiului, rafinamentul coloristic”. Era, așadar, firesc ca realizatorul să fie atras de viața palermitană — ce se înecă-nct în plictiseală”, fascinează și uimește prin splendoare, prin poezia decadenței. Un Palermo dospind sub soarele care orbește privirea în străvezul aburind sărat al aerului, răvășit de miasele mării, descîntat de valurile molcome. Peisajul galben-brun și negru, sub albastrul absolut al cerului, subliniază insistent plasticitatea umbrei și a luminii, emană un rafinament oriental de ierburi aromate, pește și măsline. Aici nu se poate fugi de istorie, ruinele dăinuind mărturie a unui trecut dens și înfloritor, pe cale de a fi uitat de om și timp. Pereții caselor par a se prăbuși peste ulițele înguste, lăsînd să se vadă doar un canal de cer. Parfumul de roze se răstîră pe zidurile vechi, intrînd în dispută cu galbenul lămiilor înnebuniți de atîta galben (cum scria un poet sicilian), cu gardurile dese de iasomie, cu palmieri, cu grădinile de fistic, magnolie și ficuși, care se întind pînă sub munți, prelungind orașul. Doar seara, cînd briza se strecoară pe străzile întortocheate împrăștiind zăpușeala de peste zi, orașul devine o abundență de binecuvîntare. „O respirație dureroasă Sudul, ca-n visul unui basm de odinioară”, meleag al secetei și florilor. Orizontul imens al mării nu reușește să estompeze sărăcia de tristă tradiție, mizeria neagră a celui fără de lucru. Oamenii au moștenit însă arta supraviețuirii. Mindria și demnitatea lor s-au format și întărit în timp. Sicilianul este indiferent, obiectiv, răbdător, sceptic. Inima îi e aidoma Etnei, sufletul cald și pătimaș. În brațele toropite de așteptare este forță, mintea mocnește de dorință. Palermo este un oraș viu, puternic, expresiv, bogat în fantasmă care cer să fie visate. Un pămînt care a dat două premii Nobel —

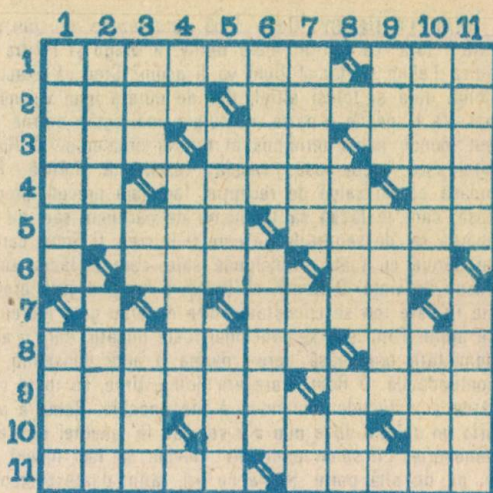
Pirandello și Quasimodo, i-a dăruit omenirii pe Verga, Vittorini, Lampedusa, Sciascia, Giovanni Gentile... Un tărîm hrănit cu soare și băut de iubiri, beție delirantă de lumini strălucitoare.

A FOST ODATĂ... WESTERN SPAGHETTI. Un „film” care nu va mai fi contrazis de realitate, deoarece cu regizorul Sergio Leone timpul nu a fost îngăduitor, neacordându-i posibilitatea de a-și finaliza proiectul: culorile și sunetele Veneziei. Surprinzătoare manieră pentru creatorul care ne-a obișnuit cu un stil pur narativ, accentul fiind pus pe acțiune, ritm, suspans. Și totuși, pe undeva, depistabilă în filmografia sa. Așadar, orașul celor o mie de canale, care trăiește, în fiecare zi, triumful luminii. Cetatea legendară, deși are mai mult de o mie de ani de istorie, n-a „lăsat” pe nimeni s-o surprindă în aceeași lumină sau culoare. În fiecare oră, minut chiar, își schimbă veșmintul de apă și nori, de lumină intensă și reflexe înșelătoare prin efemeritate. Inconstantă și capricioasă, neliniștită și nevrotică, ea este în profunzime feminină, din culmile campanilelor pînă în străfundurile canalelor, schimbîndu-și parcă machiajul cu fiecare răsărit de soare. Cineva spune că Venezia e singurul oraș „pe măsura pasului omu-

lui”, aici lipsind furnicarul mașinilor. Dar se poate adăuga că ea e singura universitate în aer liber de istoria artelor, în care se pot studia mii de ani de frumusețe doar plimbîndu-te. Baletul fastuos al culorilor, care se oglindesc și se răsfrîng în sute de unghiuri și perspective, nu poate trăi fără muzica orașului, care e unică pentru arhitectura sa — evident, nu cea a unor Andrea sau Giovanni Gabrieli, Vivaldi sau Monteverdi, Marcello sau Anonimo veneziano. Muzica lagunei este sușoteala mulțimii care roiește pe străzi și în piațete. Un fond muzical profund goldonian creat de vociferările vesele, de rumoarea, de freamătul amical al oamenilor. Seara se aude sunetul orb al vislelor care mîngîie apele de ambră. Venezianul crede că nu există muzică mai gingașă, mai senzuală decît aceasta a gondolelor care despletesc apele, o muzică de un rubiniu intens, mistuitor, aidoma unui vers genial, sau unei secvențe semnate Sergio Leone.

FRANCESCO GERARDI

BELȘUG

ORIZONTAL: 1) Baza furajeră — Sursă de irigații 2) Cîmpul proaspăt arat — Se ocupă cu sacrificii de animale 3) Testări preliminare! — Ultimele semănturii — Mici suprafețe... de țarină 4) Curs mediu! — Plecată la mare — Supus irigării 5) Venit din agricultură — Cu... altă semnificație 6) Fondul miotic (sing. dim.) — Cuib... plasat la mijloc! 7) Aurul galben al lanurilor 8) Punerea sub brazdă a noilor culturi — Scîrție sub povara rodului toamnei (sing.) 9) Ridicat pe terase — Anotimpul secerișului 10) Măcinat în timp — Fabrici de lapte 11) A reda agriculturii terenurile mlăștinoase — Punct de valorificare a produselor agricole

VERTICAL: 1) Suprafețe de cultură — Casa de cultură a agronomului 2) Aici se-adună producția de lapte — Cere apă 3) Adună roadele din vii și livezi — 1—2 norme! — Verdele bazei furajere 4) Pere... luate din seră! — Mijloc de muncă tractat 5) Pătură cu care se-acoperă grîul firav — Duc bucatele-n cale (sing.) 6) Porți pe calea aerului — A pune-n cui 7) Destoinică și harnică — Sortat la centru! — Cepe! 8) Cîmp de treierat (pl.) — Culese toamna pe dealuri 9) Legătură de... mătase! — A luat cu mîna 10) Aurul strălucitor al toamnei — Întorsul brazdei 11) Nu dă rod... fără apă! Aici se bucură lumea de rodul toamnei.

● POATE, NEPOȚII!

Cel mai mare violonist al lumii, Yehudi Menuhin, este nemulțumit. Din cei 4 copii ai lui nici unul nu cîntă la vioară. „Fiul meu Jeremy, a ales pianul, Zamira, fiica mea, dotată pentru muzică, nu cîntă. Și nici Gerard, care trăiește în Suedia, nici Krov, care se ocupă de reportaj, nu sînt pasionați de muzică. Din fericire mai rămîn cei 5 nepoți ai mei. Le-am oferit mini-viori imitație Stradivarius. Sper din tot sufletul ca asta să-i inspire”.

Un plan de invazie a României mai puțin cunoscut în timpul războiului de independență

9 Mai 1877, dată înscrisă cu litere de aur în istoria națiunii române. În aceea zi, în Adunarea Deputaților, răspunzând interpelării liberalului radical N. Fleva, ministrul de externe M. Kogălniceanu a rostit istoricele cuvinte „**sîntem independenți, sîntem națiune de sine stătătoare..., sîntem o națiune liberă și independentă**”.

După cum a relevat istoriografia română, proclamarea independenței a fost primită cu ostilitate la Istanbul și Londra, și cu răceală la Paris, Viena, Berlinul și Roma notificau că își rezervă dreptul de a-și preciza poziția abia după încheierea războiului care era pe cale să izbucnească în Peninsula Balcanică. La Petersburg independența României era acceptată **de facto**, dar nu și **de jure**. Budapesta adoptase dintru început față de „chestiunea orientală” o poziție netă antițaristă și filoottomană care avea o dublă explicație: dușmănia fățișă față de Rusia țaristă, ale cărei armate, în 1849, aduseseră un aport decisiv la înfrângerea revoluției ungare; ostilitatea nedisimulată față de lupta pentru libertate a popoarelor din sud-estul Europei, în special românilor și sîrbilor, care, mai devreme sau mai tîrziu ar fi trecut la eliberarea fraților din anacronicul regat al Sfîntului Ștefan. Revelatoare pentru mentalitatea și planurile politicienilor unguri este relatarea diplomatului român C. Esarcu care semnala intenția creării unui stat ungaro-balcanic, a unui „mare Imperiu oriental și dunărean” cu centrul la Budapesta. Exprimînd fățiș politica expansionistă a claselor conducătoare ungare și fără

a-și cruța amenințările împotriva politicii de demnitate națională a românilor, ziarul „Kelet” (text reprodus în „Românul” din 6 ianuarie 1877) sublinia cu aroganță: „Noi credem a exprima o dorință generală cînd afirmăm că numai printr-o ocupație austro-maghiară se pot asigura interesele de stat ale României (!), cum și... aranjarea neutralității sale. Dacă această ocupație s-ar îndeplini, atunci ea n-ar fi (sic!) sărbătorită numai de majoritatea poporului românesc ci și de mii de locuitori străini”. În fantezia lor fără de limită, redactorii de la „Kelet” amenințau pe primul ministru român I.C. Brătianu că „se joacă cu focul”, prevestind pentru țară o mare revoltă.

În ceea ce privește intențiile otomane, ele puteau fi apreciate din informațiile căpătate de diplomații români aflați în străinătate: Poarta dorea să ocupe Calafatul, Turnu Măgurele, Oltenița și Barboși, să distrugă căile ferate și să oprească marșul trupelor rusești spre Dunăre. La 17 aprilie 1877 agentul diplomatic român la Viena, Ion Bălăceanu, prevenea pe ministrul de externe că otomanii plănuiau să ocupe Calafatul. Nucleul acestei operații ar fi trebuit să fie format din armata lui Osman Pașa, care masa trupe lingă Vidin. Întăriri în trupe și artilerie erau trimise, de asemenea, la Rusciuk, Varna și Iamboli. Aceste planuri agresive îndreptate împotriva României erau concepute, după cum vom arăta, în concordanță cu acțiunile de comando — folosind un termen larg utilizat azi — a unor voluntari unguri la sud și est de Carpați.

Intențiile Porții erau de la bun început sortite eșecului, datorită măsurilor prompte de apărare luate de comandamentul român. Singura modalitate a otomanilor de a purta ofensiva la nord de Dunăre a fost incursiunea cu trupe neregulate de bașbuzuci și cerchezi, mai ales în timpul nopții, avînd ca scop jaful, dar și culegerea de informații, cercetarea. Dacă țărîmul românesc al Dunării s-ar fi dovedit lipsit de apărare sau nepregătit de ripostă, oastea regulată otomană ar fi trecut fără îndoială la ofensivă.

Un aspect mai puțin cunoscut al relațiilor României cu vecinii săi s-a consumat chiar în momentele în care armata română dădea pe cîmpurile de bătălie dovezi nepieritoare de vitejie. La 13 septembrie 1877, Ion Bălăceanu informa din Viena guvernul român de organizarea în imperiu a unor bande destinate să atace țara. Autoritățile austro-ungare confiscaseră deja la Brașov arme și muniții destinate acestor bande.

„NEPUTÎND SĂ STĂM INDIFERENȚI”

La 23 septembrie, ministrul de interne român informa Ministerul de Război de faptul că au mai fost descoperite puncte de trecere, arme și muniții. Măsurile luate de Ministerul de Interne au fost prompte: „Neputînd să stăm indiferenți... am invitat pe domnii prefecți de pe frontiera Austro-Ungariei să fie cu cea mai serioasă băgare de seamă asupra mișcărilor de natura celor arătate mai sus și să ia toate măsurile de precauție, referind Ministerului în orice

moment cazurile ce ar întâmpina". Se cere ministrului de război ca într-o strînsă cooperare să acorde tot sprijinul necesar prefectilor „pentru împiedicarea vreunor năvăliri de aventurieri”.

Din relatările ziarului „Ellenor” aflăm că se intenționase invadarea României la 28 septembrie de către o „legiune ungurească” numărînd 5000 de oameni care urma să facă joncțiunea cu un corp otoman pentru „a tăia drumurile de fier românești pentru ca astfel să împiedice sosirea întărilor rusești”. Ziarul budapestan „Pester Lloyd” din 29 septembrie arată că preparativele pentru năvălirea în România „au început încă de pe timpul șederii lui Midhat pașa la Viena. Tot la Viena au fost pregătite colete cu arme, muniții, fesuri etc”. Expediția militară „urma să se combine cu debarcarea unui grup de bașbuzuci turci pe o insulă din fața Silistrei ce fusese efectuată cu cîteva zile mai înainte”. Această acțiune a fost zădărnicită de acțiunea poliției imperiale. Autoritățile austro-ungare nu își puteau permite să nu reprime această operație, alternativ fiind războiul împotriva Rusiei și României cu urmarea sa logică: dezagregarea „imperiului de petece”. În fapt, împiedicarea tentativei de invazie a României a amînat cu patru decenii sfîrșitul legitim al Imperiului austro-ungar.

La 26 septembrie, Ministerul de Interne comunica prefecturilor județene de la granița cu Imperiul austro-ungar că a intervenit la Ministerul de Finanțe și la Ministerul de Război pentru ca autoritățile vamale și militare să colaboreze cu prefectii în vederea prevenirii pătrunderilor frauduloase în România iar, ca mijloc de prevedere, despre cei care vor intra cu pașapoarte în regulă se vor înștiința autoritățile administrative „de numărul și numele lor, precum și locurile unde se duc”. Pentru a verifica și evalua știrile transmise de peste munți, autoritățile române au trecut la culegerea de informații în Transilvania. Prefectul județului Bacău, Vilner, comunica la 30 septembrie Ministerului de Interne că în districtul Sf. Gheorghe fuseseră distribuite „multe puști” pe o zonă de lîngă graniță. La Miercurea Ciuc, poliția făcuse cîteva arestări, iar autoritățile austro-ungare au considerat necesară trimiterea de trupe în Trei Scaune. „Prudența ne dictează — arată prefectul Vilner — ca să fim cu aten-

țiune, să luăm oarecare măsuri, poate concentrarea milițiilor în județele de frontieră”. Autoritățile române urmăreau cu atenție manifestările de prietenie, relațiile cordiale dintre unități ale armatelor ungare și otomane. Oficiul Telegrafic Virciorova făcea cunoscut Directorului General al Poștelor (1 octombrie) că ofițeri și funcționari unguri din Orșova „au plecat împreună cu muzica militară cu un vapor expres la ostrovul turcesc Ada Kale”, unde au rămas între orele 10 dimineața și 2 seara. Și atenția era justificată pentru că, nu întîmplător, în rîndurile armatei otomane se aflau mulți ofițeri unguri. Numărul voluntarilor unguri era atît de mare încît ei au alcătuit un regiment în oastea Porții. Din Roman (12 octombrie), prefectul Brădescu comunica lui Mihail Kogălniceanu reținerea unui număr de 30 de unguri fără pașaport „pînă la justificare”.

LA PESTA, TOȚI „INCULPAȚII” ÎN AFACEREA BANDELOR” AU FOST ACHITAȚI

Mihail Kogălniceanu făcea cunoscut la 22 octombrie agentului diplomatic la Viena, I. Bălăceanu, că deși vremea înaintată nu mai permite lucrări agricole, numeroși unguri fără pașapoarte sau foi de drum intră în România, „de aceea ne întrebăm în ce scop vin aici acești indivizi”. Guvernul român se vedea silit să-i expulzeze, atenționînd autoritățile austro-ungare că nu vor permite trecerea în țara noastră decît „a acelor care vor avea pașapoarte în regulă, vizate de autoritățile superioare ale orașelor celor mai apropiate de frontiera comună”, autorități care, desigur, ar fi fost făcute răspunzătoare de eventuale acte ostile săvîrșite pe teritoriul nostru. Epilogul acestor evenimente a fost consemnat, fără comentarii, la 8 noiembrie, de Ion Bălăceanu: „Toți inculpații în afacerea bandelor secuiești, care nu sînt decît niște obscuri figuranți, au fost achitați la Pesta. Nu se publică motivele hotărîrii judecătorești”. Deci afacerea a fost mușamalizată, adevărații răspunzători fiind, cu multă discreție, trecuți cu vederea. Ceea ce certifică că făceau parte din cercurile conducătoare sau din protejații aristocrației, în fapt clasa conducătoare a Ungariei.

În încheiere vom face apel la două

mărturii franceze, care pentru acea perioadă nu pot fi suspectate de simpatii pentru politica externă a României sau cea a Rusiei. Prima o datorăm consulului general la București, F. Debains. În raportul său din 5 octombrie către ministrul afacerilor externe al Franței, ducele Decazes, se arată că baronul Alexandre Jomini, consilierul privat al împăratului Alexandru al II-lea, ca și Mihail Kogălniceanu considerau organizarea de bande înarmate în Transilvania ca făcînd parte dintr-un plan amplu, avut în vedere de fostul mare vizir Midhat pașa. Între tentativele de pătrundere în România ale diversioniștilor din Ungaria și incursiunea otomană de la Călărași ar fi existat o corelare. Armamentul a fost procurat de Midhat pașa și deputatul britanic Butler Johnstone. „Baronul Jomini a mers chiar pînă la a spune că intrigele de acest gen sînt mijloace à la Pitt, pe care Lordul Beaconsfield (Benjamin Disraeli, primul ministru al Marii Britanii — n.n.) nu se sfiește să le folosească”. Autoritățile române, continuă Debains, au luat toate măsurile pentru o bună pază a căilor ferate și au ordonat ca milițiile „să se strîngă în punctele cele mai expuse: la Tirgu Jiu, în defileul Oltului, la Rucăr și la Predeal”. Publicația „La France” din 8 octombrie citînd ziare din Viena și Pesta, arată că în diversiunea ce „a incolțit în mințile unor turcolatri unguri în luna iulie” conducători au fost generalul Klappa, Midhat pașa și deputatul ungur Helfy, ultimul pîrînd a fi „cel mai compromis în această afacere”. Armamentul și muniția au fost cumpărate chiar la Viena, folosindu-se „aurul englezesc”, sub pretext că ar fi destinate ostașilor munte negreni. În continuare „La France” notează condamnarea unanimă a acestor tentative necugetate de către ziarile din Austro-Ungaria, exprimîndu-și opinia că, dacă tentativa ar fi reușit „gazetele maghiare care o dezaproabă cu tărie s-ar fi arătat poate mai indulgente față de autorii ei”. În încheierea articolului cotidianului francez se face o urare al cărei mesaj, de mare valoare, nu și-a pierdut din însemnătate: „măcar de-ar putea deschide, aventura transilvăneană, ochii șefilor maghiarismului asupra periclitului pe care îl implică provocarea, prin manifestări fie publice, fie parlamentare, revărsării pasiunilor naționaliste”.

MIRCEA SOREANU

Deșertul Karakum își păstrează tainele

Karakum în limba turkmenă înseamnă „nisipurile negre”. Turkmenia se află într-una din zonele cu cele mai puține precipitații de pe glob. Aici nu plouă decât primăvara și atunci doar de câteva ori. În tot restul anului cerul rămâne de un albastru sclipitor, iar pământul crapă de uscăciune, transformându-se în nisip. Așa își continuă ofensiva tăcută deșertul Karakum, care se întinde pe o suprafață de circa 400 000 km², cel mai mare din Uniunea Sovietică. Arșița

necruțătoare din acest ținut atinge vara plus 60—70 de grade Celsius, nisipul pare că se topește sub picioare, iar căldura lui se simte chiar și prin talpa groasă a încălțărilor. Obiectele metalice lăsate timp de numai o oră la soare se încălzesc până la circa 75 grade Celsius. În aceste condiții rămii mai mult decât mirat când îți este dat să întâlnești la granița marelui imperiu al nisipurilor ciobani îmbrăcați în halate călduroase, cisme și cu imense căciuli de

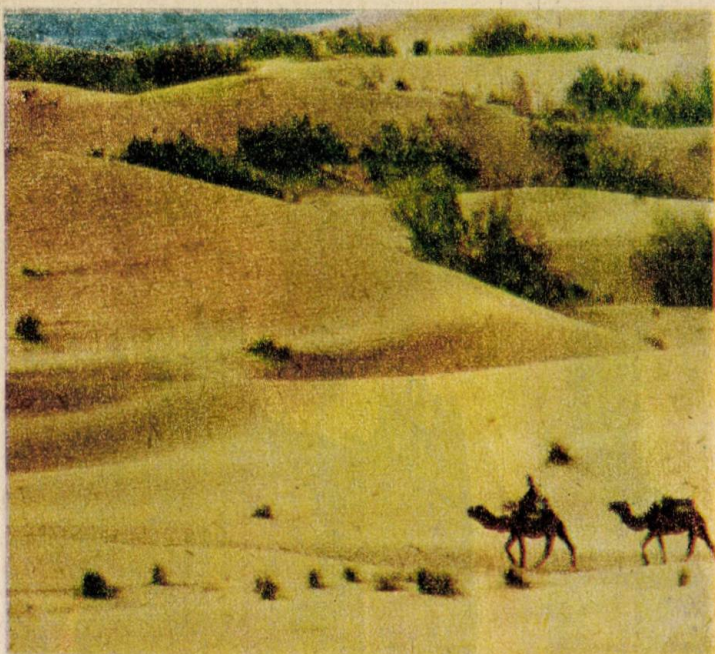
blană pe cap. Explicația este însă simplă. Echipați astfel, temperatura corpului lor rareori se ridică la peste 37 grade Celsius, ceea ce permite organismului să trăiască în condiții relativ „normale”. Alături de îmbrăcăminte, o altă „armă” folosită de oamenii de prin partea locului împotriva deșertului, este ceaiul verde fierbinte, care înlătură oboseala și astîmpără setea.

De milenii durează pe aceste meleaguri înclăștarea dintre oameni și turmele lor pe de o parte și deșertul pe de altă parte. Pentru a putea supraviețui, locuitorii au fost nevoiți să ducă o luptă crâncenă, o luptă care le solicită toate forțele. Poate de aceea în Turkmenia este foarte cunoscut și astăzi vechiul proverb „Timp de trei zile îi dai oaspetelui să mănince, și numai în a patra zi îl întrebi cu ce treburi a venit”. Din luptă a ieșit însă învingător mai întotdeauna deșertul. Împinse de vânturi, dunele de nisip fierbinte au înaintat mereu, înghițind oaze roditoare, orașe și așezări. Din loc în loc ruinele lor, îngropate aproape în întregime în nisip, mai dăinuie pînă în zilele noastre. Atîtea altele au fost însă definitiv ascunse fiind descoperite din întâmplare. Multe taine ascunde marele deșert Karakum, taine ce nu se lasă ușor dezlegate, iar atunci cînd oamenii încearcă să facă acest lucru se apără cu înverșunare.

Acolo unde pustiul se apropia de munții Kughitang, nisipurile ascund o sumedenie de peșteri, cavități carstice, grote, în care cu mii de ani în urmă au trăit oameni, s-au dezvoltat și s-au stins civilizații preistorice. Cercetarea acestor locuri este deosebit de îngreunată nu numai de distanțele mari pînă la cea mai apropiată localitate, dar și de aceleași condiții climatice extrem de nefavorabile, care fac ca orice activitate umană să poată fi desfășurată numai în decursul unei scurte perioade, toamna sau primăvara, cînd arșița nu este atît de puternică, iar deșertul „înfloră” pentru cîteva zile, transformându-se într-o adevărată grădină, care apoi se „topește” pur și simplu, ca un miraj. Dacă ai norocul să ajungi în Karakum în această perioadă, nu-ți vine să crezi că te afli în fața deșertului. Verdețea proaspătă a ierburilor, flăcările roșii ale lalelelor schimbă decorul într-o noapte. Flora, încălzită de soarele de primăvară, se grăbește să-și trăiească scurta viață. În adîncurile nisipurilor

se ascund mari cantități de apă, și rădăcinile plantelor nu întirzie să o utilizeze. Dar la fel de repede, tot într-o noapte, totul se posomorăște, se retrage din calea soarelui devenit nimicitor.

Pregătindu-se pentru o nouă expediție în peșterile din masivul Kug-tang, oamenii de știință au ales primăvara, pentru a profita din plin de scurtă perioadă de îmblinzire a deșertului. Lucrările se apropiau de sfârșit, în una din grottele cercetate, când membrii expediției au descoperit un nou tunel vertical, ce se deschide dintr-un colț al uneia din numeroasele săli subterane. Coborînd cu multă precauție ei au ajuns într-o nouă cavitate naturală de mari proporții. După ce și-au desprins frînghiile, s-au uitat împrejur și... au înlemnit. Chiar lângă micul grup zăcea un trup mumificat, pe fața căruia se întipărise o expresie de adîncă groază. Mina stîngă era lipită de corp, iar dreapta ridicată într-o încercare de a se apăra de o primejdie neștiută. Secolele scurse nu au reușit să șteargă de pe fața necunoscutului disperarea în fața morții iminente. La numai doi metri de acesta se afla o a doua mumie, îmbrăcată în veșminte din piei rudimentar prelucrate. Omul era culcat cu fața în jos pe o movilă ce părea evident artificială. Ceva mai departe se vedea corpul mumificat al unui leopard aruncat peste mumia unui berbec. În apropierea lor era încolăcit un imens șarpe fosilizat. Cercetătorii care pătruseseră într-un adevărat imperiu al morții, au ridicat, astfel, fără să vrea, vâlul de pe unul din numeroasele mistere ale deșertului Karakum. Cercetînd în continuare imensa grotă, ei au descoperit numeroase unelte de muncă, arme, veșminte putrezite, harnașamente și peste tot alte și alte mumii de oameni și animale sălbatice și domestice. În total citeva zeci reprezentînd oameni și cai, și alte citeva zeci de rămășițe de animale sălbatice. În mijlocul peșterii se conturau două

curgane artificiale înalte de circa 4 metri fiecare. Totul era acoperit cu un strat foarte gros de praf fin, care la cea mai mică mișcare bruscă se ridica, reducînd vizibilitatea la numai cîțiva metri.

Ce reprezenta această așezare, această împărăție a morții? Un altar sui generis unde se aduceau sacrificii zeilor, un adăpost în calea furtunilor de nisip, altă de frecvență prin partea locului, un refugiu din timpul războaielor din antichitate, care a devenit datorită surpării terenului un mormînt colectiv al tuturor celor aflați aici, sau altceva? Primele cercetări efectuate în misterioasa peșteră nu au putut da un răspuns concludent la nici una din numeroasele întrebări pe care și le-au pus exploratorii.

Înșind la suprafață, oamenilor de știință li s-a părut că praful de pe bocanci se mișcă. Ce-i asta, o tulburare de vedere după atîtea ore petre-

cute în subteran? Nu, praful chiar se mișcă: de fapt el conținea citeva miliarde de insecte microscopice. Constatarea i-a alarmat în modul cel mai serios pe cercetători. Ei cunoșteau deja legendele despre „ciuma neagră”, ce se ascunde în peșterile din munți și care-i omorîă pe toți cei ce se încumetă să le pătrundă tainele. Au fost luate toate măsurile de dezinfectare, dar, în pofida acestui fapt, peste 5—7 zile de la data pătrunderii în peșteră, pe mîinile și picioarele exploratorilor au apărut niște răni, care apoi s-au vindecat foarte greu. Aceasta a fost, probabil, ultima încercare a „împărăției morților” de a-și păstra secretele. Cercetările viitoare vor face, fără îndoială, lumină în acest caz, dar mai rămîn zeci și zeci de alte taine ale deșertului Karakum, care așteaptă în continuare să fie descoperite și apoi dezlegate.

MIRCEA PODINĂ

● STIMULAREA GENEROZITĂȚII

În momentul în care pușculițele sînt pline ele se sparg și se recuperează conținutul lor. Așa s-a întâmplat și cu Peggy - gigantul din Montpellier. Se născuse din dorința a 5 studenți de la școala de comerț din acest oraș. Obiectivul lor: să construiască o pușculiță uriașă cu scopul de a sensibiliza oamenii în problema handicapatilor și pentru a contribui

la dezvoltarea asociației acestora. Tinerii au scris întreprinderilor care au oferit lemn, vopsea, materiale sintetice pentru a construi uriașul animal (2 metri înălțime și 2 metri lățime). După o lună au așezat-o pe Peggy într-o piață din Montpellier invitînd trecătorii să depună simbolic cite un franc. La căderea serii Peggy a fost spartă. Fuseseră adunați 25 000 de franci. Un argument cu „greutate” în ajutorul handicapatilor.

UN PROIECT NEAȘTEPTAT

Portavioanele submarine

Ideea de a transporta la bordul unui submersibil unul sau mai multe avioane a apărut încă din timpul primului război mondial. Este interesant de subliniat faptul că ea nu a apărut în institutele de cercetare sau pe planșetele proiectanților de arme noi, ci pe teatrul de operații maritime din colaborarea directă a doi ofițeri: un comandant de submarin și un locotenent de aviație.

În noiembrie 1914, unele submarine germane operau din portul belgian Zeebruge împreună cu un grup de hidroavioane de tip Friederichshafen, biplane cu câte două locuri. Aveau câte un motor de 120 C.P. ce le putea permite să atingă o viteză maximă de 90 km/h. Piloții și observatorii echipajelor zburau aproape continuu în incercarea de a se dovedi utili, dar ocazia de a ataca ținte navale britanice nu prea se arăta, iar posibilitatea de a ataca ținte terestre era exclusă din cauza razei de acțiune redusă. Unul dintre comandanții de submarine a avut atunci ideea de a transporta unul dintre hidroavioane pe nava sa pînă la o distanță convenabilă de coasta britanică. În acest scop, prova submarinului a fost imersată și deasupra ei a fost remorcat hidroavionul. Prin simpla eliminare a apei din tancurile de balast acesta a fost luat la bord. Pentru a fi bine amarat, s-au legat câteva cabluri între plutitoarele hidroavionului și babarele submarinului. Cele câteva probe de ambarcare fiind înclinuate de succes, comandantul bazei a aprobat efectuarea unei misiuni de luptă în apele britanice, și astfel la 6 ianuarie 1915, U 12 părăsește baza avînd pe teugă un hidroavion. Datorită vremii nefavorabile din larg și mai ales din cauza rafalelor de vînt ce amenințau să rupă paramele de amaraj, după numai două ore de marș, compartimentele prova ale submarinului au fost inundate și hidroavionul a decolat. A fost survolată o porțiune a coastei comitatului britanic Kent și au fost realizate numeroase fotografii. După recuperare, submarinul s-a reîntors nevătămat la bază și misiunea a fost considerată un succes — irepetabil însă deoarece înaltul Comandament german, odată informat asupra misiunii a interzis cu desăvîrșire orice acțiune de acest gen.

Nu se știe însă precis dacă britanicii au știut sau nu despre încercarea germană, dar cert este că în anul următor ei au modificat submarinul E 22 pentru a-l echipa cu două rampe de transport a hidroavioanelor. În aprilie 1916, avînd la bord două avioane Sopwith Schneider, biplane înarmate cu câte o mitralieră, submarinul este trimis să atace baza de dirijabile germane de la Helgoland. De aici, Zeppelin-ele atacau și bombardau Marea Britanie. Un atac izbit al celor două avioane ar fi putut distruge o mare parte dintre acestea la bază. Din păcate, datorită timpului nefavorabil, avioanele aproape că au fost smulse de pe rampe și nici nu au putut să decoleze. În aceste condiții, misiunea a fost anulată și submarinul s-a întors la bază.

În ultimii doi ani de război, germanii reiau ideea, de această dată pe un plan calitativ superior atît tehnic, cît

și tactic: avionul trebuia să fie demontabil și adăpostit într-un container de maximum 6x2x2 metri și urma să fie utilizat de către submarin pentru cercetarea zonelor relativ apropiate, în scopul detectării țintelor. În acest scop, inginerului Ernst Heinkel i-a fost solicitată elaborarea unui proiect și construcția unor prototipuri. Cunoscut sub numele de W-20, avionul construit la firma Hansa-Brandenburg putea fi asamblat în numai câteva minute. Era un biplan cu o anvergură de numai 6 metri și putea atinge 120 km/h cu un motor de 80 C.P. Deși proiectul s-a dovedit bun, iar începuturile cu cele trei prototipuri s-au făcut la bordul submarinului U 142, experiențele au fost abandonate datorită sfîrșitului războiului. Trebuie să menționăm și un alt prototip german, Putbus V-19 destinat atît submarinelor mari, cît și navelor de suprafață, terminat prea tîrziu pentru a mai putea deveni operațional. Era un monoplan demontabil în cinci părți distincte, de construcție complet metalică. Principala critică adusă utilizării sale de către submariniști era timpul relativ mare afectat montării și demontării sale, ceea ce ar fi pus submarinul în primejdie sau ar fi dus la abandonarea avionului în cazul unei imersiuni de urgență.

Imediat după război, datele experimentelor germane au ajuns în minile aliaților și au fost atent examinate. Ideea de a utiliza avioane lansate de la bordul submarinelor a găsit numeroși adepți în marinele militare ale statelor Unite ale Americii, Marii Britanii și mai ales Japoniei. De asemenea Ernst Heinkel care și-a continuat studiile pe cont propriu reușește în 1921 să realizeze un monoplan de dimensiuni mici, pliabil datorită unui ingenios mecanism de articulare corp-ariă într-un cilindru cu o lungime de 7 metri și un diametru de 1,8 metri. Atît americanii, cît și japonezii au comandat câte două exemplare ce au fost prompt livrate în 1922 și au servit ca model unor perfecționări ulterioare.

În SUA experiențele au început în 1923, prin lansarea de către submarinul S-1 a avionului metalic MS-1 al firmei Martin. Deși rezultatele au fost în general bune, s-a apreciat că timpul de asamblare al avionului, ce era de circa 4 ore este inadmisibil. Abia în 1926, cu o variantă modificată XS-1, acesta a ajuns la 15 minute. Încercările au fost abandonate în 1932, fără a se ajunge la o concluzie. În acea perioadă în marina militară americană erau încă numeroși adepți ai transportului la mari distanțe a avioanelor de vîntoare cu ajutorul dirijabilelor și de aceea rezultatele obținute prin experimentări la bordul aeronavelor USS Akron și USS Macon au dus la încetarea experiențelor cu submarine. Deși după numai cîțiva ani dirijabilele mari au fost definitiv abandonate datorită marii lor vulnerabilități, în SUA nu s-au mai făcut încercări în acest sens.

În Marea Britanie, adepții submarinului încercau să-i ofere acestuia noi posibilități prin adaptarea unor piese mari de artilerie. Odată mărită puterea de atac la distanță se impune și mărirea razei de cercetare prin

adaptarea unor „ochi” de tipul avioanelor de cercetare ambarcate. Rezultatele nu au fost însă pe măsura eforturilor întreprinse. Încă din 1918, amiralitatea britanică a trecut la modificarea unor submarine din clasa K, prin montarea la bordul lor a unor piese de artilerie care să le facă capabile de a înfrunta orice navă de suprafață. Primul submarin astfel realizat a fost M 1. Spre deosebire de celelalte unități din clasa K era propulsat cu motor diesel-electric, iar în chioșc adăpostea un tun uriaș de 280 mm ce cîntărea nu mai puțin de 60 de tone. Tunul ar fi trebuit să fie încărcat sub apă, apoi se făcea ochirea la cotă periscopică, se ieșea din imersiune, se trăgea asupra țintei și se intra din nou sub apă. Dacă totul mergea bine întregul șir de operații ar fi trebuit să fie efectuat în circa un minut. Au fost construite trei unități între 1918 și 1920, ele fiind denumite de către britanici „monitoare submersibile”.

În 1925, mai precis la 12 noiembrie M 1 a fost pierdut împreună cu întreg echipajul în urma unei coliziuni cu un cargou suedez. Celelalte două unități au fost re-trase de pe lista unităților active și transformate în nave experimentale. M 3 a devenit submarin puitor de mine și după efectuarea unui lung șir de experimente a fost dat la fier vechi în 1932. M 2 a fost transformat în purtător de avioane, la prova lui montându-se o catapultă pentru lansare. Chioșcul a fost modificat, fiindu-i adăugat un container pentru adăpostirea unui hidroavion demontabil. Hangarul cu uși etanșe și înlocuia piesa de artilerie. La 26 ianuarie 1932 în timp ce M 2 făcea exerciții de rutină a dispărut. Abia după opt zile de la catastrofă a fost găsit, în urma raportului unui comandant de cargou ce îl văzuse scufundându-se într-o manieră ciudată: cu pupa înainte. Ancheta nu a reușit să stabilească adevăratele cauze ale naufragiului ce a costat viețile a 60 de oameni.

Cei care au reușit cu adevărat să realizeze o navă operațională ce corespundea conceptului de submarin-crușișător au fost francezii. La 18 noiembrie 1929 este lansat Surcouf, submarin care cu cele 2880 de tone ale sale era pe atunci cea mai mare navă de acest gen submersibilă din lume. Pe lângă cele două tunuri de 203 mm aflate într-o turelă de concepție specială, el transporta la bord și un avion de tip Marcel-Besson MB-35. Avionul odată asamblat și lansat din hangarul său etanș avea rolul de a efectua misiuni de cercetare și dirijare a tirului celor două tunuri de mare calibru. În august 1932 este realizat special pentru Surcouf un tip de hidroavion cu caracteristici superioare, MB 411, Petrel. El va echipa submarinul francez pînă la 18 aprilie 1942 cînd va fi scufundat prin ciocnirea cu un cargou american în condiții ciudate.

Cei care au construit cele mai multe submersibile echipate cu avioane au fost japonezii. După ce au cumpărat mai multe prototipuri europene de avioane construite pentru a fi imbarcate, ei au realizat primul aparat de concepție proprie în 1932 cu modelul E6Y1 al firmei Yokosuka. Produs ulterior în serie de către Kawanishi el va echipa diverse submarine japoneze, de la micul I-21 la I-51 de 1500 tone și catapultă cu aer comprimat. În 1935 intră în dotare unitățile I-5 și I-6 de cite 2130 tone, inspirate constructiv din germanul U-142. Aveau cite două hangare, cite o grue de recuperare a hidroavioanelor și cite o catapultă. În același an este produs într-o serie de 36 de exemplare primul hidroavion ce va consacra ideea imbarcării acestora pe

submarine prin succesele operaționale din cel de-al doilea război mondial: E9W1-Watanabe, cunoscut de aliați sub denumirea Slim. Era un biplan cu două locuri dotat cu aparatură radio și înarmat cu o mitralieră. A fost pe larg utilizat în timpul agresiunii japoneze contra Chinei și din el derivat cel mai bun avion imbarcat pe submarine din război: E14Y1 Kiushu, numit de aliați Glen. Era un monoplan cu structură mixtă, avea o autonomie de 900 kilometri și putea atinge o viteză maximă de 246 km/h.

Submarinele purtătoare de avioane japoneze vor fi utilizate însă din prima zi a conflictului, avionul de pe I 7 efectuînd numeroase acțiuni de recunoaștere și apoi de fotografiere a efectelor atacului nipon asupra bazei de la Pearl Harbour la 7 decembrie 1941. Hidroavionul de pe I-25 a efectuat misiuni de recunoaștere asupra bazelor militare de la Sidney, Melbourne și Hobart și unuia dintre piloții de la bordul acestui submersibil îi revine ideea de a efectua raiduri de bombardament asupra teritoriului Statelor Unite ale Americii. În cursul lunii septembrie 1942, Glen-ul de la bordul lui I-25 este lansat din apropierea coastelor statului Oregon pentru a incendia pădurile din apropierea coastei. Subofiterul Nobuo Fujita a reușit să se strecoare neobservat de-a lungul coastei, dar bombe lansate de el nu au avut efectul scontat decît din punct de vedere propagandistic. Deși a fost văzut de mai multe nave, avionul a fost considerat american și a fost recuperat fără probleme. Nu la fel de reușit a fost cazul hidroavionului de pe I-36 trimis în misiune de recunoaștere asupra Pearl Harbourului de la peste 500 de kilometri fără nici o posibilitate de recuperare.

Din 1943 o nouă clasă de submarine purtătoare de avioane intră în dotarea marinei imperiale, I-13 cu 2800 tone deplasament la suprafață. Aveau un hangar și o grue electrică de recuperare ce permitea ridicarea unei sarcini de pînă la 12 tone. Aceste submarine au precedat clasa I-400, cele mai mari submarine ale războiului. Inițial au fost prevăzute a fi construite 18 unități, dar lipsa de materii prime a dus la realizarea a numai cinci, dintre care numai trei au devenit operaționale înainte de sfîrșitul conflagrației: I-400, I-401 și I-402. Aveau 120 de metri lungime, dislocau 390 tone în imersiune și aveau o autonomie de 60 000 km. Cele două hangare puteau adăposti trei avioane asamblate și unul demontat, catapultarea făcîndu-se după accelerarea pe o distanță de circa 20 de metri pe puntea submarinului. Avioanele imbarcate erau de tipul M6A1 Seiran, cu cite un motor de 1200 C.P., viteză maximă de 475 km/h și o autonomie de 1200 kilometri. Puteau transporta o bombă de 900 kg sau trei de 250 kg. Agripile se pliau la fel ca cele ale avioanelor imbarcate pe portavioane, iar rezervoarele suplimentare de combustibil puteau fi luate.

Acestor submarine le-a revenit misiunea de a ataca ecluzele canalului Panama și de a le scoate din funcțiune, pentru a opri traficul american dinspre Atlantic spre Pacific. Deși proiectul acestei acțiuni a fost înaintat comandamentului din 1943, abia în 1945 s-a trecut la realizarea lui efectivă. Piloții su fost antrenați pe machete foarte mari și în luna iulie, forța expediționară, incluzînd submarinele I-400, I-401 și cele mai mici I-13 și I-14 erau gata de a lansa atacul. Transportau în total 10 avioane, dar în ultimul moment au fost îndreptate pentru a bombarda atolul Ulthi, I-13 fiind pierdut 14

august 1945 le surprinde în mare, în drum spre coasta vestică a SUA și astfel nici unul dintre cele 28 de avioane Seiran construite nu a avut ocazia de a efectua vre-o misiune de luptă.

În total, japonezii au construit 38 de submarine-portavion inclusiv unul specializat în transportul pieselor și combustibilului de aviație I-351. Tot ei au experimentat catapultarea de la bordul submarinelor din clasa I-400 a bombelor zburătoare Ohka, pilotate de către piloți sinu-ci gași.

Din cele 41 submarine purtătoare de avioane construite, japonezii au realizat 38, iar dintre cele 239 de hidroavioane ce au fost operate de pe acestea, 203 au fost japoneze.

Germanii au construit și utilizat un tip deosebit de aparat de zburat la bordul submarinelor de tip IX D2 realizate în 29 de exemplare în 1943. Este vorba de un autogir de mici dimensiuni. Construit de către Focke-Achgelis sub indicativul FA.330, acesta putea fi depozitat într-un mic cilindru și depozitat în apropierea periscopului. Montat, era un șasiu metalic ce susținea scaunul pilotului și un lagăr pentru elicea cu trei palete și 6 metri diametru. Atunci când era la suprafață pentru încărcarea bateriilor și atingea o viteză de circa 20 de noduri (puțin peste 37 km/h) sau mergea contra vântului, autogirul realiza portanța necesară pentru a se ridica împreună cu pilotul. Era legat de submarin prin intermediul unui cablu de remorcaj dublat cu unul telefonic având circa 300 de metri lungime. Putea să atingă o

altitudine de maximum 100 de metri, de unde se putea avea o vizibilitate de pînă la 35 kilometri, capacitatea de detecție vizuală a submarinului fiind astfel de circa 4 ori mai mare. De acolo, observatorul putea detecta nave izolate sau un convoi cu mult timp înainte de a fi detectat el însuși. Odată detectată o posibilă țintă sau primejdie, autogirul era rapid coborât cu ajutorul unui vinci și apoi dezasamblat, depozitat, iar submarinul intra în imersie. În cazul apariției unor avioane inamice, soarta pilotului era incertă. Deoarece submarinul trebuia să intre în imersie de urgență, pilotul era abandonat. El putea părăsi autogirul sîrind cu ajutorul unei parașute, urmînd a fi recuperat din valuri ulterior. Peste 200 de astfel de „zmei” au fost construite și extensiv utilizate pînă cînd superioritatea aeriană aliată a devenit zdrobitoare. Din vara lui 1944 „Bachstelze” a fost foarte rar utilizat, dar chiar și în zilele sale „bune” nu s-a bucurat de popularitate printre echipele deoarece primejduia viața pilotului. Existau totuși mulți voluntari pentru școlarizare deoarece antrenamentele se făceau în apropierea Parisului...

Încercările de a transporta avioane la bordul submarinelor se pare că s-au terminat odată cu cel de al doilea război mondial, dar ideea de a conferi submarinelor posibilitatea de lovire la distanță prin intermediul unor vectori purtători de mare viteză se regăsește în submarinele purtătoare de rachete de astăzi.

CRISTIAN CRĂCIUNOIU

● Patrick O'Hara comandă unui pictor cu renume un tablou cu tema „Adam și Eva”

— Înainte sau după ce Adam a mîncat mărul?

Patrick O'Hara ezită o clipă, apoi zise:

— Nu s-ar putea chiar în timpul în care Adam mîncă mărul?

● — Scumpa mea, am venit să-ți pun la picioare inima.

— Ce marcă e?

● Un scoțian se duce în vizită la un prieten care stă tocmai de urechea lipită de televizor.

— Cum e programul?

— Ești nebun? La ora asta program? Ascult liturghia.

— Atunci de ce zîmbești?

— Pentru că tocmai acum umblă cu colecta.

● Nina către soțul ei care este mare microbist:

— Nelule, de ce îți trebuie ție în fiecare miercuri și sîmbătă fotbal? Dacă vrei oboseală, nervi, certuri, și le fac eu acasă!

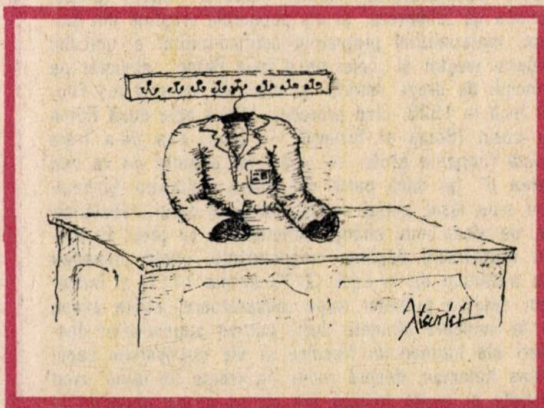
● — Și zici că mă iubești? La cite fete ai mai spus-o?

...Sezonul ăsta?

● — Tovarășe director, vreau să vă spun ceva.

— Poftim!

— Vă deranjează dacă în loc de sorcovă o să folosesc o periniță?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU un deschizător de drum în epopeea devenirii naționale românești

Disparația neașteptată a lui Șerban Cantacuzino (1678—1688) la 28 octombrie 1688, într-un context internațional extrem de amenințător, pune factorii de decizie de la București problema găsirii imediat a unei soluții optime, de durată. O solie munteană, a cărei componență exprimă divergențele de opinii în privința opțiunii externe, luase, prin Transilvania, drumul Vienei. Războiul Ligii Creștine, patronat de Habsburgi, se afla în plină desfășurare. În ofensivă, după eșecul otoman din fața Vienei (1683) Curtea imperială impusese în 1685 principatului românesc de peste munți dezastruoasă convenție secretă de „alianță” pentru ca, un an mai târziu trupele imperiale să-l ocupe practic, traducând în fapt amenințarea conținută în declarația diplomatului Antide Dunod: „Volentes nolentes proteget vos Sua Majestas”. Atingând Carpații Orientali și Meridionali, Habsburgii întindeau aceeași mină „frățească” Țării Românești hotărâți să o elibereze „cu forța” potrivit recomandării generalului Federigo Veterani. În raportul acestuia către împăratul Leopold I (1658—1705) se propunea acceptarea într-o primă etapă a tratativelor cu domnul de la București, atragerea sa în războiul antiotoman și, după ocuparea cetăților „cheie” ale Țării Românești, Orșova și Nicopole, și a locului „de trecere al Bugeacului”, atingerea a ceea ce constituia „scopul” împărăției, concluzia fiind că „dacă vrem să încartirum trupe și să ne folosim de această țară pentru slujba Majestății sale, când împrejurările ar îngădui-o, vor trebui, 18 sau 20 de regimente de infanterie, cavalerie și dragoni ca și tunuri”. Sfărâmînd așadar „jugul de lemn turcesc”, Habsburgii se pregăteau să ofere în dar românilor munteni ca și celor transilvăneni, ca simbol al dragostei creștine, „jugul de fier austriac”. Minate de aceleași sentimente „creștinești”, dinspre răsărit, ca o consecință a slăbirii Poloniei în urma efortului militar făcut pentru despresurarea Vienei, înaintau trupele țariste, dornice să „elibereze” și ele popoarele creștine din Balcani, materializînd programul politico-militar al unicului imperiu creștin al „celeia de a treia Rome”, elaborat pe principii de drept „istoric” și divin de starețul rus Filotei încă la 1520, cînd prorocea: „Dacă cele două Rome au căzut (Roma și Bizanțul — n.n.), cea de-a treia există (Imperiul Țarilor — n.n.), iar a patra nu va mai putea fi”. Iar dacă parte din boierii moldoveni și munteni s-au lăsat inițial seduși, ca și în cazul Habsburgilor, de ideea unei alianțe antiotomane cu țarul, în scopul redobîndirii deplinei independențe, unele prevederi ale tratatului de la Luck (2/13 aprilie 1711) și îndeosebi apariția primelor trupe „eliberatoare” aliate aveau să le spulbere ultimele iluzii, potrivit sugestivelor descrieri ale hatmanului Neculce și ale cronicarului secu Mikes Kelemen, despre robiri „în vreme de iarnă” cînd „bogate și multe lacrimi era cît se auzea glasurile la

cer”, ale celor cu care, purtîndu-se „mai rău ca tătarii” erau nevoiți să lase „pustii mîndrețe de pămînturi bune” și să trăiască „în codrii” cu fiarele, pentru că singura lor armă, ruga „izbăvește-ne doamne, pre noi de cazaci”, se dovedea fără efect. S-ar mai fi putut opta pentru soluția polonă, dar vecinul din nord, aflat, pînă la moartea lui Jan Sobieski (1674—1696) în ultimul deceniu de grandoare răsplătise grăitor în 1685 sprijinul acordat de românii moldoveni campaniilor sale antiotomane: „Ieșii acum — nota un contemporan — iar prădară această săracă de țară de-a la țîrgul de la Piatra în sus, de-au lăsat numai pămîntul”. În schimb, otomanii, dacă în anii 1659—1662 după „trădarea” principilor (Gheorghe Răkóczi II, Gheorghe Ștefan și Constantin Șerban, apoi Mihnea III Radu) se arătasera hotărîți să înlăture domni pămînteni încredințînd Principatele „ghiaurilor greci” care se aflau la Poarta fericii și care erau în stare să guverneze”, după 1678 începuseră să șovăie tot mai vizibil devenind clar pentru observatorii cancelariei Moldovei de pildă că „turcul merge sau împotriva Poloniei sau a muscalilor numai cît azi poartă frică turcul față de muscali. Pentru sultani, înfrîngerile militare repetate — datorate rămînerii în urmă pe plan economic și „sclerozei” instituțiilor statului lor, începuseră să contureze imaginea unui scut necesar în calea înaintării impetuoase a noilor pretendenți la dominația universală. Scut care nu putea fi altul decît stătalitatea românească, teritoriul acestor țări subordonate, dar de drept aparte de trupul imperiului (Dar-ül Islam) ca necucerite „cu sabia”, deci neputînd constitui obiect de împărțeală în cazul unei păci defavorabile impuse Porții. Un teritoriu bogat pe care putea fi strămutat războiul de apărare a liniei Dunării și ai cărui locuitori, în caz de pactizare cu adversarul puteau fi aduși la vechea ascultare, de jandar-mul răsăritean al sultanului, hanul, ai cărui prădalnici războinici erau gata oricînd să se repeadă „ca lupii în turma de oi” (Nicolae Costin).

Domn prin „voia tuturor” În condițiile schimbării rapide a raporturilor de forțe în arena internațională, ale conturării cu claritate a unei amenințări iminente, concentrînd manifestă la toate fronturile românești, scaunul Țării care își fixase ca linie politică realizarea deplinei independențe și unificarea întregului spațiu românesc nu putea fi ocupat, la 28 octombrie 1688, de Gheorghe, fiul minor, sau de Constantin Bălăceanu, turbulentul și pro-imperialul ginere al defunctului domn. „Prin voia stărilor” a fost ales în fruntea statului românesc muntean marele logofăt Constantin Brâncoveanu, preferat — preciza Johann Filitsch — „pentru înțelepciunea și priceperea sa”. „Nu era altul obștii mai plăcut decît mărirea — recunoștea boierul cărturar Radu Greceanu — nu numai pentru multă vrednicie și înțelepciune ce avea ci mai virtos pentru multele blîndețe și faceri de bine

care spre toți încă den boierie avea". Era cunoscut și prețuit atât pentru modul în care își împlinise slujbele încredințate în țară, cât și pentru stabilitatea diplomatică dovedită în tratativele cu imperialii când „desluse cu multă vrednicie (...) trebile ce era despre Veteran gherăruil" (Radu Greceanu). Corespundea cerințelor legii nescrise de moștenire fiind „strănepot bătrînului Matei-Vodă Basarab" (Radu Greceanu), în fapt al fratelui acestuia Danciu din Brâncoveni și oricum nepot de soră al lui Șerban Cantacuzanu, deci „os domnesc". Intelligent și cumpănit, avea un caracter ales, fapt probat ulterior de modul în care a ajutat „pe toate rudele domnului răposat" să trăiască „în tihnă pe moșiile lor" (Johann Filstich), pentru „virtuțile eroice și înfăptuirile de geniu", fiind prezentat în cuvinte entuziaste întregii lumi ortodoxe de Athanasie, fost patriarh al Antiohiei, drept stîlp al libertății și culturii, „magnificul domnitor și conducător al întregii Țări Românești, domnul Ioan Constantin Basarab voievod Brâncoveanu, cu același nume și cu același caracter ca și vestitul între regi, cu adevărat sfînt, marele Constantin". Era milostiv și știa să prețuiască serviciile aduse, dovadă că, la cererea bătrînului ban Vintilă, făcută pe patul de moarte, avea să-l ierte pe tînărul frate al acestuia, Dumitrașcu paharnicul, care-l trădase. S-a dovedit însă în același timp un iubitor al dreptății și un apărător al legii, neezitînd să-l pedepsească pe Constantin Stirbei, ruda sa, pentru abuzuri și silnicii în administrarea județelor încredințate, pentru „jafuri și nedreptăți" făcute satelor, lăsînd justiția să-și urmeze cursul în cazul boierilor Stoica paharnicul și Preda Prococeanu, colaboratori ai imperialilor, acuzați și executați ca trădători de țară. Cantacuzin, prin mama sa, Stanca, era o garanție vie a continuării liniei politice tradiționale, fiind sprijinit de gruparea conducătoare a Cantacuzinilor, în mod deosebit de unchiul său, marele cărturar și diplomat Constantin stolnicul, îndrumătorul întregii cîrmuirii a Țării Românești" (L. F. Marsigli). Pentru toate aceste motive, Brâncoveanu a fost așadar ales domn „cu voia tuturor", potrivit cutumei, sultanul fiind nevoit să respecte hotărîrea Țării și să-l confirme după două săptămîni (Johann Filstich).

Un „gospodar" de excepție Nevoit să facă față crescîndelor pretenții în bani și produse ale Porții, cererilor de sprijin, în special de cantonament și aprovizionare ale imperialilor, și jafurilor greu de preîntîmpinat ale auxiliarilor tătari ai sultanului, noul domn a știut să folosească în asemenea măsură prevederile convențiilor cu vecinii, legile scrise și cutumele țării, facilitățile oferite de băncile italiene, încît prin sporirea producției agroalimentare și de minereu, prin angrenarea mărfurilor românești într-o tot mai mare măsură în circuitul comercial european a reușit să asigure creșterea constantă a tezaurului și a cămării sale, mijloacele financiare considerabile permițîndu-i să reziste presiunilor externe, să ofere 26 de ani de prosperitate principatului muntean, de progres constant și recuperator în planul culturii și civilizației. În plin război, „bey-ul de aur" cum l-au numit otomanii, a reușit nu numai să stăvilească cererile suplimentare ale otomanilor, dar să și impună revenirea treptată la vechile obligații asumate prin tratate" (ahdname) de atîtea ori eludate de puternicul aliat protector, sultanul. A început prin a cere (1691) capadaniilor Dunării confirmări scrise repetate la primirea sumelor de haraci, pentru a anihila abuzurile și restrîngerea au-

torității nazîrilor din kazaua Brăilei, conform realei lor jurisdicții, a obținut de la sultani ordine de curmare a obiceiurilor deja încetățenite de către dregătorii otomani de margine, de a pretinde și primi daruri în bani și natură de la satele românești vecine (1692); monopolul desfacerii sării în porturile dunărene (1697); curmarea raziilor la nord de fluviu (1699); respectarea sumei de haraci datorate și a celorlalte obligații conform vechilor înscrisuri (1700); încetarea vămii abuzive a bunurilor bisericii în tranzit pe teritoriul otoman (1704) și în cele din urmă, extinderea acestei prevederi asupra tuturor bunurilor trecute peste frontiera de oameni aflați în slujba domniei (1711).

Pe plan intern, în scopul asigurării unor venituri constante statului și domniei și al stăvilirii abuzurilor propriilor dregători, a impus în 1701 reglementarea sistemului de impunere, reforma sa mergînd pe principiul înlocuirii tuturor dăjdiilor cu o dare medie anuală fixă, plătită în 4 rate trimestriale. Măsura a contribuit la stabilizarea populației, la creșterea producției cerealiere și îndeosebi a celei animaliere, cea mai lovită în ultimele decenii prin perceperea silnică a impozitelor. Pentru rentabilizarea locurilor „pusti" a oferit adăpost și condiții avantajoase de exploatare, refugiaților transilvăneni dar și sud-dunăreni, îndeosebi bulgari. A acordat scutiri speciale negustorilor pămînteni (convoaiele cu mărfuri specifice sau de tranzit se îndreptau pe vechile drumuri românești ale comerțului prin Silistra, Turtucaia, Hirșova, Brăila, spre Adrianopol sau, îndeosebi, spre porturile Dunării maritime și Armanul Negru unde erau preluate de negustorii italieni, plata făcîndu-se prin depuneri în cont în băncile din Occident.) A reglementat atribuțiile dregătorilor și a încetățenit aceeași responsabilități lor în conformitate cu legea scrisă. După numai patru ani, analizînd rezultatele, el însuși putea conchela: „într-această țară s-au strînsu atîta om și atîta dobitoc (...) de iaste plină de oameni și de dobitoace".

Aducînd țării o epocă de prosperitate, de pace, Brâncoveanu a putut iniția o amplă activitate de construcții laice și religioase, arhitectura, pictura murală, sculptura, imbinînd armonios ideile novatoare europene și orientale ale epocii cu tradiția în ceea ce s-a numit „stilul brâncovenesc". S-a erijat într-un autentic protector al tiparului și școlii, atît în Muntenia cît și în țara soră de peste munți, numele său fiind întîlnit printre cele ale donatorilor de carte și material didactic la școala românească din Scheii Brașovului. A susținut financiar și diplomatic pregătirea tînerei generații de cadre — fii de boieri de orice stare sau negustori — în școlile Apusului. El însuși întrevăzînd necesitatea de a da Bucureștiului o „școală nouă", pentru a-l face pe potruva celorlalte capitale europene și a lărgi deschiderea spre cultura universală a întemeiat la Sf. Sava „un colegiu public pentru pămînteni și străini". În totu, Brâncoveanu a rămas în istoria neamului, ca un reprezentant autentic al vocației muncii pașnice și al genului constructiv al poporului român, în primul rînd prin aceste realizări. „Minunate și mari chivernisiri pămîntului acestuia și ocîrmuirii au făcut într-un nenorocite alea vreme ce au fost — sună, cu parfum de cronică, verdictul lui Radu Greceanu — cît altu lucrurile la cap și la săvîrșit ca acele a aduce n-ar fi putu".

Un profund realism politic Ceea ce au observat contemporanii nu poate să nu se streșnească admirația astăzi când cunoaștem atât evoluția adversarilor cît și mersul firesc, cumpănit al națiunii române pe drumul legitimei împliniri. Realizări de excepție în „nenorocite... vremi”. Realizări datorate în primul rînd modului eroic, în care domnitorul a știut să apere, cu chibzuință, pacea.

Ajuns în fruntea statului într-o epocă în care, infiorată de amintirea încă vie a marelui Mihai, întreaga suflare românească urmărea cu atenție desfășurările politice și soluțiile militare propuse de marile puteri, cînd mințile infierbîntate cereau intrarea în acțiune pentru împlinirea idealurilor perene românești de libertate și unire, el a știut să cumpănească bine țelul și mijloacele, interesul țării și al celor înclistați în conflict, la hotare, să întrevadă, pe baza experienței istoric dobîndite, primejdiiile viitoare. „Încă nu este vremea a ceea ce gîndești, că turcul și tătarul încă este în puterea lor”, îi scria în primele zile de domnie lui Constantin Bălăceanu, încercînd să-l abată din drumul orb care conducea gruparea acestuia spre aruncarea țării în „jugul de fier” austriac. L-a revocat și dezavuat atunci cînd tinărul boier a persistat în greșeală și deși „toți boierii muntenesci îndemna (...) să s’îchine la nemți” (I. Neculce) A trimis altă solie imperialilor pentru a le împiedica intrarea în Muntenia, „cu multă rugăciune”, aducînd ca argumente „sărăcia” în care se zbătea, lipsa cetăților și a centrelor fortificate „și altele multe” (Radu Greceanu) Neizbutind, a încercat să limiteze consecințele, să evite transformarea teritoriului său în teatru de război și țară a nimănui, impunîndu-le iernarea cît mai departe de Dunăre, „spre munte, să șază la Cîmpulung”, să aștepte „ca să mai lungescă vremea, trecînd așa, pînă Dumnezeu altu mijloc de mîntuînța lor va arăta și va da” (Radu Greceanu). Pentru că, independent de ce gîndea el însuși despre otomani, despre sfîrșitul puterii lor, poate în acord, poate-așa cum afirma — nu, cu Dimitrie Cantemir, opinia despre alianța cu Habsburgii îi era fermă și corespundea realității. „Nu avem nici o nădejde în nemți, precum n-am avut niciodată mai înainte și ne rugăm lui Dumnezeu să nu avem niciodată a face cu dinșii — transmitea confidențial poziția Cîrșii, stolnicul Constantin Cantacuzino, agentului său la Moscova. În fața tentativei acestora de a reedita scenariul transilvan, ocupînd și jefuind cele mai importante localități din punct de vedere economic și strategic, Brâncoveanu nu a ezitat să facă apel la imperiul concurat, trimițînd „știre la împărăție că nemții au intrat în țară” (Radu Greceanu). A obținut astfel un ajutor militar la fel de periculos, de care se va debarasa prin promisiuni și dăruri după înlăturarea pe moment a primejdiei habsburgice, în urma victoriei de la Tohani-Zărnești (11 august 1690) cînd, acționînd în contraofensivă, în sprijinul separatiștilor transilvăneni, a zdrobit trupele de ocupație ale generalului Heissler. Scopul său a fost cu claritate definit de cronică țării: „muncia și să năvoia ca și pre nemți fără primejdie să-i scoată și pre turci și pre țări să-i oprească să nu intre în țară”.

Amenințării turco-imperiale a încercat să-i opună ambițiile proaspătului intrat în arenă — țarul Petru I. Prin solie lui Dositei, patriarhul Ierusalimului (1693), Gheorghe Castriotă (1698) și David Corbea (1702, 1705, 1706, 1707), a tatonat intențiile acestuia, între cei doi suverani, ajungîndu-se în 1709 la conturarea unui tratat

secret de alianță. Domnul român promitea un sprijin de 20 000 de luptători, cerînd în schimb garanții în privința colaborării împotriva otomanilor și imperialilor („necredincioși și eretici”). Era însă mai mult o sondare a intențiilor noului competitor la stăpînirea Balcanilor. Doi ani mai tîrziu cînd țarul declanșase ostilitățile tragic încheiate pentru ambițiile sale pontice, deși „mulți îl îndemna să meargă la moscali”, Brâncoveanu „nici cum nu vrea”, optînd pentru expectativă, „nemîșcat stînd” în tabăra sa de la Albești, „în gura Urleiților”, „ca să le vază sfîrșitul în ce fel și cum va fi” (Radu Greceanu, I. Neculce). O poziție spre care înclinau și mulți boieri moldoveni în frunte cu Iordache Ruset care-și exprimasese punctul de vedere în divan reproșîndu-i lui Cantemir: „Te-i can grăbit mări-a-ta cu chematul moscalilor!” (I. Neculce). Pe moment, pentru a salva țara de distrugere și ocupație, domnul muntean găsise soluția salvatoare: solicitarea ajutorului otomanilor, ale căror pregătiri militare erau oricum avansate, intrarea în campanie fiind iminentă și în același timp punerea — sub masca unei acțiuni independente a rudelor sale Mihai și Toma Cantacuzino — călărîmii țării la dispoziția generalului țarist Rönne, pentru eliberarea Brăilei. În caz de succes alianța antiotomană ar fi intrat în vigoare, prezența spătarului Toma la asediul Brăilei garantînd reîntoarcerea acestui important centru comercial cu dependențele sale la trupul țării. În cazul în care însă urma să se contureze victoria sultanului, acțiunea — cum avea să se și întîmple — avea să fie devăzută. Ingenioasă și binevenită pe moment, soluția s-a dovedit în cele din urmă fatală, punînd la dispoziția sultanului Ahmed III (1703—1730) o armă gata oricînd să intre în acțiune — dezavuarea domnului sub pretextul demonstrării trădării sale în 1711. Complicatul joc al menținerii echilibrului între trei mari imperii agresoare, putea în mod fatal să ia sfîrșit prin înțelegerea a două dintre ele, împotriva celui de-al treilea, pe seama Țărilor Române scoase la mezat, cum grăitor o va dovedi anul 1775. Răspunsul românesc, afirmat răspicat cîndva de Mihai Viteazul — un stat puternic, unit al tuturor românilor, cu o armată în măsură să respingă agresiunea străină, nu putea fi însă decît schițat, la începutul veacului XVIII, datorită gravității pericolului extern. Și Brâncoveanu a făcut-o cu toată prudența necesară, mergînd pe o linie tradițională. Implicîndu-se în luptele de culise de la Istanbul a reușit să-și instaleze un protejat ca patriarh — Dionisie. Pentru sine a obținut firma de recunoaștere a domniei pe viață (1700) și, ca prim pas spre extinderea autorității sale și asupra Moldovei, impunerea ca domn la Iași a ginerelui său Constantin Duca (1693—1695, 1700—1703) a cărui reală importanță o sublinia caustic Neculce: „Era numai cu numele domn, că-l stăpînie muntenii. Pe cine dzice muntenii, pe acie boierie și de dzice, acie făcie”. Susținerea în paralel a separatiștilor transilvăneni conturează cu suficientă claritate planul refacerii, adaptat adoptat condițiilor concrete din epoca declanșării seriei războaielor ruso-austro-turce, a frontului unic de luptă românesc.

„Onorat printre marii celor din credința lui” Importanța economică și strategică a Țării Românești, politica inteligentă care-l propulsase de la condiția de simplu pion pe tabla europeană de șah a imperiilor la aceea de partener necesar de discuție, l-au situat pe Brâncoveanu în centrul marilor evenimente, în rîndul ma-

rilor contemporani ai Regelui-Soare, cancelariile dispunându-și înfățișarea în realizarea alianței cu acest fațel „princeps Valachiae Transalpiniae”. „Conte” (1688) apoi (1695) „prinț al Imperiului” romano-german (Reichsfürst), „prieten” al țarului Petru I care în 1701 îi acorda drept de azil în Rusia, prinț confirmat pe viață, după pacea de la Karlowitz, de către sultan, care-l numea „credincios și supus desăvârșit al marelui meu stat”, „cel mai înflăcărat apărător și omenos binefăcător”, „un soare binefăcător” (egumenul Apostol Manu) pentru popoarele balcanice, pentru ai săi, el însuși nu a urmărit decât să devină „lo... marele și singur stăpînitorul voievod și domn”, în tradiția vechilor voievozi ai epocii de glorie a oastei celei mari, ale căror portrete a cerut să-i fie pictate spre îndemin la fapță alfit la Tirgoviste, cit și în palatul de la Mogosoaia. A urmărit cîștigarea deplinei independențe a Țării, cu mijloace adecvate epocii și conjuncturii politice și i-a reafirmat statutul real și demnitatea reaşezînd raporturile cu Poarta pe linia vechilor tratate încheiate de domnii niciodată înfrînți cu sabia. Sînt ilustrative în acest sens formulele de adresare folosite de cancelaria sultanală pentru „bey-ul de aur”: „Pildă printre emirii neamului Mesiei și demn de încredere printre cei ce cred în Iisus (sau „onorat printre marii celor din credința lui Iisus” — n.n.) voievodul vilaietului Țării Românești, sfîrșitul să-ți fie cu noroc!” (Firmeanele din 11. 02 și 27. 05. 1691). Și dacă nu s-a lăsat sedus de visul imperial al Cantacuzinilor, asemenea înaintașului său, Șerban, în mod categoric a urmărit împlinirea celui „dacic” al Basarabilor, nădăjduind și el ca toți înaintașii de stirpe Basarabă în limpezirea vremilor, în reînvierea operii marelui Mihail. **Indezirabilul Brâncoveanu** Pretextul căderii lui Brâncoveanu l-a oferit poziția sa din vara lui 1711, care a furnizat suficiente elemente formulării la 17—26 martie 1714 a acuzației de „trădare” și pactizare cu adversarii sultanului. Legenda, încetățenită de cronicari de partidă, preluată de istorici, îi vrea pe Cantacuzini, unchi și veri ai săi, în mod deosebit pe marele cărturar patriot al veacului, stolnicul Constantin, patroni ai trădării. Cei care prin el și alături de el au fost în fruntea statului, expunîndu-se aceluiași riscuri 26 de ani l-ar fi pierdut lesne pentru a-i lua tronul, pentru a-l redistribui în cadrul familiei. Documente recent repuse în circulație, scrisorile agenților venețieni la Pera, Memmo și Mocenigo, indică drept cauză bogăția. Este adevărat, turcii l-au „martirizat” pe el și ai săi „în chip barbar” să dea averile, i-au promis viața în schimbul a „20 000 de

pungi, adică 11 milioane”, i-au executat fiii și în cele din urmă și pe el, păstrîndu-l în viață doi nepoți minori „cu speranța că pot într-o zi să intre în stăpînirea averii” (Memmo, 31 august 1714). Dar toate acestea i s-au împlinit particularului Brâncoveanu și familiei sale. Nu domnitorului, pentru că fusese mazilit în taină încă în țară fiind, iar „trădarea” care servea ca pretext în 1714 fusese înapoiată în 1711, toate amănuntele fiind de trei ani cunoscute. Și apoi, otomanii erau mult prea inteligenți și practici să nu poată sesiza că este mai sigur un venit mare, constant, obținut de la un prinț ținut sub permanentă supraveghere și amenințare, decît acela smuls prin tortură o dată pentru totdeauna, unui condamnat la moarte, creștin și care trebuie recuperat apoi, nu se știe cum, de la bănci cu statute clare în privința dreptului de depozitare și moștenire, aliate în țări prin definiție adverse Islamului.

O profeție vechimeea jocului amenințant, Mihai Nagy Lessanyi, agent al lui Emeric Thakoly, conducător al partidei nobiliare ungare antihabsburgice, fiind în măsură să declare încă din 1689 „că turcii numai de aceea îl sperie ca să pună Măria Sa să deie mai mulți bani, ceea ce și Măria Sa a primit că așa este”. Cel ce jonglase cu ambițiile a trei mari imperii trebuia oricum din punctul de vedere al acestora să piară, fiind absurd „ca întreg Aliotmanul să se împiedice de-un ciot”. Execuția de la 15/26 august 1714 n-ar fi nici primul, nici ultimul episod al istoriei noastre în care adversarii declarați și-au dat mîna pentru a înlătura un indezirabil om — simbol al voinței unui întreg popor. Limba în care s-a dat ordinul și scenariul diferă, dar circumstanțele și modul de soluționare al „crizei” românești le-am mai întîlnit la 9/19 august 1601 pe Cimpia Turzii sau în corespondența generalului Costaldo, privind asasinarea la 17 decembrie 1551 la Vinț a lui Gheorghe Martinuț, a lui Ștefan Rareș la 1 septembrie 1552 la Tușora și proiectul de asasinare a lui Mircea Ciobanul. Și oare nu tot crimă poate fi numită întemnițarea, defăimarea și trecerea pentru veacuri în lumea supranaturalului a eroului cruciadei papei — Vlad Tepeș. Metode vechi, haine noi, în arsenalul bogat al imperiilor.

Cum a murit Constantin Brâncoveanu, unul dintre marii oameni ai neamului, se știe. De ce a trebuit să moară, nu este greu de înțeles. Cînd și cine i-a hotărît sfîrșitul? Încă necunoscute documente de arhivă sau îngălbenite file de cronică ne vor furniza, poate, cîndva, răspunsul!

MIRCEA DOGARU

Mozaic tehnico-științific

■ **Laser medical.** O nouă aplicație a radiației laser a fost experimentată cu succes de specialiști sovietici. Este vorba despre combaterea durerii, relaxarea tensiunii musculare și accelerarea regenerării țesuturilor în urma unor traume cerebrocraniene cu ajutorul emisiei laserului heliu-neon. Durata totală a expunerii a fost de patru minute în secvențe de cîte 30 de secunde, durata tratamentului fiind de 12—15 zile. Paralel au

fost administrate și medicamente standard, observîndu-se ameliorări spectaculoase în 80 la sută din cazuri, comparativ cu lotul martor. Terapia și-a dovedit cea mai mare eficiență în depresie și anxietate, la vătămarea emisferei stîngi, dureri acute de cap, somnolență etc.

■ **Rutiere.** Specialiștii francezi au realizat două materiale noi destinate acoperirii drumurilor în localități și în afara acestora, produse ce contri-

bue la sporirea siguranței circulației și îmbunătățirea confortului. Astfel, „Accroplast” e un material de acoperire cu proprietăți drenante, prezentînd avantajul că pe ploaie, cînd între suprafața drumului și anvelope se inter pune o peliculă de apă, asigură eliminarea rapidă a apei de pe calea de rulare; produsul se poate aplica pe orice tip de drum, indiferent de pantă. Cel de-al doilea, denumit „Accrophone”, este un material antifonic ce permite atenuarea zgomotelor produse în mers sau la frînare.

DRUMURI PESTE APE

Efigii ale vocației creatoare

Cîtă deosebire între monumentalele poduri durate mai demult ori în zilele noastre peste bătrînul și maiestuosul Danubiu și miniaturile construite acum cîțiva ani peste Dimbovița, metamorfozată ea însăși nu numai sub aspect „arhitectural” ci și... natural!? Cu toate acestea, atît unele cît și celelalte servesc aceluiași scopuri, permițînd trecerea oamenilor (și a mașinilor lor zburătoare...) de pe un mal pe celălalt.

Familia podurilor dunărene din țara noastră — între acestea trebuie să includem și podurile construite peste canalele dobrogene — a ajuns să numere, dacă nu mă-șel, peste 25 de „membri”. De la „podul” format de barajul hidrocentralei de la Porțile de Fier I, pînă la cel care se construiește în apropiere de Brăila, Dunărea este traversată de splendide arcuri de beton și oțel care suportă un trafic rutier intens; în timp ce dantelăria metalică perfect rectilinie a mai multor poduri de cale ferată completează într-o alternanță dinamică un peisaj creat de om pe fun-

dalul veșnicei curgeri a Dunării. Cînd am trecut cu ani în urmă pe podul de la Giurgeni—Vadu Oii (lungimea totală este de aproape 1500 metri) am rugat șoferul să oprească puțin la fiecare capăt pentru a-i admira „de-a lungul” silueta suplă, ușor convexă cu care îmbrățișează fluviul; era, pentru mine, cel mai frumos pod rutier de la noi pe care-l vedeam...

Dintre podurile de cale ferată, cel al lui Saligny, orice s-ar spune, rămîne cu adevărat o operă tehnică și arhitecturală unică și mă gîndeam că ar merita cel puțin să împlinească veacul „în picioare”. Chiar dacă ar fi să-l comparăm cu „modelul” său de lîngă Edinburgh, Firth of Forth el a fost la vremea aceea o realizare tehnică mai mult decît remarcabilă și nu numai prin dimensiuni, ci și prin noutățile tehnice pe care le-a adus. Cu cît trece timpul cu atît parcă valoarea lui... romantică sporește, deși el continuă să servească în condiții bune traficul feroviar.

Este în afara oricărei îndoieli însă că noile poduri construite paralel cu

acela centenar, concepute într-o configurație complexă și originală, unică la noi în țară și mai rar întîlnită în lume, podurile de la Cernavodă, așadar, constituie o realizare ce se înscrie de minune pe de o parte în „arhitectura” monumentală, impunătoare a fluviului însuși, și pe de altă parte, în eforturile făcute de întreaga țară pentru a-i aduce chipul tot mai aproape de modernitate, potrivit cu noile exigențe ale dezvoltării impetuoase pe toate planurile, inclusiv transporturile. Frumoasele arcuri în sus și în serpentine pe care le înscrie podul de pe noua autostradă în geometria armonioasă a zonei stației de cale ferată Cernavodă-Pod conferă peisajului o puternică notă de inedit, un farmec aparte. Anul trecut timp de aproape trei luni — cît mi-am desfășurat activitatea pe șantierul platformei Centralei nucleare electrice de la Cernavodă — nu mă mai săturam admirîndu-le din toate părțile; o dată am avut chiar șansa unei plimbări de agrement pe Dunăre și am privit cele două poduri gemene —

deși născute la un veac distanță! — și paralele; mi se părea că, de la o oarecare distanță, ele poartă un dialog pe verticala timpului, unul exprimând „punctul de vedere” al esteticii și tehnicii de la sfârșitul secolului trecut, celălalt, opțiunea pentru modernitate, masivitate și rezistență sporită, reclamată de noile cerințe de trafic.

Dintre podurile canalului Dunăre-Marea Neagră m-aș opri puțin la cîteva; pentru mine, de exemplu cele de la Medgidia constituie simbolice arcuri de triumf prin care ești invitat să iei primul contact cu orașul. Venind dinspre București, Medgidia te întâmpină cu arcul de cerc al podului rutier. M-am oprit de cîteva ori pe el și am admirat noua înfățișare a orașului, împărțit în două (am putea spune că sînt Orașul vechi și Orașul nou) de oglinda ușor învălurită a apelor canalului. De pe pod îți apare într-o splendidă panoramă nu numai orașul în sine ci și unele „întimități”, cum ar fi noua și reconfortanta faleză creată pe ambele maluri; de pe pod se văd ici-colo pescari ama-

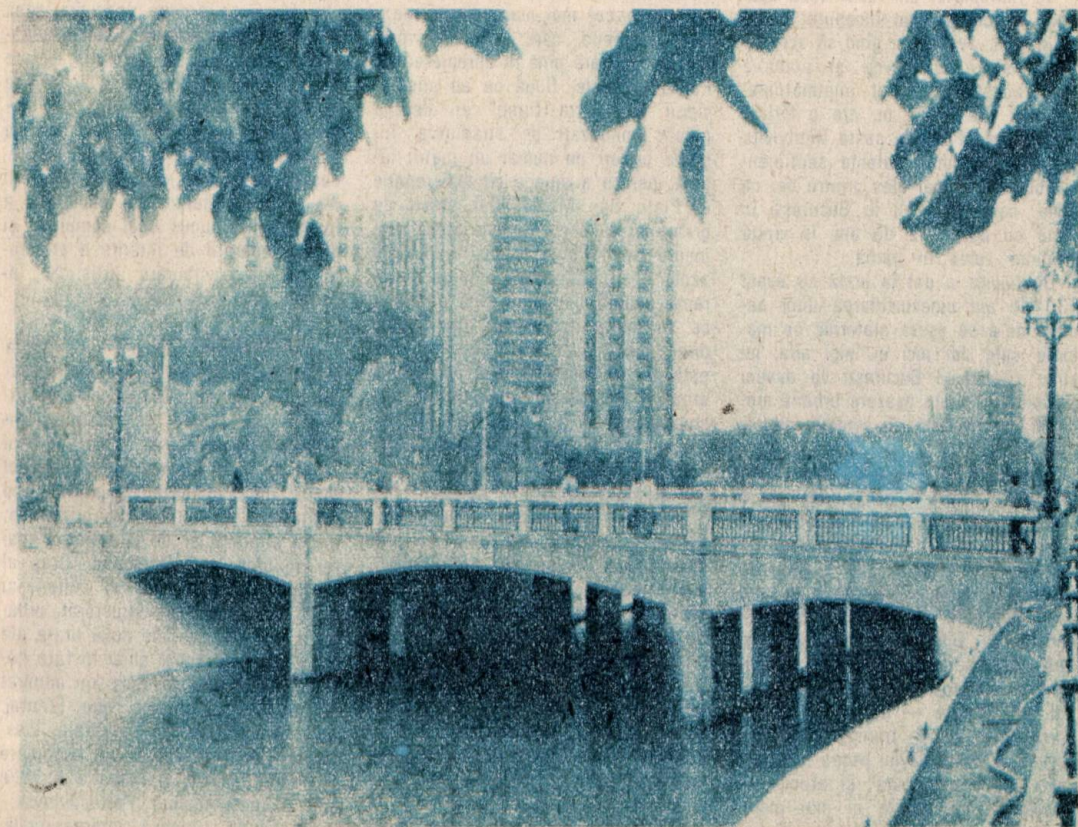
tori așteptînd cu emoție zmucitura undișorilor... Celălalt pod servește ca-lea ferată și este parcă mai sobru, mai geometrizat în dantelăria metalică a infrastructurii sale; acesta te întâmpină la intrarea în Medgidia atunci cînd vii de la Constanța...

Încă nu am auzit pe cineva care să conteste faptul că „podul într-un picior” de la Agigea, construit tot peste „canalul mare” nu ar deține înțietatea în cel puțin două privințe: frumusețe și inedit. Tocmai de aceea vă propun un popas dacă nu în virful stîlpului masiv înalt de 85 metri, măcar pe el sau la o oarecare distanță, de unde i se poate admira în toată splendoarea forma neobișnuită, plăcută la vedere.

Mai înți se cuvine să facem o precizare, cu atît mai necesară cît chiar documentația consultată referitoare la podul de la Agigea nu o face, deși se impunea... Cine crede că podul ancorat de la Agigea — termenul ancorat este cel consacrat pentru asemenea poduri — este

prima construcție de acest fel din țara noastră se înșală; de cîte ori veți fi trecut, stimăți cititori, pe un pod lat de numai cîteva metri, lung de vreo sută de metri, situat pe Cîșul Repede, în centrul frumosului oraș Oradea!? Dacă aveți spirit de observație — și dacă, firește, vă interesează tema podurilor — veți fi constatat că acel pod nu este unul obișnuit, ci unul ancorat cu niște cabluri puternice, pornind în mînunchi de virful unui pylon înalt de vreo 30 metri, situat aproape de unul din maluri. În ce mă privește, mărturisesc că ultima dată — poate și din nevoia... documentării pentru aceste articole! — m-am oprit pe el pentru a citi pe placa memorială cine l-a construit și cînd; podul este opera constructorilor orădeni și a fost înălțat în anul 1974; probabil că ar fi fost nimerit să se menționeze și faptul că este primul pod ancorat din România.

Podul de la Agigea „a venit” mai tîrziu, după un deceniu; este drept însă că îl depășește în lungime de aproape trei ori (are 273 metri) și

de șase ori ca lățime (20 metri). Podul a fost prevăzut cu cinci perechi de cabluri ancorate în sistem radial de un singur pilon vertical, amplasat pe malul stâng al canalului. Pilonul în formă de A are înălțimea impunătoare de 85 metri, ceea ce înseamnă aproximativ cât hotelul Intercontinental din București... Pilonul este din beton armat, iar tablierul (podul propriu-zis) are o structură mixtă fiind compus din patru grinzi metalice cu inimă plină și o placă din beton armat. Cablurile de ancoraj sînt formate din pachete de fasciculi cu fire paralele; podul are două travee laterale de 40,5 metri la nord de pilon, iar la sud o travée centrală de 4 x 40,5 metri, ceea ce înseamnă că este cea mai mare deschidere realizată pînă acum la podurile de șosea din România; traveea de echilibră are 30 metri. Așa cum afirmă specialiștii, caracteristicile geometrice și mecanice ale podului sînt comparabile cu cele ale unor lucrări similare pe plan mondial.

Nu întîmplător am făcut acea asociere disjunctivă din începutul acestor pagini; aveam de gînd să scriu și ceva despre Dimbovița și podurile sale; acestea nu sînt impunătoare, dar nici rîul însuși nu are o lățime prea mare... Podurile peste Dimbovița au totuși anumite valențe sentimentalo-romantice, mai ales pentru cei ca mine, care au venit în București în urmă cu peste 32 de ani, la vîrsta primelor tulse în barbă...

Dimbovița a dat în urmă cu exact 530 de ani binecuvîntarea unor oameni de-a se așeza statornic pe malurile sale dar nici ei, nici apa, nu știau că orașul București va deveni cu timpul o mare așezare urbană modernă, căreia astăzi îi spunem metropolă.

Bucureștiului — așa cum arată astăzi — i-ar fi stat bine cu o Dunăre, dar nimeni nu s-a gîndit că ar putea aduce fluviul făcîndu-l să împartă metropola noastră în două. În schimb s-a gîndit o altă variantă care este pe cale de a se realiza și anume ca Dimbovița cea firavă și fără prea mare debit, nici cu dimensiuni impunătoare, să ducă Bucureștiul la... Dunăre — ba chiar mai departe, la mare — transformîndu-l în port. Este drept că nu putea face așa ceva „de una singură” și atunci s-a întovărășit cu fratele ei mai mare, Argeșul...

De sute de ani, Dimbovița a curs ascultătoare și cuminte prin mijlocul orașului dar atunci Bucureștiul era un fel de tîrg, căruia i se potrivea aspectul natural, pur al apei. Începînd cu secolul trecut însă Dimbovița a trebuit să se supună unor lucrări de amenajare, ajungînd ca la sfîrșitul secolului să se realizeze lucrări care i-au schimbat destul de mult cursul. Abia în urmă cu cîțiva ani avea să primească Dimbovița înfățișarea pe care o merita atît rîul, cît și Capitala.

ÎNSEMNE ALE ISTORIEI

VENETIA. Cum ar arăta Venetia fără miniaturile aruncate peste sistemul de canale ce se substituie în bună măsură circulației urbane, rutiere ori pietonale?

După ce coboară din tren, vizitatorii orașului lagunar trebuie să treacă peste Canal Grande folosind primul dintre cele trei poduri, cite sînt în total, peste cel mai mare dintre canalele venețiene, care șerpuiește prin oraș de la gară pînă în apropierea lui Palazza Ducale. După ce au pus piciorul pe „terra firme” ei aleargă parcă hipnotizați pe străduțele, înguste uneori de numai un metru lățime, pentru a ajunge cit mai repede în Piața San Marco. Dar, oricît de grăbiți ar fi, ei se opresc cîteva momente pe Il Ponte Rialto, fiindcă de acolo li se înfățișează o largă panoramă asupra Canalului și a palatelor ce se înșiră unul după altul ieșind direct din apă. În plus, podul în sine este o construcție de artă, în deplină armonie cu „mediul înconjurător”. Vechimea lui — așa cum se vede astăzi — se măsoară în secole. Au rămas documente atestînd că în acel loc au fost construite poduri... efemere, cu mult înainte. În secolul al XV-lea o pasarelă din lemn s-a prăbușit în apă cu oamenii cu tot. Apoi, s-a construit un pod acoperit, cu o secțiune deschisă, cunoscut și pictat de Carpaccio. A trebuit să se scurgă un întreg secol — al XVI-lea — pentru ca două generații de iluștri arhitecți, între care Michelangelo, Sansovino, Palladio să propună diferite proiecte pentru construirea unui pod viabil. Se pare că celebritatea lor nu a fost de ajuns de convingătoare de vreme ce podul a fost construit după

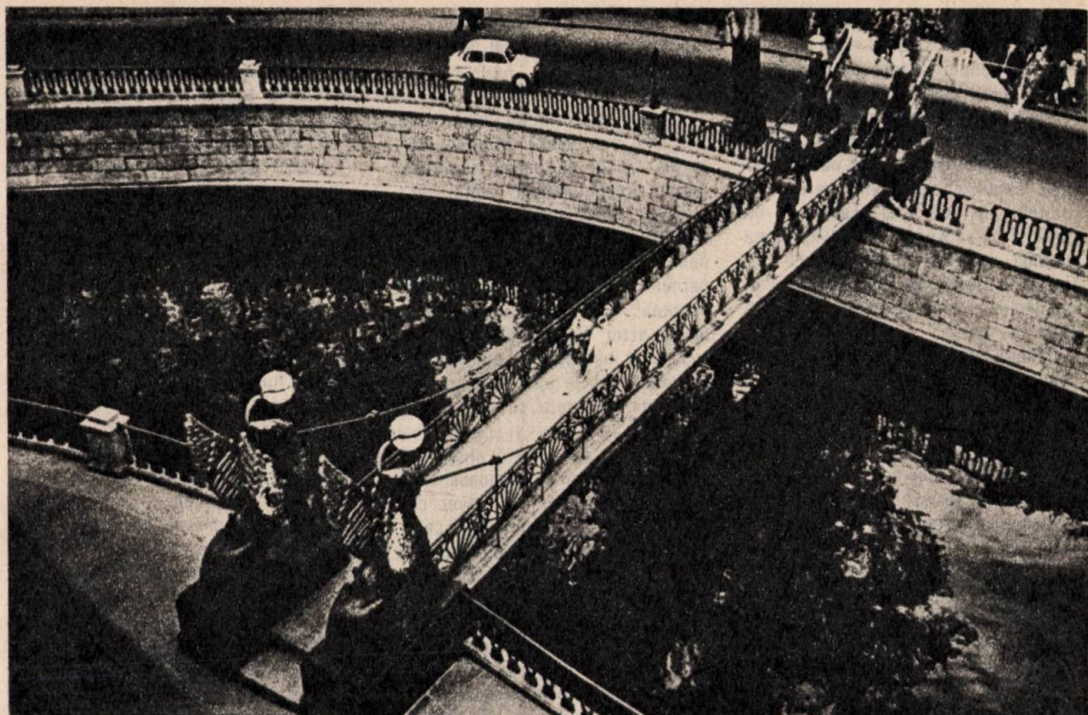
Amplele și complexe lucrări de amenajare a Dimboviței nu puteau să nu cuprindă și construirea unor poduri noi care să unească noile maluri, frumos taluzate, creînd apei o altă albie; dar translația nu s-a făcut pe orizontală ci pe verticală... Pe distanța de 10 kilometri, între Ciurel și Văcărești s-au construit peste o duzină de poduri a căror lungime nu este decît de 30—70 metri, dar ele se încadrează armonios în noua înfățișare a Dimboviței, a cheiurilor sale.

Proiectul unui „outsider”; este Antonio da Ponte, cu nume parcă predestinat și a fost suficient acest Il Ponte Rialto pentru ca el să rămîna celebru pînă în zilele noastre...

Podul a fost realizat din piatră de Istria și chiar dacă este așezat peste Canal Grande, prin frumusețea decorațiunilor arhitectonice exterioare, prin frumoasa acuire deasupra apei, ca și prin numeroasele mici magazine — toate cu souveniruri! — are o alură miniaturală, cu valoare de simbol pentru întregul oraș. În ultimele decenii — asaltat deasupra de milioane de turiști și „atacat” pe desubet de fumul miilor de vaporetti — el a dat semne de oboseală; a fost grabnic supus unei complexe și dificile operații de întărire a structurii și de restaurare artistică, încheiată în anul 1977.

LENINGRAD Poposim în cealaltă Venetie a Nordului, Leningrad. În orașul cu aproape cinci milioane de locuitori, al doilea ca mărime din URSS, după Moscova, fondat în anul 1703 de către luminatul țar Petru cel Mare, impresionează în primul rînd arhitectura sa întinsă pe orizontală, într-o armonie și de o simetrie mai rar întîlnită pe mapamond. Oraș al revoluției, dar și oraș al culturii și artei, Leningrad este structurat, urbanistic vorbind, pe cele două brațe ale Nevei care se unesc chiar în fața hotelului Leningrad de unde am admirat și eu larga panoramă spre Ermitaj, spre Amiralitate și Catedrala Issaievski, ori fortăreața din apropiere (cu silueta suplă și înaltă a turnului său central) numită Petropavlovsk.

În lumea turistică internațională,

podurile oraşului au devenit însă cel mai specific simbol, alături de nopţile albe care durează de la 10—15 iunie pînă la 25 iulie.

Podurile Leningradului ar putea fi împărţite în două categorii: cele construite pe canalele interioare şi cele construite peste Neva. Primele sînt miniaturale, cu arhitectură veche şi bogată, cu straturi şi basoreliefuluri la capete, cu grilaje din metal splendid filigranate. Podurile peste Neva — mai ales cele peste Balşaia Neva — au un „statut” aparte în ambianţa şi peisajul oraşului. Pentru a admira cit mai multe dintre podurile peste canale n-ai decît să alegi una din două posibilităţi: să străbaţi oraşul per pedes şi atunci le admiri ca pieton permiţîndu-ţi răgaz şi popas chiar pe ele, sau să te îmbarci la unul din debarcadere pe un vaporuş „lent” (nu pe o Raketa) şi atunci le acorzi mai puţină atenţie căci ghidul îţi explică în detaliu principalele monumente de arhitectură ce „îmbracă” armonios cheiurile.

Merită să ne oprim puţin la podurile construite peste cîteva canale interioare ale Leningradului. Cele mai frumoase şi mai interesante poduri le întîlneşti pe canalul Fontanka; acest canal lung de 6,7 Km şi lat de 35—70 metri, porneşte din Neva în

dreptul Grădinii de vară şi se varsă tot în fluviu lîngă clădirea Amiralităţii, care încheie splendid cel mai frumos bulevard al oraşului, cunoscut în întreaga lume sub numele de Nevski Prospekt.

O călătorie de agrement pe Fontanka începe de la podul Anichkov; numit astfel după un important om de arme al lui Petru cel Mare, care a construit la începutul secolului 18 primul pod (din lemn). Cel care se vede astăzi a fost ridicat în anul 1841.

Valoarea lui artistică şi arhitectonică stă în grilajul filigranat în metal şi mai ales în cele 4 sculpturi reprezentînd 4 cai în poziţii diferite.

În perioada 1785—1788 au fost construite peste acest canal 7 poduri asemănătoare, dintre care cel mai bine s-a conservat pînă astăzi podul ce poartă numele savantului Lomonosov. Cele două turnuri-pilon care străjuiesc deschiderea centrală constituie nu numai elemente de frumuseţe, ci fac parte din osatura de rezistenţă a podului; el aminteşte de Tower Bridge din Londra. Podul Obuhov a fost reconstruit de mai multe ori pînă cînd în 1940 i-a fost dată forma actuală; a fost lărgit considerabil, arcelele din fier beton au fost placate cu granit, iar pe pod au fost

amplasate frumoase obeliscuri tot din granit şi lampioane.

Un alt pod ce prezintă un interes deosebit este cel numit „egiptean”. Construit în 1826, el avea la capete 4 obeliscuri (amintind de cel din Place de la Concorde din Paris) şi tot atîţia sfînci din fontă.

În anul 1905, cînd pe pod a trecut un escadron al cavaleriei imperiale din cauza efectului de rezonanţă, podul s-a prăbuşit în apă. Numai cei patru sfînci au putut fi recuperaţi şi ei şi-au regăsit locul la capetele noului pod, reconstruit, în acelaşi stil „egiptean”, abia în 1955.

Undeva, pe cheul canalului Fontanka o placă memorială aminteşte că la nr. 185, se află casa părinţilor marelui poet Puşkin, care a locuit în ea între 1817—1820, după ce-şi va fi petrecut cîteva ani lîngă Leningrad, urmînd liceul din Tarskoe Selo, astăzi frumosul oraş Puşkin. De asemenea, multe locuri evocă prezenţa lui Lenin în această parte a oraşului.

După ce trece de podul Staro-Kalininka, canalul se varsă în Neva, în apropierea punctului în care a fost construit crucişătorul Aurora, cu rolul şi semnificaţia bine cunoscute pentru Revoluţia din Octombrie.

Canalul Kriukov a fost construit între anii 1717—1720 pentru a uni

Neva cu afluentul său mai mic Moika, iar la sfîrșitul secolului al XVIII-lea canalul a fost prelungit pînă la Fontanka. Canalul are o lățime de 23 metri și o lungime de numai 1,13 km. În afara puținelor poduri, dar la fel de frumoase, care se pot admira de-a lungul cheiului, întâlnești piața Teatrului și clădirea Teatrului de operă și balet Kirov, reputat în lumea întreagă datorită tinutei artistice deosebit de înalte pe care a atins-o în îndelungata sa existență de peste 200 de ani.

Canalul Moika, lung de 4,6 km și lat de 40 m, este traversat și el de frumoase poduri, toate cu balustrade din metal forjat miniatural, iar unele cu frumoase lămpioane la capete, între care se disting prin coloritul specific podul albastru și podul roșu.

Moika străbate cea mai interesantă parte a zonei centrale a orașului; de-a lungul cheiului său întâlnești multe monumente de arhitectură între care Catedrala Isaakievski, ansamblul numit „Noua Olandă”, palatul Stroganov, castelul Mihailovski, palatul Luspovski și altele.

Deși mai puțin estetice, dar mai monumentale, podurile peste Neva atrag mai mult interesul turiștilor,

mai cu seamă al celor străini și în special noaptea, dar mai ales în nopțile albe.

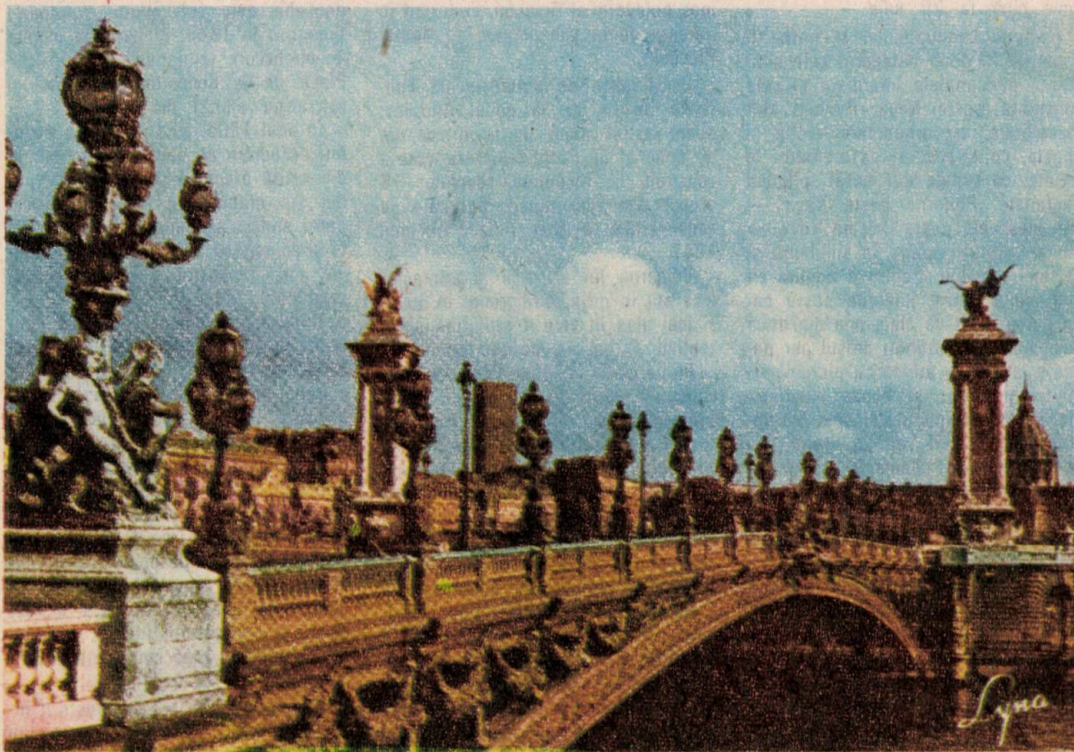
Atunci asisti la un dublu spectacol: unul este oferit de ambianța generală creată de lumina naturală — puțin „imponderabilă” față de ce știm și trăim noi în mod obișnuit acasă! — fiindcă soarele, deși apus demult, încă mai are puterea să-ți permită citirea ziarului la ora 1 noaptea!... Celălalt spectacol are tot un caracter neobișnuit, de unicat.

El este așteptat cu emoție de toți cei veniți de pe alte meleaguri și nimeni nu socotește că face un efort rămînînd pe străzi și pe bulevarde pînă la ora 2 noaptea; atunci ei se adună în grupuri gălăgioase îndreptîndu-se spre cheiurile Nevei ca să fie de față la momentul în care se declanșează ridicarea podurilor pentru a lăsa vapoarele să treacă în ambele sensuri: dinspre și spre Marea Baltică. La ambele cheiuri ale Nevei turiștii creează o atmosferă dezordonată, dar nu stînjenitoare; căci nimeni nu se mulțumește numai cu un „act” al spectacolului, toți vînd să admire cit mai multe poduri ridicate și să urmărească trecerea lină și in-

ceată a vapoarelor de diferite mărimi.

În această atmosferă, o plimbare pe Neva se transformă dintr-un simplu agrement într-o delectare spirituală și sufletească; fiindcă asisti la tot ce-ți poate oferi Leningradul mai frumos pe timp de noapte... alba! Abia spre orele 4—5 dimineața îți pui problema oboselii și dacă mai ai putere îți permiți să întirzi prin oraș pînă cînd soarele își face iarăși apariția, după cîteva ore de absență!

PARIS. Este o mare deosebire între a privi podurile Senei de la înălțimea turnului Eiffel și a le admira de aproape, plimbîndu-te pe ele sau așezat comod în unul din acele frumoase vaporaze, cărora parizienii le spun bateaux-mouches. De sus, de la 300 metri înălțime, le surprinzi succesiunea și abia le descifrezi siluetele, dar cînd te afli lîngă ele îți dai seama de monumentalitatea și lucrătura artistică a podului Alexandru al III-lea, de exemplu, de frumoasele arcade ale lui Pont Neuf, sau poate îți amintești de versurile lui Apollinaire, cînd te afli pe podul Mirabeau („Sous le pont Mirabeau/ Coule la Seine/ et nos amours/ faut-il qu'il m'en souvienne/ La joie venait toujours après la peine”).

Pentru vizitatorii Parisului care s-au desfășurat cu o plimbare pe Sena, două poduri le vor rămâne mai ușor în memorie, fiindcă croaziera cuprinde spațiul dintre ele. Pont Neuf, dincolo de Ile de la Cité (pe care se află Notre Dâme, Palais de la Justice și Sainte Chapelle) și le Pont Mirabeau

Între aceste două poduri, pe o distanță de cițiva kilometri și se oferă prilejul de a admira o bună parte din cele mai frumoase palate, muzee, monumente, dar, toate văzute de la distanță. Ceea ce poate trece neobservat pietonului care este pe podul Bir Hekeim sau pe Grenelle, nu-i poate scăpa dacă se află într-o ambarcațiune de agrement. Între cele două poduri se află o copie fidelă, bine realizată, a statuii Libertății, înaltă de aproximativ 10 metri; deci redusă de zece ori față de originalul aflat în rada portului New York; este un dar făcut de locuitorii marii metropole americane Parisului, ca un semn de recunoștință și ca un fel de „compensare” pentru gestul prietenesc făcut de Franța acum mai bine de un secol, când a oferit New-York-ului Statuia Libertății. Dacă podul numit „al artelor” nu impresionează prin ținuta lui artistică, atunci sigur, trecând pe el, îți aduci aminte că în apropiere se află celebrul Luvru și poate fi un argument pentru a pătrunde în acest unic univers al artei. La fel cum le Pont de la Concorde — fără a-și etala mari valențe arhitecturale, te „scoate” direct în Place de la Concorde unde vei admira obeliscul de la Luxor (oferit de egipteni Parisului în 1835) ca și cele 24 monumente cu statui, reprezentând 24 orașe ale țării care au luptat pentru apărarea Parisului în primul război mondial.

LONDRA — Dar podurile Tamisei? Prin ce impresionează ele, sau în ce fel dau orașului o notă de distincție, de frumusețe, de inedit? Pentru mine, cel mai important rămâne Blackfriars Bridge, deși sub aspect estetic este poate cel mai puțin impunător. M-am legat sufletește de el fiindcă, situat cel mai aproape de locul în care-mi aveam „reședința”, a fost primul cu care am luat contact vizual; și tot de pe el am avut prima panoramă asupra Tamisei ca și asupra orașului întins de-a lungul fluviului; într-o parte distingeam siluetele monumentale, grele, dar cu o puternică, personalitate arhitectonică,

ale lui Big Ben, Parlamentului și Westminster Abbey, iar în partea cealaltă se află Turnul Londrei, noul și sofisticatul Centru de cultură și artă Barbican, St. Paul's Cathedral ca și cel mai înalt zgiriu-nori al Londrei în care își are sediul National Westminster Bank, The Tower Bridge și alte construcții monumentale care conturează nu numai personalitatea cheiurilor Tamisei, ci și pe cea a orașului însuși. Și tot de pe podul Blackfriars m-am gândit că aș putea face o plimbare cu vaporușul pînă la Greenwich, pentru a vedea ceasul după care aflăm ora exactă, noi toți de pe această planetă!

Toate podurile din Central London — între care mai amintesc câteva: Lambeth, Vauxhall, Waterloo, Westminster, London Bridge — constituie entități constructive destinate; toate formează însă un ansamblu uni-

tar, o simbioză armonioasă cu fluviul și cu orașul. Unul dintre acestea are o valoare arhitecturală și simbolică deosebită; este Tower Bridge care-și trage numele de la faimosul Tower of London din apropiere. Podul în sine este o operă de artă datorită bogatei ornamentații exterioare a celor două turnuri-pilon care susțin tablierul propriu-zis. Este o construcție masivă în ansamblu dar când te afli în vapoarașul de agrement, aceasta nu te copleșește, fiindcă ești atent la linia arhitecturală, la decorațiunile care-l împodobesc, la forma lui care te duce cu gândul chiar la Tower of London. Chiar și după ce vaporușul a trecut sub înaltele arcade, pasagerii își întorc privirile spre pod, avînd ca fundal întreaga panoramă a orașului de care te îndepărtezi tot mai mult cu gândul la ... Greenwich.

CONSTANTIN CHIFANE

HIBAKUSHA

Hibakusha este un cuvânt japonez admis în vocabularul internațional pentru că exprimă o realitate unică și înseamnă „persoană sau persoane afectate de explozia atomică”, adică victimele directe și indirecte ale bombelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki, din august 1945, și ale radiației, precum și urmașii lor, cărora le spunem impropriu, supraviețuitori.

Pentru a obține un certificat de hibakusha, și odată cu acesta dreptul la anumite facilități, un supraviețuitor trebuie să probeze că fie s-a aflat în momentul exploziei pe o rază de până la aproximativ 4 kilometri distanță de epicentru, fie a pătruns în zonă în primele două săptămâni de la bombardament, fie a îngrijit victimele, fie mama sa s-a aflat în situațiile de mai sus în lunile sarcinii. Chiar și astăzi, la aproape 45 de ani de la tragicele evenimente, se înregistrează noi cereri pentru obținerea certificatelor de hibakusha.

Cît de mulți hibakusha există? Este greu de dat un răspuns precis. În general statisticile privind numărul și situația lor sînt diferite sub raportul sistemului de calcul și sub cel al rezultatului propriu-zis. Există hibakusha înregistrați oficial, purtători ai certificatelor respective și al căror număr se ridică la aproximativ 180 000 în orașul și în prefectura Hiroshima și 190 000 la Nagasaki și în alte localități din Japonia. Dar nu toți hibakusha au solicitat asemenea certificate...

Hibakusha, spre deosebire de alte persoane afectate de radiații în timpul testelor nucleare sau al unor accidente, sînt ființe unice în sensul că au supraviețuit unui fenomen unic, limitat din fericire, pînă acum, doar la cele două orașe nipone. Ei sînt produsul unei calamități provocate de om, prin surprindere, care a adus moartea sau rănirea întregii populații de pe o mare suprafață urbană, a distrus întreaga comunitate, inclusiv mediul său de muncă și viață, organizarea sa socială. Distrugerile provocate celor două orașe au fost atît de mari încît acestea au încetat practic să existe timp de cîteva zile, ca entități sociale distincte. Atît de mulți medici, meseriași, vinzători, șoferi, pompieri, polițiști etc au pierit sau au fost răniți încît serviciile sociale au fost paralizate. Mii de copii au rămas orfani, iar nenumărați părinți și-au pierdut copiii.

Hibakusha sînt cei ce au supraviețuit rănilor provocate de șocurile mecanic și caloric al deflagrației, precum și radiațiile atomice, persoane cu organisme viguroase la data bombardamentului, cei mai puțin rezistenți suferind, în cel mai fericit caz, încă în primele luni după bombardament, din cauza rănilor sau a complicațiilor acestora.

Oamenii de știință apreciază că nu au fost studiate încă suficient aspectele socio-economice, psihologice și morale ale celor două bombardamente. Dezintegrarea familiilor hibakusha, în special efectele pierderii membrilor mai tineri ai familiilor, a caselor și gospodăriilor lor, a locurilor de muncă oferă indicii dintre cele mai tulburătoare. De asemenea, dezintegrarea comunităților, transformarea celor două centre urbane în „orașe moarte” au dus la distrugerea resurselor vitale, la migrarea temporară în căutarea de îngrijiri medicale, hrană și adăpost.

SUFERINȚE FIZICE...

Hibakusha sînt purtătorii unor efecte de durată ale bombardamentelor atomice, care le creează numeroase dificultăți în încercarea de a avea o existență cît de cît normală. Sînt oameni care au îndurat suferințe atît de intense încît mulți dintre ei i-au invidiat pe cei ce au pierit în timpul sau puțin după cumplita deflagrație atomică.

Cei răniți, desfigurați de arsurile mari și tumefiante care au stigmatizat pentru toată viața pe unii dintre hibakusha, cei ce poartă încă în carnea lor cioburi de sticlă sau fragmente de alte obiecte dure, cei ce și-au pierdut ochii, picioarele sau mîinile nu au și n-au avut nevoie de teste clinice pentru a li se stabili cauza suferințelor fizice.

Zeci de mii de hibakusha au pierit, însă, după bombardamente, din cauze cum sînt lipsa poftei de mîncare, răceală, vomă, diaree, febră, scăderea globulelor roșii din sînge, căderea părului sau alte simptome, pînă cînd cercetările medicale au confirmat legătura de la cauză la efect între cele două explozii atomice și asemenea simptome. Zeci de mii de hibakusha au trebuit să treacă pentru aceasta prin sălile Spitalului atomic și prin cele ale Fun-

dației pentru cercetarea efectelor radiației din Hiroshima. Sînt acum bine documentate și demonstrate de oameni în alb din cele două instituții legăturile directe dintre radiațiile emanate de bombe de la Hiroshima și Nagasaki și maladia leucemia și alte boli ale sîngelui, anemii, unele tumori maligne, cataracte, anomalii cromozomice.

Dar legăturile directe dintre cele două bombe și alte maladii de care hibakusha sînt afectați într-un procentaj neobișnuit de mare, în comparație cu populația din alte zone ale Japoniei, nu sînt încă deplin documentate. Absența acestei „confirmări” nu poate aduce însă nici o consolare acelor hibakusha care au tulburări cardiace, circulatorii, metabolice, neuropsihice, hepatice, hipertensiune și alte suferințe. Desigur în polida absenței confirmărilor, se admite ipotetic posibilitatea unor legături. Un grup de medici din Hiroshima au observat că mulți hibakusha se plîng de stare cronică de oboseală și lipsă de rezistență la infecții virale curențe și au conșcis că ar putea fi vorba de o posibilă slăbire a sistemului imunitar al organismelor de către radiația nucleară.

Dintre supraviețuitori cei mai crunt afectați de bombe atomice au fost pruncii din pîntecele mamelor lor. În lunile de după holocaust s-a semnalat un procent foarte

ridicat de nașteri premature și avorturi spontane, iar un mare număr dintre cei 1 300 de nou născuți care au putut fi examinați la Hiroshima au devenit handicapați — malformații fizice sau oligofrenie. S-a stabilit o corelație statistică între malformații, debilitate fizică și expunerea la radiațiile nucleare. Astfel, din 545 de nou născuți după bombardamentele de la Hiroshima și Nagasaki, examinați într-un singur studiu, 45 au fost diagnosticați drept microcefali și oligofrenici.

Cele mai multe semne de întrebare le ridică, sub aspectul confirmării legăturii cu bombele atomice, „hibaku nisei”, descendenții hibakusha. Cercetările efectuate la cele două instituții medicale menționate mai sus au scos la iveală date neliniștitoare. Acești hibaku nisei au, în general, o stare constituțională fragilă și o predispoziție spre cefalee, hemoragii, tulburări auditive, gripe și altele. Între multe probleme neelucidate care-i privesc se află genul de relație dintre anomaliile cromozomice și malformațiile nou născuților. Vor fi necesari încă alți zeci de ani de cercetări pentru a stabili cât mai exact care sînt consecințele de durată ale bombardamentelor atomice. Pînă atunci, hibakusha își vor purta numele ca pe povarăă copleșitoare și pe lângă durerile fizice și psihice cumplite vor fi chinuți de spectrul transmiterii la urmași a întregului cortegiu de suferințe.

Domul atomic, singura ruină a bombardamentului atomic păstrată ca atare la Hiroshima.

Cenotaful memorial din Parcul păcii, dedicat victimelor bombardamentului atomic de la Hiroshima. Pe criptă se poate citi emoționantul angajament: „Fie ca voi toți să dormiți în pace, pentru că noi nu vom repeta răul”. Aici hibakusha organizează numeroase acțiuni pentru pace, pentru ca tragedia care le-a marcat existența să nu se mai repete.

catricile hibakusha ar fi molipsitoare și de la evitarea inerentă a contactului cu ei, s-a ajuns treptat la evitarea angajării și tratarea lor în societate ca „invalidi atomici”. A contribuit la pierderea locurilor de muncă, cu excepția funcționarilor de stat al căror post era garantat de lege, randamentul lor mai scăzut, provocat de suferințele fizice și psihice pe care le îndurau.

Teama de a nu-și pierde locul de muncă și, deci, mijloacele de trai i-a făcut pe mulți hibakusha să ascundă pînă în ultimul moment existența și natura suferinței lor. La aceasta s-au adăugat treptat și alte discriminări. Chiar șansele profesionale ale hibaku nisei, fiii și nepoții hibakusha, sînt compromise de faptul că părinții și bunicii lor au fost victimele celor două bombardamente atomice.

De asemenea, la căsătorie, fiii și fiicele hibakusha sînt respinși ca parteneri de teama de a nu transmite descendenților lor „moștenirea atomică”, astfel încît, în majoritatea cazurilor, urmașii lor se căsătoresc între ei.

Pentru a evita aceste discriminări și a nu fi cunoscuți ca supraviețuitori ai bombardamentelor atomice, unii hibakusha s-au mutat în alte localități din țară, dar acest lucru nu i-a ajutat decît pe cei ale căror registre de familie s-au pierdut în timpul războiului.

Registrul de familie este un sistem de evidență a populației, specific japonezilor. În el se consemnează toate evenimentele intervenite în viața familiei japoneze și-l urmează pe japonez oriunde s-ar deplasa. Ele sînt întocmite și se păstrează la primărie, unde pot fi consultate. Cînd două familii urmează să se înrudească prin căsătorie copiilor lor, aceste registre sînt studiate cu atenție.

De regulă, căsătoriile se efectuează prin intermediul unor mijlocitori care au chiar și atribuții de detectivi particulari, vizînd obținerea unor informații cît mai precise asupra candidatului sau candidatei la mariaj. Devine astfel aproape imposibil pentru hibakusha și urmașii lor să-și ascundă „trecutul atomic” și să se sustragă discriminării.

...ȘI DISCRIMINARE

Cauza pentru care unii supraviețuitori n-au solicitat documentele oficiale și facilitățile respective rezidă în implicațiile sociale ale acestui statut. Mulți hibakusha au evitat să-și exteriorizeze suferințele în virtutea tradițiilor nipone care le interzic acest lucru, astfel încît au fost situații în care nici unele dintre rudele cele mai apropiate n-au cunoscut mult timp existența și cauza suferinței lor. Pentru alți hibakusha sentimentele de compasiune pe care le inspirau celor din jur erau insuportabile.

Cauza cea mai importantă o constituie discriminarea la care treptat au fost supuși. De la temerile inițiale că ci-

Pe de altă parte, facilitățile acordate hibakusha sînt considerate insuficiente de aceștia. Ele se referă, de regulă, la acoperirea cheltuielilor — consultațiilor și îngrijirilor — medicale pentru unele maladii, sau prime speciale, și numai în puține cazuri iau forma unor ajutoare de invaliditate.

Supraviețuitorilor nu li s-a recunoscut statutul de invalizi și nu primesc asistența acordată acestei categorii sociale, nici ei, nici urmașii lor. Un asemenea statut le-a fost refuzat în primii ani de după război, cînd Japonia s-a aflat sub ocupația trupelor americane, pe de o parte din cauză că nu erau bine cunoscute efectele de durată ale radiațiilor, iar pe de altă parte, pentru că autoritățile de informații despre consecințele bombardamentelor atomice, menținîndu-se pe poziția că ele nu s-ar fi deosebit de celelalte bombardamente decît prin faptul că bombe au fost mult mai puternice decît cele clasice. Aceasta, din dorința de a evita asimilarea juridică a armelor atomice cu gazele de luptă asfixiante și toxice interzise de protocolul de la Geneva din 1925 pentru suferințele inutile și inumane provocate victimelor.

Hibakusha s-au constituit cu timpul într-o serie de organizații reunite pe plan național în Hidankyo, Federația japoneză a organizațiilor victimelor bombardamentelor atomice, avînd între revendicările cele mai importante acordarea unei asistențe adecvate. Această revendicare este susținută de mișcarea pentru pace din țară, precum și de unele partide și organizații politice care cer Dietei, parlamentul Japoniei, să voteze în acest sens o legislație corespunzătoare.

TRAUME PSIHICE

În afara suferințelor și discriminărilor sociale despre care am vorbit, poate chiar și mai greu de suportat decît ele sînt suferințele sufletești. Cercetările medicale au sesizat, în special în primii ani de după război, stări de nevroză, apatie, oboseală „atomică”, sentimente de vină și rușine că ei au supraviețuit, dar familiile lor au dispărut.

Cercetătorii au stabilit 3 factori cu efecte psihice puternice asupra hibakusha: 1) amintirile directe, extrem de vii, care se reactualizează ori de cîte ori se vorbește despre armele nucleare sau starea sănătății persoanei respective se deteriorează; 2) un sentiment de alienare de viața politică, economică și socială și 3) cercul vicios al bolii atomice, sărăciei și fricii.

Din 1945, suferințele hibakusha n-au cunoscut nici o ameliorare. Dimpotrivă, ele au fost accentuate de intensificarea cursei înarmărilor nucleare și de experiențele neîncetate care i-au făcut să creadă că apelurile lor n-au fost luate în seamă, iar suferințele lor au fost zadarnice. Suferințele lor au devenit și mai chinuitoare pe măsură ce au fost scoase la iveală fapte ce duc la concluzia că utilizarea celor două bombe atomice n-a fost necesară, așa cum s-a pretins pentru a se pune capăt războiului și că, respingîndu-se alte opțiuni, s-a adoptat decizia de a ataca orașe cu populație densă. Pentru hibakusha a devenit clar că bombardamentele atomice au fost demonstrații de forță, iar ei, departe de a fi fost sacrificați pentru pace au fost doar victime fără sens ale unui act politic irresponsabil.

Ororile pe care le-au văzut continuă să-i chinuie, iar imaginile de coșmar reizbucnesc cu forță din străfundurile memoriei. În majoritatea cazurilor, hibakusha s-au aflat în

În Parcul păcii bate Clopotul păcii în speranța că spectrul nimicirii nucleare va fi definitiv alungat.

situații care nu le-au permis să acorde ajutor celor din jur. Năucii, în stare de șoc, mulți dintre ei au fost constrînși de situație să-și părăsească membrii familiei, vecinii, prietenii sau chiar necunoscuții care le solicitau ajutor, prinși sub dărmături, sau în alte situații critice. Ulterior, hibakusha au considerat această comportare ca o „dezertare” de la datorie, în scopul de a se salva pe ei înșiși, fapt extrem de condamnable și rușinos după codul moral nipon, și nu numai după el, ceea ce le-a generat temeri că propria lor salvare ar fi fost pe seama celor ce au pierit.

Urînd firul gîndurilor hibakusha, cercetătorii niponi subliniază faptul că supraviețuitorii bombardamentelor atomice n-au putut găsi decît rareori sprijin pentru reabilitarea lor morală. Dacă n-au putut răspunde cererilor de ajutor, aceasta s-a întîmplat din cauză că ei au fost convinși de catastrofa atomică, ceea ce demonstrează că, în opinia lor, bomba atomică trebuie să fie blamată și ca armă de natură să distrugă nu numai comunitatea umană, ci și valorile ei morale. Hibakusha care s-au alăturat mișcării pentru pace au declarat că au făcut-o, în parte, și pentru a îndepărta sentimentul că au fost tratați doar ca obiecte de experiență de către cei ce au decis bombardamentele atomice asupra celor două orașe. Prin rolul lor de martor ai evenimentelor și consecințelor acestora, hibakusha își reafirmă umanismul și demnitatea.

În același timp, însă, alți hibakusha s-au lăsat copleșiți de starea de resemnare și apatie generate de faptul că, în pofida apelurilor la interzicerea armelor nucleare, vocile lor nu sînt luate în considerare, ceea ce li face să creadă că sentimentele și suferințele lor nu pot fi înțelese decît numai de alți hibakusha.

Pe de altă parte, pentru hibakusha a trăi înseamnă o luptă neîncetată pentru viață deoarece ei se consideră condamnați să trăiască într-un echilibru foarte precar, la hotarul dintre ființă și neființă. Ei au convingerea că suferințele lor nu vor înceta decât odată cu viața pentru că „bomba atomică nu poate fi tămăduită”.

Deși nu există nici un temei științific pentru identificarea tuturor suferințelor lor cu „boala atomică”, hibakusha nu pot fi niciodată siguri că și cel mai banal guturai nu constituie un ecou îndepărtat al acestei maladii cumplite. Este firesc pentru ei să creadă că orice răceală poate fi debutul tardiv al unor complicații fatale ale maladii atomice, fiind astfel, privați de perspectiva unui „viitor”.

Deși unele din temerile hibakusha ar putea fi considerate ca neîntemeiate, ele nu pot fi, totuși, ignorate fără a denatura tabloul general al suferințelor imaginabile și inimaginabile provocate de bombardamentele atomice. Ei nu pot fi făcuți răspunzători pentru aceste sentimente și pentru faptul că nu mai dispun de forțele și resorturile fizice și spirituale necesare pentru a-și reface viața. Dar simplul fapt că ei reușesc să se mențină în viață constituie o forță formidabilă care se opune armelor atomice, de natură să stimuleze și să amplifice mișcarea mondială pentru pace, pentru interzicerea completă a armelor nucleare.

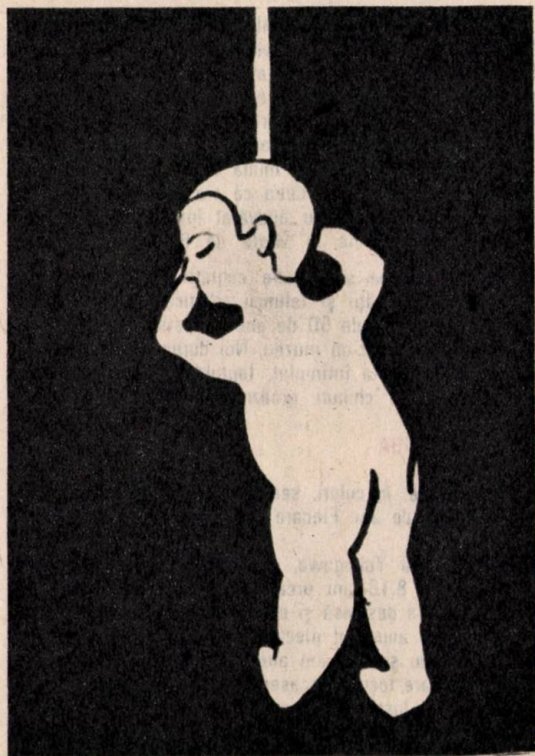
Cei mai mulți hibakusha se află în primele rînduri ale mișcării pentru pace din Japonia și participă la diferite acțiuni desfășurate în alte țări, sau sub egida a diferite organizații internaționale inclusiv a ONU. Unele acțiuni sînt inițiate și duse pînă la capăt, de regulă, numai de hibakusha, cum sînt protestele organizate la cenotafurile

memoriale din parcurile păcii, de la Hiroshima și Nagasaki, ori de cîte ori se anunță efectuarea unei experiențe nucleare, pentru încetarea acestora, pentru eliminarea pericolului nuclear.

Mulți dintre hibakusha au rupt regula tăcerii și au transmis posterității unele dintre cele mai zguduitoare desene și relatări ale teribilului holocaust atomic, mărturii care au devenit armele cele mai puternice împotriva armelor nucleare, capabile, și cu siguranță o vor face, să determine anihilarea acestora din urmă.

IMAGINI DIN INVERN

Sînt momente în viață care se împregnează cu o asemenea forță în profunzimile memoriei încît îți rămîn tot timpul proaspăt vii în suflet. Asemenea momente am cunoscut la Hiroshima, reconstituind cu ochii minții ororile tragediei atomice, dar poate cele mai vii impresii le-am păstrat din acea sală a Centrului cultural al păcii, unde am văzut cîteva sute de desene făcute de hibakusha, îngrămădite pe pereți de sus pînă jos pentru a utiliza fiecare centimetru pătrat. Erau desene dintre cele mai diferite, unele amintind de stîngăcia școlarilor din primele clase, altele de pictura clasică niponă, făcute cu creion, peniță, pensulă, alb-negru sau colorate, pe hîrtie de desen sau simple foi volante, pe spatele fișelor de calendare, de reclame, pe hîrtia folosită la panourile glisante sau, pur și simplu, pe file rupte din caietele de școală ale copiilor sau nepoților. Aproape fiecare desen era însoțit de o explicație scrisă, fie în desen, fie alături, fie pe verso. Am simțit cum din aceste desene, indiferent de gradul de re-

dare a imaginii intenționată, se degajează o forță incomparabilă de sugestie și de stimulare a imaginației. Am înțeles atunci că nimic nu poate egala încărcătura emoțională a mărturiilor, indiferent sub ce formă, ale celor ce au îndurat calvarul și suferințele insuportabile, au cunoscut infernul atomic străin până atunci chiar și imaginației celei mai bogate.

Erau primele 900 de desene ale hibakusha adunate în cadrul campaniei „Să lăsăm posterității imagini ale bombei atomice desenate de cetățeni”, lansate de stația locală a NHK din Hiroshima, ca urmare a gestului spontan al septuagenarului Iwakichi Kobayashi, din mai 1974. Ulterior, am revăzut o parte din aceste desene într-un prim album editat de NHK, în iulie 1977, sub titlul „Goka o Mita”. „Am văzut focul infernului”, iar în ediția engleză „Unforgettable Fire”. „Foc de neuitat”.

Editorul consemnează aici opinii exprimate de hibakusha pentru înțelegerea mai clară a mesajului pe care aceștia au dorit să-l transmită. Multe din explicațiile hibakusha se termină cu cuvintele „gashoo” sau „gashoonembutsu” care implică omagierea celor ce și-au pierdut viața în zilele tragediei. Alți hibakusha și-au exprimat regretul că n-au măiestria necesară de a desena suite de imagini care să transmită și mai concret ceea ce au văzut și au simțit în acele momente de groază.

Referindu-se la miile de oameni înșetați și în agonie pe care i-a văzut murind și nu i-a putut ajuta, **Tzuno Masada**, pe atunci în vîrstă de 75 de ani, scria: „Sînt o femeie bătrînă, fără talent la scris și desen, dar în ciuda acestui fapt am fost obsedată de ideea desenării unei imagini și scrierii unei explicații, astfel încît mulți oameni să poată înțelege prin ce am trecut”.

Au făcut desene chiar hibakusha imobilizați la pat. **Katsu Kawano**, o femeie în vîrstă de 84 de ani, a trimis 5 desene făcute cu minile ei tremurînde, însoțite de o scrisoare: „Am făcut un desen cu minile mele betege. Imaginea arată numai o parte din suferința strînsă în inima mea din acea încercare”.

„Minile îmi tremură și inima îmi zvicnește cînd mă gîndesc cum să prezint ceea ce s-a întîmplat, așa încît imaginea să poată fi cu adevărat înțeleasă”, scria **Michio Azuma**, femeie în vîrstă de 68 ani.

„Aceste desene sînt slabe calitativ, dacă le judecați sub raportul calității și tehnicii artistice — scria **Kazuo Kambara**, în vîrstă de 50 de ani. Nu dorim să le priviți ca pe exponatele dintr-un muzeu. Noi dorim să vă înfățișăm numai ceea ce s-a întîmplat, faptul că oamenii au murit cu adevărat, în chinuri groaznice”.

„EU ȘI BOMBA”

Opt desene, în culori, semnate de **Tomoko Konishi**, la vîrsta de 58 de ani. Fiecare desen este însoțit de explicații:

1. La gara Yokogawa, 6 august 1945, orele 8,15.
Pe la ora 8,10 am urcat într-un tramvai de pe linia Kabe. Ușa era deschisă și eu stăteam în ea. Cînd am auzit clopoțelul anunțînd plecarea tramvaiului, am văzut un fulger argintiu și apoi am auzit o explozie deasupra platformei pe care tocmai urcasem. În clipa următoare s-a făcut întuneric. Instinctiv am sărit din tramvai, între linii, cu fața în jos. Mi-am pus o batistă în gură și mi-a acoperit ochii și urechile cu minile”.

Gara Yokogawa se află la aproximativ 1,8 kilometri nord de epicentrul exploziei. Autoarea se înfățișează culcată la pămînt pe linia de tramvai, astfel încît între ea și globul de foc ucigător al bombei, amintind de un capitelu de floarea soarelui, tramvaiul aglomerat se interpeune ca un paravan împotriva radiațiilor și unde de șoc.

2. Gara Yokogawa, aproximativ ora 8,20.

Nu știu cînd s-au adunat, dar o mulțime de oameni se învîrteau în loc și se ciocneau unii de alții. În curînd, soarele a apărut roșu ca sîngele pe cerul întunecat. Cînd s-a mai făcut ceva lumină în jurul meu, am văzut 15 sau 16 adulți. „Unde au plecat copiii?”, m-au întrebat. Fumul negru se ridica de ici și de colo, iar districtul Nakahiro, unde trăiau părinții mei, era în flăcări. Cerîndu-mi iertare în sinea mea față de părinți, m-am hotărît să-mi caut adăpost”.

Desenul înfățișează soarele roșu intens, pe cerul negru, în stînga imaginii, și roșu deschis, pe un cer cenușiu, în centrul imaginii. În stînga sînt desenate siluetele întunecate ale unor oameni, iar în dreapta flăcările și fumul incendiilor.

3. În jurul gării Yokogawa, la aproximativ 8,30.

În ziua aceea, purtam o bluză albă cu dungi albastre. Părțile închise s-au destrămat cînd am spălat-o, puțin după aceea. Cineva din garda civilă ne-a spus „Vă rog, mergeți la școala din Misasa”.

Am auzit o femeie spunînd cu glas stîns, „Vă rog, ajutați-mă”. 4 sau 5 persoane ne-am repezit s-o ajutăm. Dar n-am putut să mișcăm blocul de beton care-o imobiliza, cu toate eforturile noastre. Spunîndu-i „Iertați-ne”, ceilalți au lăsat-o așa cum era și au plecat. M-am rugat pentru ea și apoi am plecat și eu”.

Desenul înfățișează doi bărbați și o femeie care încearcă să înlătore o bucată de beton, ca o lespede. De sub lespede ies 2 picioare de la genunchi în jos. Bucata de beton pare a fi un fragment din resturile unei construcții prăbușite la pămînt. Este sugerată cu putere durerea celor nevoiți să abandoneze o ființă condamnată la moarte sigură.

4. Lîngă gara Yokogawa, în jurul orei 8,50.

Unei femei de aproximativ 50 de ani îi singerau ochii. Se mai luminase și am înlînit o femeie care avea ochii înșingerați. Sîngele se prelungea din colțurile ochilor pe ambele părți ale nasului.

Inconștient, mi-am șters fața cu minile și am văzut cu

surprindere că aveam singe pe ele. Mi-am scos oglinda din buzunar și m-am privit. Am găsit numai o tăietură mică pe o sprinceană.

Mi-am scos din geantă uniforma kaki pentru raiduri aeriene și am îmbrăcat-o. Mi-am legat părul cu o batistă, mi-am netezit uniforma și am plecat mai departe.

Un gest care umanizează un mediu dezumanizant! Desenul prezintă în prim plan, în stînga, fața femeii cu cearcăne mari, roșii, nefirești, prelungite ușor de ambele părți ale nasului. În dreapta, mică, autoarea examinându-și fața în oglindă.

5. Malul fluviului de la Misasa pînă la Mitaki.

O fetiță stătea în picioare în mijlocul drumului privind în gol. Ciudat, dar hăinuțele ei erau întregi, nezdrențuite. Avea 8 ani. Rana de pe fruntea ei arăta ca o rodie crăpată. În tăcere am luat-o în spate și am pornit în direcția fluviului Ota.

Atunci am auzit clar vocea unei fete din spatele unui copac. „Ajutați-mă, vă rog”. Spatele ei era complet ars și pielea se desfăcuse în fișii și-i atîrna pe șolduri.

Desenul înfățișează întocmai ca în descriere fetița cu rana la cap și fata cu spatele ars, proiectate pe un tronson al fluviului.

6. Shinjo, lîngă podul Gion.

O colibă acoperită cu stuf ardea între arbuștii de bambus. 3 persoane scoteau mobilă din ea. Trecătorii nu-i aveau. Le aruncau cîte o privire și-și continuau drumul în tăcere. O infirmieră stătea lîngă soldații în alb, ca și cînd i-ar fi supravegheat. Soldații nu păreau răniți. Imi amintesc doar fața palidă și ochii larg deschiși ai unuia din soldații care zăceau acolo.

În imagine sînt înfățișate cele două grupuri de personaje, cei 3 scoțînd mobila, precum și 5 soldați zăcînd la pămînt sub ochii neputincioși ai infirmierei.

7. Pe malul rîului Nagatsuka, în jurul orei 9.40.

Refugiații mergeau în coloană de-a lungul rîului, spre Gion. Nimeni în afară de mine nu avea haine bune, nu era nerănit. Toți erau în zdrențe și răniți. Mergeam simțîndu-mă vinovată că numai eu aveam încă haine frumoase și nu eram rănită.

O femeie mergea jeliindu-se. „Poate cineva să mă ajute?” Carnea îi atîrna într-o parte sîngerînd profund, astfel încît îi puteam vedea coastele. Un bărbat a început să meargă alături de ea spunîndu-i: „Toți au aceleași dureri ca și tine. Îndură și vom căuta un adăpost”.

Autoarea, însoțită de fetița din imaginea a 5-a este precedată de două persoane, respectiv femeia cu coastele dezgolite și bărbatul ce o încuraja, și urmată de alte două personaje într-o situație similară.

8. Higaski Yamamoto, districtul Asa.

Mama, în vîrstă de 63 de ani.

În timp ce zăcea întinsă pe un ogor cu cartofi, în Mitaki, mama a cerut ajutor echipei de salvare din sat care a adus-o acasă.

Fața ei era mai mare decît de obicei, buzele îi erau tare umflate, iar ochii nu-i putea deschide. Pielea de pe ambele brațe îi atîrna încît părea să aibă mănuși de cauciuc.

Mama a murit la 9 august fără să poată vedea sfîrșitul războiului. Tata care se afla în Daiku-cho în timpul exploziei, întocmai ca și mama, a dispărut și n-am mai reușit să-i găsim corpul.

Este înfățișată mama autoarei zăcînd pe spate, cu fața și pielea de pe brațe întocmai ca în descriere.

„FULGERUL BOMBEI 8.15”

Sub acest titlu sînt prezentate cîteva mărturii, desene care redau momentul prim al exploziei atomice, așa cum a fost văzut de autori.

Tsutomu Ojirti a desenat, la vîrsta de 36 de ani, 2 rînduri de cîte 5 puncte roșii — cel de sus merge descrescînd de la dreapta la stînga, iar cel de jos crescînd. Cercurile superioare sînt unite cu cele inferioare printr-o linie frîntă, tot de culoare roșie, simbolizînd fulgerul. Rîndul de sus, explică autorul, reprezintă soarele în raport invers proporțional cu creșterea dimensiunilor sferei de foc a bombei atomice din rîndul de jos.

Am văzut explozia în Hatsukaichi, de la aproximativ 10 mile distanță, cînd aveam 5 ani. Așa îmi amintesc că arăta explozia în cele 5 secunde înainte ca sunetul ei să ajungă pînă la mine, (de la dreapta spre stînga). O secundă înainte, două, trei, patru, cinci. Imi imaginez că și alții au văzut aceeași scenă de la Mizujiri, din apropiere de Marea Interioară, la Sakamachi.

O coloană înfricoșătoare de fum care domină tot orizontul se înalță pînă în țările cerului. Este imaginea care a rămas adînc întipărită în memoria lui Hidehiko Okazaki, în vîrstă de 50 de ani.

6 august, în jurul orei 8.20, notează ea.

Priveam colina Hiji de la școala elementară Hijiyama. Ieșind dintr-un adăpost am putut să văd în fața mea norul

ciupercă dincolo de colină. Partea de sus a norului era mai îngustă decât partea de jos, dar pe măsură ce priveam la el devenea tot mai mare. Mă întrebam ce ar putea să fie fumul de culoare roșie din vîrf.

„CE-AM VĂZUT ÎN ZIUA ACEEA”

Sînt scene care cu greu pot fi descrise.

Un hibakusha care nu și-a spus numele a recurs la o tehnică proprie pentru a-și face desenele cît mai clare. El a utilizat două culori pentru a prezenta în același desen scena înainte de explozie și cea de după — elevii încălțați în curtea școlii la adunarea de dimineață, apoi doborîți la pămînt de radiația termică și unda de șoc.

Este de fapt o suită de 4 desene, de la dreapta la stînga. La primul desen, la care ne-am referit, autorul, care se afla în clasă, nu dă alte explicații.

La desenul următor el notează:

„Viceprincipalul, care a intrat în clasă imediat după explozia bombei, își pierduse ochelarii, hainele îi erau zdrențuite, iar brațele însingurate și julite, cu pielea atîrînd în lături. Pielea feții îi era arsă și neagră. L-am împinpat lingă intrare.

Răsufleam ușurat și mă așezasem într-o bancă atunci cînd se anunțase încetarea alarmei aeriene care se dăduse în timpul nopții. Dintr-odată a fost o lumină albastră neobișnuită. A fost fierbinte și dureroasă, numeroase ciobulețe de sticlă mi s-au infipt în cap, pe față și pe brațe. Cînd m-am ridicat și am făcut cîțiva pași spre ușă am fost tras și doborît la podea, în apropiere de intrare, de o forță ce părea să vină din spate.”

În desen, autorul se înfățișează la podea, iar viceprincipalul, întocmai ca în descriere.

La imaginea următoare, care prezintă un detaliu din clasă, autorul dă următoarea explicație:

„Ceea ce nu pot încă uita este faptul că foarfecele și cutia cu mîncare pentru prînz fuseseră aruncate amîndouă pe podea din geanta cu lucruri de urgență, cînd am căzut la podea. Deși le-aș fi putut lua pe amîndouă, am fugit lăsîndu-le acolo. Am regretat întotdeauna că nu le-am luat. De ce n-am întins mîinile să le iau? N-am avut destulă prezență de spirit și îmi pare încă rău. Foarfecele îmi fuseseră trimise de prietenul meu din Hawaii și erau o amintire frumoasă pentru mine. Erau ascuțite, strălucitoare și fără pic de rugină. Îmi amintesc foarte clar și cutia pentru mîncare.”

Ultimul desen din serie înfățișează un tronson dintr-unul din brațele fluviului Ota.

„Am mirosit și am gustat ploaia neagră din palma mea, explică autorul. Părinții își căutau copiii, iar copiii țîpau după părinții lor. Casele de pe stradă ardeau, leșind pe poarta din dos a școlii, am mers spre râu, m-am spălat pe mîini și pe picioare și mi-am clătit hainele. Pe malurile râului se aflau nenumărați oameni.”

Una din imaginile și explicațiile care ar fi putut foarte bine figura în infernul lui Dante, sînt semnate de Yoshiko Michitsuji, în vîrstă de 51 de ani:

„Fata era rănită la piept și era plină de sînge. Nu avea pantofi în picioare. Încă în stare să gîndească a evitat cu grijă multe obiecte ascuțite de pe drum și cu un mers obosit înainta spre casă, unde o aștepta familia.

Trecînd prin sectorul Matoba, fata și cu mine am ajuns în zona numită Kojin-machi, Akebono-cho. De ambele părți ale drumului erau temple. Totul în jur era o mare de

flăcări. Pentru noi nu se mai deschidea nici un drum în față, cu excepția unei potecuțe pe care ne-am fi putut strecura cu greu. Hainele pe care le înmuiasem înainte în apă se uscaseră așa de tare încît erau pe punctul de a se aprinde. Nu era timp de pierdut. Ne-am înmuiat iarăși hainele în rezervorul de apă al unui adăpost și am fugit disperate prin foc. „Groaznic de fierbinte! Este acesta sfîrșitul vieții mele?... O doamnă, ajută-mă!” am murmurat și m-am rugat.

Cînd am reușit să ajungem la un loc mai sigur, am privit înapoi la potecuța pe care ne-am strecurat. Este cea mai înfricoșătoare scenă pe care am văzut-o în viața mea. Dar și în acel loc mai sigur se aflau multe cadavre care zăceau în adăpost, sub copacii cojiți, împrăștiate peste tot.

Cînd în cele din urmă am ajuns la casa fetei, în sectorul Nakayama, peste noi a căzut, dintr-o dată, întunericul nopții de vară.”

În imagine se văd autoarea și fata despre care povestește, ambele înconjurare de flăcări.

Există și desene care prezintă aspecte din zona epicentrului exploziei. Un astfel de desen este semnat de Sawami Katagiri, în vîrstă de 76 de ani, și se intitulează „La podul Aioi”. Se poate recunoaște cu ușurință forma atît de rar întîlnită de „T” a podului Aioi și cupola Domului bombei atomice. Dar, peste tot, inclusiv în apele celor două brațe ale fluviului, se află numai cadavre și sfîrșimături.

„La 9 august, spune autoarea în explicație, am umblat prin oraș căutîndu-mi soțul. La toate centrele de evacuare erau multe persoane cu arsuri grave. Rănilor erau cu totul extraordinare. Mergeam călcînd printre cadavre. Eram prea șocată pentru a mai simți tristețea singurătății mele. Era întocmai ca în iad. M-a izbit imaginea unui cal arzînd de viu. Tabloul înfățișează doar o parte din Hiroshima de atunci. Întregul oraș arăta așa.”

Maruko Ogasawara și-a ilustrat, de fapt, amintirile deși ar fi dorit ca ele să fie explicații la desene. Ceea ce nu le scade cu nimic importanța. Dimpotrivă. Le redăm ca atare:

1. 6 august 1945, ora 8.15.

În timp ce mă uitam la cer, din curtea din spatele casei am auzit zumzetul unui B-29, dar avionul nu se vedea. Cîteva minute mai tîrziu nu se mai auzea nici un zgomot.

Soarele strălucea pe cerul de vară fără nici un nor. Priveam în sus când deodată am văzut ceva ciudat. Era o minge de foc de mărimea celei de baseball care creștea ajungând la mărimea uneia de volleyball. Apoi parcă mi-a căzut ceva în cap. Mi-am dat seama că era ceva ca o bombă care ar fi explodat deasupra corpului meu. Aveam atunci 14 ani.

2. Cite secunde sau minute au trecut nu pot să spun, dar când mi-am recăpătat cunoștința zăceam culcată, acoperită cu bucăți de lemn. Când m-am ridicat, cu un mare efort, ca să privesc în jur, era întuneric. Teribil de înfricoșată, credeam că sînt singură într-o lume a morții și orbecăiam în întuneric după o lumină. Teama mea era așa de mare încît nu credeam că cineva n-ar fi putut înțelege cu adevărat. Când mi-am revenit din spaimă am constatat că hainele îmi erau scorojite, iar în picioarre nu mai aveau sandalele mele de lemn.

3. Deodată m-am întrebab ce s-a întîmplat cu mama și cu sora mea. Mama avea atunci 45 de ani, iar sora 5 ani. Când întunericul a început să se risipească, am văzut că în jurul meu nu mai era nimic. Casa mea, casa vecinilor și celelalte case dispăruseră cu toate. Stăteam în picioare în mijlocul ruinelor casei. Nimeni nu se afla în jur. Era liniște, foarte multă liniște, o liniște stranie. Am găsit-o pe mama într-un rezervor de apă. Leșinase. Strigînd „Mamă, mamă!”, am zgîlțit-o și o aduc în fire. După ce și-a revenit, mama a început să strige nebunește după sora mea. „Eiko, Eiko!”

4. Mă întreb cît timp a trecut pînă am auzit strigătele de căutare. Copiii își strigau părinții pe nume, iar părinții strigau numele copiilor lor. Noi strigam disperate numele surorii mele, ascultam să vedem dacă ne răspunde și căutam să dăm de ea. Deodată mama a strigat „Oh, Eiko!” La 4 sau 5 metri în fața noastră, capul lui Eiko ieșea dintre dărămături și o chema pe mama. „Okachan! Sînt aici!” „Haruko, Eiko este acolo”, mi-a strigat mama. Am alergat și-o salvăm pe sora mea. Era prinsă sub dărămăturile casei și numai capul i se vedea. „Ce teribil! Ai răbdare! Te scoatem acum!”, am muncit cu disperare împreună cu mama să îndepărtăm molozul și stîlpul de susținere și am scos-o cu mare greutate. Trupul îi devenise purpuriu din cauza rănilor, iar la braț avea o rană așa de mare că puteam băga două degete în ea. Ciudat că, din fericire, mama nu era rănită.

O purtam pe sora mea în spate în timp ce mama muncia de zor la îndepărtarea molozului și grinzilor pentru a-i ajuta pe cei prinși sub dărămăturile caselor. Am văzut cum izbucnesc focurile ici și colo, ca și cînd ar fi fost puse de o mîină haină.

5. Toate trei am alergat spre dealul Eba. O mulțime de oameni alergau de-a lungul liniilor de tramvai. Toți erau răniți. Pielea unui bărbat atîrna după el; alt bărbat, plin de sînge, abia mai respira; un al treilea avea capul spart și-i curgea sîngele din el. Era ca în iad!

Cam în acel moment, partea stîngă a feței mele a devenit extraordinar de fierbinte. Mă durea din ce în ce mai tare. În timp ce mergeam spre dealul Eba am vrut să mă opresc și să mă spăl cu apă înnoțită. Era aproape seară cînd ne-am apropiat de dealul Eba. Cînd am ajuns, mă simțeam atît de rău că nu mă mai țineam pe picioare, abia mai puteam sta chiar așezată. Apoi a început o ploaie caldă. N-am avut nici măcar atîta energie cît să mă ridic și să-mi găsesc un adăpost, așa că în cele din urmă am căzut la pămînt. S-a întunecat și puteam auzi multe glasuri, strigăte și gemete de durere sau cerînd apă. Cineva a strigat: „La dracu! Războiul torturează așa de mulți oameni care sînt nevinovați!” Un altul a spus: „Ooo! Dă-mi apă!”. Această persoană avea atît de multe arsuri că nu mi-am putut da seama dacă era bărbat sau femeie.

Cerul era înroșit de flăcări. Totul ardea de parcă cerul ar fi fost fierbinte.

Tct Haruko Ogasawara înfățișează cîteva dintre miile de victime pe care le-a văzut atunci într-un desen remarcabil realizat și cu explicații foarte clare:

„Funairi-Nakamachi

La 1,2 kilometri de centrul exploziei, o mulțime de răniți se îndepărtau în fugă. Unii dintre ei își tirau pielea după ei.

Sîngele țîșnește din creștetul capului persoanei din stînga desenului. Hainele celor din mijloc au fost arse. Hainele persoanei din stînga jos au fost arse pe spate, iar pielea îi atîrnă. Părul celor din dreapta a ars încît par tunși.

Persoanei din mijloc, dreapta, îi atîrnă pielea brațului și o tirăște după ea.”

Un bărbat în chiloți, stînd în picioare, cu spatele lîngă un zid de foc, iată desenul semnat de **Mikio Inoue**, în vîrstă de 72 de ani, cu următoarea explicație:

„Mergeam spre casă. Mergeam de-a lungul liniei de tramvai de la poalele colinei Hiji. Pe unde am mers, am văzut cadavre zăcînd ici și colo și cai morți. Focurile care mocneau făceau mult fum. Nu se zărea nici un suflet. Numai cînd am trecut podul Miyuki l-am văzut pe profesorul Takenara stînd la picioarele podului. Era aproape gol, neavînd altceva pe el decît niște chiloți, iar în mîna dreaptă ținea un boț de orez. Dincolo de linia de tramvai, toată zona era acoperită de flăcări. Mai departe, zona Ote-machi era, de asemenea, în flăcări.

În ziua aceea, prof. Takenara nu mersese la Universitatea Hiroshima și era acasă cînd a explodat bomba atomică. A încercat să-și salveze soția care a fost prinsă sub dărămăturile casei dar toate eforturile lui au fost zadarnice. Focul îl amenința și propria lui viață. Soția îl ruga insistent: „Fugi, dragule!” A fost nevoit să-o părăsească pentru ca să scape el însuși de foc. Acum era la picioarele podului Miyuki.

Mă întreb cum de ținea boțul acela de orez în mîină? Figura lui, așa cum era, gol, stînd în fața flăcărilor, cu boțul de orez în mîină îmi apare ca un simbol al speranței umile de viață a ființei umane.”

PAUL DIACONU

Destine și ipoteze umane aduse pe marele ecran

Lumea cinematografului ca imagine a lumii

Spectatorul de ieri și de azi a văzut și a apreciat la cinematograf poveștile unor personaje pe care nu o dată le-a asociat cu destinul sau măcar cu o anumită imagine a interpreților, cu atât mai mult cînd aceștia erau nume de rezonanță. Uneori viața vedetelor a întrecut, în fel și chip, însă deseori sub semnul tragediei, viața personajelor. Nu doar pentru că nu este ușor să fii star, ci pentru că mai greu e să rămii acolo sus, să ții vie atenția unui public „incitat”, iubitor de numere de senzație.

Actorii și, de asemenea, marii actori sînt în primul rînd oameni, și forța talentului lor, menirea lor constau — altminteri ca o firească și îndreptățire publică a artei acestora — în a exprima realități în care spectatorii să poată vedea clocotul unor vieți, să fie alături de ele ca și cum le-ar trăi ei înșiși.

Almanahurile se opresc, de obicei, asupra jurnalelor, a ceea ce se află dincolo de cortină, în culise, iar despre actorii aici comentați, indirect, prin intermediul unor personaje reprezentative, asemenea impresii s-au tot depănat de-a lungul timpului. Propunem, de aceea, o întîlnire cu **Rudolph Valentino, Marlene Dietrich, Marilyn Monroe, Brigitte Bardot, Anita Ekberg** prin ceea ce ei ne oferă „asemănător” lor înșile în chiar biografia distribuțiilor, a eroilor de film cărora le-au dat viață.

„Pămătuful roz” în trei ipostaze (RUDOLPH VALENTINO)

„PĂMĂTUFUL ROZ”

Din sudul Italiei, tînărul de nouăsprezece ani pleacă în America unde reușește să ajungă cineva, după mai multe feluri de munci: grădinar, măturător, spălător de mașini. „Era leneș, atrăgător, bine clădit, zvelt, răbdător și vanitos; era un dansator înnăscut de tango”, așa îl vede John Dos Passos pe adulatul speciei feminine („Femeile hămeșite de dragoste îl considerau un băiat de zahăr”). S-a făcut cunoscut în **Cei patru cavaleri**, dar cu **Șeicul** (1921) cariera lui ia forma fulminantă a unui star, cel dintîi care a provocat delir, mai cu seamă la sexul frumos, și „slab”, zice-se. Ultimul lui film — **Fiul șeicului** (1926) — avea

să fie prea devreme ultimul la un actor în floarea tinereții. A murit la 31 de ani, asemenea altor june-primi cu posteritate furibundă, și mă gîndesc în primul rînd la James Dean. A jucat în filme comerciale, de duzină, dar a reușit „oricum” să ajungă cineva, după cum observa cu o suficiență corespunzătoare un sportiv notoriu în epocă. Plecase din Italia meridională și avea să ajungă la Hollywood cu un tren funerar în pagina 23 a ziarului „New York Times”, cum subliniază cu ironie rece același necruțător John Dos Passos. S-a birfit mult pe seama lui, iar „Chicago Tribune” i-a dat o poreclă de locuitor de budoare: „Pămătuful roz”. În viziunea subliniată portretul lui ar arăta cam așa:

„Veșnic ori urca într-o limuzină, ori cobora dintr-o limuzină sau mingia cai pursinge pe grumaz

Oriunde se ducea, sirenele moto-polițiștilor urlau deschizându-i calea,

scinteiau blițurile,

străzile se umpleau de chipuri isterice, mâini fluturînde, ochi demenți; îi băgau sub nas carnetele cu autografe, îi smulgeau nasturii, îi rupeau o bucată din costumul impecabil croit; îi furau pălăria și îl trăgeau de cravată; valeții săi evacua pe tinerele care i se ascundeau sub pat; în fiecare noapte prin baruri și cabarete, actrițe jinduind să ajungă vedete îi făceau ochi dulci pe sub genele încărcate de fard.” Prea crud, destinul a vrut să moară de tinăr și să fie răpus de o peritonită inadmisibilă. Moartea lui reeditează în grandioare și demență publică viața de star. După o întrerupere a circulației timp de două ore de pe Broadway s-ar fi strîns „douăzeci și opt de pantofi dispa-rați, un camion plin cu umbrele, hirtii, pălării, mineci smulse”.

Și cîte femei nu au leșinat!

La prima lui manifestare vedetismul cinematografic în ipostaza lui masculină a întrecut orice imaginație, pentru un fost șeic și fiu de șeic. Dacă nu ar fi însă toate acestea nu am mai fi putut vorbi astăzi despre mitologia vedetei de cinema. Fiindcă de la actori de atîtea ori personaje iau și carnea, și singele, și personalitatea (popularitatea).

BIJOU, O ALTĂ FAȚĂ A LOLEI-LOLA

Bijou Blanche, dar pentru marinari, Bijou (din filmul **Șapte păcate**, 1940, regia Tay Barnet), așa vrea să fie cunoscută și chemată de toți admiratorii din insula unde i se dă, în fine, voie să cînte (grație bunăvoînteii fiicei noului guvernator), la „Șapte păcate”, localul în spațiul căruia se desfășoară acțiunea comic trăznită a filmului. Bijou este același tip de personaj specific actriței, amestec de prostituată și de fată cu inima bună, de nonșalanță și aviditate de succes, de conștiință a tranzitivității și de

plăcere de a complica lucrurile chiar și știind că nu aceasta și-o dorește cu tot dinadinsul. Oamenii o iubesc. Este un produs al portului, femeie fatală, producătoare de scandal, oriunde s-ar afla, lucidă, independentă, curajoasă, cu o prezență ce depășește starea de senzualitate lenevoasă a cîntăreței Lola-Lola din vremea pe cînd Joseph von Sternberg a lansat-o, cu zece ani în urmă, în **Îngerul albastru**, personaj referențial pentru actriță, prototip al tuturor rolurilor sale de femeie de consum. Adulată, insașiabilă, fermecătoare, energică și de o tristețe de bu-doar, repede alungată în lumea înghesuită, dispusă la petreceri, pe care personajul o traversează mereu, sub orice înfățișare ar apare, Bijou e făcută să cînte pentru mari-nari, sucind mințile celor mai liniștiți și mai bine situați social și în ierarhia militară, cum este aici cazul frumosu-lui locotenent Dan Brent (John Waine), căruia îi face ochi dulci nimeni alta decît chiar fiica guvernatorului insulei. De astă dată Bijou nu dorește să facă rău, și anume răul acela teribil ce se întrevade în destinul locotenentului amoretat, gata a lăsa totul în urmă pentru a fi alături de Bijou. Lucidă și, aș spune, altruistă, de fapt rămînînd ea însăși, o vom vedea renunțînd, plecînd, ca destinul femeii vinovate, și totuși bineintenționată, să nu-și piardă cumva din farmec și din aerul catastrofal ce-i dă nimb. Demonis-mul ei se retrage în fața răului uman ce l-ar putea de-clanșa. lubește rivalitatea cu odrasla guvernatorului dar ea este cu mult mai presus decît concurența ce ar sta să se nască de aici. Nu e geloasă, provoacă însă gelozii tur-bulente pentru și așa precara liniște de la „Șapte păcate”, unde borfași, hoți de buzunare, cuțitari, în totul o lume de lumpen, rău famată, colcăie sub o cortină aici transpa-rentă și hazlie, întocmai ca pe scena unui cabaret, doar că de mîna a treia. Blanche electrizează cu apariția ei lu-mea masculină a „bombei” portuare, dîndu-i cu inteligență și farmec un nou orizont, o perspectivă de care se îngro-zește mai întîi Tony, corpolentul și evazivul șef de restau-rant, pentru ca alții să-și încerce reflexele de păianjeni pricepuți a devora o victimă ușoară, dar cum, de fapt, nu se va dovedi a fi Bijou Blanche. Seducătoarea damă de șantan are viziunea gesturilor ei. Ca și Lola este „din cap

MARLENE DIETRICH, aici în rolul Lolei din **Îngerul albastru**, personaj din aceeași familie cu Bijou (**Șapte păcate**)

pină în picioare făcută pentru iubire" — de altfel asemenea tuturor personajelor jucate de Marlene —, însă Bijou a învățat să se mute, să plece mereu, pentru că de fiecare dată este urmată cu fidelitate de o cohortă de bărbați pregătiți să-și testeze norocul la inima ei. Neastimpărată, statornică în nestatornicia ei, de o fidelitate datorată sieși, are conștiința forței ametoitoare a seducției exercitate asupra bărbaților insulari și prezența ei e mereu și mereu „ca luciul unui val pe marea agitată”, cum îi apărea unui spirit atît de asemănător ei — Ernest Hemingway.

ALCOOL, TRISTEȚE ȘI SINGURĂTATE

America anilor '20, în plină prohibiție. Activitatea clandestină a gangsterilor care comercializează whiskyul la prețuri fabuloase este însoțită de un val de crime și de teroare. În acest climat viața unei tinere instrumentiste se leagă, printr-un joc al întîmplării care desigur nu explică totul, de un saxofonist, Jan. Va descoperi identitatea lui foarte tîrziu, după un lung și de peripeții pigmentate mai toate în umor negru. Tînarul s-a travestit în femeie, împreună cu prietenul lui cel mai bun, pentru a scăpa de urmărirea unui clan, condus de un oarecare Gheatră, pentru a scăpa de fapt de moarte. În această lume a violenței din filmul **Unora le place jazzul**, 1957, (regia Billy Wilder), prezența celor doi bărbați într-o formație muzicală feminină e de natură să provoace nenumărate scene comice. Sugar este de origine poloneză. Și-a luat numele de **Sugar Cane** (Trestie de zahăr) parcă în chip simbolic, spre a sublinia o dată în plus aviditatea fetei după o viață îndestulată, obsedată a găsi un milionar bogat care să o scoată din condiția ei de mereu sedusă și abandonată de cite un muzicant, toți la rînd, în chip fatal, saxofoniști. Se confesează Josephinei, adică lui Jan, fără a bănuși că — deși anume s-a „ascuns” într-o formație de femei — nu va reuși nici de această dată să evite implacabilul — un nou saxofonist! Sugar este o ființă ușor dezaxată, genul de personaje atît de speciale și atît de verosimile în interpretarea inconfundabilă a lui Marilyn Monroe. Dezamăgirea ei în dragoste a ajuns la saturație dacă fata a putut lua o asemenea hotărîre, să fugă de bărbați. Ne explicăm mai ușor acum de ce își ineacă în alcool tristețea și singurătatea. În universul feminin al orchestrei — care în film are de făcut un drum în Florida, unde va da o serie de concerte pentru milionarii bătrîni și ciudați aflați acolo — Sugar nu are un loc cald. Șefa grupului a prins-o consumînd whisky, amenințînd-o că dacă se repetă va fi imediat dată afară. Situația se repetă, însă prietenul lui Jan, și el deghizat sub numele de Daphné, ia asupra lui vina. Semn că lui Sugar îi făceau curte amîndoi instrumentiștii pripășiți în orchestră de teama morții. Este o fată naivă devreme ce acceptă o invitație pe un iaht unde se străduiește să-i redea apetitul unui tînar milionar plictisit de viață, pretextînd a fi suferit cîndva din dragoste după care a devenit pentru totdeauna, cum crede el, rece și imperturbabil la apropierea femeilor. Sugar nu se străduiește în zadar. Reface pofta de viață a tînarului, încurajată de multele zecouri cu care acesta rotunjește cecul promis societății muzicale reprezentate de fată, și ei înseși. Pe cit de credulă se arată aici blonda însingurată pe atît de sincer îi este sentimentul, iar acest amestec de interesare și de ametoitoare dorință numai Marilyn Monroe l-ar putea exprima.

MARILYN MONROE, într-un tipic personaj „dulce ca zahărul” (*Unora le place jazzul*)

Senzualitatea ei victorioasă se asociază fericit cu tensiunea limpede a sentimentului. Ne dăm seama ascultînd-o interpretînd o melodie tristă la aflarea vestii că iubitul o părăsește sub presiunea unor evenimente economice neputînd suporta aminare. Cînd pericolul e la culme, băiatul (travestit în colega saxofonistă) o sărută, iar Sugar realizează identitatea acestuia. O rupe la fugă pe iahtul unui milionar, sedus de „colega” lui Daphné, reușind în felul acesta să fie alături de omul iubit și, împreună, să scape de sub urmărirea mafioților. Comedia aceasta, bine glazurată în macabru, n-ar fi ceea ce este fără personajul lui Marilyn Monroe. La rîndul lui, personajul, Sugar Cane, oricît l-ar explica semnificația lingvistică a numelui (trestie de zahăr), nu ar fi atît de „dulce” fără zaharina picurată cu har unic de către interpretă. Un șal prăvălindu-se lent de pe umeri lasă gol spatele adînc decoltat al rochiei, trupul unduitor se descoperă cînd și cînd, un sărut fierbinte aprinde singele tînarului saxofonist deghizat în milionar misogin, cîntecul languros aduce aproape de inima spectatorului deziluzia fetei înamorate, și toate acestea sînt deîndată recunoscute, apreciate și deci gustate de spectator care vede în Sugar o nouă ipostază a mitului Marilyn Monroe.

BRIGITTE BARDOT, ÎN OGLINDA ADEVĂRULUI

Brigitte Bardot face parte dintre actorii care își valorifică atît de epatant personalitatea încît spectatorul știe dinainte că are de văzut o aceeași actriță fermecătoare și că nu-ți poți reprimă bucuria înfîlîirii cu ea. Iată că în filmul lui Henri-Georges Clouzot, **Adevărul** (Franța, 1960) B.B. face un adevărat personaj din Dominique Marceau, provinciala ajunsă la Paris și cantonată într-o existență

BRIGITTE BARDOT

caută „adevărul” și în Babette pleacă la război.

oarecare, de un hai-hui drăgălaș, însă tot mai antipatică surorii ei, Annie, fiica bună a familiei, copil docil, ambițios, a cărui siriguință în a învăța vioara și a face carieră nu o salvează de răutate și acră gelozie. Bardot a ajuns în pragul disperării și, condamnată, rememorează viața ei și marea dragoste pentru Gilbert, dirijorul, iubitul surorii ei căreia i-l suflă, mai în glumă mai în serios, însă îndrăgostindu-se apoi cu o nebulă ce o va duce spre propria pierzanie. Poate iubi o fată ca ea, obișnuită să se culce cu primul venit și să fie cu ușurință pe placul admiratorilor de ocazie? Poate, răspunde filmul lui Clouzot, iar personajul Dominique demonstrează aceasta cu o rară forță de convingere. Bardot este fără îndoială aici și actrița căreia îi apreciezi cu deosebire prezența fascinantă însă ea construiește în **Adevărul** un personaj grație căruia ne poartă printr-o diversitate de stări sufletești ce o vor duce la sinucidere. Fata simpatice de ieri a lăsat locul unui suflet hăituit, lipsit de înțelegere, încolțit sub tirul unor acuzații cărora deși le face față, reușind până la urmă să arate „adevărul” despre cele întâmplate (moartea iubitului ei între timp logodit cu Annie). Brigitte este ea însăși în scena când dansind sub cearșaf, în pat, bătând un ritm reliefat de așternutul moale. Contrariu la început, Gilbert simte cum îi place figura fetei fără prejudecăți. O caută și o smulge din anturajul ei, dar nu rezistă mai departe tribulațiilor amețitoare ale tinerei. Gelozia lui crește, cu toate că Madelaine i se oferă fie și cu disperarea produsă de modul lui de a o urmări și a-i imputa libertăți de el nepermise. Când Dominique revine, deși săracă, părăsită și alungată de toți, ea găsește energia de a supraviețui numai pentru a se răzbuna, însă, văzându-și iubitul, se pierde. Doar reaua lui credință o instigă, tocmai acum, când atât de mult ar fi dorit să fie crezută. Nu a dorit să-l ucidă pe Gilbert cât să se autodistrugă (pe sine). Faptul că a dorit sinuciderea, care nu i-a reușit (a fost găsită, întâmplător, în comă, intoxicată cu gaze), ne lasă să înțelegem tulburarea ei și să o credem împotriva suspiciunii judecătorilor. Dominique este consecventă (pe sine), tocmai ea atât de deprinsă să ia totul în ușure, să schimbe ambianța și partenerul. Filmul începe într-o sală de tribunal și aici se și sfârșește, de îndată ce se aduce vestea morții fetei. Nereușind să se asfixieze, își taie venele și orice intervenție iată că devine inutilă. E destul să credem în sentimentul tinerei fie și numai văzând spectacolul reintinerii ei cu Gilbert, atunci când îl caută la concert,

unde băiatul dirija ca într-un veritabil dar din păcate ultim recital al său, sau, acasă, înainte de a apăsa cu degetul pe butonul soneriei. E atât patos reținut, atât nedeslușită dorință de împăcare și de bunăcredință în temerea fetei încât ea obține aici ispășirea și înțelegerea spectatorului în fine atașat și convins de traiectul unei existențe în derivă. În rest, B.B. ne oferă cu lingurița câteva mostre ale stilului ei epatant. Vezi dansul sub cearșaf, jocul ritmat al feselor, năbădăioasa și fierbinte îmbrățișare acordată întâia oară lui Gilbert și apoi splendoarea ei de odaliscă în localul unde fusese angajată de un patron care o dorea și cu care îl va trăda pe Gilbert. Dominique Marceau, personajul ei din **Adevărul**, este în primul rând un om, o ființă apăsată de tragedia unui sentiment împlinit, apoi bagatelizat, ce o va obliga să se ia în serios, din păcate însă într-un moment când totul pare să fie deja pierdut.

Filmul lui Clouzot a avut un deosebit succes de public, iar rolul lui B.B. poate fi considerat unul din cele mai bune ale actriței. Experiența tinerei Dominique a lăsat urmări în viața interpretei, iar unii comentatori așa și explică încercarea vedetei de a se sinucide.

MITUL VEDETEI, O PERSONIFICARE

Întâlnirea actriței de origine suedeză Anita Ekberg cu Fellini i-a adus rolul care a făcut-o celebră dându-i totodată eticheta unui personaj la rîndul lui simbolic: diva americană, prototipul însuși, simbolul a ceea ce înseamnă de fapt „la dolce vita”. Prezența Sylviei pe ecran produce o adevărată frenezie, o furtună publicitară, tocmai ea care reprezintă în gradul cel mai înalt starsistemul american, mitul vedetei. Când apare în ușa avionului, torentul „fotragilor”, a acelei mulțimi imtempetive, de tot inevitabile, a „papparazzi”-lor, se dezlănțuie într-un spectacol uluitor. Ea însăși pare izbită de această reacție-bombă. Se retrage de la scara avionului, ca pentru o „dublă”, pentru a relua, într-o nouă regie, desigur mai eclatantă, mult așteptată apariție în fața oamenilor de presă. **Smile** pare să fie numele ei, iar când, la o conferință, este întrebată ce anume iubește cel mai mult, ea rostește acele trei lucruri cu o lenie de pisică răsfățată, și acele trei lucruri șoptite langeros nu pot fi decît: **Love, Love, Love**. Mitul cinematografului trăiește prin Sylvia, și un întreg regn, celui-dean, renaște grație blondei de o senzualitate reținută, neobosită și neîmblinzită. Marcello este fascinat. Oricît de priceput și de rutinat este personajul în acest domeniu al cuceririi femeilor, blonda actriță americană îl dezechilibrează în toate articulațiile. Relația celor doi e gândită anume de regizor spre a da senzația copleșitoare impresii asupra omului de rînd. Publicul este reprezentat printr-un individ autorizat, ziaristul Marcello care, în pofta deprinderilor profesionale, se arată el însuși dărîmat sub povara dulce a celui animal de rasă în jurul căruia foiesc bărbați și femei, tineri și vîrstnici, și al cărei logodnic nu reușește să se complacă în rolul de încornorat pe viață. Sylvia ne propune o imagine fellineană a femeii, cunoscută fiind vocația cineastului pentru femeia-planturoasă, femeia imensă, femeia ventuză. Sylvia anticipează acea deformitate de monstru al sexualității feminine care este Saraghina din **Opt și jumătate**. Atît că aici, în **La dolce vita** (1960, regie Federico Fellini) reacțiile se păstrează în limitele unei fascinații platonice, căreia anume i se refuză ipostaza afectivă ori, și mai puțin, sexuală. Deși Marcello o plimbă toată noaptea, căutînd cu

Asaltul fotografiilor asupra unei dive (ANITA EKBERG — La dolce vita)

disperare un loc unde să o poată îmbrățișa pe frumoasa și marea femeie cu părul de aur, aceasta nu se va întâmpla. Ea rămâne un mit, o inaccesibilitate apetisantă. Încade la picioare întregul unviuers al bărbaților, și aparatul de filmat pare a avea o clipă de amețeală preferind unghiul din profil și ușor de sus, gîfîind după mersul ei de lebedă cuceritoare, ori pîndind secunda de euforie cînd, închizînd ochii, Anita pare să răspundă unei plăceri ascunse ori să tinjească după acea blîndețe ucigătoare a unei senzații trăite cu frenezie. Marcello se simte mic și neputincios lîngă Sylvia, complex de care nu se va vindeca. Dacă pe Emma o alungă tot timpul, voind să scape de siciiala ei conjugală, dacă pe Maddalena o posedă și o dorește totuși, dacă pe cam trecuta mamă a unui băiat bun de dus la fete o uită înainte de a-i satisface capriciile, dacă el însuși se uită pe sine e pentru că Marcello numai acum are conștiința acută că a înfîlînit într-adevăr femeia. Cîtă lumină nu curge pe trupul ei blond, cîtă apă vie nu se revarsă peste umerii goi scoși în relief de negrul catifelat al rochiei lungi cu un mare decolteu! Femeia visurilor lui Marcello are ciudătenii ca orice divă. Dansează desculță, intră într-un haviu și stă sub apă pînă ce apa, uimită de ce i se întîmplă, pare a uita să mai curgă. Tîșnitoarele care se opresc indică o posibilă oprire a lucrurilor din condiția lor, o ieșire din matcă, așa cum i se întîmplă și lui Marcello, și tuturor celor ce roiesc pe lîngă Sylvia, cu farmecul ei nordic, sefulcral, stea căzută

pe un pămînt nepregătît să o întîmpine. Fellini aduce prin Sylvia elogiul femeii frumoase, fascinante și totuși enigmatice, precum o adevărată Giocondă a cinematografului. O Giocondă vie și modernă, al cărei suîs trece maturizat către stadiul îmbierilor de dragoste. Nici urmă de vulgaritate, nici o aluzie porno, nici o citime de senzualitate clocotindă. Numai vis, numai încîntare, numai nelinește, numai dor, numai ameteitoare dorință nerealizată, numai și numai infinită tinjire. Femeia-copil și femeia-adolescentă, femeia-amanță și femeia-mamă, femeia-adulterină și femeia incapabilă de trădare, deși trădarea e starea ei de a fi, niciodată nereușind să se împartă pentru toți ori să li se ofere, platonice, pînă la sațietate. Dispare în hotel ca o cadînă rătăcită din harem și cînd este lovită de logodnicul gelos ea scoate un țipăt ce seamănă alît de mult cu o șoaptă fierbinte de iubire.

Între personajul Sylviei și actriță corespondența este ideală fie și acceptînd interpretarea idealizantă — a se citi **poetizată** — propusă de Salvador Quasimodo, autorul unui portret nu doar generos, nu doar exact, nu doar sublimat ci de-a dreptul dumnezeiesc, devreme ce poetul vede în diva nordică o ființă mitologică. Anita primește de la imaginația poetică cele mai fascinante epitete și metafore. Ea devine, rînd pe rînd, „zeița serilor baroce ale verii romane”, „o prințesă nedeplin satisfăcută dintr-o năvelă din Trecento”, „întruchiparea tinăra a păcatului”, „o

amazonoă nordică", „un alt nume pentru LA DOLCE VITA". Imaginea feminității perfecte". La întrebarea de complimente adresate artistei, Anita răspunde cu calm, fără euforii, sugerând a fi lăsat să se vadă în prezența ei din filmul celebru al lui Fellini nu mai mult de „o fată cu părul lung și care nici nu e prea urâtă, o fată de departe". Ironie sau detașare, jocul ei, „determinat de magica ambiguitate pirandelliană", pornește de la datele înzestrării actriței, cum recunoaște și divinizatorul Quasimodo: „Și cu toate acestea, ea a rămas naturală și nu s-a încadrat în lumea degenerată și nevrotică a creaturilor felliniane, n-a participat la jocul maladivului, macabruului, al agonizării timpurii sub povara obsesiilor și a incomprehensiunii. Instinctul ei, care o conduce totdeauna spre ceea ce e transparent în artă, a cruțat-o de a considera o figură decadentă drept o figură tragică." Anita trebuie imaginată pe un fundal elegiac, fără îndoială. Oricâtă „încarnare a unei porniri elementare am desluși în figura ei slobodă și complexitoare", ne va fi greu să o asociem unui slogan publicitar al unei sexualități năvalnice și cotoptitoare, așa cum vom fi constrânși să ne schimbăm radical părerea despre femeia nordică. În filmul *La dolce vita* Anita scitează seducătoare și invincibilă. Când Fellini a invitat-o să lucreze pentru el, o văzuse întâi și întâi într-o fotografie de mărimea unei pagini într-o revistă americană. I s-a părut o „panteră viguroasă" de o fosforescență stranie. Când a cunoscut-o vorbea „cu vocea unei fetițe cu nasul infundat". Prestidigitatorul Fellini s-a mirat cum „această glorie supranaturală, această sănătate de rechin și această strălucire pe foc" nu l-a putut încanta cituși de puțin pe Marcello Mastroianni, partenerul actriței de film. Tocmai ea care — reluind iarăși cuvintele lui Quasimodo — întruchiează „ce e mai prețios în lumea scandinavă, răceala de cristal a ochilor ei, dar care nu e răceală ci cu totul altceva: limpezime. Gura ei are somptuozitatea barocului".

În *Interviu* (Intervista, Italia, 1987) Fellini readuce pe ecran pe interpreta din *La dolce vita*. El are, sub imperiul unei nostalgii de necrezut, inspirația de a propune Anitei și lui Marcello de a urmări împreună, după mulți ani, o secvență din *La dolce vita*. Un „film în film". Inevitabil vom compara imaginea Anitei tinere cu somptuozitatea de matroană retrasă într-o viață patriarhală, ca o marchiză pensionară a propriilor iluzii. Din acel tălmăc al ispitei nu a mai rămas decât amintirea. Vocea i-a devenit cavernoasă. Rîsul ei de odinioară, „răsunet mediteranean al unei femei nordice", s-a transformat într-o prăpastie de amabilități de fostă amazonoă. Înconjurată de o liotă de cîini, ea deschide porțile în spatele cărora s-a baricadat ca de frica propriei juneți euforizante. Ne invită într-un interior spațios pîrînd familiar, dar nemai reprezentînd-o nici pe sfertul peisajului roman al „dolcei vite". Timpul răstoarnă și transformă totul în viziuni planturoase, ca preț foarte scump plătit simbiozei de altădată între fumusețe, rațiune și mister. Femeia visurilor noastre e acum o femeie a praxis-ului, mai terestră, ca o divinitate îmblinzită, coborîtoare pe pămîntul ieșit din dimensiunile simbolice. Zeiță a filmului, Anita de ieri e acum un om, poate chiar o femeie a „dolcei vite" de care se dezicea cu rîsul ei drăcesc și amețitor ca un spasim al păcatului original. Distanța dintre cele două imagini reprezintă o formă filmică, „felliniană", de barochizare a destinului.

IOAN LAZĂR

CUÎTUL MAESTRULUI

Se filma, peste scurt timp, Caragiale! Eveniment de seamă pentru cei de la cinematografie. Corfanta era din cale afară de fericit. Era regizorul secund al celui mai mare regizor al timpului, de fapt un maestru în arta filmului. Tânăr fiind, spera să mai ciupească cite ceva de la maestru, cu toate că gîndea cu furie că distinsul regizor îl va apostrofa ades, cum îi era obiceiul, și îl va enerva cu amănuntele din cale afară de plicticoase de care se crampona la orice filmare.

Decorurile de epocă erau gata. Maestrul pusese să se facă pînă și pavajul stradelei din pietre cubice neuniforme, să dea aerul vremii trecute. Mai erau cîteva zile și se putea spune: motor! Dar maestrul încă nu preluase decorurile de la cei ce le executaseră sub atenta supraveghere a lui Corfanta, care știa toate hachițele maestrului.

Și iată sosi și ziua preluării decorurilor, pentru a se putea trece la filmare. Maestrul veni dis de dimineață însoțit de o liotă de gură-cască. Privește decorurile și după cîteva minute începe să țipe:

- Corfanta! Unde e Corfanta?!
- Aici maestre, ce s-a întîmplat?
- Cum, ce s-a întîmplat? Nu putem prelua decorurile! Aici, nu se poate filma Caragiale. Pînă mîine dimineață să-mi spui ce nu e bine la berăria asta!

M-ai auzit? Asta e!

Corfanta nu a dormit toată noaptea, dar nu i-a găsit berăriei nici un cusur. A doua zi tot dis de dimineață Corfanta în fața berăriei-decor îl aștepta pe maestru cu sufletul la gură cu un alt grup de gură-cască. Și iată că dintr-un autoturism sare, sprinten, maestrul cu un cuțit enorm în mînă și se repede drept spre bietul Corfanta, care înmărmurise.

- Ei, ai găsit? Te pomeni că ai și dormit azi-noapte, Corfanta!

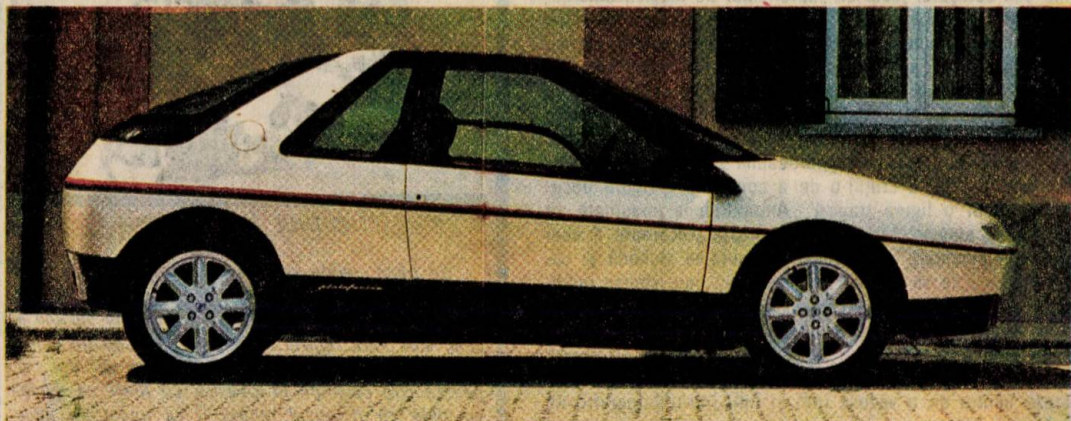
- Maestre, nu-i găsesc nici un cusur.

- Ți-am mai spus Corfanta, n-o să iasă regizor mare din tine niciodată!

Și zicînd acestea, maestrul, sub privirile stupefiate ale celor ce veniseră acolo, începu să taie din pragul de la intrarea berăriei cu cuțitul cu care venise.

- Corfanta, pragul nu trebuie să fie nou, în berăria asta au intrat sute, zeci de mii de oameni. Ai auzit? Pe lo zece filmăm!

Mașinile de mâine, sînt mașinile de... azi!

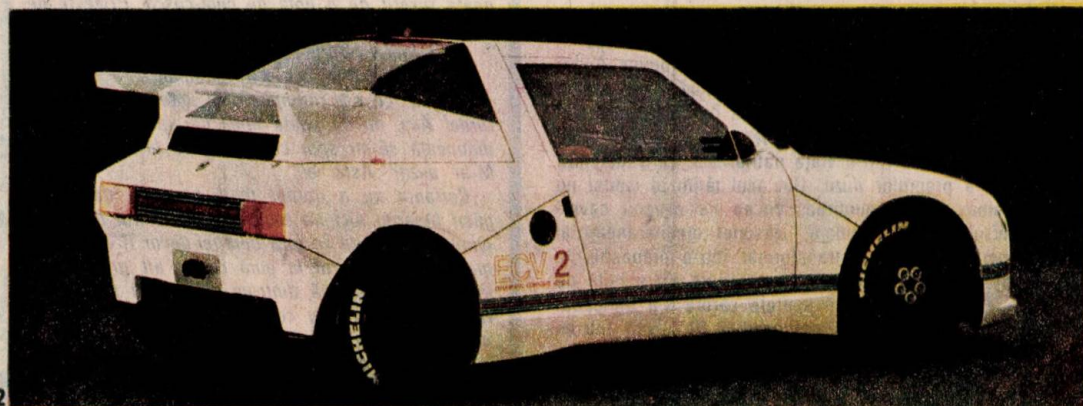
Sîntem în secolul vitezei și toată lumea se grăbește, cu mașina mai ales, drept pentru care constructorii de automobile sînt prinși în cea mai palpitantă și mai acerbă cursă, pentru întîietate. Epocile auto se succed cu maximă repeziciune: limuzinele largi, confortabile, apoi mașinile pitice, de cît mai mic litraj, moda „turbo”, a vitezomanilor ș.a.m.d. Pe zi ce trece, inovațiile sînt tot mai năs-

trușnice și mai imprevizibile, concurența făcînd adevărate minuni, ca să nu spunem capodopere, chiar opere de artă... automobilistică!

În rîndurile următoare vă vom prezenta cîteva mostre de asemenea mașini — operă de artă, artă estetică și artă tehnologică. Și, poate, s-ar fi cuvenit să trecem pe la mașinile viitorului de... acum cîteva ani, să rememorăm și să revedem de-a-

1a

2

2a

cum depășite! dar memorabilele „Lancia Fulvia”, „Renault Alpine”, pînă la neuitatul „Lamborghini” care uimea în anii '70 sub numele, aproape de legendă, „P 400 Miura S”. Sigur, au mai fost și „Countach”, un „Porsche” a fost și va rămîne mereu un... „Porsche”, ca și alte asemenea minuni ale tehnicii cu care parcă ne-am obișnuit, dar, cum spuneam, în

paginile și în rîndurile următoare vă vom prezenta o serie de unicate absolute, prototipuri de excepție, mașini de mâine care circulă de azi, stîrnind o veritabilă admirație pentru creatorii lor.

Școala italiană de caroserii rămîne unică și, de departe, cea mai rafinată din întreaga lume. Ultima dovadă este „Lancia Delta HIT”, crea-

ția — prototip a atelierelor „Pininfarina” din Torino. Priviți-o, în fotografiile 1 și 1 al Superbă, în marea ei simplitate, elegantă, suplă, delicată, dar ascunzând, sub caroseria sport, un motor drăcesc, binecunoscut și unanim apreciat de „Lancia Delta HF integrale”! Fibră de sticlă, carbon, grafit, kevlar, un design modern, o vizibilitate excelentă din interior și un confort de prima mână — iată atribuțiile cu care această mașină „de vis” a polarizat atenția oaspeților de la „Torino Show '88”. Desigur, „Lancia HIT” rămîne o mașină „de comandă”, care nu se produce în serie și care costă, bineînțeles, cam mulțișor, în comparație cu o „Lancia Delta” de serie.

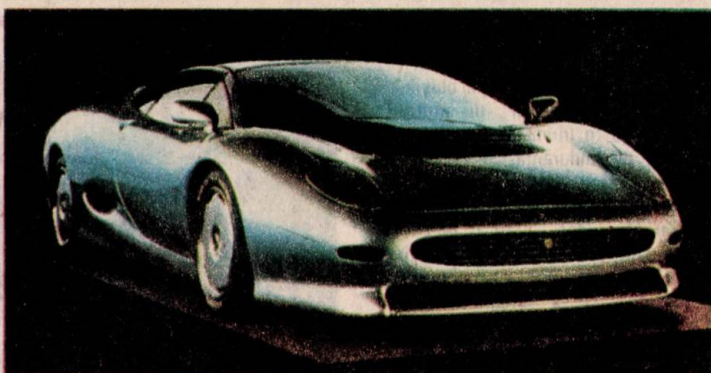
Replica dată companiei „Pininfarina” a venit chiar de la Grupul Fiat, acolo unde, pe lângă atâtea mașini de serie s-a produs și așa-numitul Lancia-ECV sau, în denumirea completă, „Experimental Composite Vehicle”. Primul prototip a fost realizat în 1986, iar al doilea, pe care-l puteți admira în imaginile 2 și 2 a, a ieșit la lumină în 1989. O combinație între mașina sport și autoturismul elegant, „de oraș”, aceleași materiale revoluționare care sînt la ordinea zilei (carbon, grafit și kevlar), un eletron îndrăzneț, luat parcă direct de la mașinile de pe circuitele de Formula 1, un motor cu turbocompresie, complet electronizat și un habitacul elegant, capitonat în pielea cea mai fină, tracțiune integrală, cvadrifonie la bord, într-un cuvînt o super-mașină pentru care nu există, însă, nici măcar prețul... informativ, la aflarea căruia oricine ar putea, probabil, leșina! Oricum, și ECV—2 este o mașină pentru mai tîrziu!

Despre Campionatele de super-produție ați mai auzit! Ele sînt deschise „monștrilor” pe patru roți, monștri sacri, bineînțeles, printre care se pot întîlni „mașinile” care dezvoltă între 300 și 600 de cai puteri! Pe-aici vă întîlniți cu Porsche, Audi Quattro, Renault 21 Turbo 4 x 4, Peugeot 505 Turbo, BMW ș.a.m.d. O asemenea mașină poate fi impresionantul „Jaguar XJ 220”, prezentat la Salonul Internațional de la Birmingham, unde a făcut senzație. Ceea ce vedeți în imaginea 3 este „Street version”, cu alte cuvinte mașina de oraș. Futuristă, agresivă și elegantă, în același timp, ea este echipată cu un motor V 12,48 supape de 6,2 litri și dispune de... 500

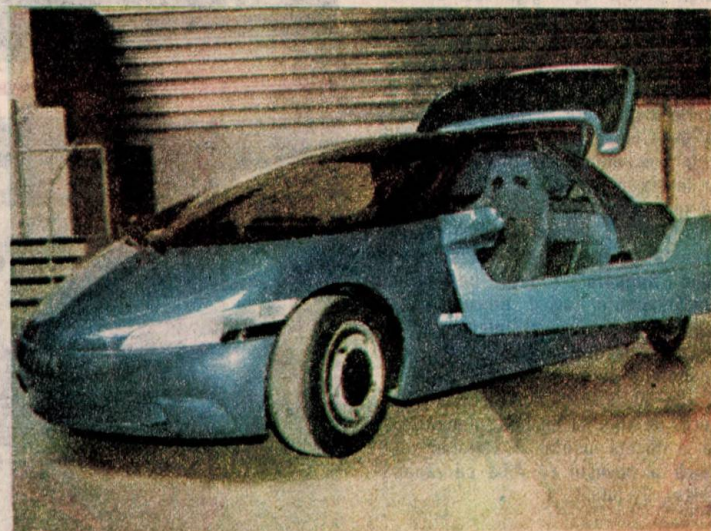
cai putere. Transmisie integrală Ferguson, frîne supradimensionate cu antiblocaj Wabco, suspensie derivată din cea a Jaguarului XJ 9 și o viteză depășind... 320 km/h. Curat mașină de oraș! Sau, poate, un oraș al... viitorului! Oricum, John Egan, președintele firmei „Jaguar”, este de părere că o mică serie a mașinii XJ 220 ar putea fi lansată pe piață în 1990. Asupra prețului se păstrează și în acest caz tăcerea. Explicabil!...

Fotografia 4 ne aduce-n față o... „franțuzoică!” **Matra M—25**, numită așa și lansată în cinstea celor 25 de ani de cînd firma franceză a debutat (în 1964) în construcția de automobile. De atunci și pînă acum s-au comercializat peste 223 000 de mașini, printre care sînt de reamintit

„Bagheera”, „Murena” și „Rancho”, toate cu Matra în față, bineînțeles. Și-acum, acest M—25, despre care directorul tehnic al uzinelor din Romorantin, Jean-Louis Caussin, spune că va revoluționa conceptul de mașină de sport. În ce sens? În primul rînd în ceea ce privește accelerația. M—25 nu se... „înfige” ca un Porsche, avînd, e drept, „doar” 200 de cai putere, dar la drum întins atinge liniștit 300 km/h!!! O mașină ușoară (doar 675 kg), cu portierele... demontabile, pentru a se putea transforma în... roadster, va ieși curînd pe străzile Franței, la un preț care va oscila între 350 000 și 400 000 de franci francezi, ceea ce înseamnă de două ori mai mult decît un Mercedes 190, mașina cea mai „la modă” în momentul de față!

3

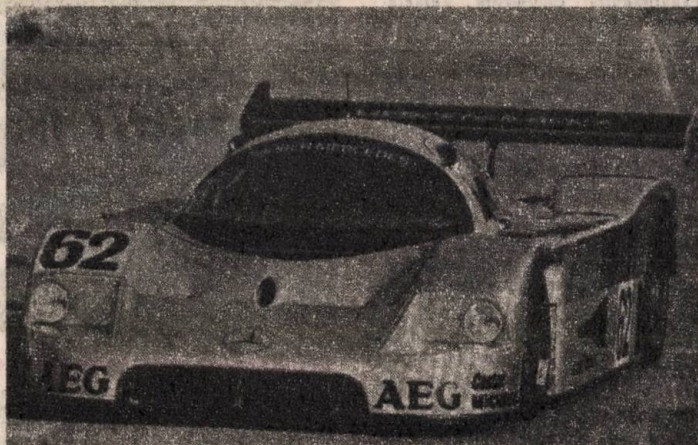
4

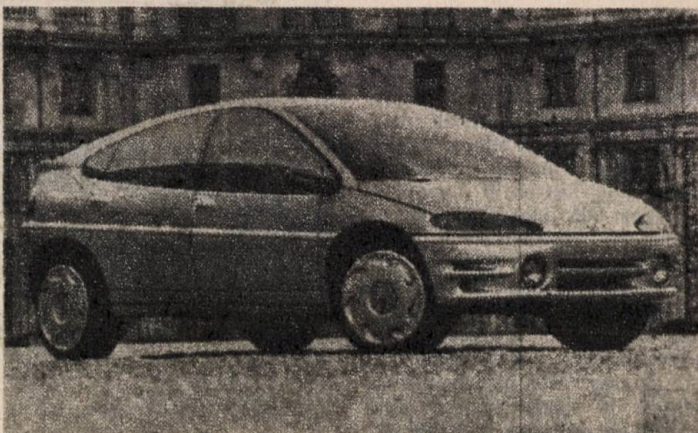
5

Și, apropo de Mercedes, iată — în foto 6, — unul mai puțin obișnuit, așa-numitul „Silberpfeil”, un prototip care aleargă în triumf anul acesta pe circuitele de anduranță. Și, recunoașteți, dacă n-ar fi emblema de pe „bot” și parasolarul pe care să scrie „Sauber Mercedes”, n-ați fi ghicit în veci despre ce mașină este vorba. Cum tot altfel de greu v-ar fi fost să recunoașteți și în fotografia 5 un „Citroën”. Și, totuși, este unul „AX” preparat în atelierele Danielson pentru a concura în Campionatul Franței de superproducție, șasiu ranforsat, lărgit pentru roțile gigantice, un motor de 340 cai putere(!), transmisie, frâne și suspensie adaptate pentru competiție. Motor cu injecție electronică și iată un căluț ultra-rapid și foarte sigur, care se bate de la egal la egal cu Porsche, Audi și BMW!

În fine, ultima imagine ne readuce în lumea mașinilor de miine. Pentru că iată, în fotografia 7, modelul experimental expus în primăvara aceasta la Salonul din Paris: „Ford Ghia Saguaro”. Joacă pe cartea funcționalității, având transmisie integrală, patru uși și, elementul de senzație, locuri pentru... șapte persoane, repartizate după schema 2—3—2! Văzind mașina cit e de mică, ne vine să glumim, gândindu-ne că e făcută pentru o variantă modernă a poveștii cu Albă ca zăpada și cei 7 pitici!...

6

7

Grupaj realizat de
HORIA ALEXANDRESCU

ZECE PROBLEME DE LOGICĂ

1. ȘIRURI BICOLORE

Așezați în șir un număr oarecare de obiecte care au două „fețe”: monede, jetoane colorate, pahare etc. Toate obiectele se așază cu aceeași față în sus. Considerăm următoarea operație: trei obiecte oarecare, aflate la orice distanță unul față de altul, se răstoarnă, întorcându-se cu cealaltă față în sus.

Arătați că orice asemenea șir, conținând cel puțin trei obiecte, poate fi răsturnat complet prin mutări de tipul descris mai sus.

Pentru a vă familiariza cu problema, încercați mai întâi să răsturnați în acest fel un șir de patru obiecte.

2. METEORO-LOGICĂ

Aflați dacă acum plouă sau nu plouă, examinând setul următoarelor cinci afirmații (fiecare dintre ele este adevărată sau falsă, iar setul, în întregime, este necontradictoriu):

1. Nu plouă.
2. Cele două propoziții care urmează sînt de același tip.
3. Propoziția următoare este falsă.
4. Propoziția a doua este falsă.
5. Sînt mai multe propoziții false decît adevărate în acest set.

3. FIGURI GEOMETRICE

În desenul din figura 1 apar trei colecții de figuri, delimitate de un cerc, un pătrat și un dreptunghi. Ele conțin cercuri, pătrate și dreptunghiuri mici, marcate cu cifre 1, 2 și 3. Însumăm cifrele din fiecare contur, cu mențiunea că atunci cînd o figură se găsește într-un contur de aceeași formă (cerc în cerc, pătrat în pătrat, dreptunghi în dreptunghi), cifra de pe ea se ia în calcul dublată. Astfel,

suma în conturul-cerc este egală cu $2 \times 1 + 2 \times 2 + 2 \times 1 + 2 \times 3 + 2 + 3 + 1 = 20$, suma în pătrat este 19, iar în dreptunghi este 23.

Problemă: schimbați între ele două figuri, din două contururi diferite, desigur, astfel încît să obțineți aceeași sumă în fiecare contur. Soluția este unică.

4. LABIRINT CU CIFRE

În tabelul din figura 2, trebuie să găsiți o cale de a merge într-un colț anume pînă la steluța din centru, în modul următor: la fiecare mișcare, efectuați alțiia pași orizontal, vertical sau diagonal cît indică cifra din cîmpul de plecare (doi pași dacă plecăm din colțul din stînga-jos, cîte patru pentru celelalte colțuri). Soluția este unică.

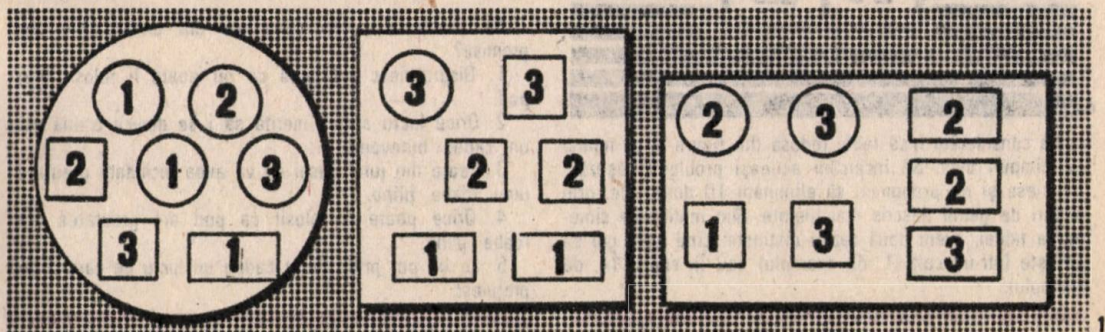
4	3	4	2	4	3	4
2	1	5	3	4	5	1
2	4	2	2	5	2	3
4	3	4	◆	4	3	4
2	4	4	3	4	3	4
4	4	1	5	1	3	6
2	4	4	3	4	3	4

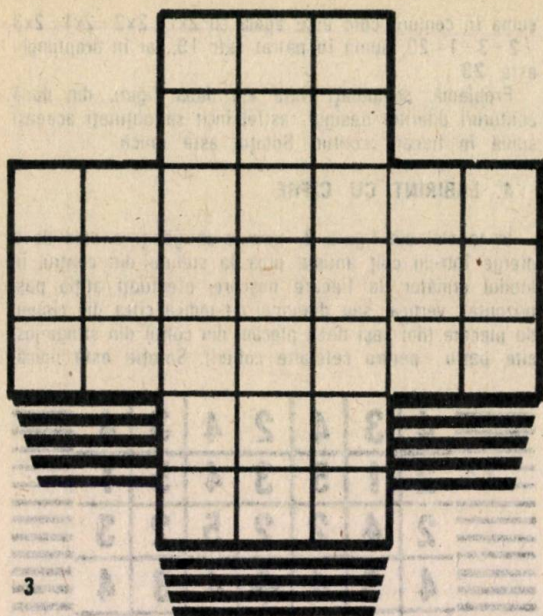
5. SUME

Avem la dispoziție bancnote de 10 lei și de 100 de lei și monede de un leu, în total 99 de piese (bancnote și monede împreună). Arătați că valoarea în lei a acestor piese nu poate fi 1000, dar poate fi 999. Mai mult, suma de 999 de lei poate fi realizată în 10 moduri diferite folosind 99 de bancnote și monede ca mai sus.

6. MINI-SOLITAR

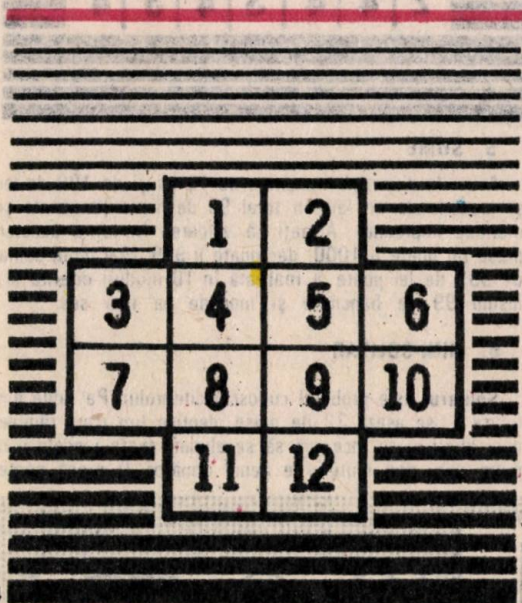
Solitarul este probabil cunoscut cititorului. Pe tabla din figura 3, se așază 32 de piese identice (un cîmp rămîne deci liber) și se încearcă să se elimine toate piesele mai puțin una, prin mutări de genul următor. O piesă poate

3

sări, orizontal sau vertical, peste o altă piesă, dacă dincolo de aceasta este un loc gol. Piesa peste care se sare este rindită de pe tablă. Problema are soluție oricare ar fi locul gol de plecare.

4

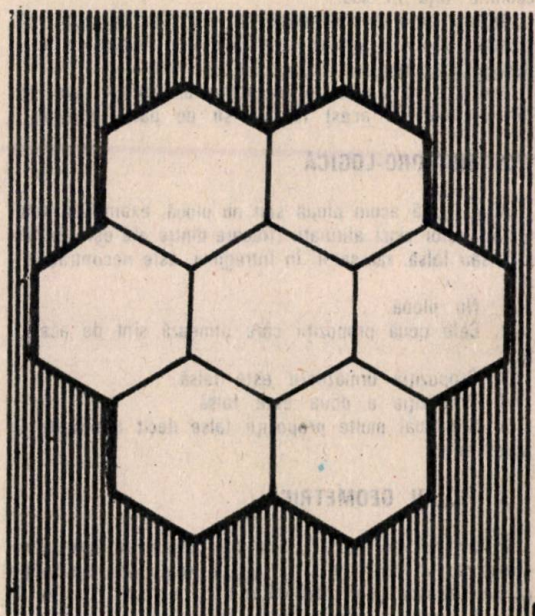
Să considerăm însă tabla redusă din figura 4, cu numai 12 cimpuri deci. Să încercăm aceeași problemă: așezăm 11 piese și ne propunem să eliminăm 10 dintre ele, prin mutări de genul descris mai înainte. Din motive de simetrie a tablei, avem două cazuri distincte: când locul gol se găsește într-un colț (1, de exemplu) sau în centru (4, de exemplu).

5

7. HEXA-DOMINO

Aveți la dispoziție cele șapte piese hexagonale din figura 5; laturile lor sînt marcate cu cifre între 1 și 6. Puteți să așezați aceste șapte hexagoane în așa fel încît să realizați un „lagure” ca în figura 6, respectînd „principiul dominoului”: două piese alăturate să aibă laturile în contact marcate la fel?

6

8. O PROBLEMĂ A LUI LEWIS CARROLL

Ce concluzie puteți desprinde din următoarele cinci premise?

1. Disprețuiesc tot ceea ce nu poate fi folosit drept pod.
2. Orice lucru căruia merită să i se dedice o odă este un cadou binevenit.
3. Ceața din jurul casei nu va avea niciodată greutatea unei roabe pline.
4. Orice poate fi folosit ca pod are greutatea unei roabe pline.
5. Eu nu pot primi drept cadou un lucru pe care îl disprețuiesc.

9. O PROBLEMĂ CU CHIBRITURI

Avem trei grămezi de chibrituri, cu câte 11, 7 și, respectiv, 6 bețe. În total, 24 de bețe, ceea ce sugerează problema egalării celor trei grămezi — la câte 8 bețe în fiecare — prin operații de genul următor: dintr-o grămadă A mutăm într-o grămadă B atâtea bețe câte se găsesc deja în grămadă B. (De exemplu, la grămadă de 7 bețe putem aduce 7 bețe din prima grămadă, la cea de 6 bețe putem aduce 6 bețe din prima grămadă sau din a doua). Puteți obține trei grămezi a câte 8 bețe în aceste condiții?

10. TINEREȚE

De câte ori puteți citi cuvântul TINEREȚE în „ROMBUL” din figura 7, plecând de la litera T din centru și ajungând la o literă E de pe contur?

GHEORGHE PĂUN

(RĂSPUNSURILE ÎN PAGINA 206)

● CANDIDATURA LUI STEVIE WONDER

Stevie Wonder primar al Detroitului? Cîndărețul se gîndește foarte serios la acest lucru. Chiar și-a anunțat intenția de-a se prezenta la alegerile municipale din 1990. „Mi-ar place foarte mult să mă ocup de acest oraș în care m-am născut pentru ca tinerii să fie fericiți aici. Primele acțiuni? Să crez cămine de primire, să combat ura, violența și drogul. Mai mult — să ajut oamenii să se realizeze.” Capitala mondială a automobilului poate va deveni atunci... capitala păcii.

● VIAȚA, UN SCENARIU FĂRĂ SCENARIST

Melanie Griffith are personalitate. Nu pentru că, încă de mică, stătea pe platourile de filmare îngă mama ei — actrița Tippi Hedren — ci pentru că pînă la 20 de ani făcuse totul, cunoscuse totul și chiar se căsătorise cu eroul din „Miami Vice”, Don Johnson. Asta înainte de-a se apuca să facă film. Astăzi cota ei la bursa din Hollywood este în creștere (tocmai a terminat de turnat „Working Girl”) și se pune problema să se recăsătorească... tot cu Don Johnson, de care divorțase. O viață ca în filme.

● PORTARUL ERA NEVINOVAT...

Actorul Woody Allen (53 de ani) sosește cu cîva timp în urmă împreună cu soția sa, actrița Mia Farrow (43 de ani) în holul unui mare hotel din Copenhaga, unde mulțimea de ziarști pe care îi găsește acolo îl infurie. „La naiba cu ei! Am anunțat direcția hotelului că doresc să-mi păstrez anonimatul!” La care portarul îi răspunde imperturbabil: „Vă cer scuze, domnule Allen, dar ziarștii au venit aici pentru domnul Bruce Springsteen, prezent deja în una din camerele hotelului nostru”. Se pare că acest răspuns n-a reușit să schimbe proasta dispoziție a actorului.

DANA DUMITRESCU

AXIOMA PSIHOLOGIEI APLICATE

Este imposibil pentru un optimist să fie „plăcut surprins”!

LEGEA PROPORȚIILOR

Timpul pe care ți-l ia rectificarea unei greșeli este invers proporțional cu timpul pe care ți l-a luat comiterea erorii.

POSTULATUL IGNORANȚEI

Chestiunile cele mai simple sînt cele despre care nu știi nimic...

COMENTARIU

Dacă ai ratat o tentativă, distruge toate dovezile că ai încercat!...

PRINCIPIUL CUNOAȘTERII

Știința reprezintă adevărul absolut! Nu te lăsa înșelat de fapte...

O ADĂUGIRE...

Munca în echipă este esențială. Îți permite să dai vina pe altcineva!

TREI PRINCIPII DE „DESIGN”

- a) Nu desena ceea ce poți copia!
- b) Nu copia ceea ce poți doar schița.
- c) Nu schița ceea ce poți decupa din altă parte și lipi în loc...

LEGEA COMERȚULUI STRADAL

Cliantul care plătește cel mai puțin se plînge cel mai mult!

O LEGE MATEMATICĂ

Cele mai complexe probleme au întotdeauna răspunsuri simple, ușor de înțeles și mai ales... greșite!

MUZICA UȘOARĂ

MAMAIA '89

A devenit tradițională întâlnirea marii familii a muzicii ușoare românești la sfârșitul verii, la Mamaia, anul acesta desfășurându-se cea de-a 19-a ediție a acestui concurs, a cărui primă ediție a avut loc în 1963. Organizat practic în trei secțiuni—creație, interpretare și... recitaluri — concursul a fost urmărit seară de seară de spectatori și radioascultători, polarizând atenția tuturor iubitorilor genului în perioada 30 august—3 septembrie. Organizarea a fost ireproșabilă și chiar dacă, din punct de vedere muzical, nu tot ce a fost prezentat pe scenă a fost reușit, mulțimea surprizelor plăcute a menținut interesul de-a lungul întregii manifestări.

LA CREAȚIE, N-AU FOST PREA MULTE SLAGĂRE

Statistic vorbind au fost prezentate 39 de cîntece aparținînd unui număr de 30 de autori, situați ca vîrstă între 20 și 80 de ani. E și normal ca această diversitate de generații să valorifice diferit posibilitățile genului. Au fost cîntece tematice foarte plăcute și nu voi aminti decît „România”, ce a adus trofeul compozitorului **Temistocle Popa**, „Pentru liniștea planetei”, cîntec prezentat în afară de concurs de **Cornel Fugaru** și interpretat la superlativ de un grup de soliști (Loredana Groza, Mihaela Runceanu, Mirela Voiculescu-Fugaru, Gabriel Cotabiță și Bogdan Bradu) și

OTILIA RĂDULESCU

DANIEL IORDĂCHIOAIE

CĂTĂLIN CRIȘAN

„Este țara mea”, piesă aparținînd tînărului compozitor clujean **Marius Marchiș**. Publicul agreează șlagărul și tocmai de aceea acesta este căutat cu asiduitate în orice competiție. Cîteva piese s-au impus fără nici o dificultate, cel mai bun exemplu fiind „Și m-am îndrăgostit de tine”, o frumoasă glumă muzicală scrisă de **Vasile Veselovski** pe versurile lui Mihai Maximilian, interpretată de Adrian Daminescu. Ne-am fi așteptat ca palmaresul să rețină și o altă piesă scrisă pe același „calapod”: „Eu nu zic, dar spun...”, muzica **Horia Moculescu**, versurile Mihai Maximilian, interpretarea Bogdan Bradu. Palmaresul a mai reținut cîteva șlagăre semnate de **Dumitru Lupu**, **Cornel Meraru**, **Ionel Tudor**, **Viorel Gavrilă**, **Șerban Georgescu** și **Jolt Kerestely**. Poate nu deosebite, dar fiind scrise pe trama cunoscută posibilităților vocale a unor soliști din generații diferite, au plăcut: „Mama” (compozitor **Aurel**

Manolache, interpret **Cătălin Crișan**) și „Ce-mi ești tu mîndruțo mie” (compozitor **Dan Stoian**, interpret **Dan Spătaru**). În afara palmaresului au rămas destule piese interesante, chiar șlagăre, scrise de tineri compozitori. E vorba de: „Călător spre mileniul trei” (compozitor **Virgil Popescu**, interpret **Oana Sirbu**), o piesă cu „deja obișnuita” lui orchestră modernă, „Libertate” (**Victor Socaciu** în triplă ipostază, compozitor, textier, interpret), „Unde ești” (autor total **Claudia Nacu**) și „Noapte și zi” (compozitor **Viorel Covaci**, interpret **Carmen Mureșan**). În plan solistic am remarcat contribuția consacraților **Mirabela Dauer**, **Dan Spătaru**, **Cornel Constantin**, a celor din generația de mijloc, **Mihaela Runceanu**, **Gabriel Cotabiță** și **Adrian Daminescu**, precum și a tinerilor **Loredana Groza**, **Daniel Iordăchioaie**, **Monica Anghel** (18 ani!), **Bogdan Bradu** (21 de ani!), **Otilia Rădulescu**.

MIHAELA RUNCEANU

VIORELA FILIP

SILVIA DUMITRESCU

DE DATA ACEASTA, BĂIEȚII...

Ca întotdeauna, concursul de interpretare a adus în fața publicului tinere speranțe ale genului de pe întreg cuprinsul țării. Din peste 150 de candidați au ajuns în finală 28, cu toții justificând această prezență. Numai că, de data aceasta, băieții au fost cei care au fost foarte buni. 11 „ca brazil”, s-ar putea spune, dintre aceștia citiva trecind hotărât pragul afirmării. Vi vom prezenta succint: **Alin Cibian** (Deva), câștigător al Trofeului „Mamaia '89”: are 18 ani, elev în clasa a XII-a, câștigător al marilor premii ale concursurilor de la Deva („Stelele cetății”, 1988) și Constanța („Steaua litoralului”, 1988), al premiului I la ultima ediție a Festivalului Național „Cântarea României”

Cu un fizic agreabil și cu o voce sigură, „micul Daminescu”, cum i s-a spus la Mamaia, a lansat șlagărul „Nu te juca” (compozitor Cornel Fugaru). **Marius Dragomir** (Brașov): premiul I, 20 de ani, profesor de trompetă, selecționat pentru „Steaua fără nume”, premiul I la F.N.C.R. și la concursul de la Ploiești („Cînd înfloresc castanii”, 1988), a lansat șlagărul „Prin noi trăiește muzica” (compozitor Cornel Fugaru) și a mai înregistrat „Frumoasele iubiri de rouă” (compozitor Dinu Giurgiu). **Florin Blaj** (Bacău): premiul II, 25 de ani, voce sigură, clară, de întindere; a cântat „Lumina marelui pământ” (prima ediție, Dan Dimitriu), și „Eu te voi iubi” (compozitor Marius Teicu). **Aurelian Temișan** (Craiova): premiul tinereții 17 ani, voce gravă, amintind de cea a lui Aurelian Andreescu, mare sigu-

ranță de sine; a cântat „Stai lângă mine” (M. Teicu) și „O viață întreagă” (Dan Beizadea). **Ovidiu Baci** (Aiud, Alba): premiul III, 18 ani, elev în clasa a XII, selecționat la „Steaua fără nume”, premiul I la ultimele 3 ediții ale F.N.C.R. A cântat „Povestea unei simple întâmplări” (primă audiere de Ion Cristinoiu) și „Aș vrea” (Ionel Tudor). **Cristian Dicu** (Botoșani): premiul Teatrului „Fantasio”, 20 de ani, câștigător al trofeului concursului de la Călărași („Flori de mai”, 1988), participant și la ediția anterioară la Mamaia. A cântat „O zi frumoasă” (compozitor Dani Constantin) și „Clipa fericirii” (șlagăr în primă audiere de Viorel Gavrilă). Fetele, deși valoroase, au fost sub nivelul băieților. Citeva remarcări: **Marilena Iordache**, premiul I la această ediție, mențione la cea de anul trecut, în

GABRIEL COTABIȚĂ

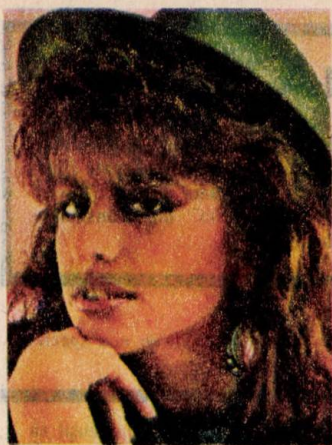

FLORIN APOSTOL

DAN CREIMERMAN

LOREDANA GROZA

CÎTE CEVA DESPRE... RECITALURI

Au fost cite trei în fiecare seară, deci 15 cu toate, dar nu toată lumea le-a onorat cum se cuvine. Un recital e un recital, deci trebuie pregătit atent. Vom marca reușitele: **Gabriel Cotașă**, cel mai rotund și mai bine condus recital; **Loredana Groza**, cu nelipsita-i dinamicitate; **Dida Drăgan**, o adevărată profesionistă, singura care a evoluat în „priză directă” acompaniată fiind de formația „Monolit”; **Daniel Iordăchioaie**; **Cătălin Crișan**; **Dan Spătaru**; **Mirela Voiculescu-Fugaru** împreună cu trupa de dans modern „Total” din Constanța. **Elena Cirstea**, aceeași voce și interpretare valoroasă; bine s-au prezentat cei foarte tineri, premiați la ediția

anterioară: **Florin Apostol**, **Denis Ștefănescu**, **Sanda Ladoși**, **Oana Hanganu**, **Lucia Mereuță**; a revenit **Mircea Dumitrescu**, șlagărul prezentat în primă audiere — „Unde ești?” de **Ionel Tudor** — fiind bisat la nesfârșit; bun și **Gabriel Manea**. Și, dacă a existat o revelație, aceasta a fost **Oana Hanganu** într-o apariție dinamică și cuceritoare; cîntece de Ștefan Elefteriu, Adrian Ordean și Horia Moculescu (piesa de debut, „Dv., dragostea mea”) interpretate cu o voce gravă à la **Bonny Tyler**. Aceste recitaluri au ridicat cota manifestării și au umplut inimile de bucurie, tuturor celor prezenți, făcînd din Mamaia '89 o sărbătoare a muzicii ușoare românești.

MIHAI BOGATU

PALMARES MAMAIA '89

● **Lucrările de muzică ușoară românească** distinsă cu premii în cadrul Concursului de creație „Mamaia '89”
TROFEUL MAMAIA '89 — „România”: muzica și versurile: **Temistocle Popa**, interpreți: **Otilia Rădulescu** și **Daniel Iordăchioaie**; **Titlu de Laureat**: „Învăță să în om”, muzica **Viorel Gavrilă**, versuri **Eugen Rotaru** (interpret **Monica Anghel**); „Ne cheamă marea”, Șerban Georgescu—**Dan Verona** (interpreți **Mădălina Manole** și **Cătălin Crișan**); „Cine iubește”, **Jolt Kerestely**—**Aurel Storin** (**Mirabela Dauer**); „Dorule, măi dorule”, **Corneliu Merau**—**Dan V. Dumitriu** (**Carmen Rădulescu**); „Mama”, **Aurel Manolache**—**Sașa Georgescu** (**Cătălin Crișan**); „Să-nțorcem dragostea-napoi”, **Dumitru Lupu**—**Viorela Filip** (**Gabriel Dorobanțu**); „Izvorul meu de dragoste”, **Horia Moculescu**—**Aurel Storin** (**Bogdan Bradu**); „Trepte spre albastru”, **Ionel Tudor**—**Andreea Andrei** (**Gabriel Cotașă**); „Ce-mi ești tu mîndruțo mie”, **Dan Stoian**—**D. Popescu-Chiselet** (**Dan Spătaru**); „Întoarce-te iubire”, **Mihai Vanica**—**Gina Teodorescu** (**Marina Scuppa-Dimitriu**); „Și m-am îndrăgostit de tine”, **Vasile Veselovski**—**Mihai Maximilian** (**Adrian Daminescu**); **Premiul Itoralului**: „Nopti albastre la Mamaia”, **George Grigoriu**—**Romeo Iorgulescu**; **Diplomă specială** pentru întreaga activitate a fost acordată compozitorului **Mișu Iancu**.

progres: **Roxana Vulpescu**, (Constanța), premiul II, apariție interesantă; **Geanina Olaru** (Bacău), premiul III și posesoarea unei voci deosebite; a primit și premiul neoficial pentru telegenie al carului 5; a cîntat „Din prima zi, din primul ceas” (șlagăr în primă audiere de **Ionel Tudor**) și „Te-am iubit dintotdeauna” (compozitor **George Grigoriu**). **Iunia Tănase** (București): premiul criticii, voce de excepție, apariție îndelung aplaudată, care ar fi meritat mai mult. A cîntat cu dezinvoltura vocală a **Mirabelei** (se și aseamănă ca timbru): „E lung drumul pînă miine” (primă audiere de **Viorel Gavrilă**) și „Dormeau pe o frunză două stele” (**Marius Țicu**). Au rămas în afara palmaresului alte cîteva voci bune: **Georgeta Cernat** și **Arița Băjenaru** (ambele din București), **Carmen Floricel** (Hunedoara), **Gabriela Moraru** (Constanța) și **Constantin Dimitriu** (Deva). Poate la anul...

IONEL TUDOR ȘI ANDREEA ANDREI

PALMARES MAMAIA '89

● Interpreții distinși cu premii și mențiuni în cadrul Concursului de interpretare „Mamaia '89”

TROFEUL „MAMAIA '89”: Alin Cibian (Deva, județul Hunedoara) Premiul I: Marilena Iordache (București) și Marius Dragomir (Brașov) Premiul tinereții: Aurelian Temișan (Craiova, Dolj); Premiul II: Roxana Vul-

pescu (Constanța) și Florin Blaj (Bacău); Premiul III: Geanina Olaru (Bacău) și Ovidiu Băciu (Aiud, Alba); Mențiuni: Vanessa Radu (Brăila) și Laura Zavate (Bacău); Premiul criticii al A.T.M.: Iunia Tănase (București); Premiul Teatrului „Fantasio” din Constanța: Cristian Dicu (Botoșani).

La telefon, vedetele noastre

Nu este o selecție pe gustul meu sau al altuia. Pur și simplu cu o listă-n față am realizat mini interviurile ce urmează:

- Bună Bebe!
 - Salut, dar de jazz încă nu m-am apucat.
 - Dar de ce te-ai mai apucat mult premiatule la Mamaia?
 - Hai lasă...
 - Las dar spune.
 - Păi am scris pentru Mirela (Voiculescu, soția lui) „Nu te opri”.
 - Și te-ai oprit?
 - Da, dar scriu muzică pentru un serial de desene animate.
 - Să-ți fie de bine! Dar Cornel (adică Bebe) Fugaru nu cântă?
 - Nul! Deocamdată compune.
 - Am înțeles. Tot familia este mai tare.
 - Când va crește...
 - Ori stomatolog ca mama...
 - Ori...
 - Premiat la Mamaia ca tata!
- Bună, nu?

Precizez că pe Cornel Constantiniu și Marina Florea nu am reușit să-i găsec.

Dan Spătaru?

- Eu!
- Îi povestesc ce vreau și-mi răspunde.
- Între 22 decembrie 1988 și 5 martie 1989 am cântat la New York și Los Angeles.

Pregătesc pentru Mamaia o piesă semnată de prietenul meu Dan Stoian, iar acum îmi făceam bagajul pentru un turneu în U.R.S.S.

— Succes!

Pe Corina Chiriac am sunat-o și răs-sunat-o. Știam că este plecată într-un lung turneu, dar speram să prind pe cineva din familie să află amănunte. Nu am prins, nu am amănunte.

- Angela Crochină regret că nu ne aflăm la Sibiu...
- Să-mi arăți din nou cât de frumos este orașul tău natal?
- Și când veniți, căci observ că grupul capătă consistență.
- După întâi iulie.
- Și ce ai făcut mai grozav până acum?

Ei mai grozav! Am cântat numai muzică românească la Istanbul în februarie. Pregătesc un disc cu 12 piese pe care le semnez și ca autoare.

- Și totuși?
- A, da! Am cântat pe 17 aprilie la Radio în sala de concerte la „Start melodii”.
- Când te întorci ce mai intenționezi?
- Să cânt la Costinești. Demult doresc lucrul ăsta.

— Și chiar dorești să știi ce a făcut Carmen Mureșan până acum?

- Nul! Doar de la anul nou începe.
- Da, da, da... Notezi?
- Notez.
- Am făcut parte din distribuția spectacolului teatrului „Constantin Tănase” — „Savoy, Savoy” în turneul mult aplaudat din U.R.S.S. Cu „Doar iubirea să rămână” am ocupat un loc trei la „Start melodii”. Pregătesc un disc la Electrecord, sper să apar cu

Stela și Arșinel într-un nou spectacol de vară.

Pe Mirabela Dauer am reușit să o deranjez în primul somn. Așa că am aninat pe a doua zi la prima oră când am alflat:

- Două discuri până acum, „De dragul tău” și „De ce nu spui că mă iubești”. Altele două mai așteaptă nițel.
- Și altceva?
- Start melodii.
- Cu mare succes!
- Mulțumesc, ești draguț!

Familia Stela Enache—Florin Bogardo ori este în conflict cu telefonul ori plătesc abonamentul degeaba. Așa că am continuat.

— Dragă Marius nu mă interesează prea tare compozitorul Teicu, cât solistul.

- Păi, nu prea mergem separat.
- Atunci haideți amândoi!
- De revelion am oferit prime audiții cîntate de Adrian Daminescu și Gabriel Cotabiță. Pentru Angela vechea mea colaboratoare...
- Marius dragă!
- Am compus special pentru Similea și... pentru mine... „Stai iubire”, „Drum pentru lumină”. Pe urmă un potpourri din cum se spune... din piesele acelea ce se cântă des...

— Dar ce modest ești!

- Așa, așa! Slăgărele mele mai vechi. Dar toate acestea nu fac nici doi bani.
- Zău?
- Nu pentru că tot eu am scris și muzica la ce crezi tu?
- La scenariul Silviei Kerim „Guliver în țara piticilor”, un spectacol extraordinar în care rolul principal îl joacă Adrian Păulea.
- Și pitici?
- Păpușile Teatrului Țândărică.

— Succes, și la premieră vin și eu cu nepotul!

— Și tu? Va trebui să dăm premiera pe stadion!

— Chiar vrei să scrii despre mine?

— Vreau. Și asta numai așa că te cheamă Gabriel ca pe mine și pentru că eu iubesc tare mult jazz-ul.

— „Niciodată”.

— Piesa ta de succes scrisă de Viorel Gavrilă cu care ai zăpăcit toate fetele ce te tot așteaptă oțind...

— „Vino iar în gara noastră mică” semnată de compozitorul Dumitru Lupu.

— Bun compozitor și consecvent stelist!

— Zău? Uite chestia asta nu o știam. În fine. Am mai cîntat prin țară sub egida Filarmonicii din Botoșani acompaniat de grupul „Clasic rock”. Merg și la Mamaia și la Costinești la festivaluri.

— Și ai succes peste tot, Gabriel Dorobanțu!

— Gelos!

— A, nu. Doar așa un pic cînd aud sala manifestîndu-se ca la recitalul tău de la Start melodii.

— Cum?

— Cu frenezie, tinerețe, cu frenezie!

Crina Mardare o nemărturisită dragoste de cîntec a mea încă nu a sosit din turneul cu „Slinxul”. Nici pe Cristian Minculescu nu l-am găsit acasă. Doar pe mama.

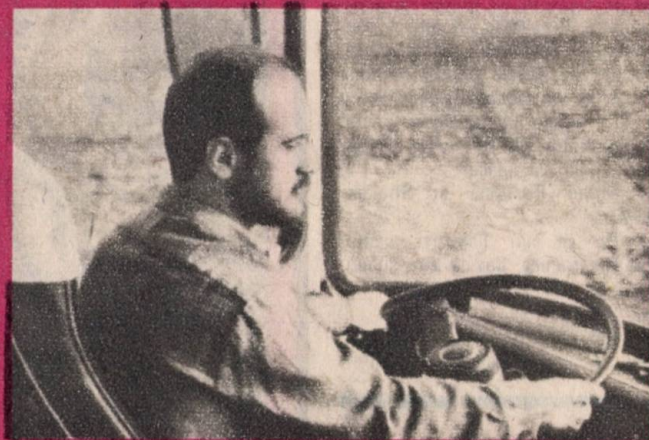
— Cîntă La Neptun la „Marea

RAOU GHEORGHE

ROMANICH

NICU ALIFANTIS

Neagră" După multe turnee în țară a revenit cu două concerte și-n București.

— Și atît?

— Din cite am înțeles pregătesc discul „Iris IV”.

— Vă mulțumesc și așteptăm.

Pe Marcel Dragomir l-am căutat, căci tot sîntem colegi de instituție, direct în birou.

— Eu sînt pentru calitate, nu pentru cantitate! Solistul Dragomir a lansat o singură piesă pînă acum și pregătește tot una singură.

— În care vei cînta la instrumentul preferat, adică saxofonul?

— Și preferat, și studiat.

— Și apoi?

— Scriu un music-hall.

— Și tu?

— Da, și eu, și-mi place și voi continua!

De la soția „numărului unu” pe anul trecut, alt Gabriel, Cotabiță: „Acum este la Alba Iulia în turneu. A scos un disc cu titlul „Noapte albastră” și a lansat un nou compozitor Andrei Kerestely cu piesa „E soare-n viața mea”. Mai multe amănunte... A apărut și la „Start melodii” în primul concert.

— Adio „Holograf”, trăiască omul orchestră Mihai Pokorski.

— Nici chiar așa. Dar este adevărat că scriu și cînt mult. În iulie aștept un L.P. la Electrecord. Opt piese le cîntă Doina Matei Pokorski, soția mea. Pregătesc alt album pentru care am definitivate cîteva piese. Scriu de zor muzica pentru un film, nu mă întrebă amănunte căci nu-ți dau. Și-n paralel pentru două spectacole de teatru din care unul se numește „Cum vă place?”

— Mihai Pokorski și Shakespeare?

— De ce nu? Folosesc instrumente electronice, dar cu alte sonorități.

— Și?

— Am participat în juriu la concursul „Bucureștiul tinereții noastre”.

— Pe Angela Similea (cu care la un moment dat am fost și coleg de liceu) am surprins-o cu doriința mea.

— Anul acesta am făcut într-ade-

văr un lucru minunat. Ai auzit de Cristina Dimitriu?

— Cumva soția lui Dan V. Dumitriu?

— Nu. Este profesoară de pian, este foarte talentată și i-am cîntat primele două piese „Timpul” și „Te rog nu plînge”. Cînt prin țară cu formația Savoy și nu voi cînta nici anul acesta la Mamaia.

— Arit?

— Atît, plus superba inițiativă semnată de Titus Andrei și Florian Lungu.

— Start melodii în concert?

— Exact. Concert în care am și cîntat.

Alt laconic. Adrian Daminescu pe care l-am întrerupt (politicos) dintr-o discuție cu compozitorul Mihai Vănina despre o orchestrație.

— Am fost cu „Savoy, Savoy” în U.R.S.S., orchestrez, am scos un disc, la „Start” am avut succes, dar am un... of.

— Bănuiesc care.

— Zău? Spune!

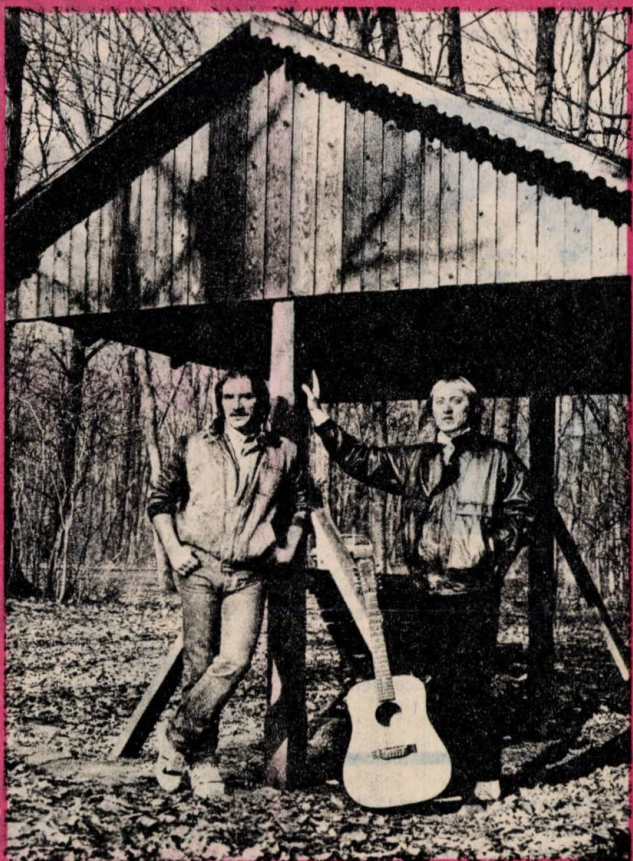
— Nimeni nu a comentat nicicum succesul tău de la Orfeul de aur de anul trecut.

— Nu din vanitate, dar cred că meritam acasă, pentru locul doi, măcar două rînduri.

— O meriți pe deplin. Acum însă felicitări (tîrziu) și parafrazînd titlul unei piese mult cîntate „Nu te opri”.

— Eu? Nu mă cunoști!

Regret, dar pe Mihaela Runceanu nu am găsit-o deși este la București. Drept care final. Final în lipsă. Dar extrem de documentată sursa de informare. Despre cine? Cum despre

VASILE ȘEICARU ȘI ȘTEFAN HRUȘCĂ

cine? Despre Loredana. Deci:

— Invitată la „Steaua litoralului” și la „Bună seara, iubito”. Mare succes ca și la „Start” la prima ediție. În țară săli arhipline. În R.D.G. invitată la Berlin, Dresda, Postdam, Frankfurt-Oder, Wittenberg. Între alții și opt iulie la Phenian va da glas „glasului” ei de cea mai bună dintre cele tinere, la Festivalul mondial al Tineretului și studenților.

Dacă am sărit pe cineva nu am fă-

cut-o înadins. Și așa aștept cu groază nota de plată la telefon. Oricum merită să discuți cu toți de pînă acum la care în final adaug și un regret. Cel trăit după convorbirea cu Vasile Șeicaru care mi-a explicat cum poate publicul să rupă un cuplu. Nu, Ștefan Hrușcă nu este un infatuat și nici el. Dar starea de spectacol este una și ce vor mulți dintre noi alta. Există discuri cu cîntecele lor. În spectacol ei încearcă nu să fie

niște tonomate, ci doi interpreți cu emoțiile lor, cu ideile și sentimentele lor. Din neînțelegere pentru aceste lucruri aproape ați pierdut acest cuplu. Primul pas s-a produs. Vasile pregătește un L.P. pe versurile lui Dan Verona și George Țârnea. Un L.P. singur. Tot singur semnez și eu acest maraton al informațiilor, sper, destul de complete și pe gustul vostru!

GABRIEL COSMA

CUM SE FACE UN ȘLAGĂR?

Cum se face un șlagăr? Sună telefonul! La naiba! Citeodată l-aș arunca pe fereastră! „Te salut! Ce faci? (vocea lui Anton Șuteu). Ne-au solicitat să facem o piesă pentru noaptea de Revelion”. L-am întrebat dacă are vreo idee. Avea. „Hai pe la minel!” M-am dus. Mi-a cîntat. „Ce zici?” Ce să zic? Era grozavă. Am ascultat-o de mai multe ori. Tot grozavă! Luminoasă, caldă și în același timp plină de forță interioară. Un mesaj de la suflet pentru suflet. Trebuia să-i găsesc cuvintele care să se potrivească. Am tot căutat cîteva zile. Pînă la urmă făcusem un text care mi se părea destul de bun, dar parcă îi lipsea ceva. L-am sunat pe Toni și i l-am citit. „Bun! Spune-i-l și Aurei”. Aurora Andronache este primul nostru spectator și în același timp într-un fel „mintea” noastră lucidă, superviza. „Merg, dar îi lipsește ceva”. Nu se prea omoară ea cu laudele, așa că acest „merge” însemna deja foarte mult. Am întrebat-o ce-i lipsește. „Capul de refren”, asta însemnînd sinteza întregului text într-un singur vers care de obicei dă și titlul piesei. Avea dreptate. Acolo era huba. Am găsit vreo șapte-opt variante și am sunat-o din nou. La a cincea a tipat: „Asta e!” — și era „Deschideți poarta soarelui”. Eram fericit! Îl cîntam prin casă împreună cu fiica mea, care pe atunci avea vreo 8 ani. „Tati, asta e șlagăr!” „O fi, dacă zici tu!”

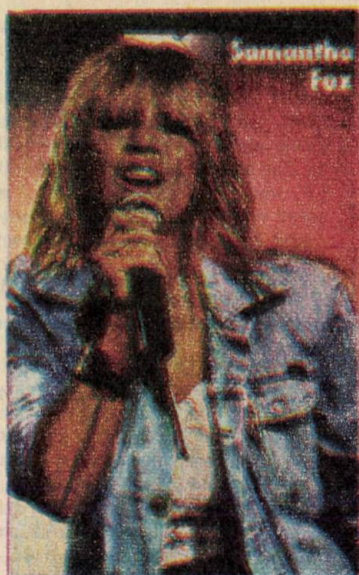
Copiii știu multe lucruri pe care noi, oamenii mari, nu le știm. Probabil că le-am uitat, furați de atîtea probleme importante. Oricum, dacă „Deschideți poarta soarelui” e un șlagăr sau nu, numai dumneavoastră, stimați iubitori de muzică ușoară, puteți spune. Noi cei care facem cîntece le iubim pe toate în aceeași măsură și de fiecare dată ne străduim ca ele să fie cit mai bune. Și tot de fiecare dată cînd începem o piesă nouă, ne punem întrebarea: „Cum se face un șlagăr?”

Era prin aprilie 1986. Mă dusesem la Cornel Fugaru să-i duc textul piesei „Doar marea”, pe care o pregăteam pentru Festivalul „Mamaia '86”. Zice: „Hai să-ți cînt ceva!” Mi-a cîntat trei piese noi. Ritmate, melodioase, în stilul lui obișnuit. Una dintre ele mi-a atras atenția. L-am rugat să mi-o mai cînte o dată. Mă ducea cu gîndul la riuri limpezi, ce curg prin văi însoțite, pînă-n brațele Dunării pline de pește. De multe pește. Ah, pescar pasionat ce sînt! Mă duce gîndul la dimineața cînd mă prindea răsăritul treaz, ascultînd cîntecul ciociriei la sărbătoarea soarelui. Binecuvîntat pămînt, ce

ne-ai dăruit bucuria de-a fi ai acestei țări minunate! Terminase de cîntat și mă privea. „Ce-ai căzut așa pe gînduri?” I-am spus că știu deja cum se va chema piesa. „Cum?” I-am spus! „Crezi că melodia are suficientă greutate pentru o asemenea temă! Eu o vedeam mai spre un cîntec de dragoste”. I-am răspuns că de dragoste și va fi, dar de o dragoste mai mare! Am scris textul destul de repede. Cînd l-a cîntat, a spus că unui singur interpret îi vine perfect — Dan Spătaru. Și i-a venit! A cîntat-o de parcă o făcuse el. Ați ghicit desigur că este vorba despre „De vrei să știi ce înseamnă român”.

„Cum se face un șlagăr?” Din ce v-am povestit pare simplu și nu e chiar așa. Cînd lucrezi îți vin o grămadă de idei și trebuie să ai puterea să o selectezi pe cea mai bună. Ar trebui să-l vedeți o dată pe Adrian Enescu stînd între aparatele pe care le iubește atît de mult și care clipește misterioase din ochii lor de toate culorile, parcă înțelegîndu-i căutările. Ar trebui să-l vedeți așa mare, bonom și micalit, cum se ceartă cu el însuși și cu uzina aia de sunete în căutarea sonorităților perfecte. „Ce zici moșule?” Nu sînt eu chiar așa de moș, dar așa își alintă el prietenii. Mă vede că mă mișc pe scaun în ritmul muzicii. „Îți place!” „Îmi place, cum să nu-mi placă! Se bucură ca un copil și începe să cînte cu vocea lui de urs. „Aici o să vină un gong japonez”. I-a mai trecut din euforie. „Nu-i gata. Trebuie să mai lucrez la ea”. Și muncește ceasuri lungi, aplecînd peste clape, în căutarea unui singur sunet, unei singure secunde de inedit, pe care poate dumneavoastră nici n-o veți observa. Își amestecă sufletul cu cutiile alea extraordinare într-o transă de bătrîn alchimist, transformîndu-se cu fiecare sunet în încercarea de-a fi mai presus de toate un om. Așa s-a născut „Noi rămînem oameni”. „De unde-ți vin toate ideile astea, moșule?” — „De la tine și de la cei ca tine, Adrian!” Da, oameni buni! Ar trebui să vă vedeți măcar o dată așa cum vă văd eu! Dar nu atunci cînd știți că sînteți priviți. Mă uitam la televizor într-o simbătă. Era o filmare cu melodia „Nu-ți spun adio”, cîntată de Gabriel Cotabiță. La un moment dată a apărut în cadru și Anton Șuteu așezat la pian. Era serios, reținut, așa cum îi stă bine unui mare compozitor, dar nu mai era Toni, cel pe care-l știam eu, ars de flacăra lăuntrică a unui univers ce îi este singura casă. Îl văzusem cîntînd la pian piesa asta cînd încă nu era definitivată. Poate atunci în privirea lui era răspunsul la întrebarea „Cum se face un șlagăr?” Poate! Oricum, chiar dacă știam sau nu cum se fac, șlagărele continuă să se nască spre bucuria noastră a tuturor.

DAN V. DUMITRIU

Samantha
Fox

Chris
Norman

Sandra

Chris
de Burgh

Phil Collins

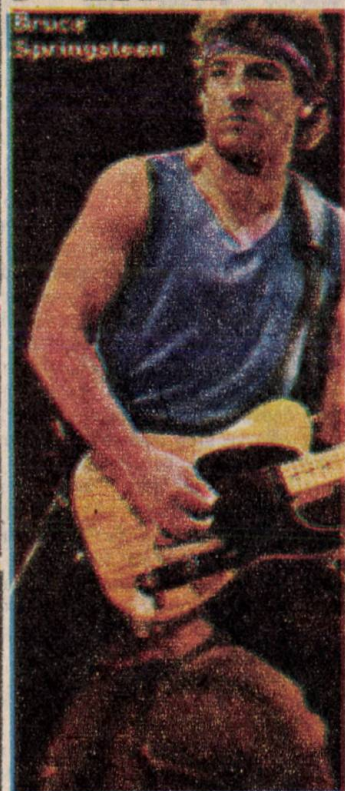
Whitney
Houston

Madonna

Rod
Stewart

Bruce
Springsteen

Janet Jackson

În obiectiv

ROCK-UL FRANCEZ

Ultimii ani au adus și în muzica franceză mult așteptata întinerire, zeci de interpreți și formații reușind să creeze o atmosferă extrem de pro-price afirmării tinerelor talente. Răsfoind mai multe reviste apărute anul acesta, putem constata cu ușurință faptul că alături de vedetele consacrate ale genului se înscriu cu mult curaj nume și piese ce reușesc adevărate performanțe, deseori ajungând chiar în primele 10 locuri ale orei. Vom încerca în cele ce urmează să vă prezentăm câteva noutăți ale anului 1989, reliefând numai interpreți și formațiile care au reușit să-și câștige popularitate la nivel național.

Începem cu **Rachid Ferrache** (născut 24 ian. 1972 la Livrey Gorgan), cântăreț, de la 16 ani deținea deja trei single-uri. A început ca actor, debutând la 7 ani (!) în „L'amour nu”, filmele succedându-se cu repeziune: „Mille milliards de dollars”, „L'As des as”, „Banzai”, „Attention une femme peut en cacher une autre” (cu Roger Hanin, Miau Miau și Eddy Mitchell). La 14 ani optează pentru cariera muzicală, lansând „Le petit heur”, „La fille aux cheveux bleus” și „Presque l'amour”. Împărțindu-și timpul între muzică, îngrijirea celor două motociclete și practicarea artelor marțiale.

Francois Feldman a debutat, surprinzător mai întâi, în topul american cu „Speedman” (cântată în limba engleză), datorită ajutorului primit în studio de la James Brown, muzician ce a produs și albumul de debut „Vivre Vivre” (din care primele 2 extrase pe single, „Salve” și „Le mal de toi”, au urcat până în primele 30 locuri ale revistei Best).

Cel de-al treilea nume pe care vi-l prezentăm este **Guesch Patti** (de fapt, Patricia Parras). Ea și-a început cariera în 1964 cântând folk, ocazie cu care înregistrează și primul single. În 1984 pune bazele grupului său de acompaniament Dacapo, iar trei ani mai târziu transpune pe disc super-hit-ul „Etienne”. Ca ultim succes notăm albumul „Labyrinthe” și single-ul „Bon anniversaire”.

Născut la 6 noiembrie 1961 la Chalon-sur-Saone, **Florent Pagny** a absolvit Liceul de muzică și apoi

Conservatorul Levallois-Perret, dar s-a încadrat ca... barman, frizer și grădinar, ajungând în cele din urmă figurant în „Diva”. Scribe scenariul „Blessure”, participă la înregistrarea filmelor „Les fauves”, „La balance”, „Fort Saganne”, „Les surdones de la 1-er campagne”, „L'ennemi public no. 2”. Optează totuși pentru rock'n'roll, iar în 1988 albumul anului este considerat „N'importe quoi”, înregistrat în numai trei săptămâni, extrasul pe single „Laissez nous respirer” fiind o piesă de referință a interpretului.

Xavier Anthony, fiul lui Richard Anthony (cântăreț al anilor '60 ce a colindat lumea alături de Beatles și Jackson Five), a debutat anul acesta cu „J'entends siffler le train”, asemeni lui procedind **Michel Gouty** cu „Agathe este une fille” și **Phillipe Lavil** cu „Tango latino”. Cel din urmă este un promotor constant al ritmurilor exotice, înregistrându-și toate piesele într-un studio din Martinica unde folosește instrumente din trestie și bambus.

Silvie Marechal cântă și dansează de la 6 ani, făcând play-back cu orice ocazie, de la serbările școlare până la diverse petreceri. Remarcată de Jean-Louis Faulquier, realizatorul emisiunii „Y'a de la chanson dans l'air”, o rampă de lansare a tinerelor talente, lucrează timp de un an la melodia de debut intitulată „Mercedes rouge” și satisfacția a fost deplină când presa franceză exclamă: „Iată o nouă Janis Joplin!”. La ora când citiți aceste rânduri, primul album este deja lansat.

Deși cântă, compune, minuește claviaturile și masa de mixaj de peste 14 ani, **Patricia Kaas** a dobândit consacrară cu LP-ul „Mademoiselle chante le blues” abia la sfârșitul anului 1978. Prima ei înregistrare numită „Jalousie” nu s-a bucurat de o primire prea bună, și astfel timp de 7 ani cântă în spectacolul „Des mensonges en musique” într-un club din Sarrebruck. După cum probabil ați intuit din titlul discului prezentat ceva mai sus, iubește enorm blues-ul și compune în această idee, critica de specialitate asemănând-o cu Edith Piaf la voce și cu Marlene Dietrich

la fizic. Pe scenă folosește toaleta ale anilor '40, show-urile fiind pregătite de ea până în cele mai mici detalii. Să mai notăm data nașterii, 5 decembrie 1966, și faptul că iubește enorm trandafirii albi și Australia, locul unde i-ar fi plăcut să facă figurație la „Crocodile Dundee”.

A scoate două discuri într-un singur an nu e ușor cu atât mai mult cu cât este vorba despre un debutant: **Marc Lavoie**. Ajutat și de prietenul său Fabrice Aboulker, el își înregistrează albumele în Los Angeles (unde se află și restul familiei), mixajul făcându-se la Montreal în studioul unde cu câțiva ani în urmă Kim Carnes imprimă „Bette Davis's Eyes”...

Patricia Ranarivoana sau **Patsy**, cum apare scris pe discuri și alifae, s-a născut la 26 aprilie 1969 la Rennes. Părinții, muzicieni, i-au deschis apetitul pentru artă. La 3 ani cânta la grădiniță, la 15 scria scenarii umoristice pentru televiziune, la 19 debută la „Liverpool”, single lansat cu ajutorul familiei: vărul David-bas, tata-chitară, mama-background vocal, prietenul ei (nenumit, din discreție) — baterie. În luna februarie a realizat două clipuri interesante, „Rue Barbare” și „Urgence”. Întrebată despre modul în care vede un grup ideal, a răspuns: Jimmi Hendrix (chitară, voce), Sting (bas), Janice (de la Eurhythms, background vocal), Prince (aranjor), Kate Bush (vioară și coregrafie).

Spre deosebire de Patsy, **Mylene Farmer** s-a impus datorită clip-urilor foarte reușite (de exemplu, pentru „Libertine” a folosit o echipă tehnică de 50 de specialiști și 600 figuranți. Filmându-se 11 zile în 7 orașe), obținând astfel popularitatea într-un timp record. Ea a apărut prima dată pe scenă cu câteva luni în urmă, purtând o rochie albă din secolul al 18-lea și cântând „Maman a tort”, „Pourvu qu'elles soient douches”, „Sans contrafacon” (toate regăsindu-se pe LP-ul „Ainsi soit je”).

În mod intenționat am lăsat în finalul prezentării tinerilor debutanți, revelația anului 1988, **Elsa Lunghini**. Are, 1,65 m, s-a născut la 20 mai 1973 la Paris, este romantică. Ci-

tește mult Stendhal și Balzac (a memorat pasaje întregi din „Roșu și Negru”), merge des la cinema, creează rochii de epocă pe care le garnisește din plin cu dantelă și se împacă foarte bine cu Glenn Medeiros, cu care de altfel a avut un mare succes: „Un roman d'amitié”. Părinții au ajutat-o să-și lanseze primul disc „Jour de neige” și să efectueze primul turneu național. La ora actuală își împarte timpul între filmări, școală (este în anul 2 la filologie, studiind engleza, germana și italiana) și înregistrări, planurile de viitor fiind ținute (deocamdată) în secret.

Dacă prezentarea interpreților am încheiat-o cu cea mai în formă cântăreață a momentului, vom începe incursiunea printre formații cu **Debut de Soirés**, cel mai bine cotat grup francez. Întemeietorii sînt Sacha Goller (născut la 14.06.1965 la Pont Sainte Maxence, 1,87 m, 73 kg, cântă la claviaturi, saxofon, instrumente de percuție) și Picard William (1.09.1960, Marseille, 1,80 m, 81 kg, baterie, voce), tineri ce înainte își mai încercaseră norocul și în alte grupuri. William a început ca disc-jockey în sudul Franței, la discoteca „Les Templiers” din Aix-en-Provence, în timp ce Sacha era redactor muzical la NRJ Aix Radio. Pasiunea pentru muzică i-a făcut să-și unească efortul și cuplul de compozitori Guy Matteoni/Claude Maingag de la studiourile Bel Air aveau să le aducă hitul ce pur și simplu a explodat în clasamente: „Nuit de folie”. Al doilea single, „La ville, la nuit”, a avut o succesiune asemănătoare.

Un alt duo la modă este **David et Jonathan**, lansat și produs de Pascal Auriat. David Marouani (13.09.1969, Paris, 1,76 m, claviaturi) este textierul grupului, Jonathan Bermudez (8.02.1968, Paris, 1,66 m, claviaturi, percuție, baterie) semînd toate partiturile. Ideea de a cînta aparține lui Xavina, verișoara lui David, cea care i-a introdus într-un studio de înregistrări și le-a finanțat „Bella vita”, single ce a ajuns în numai 2 săptămîni pe locul 3. Încurajați de „aurul” obținut ulterior pentru acest disc, producțiile se succed cu repeziune: „Gina”, „Est ce que tu viens pour la vacances?”, „Stop”, piese ce se regăsesc în LP-ul de debut „Coeur de gosse”, apărut în septembrie 1988.

Continuăm telegrafic cu 4 formații ce și-au legat debutul de anul 1988. **Marie-Laure et Lui** s-a format la

Lyon, Marie-Laure scriind textele, iar „Lui”, adică Philippe, compunînd muzica și cîntînd la claviaturi, saxofon, baterie și chitară. Reținem piesa „C'est pas le Perou”. **L'Affair Louis** **Tric** activează în componența Cleet Boris, Karl Niagara și Bronco Junior, primul single este „Ce soir” iar primul album „Bois ton café” (locul 5 în topul albumelor la 5.04.1989). **Metis** are deja o bogată experiență concertistică, turneele efectuate în R.F.G., Franța și Belgia confirmînd buna primire a lui „Betty Ramdam”. Trio-ul **Max Valentin** (Edith, Jean-Louis și Gerald) au fost lansați de Etienne Daho, ce a compus și produs primul 45 „Les Moux — dits”. Muzica lor este un veritabil cocktail, intrucît în formație se ascultă de la Rolling Stones, Lou Reed și Simple Minds la Men at Work, Christians. Actualmente se află pe un loc fruntaș cu „Printemps parapluie”.

Ne îndreptăm acum spre Toulouse, oraș unde muzica rock se bucură de o popularitate deosebită. **Gold** (primul disc „Tropicana” — 1980 apare cu semnătura inițială de Goldfinger) a avut între septembrie 1984 și iunie 1987 cinci succese de top, cele șase albume fiind vîndute în cifre remarcabile. Dintre ele menționăm „Balodines”, „Plus pres des étoiles” și „Gold”, ultimul fiind realizat cu ajutorul lui Trevor Willis (fost colaborator al grupurilor Genesis și Ultravox).

Bazele grupului **Images** au fost puse de Marie Ramsay, vocalist și compozitor care în 1984 s-a mutat

din Statele Unite în Franța. În 1986 primul single „Les demons de minuit” a fost un adevărat eveniment, menținîndu-se 13 săptămîni pe locul 1 în Top 50. Alături de el figurează în formație Jean Louis Pujade (baterie) și Frederic Cocci (claviaturi), în concerte participînd și Art Mengo, un tînăr ce avea să abandoneze studiile Facultății de chimie și să se ocupe în mod serios de pian, chitară și chitară bas.

Format un an mai devreme decît **Images**, **Les Abelettes** și-a ales titlatura prin anagramarea cuvîntului... Beatles. Babeck, Pascal și Philo. Au fost influențați în copilărie de Clach și Telephone, primele cîntece avînd sonorități mai puțin originale. Munca susținută și-a spus însă cuvîntul și albumul „Victims de l'amour” devine un best-seller. Au concertat în Statele Unite, Canada și Argentina.

Înainte de a încheia, dorim să atragem atenția asupra faptului că în clasamentele franceze de '89 se află și o serie de nume cunoscute: Michel Sardou (în al 20-lea an de carieră, cu 65 milioane de discuri vîndute, 45 de discuri de aur, și 17 de platină), Veronique Sanson, Julien Clerc (după o pauză de 3 ani) cu „Pour les fous d'hier et d'aujourd'hui”. Nu lipsesc nici melodii de unor consacrați (unii chiar dispăruți) ca Edith Piaf, Jacques Brel, Claude Francois, France Gall, Jean Michel-Jarre, J.J. Goldman...

SORIN LUPAȘCU

Vă prezentăm SCORPIONS

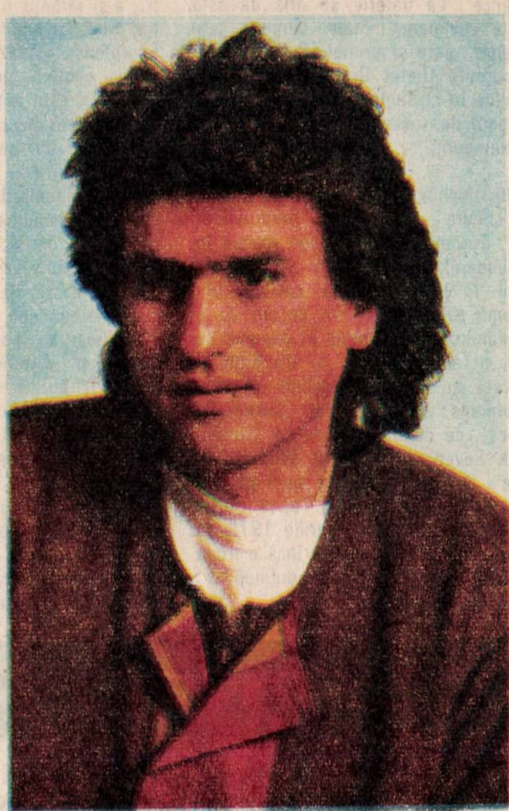
Scorpions, trupă din Hanovra, cîndva etichetați „plagiatori neînsemnați”, „provinciali”, și-au dezvoltat pe parcursul anilor un stil inconfundabil, care i-a consacrat categoriei valorice celei mai înalte a muzicii rock. Concertele lor „live” se desfășoară pe stadioane gigantice, în fața a zeci de mii de spectatori. Dar nu numai aparițiile „live” sînt de excepție — se pare că fiecare an aduce și o perfecționare a creațiilor de studio.

Au trecut 16 ani de la apariția primului lor album, dar începuturile se găsesc în anii '60, mai exact în 1965. Pe vremea cînd Beatles-ii urcau în fruntea clasamentelor cu

„Help”, cînd Rolling Stones înregistrau clasică „Satisfaction”, iar Bob Dylan însuflețea chitara electrică, Rudolf Schenker alcătuiește trupa Scorpions în orașelul saxon Sarstedt din apropierea Hanovrei. Și aceasta împotriva dorinței mamei lui, care îl vroia funcționar, dar cu sprijinul tatălui, care i-a cumpărat prima chitară și primul amplificator. Pentru adolescentul de 17 ani, unicul scop era să devină muzician profesionist într-o formație rock de maniera trupelor britanice Pretty Things, Yardbirds, Them sau Animals — ideal foarte îndrăzneț într-o provincie fără tradiție rock'n'roll. Prima apariție scenică a

PATSY

TOTO CUTUGNO

formației Scorpions are loc pe 4 noiembrie 1965, într-un „Beat-Show”-club din localitatea natală, pentru care nu primesc nici un ban. De-abia apariția de pe 11 decembrie al aceluiași an, în orașul Bierbergen, le este plătită.

Scorpions continuă să cînte în școli, universități, săli de dans — „oriunde ne puteam monta instalația”. Interpretau două piese, apoi făceau pauză, din nou două piese — și totul dura trei ore. În iulie 1965 își întrerup temporar activitatea, pentru că Rudolf trebuie să plece în armată.

În 1971 formația se reînalcătuiește, avîndu-i acum în componență și pe Michael Schenker — fratele mai mic al lui Rudolf — la chitară și pe Klaus Meine, fost solist la Copernicus. Pentru Michael — pe atunci în vîrstă de 16 ani — Scorpions este a patra trupă, din care face parte. Prima oară a cîntat la The Enervares

(avea 11 ani!), apoi la Cry, iar în 1968 li s-a alăturat celor de la Copernicus.

Cu ocazia înregistrării coloanei sonore pentru un film antidroguri, Scorpions îl întîlnesc pe producătorul Conny Plank cu care, în octombrie 1971, încep lucrul la primul album, „Lonesome Crow”, ce va apărea în 1972, finanțat de casa de discuri Brain. Componența de atunci a trupei era: Klaus Meine (voce), Michael Schenker (chitară), Rudolf Schenker (chitară), Lothar Heimborg (bas) și americanul Joe Wyman (tobe). Stilul lor purta încă amprenta unor grupuri de acid — și space — rock.

Deși în 1971 formația britanică Lucifer's Friend demonstrase prin albumul cu același nume valoarea hard-rock-ului, gustul publicului german se îndrepta mai ales spre trupe ca Tangerine Dream, Kraftwerk sau Amon Düül II. Hard-rocker-ilor din Saxonia le revin din partea criticii cel

mult zîmbete ironice. Mai multă înțelegere găsesc peste hotare. Într-un turneu de mare amploare, cu peste 130 concerte, publicul se convinge de elanul formației Scorpions.

În 1973, Michael îi părăsește pentru trupa britanică UFO. Scorpions se află în pragul dizolvării. După lungi tratative cu grupul Dawn Road din Hanovra, Rudolf și Klaus reușesc să alcătuiască o nouă echipă. Cu Ulrich Roth la chitară, Francis Buchholz la bas, Jürgen Rosenthal la percuție și, pentru scurt timp, Achim Kirschning la clape, în toamna lui 1974 înregistrează un al doilea album, „Fly To The Rainbow”. De data aceasta piesele sînt mai compacte, stilul mai proaspăt, mai firesc iar în persoana lui Francis Buchholz, fost basist al trupei școlare Blue Carps, Rudolf și Klaus găsesc, așa cum se va dovedi ulterior, un membru credincios formației Scorpions.

O nouă schimbare de stil se re-

marcă pe albumul din 1975, „In Trance”. La baterie se află de astă dată belgianul Rudy Lenner. „In Trance” este și primul LP la care colaborează Dieter Dierks. Albumul pătrunde în clasamentele japoneze și se bucură de succes în Franța, Belgia și Luxemburg.

În noiembrie 1975 formația pleacă la Londra — „citadela hard-rock-ului”. Turneul lor de o lună începe în legendarul club „Cavern” din Liverpool. În 1976 apare al patrulea LP, „Virgin Killer”, care, în decurs de o săptămână, este distins în Japonia cu aur. În anul următor, cu Uli Roth la chitară și Herman Rarebell la tobe, Scorpions scot albumul „Taken By Force”, ce cuprinde piese ca „Steam-rock Fever” și „He’s A Woman — She’s A Man”, regăsite apoi pe dublul album live „Tokyo Tapes”, înregistrat în Japonia în aprilie 1978. În timp ce în patria lor sînt încă o trupă „tolerată”, în Japonia continuă să aibă mare succes.

Uli Roth îi părăsește în 1978 pentru a-și înființa o trupă proprie, Electric Sun. La Londra, timp de trei zile Scorpions testează peste 130 muzicieni, căutînd un înlocuitor pentru Uli. Ales este Matthias Jabs (ex-Undeads). Jabs învață să cînte la vioară la 6 ani, dar mai tîrziu se decide pentru chitară, idolul său fiind Django Reinhardt. Din septembrie pînă în decembrie 1978, în studiourile Dierks din Köln, formația înregistrează LP-ul „Love Drive” care se menține peste 30 de săptămîni în topurile americane.

În piese ca „Love drive”, „Coast To Coast” și „Another Piece Of Meat” poate fi auzită chitara lui Michael Schenker, care ia parte și la începutul turneului din 1979 dar care, epuizat de anii petrecuți la UFO, părăsește Scorpions după două săptămîni. Este înlocuit de același Matthias Jabs, cu care turneul continuă în Franța, Anglia și Japonia. În august formația cîntă pentru prima oară în S.U.A., în deschiderea concertelor

lui Ted Nugent. Al cincilea LP, „Animal Magnetism” din 1980, cuprinde piese de excepție ca „Make It Real”, „Twentieth Century Man” și „The Zoo”. Rarebell face o incursiune solistică în direcția heavy-funk cu „Nip In The Bud”.

În 1982 Scorpions înregistrează LP-ul „Blackout”, considerat „unul dintre cele mai valoroase albume hard-rock create vreodată”. În Franța este distins de trei ori cu aur. Turneele care îl preced le asigură un succes răsunător.

În vara lui 1983, alături de Van Halen, participă la festivalul din California, la care sînt aclamați de 325 000 spectatori. Piața muzicală americană este subtil sensibilizată cu clip-ul „No One Like You”, filmat pe insula Alcatraz. Piesa, albumul și clip-ul se mențin timp de mai multe săptămîni în fruntea clasamentelor americane. La Hanovra, Köln și Stockholm începe apoi înregistrarea celui de-al zecelea album.

STING

Se împlinește peste un deceniu de la apariția pe scena muzicală a formației Police, al cărei nume se confunda adeseori cu cel al lui Sting.

În 1983, femeile americane îl declară cel mai atrăgător bărbat din lume, iar în Marea Britanie este considerat bărbatul anilor '80. Ce-și putea dori mai mult? Sting nu se mulțumește însă doar cu atît — o demonstrează albumul de debut „Outlands D'Amour” (1978) — distins cu aur, „Regatta de Blanc” (1979), „Zenyatta Mondatta” (1980), „Ghost In The Machine” — distins în multe țări cu platină și nu mai puțin valorosul „Synchronicity” (1984). În 1984, cifra vînzării de discuri atinge 40 milioane, iar în 1980 și 1983 Police colecționează 6 grammy-uri.

Esență a creației lor, Sting consideră piesa „Roxanne”: „Datorită sim-

plității ei. Este un cîntec simplu, dar foarte melodic și de extremă armonie. Așa este și Police. Nu sîntem niște virtuosi ieșiți din comun — în cel mai bun caz sîntem o trupă ce transpune idei de profunzime într-o formă nesofisticată. Comercialitatea pieselor noastre nu este premeditată — este întîmplătoare.”

Sfîrșitul formației Police — un capitol de istorie rock — este marcat de anul 1984, după un turneu de succes în Australia și Noua Zeelandă. Un an mai tîrziu, Sting își face debutul în cariera de solist.

Pe numele său adevărat Gordon Mathew Sumner, s-a născut la 2 octombrie 1951 pe coasta de nord a Angliei, la Newcastle unde, așa cum povestește el însuși, „oamenii munciau în mine ori pe șantierul naval, sau

trăiau din ajutorul social.” Aici Sting trăiește prima experiență muzicală care îi va marca evoluția ulterioară: concertul lui Jimi Hendrix alături de Graham Bond Organisation și The Cream. „Am fost electrizat. În acel moment m-am decis să devin muzician. Îi ascultasem pe Beatles-i și probabil aveam deja în subconștient marea pasiune pentru muzică. Dar Hendrix a însemnat pentru mine începutul muzicii rock.”

Primele acorduri de chitară le-a învățat la 9 ani, iar la 17 ani a participat ca basist la turneul trio-ului Ronnie Pearson. După absolvirea unor cursuri de pedagogie activează ca profesor de engleză și ca antrenor al echipei de fotbal la colegiul din Newcastle. În paralel colaborează ca basist cu diferite trupe de jazz în 1976 cînd, împreună cu bateristul Stewart Copeland și Henri Padovani — înlocuit după scurt timp de Andy Summers — înființează for-

mația Police. Prima lor apariție se produce în august 1977 în clubul „Rebecca” din Birmingham. După „Synchronicity” și „Every Breath Your Teak” ajunge la concluzia că și-au epuizat resursele creatoare și că riscă să devină manieristi, astfel încît hotărăsc să se despartă și să încerce cariera de soliști.

Sting dorea să-și asigure sprijinul unui producător cu experiență, ca de exemplu Quincy Jones și intenționa să colaboreze cu un jazzman de excepție — îl alege pe Gil Evans alături de care, în 1987, înregistrează un succes răsunător la Festivalul internațional de jazz Umbria din Italia, în fața a 30 000 de spectatori.

În cele din urmă, decide să înființeze o nouă formație, selecția viitorilor componenți avînd loc într-un studio din New York. Aleșii au fost: Branford Marsalis (saxofon), Kenny Kirkland (clape), Darryl Jones (bas) și Omar Hakim (tobe) —

muzicieni care se aflau deja pe lista de onoare a unor trupe ca Miles Davis, Weather Report sau Wynton Marsalis. Ca soliste de background sînt alese Janice Pendarvis și Dolette McDonald, pe care Sting le cunoștea din turneele cu Police și care colaboraseră deja pe scenă și în studio cu muzicieni ca Joe Cocker, Laurie Anderson sau Talking Heads.

În ceea ce privește muzica lui Sting, aceasta nu este nici pe departe doar jazz, rock și pop, ci împletește armonios funk și reggae, elemente latino-americane și acordurile tradiționale Weill/Eisler. Sting a impulsionat muzica pop și rock actuală, i-a „injectat” doza optimă de jazz, creațiile sale fiind destinate în egală măsură auzului, sensibilității și gândirii. Textele cîntecelor sale sînt de mare profunzime intelectuală, pline de poezie și vibrație artistică. După părerea sa, prin larga ei răspîndire, muzica pop poate influența pozitiv masele — deci de ce să nu fie folosită exprimarea unor aspecte și idealuri care, în ultima vreme, apar doar în pictura abstractă. „Muzica este mijlocul meu de comunicare cu societatea. Nu sînt politician, nu mă pricep să țin discursuri, dar pot compune cîntece și, dacă numai 10 la sută din creațiile mele sînt recepționate cum am dorit, tot am realizat ceva.”

În 1985, „The Dream Of The Blue Turtles”, cu piese de inspirație jazz, a fost ales albumul-rock al anului. La înregistrarea live-albumului „Bring On The Night” (incluzînd cele trei concerte din turneul internațional de 14 luni) Sting colaborează exclusiv cu muzicieni de culoare. Filmul cu același nume

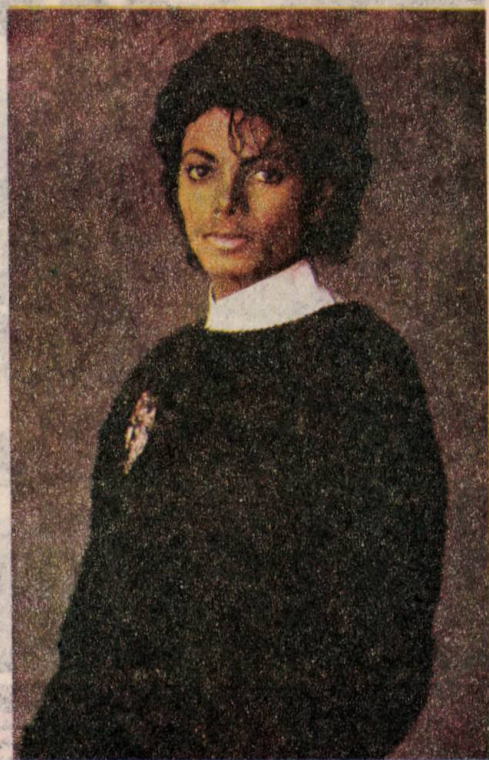
arată cum se alcătuiește o formație cu diferite background-uri muzicale.

Experiența actricească a lui Sting nu se oprește însă aici. A interpretat roluri principale în „Brimstone And Treacle”, „The Bride” interpretat roluri principale în „Brimstone And Treacle”, „The Bride” (cu Jennifer Beals) și roluri secundare în „Dune”, „Plenty” (cu Meryl Strepp), în filmul italian „Jules And Julietta” (cu Kathleen Turner). „Nu intenționez să rămîn în istorie ca actor. Spre deosebire de muzicieni, aceștia nu au posibilitatea de a influența creația finală.”

În legătură cu munca în studio, Sting spune: „Nu sînt printre cei ce pot compune în studio. Există însă multe formații care lucrează astfel. Îmi petrec luni întregi cu alcătuirea textelor și aranjamentelor muzicale și pînă nu obțin o formă cit de cit încheiată, nu mă apropiu de studio. Munca de studio este și-așa destul de solicitată ca să mai poți fi și creativ.”

LP-ul „Nothing Like The Sun” din 1987 este un dublu-album de 60 de minute, ce cuprinde 12 melodii. Titlul albumului este dat de sonetul 130 al lui Shakespeare. Pieseile lui Sting trebuie ascultate în liniște, iar cei ce s-au dezobisnuit să asculte muzică adevărată, întîmpină dificultăți, căci se întîlesc cu combinații de diferite tradiții muzicale și elemente de stil, într-o concepție și un aranjament cu totul deosebite. Toate sînt subliniate de vocea lui Sting — înaltă, marcantă, ușor voalată care, în ultimul timp, a cîștigat în volum și profunzime, a devenit mai flexibilă.

Prelucrare și adaptare de ANDREI PARTOȘ

MICHAEL JACKSON

A-HA

JAZZ - SIBIU 89

Să începem din culise. Un festival internațional este la fel de greu de organizat ca și un campionat mondial de fotbal. Acest angrenaj implică mii de telefoane, telexuri, telegrame, scrisori simple sau recomandate, alte mii de ore de contacte directe cu cei pe care dorești într-o perioadă a anului să-i reunești pe aceeași scenă. Cheltuiala umană și cea materială nu reușește niciodată să fie acoperită de costul biletului de intrare decît în parte. Nici la noi, nici oriunde în lume. Atunci de ce se mai organizează aceste maratoane muzicale? Pentru Voi, cei ce de fiecare dată găsiți că a lipsit cutare lucru, sau că nu a fost invitat mai știu eu ce vedetă agreată de un grup sau altul. Dar și pentru cei ce pleacă mulțumiți de tot ce au văzut și auzit.

Pentru a fi mai bine ca-n anul trecut, sibienii au pus pe toate difuzarea biletelor (dublate și de locuri de cazare la hotel) în toate cluburile din țară. Totul a fost în ordine pînă în ... prima zi cînd fotbalul a pus stăpînire pe oraș. Se juca meciul amical România—Italia. Suporterii, ziaristi, specialiști din toată Europa au invadat orașul. Moment greu pentru jazz, dar rezolvat cu succes.

Radioteleviziunea prezintă cu un car radio și unul TV a venit anul acesta cu o surpriză. În foaietul sălii, două televizoare color și o instalație acustică asigurau cursivitatea recitalurilor pentru cei coboriți la un pateu, o cafea sau la o (ah, cînd scîpăm odată de pacostea astal) țigară.

Pe scenă fără nici un decor sau emblemă, dar într-o pădure de microfoane și reflectoare a tronat muzica. De

toate felurile și pentru toate preferințele. Chiar și pentru cei ce pe ascuns ascultau în cască în mijlocul sălii meciul din vecinătate. Au fost din nou de la cei mai tineri pînă la cel mai vîrstnic. Nu a lipsit nici anul acesta concursul debutanților, nici festivitățile de primire în Clubul tinerețului de noi membri de onoare.

Titel Popovici, sextet din Iași. Remarcabilă revenire după o absență destul de îndelungată, dar cu un repertoriu nu chiar de talia unor instrumentiști ca Virgil Popovici (sax tenor), Liviu Mărculescu (trombon) sau Ioan Leonte (trompetă). Mai precis, cu ațiția suflători dar cu prea puțină forță. Duoul Mircea Tiberian și Dan Ionescu sau cum se reînnoadă un fir rupt. Cel mai bun pianist și cel mai bun ghitarist ai anului 1988, foști colegi la Timișoara, s-au reîntîlnit și au reușit să cînte aceleași teme pe care le cunoaștem cu toții. Unii au spus că-i prea mult, altora au plăcut fără rezerve.

Big-band-ul „Gaio” din Cluj-Napoca, condus de (junele prim, ca fizionomie bineînțeles) Ștefan Vannai cu câteva inerente scăderi dar cu aceeași ambiție. Inerente scăderi căci cei aproape treizeci de tineri instrumentiști lucrează care încotro, reunindu-se doar la repetiții și-n concertele în care sînt invitați.

Sifex și Vocal Jazz Quartetul din Sibiu au reprezentat și-n primăvara aceasta cu vervă, umor și ... mici falsuri școala locală. Lăudabilă receptivitate la sfaturile „de pe margine” ce au dus la o restructurare a repertoriului către piese accesibile vocilor celor patru: Marius Dumitru, Ghe-

orghe Costescu, George David și Nicolae Ionescu (conducătorul grupului, președintele clubului de jazz al tineretului, președintele secției de jazz din ATM și directorul artistic al „Zilelor muzicii de jazz” din acest an). Personal ne-am bucurat pentru succesul lor.

Quartetul pianistului Romeo Cosma a păcăuit printr-o prea monotona alternare ritmică. În cinci piese să incluzi trei balade și un blues este cred totuși mult, chiar dacă dulcea molcomie a lașului natal te marchează. De remarcat oricum dialogul pianului cu ghitară bas minuită de cel mai bun (și tânăr) la acest instrument, Decebal Bădilă.

Johnny Răducanu și el cotropit de melancolia plaiurilor moldovene către care îi zburau gândurile (urma un drum la casa lui George Enescu de la Tescani), nu a scăpat ocazia de a critica slaba calitate a pianului la care și el și alții sînt obligați să cinte.

Mihai Pașicanu (trombon) și grupul Triptic din Cluj-Napoca caută și găsește de cele mai multe ori cu succes soluții noi de îmbinare a armoniilor destul de sărace ale instrumentului la care cîntă, cu alte instrumente. În cazul de față tobe, ghitară și saxofon.

Marius Popp — unul din „grii” jazz-ului nostru a evoluat în acest an alături de trei instrumentiști catalogați de la foarte bun la cel mai bun. Ion Bontaș tobe, Decebal Bădilă ghitară bas și Alin Constanțiu clarinet și saxofoane. Cu un repertoriu bine ales fără căderi ritmice și nici cu excese la același capitol, cu improvizatii bine clădite grupul pianistului arhitect a concurat la titlul de cel mai bun.

Jazz rock-ul a fost reprezentat strălucit de trioul Zoltan Boros-pian și sintetizator, Gabriel Teodorescu percuție și (din nou), Decebal Bădilă ghitară bas. Anul acesta cei trei — lipsește inegalabilul contrabasist Ovidiu Bădilă — au alternat compozițiile proprii cu teme bine cunoscute din

repertoriul internațional. Recital copios susținut de frenezia pulcului.

Și, în sfîrșit, saxofonistul Dan Mindrilă (alt „greu”) și „Opus 4” condus de pianistul Mircea Tiberian. Colaborarea lor zilnică (într-o perioadă destul de apropiată) la clubul de la Nord Hotel și-a spus și de data aceasta cuvîntul. Chiar dacă plecarea la Constanța a contrabasistului Cătălin Rotaru a rupt secția ritmică, momentul a fost trecut cu bine înlocuitorul acestuia, alt Cătălin dar Răzvan, integrîndu-se foarte repede în formație. Ca-n totdeauna și acum, Dan Mindrilă a dovedit că titlul de cel mai bun saxofonist pe care îl deține de mai bine de 20 de ani are acoperire în talent și profesionalism. Dacă este de reproșat ceva atunci a-și reproșa „sărăcia” temelor compuse de Dan în repertoriul lor. Și tot o remarcă. Pe zi ce trece temele scrise de Mircea Tiberian capătă tot mai mult tenta aceasta atît de rîvnită a succesului, dar nu a celui facil (așa zisul comerț), ci a celui de greutate ce te plasează alături de cei ce-au lăsat în urmă un „Pe șase” sau „Octombrie song”, „Dansul obcinelor”, „Miinile olarului ...”. Remarcabil moment artistic! Mai corect, remarcabile toate aceste ultime trei momente!

„Gunther Klatt Elefantrombone” din R.F. Germania. Saxofonistul cîștigător al premiului I din 1982 la competiția Federației Internaționale de Jazz a cîntat la Sibiu într-o formulă apropiată de idealul său. Adică „un trio de saxofoane completat de patru tromboni ca să preia funcția pianului, iar de pe altă parte să claxoneze pur și simplu ca elefanții — WOW, de aceasta am nevoie”. Am citat declarația lui Gunther Klatt. Așa a fost și în sală. Și tot așa poți să înțelegi și al treilea nume. Nedepășind experimentul „cuminte” au captat interesul și au plăcut.

Trioul „Acoustic Version” din Bulgaria, triou pe care îl așteptăm de pe vremea cînd era doar duo, adică de acum

doi ani, iată că a reușit să fie adus la Sibiu și la București. Reușit pentru că din 1986 când au câștigat premiul I la Leverkusen Anthoni Doncev (pian) și Cristo Iostov (percuție) sînt foarte rar acasă și au o agendă concertistică foarte încărcată. Au fost la Bombay Jazz Yatra la Praga Jazz Festival, la Roer Mond, Zagreb Jazz și la Jazz Jamboree. Celor doi li s-a alăturat de anul trecut la contrabas Georgi Dancev, fratele pianistului. Toți trei absolvenți ai Conservatorului, adepți ai muzicii, excelenți instrumentiști. Deși tradițională formula de trio, ei practică o muzică deloc tradițională, aderînd la toate mijloacele jazz-ului modern. Cel mai frumos moment bulgăresc de jazz pe o scenă din România, aceasta ar fi concluzia.

Still Dawn, un grup din Polonia foarte tînăr, cu mult sub valoarea grupului clujean „Gaio”. Un micalit remarcă o diferență: „Ai noștri cîntă rar, ăștia cîntă rarit!”. Oricum anii trecuți am putut urmări tot ce au polonezii mai bun.

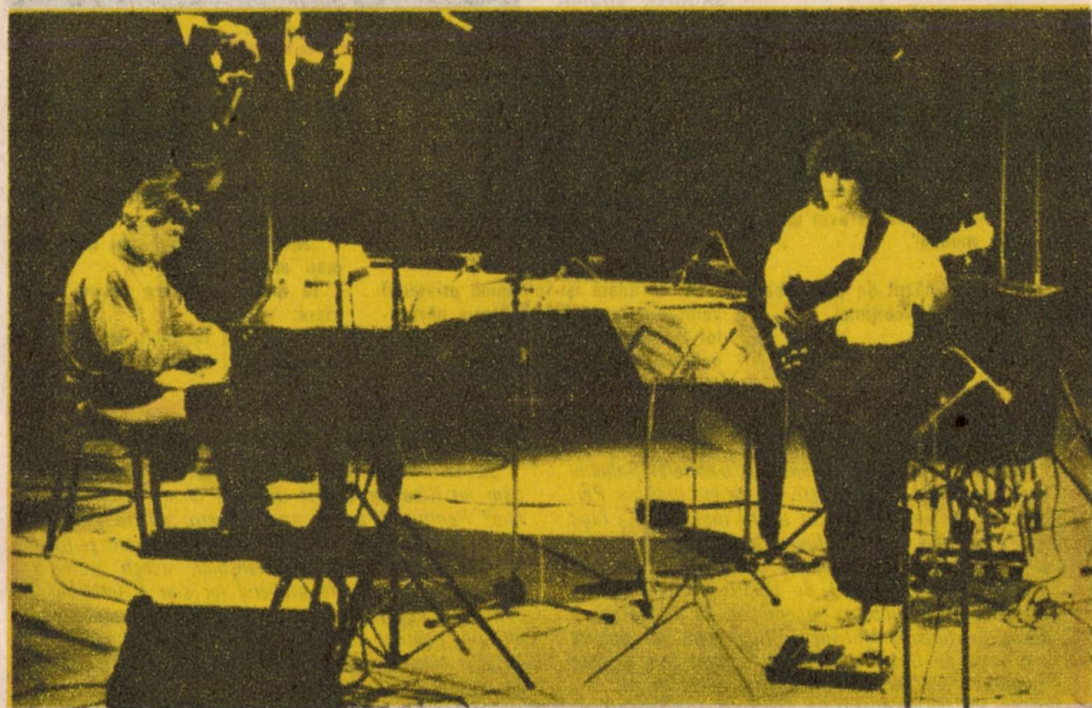
Emil Viklicky din Cehoslovacia are și el o carte de vizită frumoasă. A câștigat la „Lyon Jazz Improvisation Contest” și a primit premiul concursului de compoziție al Conservatorului din Monaco. Ba, mai mult, a studiat jazz-ul la Berklee College of Music din Boston, în 1977—1978. La Sibiu a mai cîntat și-n 1982. Și atunci și acum el a plăcut. Ce nu a plăcut anul acesta a fost vocalista pe care a acompaniat-o. O voce oarecare, dar mereu și strident prezentă și cînd trebuia și cînd nu. Fără ea cu certitudine puteam urmări un recital de înută. Reacția pozitivă a publicului alături de prezența ei a fost generată... de prezența fizică ce întrecea cu mult pe cea vocală.

Și acum cei mai cei încep cu francezul Didier Lockwood, cel mai bun la vioară anul trecut. Încep cu el căci personal nu agreez pe cei mai mari ce fac rabat la blazon. Astfel, Didier a venit la Sibiu cu un grup de acompaniament eterogen cum rar se poate întîlni. Un toboșar ce

nu a reușit un solo, un ghitarist de rock ce folosea numai formulele acestui gen muzical... Viorile francezului în plină explozie electronică au devenit superelectronice. De parte sînt timpurile cînd Stephane Grappelli (are acum 81 de ani) sau mai tînărul Jean-Mc.Pounty considerați „moderni” ne cucureau prin invențiile lor, numai ale lor. Didier (excelent instrumentist) a lăsat inventica pe seama electroniștilor. El nu face altceva decît să reunească într-un tot de la muzica de salon-restaurant pînă la free, trecînd peste toate barierele. Oricum publicului a plăcut. Pe moment. A doua zi am auzit multe observații critice mai ceva ca cele ce le-am așternut pe hîrtie.

Leonid Ptaško din Baku, de numai 24 de ani, a fost prima adevărată surpriză a ediției. După ce a terminat conservatorul, avîndu-l ca model pe extraordinarul Leonid Cijic, are șansa unui turneu foarte lung în Statele Unite, unde paradoxal în loc să învețe, dă el lecții de improvizație și imaginație. Pe pianul atît de hult de toți el a reușit tot ce și-ar dori un pianist de jazz într-un recital cotelat ca cel mai important. Și nu printr-o minune, ci prin știința de a improviza pînă și din falsurile instrumentistului. Așa s-a născut o piesă, generată de o clapă blocată, cîntată în sincopa cu... publicul din sală. Șansa de a-l urmări în curînd din nou în România este destul de mică, căci turneul de peste ocean și succesul de aici de la Sibiu au însemnat două vize pe pașaportul lui artistic spre Anglia, Japonia, Franța și din nou SUA.

La final Steve Williamson, saxofonist din Anglia, un formidabil instrumentist candidat la titlul de cel mai bun din lume. O aparțin scenică pe care nu poți să o uiți. Paralela între el și Caltrane se impune de la primul contact. Frazе lungi, fluente și cu logică matematică gîndită. Steve are în plus, mult mai fierbinte în vine, ritmul Africii negre. Însoțit de grupul său permanent de acompaniament s-a simțit pe scenele românești (a evoluat și la Bucu-

rești), ca acasă, la Londra. Momentul forte la Sibiu a fost, ca și în Capitală, omagiul adus prin muzică luptătorului din Africa de Sud Nelson Mandela. Halucinantă pe alocuri prin ritm și construcție acustică această compoziție a saxofonistului tenor. De fapt, el cântă aproape la toate saxofonele și la toate foarte bine. Doar legenda țesută în timp lingă amintirea „Păsării” — Charlie Parker mai desparte pe Steve Williamson de gloria maximă. Dar cum astăzi legendele nu mai durează nici cît o generație, ca mine ne vom mîndri că în 1989 l-am ascultat pe cel mai mare saxofonist de culoare al tuturor timpurilor. Eu așa cred și nu numai eu, ci și mulții alții care am avut șansa să-l ascultăm.

Adică Anca Parghel și Neue Version din R.D. Germană și Creativ și Martin Verbong saxofon și Reinhard Hammerschmidt contrabas din R.F. Germania.

Harry Tavitian pian, Corneliu Stroe și Eugen Gondi tobe și Cătălin Rotaru contrabas, alături de cei doi invitați ai lor din R.F.G. ne-au prezentat o alegorie în haine de ev mediu.

Dacă nu am scris nimic despre concurs nu am făcut-o cu rea credință. Să așteptăm confirmarea ierarhiilor si-biene la Costinești, Galați și Brașov și atunci vom scrie și despre laureați cu cea mai mare plăcere și-n cunoștință de cauză. Scăpați de traucul concursului altfel vor evolua decît au făcut-o în primăvară.

„Zilele muzicii de jazz 1989”, o pot spune acum după atîta vreme, au fost poate cele mai interesante de pînă acum. Am scris poate căci ori cît de obiectiv aş crede că am prezentat un astfel de maraton artistic, oricît de multe păreri am cerut și cîți specialiști am consultat, nu am reușit decît o medie a circa 80—100 de oameni. Ori, pînă la 800, cîți am asaltat sala de concert...

GABRIEL COSMA

umor

● Mi s-a spus că ai avut un accident de muncă!

— Așa-i!

— Și că ai căzut de pe o scară de 24 de metri înălțime!

— Așa-i!

— Te-ai lovit rău, așa-i?

— Nu prea. Eram pe treapta a treia de jos...

● — Nu înțeleg, ginere, ce viață duceți voi, de cîte ori vin la voi vă găsec certîndu-vă.

— De, mamă soacră, dacă vii și dumneata așa de des.

● O tînră își întîmpină prietenul venit s-o ceară în căsătorie părinților ei înainte ca acesta să-i întî-nească și-i spune grațios:

— Dacă refuză să-ți ofere mîna mea încearcă, te rog să afli dacă ar accepta să mă căsătorească cu prietenul tău, Gilbert.

● Înainte de-a intra, pe frontispiciu puteai citi:

„Alcoolul este cel mai mare dușman al omului”.

În interior, lectura devine liniștitoare:

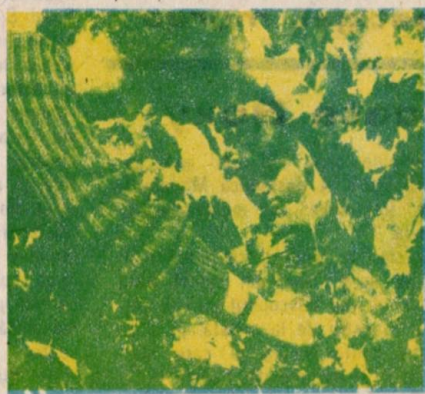
„Fă în așa fel încît cel mai mare dușman să-ți devină prieten”...

● SANTAJATA: GABRIELA SABATINI

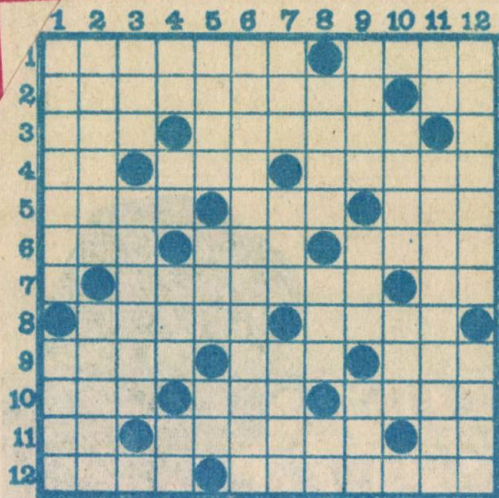
În februarie 1988 admiratorii Gabrielei Sabatini s-au temut, în ce o privește, de ce era mai rău Persecutată de un necunoscut tînră tenis-menă a fugit din Argentina și s-a refugiat la Miami, în Statele Unite. Domnul X o amenința cu moartea dacă nu-i operea imediat 10 000 de dolari. În fine arestat, Marco Livio Sotullo, un argentinian de 39 de ani, a făcut mărturisiri. Motivul gestului său: nu suporta s-o vadă pe Gabriela în poze! În mod cert, el este singurul care nu putea suporta acest lucru.

● PICTURA ȘI REUMATISMUL

De cî Rubens, Renoir, Dufy sufereau de reumatism iar Klee de o boală de piele numită sclerodermie? Pentru că acești mari maeștri, printre altele, foloseau culorii vii ce conțineau metale grele și toxice. Conform părerii specialiștilor, acești pictori care își luau masa în atelierul lor s-ar fi intoxicat pentru că neglijau să se spele pe mîini. O altă explicație: țigările! În secolul XIX artiștii le făceau din foiță și tutun, rulate în mîină, fumînd deci și urme de guașă.

Fotografie de MIHAI CUCU

Anotimpurile...

ORIZONTAL: 1) Liric contemporan, autor al poeziei „Anotimp” (Cornel) — „... dintr-un anotimp incert”, poezie de Dan Emilian Roșca, cuprinsă în volumul „Arhipelagul pasiunilor” 2) Apreciat poet bihorean, ce a scris o „Schită de anotimp”, inclusă în volumul „Aur” (Alexandru) — Personaj al romanului „Anotimpul pierdut”, de Anisoara Odeanu 3) Strămoș al nostru — A surprins pe pînă un „Anotimp ploios la tropice” (Frederic) 4) Elena Nicoară — Omăt — „In...anotimpului pe sfîrșite”, roman al scriitorului de limbă engleză Alex La Guma 5) Rocă sedimentară care se desface în foi — Diminutiv la Nicolae — Fricos 6) „Noaptea...”, volumul lui Liviu Călin care include și poezia „Anotimp invers” (neart.) — Trial — Copii 7) Reputat pictor, autorul allegoriei „Cele patru anotimpuri” (Ker-Xavier) — Aur (simb.) 8) „Anotimpul...”, cum se intitulează una din poeziile francezului René Lacôte (masc.pl.) — Melodie din

opereta „Povestea anotimpurilor”, de Elly Roman 9) Regizor sovietic, realizatorul peliculei „Anotimpuri” (Ivan Ivanov) — Plasă de pescuit — Puil caprei 10) Fire — „... limbii române”, volumul selectiv al lui Victor Eftimiu, care include și ciclul „Anotimpuri” — Din schelet 11) Cură! — În volumul „Aproape o lebedă” ne-a propus versuri pentru o „Schită pentru un anotimp” (Radu) — Calciu (simb.) 12) Autoarea volumului de versuri „Intrare în anotimp” (Florența) — Regizor român, autorul poemului cinematografic al virstelor, „Anotimpuri” (Savel)

VERTICAL: 1) Autorul poeziei „Anotimp”, din volumul „Ascunsa trudă” (Horia) — Anotimpul cel mai cald 2) Poet vilcean, autor al poeziei „Anotimp”, inclusă în volumul „Anamneze” (Valeriu) — „Anotimp...”, volum de versuri de Nicolae Irimia 3) Instrucțiune în limbajul ASSIRIS (inform.) — „Anotimpul...”, roman SF al Vioricăi Georgiana Rogoz (neart.) 4) Unealtă agricolă — Net! — Localitate în Japonia — Împreună 5) Harapnice — „Anotimp de...”, culegere de reportaje și portrete sociale a Valentinei Dima — Opere! 6) „Anotimp binecuvîntat” este primul volum al trilogiei acestui scriitor grec, distins, în 1961 cu premiul Academiei din Atena (Tasos) 7) Recent — Întreprinderea agricolă de stat — „In anotimpul cel...”, se intitulează una din poeziile volumului „Utopia ninsorii”, de Marius Robescu 8) Siglă pentru „Internațional Radio Consultative Committee” — Prima femeie — Usturoi (reg.) 9) Localitate în Canada — Faraonul lui Eminescu — Riu în Japonia 10) Poet și critic literar indo-pakistanez, autorul poemului „Anotimpul ploilor” — Nume feminin 11) Evelyn Young — A semnat volumul de nuvele „O zi fără anotimp” (Dan Claudiu) 12) Poet român, autorul unui „Proiect de anotimp”, din volumul „Țara că meditație” (Dan) — Autorul romanului cu elemente autobiografice intitulat „Anotimpul făgăduinței” (Alexandru).

Dictionar: AAA, AVA, LDC, OGO, IRCC, PUCE, TLA, ONO

Ridendo castigat mores

Poeta Boxy

Doamne cum mai trec anii, exclamă într-o zi nostalgică Madelaine Boxy uitîndu-se cu melancolie în oglindă.

Și cînd te gîndești că m-am apucat de scris, așa, din senin! Asta pînă cînd m-a descoperit primul, distinsul maestru de la revistă, pe care îl știe toată lumea și care mi-a schimbat și numele din Florica Pițili-

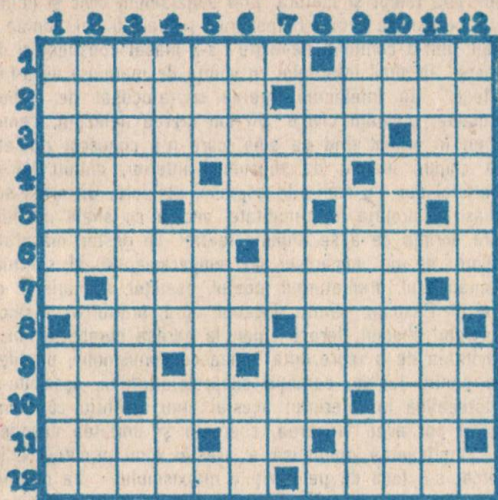
geni cu numele acesta care are cum zicea dînsul „aer poetic” Madelaine Boxy! Spun pînă m-a descoperit maestrul fiindcă după aceea m-au cunoscut toți scriitorii, iar lucrul acesta i-l datorez, ca și prima mea carte „Mirosul primordial” pe care tot dînsul mi-a recomandat-o telefonic la editură. Mi-amintesc cu cită sobrietate și distincție intelectuală s-a ridicat din fotoliu, atunci, făcînd gestul telefonării, îmbrăcat în halat gri cu argintiu intens ce-i venea splendid lîngă cele douăzecișopt de fire de păr alb pe care mi-am permis să i le număr fără să știe, zicînd apoi în receptor:

— Publicați-o, e un caz în litera-

tura noastră contemporană, un caz, un caz unic, o experiență, iar după această frază le-a citit la telefon poezia mea despre clinii lui Stere din satul meu natal, poezie care se termină atît de ciudat, zicea dînsul: „Hei, pi lupulu/heî, nachina-nachinaaa!”

Cartea a ieșit frumos, a urmat o seară de autografe la librărie unde au fost și niște băieți de la televiziune și niște fete de la radio.

Ehei, și-apoi recenziile, cronicile și scandalul dintre cei doi critici literari drăguți, oho și încurcătura cu maestrul căruia îi datorez totul, inclusiv punerea la punct a cazului cărții mele de debut. Am învățat pe de rost

Tineretii

ORIZONTAL: 1) Prolific scriitor român, în al cărui volum de „Poezii” (apărut în 1964) întâlnim și poemul „Tineretii” (Eusebiu) — Liric contemporan printre ale cărui „Cincoze strengărești” figurează și „Cu tineretea la rever” (Gheorghe) 2) Alt poet contemporan, ce a inclus poezia „Adolescență” în volumul „Malicondra” (Constantin) — Tinerete fără bătrânețe (pl.) 3) Monstru sacru al ecranului, prezent în filmul „Ochii tineretii”, în regia lui Al. Parker (Rudolph) — Sfârșitul tineretii! 4) „...tineretii”, volum de proză de Ferenc Szemler — „Elixirul tineretii” este unul din titlurile volumului „...lui Columb”, de Mihai Vasilescu (pl.neart.) — Dromader 5) Holdă — Pisc în Elveția — Cafea 6) Imaginar — „...nocturne”, volumul în care Aurel M. Buricea a spus în versuri „Adio, dragă tinerete” 7) Prozator român, al cărui volum „Anii adolescenței”, din 1962, vâdește influența lui Slavici, mai ales prin gustul construcției meticuloase (Ion) 8)

Artist plastic român, autor al grupului statuar „Tinerete” (Iulia) — Mici sfere 9) Munte în Togo — „...în țara tineretii”, volum de versuri de Nicolae Stoian (pl.) 10) Afirmatie — A întreținut un „Colocviu cu tineretea”, în volumul său de versuri „Torentul” (Maria) — Localitate în URSS 11) „...tineretii”, film în regia sovieticului Serghei Gherasimov (neart.) — Elena Stănescu — Orașel în Ungaria 12) „...despre tinerete”, poezie de Ștefan Iureș — Una din poeziile volumului său „Cintarea cîntărilor mele” se intitulază „Tineretea” (Nicolae)

VERTICAL: 1) Pictor român care a înălțat un „Omagiu tineretii” (Brăduț) — Sculptor român, autorul lucrării „Tinerete și pace” (Gabriela Manole) 2) Compozitor român căruia îi datorăm cantata „Cîntec despre tinerete și dragoste” (Zoltan) — Poetă contemporană care a inclus în volumul „Desprinderea din noapte” și versurile „Tineretea, dulcea mea luptă” (Pia) 3) Pe versurile lui Harry Negrin a compus romanța „Aș vrea iar anii tineretii” (Henry) — Avocat (abr.) 4) Localitate în insula Samos — Suprafețe agricole — Vechi metodă pentru determinarea sensibilității fotografice 5) Încet — Aripă de protecție 6) „...și spectacole”, volum de critică teatrală de Marius Robescu, cu un comentariu și asupra piesei „Tineri căsătorii caută cameră”, de M. Roscin (sing.) — Dînsa — Clar 7) Poet ieșean, autorul unui „Cuvînt despre tinerete” (Ștefan) — Cernelă specială 8) Solistă — Apreciat poet român, autorul poeziei „Primele iubiri” (Nicolae) 9) Mașină românească de teren — Mare gânditor și om politic rus, autor al lucrării „Despre tineret” — Pară! 10) Ochi de lanț — În volumul său de versuri „Puterea acestui pămînt”, am întâlnit ciclul „O tinerete fără egal” (Mihai) 11) „... de a nega tineretea”, poezie purtînd semnătura lui Aurel M. Buricea — Dramaturg și prozator german, autorul volumului memorialistic „Amintiri din tinerete” (Paul) 12) Cunoscut actor român, prezent în filmul „Elixirul tineretii” (Florin) — Zece.

Dictionar: NAR, ERR, ALU, SNO, ACS, IREO, BSI

nota pe care a însemnat-o atunci în revistă: „În cazul poetei Madelaine Boxy opinia revistei noastre este clară și vine exhaustiv prin rîndurile inserate, acum, să pună la punct polemica dintre cronicarii ce s-au exprimat în numerele trecute despre cartea „Mirosul primordial”. Poeta într-adevăr a scris în mai multe feluri același lucru, dar voit, ridicînd astfel procentul de redundanță al poeziei, paradoxînd nongelant adolescența prin gesturi tandre de efflorescență. Dînd la o parte veșmintele tipizării leit-motivelor folosite, poeta Madelaine Boxy trece prin asociații semantice fiorul fără să facă abuz, lucru atît de necesar în poezia noastră

contemporană. Așteptăm așadar cu interes deosebit cea de a doua carte a poetei, evoluția ei viitoare, cu atît mai mult cu cît credem că nu este cazul să mai adăugăm și faptul că poezia ei își trage seva dintr-un fascinant filon al folklorului nostru”

Dar maestrul a murit exact la două luni după ce a inserat nota și cea de a doua carte „Miresmele continui” zace în sertarul editurii și acum, iar anii trec atît de pe nesimțite, își mai zise poeta Madelaine Boxy scăpînd o lacrimă peste amintirea timpului trecut din ziua fatală cînd decedase subit maestrul, prin infarct.

GHEORGHE DARAGIU

Pier Paolo Pasolini

FILMUL ca pasiune și ideologie

„Eu sînt o forță a trecutului, / doar în tradiție e dragostea mea. / Vin dinspre Ruine, din Biserici, / de la icoanele din altare, din satele / uitate pe Appennini sau Prealpi, / unde au trăit frații mei / ... cuturei pe străzi / — mai modern ca oricare modern — / în căutarea fraților mei care nu mai există.” Versurile acestea, cred, se constituie în manifestul poetic al unuia dintre cei mai interesați creatori ai deceniului al șaptelea al secolului XX — Pier Paolo Pasolini, personalitate complexă, contradictorie, care

a ulmit, a încîntat, a provocat, a scandalizat, dar s-a impus prin talent și cultură, prin angajament civic și politic, prin curajul de a nu-i fi fost frică să pară banal, comun. A trăit „într-o continuă neliniște”, s-a plasat conștient și deliberat „în sinul infernului cu voința de marmură de a-l înțelege”. Un intelectual mereu supra-ocupat de treburile, proiecte, obligații civice. Un om mereu neliniștit, nemulțumit în primul rînd de sine, care n-a cunoscut zîmbetul pe chipu-i marcat de zbuciumul interior, dăltuit într-un material dur, cu contururi aspre, unghiulare. Un artist surprins de propria lui timiditate, vecină cu sîfiala, mădest, fără dorința de a se impune teatral, cu gesturi măsurate, calme, de un vulcanism nu temperamental, ci spiritual. Romancierul, dramaturgul, poetul, eseistul, scenaristul, regizorul Pasolini, dintru început, și-a mărturisit răspicat disprețul absolut, feroce chiar, la adresa burgheziei, incapacitatea de a reprezenta lumea consumismului, predilecția pentru lumea, condiția subproletariatului, așezîndu-se întotdeauna în interiorul acestei lumi, „pentru că numai astfel pot avea vigoarea, coerența și unitatea descrierii ei”. Înțelegerea dialectică a acestei lumi primitive a încercat s-o facă de pe pozițiile marxismului: „La originea activității mele se află Gramsci. Dar trebuie să recunosc că Gramsci nu mi-a dat decît un formular de completat: ideea romanului național-popular, pe care eu am încercat să-l realizez prin intermediul filmului. Filmul este pentru mine expresia propriei mele gândiri și conștiințe despre viață”.

„A DOVEDI PENTRU A CREDE”

Încă de la primul său film de autor, Pasolini — care s-a lăsat atras în mirajul acestui univers de Giorgio Bassani, la început ca scenarist pentru alți realizatori, în mod deosebit, pentru Mauro Bolognini (*La notte brava*, *La giornata balorda*) și care s-a îndreptat spre cinema tocmai pentru a-și populariza ulterior tematica romanelor sale — s-a folosit de noul cod artistic pentru a angaja cu publicul un dialog poetic-politic. **ACCATTONE** (1961) a însemnat atunci, la Palazzo del Cinema din Venezia, un

eveniment și un scandal (cum vor fi de altfel toate creațiile sale ulterioare) — exact cum, deși pe alte coordonate sociale și estetice, au însemnat, cu un an înainte, la Cannes, *L'Avventura* al lui Antonioni și *La dolce vita* al lui Fellini. Acest început strălucitor ca un fulger în noapte a scandalizat pe toate mulți, dar a provocat și o pasionantă adeviere a citorva. Fiindcă **Accattone** a fost un strigăt ieșit din deznădejdea unei prăbușiri în adâncul mizeriei și sărăciei, un strigăt al unui artist care suferea în profunzime criza valorilor timpului în care exista. Mesajul lui **Accattone**, frumusețea lui aspră, dură, tragică măsură cu care lumea subproletariatului, a „băieților de viață” (condiția existențială subumană) era emblematică pusă în lumină, între primitivism și cultural, s-au impus cu putere însă și au sfârșit prin a emoționa, într-o poetică de o claritate tulburătoare.

Unul dintre elementele care au șocat, au provocat „prătra scandalului”, a fost, mai mult ca orice, muzica. Erau din aceia care fremătau de-a dreptul dezgustați la ideea că muzica extrem de spirituală a lui Bach ar putea fi folosită drept contrapunct într-o „împrejurare comică sau violentă” — ca aceea a lumii marginalizaților, a acelor baraccati, a micilor prostituate și vagabonzi, a sublimilor nenorociți, pe seama cărora se demonstra „teorema vieții violente”. Dar iată ce semnifica muzica lui Bach, a cărei funcție cîștiga importanță tocmai în alb-negru orbitor al imaginilor, în siluetele decupate în contre-jour pe un fundal înecat în soare, în panoramările dezolante și nemiloase, în presimțirile mortale ale protagonistului: ea nu era un semn liric, ci unul de alarmă; nu acoperea sub clasicitatea sa și sub înălțimile sale aceste triste glume și sărace visuri, ci punea în gardă spectatorul și-l constrîngea să accepte o ipoteză: sub aparentul folclor neorealistic se ascundea, apărută cu pasiune, recuperarea sacralității omului, a dreptului său la o viață umană — drept de care nu poți face abstracție. **Accattone** nu l-a avut niciodată și moare fără a-l cunoaște; deși sfîrșitul său, acel „Cum mi-e bine...”, ar semnifica și o purificare, o reabilitare a demnității, o eliberare dureroasă, o energică acuzare. (În **MAMMA ROMA** — 1962, repetare în cheie minoră a lui **accattone**, un alt „înfrînt cu suflet însetat de puritate”, care de cînd a venit pe lume a fost mereu singur, privind în jur, așteptînd „cine știe ce” pe lumea asta, este condus de mediu treptat-treptat spre a cunoaște răutatea și mizeria, nicidecum „viața omenească”; sfîrșitul nu mai este simbolic, ci doar tragic și violent-acuzator: Ettore moare la poliție din cauza bățăilor, iar mama urlă pe ferestrele larg deschise „Vinovații! Vinovații!” Neputința realizării visului ei devine blestem la adresa celor care i l-au anulat.).

„IDEILE SÎNT ÎNTR-UN FEL OPERE”

„Puțini sînt aceia care mă înțeleg; doar cei care au într-adevăr un suflet sensibil și uman pot pricepe în profunzime subtilitățile și aluziile mele. (...) Aceeași pasiune care m-a făcut să adopt o problemă morală a devenit acum obiect de cunoaștere ideologică și impune, prin urmare, experimentări stilistice de un tip cu totul nou.” De fapt o luptă inovatoare nu propriu-zis de ordin stilistic, ci în cultură, în spirit. Stilul nu este un „privilegiu de clasă — ca orice libertate, este infinit, dureros, nesigur, fără grație, înspăimîntător”. Polemicile, atacurile vehemente chiar la adresa filmelor sale l-au obligat pe Pasolini să-și

explică — nu să-și apere, nu avea nevoie de așa ceva! — să-și explice, sublinieze, filmele. Dramatizînd ceea ce mulți se limitau doar la a descrie, participînd în calitate de martor („o necesitate a spiritului său torturat și generos”) se crea, adesea, aceea aură ambiguă operelor sale. Astfel, Pasolini a devenit un sensibil comentator, și un bătaios prezentator al propriilor sale creații, un teoretician al artei filmului, în general. Așa a ajuns să încerce să clarifice diferențele care există între „filmul de proză” și „filmul de poezie”, virtuțile „discursului liber indirect”, care, recurgînd la mit și parabolă, permitea o mai mare apropiere de adevăr și dramele lumii contemporane nu printr-o expresie în mod direct rațională, sau conceptuală sau filosofică, ci prin intermediul unui limbaj artistic bazat pe o transpunere alegorică sau metaforică, care se sprijină întotdeauna pe concretețea și caracterul fizic al imaginilor.

Iată de ce **IL VANGELO SECONDO MATTEO** (1964) sacră reprezentare laică a unui martir justiciar, introdus într-un Sud subdezvoltat („povestea unui om simplu, care se naște în sărăcie și moare, după o existență scurtă și dramatică, lăsînt oamenilor un mesaj de pace și dragoste”) — a constituit o primă verificare a universului special pasolinian. Un film dens, care recitînd evanghelia ca pe o „cărțică laică” făcea trimiteri exprese la un Sud nedevelopat, problematic la nivel național, la perioada fascistă, cu toate grozăviile sale, la lupta revoluționară a contemporanilor. De reținut că acest film a fost anticipat („procedeu” pe care îl va mai folosi Pasolini) de mediu-metrajul **LA RICOTTA** (1963, episod din filmul **Să ne spălăm creierul!**), care prezenta — deloc întîmplător! — isprava unui martir răstignit (și care moare dintr-o indigestie cauzată de urdă dulce) pentru un film pe care l-ar fi făcut. Figurantul Stracci (nume mai mult decît expresiv, care înseamnă: zdreanță, persoană neînsemnată, un nimic), amărîtul „luat de pe stradă” și devenit actor, simplă apariție într-un tipic film bughezo-religios, și tocmai de aceea spectaculos și filistin, bietul actor, deci, se opune morții, văzută ca un soi de holocaust protestatar, cu o forță disperată, dar care, în cele din urmă, se arată a fi fost zadarnică.

Dacă burghezia însă a respins doctrina creștinismului evanghelic și elanurile pămîntene ale misticului de odinioară, numai pentru a nu fi deranjată din plăcerea desfătării, opulentă și opacă, în societatea de consum, iată

cum, în **UCCELLACCI E UCCELLINI** (1965), exact prin fața siciului lui Palmiro Togliati, bărbați și femei se perindau cu pumnul strîns, dar nu puțini din ei erau aceia care îngenunchiau făcîndu-și semnul crucii. Nu este un detaliu, ci chiar secvența culminantă, aș spune, a unei faule tragicomice în formă și ideologice în substanță. Faptul că aceste imagini, extrase din jurnalele de actualități (deci, ciné-verité) și inserate printr-un splendid montaj în narațiunea fanteziei filmice, nu apar forțate, rupte de rest, ci reușesc să exprime cu naturalețe tensiunea problematică, este încă o dovadă că geniul lui Pasolini a prins în focar încă un aspect al vieții social-politice italiene — nu chiar secundar —, oferindu-l spre meditație. Acest film, la vremea respectivă, a mai însemnat și altceva: extrem de amara reflectare a unei crize, care implica și marxismul occidental al anilor post-rezistență (pe care însuși cineaștul o simțise puternic, fiind marcat sufletește). De reținut, de asemenea, și scena în care Corbul, cu durere, spune unui tovarăș de pe stradă: „Nu deplîng sfîrșitul ideilor mele, fiindcă mai mult ca sigur va veni un altul care să preia steagul meu și să-l ducă mai departe! Mă plîng pe mine...” (durere pe care Pasolini încerca inutil s-o echilibreze prin trimiteri rafinate, culte la tradiția francescană, alt nucleu poetic care, din păcate, s-a risipit în operele ulterioare). Hotărît lucru, așa cum nota și Claude Mauriac, Pasolini „a avut sensul sacralului, a simțit proporția profanului și ceea ce opera lui ne arată și ne face să înțelegem e important și frumos.”

„DANSÎND PE JĂRATIC”

Sfîrșitul deceniului (care va culmina cu acel mai '68 fierbinte) produce parcă o precipitare, o dezorganizare și în creația pasoliniană. Noi și variate teme sînt pe primul plan, acum, în febrila, discontinua, uneori chiar deziluzionantă operă cineromanescă pasoliniană. Însă chiar autorul nota într-una din poeziile sale intitulate „Proiect de opere viitoare”: „Trebuie să dezamăgești. Să țopăi mereu pe jăratrică, precum martirii prăjiți și ridicoli.” Dar dansul pe jăratrică era pentru el chiar modul de a se simți om, de a fi mereu aproape de tulburările epocii, de a observa lumea fără ochelari de cal, de a înțelege că toate proble-

mele vor fi puse din nou în joc și că datorită unui cinema de poezie ar putea fi chiar aceea de a căuta să facă lumină în acest proces continuu care uneori dispare, sufocat, sub aparența haosului.

Primitivul, preistoric, barbarul — opuse societății de consum, decadenței și corupției burgheze — iată temele care sînt înfățișate cu precădere, între confesiuni personale și complexe freudiene, deschideri lirice și forme rafinate și geometrice, într-o serie de filme, precum: **EDIPORE** (1967), **TEOREMA** (1968), **PORCILE** (1969), **MEDEA** (1970). Tragedii grecești strămutate în „lumea a treia”, anchete poetico-culturale (**Note pentru o Orestiadă africană**, pentru televiziune), metafore care au implicat istoria momentului de contestație generală, atunci exploziv în Europa occidentală. Contestarea pasoliniană, într-un mod subtil „indirect”, în forme chiar mai puțin clare, a existat întotdeauna și a fost mereu îmbibată de poziția extrem de personală a autorului din „prima linie”, cu propriile-i idei, propuneri, provocări dialectice.

„TRILOGIA VIEȚII”

În anii '70, Pasolini realizează așa-numita „trilogie a vieții”, care începe nu fără cîteva accente „tunebre” cu **DECAMERON** (1971), continuă cu atît de blamatul de critică, dar cu „succes de casă” **RACCONTI DI CANTERBURY** (1972) și **IL FIORE DELLE MILLE E UNA NOTTE** (1974), găsind, în cele din urmă, un echilibru concludiv, o măsură mai senină. Interesant — chiar provocator-polemic, așa cum îi stă bine nonconformistului cineașt — este faptul că Pasolini însuși consideră aceste trei filme ca „cele mai ideologice” pe care le-a făcut. O ideologie profund ascunsă, deducîndu-se nu din ceea ce se spune explicit, ci din reprezentarea dramatică: „În această lume feudală — dominată de un eros profund particular, violent, fericit — nu există om, oricît de sărman, care să nu aibă sensul propriei demnități. Evoc acest lucru și spun: iată, confrunțați, eu doar vi-l prezint, vi-l povestesc, vi-l amintesc.” Critica de film, teoreticienii au găsit și o explicație: ar fi vorba de o recuperare a prezentului prin trecut, de o evadare, o fugă chiar. Lucru doar parțial exact, fiindcă cineaștul neagă categoric noțiunile de „evadare”

sau „fugă”. „Eu fac un lucru diferit: extrag din trecut o formă de viață pe care o opun polemic celei prezente, adică actualizez prezentul. Dacă am nostalgia trecutului, e vorba de un trecut atât de recent, încât mă îndoiesc foarte tare că ar fi cu adevărat un «trecut». Personajele mele evocă o lume opusă și societăți diferite între ele prin educație și cultură. De fapt, e vorba și de o alegere politică diversă: o recuperare a unei umanități într-o lume populară.” Evident, autorul deplînge acea lume țărănească preindustrială, o lume în care, susține Pasolini, sentimentele umane se înfăptuiau mult mai bine și mai deplin decât acum, cînd plaga crizei valorilor și relațiilor sociale ia amploare, cei mai afectați fiind, firesc, tinerii: „Azi tinerii (...) sînt triști, amărîți, nu sînt fericiți. De ce? Fiindcă au devenit conștienți de propria lor inferioritate socială, pentru că modelele lor culturale, care le permiteau să posede misterul realității, au fost distruse și înlocuite cu altele, cele ale consumismului impus de Putere, prin mass-media, călora nu reușesc să se adapteze.”

SFÎRȘITUL VIOLENT AL UNUI ÎNCEPUT

Cu totul alta a fost însă atmosfera ultimului film semnat Pasolini: **SALO O LE CENTOVENTI GIORNATE DI SODOMA** (1975), difuzat postum. O operă profundă, răscolitoare ca însuși sufletul creatorului său, o operă în care sugestiile culturale se leagă printr-o exemplară adaptare, de zilele damnable, adevărate bolgii dantești, ale republicii fasciste, dar fără ca discursul să fie neapărat limitat la acea epocă. Sadismul apare pe ecran ca o metaforă a puterii și violenței. (Cît de actual e mesajul acestui film astăzi, cînd recrudescența grupărilor și partidelor neofasciste a luat o amploare fără de seamăn, influența lor ciștigînd teren în ciuda apelurilor și manifestărilor forțelor pacifiste, ale opiniei publice internaționale! Cîtă forță vizionară a avut artistul Pasolini!)

Violența fascismului de tip Salò ne va părea mereu nesatisfăcătoare față de violența reală însă. Cineastul, care încă nu-și văzuse filmul abia terminat pe ecrane și se dedica se altuia, **TA KAI TA**, încerca să „rezolve” artistic o scenă (relatarea apartine lui Eduardo De Filippo, care deținea un rol important în acest film), care descria, într-un mod halucinant și bogat în amănunte extrem de caracteristice, martiriul unui om simplu, în mijlocul unei piețe. Dar, din nou, prezentul lui Pasolini s-a dovedit a fi unul profetic, luînd-o înaintea viitorului. Viața violentă, ale cărei cauze le-a cercetat cu o rîvnă și un neastîmpăr nefirești parcă, a privat cinematograful italian — și nu numai — de una din personalitățile sale cele mai generoase, cele mai neapărate, mai de neînlocuit. Unul din acei **ragazzi di vita**, într-o duminică de noiembrie, seara, a curmat viața cineastului, lăsînd opera, prin forța împrejurărilor, cu un final deschis. Un sfîrșit care se integrează unui context pe care Pasolini, prin scrierile sale, încerca să-l definească: Italia de azi, tineretul, contradicțiile evidente. „În fond, el este victima propriilor sale personaje. O tragedie perfect prevăzută în diversele sale aspecte, fără a ști însă că, într-o bună zi, va sfîrși prin a fi distrus chiar de ea” — avea să afirme regizorul Michelangelo Antonioni.

Pier Paolo Pasolini, un cineast, un artist complex, care s-a mistuit în sine pentru ca lumea să devină așa cum o dorea el, așa cum o iubea el: o lume bună.

FRANCESCO GERARDI

Ridendo castigat mores

Comisia de limbi străine

În vara care a trecut, într-un mic restaurant cochet, lume multă oftînd de căldură. Un du-te-vino continuu îl făcea nervos și pe Costel în acea zi.

Dar iată că intră și se îndreaptă spre raionul lui Costel exact ceea ce aștepta el într-o zi de vară: un bărbat mai în vîrstă în pantaloni scurți, semănînd a artist, cu o femeie îmbrăcată elegant ca pentru deltă. Turiștil, exclamă în gînd Costel cu dor și bucurie. Cei doi se așezară la masă și-n timp ce se uitau pe lista de bucate și Costel făcea sincere plecăciuni, vorbeau între ei nemțește.

Aha, Deutschland, își zise Costel și le spuse „pe limba lor” singura frază pe care o învățase vara trecută cînd se angajase sezonier la mare și care tradusă pe românește suna:

— Cu ce vreți servim la noi?

Omul în vîrstă îi spuse ceva tot în nemțește, dar Costel nu înțelese nimic. Și, ca să nu-și piardă clienții, făcu semn altor doi ospătari și unei picolițe, care nu înțeleseseră nici ei nimic din ceea ce spusese bărbatul în pantaloni scurți.

Picolița își aminti imediat că în unitate lucrează unul Franz și pe care ei îl strigau Neamțu. Costel alergă să-l aducă la fața locului pe Neamțu care precis i-ar fi putut scoate din încurcătură. Acesta veni plin de importanță să rezolve problema.

Franz în față plecat cu demnitate, Costel cu ochii holbați și cu dinții dezgoliți a zîmbet, cei doi ospătari veniți în ajutor cu picolița cu tot așteptau cu inima la gură rezultatul intervenției colegului lor. Dar acesta nu apucă să rupă vorba pe limba clientului că femeia enervată le zise tuturor:

— Adușii, șe dracu, două porții di sarmaluți cu mamaliță!

Bătrînul rise gîndindu-se că la Roman, la ei, nu se face atîta caz în zilele de vară pentru nimica toată, în timp ce „comisia de limbi străine” se re-trase consternată, aruncîndu-i fulgere din ochi bietului Costel.

PROFESII DE AZI, PROFESII DE MÎINE

Sub puternica incidență a progresului tehnico-științific și tehnologic contemporan, a difuzării accelerate și a penetrării acestuia în toate celulele societății, una dintre problemele cele mai presante, mai dificile și totodată mai captivante, asupra căreia se polarizează atenția specialiștilor, a organismelor guvernamentale și neguvernamentale, naționale și internaționale o constituie viitorul ocupării forței de muncă, al ocupațiilor și al profesiilor. Este firesc să fie așa pentru că, în primul rînd, omul a fost este și va fi factorul decisiv al progresului economico-social, creatorul și beneficiarul acestuia; în al doilea rînd, absorbția rapidă la nivelul întregii societăți a progresului cunoașterii actuale, modifică structurile ocupaționale, profesionale și educaționale ale forței de muncă, ridică — cu o acuitate tot mai accentuată — cerințe noi față de mobilitatea forței de muncă și de pregătirea acesteia. Care vor fi deci locul și rolul muncii în viața omului și în societate, care este viitorul profesiilor și care vor fi profesiile viitorului, care va fi dinamica profesiilor și a ocupațiilor, care trebuie să fie relația dintre învățare, pregătire și profesie, care vor fi proporțiile și intensitatea mobilității profesionale, iată tot atîtea întrebări obsedante, pe care, din perspectiva zilei de mîine, și le pun astăzi specialiștii cercetători și practicieni care se ocupă cu modelarea viitorului.

ANII 2000 — ANI AI DOMENIILOR DE VÎRF ALE CUNOAȘTERII

Chiar dacă totalitatea implicațiilor evoluțiilor tehnice actuale, dar mai ales a celor viitoare asupra calității forței de muncă, asupra conținutului muncii, asupra proceselor de învățare etc. nu este și nu poate fi încă pe deplin evaluată, se conturează însă cîteva mutații marcante în universul profesiilor. În mod firesc, viteza schimbărilor tehnico-tehnologice impune o mobilitate profesională accentuată.

Dacă în trecut ne spune, **Valentina Vasile**, cercetător științific la Institutul de Economie Socialistă în condițiile evoluției lente a tehnicii, omul exercita o singură profesie pe întreaga durată a vieții sale active, dacă unele meserii se transmiteau din generație în generație — fără a suferi schimbări notabile — astăzi, mobilitatea profesională a factorului uman devine fundamentală; se apreciază că, în medie, pe parcursul vieții active, omul își va schimba profesia de trei-patru ori. Lumea profesiilor suferă o puternică și continuă metamorfoză: apar, cu viteză accelerată, noi profesii legate de noile domenii ale științei, noile mijloace tehnice sau noile tehnologii; alte profesii, inclusiv cu caracter intelectual, dispar prin preluarea funcțiilor lor de către mașini; în fine, altele „rezistă”, păstrîndu-și denumirea, dar modificîndu-și uneori radical conținutul. Multe profesii, preponderente la începutul secolului, au dispărut tot așa cum și mai multe au apărut sau vor mai apărea. Prognozele apreciază că, spre exemplu, la nivelul anului 2000 circa 70 la sută din totalul profesiunilor existente vor fi noi, multe din ele în prezent nefiind nici măcar conturate; cca. 60—80 la sută din populația activă va lucra în meserii legate de noile tehnologii, față de 8—10 la sută în prezent; în industrie, circa două treimi din numărul lucrătorilor vor trebui calificați sau recalificați în domenii ca: tehnica de calcul (5 la sută), informatică (15 la sută), în noile probleme ce apar în sfera lor de activitate (cca. 50 la sută).

Calculatoarele, semiconductorii, microprocesoarele, roboții industriali, transmisia prin fibre optice, bioindustria

și aplicațiile ei, noile tehnologii în domeniul educației și medicinei, ca și bransarea microprocesorului la rețelele moderne de telecomunicații pentru automatizarea muncii la distanță, vor genera locurile de muncă ale viitorului.

Dacă pînă acum postul sau locul de muncă era bine definit, cu sarcini precise, adeseori simple, stabile și repetitive, în prezent și, mai ales, în viitor se trece la munca în echipe flotante, flexibile și alternante, bazate pe sarcini de muncă complexe, în condițiile integrării pe verticală a activităților; are loc o mobilitate profesională care se manifestă atît în interiorul, cit și între profesiuni. Apariția „echipelor” va șterge treptat distincția tradițională dintre specialități — munca va fi probabil concepută ca o succesiune de etape și procese care cer lucrători polivalenți, cu sarcini nespecializate. Astfel, vor fi necesari: a) „supergeneralisti” care nu au cunoștințe de detaliu dar posedă un „a ști să faci” specific de coordonare, agregare, autoorganizare: ingineri în arhitectură de proiecte științifice și tehnice — bioingineri, inginer de sănătate, biotician, domotician, logisticien, calitician, ca și specialiști în consultanță și gestiune în materie de relații de muncă, în activitatea de marketing pentru bunuri de înaltă tehnologie, ergonomiști de muncă mentală, experți în gestiunea mediului, în simularea și modelarea funcționării diferitelor mecanisme și sisteme etc.; b) profesioniști în microelectronică și probabil supramicroelectronică, ce posedă cunoștințe largi în disciplinele de domeniu — electronică, bionică, biotronică, biotehnologie etc.; dar și c) „super-specialiști” capabili să lucreze în echipe inter sau pluridisciplinare creatoare de „inteligență artificială”, producătoare de materiale noi — cognitician, conetician, creatori de tehnologii noi de compoziție a ceramicilor, a materialelor compozite, specialiști în metalurgia în spațiu, în optoelectronică, robotică, în risk-management, în utilizarea energiilor neconvenționale etc.

Dacă în trecut mecanizarea și organizarea corespunzătoare a acesteia au dus la fărîmîțarea profesiilor în specialități înguste, „limitate” sub aspectul cunoștințelor și deprinderilor de muncă, astăzi noile tehnologii deschid orizontul cunoașterii, solicită „supracapacitate” de adap-

tare, viteză de reacție și gândire polivalentă, autonomie, responsabilitate, viziune sistemică, poli-specializare și poli-tehnicizare, integrare etc. Are loc, pe de o parte, diferențierea în sens analitic a activităților, cu desprinderea noilor domenii ale cunoașterii în specialități și profesii și, pe de altă parte, integrarea în științe de graniță, sintetice. Corespunzător se modifică conținutul profesiilor. Revoluția științifico-tehnică actuală favorizează „industrializarea” puterii de gândire și creație, îndepărtează omul de efortul fizic; are loc schimbarea raportului dintre pregătirea teoretică specifică profesiei sau meseriei și deprinderile în muncă în favoarea primelor; devin, totodată necesare, indispensabile pentru majoritatea sau chiar totalitatea domeniilor de activitate, cunoștințele legate de teoria informațiilor, calculatoare, microelectronică.

Mobilitatea profesională tot mai accentuată imprimată de accelerarea propagării progresului tehnic și tehnologic și implicit multiplicarea cunoștințelor pe care le presupune se constituie într-o stare permanentă a omului activ, într-o condiție sine qua non a valorificării personalității umane, a încadrării în procesul muncii, în viață, a exercitării tuturor drepturilor de care omul se bucură în societate. Acestea își găsesc rezonanța în sfera educației și pregătirii, ridică pe un plan superior cerințele de formare și perfecționare a factorului uman. Astăzi problema capătă o importanță deosebită deoarece: a) în prezent formarea și pregătirea vizează nevoile viitoare ale societății: ce trebuie să știe tinerii care vor intra în producție peste 15—20 de ani, cum și pentru ce domenii să-i formăm; b) incertitudinea evoluției tehnico-tehnologice creează în mod „natural” o defazare a învățământului față de cerințele de educație ale societății. Prin urmare, efectele lor trebuiesc limitate, îngustate, anticipate și luate în calcul în procesul modelării educației viitoarelor generații.

Uzura morală rapidă a cunoștințelor profesionale, determinată de schimbările dictate de factorul tehnic, impune trecerea de la educația pasivă — de înregistrare și cumulare de cunoștințe — la educația activă și anticipativă bazată pe inițiativă și creativitate și „asistată” de profesori competenți. Aceasta implică: a) pregătirea pe baza „trunchiului comun” de cunoștințe, deprinderi etc. pe categorii de profesii și domenii de activitate corespunzător „famililor” de tehnici; b) formarea deprinderilor necesare pentru „a învăța continuu în timpul procesului de muncă”, pentru autoînvățare; c) promovarea pre-orientării și selecției pe toată durata procesului de pregătire generală și profesională.

Succesiunea tot mai rapidă și modificările tot mai ample și mai profunde ale tehnicii și tehnologiilor, evoluția accelerată a domeniilor științifice fac practic imposibilă cunoașterea în prezent a mării majorități a profesiilor și nici chiar anticiparea multora dintre acestea. Firesc, educația și pregătirea resurselor umane pentru viitoarele profesii și meserii vor suferi modificări notabile. De aceea strategiile în domeniu sînt chemate să promoveze educația permanentă ca educație a viitorului, să urmărească formarea unor profesii cheie caracterizate prin noi și variate aptitudini — între care capacitatea de inovare, anticipare, gândire rapidă, creație, cooperare, decizie, spirit de prevedere, adaptabilitate la schimbare — dar și să vizeze modernizarea, concentrarea, concertarea conținuturilor pregătirii și, mai ales, continuitatea acestora.

Modelarea educației rămîne o problemă deschisă a societății prezente și viitoare — chemată să satisfacă la un

nivel tot mai înalt corelația dinamică a formelor de educație și pregătire, a structurilor și conținutului acestora în cele două sisteme responsabile de calitatea forței de muncă: sistemul productiv și cel de formare și pregătire propriu-zisă.

EXISTĂ UN MOMENT AL OPȚIUNILOR?

Veritabil mănunchi problematic, adolescența ca etapă distinctă în evoluția omului, constituie momentul cardinal de cristalizare a personalității, al șlefuirii și etalării înșușirilor sale. Se referă la aceste aspecte dr. Dumitru Bazac, cercetător științific principal la Centrul de Studii și Cercetări pentru Problemele Tineretului.

Adolescența deci este caracterizată, înainte de toate, de schimbare, de permanentă trecere, de transformare (între altele fiind chiar denumită „momentul universal al unei tranziții”) și a primit etichetări concludente de felul: vîrsta crizei de originalitate, vîrsta afirmării conștiinței de sine, vîrsta atitudinii active față de viitor și — în strînsă

legătură cu aceasta — „vîrsta opțiunilor”. Prin cea din urmă formulă — expresivă reflectare a unei situații reale de viață trăită în mod personal de fiecare individ uman intrat în scena istoriei — poate fi concludent relevată joncțiunea dintre adolescență și lumea profesiilor. Orientată cu hotărîre spre viitor, „personalitatea în devenire” include în cîmpul preocupărilor sale, la loc de frunte pe cea referitoare la alegerea unui drum în viață. Într-o manieră rudimentară, încercările datează, de fapt, încă din primii ani ai existenței, încă de cînd copilului i se pretindea să anunțe ce dorește el să devină (în viață) — etapă concretizată, mai degrabă, printr-un anumit „mimetism” dacă este avut în vedere faptul că, de regulă, cel întrebat indică profesia practică de unul dintre adulții de care el este legat afectiv (părinți, frați, surori, alte rude, prieteni). Demne de luat în considerare rămîn alegerile făcute în adolescență, întrucît ele au deja anumite suporturi motivaționale (relativ) stabile. Cu toate că în literatura de specialitate se vorbește (mai mult ca despre un deziderat) despre condiția adolescentului de subiect al propriei sale formări, majoritatea cercetărilor concrete referitoare la dinamica opțiunilor școlare și profesionale ale adolescenței

lor relevă preponderența influenței părinților asupra actului de optare. Indiferent dacă este vorba de (mai rar) îndemnul de a învăța meseria practică de unul dintre părinți (continuarea tradiției profesionale), fie că, dimpotrivă, este (frecvent) în curajată opțiunea pentru oricare altă meserie în afara celei practicate de părintele (tată, mamă) consultat(ă) în această privință, dorința și voința părinților cenzurează și, în ultimă instanță, determină opțiunea subiectului elector. Poate tocmai de aceea, cu toate că în evantaiul opțiunilor profesionale ale adolescenților se întâlnesc atât profesii tradiționale cât și profesii ale viitorului, preponderente sînt primele dintre acestea în cadrul fiecărei promoții de liceeni investigate. Mai exact, evantaiul opțiunilor profesionale este dominat, în cazul fiecărei promoții de liceeni avută în vedere, de orientările spre, pe de o altă parte, profesii tehnico-ingenerești și muncitorești, iar, pe de altă parte, de profesiile din

categoriile personal didactic (îndeosebi cu studii superioare) și personal medico-sanitar (cu sau fără studii superioare). Pozitivă înclinare a adolescenților spre valorile muncii se concretizează relativ rar în opțiuni pentru profesii din domeniul cosmonauticii, fie că ar fi vorba de inginerie cosmică, fie că s-ar referi la activitatea de astronaut. Raportîndu-se însă la anul 2000, tinerii afirmă că la începutul mileniului al III-lea ei vor fi la vîrsta deplinei lor maturități și vor putea să-și pună în valoare în întregime capacitatea de muncă. Activitatea — susțin ei — se va desfășura prin profesii socotite astăzi „de vîrf” pentru industrie și, într-un anumit sens, și pentru agricultură. În ansamblu se va realiza, potrivit părerilor lor, o accentuată apropiere între diferitele profesii în sensul transformării muncii într-o activitate de supraveghere și control, eliminîndu-se, deci, efortul fizic și intelectual al celor care lucrează. Desfășurîndu-se în condițiile rezolvării unor probleme cardinale cum ar fi asigurarea neîntreruptă a materiei prime și a energiei datorită descoperirii de noi resurse în răstimpul ce ne desparte de Anul 2 000, nu se pune, în nici un fel, problema dependenței producției de viteza exploatarei resurselor ori de alte condiții de acest gen. În general, tinerii vorbesc despre un ritm de lucru convenabil (dar nu lejer) și despre durată redusă a zilei de muncă. Din păcate însă, mulți dintre adolescenți dezvăluie o sărăcie de informații despre profesiile pe care ei le vizează întrucît cunoștințele

invocate se referă la impresii globale, de suprafață (de exemplu: „este o meserie frumoasă, atractivă, pasionantă, ușoară”), se concentrează în formule de felul: „cunosc multe lucruri interesante despre meseria aleasă” ori se rezumă la aprecieri de tipul: „este o meserie care mi se potrivește”, „este o meserie de mare utilitate socială”, „este o meserie de perspectivă”. În aceste condiții, se relevă, o dată în plus, greutatea specifică și uriașa importanță a complicatului proces de orientare școlară și profesională, fiind de la sine înțeles că volumul și calitatea informațiilor deținute de subiectul elector (adolescentul școlar), reflectă cit de judicioasă este alegerea făcută de acesta. De aceea, chiar dacă, în ansamblu și treptat, adolescenții acumulează cunoștințele necesare apropierei lor de lumea profesiilor, rămîne încă un deziderat permanent lărgirea „din mers” a orizontului de informații al adolescenților referitoare la profesiile alese de ei. Întrucît, în ultimă instanță, trăirea în minte a viitorului profesional (în cazul ales pentru această discuție) nu poate fi decît un antrenament pregătitor pentru exercitarea propriu-zisă de către tinerii de azi a profesiilor viitorului.

ȘCOALA VIITORULUI — O ȘCOALĂ PERMANENTĂ

O discuție despre viitorul profesiilor nu poate evita sublinierea rolului important pe care îl are și-l va avea în continuare pregătirea profesională. Avînd în vedere prin aceasta misiunea de o excepțională importanță ce revine învățămîntului, am pus și punem în prim plan necesitatea de a crea condițiile pentru formarea de oameni capabili să acționeze și să realizeze proiectatele salturi calitative în domeniile științei și tehnicii, economiei, cu alte cuvinte, specialiști cu o înaltă competență, apti să utilizeze și să perfecționeze creații care vor purta în mod firesc calificativul „de vîrf”.

În ce măsură deci și pe ce căi poate asigura învățămîntul îndeplinirea acestor obiective, iată tot altele probleme la care se referă în continuare profesorul univ. dr. Octavian Stănășilă, directorul Direcției învățămînt superior și cercetare științifică din Ministerul Educației și Învățămîntului.

Înainte de toate, o subliniere cu caracter general, anume că întreaga noastră școală are drept trăsături fundamentale cultivarea la tineri a dragostei față de știință, față de cultură, față de muncă și de binefacerile acestora. De asemenea, faptul că prin hotărîrea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 5 mai 1989 se va trece începînd cu anul școlar viitor la generalizarea învățămîntului de 12 ani, certifică nu numai o mare izbîndă a științei și culturii românești, pentru că nicăieri în lume nu mai este statuată o asemenea durată a învățămîntului liceal, dar creează și premise certe pentru ca aceia care vor pași în școala superioară să probeze deopotrivă receptivitate, aptitudini pentru noile exigențe ale domeniului, în prezent dar și în perspectivă. Va fi o bază consistentă, superioară, pentru comanda socială, pentru adaptarea cit mai rapidă a specialiștilor la locul de muncă. Notăm și posibilitatea trecerii mai elastice de la o specializare la alta, pentru că în mod sigur, aceasta va fi o caracteristică a revoluției tehnico-științifice. Bineînțeles că preocupările liceului de a asigura o cultură generală temeinică atît la disciplinele umaniste cit și la cele tehnice, vor trebui amplificate în învățămîntul superior, atît prin stabilirea unui optim de profiluri și specializări, cu programe adecvate pentru fie-

care materie de studiu, cit și prin găsirea duratei corespunzătoare a anilor de studiu pentru fiecare caz în parte. În acest moment bunăoară există 34 de profiluri și 141 de specializări, ceea ce, firește, nu înseamnă că vor rămâne pentru multă vreme așa, atât din punct de vedere al numărului cit mai ales al conținutului, în conformitate de fapt cu legile progresului. Adăugăm că o caracteristică a învățământului nostru va fi și în viitor pregătirea în țară a tuturor cadrelor de specialiști de care avem nevoie. În cadrul proiectării învățământului, se prevede creșterea numărului de studenți, creșterea rolului disciplinelor fundamentale și a ponderii disciplinelor larg formative, pe fondul unui accent sporit pus pe munca individuală a elevilor și studenților, pe utilizarea mai eficientă a mijloacelor de învățământ. Rostul școlii va rămâne în principal acela de a transmite cunoștințe solide, transformabile fără efort în direcțiile necesare ale momentului, ca de altfel a forma trinite abilități practice și de ce nu, sentimente. Absolventul de facultate al viitorului va trebui să fie un posesor de cunoștințe pregătite la le îngusta în funcție de locul de muncă, dar și a le lărgi, conform mutațiilor ce vor surveni. Deși nu există o rețetă pentru formarea unui specialist este cert că între însușirile specialistului de mâine, ce vor trebui asigurate încă de pe acum, se vor afla gândirea algoritmică, statistică, economică. Altfel spus, oameni competenți, dar și de atitudine, pentru că de multe ori, această calitate este la fel de importantă ca și valoarea.

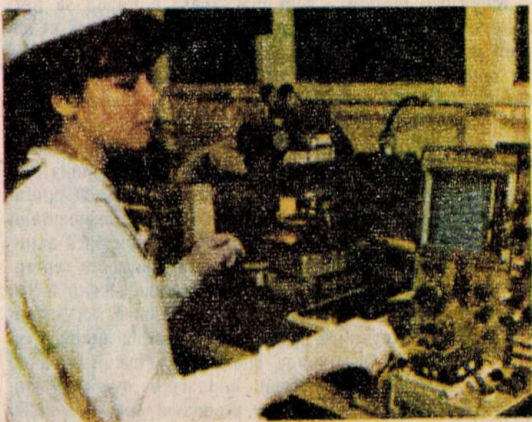
În altă ordine de idei, nu trebuie uitat că învățământul are ritmuri mai lente de preluare a diferitelor achiziții de vîrf ale cunoașterii, aceasta pentru că aici trebuie predate lucruri bine statuate și nu la nivelul experimentelor pe mari colectivități. Ceea ce nu va însemna că va fi închisă calea manifestării spiritului creator, acesta putîndu-se evidenția pregnant la nivelul cercurilor științifice și al proiectelor de diplomă, treaptă la care ritmurile sînt deosebit de alerte, în pas cu rapidele apariții de noi cuceriri în domeniul cunoașterii.

Referitor la conținutul programelor în școala superioară, repet că profilul larg nu trebuie desprins de specializare, de unde cerința de a găsi liantul potrivit între cultura generală și cea de specialitate. În acest sens trebuie avut în vedere ca universitățile tehnice să se îmbogățească cu secții de științe umaniste. Să ne gîndim la o realitate pe care practica ne-o oferă aproape la tot pasul: inginerii care dau cele mai bune rezultate au întotdeauna o dimensiune în plus, aceea cultural-artistică. Există un unanimitate de tip științific, perfect corelabil cu cel clasic, iar dezvoltarea unei politici în acest sens va fi de natură să creeze acel atât de necesar cadru în care specialiștii să poată dialoga. Întorcîndu-ne însă la ceea ce presupunem că va fi școala superioară a anilor 2000, o idee se impune de la bun început, respectiv că o apreciere tranșantă despre ce va apărea și ce va dispărea, nu se poate face. Este limpede însă că unele discipline își vor schimba numele și conținutul, că vor apărea facultăți noi în perimetrul biologiei, chimiei, fizicii, științei materialelor, sau legate strict de robotică, microelectronică, generică etc. ca de altfel și destule surprize. Totodată, așa cum în urmă cu 15—20 de ani nu existau și nu se întrevădeau specializări pentru automatică și calculatoare, cibernetică economică, aeronave biofizică etc., tot atât de dificil este să precizăm care anume specializări nu vor mai exista. Fără discuție, viitorul va fi al multor conexiuni între domenii ce au acum un teritoriu distinct. De unde, apariția sigură a unor

discipline de frontieră al căror obiect de studiu va avea granițe tot mai greu de stabilit.

Absolventul de facultate — pentru a întări o idee anterioară — va trebui să fie nu numai un tînar dotat deopotrivă cu un bagaj solid de cunoștințe teoretice și practice, dar, în contextul multiplicării domeniilor interdisciplinare, se impune chiar de pe acum a fi educat pentru munca în echipă. În acest sens, o cerință validată deja de practică este cultivarea, stimularea activității de la cercurile științifice, încă din liceu. Continuată în anii facultății, iar apoi cu doctoratele cu dublă conducere și cu alte forme elastice vizînd crearea cadrului unei colaborări viitoare, specialistul anului 2000 va avea satisfacția de a fi coautor la realizarea unor proiecte complexe, imposibil de dus la capăt de unul singur oricît de talentat ar fi. Prelungind această idee, apreciem că materializarea ei în sensul dorit se va putea realiza prin adîncirea integrării dintre învățămînt, cercetare și producție. Este contextul ce va permite să-i depistăm și să-i educăm ca atare pe acei tineri care probează disponibilități de creatori. Tot în această perioadă se impune formarea acelor minți, a acelor spirite integratoare, capabile să fie conducători ai unor colective complexe, ai unor proiecte științifico-tehnice de amploare (fără a intra în detalii concrete ci pregătiti suferind în probleme de coordonare, sinteză, organizare).

Făcînd încă un pas în direcția a ceea ce am putea numi „bursa profesorilor”, a mutațiilor care vor avea loc în perimetrul respectiv, este momentul să ne oprim la o tendință căreia și pe plan mondial i se acordă de pe acum o atenție deosebită: învățămîntul post-universitar, formă de pregătire prin care vom asista la un interes sporit din partea întreprinderilor în pregătirea propriilor specialiști. Prin această formă perfecționată de formare a necesarului de cadre pentru economie este de presupus chiar o diminuare a ponderii pregătirii în facultăți, în favoarea sus-numitei modalități, pe această bază putîndu-se răspunde mai prompt nevoilor urgente, cu un ritm accentuat de schimbare a diferitelor specializări. Nu în ultimul rînd se va crea posibilitatea mai bune utilizări a potențialului nativ al unor tineri în direcția unor discipline de bază precum matematica, fizica, sau chimia. De exemplu, la noi nimeni din producție nu solicită matematicieni, persistînd greșeala de a-i considera pe aceștia doar profesori de matematică. În 1988 a avut loc la Paris primul congres de matematici industriale, cu care ocazie s-a demon-

strat un fapt de altfel cunoscut, al legăturii matematicii cu tehnologiile de vîrf, inclusiv cu conducerea producției. Închizînd paranteza și revenind la învățămîntul post-universitar, putem sîdoci că respectivul moment din viața tînărului poate și trebuie să constituie de asemenea un prilej de a-i descoperi pe acei tineri înzestrați cu aptitudini de a conduce activitatea unor colective, unii dintre ei, vechi cunoștințe de la cercurile științifice studențești. Faptul că numai cercetătorii pot conduce pe alți cercetători trebuie să devină de asemenea un principiu fundamental dacă dorim să avem rezultate. După cum, realizările la care visăm, împlinirea pe toate planurile a tuturor creatorilor nu vor putea deveni realitate — repet — fără un nivel al pregătirii profesionale mereu în deplin acord cu nevoia socială. Ideea de școală permanentă, așadar, se va dezvolta puternic, ea fiind premisa și condiția materializării multor obiective ale dezvoltării economico-sociale din țara noastră. Desigur, oamenii manifestă uneori teamă în fața noului, a profesiilor viitoare, ale căror exigențe nu le sînt cunoscute, dar în același timp, ei nutresc speranța și încrederea că dezvoltarea științei, culturii, a vieții materiale își vor pune amprenta pozitiv asupra fiecăreia din evoluțiile individuale, contribuind eficient la idealul de personalitate umană.

O MESERIE PENTRU MILENIUL TREI: INGINER TEROTEHNOLOG

Numărul produselor fabricate de oameni se înmulțesc în progresie geometrică. Statistici ale diferitelor organizații internaționale afirmă că pentru fiecare locuitor al planetei s-au construit mii de tone de bunuri tehnice a căror utilitate se simte la fiecare pas. Mașini și utilaje care au amplificat forța umană, avioane, locomotive, autoturisme, televizoare produse ce au micșorat dimensiunile planetei, calculatoare care au preluat cite ceva din memorie, toate acestea împinzînd pămîntul, au ridicat în fața omenirii o problemă nouă, aceea de întreținere și reparări. Grijă pentru tehnică — sub denumirea de terotehnică (de la cuvîntul grecesc *tero*=grijă) constituie în ultimii ani o preocupare intensă a numeroși ingineri și economiști este de părere profesorul univ. dr. ing. **Dolphi Drimer** din Institutul Politehnic București. Acțiunea se aseamănă uimitor de bine cu aceea din medicina umană sau veterinară cu deosebirea că „bolnavii” sînt neînsuflețiți.

Medicina „tehnică”, mult mai tîrîă a trebuit să dezvolte metode și mijloace deosebite pentru diagnoză și acțiuni reparatorii. În timp ce diagnoza folosește controlul pe eprubete dar mai ales cel nedistructiv cu ultrasunete, radiații X, emisie acustică, holografie etc., modul de operare pentru repunerea în acțiune a mijlocului tehnic este în special de natură mecanică sau, mai recent, de natură termo-mecanică. Spre deosebire de „viu” unde chimia prin medicamente este principala mijloc de a lecu, iar operația este utilizată în cazurile cînd acțiunea medicamentelor este ineficace sau durează prea mult, în terotehnică acțiunea mecanică este primordială fie prin înlocuirea reperului defect fie prin recondiționarea reperului care a lucrat anterior în mașină. Evident că în terotehnică s-a „inventat” acțiunea preventivă după cum și controlul periodic însoțit sau nu de întreținerea planificată. Pînă în urmă cu aproximativ unul-două decenii, mijloacele „medicinii fiarelor” erau foarte limitate și produsele supuse acestei

„griji” puține. Societatea de consum prefera înlocuirea tehnice, justificate uneori și de progresul științific, care făcea ca noile mașini sau utilaje să aibe randamente mai bune. Era chiar obișnuit ca modernizarea produselor să se facă la trei-cinci ani mîrînd astfel presiunea pentru înlocuirea utilajelor așa zise „demodate tehnic”.

Acțiunea, prin amploarea care a luat-o, a depășit cadrul empiric, meșteșugăresc și încet, încet s-a transformat în știință inginerescă. În acest sens a apărut și o profesiune nouă de stabilire a **metodelor și procedeeleor de diagnostic, întreținere preventivă, reparații a mijloacelor tehnice și controlul acestora** adică de stabilirea tehnologiilor pentru terotehnică, profesie inginerescă care a căpătat denumirea de **terotehnologie** la toate celelalte meserii noi. Terotehнологia se plasează la granița dintre științele ingineriei tradiționale. Cunoștințele de știința materialelor trebuie combinate cu acelea de rezistență mecanică, de tribologie, de cibernetică și evident așezate pe un solid fundament de matematică, chimie, fizică și biologie. Produsul inginerului terotehnolog este planul de operație a modului de desfășurare a acțiunii de repunere în funcțiune a unui mijloc tehnic sau/ și, de prelungire a duratei de viață a acestuia. Dar nu numai atît. Ingerul terotehnolog trebuie să aibe îndemînarea practică pentru a executa el însuși, asemenea medicului chirurg, cele mai complicate operații tehnologice asupra unui reper sau a unor grupe de reperi dintr-o mașină sau dintr-un utilaj. Încă nu se poate vorbi despre o specializare în terotehnologie de exemplu, pentru mașini-unelte, pentru autoturisme sau pentru alte grupe de produse tehnice dar se poate intui că pe măsura dezvoltării profesiei vor apare și direcții de aprofundare a aspectelor terotehnologice specifice.

Disponibilitatea produselor tehnice impune atît o mărire a mediei timpului de bună funcționare a produselor cît și o micșorare a mediei timpului de reparație a acestora. Ingerul terotehnolog trebuie să acționeze în ambele direcții, pe baza solicitărilor concrete de funcționare, care pot fi și ele modificate într-un sens favorabil sau, pe baza posibilităților și metodelor de reparații. În special această ultimă direcție necesită colaborarea cu proiectanții de produs care trebuie să amplaseze piesele cu cea mai mică durată de viață în locurile cele mai accesibile intervențiilor terotehnologice. Cercetarea „metodelor chirurgicale” de readucere a pieselor de mașini în parametri funcționali inițiali sau mai buni și a căilor de modernizare prin dezvoltarea cunoștințelor tehnice reprezintă o latură deosebită a noii profesii. Mijloacele mecanice, termice, chimice, electromagnetice impun atît folosirea unor tehnologii clasice cît și utilizarea plasmei, laserului, fascicolului de electroni, jeturilor supersonice, cîmpurilor magnetice, biotehnologiilor.

Se deschid în orizontul noii profesii, perspective încă incomplet investigate, care pot pune într-o lumină nouă activitatea inginerescă. În fond sînt mult mai multe produse tehnice decît oameni pe planetă și de bună funcționare a acestora depinde în mod direct nivelele de civilizație. Meseria care dezvoltă modul de întreținere a mijloacelor tehnice și care asigură integrarea acestor mijloace pe de o parte în natură, iar pe de altă parte în societatea umană, își are asigurat viitorul în ansamblul profesiilor tehnice avînd și importante valențe umaniste.

Anchetă realizată de
ALEXANDRU STROE

OMUL în căutarea imaginii sale

Se poate oare concepe o lume în care să nu ne putem vedea? O lume lipsită de oglinzi, în care să nu ne știm trăsăturile, forma corpului și cele o mie și una de transformări și schimbări „ireparabile” aduse de anii trecători?

De-a lungul timpului, strămoșii noștri nu au avut la dispoziție decât mici oglinzi din metal lustruit, bronz, argint sau zinc care nu furnizau, cel mai adesea, decât o imagine neclară și care erau mereu amenințate de oxidare, trebuind să fie per-

manent acoperite și frecate pentru a li se reda strălucirea. Cât ar fi fost de mediocre și tot erau preferabile oglinzilor de sticlă, prea groase, neregulate, și de culoare cenușie. În ce privește oglinjoarele convexe pe care primitivii flamanzi Van Eyck sau Memling le-au plasat în tablourile lor, nu mai mari ca o farfurioară, ele deformau prea tare imaginea pentru a fi folosite în mod curent. Omul medieval nu știa, ca Narcis, despre imaginea lui decât ce-i arăta apa lacului. Deja la

mijlocul secolului XVII, Charles Sorel ne prezintă în romanul său intitulat „Istoria comică a lui Francion” un tânăr sărac care nu se privea nicio dată decât într-o găleată cu apă”. La Paris, spre 1640, numai una din cinci familii avea o oglindă. Prezentăm, în cele ce urmează, largi extrase dintr-un articol apărut în revista „Historia” care trasează „odiseea” fabricării acestui obiect, fără de care lumea modernă ar fi de neconceput.

Descoperirea, la Veneția, a procedurii de fabricație a oglinzilor de cristal a avut o mare însemnătate. Deja din secolul XV, sticlarii din Murano știau să fabrice, prin tehnica suflării într-un cilindru, o sticlă atât de pură și de albă încât au numit-o „cristalină”, dată fiind asemana-

rea cu cristalul de sticlă. În același timp, ei au pus la punct un procedeu de cositorire pe bază de zinc și de amalgam de mercur. Instalați la Murano, într-o insulă bine păzită, muranezii au știut să păstreze secretul tehnicii lor, deși în Franța și în Germania se efectuau experiențe în același scop. Astfel încât ei dețineau monopolul asupra Europei întregi, iar fabricarea și vânzarea oglinzilor avea să-i îmbogățească.

Nu exista prinț sau prințesă în Franța care să nu-și dorească o oglindă! Regele Francisc I dă mai multe comenzi, Caterina de Medicis își amenajează o cameră tapetată cu oglinzi, Ana de Austria de asemenea. Toată aristocrația cumpără de la Veneția această podoabă a oricărui salon, „sfătuitor de

farmece" cum se exprimă prețioasele, și curind, va fi imitată de marea burghezie. Prețurile sînt exorbitante dacă ținem seama de dimensiunile reduse ale oglinzilor — ele nu depășesc mărimea unei farfurii — dar e drept că sînt foarte frumos împodobite. Semnificativă este anecdota care i se atribuie lui Saint-Simon despre contesa de Fiesque, care și-a cumpărat o oglindă: „Ei, cum ați reușit să achiziționați minunea?” „Oh, aveam o moșie cu pămînt tare prost, nu-mi aducea decît griu. Așa că am vîndut-o și mi-am cumpărat oglinda asta minunată!”

Modă ruinatoare pentru tezaurul regal. Alături de cumpărarea dantelelor, importul de oglinzi costa țara foarte scump. De pe la 1550, francezii au încercat să-i concureze pe venețieni fără să reușească însă, iar italienii, veniți să se instaleze în Franța n-au reușit, în ciuda avantajelor și promisiunilor, să dezvolte această industrie. Regatul continua deci să importe, iar nevoile creșteau: anual, se cumpărau oglinzi venețiene în valoare de cel puțin 100 000 de scuzi de aur.

SPIONAJ INDUSTRIAL

Dorind să pună capăt acestei „hemoragii” monetare, Colbert hotărăște să dea lovitură creind, în 1665, o manufactură regală de oglinzi, ce folosea, în parte, mina de lucru italiană. Îl însărcinează deci pe ambasadorul Franței la Veneția să recruteze în secret muncitori de la Murano capabili să ajute la demarajul acestei industrii. Era o sarcină extrem de delicată, căci un regulament draconic, instituit de Re-

publica Serenissimă interzicea, sub pedeapsa cu moartea, divulgarea secretului de fabricație. Orice încălcare a regulamentului atrăgea după sine represalii asupra familiei vinovatului dacă acesta fugea din țară.

Ambasadorul acceptă totuși să-și asume riscul și dă dispoziții în vederea descoperirii muncitorilor celor mai competenți și transferului lor în Franța, în ciuda Consiliului celor Zece (consiliul de conducere al Veneției). Un negustor de mărunțișuri, viclean și discret, reușește să încheie afacerea și Colbert, prevenit în aprilie 1665, încredințează 2 000 de livre unui intermediar ca să asigure securitatea convoiului. Astfel, la începutul verii, trei muncitori din Murano, specialiști în fabricarea cristallului, ajung la Paris fără incidente. Conform angajamentelor asumate, ei încep să construiască un cuptor pentru prepararea pastei de sticlă, deocamdată într-un local provizoriu.

Încurajat de acest prim succes, Colbert ia legătura cu un sticlar italian instalat la Nevers, pentru a furniza noi lucrători. Plecând la Veneția, puțin a lipsit să fie prins de poliție. Cu chiu cu vai, italienii reușesc să treacă granița.

Șase luni mai târziu, prima oglindă fără defecte este produsă de Manufactura oglinzilor, instalată la Paris, în apropierea cartierului Saint-Antoine, și este oferită în dar lui Colbert. De acum, toate speranțele sînt permise. Pentru a încuraja tinăra industrie, Ludovic al XIV-lea vizitează atelierele și asistă la o demonstrație, recompensînd cu adevărat regește pe lucrătorii sti-

clari. Aceștia primesc, de altfel, diverse prime și gratificații.

SCRISORI FALSE ȘI AGENȚI SECREȚI

De fapt, lucrurile nu sînt încă sigure. Veneția nu-și recunoaște înfringerea. Noul ei ambasador în Franța, Giustiniani, al cărui predecesor a fost transferat, desigur pentru lipsă de vigilență, primește instrucțiuni ferme din partea guvernului său: să împiedice cu orice preț eforturile manufacturii.

Agenți secreți informează regulat despre tot ce se întîmplă, ei se infiltrează printre lucrători, demoralizîndu-i, lăsînd să planeze amenințări asupra familiilor lor rămase la Veneția. Unii cedează și-i cer lui Giustiniani un pașaport pentru a se reîntoarce în patrie. Dar nu sînt decît muncitori subalterni.

Dunoyer, directorul manufacturii, își continuă eforturile. Aceste dezeretări dovedesc în orice caz vulnerabilitatea echipei, și Colbert are ideea să invite și soțiile muncitorilor, rămase la Murano, să vină la Paris, pentru a reconstitui viața de familie. Și astfel începe, între cele două guverne, o adevărată cursă de promisiuni, amenințări, scrisori false și agenți secreți. Italienii au scris soțiilor cerindu-le să vină în Franța, dar scrisorile au fost interceptate de „inchizitorii” de la Veneția care fabrică răspunsuri false, conform cărora „doamnele nu vor pleca la drum” și „ar fi mai bine ca soții lor să vină acasă pentru a se consulta împreună asupra celor ce rămîn de făcut”.

Subterfugiul eșuează, căci muranezii își dau

imediat seama că scrisorile au fost întocmite de „o persoană cu mult mai multă știință de carte”.

De altfel, viața în capitala Franței, chiar și fără soții, nu este lipsită de plăceri. Bine cazați, hrăniți și plătiți cu dărnicie, muranezii sînt perfect conștienți de prețul pe care-l au în ochii francezilor. Și totuși, Colbert va reuși, în 1666, ca soțiile italienilor să ajungă la Paris. Ambasadorul venețian, avertizat, va ordona ca locuințele lor de la Veneția să fie supravegheate, iar poliția percheziționează casele pentru a se asigura că femeile sînt încă acolo. Triste și resemnate, unele „grav bolnave”, ele înmînează inchizitorului o cerere către soții lor „să se întoarcă la cuib”. Pe scurt, totul pare în ordine; peste două zile abia, poliștii venețieni vor descoperi, înmărmuriți, „cuibul” gol. Femeile au fugit în timpul nopții și nu mai pot fi ajunse din urmă...

În realitate, în ciuda acestei victorii, manufactura nu merge strălucit. Fabricarea oglinzilor este o prăpastie financiară și pretențiile muranezilor devin exorbitante. Lacomii, certareți, aroganți, cu siguranță manipulați din interior de agenți secreți, ei refuză să divulge și cel mai mic secret al artei lor colegilor francezi. Și totuși, conducerea continuă să-i inconjoare cu toată atenția. Ea le oferă pămînturi, pensii, prime — avantaje foarte originale pentru epoca respectivă — pentru a-i reține în Franța.

Și, fără îndoială, Dunoyer este gata să-și atingă scopul cînd, în ianuarie 1667, un șlefuitor venețian este subit cuprins de febră și moare, în cîteva zile. Trei săptămă-

mini mai târziu, un al doilea muncitor venețian, suflător, foarte priceput la prepararea pastei de sticlă, moare și el, în urma unor violente dureri de stomac.

Doă cadavre în trei săptămîni! Se-ntîmplă lucruri ciudate în strada Reuilly. Colbert cere o autopsie și lui Dunoyer nu-i trebuie mult să-și dea seama că în spatele accidentelor se află mina de fier a Serenisimei Republici.

Situația este încordată. Ceilalți muranezi se tem pentru viața lor și avantajele părăsesc în fața unor asemenea riscuri. Giustiniani, pe cealaltă parte, promite amnistia celor care ar vrea să se întoarcă. În aprilie 1667, mai mulți lucrători abandonează partida și primesc permise de liberă trecere. Veneția a cîștigat!

Franța a pierdut? Nu-mai pe jumătate. Indisciplina italienilor sîfîrșise prin a enerva pe toată lumea și a costa foarte scump. Mai mult, ici și colo, meșterii francezi își continuau cercetările

pentru a descoperi și a depăși tehnica italienilor.

GALERIA OGLINZILOR

În 1662, inaugurarea, la castelul Versailles, a Galeriei Oglinzilor, cu cele șaptesprezece ferestre, împodobită cu optsprezece mici oglinjoare fiecare, dispuse una lângă alta și unite prin brațe de cupru aurit, „lansează” cu strălucire tinăra industrie și impresionează publicul. Întreaga curte, împodobită de sărbătoare, este prezentă: „Este un amețitor buchet de frumusețe, bogăție și lumină” — scrie „Mercure galant”, de mii de ori reflectate în tot atîtea oglinzi, orînd o perspectivă mai strălucitoare decît focul...”

Și încă nu e tot. Nu numai că manufactura produce oglinzi, la un preț foarte ridicat, e drept, dar la sfîrșitul secolului va fi pus la punct un procedeu de fabricație care va revoluționa industria: de acum se pot fabrica oglinzi mai mari de 1,50 m.

Saint-Gobain s-a născut. Dorița lui Rabelais s-a împlinit, el care imaginasese pentru fiecare cameră a abației Thélème „o oglindă cristalină în ramă de aur... de o asemenea mărime că te puteai vedea din cap pînă la picioare”, iar surorile Cenușăresei aveau de acum posibilitatea, cum anticipase Charles Perrault, să se privească în oglindă în mărime naturală. Manufactura de la Saint-Gobain, al cărei monopol era asigurat de un privilegiu regal, a reușit să prezinte în 1700 o oglindă de 2,70 metri pe 1 metru: o adevărată performanță! Cum făcuse Veneția înaintea ei, ea își protejă tehnica, care rămase mult timp secretă, de priviri indiscrete. Aceasta s-a dezvoltat de altfel, cu destule dificultăți, de ordin financiar cît și practic: multe oglinzi se spargeau în timpul fabricării sau al transportului, ceea ce costa foarte scump! Dar cererea nu înceta să crească. Palate, castele, vile, toate doreau să se împodobească cu aceste

oglinzi de dimensiuni nemăivăzute.

În secolul XIII, moda oglinzilor ajunge și în locuințele mai modeste, apoi în provincie, pentru că prezența lor dădea încăperilor un farmec deosebit. E greu să ne imaginăm astăzi, cînd oglinda a devenit un obiect atît de banal, admirația pe care a stîrnit-o în epocă. Afîșele și anunțurile de închiriere sau de vânzare de case le menționau întotdeauna prezența: „Casă frumoasă, modernă, cu parchet și împodobită cu oglinzi” (Orleans, 1758), ceea ce îl face pe Louis Sébastien Mercier să scrie cu ironie: „În curînd, dormitorul negustoresii de pinzeturi va fi împodobit cu oglinzi. Mai există oare vreun loc unde nu se pun?”

Se pun, de fapt, peste tot. Nu numai decorația interioară a caselor era transformată de aflul luminii și reflexelor dar, mai profund, personalitatea fiecăruia, stăpîn, de acum, al propriei sale imagini.

ANCA MUNTEANU

Ridendo castigat mores

ASTA E!

Cînd a bătut primul gong, Mimi s-a nfiorat de plăcere. Teatrul pentru ea înseamnă mult! Pedichiură, coafor, croitoreasă, manichiură. Și gîndul că într-o zi îi va ieși norocul în cale... Jurase că numai cu un actor se va mărita. Ce vrei tu — zicea ea — băștia știu de toate și e băieți frumoși!

După spectacolul „Pisica cu ochii verzi” s-a tot gîndit cum să-i scrie că-l iubește de la prima vedere. De cum a intrat în scenă a zis atît de frumos: „Cu toate astea s-a nserat!”, și a simțit furnică la inimă. Doar gîndul negru că el, junele prim, al pieșei nemuritoare ar putea să fie încurcat cu artista aceea care, în piesă, își bătea joc de el o făcea pe Mimi să sughită de durere.

Și i-a scris: „Dragă tu, nu știu cum sînt altele dar eu din seara aceea m-am hotărît să mă întîlnesc cu

tine. Ești un june prim bine chiar dacă în scenă uneori erea umbră și aia te cam lua la mișto. Așa că la șase pe-nserat te aștept azi la intrarea actorilor. Eu am 20 de ani, blondă de înălțimea ta și lucrez la desfacere, la un depozit, și ca semn de recunoaștere voi ține în mînă un pachet de cafea pe care mi l-a dăruit șefu adeneaură. Pa! Să nu-ntîrzi! cum face toți mincinoșii. Mimi”.

Revanșa lui Daedalus

În dimineața zilei de 23 aprilie 1988, un campion grec de ciclism a reușit să facă să zboare, cu propulsie umană, timp de 5 ore, un avion fragil, botezat simbolic „Daedalus”.

O legendă care devine realitate și se proiectează în viitor: micul avion realizat de Massachusetts Institute of Technology, propulsat de forța omului — la distanță de 35 de secole de primul Daedalus, cel cîntat de Homer — ar putea reprezenta platforma pentru deplasări cu ajutorul energiei solare în era călătoriilor spațiale.

În fața lor se întindeau apele întunecate ale Mării Egee: o întindere vastă de 115 km complet liberă. În spațele lor, trei ani de pregătiri, experimente, construcția minusculei avion. În ziua următoare unul dintre ei avea să se urce în fragilul „fluture” de numai 32 de kilograme cu o deschidere de 34 metri de aripi transparente. Numai cu energia propriilor picioare pilotul urma să decoleze în urmărirea visului cel mai vechi al istoriei aviației: să zboare spre nord din Creta către insula Santorini. În picioare, pe bastioanele venețiene care înconjoară golful Heraklion, în amurgul acelei zile de aprilie, directorul proiectului Daedalus, John S. Langford, de la Massachusetts Institute of Technology, SUA, observă ultimele bărci cu pescari ce se pregăteau să tragă la mal. La patru kilometri depărtare, ca o jucărie uitată de un copil obosit pe plajă, se ridica un hangar din țevi de oțel, chiar lângă cazemata aviației elene. În interior, în spațele ușii închise cu fermoar, ca la un cort, se odihnea structura în fibră de carbon și plastic ce avea să încerce zborul de traversare în ziua următoare: Daedalus.

De acest nume sînt legate secole și secole de ambiție umană. Acest zbor, ca multe altele precedente se inspiră din mitul grecesc născut către sfîrșitul epocii bronzului și povestit pentru prima oară de către Homer. După cum afirmă legenda, Daedalus, unul dintre primii „ingineri” ai istoriei, „arhitect” îndemnat și artizan priceput, era prizonier pe insula Creta. Pentru a încerca o evadare, el și-a construit două perechi de aripi din pene și ceară. Icarus, fiul său, exuberant n-a ținut seama de sfaturile tatălui și a zburat atît de sus încît soarele i-a topit aripile. Icarus s-a prăbușit, deci, dar Daedalus a reușit să aterizeze cu bine. Această istorie demonstrează că acum 35 de secole oamenii reușeau să-și imagineze — cu oarecare efort speculativ și tehnologic — că aveau să reușească să rupă legăturile de natură fizică ce-i „lepea” de pămînt. Și este totodată o mărturie privind acel fir subțire care leagă tehnologia de istoria umanității. Legenda a stimulat fantezia unui număr infinit de inventatori, care au încercat să-i imite pe miticii lor strămoși. Printre aceștia s-a numărat Eilmer, un călugăr care trăia la Malmesbury în Anglia în secolul al XI-lea și Albul Kasim Abbas din Spania secolului al IX-lea. Ambii au sărit de la înălțimi mari, cu pene lipite pe brațe, dar s-au prăbușit pe rocile aflate sub ei.

La 23 aprilie 1988 se încerca deci din nou să se copieze legenda originară și în același timp să se efectueze zborul cel mai lung, cu propulsie umană realizat vreodată. În dimineața aceea fu chemat pilotul Kanellos Kanellopoulos, grec, în vîrstă de 30 de ani, campion național de ciclism. El sosi la hangar la 5.30 dimineața (era singurul grec din echipa de 5 piloți, disponibili în permanență, cu

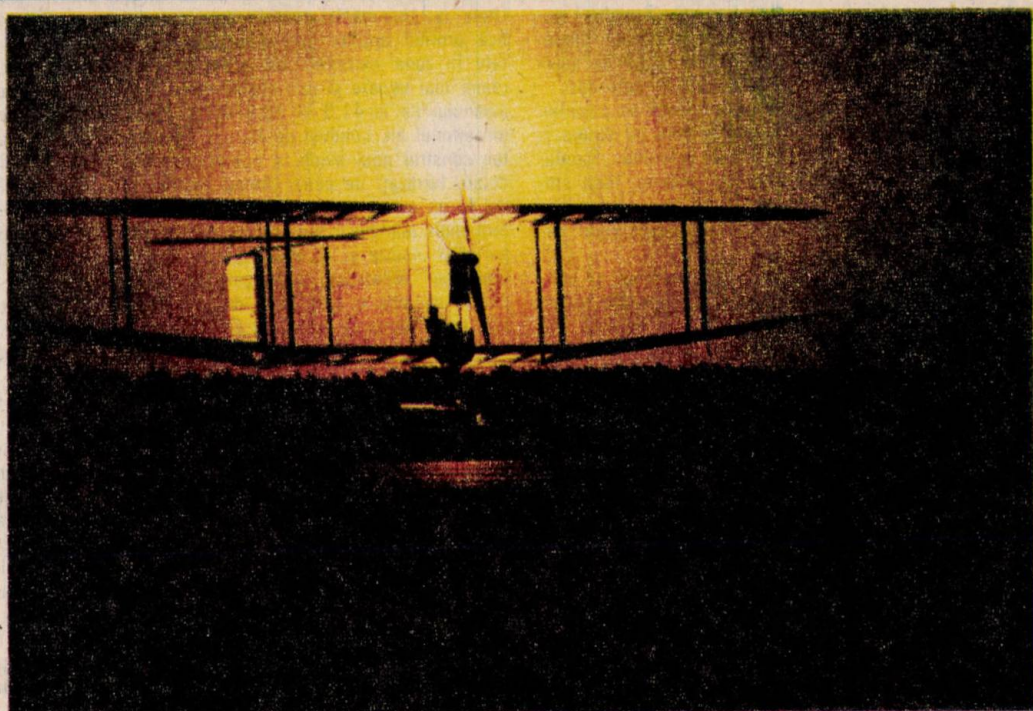
rîndul: Kanellopoulos era „de serviciu” în momentul în care se decise efectuarea zborului).

După ce parcursese deja 18000 km pentru a se antrena în vederea traversării, Kan hotărîse: „sînt gata să pornesc”.

În acea dimineață, Mark Drela, profesor la MIT, cel mai bun expert în aerodinamică dintre participanții la proiect, îl ajută pe Kan să urce în carlingă. Împreună verifică instrumentele de control și stabilitatea celor patru sticle conținînd un „cocktail” special, menit să servească drept „carburant” și răcoritor pentru însuși Kan. „Distracție bună!” îi ură Mark în momentul în care sigila carlinga. Ușa de acces fu acoperită cu mylar, sigilat apoi cu un pistol termic. Încă vreo cîteva secunde și apoi responsabilitatea întregii misiuni avea să treacă în întregime în sarcina lui Kanellopoulos. Înainte, însă, Steven Bussolari, și el profesor la MIT, împreună cu John Langford, directorul proiectului trebuiau să decidă dacă în sfîrșit condițiile atmosferice aveau să permită — sau nu — mult așteptata decolare. În larg, la bordul unui iacht de 10 metri, participanții la proiect scrutați orizontul în căutarea unui indiciu definitiv, urmărind crestele valurilor, stegulețele și mai ales cele două baloane meteorologice ancorate în apropierea coastei. Marea părea acum de sticlă, dar în ultimul timp nu fusese deloc calmă. Așteptaseră trei săptămîni pe insulă, sperînd că, în sfîrșit, condițiile înconjurătoare aveau să le permită începerea experienței. De multe alte ori piloții intraseră în carlingă cu ochii ațintiți spre ceața care se împrăștia și de fiecare dată cuvintele de ordine fuseseră: se amină.

EXPERIENȚE PRECEDENTE

Pentru a ajunge la momentul pornirii avionului, proiectul Daedalus valorificase alte tentative precedente de zbor cu propulsie umană. În 1959 industriașul britanic Henry Kramer furnizase și elementul de interes material pentru proiecte de acest gen, promițînd un premiu de 50.000 lire sterline pentru primul avion cu propulsie umană care avea să traverseze pe cer un „8” lung de cel puțin o milă. Au trecut din acel moment optsprezece ani pînă cînd „Gossamer Condor”, un proiect revoluționar bazat pe un deltaplan a reușit să cîștige premiul Paul Mac Cready utilizase țevi de aluminiu pentru aripi, fire care le susțineau și un înveliș din mylar pentru invenția sa, de trei ori mai mare decît un deltaplan, dar cu o greutate egală. Coada aparatului de zbor era însă așezată în partea anterioară, în așa zisa configurație „canard” (rață). Acest tip de avion, primul aparat de zbor cu propulsie umană, a atins propriile-i limite fiziologice doi ani mai tîrziu cînd succesul său, „Gossamer Albatross” a cîștigat cea de a

Prima etapă a proiectului Daedalus fusese inițial Chrisalis, un biplan mare construit pentru concursul de traversare a Canalului Minecii, câștigat de Gossamer Albatross în 1979

două ediție a premiului Kramer, pentru traversarea în zbor a Canalului Minecii (35 de kilometri).

Aceste avioane aveau o serie de dezavantaje: firele tiranților impuneau o puternică frecare aerodinamică, iar configurația cu coada înaintă era instabilă și greu de controlat, în special la viteze mai ridicate. De aceea, Condor și Albatros, oricât de inovatoare ar fi fost ele, constituiau, din punctul de vedere al unei dezvoltări viitoare, o cale închisă.

Traversarea Minecii a necesitat 159 din cele 160 ore care reprezentau limita maximă de autonomie. În continuare, zborurile cu propulsie umană au bătut pasul pe loc pînă cînd, patru ani mai tîrziu, același Kramer a oferit alt premiu și anume 20.000 lire sterline pentru un nou record de viteză, stimulîndu-i pe proiectanți să construiască modele mai mici și mai ușor manevrabile. Diversele eforturi au culminat în 1984 cu zborul aparatului „Monarch” construit de MIT, care a parcurs un traseu de 1,5 km cu o viteză medie de 81 km/oră. Acea generație de avioane folosisese materiale noi, inclusiv compuși cu grafit și rășini epoxidice, pentru șasiu, profiluri ale aripilor studiate anume, o elice cu control electronic și în general au folosit experiențele din fiecare zbor precedent. Pe baza succeselor obținute cu „Monarch”, Mark Drela și John Langford, ambii „veterani” ai aceluși proiect, au încercat să aplice noua tehnologie a avioanelor rapide la avioanele cu autonomie lungă.

În mai 1984 au început să studieze hărțile Mării Egee și să efectueze primele calcule privind proiectul. Părea evident că, avînd în vedere condițiile meteorologice mai

favorabile, ar fi fost posibil un zbor de circa 150 de km. Distanța parcursă n-ar fi permis aterizarea în Sicilia, destinația finală a lui Daedalus, cea mai des afirmată în texte, dar ar fi fost suficientă pentru a putea ajunge în Grecia continentală sau cel puțin în insula Santorini. Existau informații că vînturile erau intense în acea zonă, dar cercetătorii hotărîseră să plaseze în Marea Egee cîteva stații meteorologice automatizate pentru a putea determina dacă o misiune de zbor cu propulsie umană era realizabilă sau nu.

În februarie 1985 se găsiseră și fondurile necesare, alocate de către Smithsonian Institute și se ajunsese la concluzia că proiectul era realizabil începînd din anul următor, chiar dacă factorul atmosferic constituia încă o mare necunoscută.

Vînturile erau mai calme în timpul verii, dar temperaturile deosebit de ridicate ar fi supraîncălzit excesiv pe pilotul „pedalator”. Datele aflate la dispoziția grupului de cercetători, indicau totuși că, într-o perioadă de cinci sau șase zile, în decursul primăverii sau toamnei, atmosfera putea să fie destul de liniștită pentru a putea permite o tentativă.

PROIECTAREA AVIONULUI

Mare parte din tehnologia care urma să fie folosită pentru zbor era încă în stadiu experimental. Drela, de exemplu, elaborase pentru teza sa de doctorat, o nouă abordare computerizată a studiului și proiectării profilului aripilor, dar practic n-o experimentase încă. Juan Cruz, un

inginer specialist în structuri, care lucrase la Beech Aircraft la noul avion civil cu structură mixtă „Starship” au zise vorbindu-se de niște fibre speciale de carbon, disponibile numai în mici cantități, pentru construcția de sateliți, dar nu le văzuse și mai ales nu le utilizase.

Grupul de cercetători hotărî să construiască un prototip, o machetă uriașă care să fie folosită în faza de studiu și de antrenare a piloților, în pregătirea viitorului „Daedalus”. În vara anului 1986, un grup de studenți, foști studenți și tineri asistenți de la MIT începeau construirea prototipului pentru Daedalus, botezat „Michelob Light Eagle”.

După mai mult de 15.000 ore de proiectare și construcție, Light Eagle stabili în ianuarie 1987 patru recorduri mondiale de distanță și durată la baza aviației din Edwards, California. Avionul realizează, de asemenea, o serie de experiențe pentru a determina puterea necesară pentru a-l face să zboare, inclusiv măsurătorile momentului torsionar al axului elicei și consumul de oxigen al pilotului. O serie de compuși chimici cu care au fost vopsite aripile au demonstrat evoluția fluxurilor aerodinamice, care au fost confruntate cu modelele computerizate. Aceste experimente au demonstrat că avionul consuma circa 1,5 watt putere pentru fiecare kilogram de greutate a pilotului: un ins de circa 70 kg ar fi trebuit să producă circa 0,3 cai putere. Toate acestea însemnau practic că așa cum era, Light Eagle nu era dimensionat corespunzător și un pilot ar fi putut să-l facă să zboare, pedalînd pe o distanță de 80 km, un traseu cu mult inferior față de cel pe care și-l propusese grupul Daedalus și anume 115 km.

Ca urmare se trecu la aplicarea învățămintelor trase. Drela își îmbunătăți teoriile sale aerodinamice și modifică profilul aripilor pentru a corecta problemele constatate în zona extremităților acestora. Cruz construi lonjeroane mai ușoare și mai simple ceea ce redusese greutatea avionului de la 41,6 la 30,8 kg. Și o echipă de studenți din ultimul an, conduși de Harold Youngren și Tidhar Shaton construi noul avion, o operațiune care costă 500.000 dolari, furnizați de către United Technologies. Produsul final fu un avion care, pentru a zbura, avea nevoie de o putere mult mai mică. Cu profilul aripilor sale, cu configurația cozii înainte și cu mulțimea de tiranți expuși vîntului, Gossamer Albatross, după calculele cercetătorilor, ar fi trebuit să aibă o autonomie de zbor de 56 km. Și aceea era exact distanța parcursă în timpul zborului deasupra Canalului Minecii. Se calculase deci că Daedalus, cu profilul aripilor îmbunătățit și o greutate mai redusă, ar fi avut o autonomie de circa de circa 145 km. Toată vara și toamna 1987, echipa a construit părțile necesare pentru două avioane (dar nu era sigur că se vor construi efectiv două exemplare) în măsură să realizeze traversarea. Între timp se căutau cele mai bune „motoare umane” din lume, un factor cu adevărat esențial: trebuiau să fie piloți capabili să ducă la bun sfîrșit un zbor de circa cinci ore. Ethan Nadel, unul dintre cei mai buni experți americani în activități fizice prelungite a colaborat cu Steve Bussolari pentru pregătirea testelor necesare pentru a determina ce putere poate dezvolta un om și mai ales pe ce durată. Ei au elaborat o serie de criterii pentru selecționarea piloților și s-au gîndit la modalitățile posibile pentru a le mări

În Grecia fusese construit hangarul ce avea să adăpostească pe Daedalus pe parcursul celor cîteva săptămîni de așteptare

autonomia. Echipa olimpică de ciclism a Greciei acceptase să participe la o serie de antrenamente sub controlul aparatelor și Kanellos Kanelopoulos, de 14 ori campion național, a aderat cu entuziasm la propunerea de a participa la proiect ca unul dintre cei cinci piloți, selecționați dintre sute de candidați. Toți piloții ar fi fost ași din punct de vedere fizic să execute traversarea chiar din ziua selecționării. De aceea, antrenamentul se concentra asupra pregătirii pentru a-l pilota pe Daedalus. Întreaga echipă de cinci piloți petrecu astfel cinci luni la baza aeriană din Edwards, pentru a perfecționa pregătirea, executând concomitent și trasee de circa 800 km cu bicicleta, săptămânal. În faza inițială se crezuse că piloții vor putea efectua zborul fără să se alimenteze. Pe măsură ce experimentele se efectuau, însă, s-a dovedit că ipoteza nu era verosimilă. În primăvara anului 1987, cu sprijinul companiei Shaklee Corp, Nadel a studiat o băutură specială care să poată înlocui lichidele și sărurile minerale pierdute de piloți prin transpirație și să poată introduce rapid glucoza în sângele lor. Ethan urmărea să obțină un conținut energetic de două ori mai ridicat decât cel al băuturilor aflate deja în comerț. Nimănui nu-i plăcea gustul noii băuturi botezată Ethan-cola, dar piloții, după ce o consumau constatau o nouă sporire a energiei lor, iar prelevările de sânge confirmau că nivelul glucozei rămânea constant pe perioade de peste șase ore în condiții de zbor.

ÎN DRUM SPRE GRECIA

Inițial, proiectantul lui Gossamer Albatros, Paul Mac Cready pronosticase că în ce privește construcția, avionul nu avea să ridice probleme: greul avea să înceapă odată cu faza logistică. Avea dreptate: coordonarea fiecărui detaliu privind efectuarea zborului pe teritoriul grecesc a reprezentat principala dificultate în ultimul an de pregătire. Dar peste zece întreprinderi de stat și particulare elene și-au oferit sprijinul.

Olympic Airways avea să transporte întreaga echipă din Statele Unite în Grecia. Aeronautica Militară elenă acordase dreptul de a folosi spațiul aerian din zona Creta și se ocupase cu transportul lui Daedalus din SUA. Marina greacă și controlul de coastă erau dispuși să furnizeze navele de sprijin care aveau să însoțească avionul în timpul zborului, funcționând și ca sală de presă și garantând o promptă intervenție de prim ajutor în caz de incidente. Banca elenă pentru dezvoltare industrială acorda fondurile pentru gestiunea proiectului și Întreprinderea elenă de turism acorda casă și masă pentru echipa ce participa la proiect.

Între timp, la baza din Edwards, Eagle bătuse — oficios — trei zile la rând recordul de distanță, stabilit cu ocazia traversării Minecii. Zborurile cu propulsie umană, care cu un an mai devreme ar fi constituit subiecte de senzație pentru primele pagini ale ziarelor, erau acum evenimente obișnuite. Echipa de constructori, la Boston, terminase primul exemplar Daedalus și-l expediase la Edwards, pentru experimentarea lui, pe pista hangarului destinat pentru Space Shuttle. După ce avionului i s-au adus o serie de îmbunătățiri, părea că totul este pregătit pentru plecarea în Grecia, prevăzută pentru februarie 1988. Și atunci a intervenit Icarus!

Daedalus participa la unul dintre ultimele sale zboruri experimentale când o puternică rafală de vânt l-a lovit în plin înclinând avionul spre dreapta. Ca într-un film lovit-

taț cu încetinitorul, avionul a intrat în ceea ce se numește „divergență spiralată”, și rotindu-se în jurul axei sale s-a prăvălit spre sol. În momentul impactului pilotul căzuse deja la oarecare distanță și nu se rănise grav, dar grupul de cercetători era consternat. Incidentul proiectase o umbră neliniștitoare asupra întregii misiuni. Dar în loc să se descurajeze, membrii echipei au pornit înainte cu și mai multă perseverență.

Tinerii din Boston au început să studieze condițiile incidentului și și-au dublat eforturile pentru a construi un al doilea model Daedalus, botezat „Daedalus 88”. Programe neutilizate de luni de zile au fost rulate pe calculator, pentru a se studia orice alternativă posibilă. La unsprezece zile după incident, Daedalus 88 plecă spre California și începu și reconstrucția lui Daedalus 87. Noul avion trecu cu bine prin toate experimentele în decurs de numai patru zile și acesta a fost norocul pentru că „fereastra” de lansare din primăvara 1988 se apropia rapid de închidere.

Testările efectuate au identificat problemele care cauzează prăbușirea. Pentru a economisi un kilogram și jumătate de greutate, cercetătorii eliminaseră eleroanele avionului (suprafețe mobile de control de pe aripi), astfel încât avionul depindea de unghiul de incidență în sus al aripilor, numit unghi diedru, pentru manevrabilitatea în faza de viraj. Cablul de susținere fusese însă tăiat prea scurt și unghiul diedru al avionului era egal cu jumătate din datele specifice originale. Apoi unghiul diedru se dovedi a fi mai puțin eficient decât se prevăzuse, și în timpul zborului cîrma se putea mișca numai jumătate din cât se deplasa cînd avionul era oprit pe sol, din cauza tensiunii cablurilor de manevră. Toți acești factori concursaseră la producerea incidentului. Dacă avionul n-ar fi căzut în California, cu siguranță că deasupra Mării Egee, incidentul ar fi fost ireparabil. Daedalus 87, reconstituit, efectua un zbor experimental la 16 martie 1988, iar apoi ambele avioane fură încărcate pe o aeronavă de transport a aviației militare elene și trimise în Grecia pentru ultima fază a proiectului.

ÎN SFÎRȘIT, SE ZBOARĂ

Toate aceste amănunte erau deja uitate în dimineața zilei de 23 aprilie 1988 de către membrii misiunii aflați pe puntea navei amiral Dulcy II, în largul coastelor insulei Creta. Pe pista de decolare briza dinspre uscat de-abia se simțea și toți participanții la experiență așteptau buletinul definitiv de pe insula Santorini, unde se măsura un vînt de 2—3 metri pe secundă (4 și 6 noduri). Limita fixată de cercetători, ce nu trebuia depășită, era de 2,5 metri pe secundă. Comunicațiile radio de la Santorini erau puternic deranjate de descărcări statice. „Jamie, vrei să repeți de trei ori, încet, ultima citire a vitezei vîntului în larg?” fusese întrebarea. „1,4... 1,4... 1,4” fu răspunsul. „Direcția acum”. „Sud... sud... sud”.

„OK”, anunță calm Steve. „Faza de cercetare a proiectului nostru s-a încheiat oficial. Decolăm.” De câteva minute Kan se încălzea. Avînd în vedere că aceasta era o tentativă oficială de record mondial, el trebuia să se ridice de la sol fără nici un ajutor, cu excepția celor doi asistenți care trebuiau să țină aripile. Kan ajustă unghiul elicei la incidență maximă și începu să pedaleze. Avionul se agită și începu să ruleze încet. Cei doi asistenți începură să alerge, accelerară și apoi dădură drumul aripilor, îndepăr-

tindu-se. În carlingă zgomotul rotației roții răsună puternic, apoi scăzu treptat pînă cînd nu se mai auzi deloc: avionul începea să se desprindă de sol. Kan făcu un semn cu mîna și avionul se desprinsе de pe stîncile aflate la capătul pistei. Aflîndu-se pe neașteptate la o înălțime nemaexperimentată pînă atunci, Kan nu percepu nici o turbulență: aparatul de zbor se comporta perfect. La început, membrii misiunii care se aflau pe navele din larg, nu văzuseră nimic. Ochii lor scrutau intens ceața. Prima mișcare observată fu aceea a elicei: o rotire iute de 120 turații pe minut în soarele dimineții. Apoi, la orizont, dunga albă subțire începu să capete formă. Cînd avionul se depărta de stîncile de unde decolase, toți cei aflați pe mare, dedesubt, amuțiră. Apoi ambarcațiunile accelerară toate odată și liniștea fu înlocuită de zumzetul motoarelor acestora.

Kan pierduse deja din înălțime de la 40 la 12 metri deasupra mării. „Nu zbura la o cotă mai înaltă decît cea de la care ești dispus să cazi”, i se recomandase fiecăruia dintre piloți. În realitate, cu numai două zile înainte se descoperise o crăpătură mare într-una din traversele din coada modelului geamăn, Daedalus 87. O eventuală solicitare laterală ar fi rupt coada și ar fi făcut avionul să precipite în spirală; o cădere nu prea gravă de la 3 pînă la 10 metri înălțime, dar care putea deveni mortală de la cote mai înalte. Kan se stabili la un ritm de 95 de turații pe minut și începu să caute viteza optimă pentru minimum de putere. Pe Dulcy II se înregistra o viteză relativă, la sol, de 19 noduri, un simptom clar că sufla un vînt puternic de la pupa. Membrii expediției, pe trei bărci pneumatice împrumutate de Olympic Airways, se postaseră deja prin apropiere: ambarcațiunea cea mai mare servea drept punct de referință pentru avion, cea aflată permanent sub el reprezenta un reper de confruntare în ce privește altitudinea, în timp ce nava laterală se ocupa cu îndepărtarea spectatorilor — desigur în ambarcațiuni — care ar fi putut stînjiți bunul mers al operațiunilor. În caz de forță majoră, ambarcațiunea centrală era dotată pentru a putea remorca avionul. După douăzeci și șase de minute de zbor, se depășise insula Dia și se intrase în zona mării deschise. Se prevăzuse existența unor turbulențe în vecinătatea insulelor, dar nimeni nu le observa. Apăru însă primul inconvenient tehnic: Kan anunța prin radio că altimetrul (un telemetru cu ultrasunete al unui aparat Polaroid, modificat de cercetători) se defectase. Trebuia, de acum încolo, să se bazeze numai pe semnalările navei de sprijin. „Am pierdut controlul vizual cu țărnul. O altă premieră pentru un avion cu tracțiune umană” se bucura Bussolari la încheierea primei ore. Pentru membrii misiunii părea de necrezut că în afară de întinderea nesfîrșită a apei nu se zărea nimic altceva decît acea ciudata libelulă mecanică, fragilă, care-și continua lent deplasarea. Pe apă naviga o întreagă flotilă de ambarcațiuni de sprijin, printre care și două vedete rapide ale Pazei de coastă, o torpedinieră a marinei elene, trei ambarcațiuni: cu fotografi și operatori cinematografici, precum și o mulțime de curioși. Pe cer zumzăia un helicotier al aviației elene și un Cessna 150 al Aeroclubului din Heraklion. „Felicitări, Kan, tocmai ai bătut recordul de zbor rectiliniu pentru un aparat cu propulsie umană” i se comunica prin radio pilotului. Pe acea distanță era vorba și de un record de viteză: 23 de mile marine (43 km) într-o oră și 26 de minute, cu o medie de 16 noduri. Zborul continua cu viteză de croazieră. Electrozii fixați pe pieptul lui Kan indicau

un ritm cardiac ce încetinea gradat. Consumul de băutură integratoare nu era ridicat, dar Kan se plîngea că are stomacul plin și simte bolboroseli neplăcute. Temperatura externă a aerului era de 16°C și nu existau probleme importante de supraîncălzire și condens.

Bussolari, în calitate de controlor de zbor, transmitea cu ton calm mesajele frenetice care-i parvneau din toate părțile. O comunicare a Marinei avertiza că deplasarea se făcea cu 30 de grade în afara rutei stabilite, dar era vorba de o falsă alarmă. Și mai apăru o problemă neprevăzută: o uriașă navă port-containere care se îndrepta direct către zona experimentului. În ciuda încercărilor nu se reuși stabilirea contactului cu nava marinei elene pentru a-i cere să intervină. Chiar dacă se vira pentru a evita coliziunea cu nava, avionul ar fi intrat în curentul aerian creat de aceasta și ar fi riscat să se sfîrșim. În sfîrșit sosi un comunicat al marinei: avertizată, nava port-containere efectua un viraj brusc de 180° și se îndepărta. După 2 ore și 48 de minute micul avion bătu și cel de al treilea record mondial: acela de durată. Kanellos zburase cu forțe proprii pe o distanță și o durată de timp superioară celei înregistrate de orice altă ființă omenească, cel puțin în ultimele 35 de secole.

Și deodată la orizont se zări insula Santorini: prin ceață se zărea tot mai mare, la început, creasta unui munte și încet-încet tot restul insulei.

Toată lumea crezuse că odată ajunși acolo, aterizarea avea să urmeze de la sine, automat. Dar personalul de serviciu pe Santorini semnală valuri de 30 de centimetri și un vînt de 7 noduri. Daedalus se deplasa cu 18 noduri față de sol și în aceste condiții ar fi fost ca și cum s-ar încerca aterizarea unui Jumbo Jet în condiții de uragan. O apropiere directă cu prora ar fi împins avionul către pădurea din spatele plajii. Cercetătorii hotărîră să-l dirijeze pe Kanellos spre est față de punctul stabilit inițial pentru aterizare, făcîndu-l să vireze cu aproape 180°, contra vîntului, pentru apropierea definitivă paralel cu țărnul. Kanellos începu virajul spre stînga, pentru a se alinia cu plaja de sub el. Și atunci se produse accidentul. Viteza lui se redusе brusc, pînă cînd avionul ajunse la 9 metri de plajă: o barcă pneumatică, aflată chiar sub el, îi mai transmitea încă instrucțiuni. O pală de vînt păru că ridică avionul, apoi se auzi o scîrțitură, coada avionului se contorsionă, apoi fibrele de carbon cedară și totul se deslăcu în bucăți. Lonjerorul principal de pe latura dreaptă se rupse și avionul începu să se îndrepte în jos. Ambele extremități ale aripilor se lăsară pe barca pneumatică. Impactul final fu violent și învelișul de mylar de jur-împrejurul lui Kan se umplu de apă și se răsturnă.

Kan și-a eliberat picioarele și s-a aruncat afară din carlingă, între un stîlp de susținere și aripă, rupînd învelișul de mylar, fără măcar să-și dea seama. La suprafața apei apăru curînd capul lui și pilotul ajunse înot la mal unde-l aștepta o mulțime de oameni. Pe nava amiral, primul gînd al șefului misiunii fu: „A zburat 115 kilometri ca să cadă la 10 metri de sosire?” Apoi începu să ridă, bucurîndu-se.

UN REZUMAT ȘI O PREVIZIUNE

Adeseori se pune întrebarea dacă această misiune-experiment a fost un mare succes și dacă totul va avea o aplicație practică. La prima întrebare cercetătorii au hotărît: da. Kanellos mai avea încă o treime din amestecul Et-

Experimentele cu prototipul Michelob Light Eagle au permis să se perfecționeze teoriile aerodinamice. Sticlele de Coca-Cola umplute cu apă serveau pentru a stimula tensiunile pe care aripile să le suporte în timpul zborului

han-cola în sticle și ar mai fi putut continua încă cel puțin două ore. Dacă timpul ar fi permis ar mai fi putut călători încă alte trei sau patru ore parcurgând încă o distanță egală cu cea parcursă. Dacă s-ar fi urmat planul prestabilit, aterizându-se direct pe plajă, s-ar fi ajuns cu siguranță la țărniță după toate probabilitățile s-ar fi înregistrat primele victime din istoria zborurilor cu propulsie umană, sacrificând pilotul sau vreun spectator ghinionist. Un concurent european din automobilism, Alfred Neubauer, spusese odată: „Culmea pentru un vehicul este să treacă victorios linia de sosire și apoi să se dezintegreze”, înțelegând că este suficientă reușita, restul fiind neesențial. Daedalus a corespuns perfect acestui criteriu. A fost proiectat pentru zbor nu pentru manevrabilitate și cu atât mai puțin pentru o aterizare lină pe nisip.

În ce privește aplicațiile practice, Daedalus ar putea fi precursorul pe termen lung, al unei noi generații de aparate, capabile să zboare la înălțimi ridicate în atmosfera terestră sau chiar în afara ei. Avioane de acest fel, aparținând acestui gen de așa-zise HA-LE (acronim pentru cotă înaltă — autonomie îndelungată) ar putea reuni avantajele costurilor reduse și manevrabilității sporite a avioanelor cu staționaritatea sateliților. Condițiile aerodinamice (așa numitele „numere ale lui Reynolds”) ale acelor stări de rarefiere sînt mai potrivite pentru caracteristicile de viteză redusă și greutate redusă ale lui Daedalus, în mai mare măsură decît pentru cele ale aparatelor convenționale. Este verosimil ca platforme de lucru de acest gen să funcționeze fără echipaj, alimentate din surse alternative de energie, cum este soarele. Energia umană și energia solară sînt, în multe privințe, foarte asemănătoare: ambele favorizează în mod deosebit eficiența întrucît sursa de energie este relativ constantă. Recentele pro-

grese în domeniul materialelor foto-voltaice și al acumulatorilor de energie ar putea fi încorporate în tehnologia elaborată pentru Daedalus și să ducă la crearea unui model radical inovativ de asemenea tip de avion. Un aparat cu energie solară ar trebui să zboare la o cotă suficient de înaltă pentru a evita vîntul prea puternic (nivelul de vînt zero se atinge la cote cuprinse între 17 și 21 mii de metri). După ce vor fi ajuns la straturile superioare ale atmosferei, platformele de zbor cu viteză redusă ar putea să vireze în orice direcție și să îndeplinească o serie de sarcini: telecomunicații, luarea de mostre de aer, recunoaștere civilă sau militară.

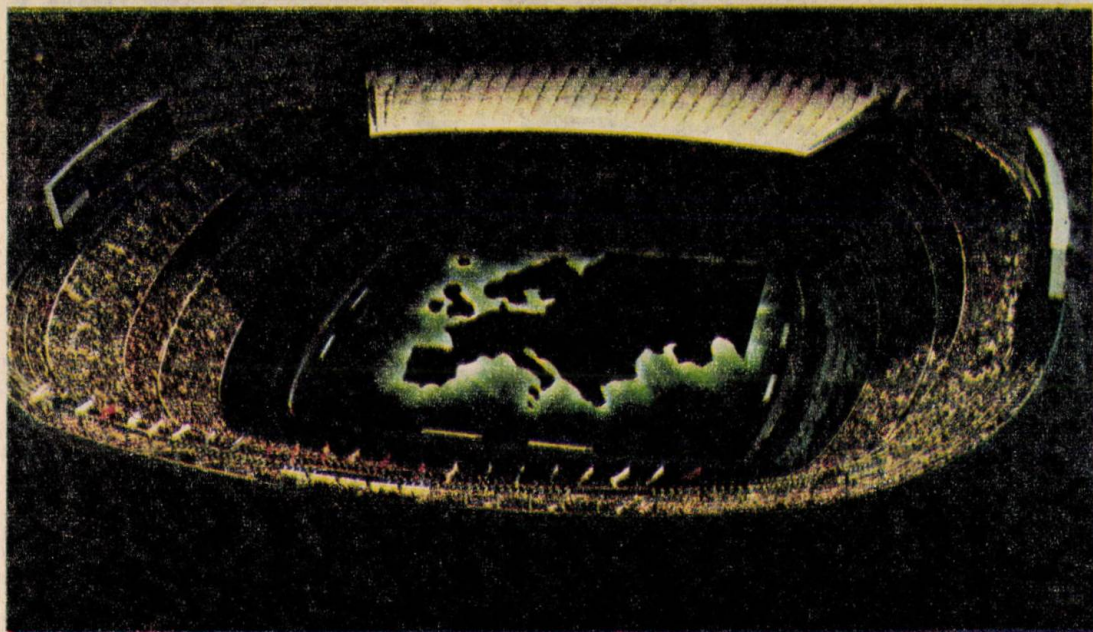
Ideea unor avioane cu energie solară nu este deloc nouă, dar pînă în prezent nici o țară și nici un guvern nu parea dispus să-și asume sarcini pe termen lung în ce privește elaborarea de asemenea tehnologii. În anii '70 Ministerul american al apărării a efectuat unele experimente cu un mic vehicul solar, ghidat de la distanță, în timp ce societatea Dupont a alocat, în 1980, fonduri pentru construirea unui aparat cu echipaj uman, „Solar Challenger”. De atunci nu s-au mai înregistrat mari progrese. Noi proiecte Daedalus ar putea inspira trecerea la o nouă fază de cercetare. Eforturile concertizate în Daedalus 87 și Daedalus 88 demonstrează că și în zilele noastre mai este posibil un anume pionierat și inițiativă de grup în aviație și că noile tehnologii aeronautice sînt în măsură să trezească un larg interes public.

Poate că omenirea va descoperi că zborul primului Daedalus l-a împins pe om să zboare către înălțimi încă neatinse, nu pentru a ajunge la Soare ci pentru a învăța să folosească mai bine energia.

Adaptare de ȘTEFAN UDRESCU

Amarul și tristețea dintr-o cupă

AMINTIRI DE LA MASA PRESEI

EXPEDIȚIA „BARCELONA '89”

După numai trei ani călătoream, din nou, spre finala „CCE”. Atunci, în '86, spre Sevilla, de unde echipa campioană a României s-a întors cu marele trofeu și o victorie răsunătoare care avea să uimească și să consacre o nouă echipă în lumea fotbalului de elită. Era echipa Steaua, campioana României. Echipa care două ediții mai târziu mai ajunsese în semifinala lui „C1” — cum e numită, sintetic, cea mai puternică și prestigioasă întrecere intercluburi din lume — cu Benfica Lisabona, ca în primăvara lui '89 să-i fie sorocit un nou destin, acela de a susține o nouă finală și tot pe pământ iberic, de data aceasta la Barcelona. Adică în orașul echipei pe care o învinsese cu trei ani în urmă, la Sevilla: FC Barcelona sau, în diminutiv, Barca. Atunci când prin porțile de glorie ale istoriei fotbalului mondial a pășit portarul Helmut Dukadam, singurul goal-keeper din lume și din toate timpurile — cum remarcam, la unison, toate mijloacele de comunicare în masă — care într-un meci a apărut patru penalty-uri!

Deși toate acestea se știu, memoria nu ne dă pace, amintirile, cum frumos le numea un idol al gazonului, sînt umbre ce învăluie marile evenimente, marii eroi ai jocului cu balonul rotund.

SURPRIZE ȘI PRONOSTICURI ÎN... AEROPORT

...Deci, din nou, ne vom afla în cursa „charter Tarom”, care ne duce, de la Otopeni, spre Barcelona, în chiar ziua meciului: miercuri 24 mai 1989! Echipa Steaua se deplasase de luni, în „formația” obișnuită. Adică cu invitații de la Federație, prieteni apropiați și consilieri ai clubului și, desigur, nevestele, tradiție încetățenită! Avem informații puține despre meci, echipe, jucători, așa că le epuizăm repede în așteptarea plecării. Chiar în Aeroport, în așteptarea plecării, aflăm că Meciul, ca să pornească din start cu o surpriză plăcută pentru milioanele de iubitori ai fotbalului, va fi transmis de cunoscutul comentator TV, Cristian Țopescu. Colegul lui de la Club, Octavian Vintilă, ne arată un dosar voluminos: „documentare” pentru nea Cristian. Da, pe Țopescu îl știm meticulos, exigent, suprainformat, adună cît pentru trei transmisii... Întîrziem și starea de impacientare ne face mai agitați. Uităm „bomba” și vin întrebările: „Joacă, nu joacă Gulitt?”. Automat comentariile se ndreaptă într-acolo de unde se simte c-ar veni pericolul. Unii riscă pronosticuri optimiste. Alții sînt mai reticenți, limitîndu-se la o frază de circumstanță: „Cred că va fi bine!” La bufet, în Aeroport, dincolo... de graniță, nu găsim cafea, bem ceai! Un om gospodăr, ardelean a

adus o sticlă de palincă. „Da, slana unde-i?” întrebă, careva! Cîte-un deget pentru cei doritori și tăria cu aromă de prună e savurată îndelung. Gata, plecăm! Cu o oră întîrziere și trei de ședere în Aeroport! Nici o înghețușă, ca alte dăți, la urcare. Sîntem 24 într-un avion de circa 100 locuri. Un „BAC” cu o viteză de croazieră de 850 km pe oră, la 10 mii metri altitudine, trei ore și jumătate de zbor, survolînd Aradul, lacul Balaton, Viena, Linz, Geneva, Marsilia... spre Barcelona. Comentariile continuă. Subiectele, evident, nu lipsesc. Aflăm că la Milano, în lărga și vestita Piață a Domului s-au construit ecrane uriașe pentru suporterii „rosso-merilor” care nu fac deplasarea în Spania. „AC Milan le-a făcut ecrane ca să vadă cum bate Steaua!”, spune liderul nostru de opinie C.V.T. Tot din presa italiană: un astrolog a dat 3—1 pentru Steaua, deschid italienii scorul, egalăm noi, apoi mai punctăm de două ori decisiv... dar vestea cea mai proastă care ne însoțește este cea despre greva personalului de la Televiziunea spaniolă. Profitînd de împrejurarea că UEFA a contractat transmiterea finalei în vreo 80 de țări de pe toate continentele pentru frumușica și deloc neglijabila sumă de 3,5 milioane dolari, lucrătorii și specialiștii de la TV forțează anumite revendicări printre care, desigur, sporirea salariilor. E, deci, în pericol Transmiterea finalei pe micul ecran. Ar fi un fapt fără precedent. Ne gîndim la cei de-acasă, care așteaptă cu altă ardore și emoție, și situația ne îngrijorează. Mai sînt doar cîteva ore pînă la marele eveniment.

SURVOLĂM EUROPA ȘI DESCOPERIM „TIFOSI” ITALIENI

Călătoria noastră o fac și mai plăcută cei doi „întruși” în grupul ziaristilor veniți din două colțuri de țară: Iancu Hagi, de la Constanța, tatăl lui Gică Hagi, și Balint, venit de la Bistrița, părintele lui Gavrilă Balint. Ardeleanul, cu un obraz roșu, înfocat este mai tăcut, un om mai retras care mai mult ascultă, după înțelepciunea locului de baștină. În schimb constănțeanul e vorbăreț, știe multe, vine doar dintr-un oraș-port cu o lume pestriță, comentează, povestește cu mare aplomb anumite meciuri și faze, în care cel mai adesea „Gică-al meu...” era „eroul”! Amîndouă le place, deopotrivă, tăria prunilor din Apuseni care se și isprăvește în paharele lor. Survolăm Alpii, cu zăpezile lor veșnice, lacul Geneva, litoralul francez, cu acele orașe-stațiuni, perle ale mării, căutate de toată lumea, Monte Carlo, Nisa, depășim lanțul Pirineilor și ne apropiem vertiginos de Barcelona, orașul visurilor noastre. Ne însoțește marea albastră, Mediterana, cu valurile ei înspumate, ca un imens cîmp cu turme de oi albe... Deodată splindidul oraș-port cu clădiri albe, strălucitoare, traversat de artere largi se profilează, cu semeție, strălucit de coline înverzite, care-i dau și mai mult farmec și acea notă de originalitate. Părăsim marea, trecem pe deasupra suburbiilor marelui oraș, ne pregătim de aterizare. Succintele formalități de trecere a frontierei și ne trezim, deodată, într-o mare de oameni, suporterii italieni, purtînd îmbrăcăminte, cei mai mulți, în culorile echipei favorite, AC Milan. Două culori dominau în această lume pestriță: roșu și negru. Fulare, caschete, fanioane, drapele, pancarte cu lozinci, totul dădea un colorit viu imaginilor într-o mișcare de apa-

rentă dezordine. Ineditul întîlnit ne provoca la un studiu asupra împrejurării în care mulțimi de oameni aduse într-un loc, de la mari depărtații, pentru a asista la un spectacol — meciul — care nu durează decît 90 de minute! Un fanatism exacerbat manifestat și prin, sau mai ales, ținuta lor. Unii purtau tricouri cu numele jucătorilor pe spate, alții aveau caschete cu chipul lui Gullit în frunte, de care atîrnau, pe umeri, pletele idolului lor. Numeroși suporterii italieni își vopsiseră obraji în culorile echipei, un obraz în roșu, celălalt în negru și inventivitatea în a găsi cele mai năstrușnice modalități de a-și exprima simpatia sau nebulia, n-avea liniite. Ne descoperă degrabă și, evident, dialoguri aprinse, cu semne indicînd rezultatul, victoria. Cînd nu rezistă argumentelor italienii ad-hoc înfiripă o galerie gălăgioasă, ce-și sporește sonoritățile rostind numele echipei sau ale jucătorilor. „Se înfiripă imediat, acolo prin spațiile dintre autocare, o piață de... suveniruri: schimburi de fanioane, insigne, fotografii mari cu echipele și cu jucătorii, brelocuri etc, în care schimbul nu urmărește neapărat acoperirea valorică a obiectului, ci simbolul, semnificația în sine a acestuia, legată de marele eveniment. Confratele nostru de la ziarul Sportul, sosit de luni la Barcelona, Gheorghe Nicolaescu, ne descoperă cu greu în imensele grupuri de suporterii italieni. Congestionat și impacientat ne mărturisește că întîrzierea noastră l-a înspăimîntat și că de-abia a reușit să-l rețină pe șoferul autocarului, care nu era obișnuit să aștepte, cu ceasurile. Toate decalajele de timp și temerile aveau o explicație. Traficul, de toate felurile, căpătase în această zi, proporții nebanuite și necunoscute chiar de acest oraș mare, port la Mediterana, cu deschidere largă spre lume. Pentru că în numai cîteva ore, în Barcelona, au sosit o sută de mii de turiști, suporterii italieni făcînd între Italia și Spania, pe o distanță de 600 de km, un pod aerian, un pod peste mare și un pod terestru. Să concretizăm: cei o sută de mii de suporterii italieni, pentru a ajunge la Barcelona, au folosit 6 vapoare, 93 de avioane, 6 garnituri de tren, 5000 de autoturisme și 3000 de autocare. O desfășurare de forțe absolut incredibilă, cum nu s-a mai consemnat în istoria fotbalului. Știm că brazilienii se deplasează la un Campionat Mondial cu zece mii de suporterii, că la o altă finală europeană, a „Cupei Campionilor”, cea de la Atena, din 1983 (Juventus—SV Hamburg 1—0), arbitrată de copatriotul nostru, Nicolae Rainea, s-au deplasat 35 000 de suporterii juventiști, stabilind un record în materie! Dar acum, o sută de mii! Inimaginabil. Autostrada Milano-Barcelona, care traversează Franța, a fost o veritabilă bandă rulantă care mergea în sens unic! Se demonstra, încă o dată, că „războiul psihologic” nu-i vorbă-n vînt. El începuse demult...

„CARTIERUL GENERAL”... LA HOTEL „PRESIDENTE”

De la aeroport, spre centrul orașului, unde se afla „cartierul general” al echipei Steaua — jucătorii erau cazați, în afara Barcelonei, la vreo 30 de km, într-o zonă verde, liniștită cu vedere la Mediterana — cale de 10—15 km, am făcut o oră! Și traficul nu se afla la o oră de vîrf, pentru că erau orele amiezii. Străbăteam orașul cu autocarul companiei „J. Barba”, cu încetineala impusă de trafic. În beneficiul ochiului, care cercetează și scrutează imaginile inedite ale unei metropole mult

visate. Intrăm pe „Avingnada”, cea mai importantă arteră. Vă închipuiți cât de lungă este dacă Barcelona este un colos uman, cu vreo 4 milioane de locuitori. Nu avem spațiu la dispoziție și nu-i locul să vorbim, acum, și aici, despre pitorescul, ineditul și frumusețile acestui oraș care zîmbește mării și zîmbește, deopotrivă, muntelui, pentru că este așezat într-un splendid amfiteatru hărăzit de natură. Cîte imagini pe care nu le-ai mai întîlnit — artere largi, spațioase, clădiri monumentale, edificii cu semnificație istorică și artistică, grădini, parcuri, alei, squaruri cu arbori exotici, dintre care nu lipsesc palmierii, cactușii, ansambluri moderne cu grăte-ciel-uri, cartiere vechi și noi, dar lumea, lumea colorată de pe stradă — nu-ți oferă acest oraș întemeiat, acum două mii de ani, de Hercule, cum spune legenda, care, după ce a pus temelie Sevillei, se zice c-ar fi ajuns pe înșoritele plaje catalane doar cu o corabie din cele nouă care-l însoțeau...

Dar, să lăsăm orașul, istoria lui și viața citadină, pentru o altă ocazie, ne grăbim, se apropie meciul. La o încrucișare de străzi, Carrer de Garcia și Muntaner, se află hotelul „Presidente” unde este găzduită delegația noastră. Intrăm în posesia acreditărilor, gazele profită și ne dau o sacsoșă cu material documentar, propagandistic și mici suveniruri cu emblema Jocurilor Olimpice care se vor desfășura aici, la Barcelona, în 1992. Îl admirăm pe Ilie Năstase, care a venit și el, din Franța, să vadă meciul. A rămas același copil, timid în societate, dar care a fost atât de îndrăgostit, de „obaznic” și mai ales... genial, pe courts-urile de tenis. Încă o oră, pînă la plecarea spre stadion. O bere, o cafea, într-un cerc de confrăți și prieteni ai fotbalului, cu comentarii aprinse de tot felul. Va fi un meci decis de vedete — spune o veche cunoștință, fost fotbalist la UTA, „bătrîna doamnă”, care a gustat din „cupa” victoriei într-un meci cu Feijenoord, cu mulți ani în urmă, tot într-o cupă eu-

ropeană. Piști Covaci, se înfruntă, amical, cu Sandu Vogel, amintindu-și din tinerețe. Amintiri de pe gazon și din culise... Minutele trec repede, tensiunea, emoțiile cresc. Ne îmbarcăm nu pentru stadion...

NOU CAMP, VULCANUL CARE FIERBE

Orașul trăia cu intensitate febra meciului. Multimile aveau o singură direcție: Nou Camp, stadionul monumental — 120 000 locuri — al echipei FC Barcelona, cel mai mare de pe continentul european. Ironie a soartei: atunci, în mai 1986, la Sevilla, Steaua a cucerit „CCE” producînd marea senzație! Era prima echipă din țările socialiste care-și adjudeca cel mai prețios trofeu al unei competiții intercluburi și, curios și interesant, în dauna echipei al cărei stadion vestit găzduia cea de a 35-a finală a prestigioasei întreceri.

Cînd am ajuns în preajma stadionului — evident cu polițiști pe motociclete în fața autocarului — imaginea întîlnită ne-a dat o senzație ciudată, nemăitîrîită. O mare de oameni înconjura stadionul. O mulțime entuziasată ce-ți dădea fiori prin freacății ei, culorile clubului din Milano. Fără să vrei sau să-ți dai seama curenți reci îți treceau întreaga făptură. Suporterii lui „calcio”, acum, adunați aici, de pe toate rutele pămîntului, apelor și aerului, fanaticii adulatori ai idoliilor Gullit, Van Basten, Baresi, Donadoni... Iubirea pătimașă față de vedete o ilustrau semnele particulare ale acestora, portrete, caschete cu chipurile lor, ori cu... pletele mai exact spus, codițele lui Gullit, jucătorul idolatrizat, pe care le purtau suporterii italieni. Din nou am revăzut oameni cu falcile și frunțile vopsite, pe care dacă-i întîlnești într-o altă împrejurare, chiar la lumina zilei, te sperii, o ieși la goană. La sirena polițiștilor mulțimea se dă la o parte, lăsîndu-ne o cărare creată într-un zid viu, prin care ne

strecurăm, cu greu, spre tribuna presei.

Holuri și spații imense amenajate special pentru reprezentanții mass-media, utilizate în consecință, cu televiziuni, mașini de scris electrice, telefoane, bufete cu cozi la coca-cola, fanta, cafea etc. oferite, în mod gratuit, ziariștilor sosiți de pe întregul continent — standuri cu material documentar și... abțilduri privind viitoarea Olimpiadă, din 1992, ce va fi găzduită, la Barcelona, reviste, ziare, pe care le răsfoiau, în grabă, cei peste o mie de jurnaliști acreditați la acest eveniment, în goană după o informație proaspătă, de ultimă oră, numeroase mașini de scris intraseră deja în funcțiune, tăcându-lor, cu vocile omenești în zeci de limbi, producând un zgomot specific, asemănător unei hale industriale. Recunoaștem printre cei din breasla de elită a comentatorilor fenomenului sportiv câteva celebrități, precum englezul Brian Glanville, de la „Sunday Times”, autorul romanului atît de cunoscut și apreciat și la noi „Ascensiunea lui Garry Logan”, Miguel Vidal, de la cotidianul sportiv spaniol „AS”, Patrick Urbini de la „L'Équipe” și „France Football”, Stefano Germano și Adalberto Bortolacchi de la „Guerin Sportivo”, Roberto Beccantini, de la „Gazetta dello Sport” și alții alții...

EMOȚII LA... MASA PRESEI

Dar să nu identificăm locurile în tribuna presei. Urcăm mai multe scări și cînd aruncăm prima privire în ovalul de beton rămînem uluiți: stadionul, dispus în cinci cercuri, care înseamnă un fel de etaje, era arhiplin. 120 000 de locuri! Dar cei de-afară unde mai încap? Culoarele — aceleași, roșu și negru — ne derutau, de fapt. Imensele tribune continuau să înghită noii sosiți. Ba într-un loc, ba din altul, izbucnea, ca un torent înfricoșător, strigătul de bucurie și disperare Mi-lan!

Mi-lan! „Războiul psihologic” continua, la cote și mai înalte. Panorama era impresionantă: fiecare sector purta emblema orașului sau zonei de proveniență: Lombardia, Roma, Piemont, Milan, Livorno, Napoli, Novarra, Firenze, Bergamo, Torino, Regio — Emilia... privirile se fixează, frapate și temătoare, de pancarte uriașe pe care era scris nici mai mult, nici mai puțin decît „Fossa dei leoni” sau „Commando Firenze”, ori chiar „Brigate rossa”, ceea ce ni se pare deja prea mult! Cartea mea de acreditare indica: blocul (tribuna) 207, sectorul 11, locul nr. 1. Ne reîntoarcem în lumea agitată a gazetariilor de sub tribune, pentru că mai este încă o oră pînă la începerea meciului. Profităm de acest răgaz pentru a completa chestionarul unui concurs de pronosticuri inițiat de firma Adidas, special pentru gazetarii acreditați. Trebuia să indicăm pe lingă adresă, loc de muncă și țara de proveniență, și numărul pe care-l poartă la încălțăminte și echipament sportiv. Mai greu era de dat pronosticul exact la pauză și la finalul meciului, ca să câștigăm premiul. Nu știu dacă s-a aflat, printre ziariști, de data aceasta, vreun norocos, pentru că deznodămîntul, cum știți, a fost atît de imprevizibil. Opțiune greu de definit pentru că se plasa între dorința de victorie a favorizilor și încercarea de a obține un premiu. Mai intervenea și superstiția: cum să-l dai învingător pe adversar pentru că s-ar putea să se întîmple tocmai așa. De aceea nu era greu să decoperi că unii dintre confrăți își găseau locuri mai discrete pentru completarea pronosticului! Desigur, în raport, cu previziunile, estimările ce luau în calcul echilibrul de valori, drumul celor două echipe, pînă la finală. Reîntorși la masa presei ne-a așteptat „programul oficial” editat de gazde special pentru finală. Un program în culori în care prima echipă prezentată era Steaua București, o recunoaștere a valorii și a șanse. Evident, pentru succesele ei remarcabile din ultimii ani care au impus-o de o manieră spectaculoasă

și impresionantă în lumea de prim rang a fotbalului mondial. Reprezentanta noastră era laudată, fără rețineri, pentru performanțele ei, pentru stilul propriu de joc, în care realizează o fericită combinație între „o riguroasă disciplină, caracteristică echipelor din Est și spontanitatea fotbalului latin, marcatele strînse, cu libertatea de acțiune a unor jucători ca Hagi, cu menținerea balonului printr-o circulație inteligentă, rapidă și precisă, cu declanșarea unor atacuri, în marea viteză, irezistibilă, încheiate cu dese acțiuni de finalizare la poarta adversă”. În ce-i privește pe jucătorii de la AC Milan, după ce i-a salvat... ceața, pe stadionul echipei Steaua Roșie din Belgrad — meciul a fost întrerupt și reluat, a doua zi, încheiat, pînă la urmă (1—1 și 1—1) cu victoria milanezilor prin... penalty! — ei au făcut o cursă de mare forță, trecînd de echipe redutabile, ca Werder Bremen (0—0 și 1—0) și Real Madrid (1—1 și 5—0), demonstrînd că fotbalul și campionatul italian n-au egal pe bătrînul continent. Pe lîngă „olandezii zburători” Gullit, Van Basten și Rijkaard, team-ul clubului milanez, poate cel mai bogat din lume, la ora de față, patronat de miliardarul Silvio Berlusconi, mai sînt și vedetele italiene, Maldini, Baresi, Donadoni, Ancelotti, Virdis, Colombo, Tassotti... Ambițiosul și tenacele antrenor Arrigo Sacchi, dispunînd de tot ce vroia, a făcut o echipă — o adevărată mașină de fotbal — care nu cred că, în acest moment, să aibă adversar pe măsură în lume chiar. Pentru stilul, maniera ei de joc: temporizarea în zona proprie, pressing la mijlocul terenului și atacuri surprinzătoare, declanșate în mare viteză, cu efectiv supranumeric, greu de oprit și contracarat; marcajul la om „în haită”, scapi de unul te ia în primire altul, contraatacul fulgerător, îndată intrai în posesia mingii, precum și apărarea fermă, elastică, mobilă — care este mama științei în fotbal — sînt marile atribute, marile atu-uri ale milanezilor.

Dar, stînd și meditănd, în vacarmul de nedescris al tribunelor, impresionat de coloritul viu al stadionului, ne ziceam că unica problemă care se pune, dincolo de virtuțile tehnico-tactice ale combatanților, era aceea că fotbalul nu ține seama de logică, nici de favoriți, într-o finală de o asemenea forță și măreție, ci că din două echipe, neapărat, una va ieși biruitoare, iar cealaltă învinsă...

PETARDE ȘI FUM

Apariția echipelor a fost însoțită de explozia petardelor, care pe moment au învăluit tribunele și terenul într-un nor cenușiu, înecăcios. Minute-n șir nici n-am mai zărit gazonul și jucătorii. Mi-lan! Mi-lan! Mi-lan! Exclamau, cu forța tunetului, cei 120 000 de spectatori. Mii și mii de flash-uri străluceau, orbitor, pentru o secundă în imensitatea tribunelor, pîrînd niște străluciri efemere de aștri cerești. Numele jucătorilor italieni, care apăreau pe tabelele electronice, mari cit fațada unui bloc, erau rostite, apoi, cu forța de o sută de mii de piepturi. Trebuie să ai un psihic de piatră și nervi de oțel ca să rezisti. Peste 200 de fotoreporteri imortalizează chipurile jucătorilor celor două echipe finaliste. Alți circa o mie din toate colțurile Europei își pregătesc pixurile pentru înregistrarea filmului meciului, sute de croniciari-reporteri și de comentatori TV vor transmite

pentru acel miliard de iubitori pasionați ai fotbalului ce țin să urmărească finala CCE la Barcelona, dintre cele două faimoase echipe Steaua București și AC Milan. Da, meciul va fi transmis în 80 de țări din toată lumea, în pofida grevei lucrătorilor de la televiziunea spaniolă. Președintele lui AC Milan, Silvio Berlusconi, marele magnat, el însuși proprietar de posturi de televiziune în Italia, găsise repede soluția și rezolvarea problemei. Au fost aduse din Italia instalațiile respective cu tot personalul necesar acestei operațiuni.

În timp ce echipele fac încălzirea pentru marele spectacol ne mai rămîne timp să aruncăm privirea pe foile xeroxate, cu tot felul de informații, ce ni se aduc, de tinere și dragălașe spaniole, costumate special pentru acest „eveniment”. Una dintre file, de pildă, insera numele personalităților care sînt prezente în „el palco de honor”, oficialitățile sportive, dar și guvernamentale. Însă, în tribuna presei, cea mai mare mișcare s-a produs cînd a apărut Ilie Năstase, marele tenismen român, care continuă să atragă în jurul său mari simpatii și un viu interes, pentru că a fost, întotdeauna, un interlocutor inteligent, surprinzător prin replici și deosebit de agreabil, al condeierilor, al presei, în general. O altă filă care ni se distribuie ne face cunoscută rețeta meciului: „numărul spectatorilor 97 000? Inexact, pentru că „Non Camp” are o capacitate de 120 000 locuri și tribunele sînt mai mult decît arhipline. Dar ca și prin alte părți — știm noi care — și aici se dă un număr mai mic deoarece sînt „cheltuieli neprevăzute”, și de unde bani decît din vînzarea biletelor de intrare neînregistrate. Sînt trecute și sumele: 232 milioane pesetas de la... spectatori; 86 milioane din transmisia TV, 80 milioane din publicitate. E ceva, nu?

...Un fluier strident ne strecoară primii fiori. Arbitrul Karl Heinz Tritschler din RFG, binecunoscut publicului

românesc, și apreciat de acesta, cheamă echipele la marginea terenului. Acum observăm mai bine, Gullit poartă un bandaj la piciorul drept. Își ocrotește locul operației recente de menisc. Fără să ne dăm seama, ne-am spus, în taină, că bandajul acela poartă, de data aceasta, semnul unui atu pentru echipa noastră. Și cînd echipele intră pe teren și salută publicul vulcanul din ovalul de beton irumpe, din nou, și mai puternic, și mai năvalnic, 120 000 de oameni — cifra exactă dată de gazde — repetă același refren, reproduc aceleași cuvinte considerate sacre ale echipei favorite și ale jucătorilor, același marș triumfal din „Aida”... Mai avem un răgaz de cîteva secunde să citim într-un ziar local această frază care ne merge la inimă: „Sînt mai multe stele pe stadion decît pe cer!” O metaforă de nota zecel!

Descriind atmosfera, prezentînd aceste cîteva date ești mai mult tentat să spui că Terra, în acești ani de sfîrșit de mileniu poate fi numită... „Planeta Sport!” Dar a început meciul. Este ora 20 și 15 minute aici la Barcelona. O oră mai tîrziu la București. Bătăile inimii își măresc accelerația...

ÎNCEPE MECIUL

Începutul este mai lent și imprevizibil. Cîteva minute de tatonare, pentru ca echipele să încerce fixarea, pe teren, după scheme prestabilite, ca acțiunile să urmeze repertoriul programat. Ne neliniștesc greșelile și poticnirile jucătorilor noștri. Greșesc copilărește. Nu pot trece mai mult de două pase și adversarul intră în posesia mingii. Sînt timorați? Nu mai au stăpînire de sine?

Parc-ar fi după o noapte de nesomn: se-ncurcă reciproc, de frică pasează înapoi, au uitat, se pare, drumul lor înainte, impetuosi, în forță. Pe cînd adversarii, milanezii, par atît de siguri, jonglează cu balonul și cînd îl au la picior nu le poți prevedea intențiile. Surprinzător, ei acționează prea liber! Ce fac steliștii, nu-i marchează, nu exercită pressing? „Albii”, milanezii, domină tot terenul, roș-albaștrii sînt pradă ușoară, pierzînd inexplicabil balonul în contactul cu adversarii. Pericolul pare iminent pentru că Steaua nu mai e Steaua cum o cunoaștem și cum sperăm. Unde-i curajul, unde-i ambiția, unde-i mîndria? După o succesiune rapidă de atacuri, în care nu știu cum se făcea, dar milanezii se aflau — în atac, dar și în apărare — mereu în situații supranumerice, Gullit deschide seria golurilor (min. 18), tăindu-ne răsufierea prin execuție, apărarea noastră pîrînd paralizată, cum aveam s-o mai surprindem în atîtea rînduri, cînd acest adevărat „fachir” al balonului sau coechipierul său, Van Basten, se apropiau de poarta lui Silviu Lung. Nu ne dezmeticisem bine și este... 2—0, de data aceasta Van Basten semnînd (min. 27) modificarea scorului pe tabela de marcaj. Urmărim reluarea golului, cu încetinitorul, pe marele ecran al stadionului. Unde erau Bumbescu, Iovan, Ungureanu, Dan Petrescu? După alte 11 minute, din nou, același Gullit, pecetluiește scorul reprizei: 3—0. Fiecare gol provoacă dezlănțuirea furtunii din tribune, revărsînd în spațiu un entuziasm delirant, de nedescris. 3—0 în primele 30 de minute. Ne apropiem de o catastrofă? Un scor pe care nu-l mai găsim, la pauză, în nici una din cele 35 de finale de pînă acum. Ne uităm, prostiți, unul la altul. Urmăream ce

se-ntimpla pe teren uluți, nu ne venea să credem. De-mult lăsasem pixul inert pe masă, uitînd și carnetul de însemnări... Ce să mai consemnăm? Meciul avea o singură direcție... naufragiul pentru Steaua se produsese. Fluierul lui Tritschler pune, însă, capăt unei bătălii inegale aflată doar la jumătatea ei și deodată cu aceasta și suferinței noastre și, bănuiesc, că aceleași trăiri dramatice le aveau toți suporterii tricolorului. Răsufliăm ușurați, dar ochii ne rămîn multă vreme, pironiți pe cifra de pe tabelă: 3—0! Incredibil, dar adevărat.

UN SCOR CÎT UN... NAUFRAGIU

Va fi pauza unui sfetnic înțelept? Ne gîndeam doar la stăbilirea iureșului ofensiv al milanezilor care ar fi putut provoca un scor fluviu, egal cu o catastrofă, cu o mare rușine. A coborît în aglomerația și vacarmul din holurile presei. Ne uitam unii la alții și n-aveam ce ne spune. Cronicari vestiți se apropiau de noi cu intenția ghicită din priviri de a ne întreba ce se-ntîmplă cu Steaua? Dacă noi nu ne puteam explica, nouă înșine, ce să le mai putem explica lor? Ne priveam condescendent, cu sentimentul participării la drama noastră, pentru a ne face mai suportabilă umiliția. Cristian Țopescu era cel mai afectat. Redebutul său nu fusese de bun augur. Încercam să ne mîngîiem cu gîndul că după pauză va fi cu totul altfel, dar în sinea noastră trăiam clipe de frică. Am revenit, în tribune, la masa presei, locul suferinței. Tribunele, într-o însuflețire delirantă, pregătesc moralul echipei favorite pentru repriza secundă. Care și începe de îndată. În jocul echipei noastre nimic nu se schimbă, în vreme ce milanezii își continuă cursa irezistibilă. Sintem dominați autoritar, la toate capitolele. Nu trec nici trei minute și Van Basten înscrie al patrulea gol, egalîndu-și compatriotul, pe Gullit, cu două, astfel că diferența — de joc, de valoare — să fie netă și pe tabela de marcaj. Apoi, Milan reduce, vizibil, turația motoarelor, jocul devine mai lent, calculat, cu pase pentru menținerea posesiei mingii. În minutul 60, Gullit privește spre tribuna oficială, de-acolo i se face un semn — era semnul „îngerului său păzitor”, nu altul decît președintele Silvio Berlusconi — părăsește terenul, salutînd cele patru puncte cardinale ale tribunelor care-l aclamă ca pe un rege neincoronat, ca pe un zeu al fot-

balului. Virdis, care-l locuiește, are două ocazii, dar... Nu, nu poate fi un scor mai mare. Se demonetizează succesul. Scade valoarea victoriei! Scorurile prea mari înseamnă că n-ai avut adversar. O singură ocazie apare la orizontul întunecat și pentru Steaua, cu trei minute înainte de final, cînd Hagi expediază o ghiulea, în stil propriu, dar portarul Galli a deviat balonul pe lîngă stîlpul din dreapta în corner... prea puțin pentru un război atît de mare.

Fluier final. Învîgătorii se îmbrățișează, președintele Berlusconi și antrenorul Sacchi sînt purtați pe brațe, tribunele sînt în delir, atmosfera demențială, petardele explodează, torțele se aprind, jocurile bengale iau proporții, bucuria, entuziasmul sînt de nedescris. Minute-n șir se dezlănțuie acest tumult omenesc, de nestăvilit, sărbătorind victoria! Urmează festivitatea de premiere. Președintele UEFA, francezul Jacques Georges, înmînează C.C.E. căpitanului echipei A.C. Milan, Franco Baressi, trofeul trece din mînă în mînă pentru a primi sărutul tuturor învîgătorilor. Jucătorilor români li se înmînează cîte o plachetă. Felicitări reciproce. Urmează turul de onoare într-o atmosferă electrizantă, jucătorii milanezi fac opriri scurte în fața tribunelor, înalță trofeul în semn de omagiu adus suporterilor, totul desfășurîndu-se într-o apoteoză de cîntec și bucurie... Băieții noștri rămăseră înțepeniți locului, refuză strîngerile de mînă și sărutul oficialilor echipei noastre, stăteau mohoriți, cufundați în deznădejde, nevenindu-le să creadă ochilor, să realizeze că părăsesc terenul înfrinți de o manieră la care ei înșiși nu se așteptaseră, nici chiar în visurile cele mai negre. Drumul la cabine a fost parcurs într-o tăcere, parcă solemnă, tăcere care a stăruit și mai departe, ceasuri în șir. Fiecare a trăit în felul său această dramă care macină, provocînd durere în forumul interior al fiecăruia. Un rezultat și o înfrîngere care, desigur, alături de înaltele performanțe dobîndite, inclusiv promovarea în această finală a celor mai bune două echipe de pe continent, va rămîne, ca o imagine, ca un moment neplăcut, în cronica echipei, în biografia sportivă a jucătorilor. Așa se încheie un capitol din marea carte a echipei. Altfel decît s-a dorit, altfel de cum s-a vrut. Va urma desigur, altul... Dar cel pe care l-am trăit la Sevilla și Barcelona va rămîne cel mai frumos din întreaga istorie a fotbalului românesc. Totuși, un semn de întrebare persistă. De ce?

ADEVĂRUL PE... JUMĂTATE

Ne-am grăbit la conferința de presă, întotdeauna epilogul în care se reia meciul, la alte constante ale gândirii lucide, obiective, lăsând în urmă tumultul tribunelor care continuau să sărbătorească victoria, apoi mulțimile revărsate pe marile bulevarde ale Barcelonei, aclamind succesul, în termenii și modalitățile specifice evenimentului, și, desigur, electrizante ecouri s-au resimțit și în Piața Domului din Milano.

Primul care s-a înfățișat ziaristilor a fost antrenorul echipei învingătoare, Arrigo Sacchi. El a întâmpinat tirul ziaristilor cu un zîmbet sardonice, care nu i-a dispărut nici o clipă de pe chip. A început prin a lăuda meciul: „a fost o partidă excelentă” și a recunoscut că s-a temut de Steaua, dar „încă de la începutul meciului ne-am dat seama că Steaua nu e în formă”, nu are o zi de „grăție”, apreciind sportivitatea românilor care au folosit „numai mijloacele fotbalului”. În ce privește propria echipă, Sacchi a recunoscut că „A.C. Milan a jucat la posibilitățile sale maxime”. A explicat succesul prin planul tactic prin care s-a urmărit limitarea zonei de ac-

țiune a steliștilor, prin pressingul fără conținere exercitat de elevii săi și prin valoarea individuală a jucătorilor și a echipei, în ansamblu, care a funcționat ca o orchestră ce a interpretat cu perfecțiune partitura”. Antrenorul echipei Steaua, Anghel Iordănescu, a început prin a felicita echipa câștigătoare a „C.C.E.” și pe antrenorul ei. El a pus succesul milanezilor pe competența lui Sacchi și pe trioul de internaționali olandezi... A explicat, la rîndul lui, eșecul nostru prin uzura jucătorilor noștri, foarte solicitați în acest sezon. Când a spus că jucătorii săi au susținut în 30 de zile, 11 meciuri, s-au auzit în marea sală exclamații de mirare. Între noi fie vorba, nu acesta era adevărul, dar în asemenea situații se caută justificări. În orice caz, în acest context nu putea vorbi de carențele de pregătire, de viață nesportivă

a unor jucători, de care s-a vorbit, mai bine și cu temei după aceea și acasă. Și-a exprimat regretul că unii jucători sînt ieșiți din formă, că alții n-au putut fi folosiți (Ilie Dumitrescu — cumula de cartonașe, Rotariu și Balint — nerefăcuți după accidentări recente, nici Lung nu este complet restabil), dar și-a mărturisit convingerea că „A.C. Milan, cu un asemenea joc prinzînd și o zi de excepție, n-ar fi putut fi învinsă de nici o echipă din lume”. Întrebat cum a conceput planul tactic fără „lihero”, antrenorul stelist a fost surprins, dînd un răspuns evaziv. Invitat la conferința de presă, Gică Hagi a răspuns mai mult monosilabic, multe întrebări vizîndu-i propria evoluție. „Regret că n-am jucat la nivelul meu, dar un jucător singur nu poate decide o partidă”. „Există o diferență de patru goluri între cele două echipe?” — l-a întrebat un ziarist. „În această seară, da!” — a răspuns Hagi, cu o sinceritate care a plăcut.

Ne oprim aici cu relatările de la conferința de presă. Dar vrem să spunem că nu toate onorurile s-au consumat numai în favoarea învingătorilor. Ziaristii nu uită — și cu atît mai puțin nu trebuie să uităm noi — extraordinarele performanțe ale echipei Steaua din ultimii ani. Echipa Steaua și jucătorii ei rămîn un simbol pentru întrecerile de vîrf ale fotbalului internațional.

NOAPTEA DE DUPĂ FURTUNĂ ȘI...
ÎNTOARCEREA ACASĂ

Drumul de la stadionul Nou Camp, din oraș pînă la hotelul ce urma să ne găzduiască, pentru o noapte, situat departe de oraș, în sud, la vreo 30 de km, pe Auto-pista Enlace, apoi pe o deviație, Area de Bellaterra, a fost un drum al tăcerii totale. Deși a durat mult, o oră, pentru că am depășit greu ambuteiajele metropolei unde se circulă, necurmat, și noaptea ca și ziua. Când am ajuns la Hotel „R. Bellaterra” era trecut, demult, de miezul nopții. Aici au stat băieții, departe de zgomotul orașului, de cînd au venit. Nevestele, cum am spus, și oficialii își aveau reședința la Hotel „Presidente”, în chiar centrul Barcelonei. Acum, după furtuna de pe Nou Camp, ne-am reunit aici, la Bellaterra — care într-o traducere aproximativă ar însemna „pămînt frumos”, — întreaga delegație. Dialogurile se înfiripă greu. Și cînd au loc între jucători sînt cu reproșuri. Toată lumea trăiește drama înfrîngerii. În timpul cînei, limbile se mai dezleagă. La mese se așază pe familii și afinități. Una din mese ne atrage atenția în mod deosebit, cea la care se aflau cei doi părinți, Hagi și Balint, cu fiii lor. Banchetul durează mult pînă spre zori, deși nu are motivația firească. Dacă n-ar fi uitarea... M-am despărțit mai repede de acest festin, care semăna mai mult a prohod, de cei cărora, frămîntările și nevoia de discuții în jurul dramaticului și tristului subiect, le alungaseră somnul, învingîndu-se la vorbă. Am auzit, dimineața, că n-au fost, pe toate fronturile, chiar atît de pașnice. Lăcătuș, bunăoară, Bumbescu — cine alții decît ei — aveau de reproșat unor ziaristi de felul cum scriu despre echipă, dar mai ales despre ei. Un dram de modestie s-ar cuveni să se vadă măcar în asemenea momente. Și au mai fost și altele. Între antrenori și conducători, pe de-o parte, și jucători pe de alta. Un comportament și gesturi care vrînd-nevrînd își sugerează o întrebare: oare unde... „au jucat” în primii șapte ani de viață băieții ăștia năbădioși?

Dar toate trec, toate se uită.

Însorita dimineață ne-a bătut devreme în ferestre. Micul dejun și o lungă așteptare pentru programul zilei care trebuia să vină din centru, de la Hotel „Presidente”. Am avut timp să admirăm împrejurimile, inegalabilul peisaj, în care marea se înfrățește cu muntele, peluzele cu flori din jurul hotelului. După ceasuri de așteptare pricazul a sosit. Jucătorii și nevestele au o direcție necunoscută nouă — bănuim, marile magazine, supermarketurile, Cortes Ingles, spre exemplu, foarte agreat și preferat de altfel, în care găsești tot ce dorești dacă ai și bani — iar noi, grupul de ziariști, vom poposi, o oră, în centrul orașului, să ne uităm primprejur, după care ne vom revedea la aeroport, la o oră fixată. Plecăm! Buenas Dias! Străbatem o zonă verde, un drum pitoresc, apoi intrăm în oraș, pe așa-zisa arteră Diagonal, care măsoară 12 km lungime, privim, cercețăm, în fugă, marile clădiri ale băncilor, Banca de Catalonia, Palatul Regal, privirile ni se opresc pe firme curioase, precum Night-Club-ul „Mister Dollar” sau la monumentele ori statuile cele mai originale cu putință, cum este acel uriaș creion dintr-o piață, din care pornesc mai multe străzi, în formă de rozetă, la stopuri admirăm graba unor fete, sărăcăcios îmbrăcate, care asaltează limuzinele, cu perii, apă și cirpe, ștergind parbrizele și întinzând mina, implorind bunăvoința și mărini-mia conducătorilor auto... Trebuie să insistăm mult, să facem un adevărat „plebiscit” ca să ne punem toți de acord să schimbăm puțin ruta prin oraș, abătându-ne în piața Colon, unde tronează, în bătaia vinturilor din largurile mării, statuia lui Cristofor Columb, descoperitorul Lumii Noi, moment ce marchează locul plecării în temerara expediție, cu secole în urmă. Alături, în port, este acostată și Caravela lui Colon, cu pinzele ridicate, corabia-muzeu, obiectiv turistic extrem de solicitat. De aici descindem în Placa de Catalunya, locul nostru de popas, de-o oră. Ne respirăm care încotro să mai prindem ceva din viața și frumusețile marelui oraș. Adunarea a sunat și la ora fixată ne imbarcăm în autocarul lui Antonio, îndreptându-ne spre aeroport. Lăsăm, în urmă, un oraș fabulos, miraculos, simțind cu putere regretul că am văzut atât de puțin din el, un oraș care oferă vizitatorilor săi — anual prin Barcelona trec câteva milioane de turiști — lucruri extraordinare.

SUPORTERII MILANEZI ÎI APLAUDĂ ȘI OVAȚIONEAZĂ PE... STELIȘTI

La aeroport, o aglomerație și-o zarvă ca la țig. Steliști nu sosiseră. În marile holuri ale aeroportului internațional Barcelona se aflau mii și mii de suporterii italieni care încă nu apucaseră să plece acasă. Când, mai târziu, au sosit steliștii, aceștia i-au primit cu un entuziasm dezlănțuit, cu aplauze și ovații. Semn al prețurii și prieteniei. Băieții noștri au fost chiar surprinși de gestul lor. S-au înfiripat dialoguri, italienii au scandat „Steaua”, „Steaua”, au scandat numele lui Hagi, s-au fotografiat cu steliștii, le-au cerut jucătorilor autografe pe fotografiile din programele sau din posterele color, editate de Steaua cu acest prilej.

Când s-au terminat caschetele, fularele, fanioanele, au recurs la ziare, reviste, cărți, brelocuri, pixuri, ochelari de soare, la orice... Firesc, cel mai asaltat era Gică Hagi care, la insistențele unor tinere și frumoase suportere, s-a lăsat pictat, pe obraji, roșu-negru, ca să fie în ton cu ele, pentru o fotografie unică. Gestul său a fost răsplătit cu un cîntec de laudă la adresa „vedetei”. Și multe alte nădrăvănii s-au petrecut în cele câteva ore de ședere în aeroport. Cîteva ore pentru că traficul era intens, neobișnuit, spre Italia se crease un adevărat pod aerian. Erau semne ale prieteniei și concordiei, ale sportivității. Era, de fapt, un arsenal întreg de gratulații ce se cuveneau echipei Steaua, considerată, dincolo de eșec, o mare echipă europeană. Așa și este. O mare echipă, care în cariera ei a avut o zi nefastă. Dar cîte echipe au putut să urce acest „Everest” al fotbalului internațional care este „C.C.E.”? Chiar dacă, de data aceasta, nu este prima din continent. Dar este a doua! „Argintul” ei strălucește și va străluci, nu ne îndoiim, nici o clipă, pe mai departe, de la Sevilla cînd a cucerit marele trofeu, „C.C.E.”, și de la Monte Carlo, cînd a cucerit „Super-Cupa” Europei! Cu aceste revelații am trăit drumul spre țară și vom trăi, în continuare, toți cei ce iubim cu adevărat fotbalul, marile lui performanțe sportive și umane!

VASILE CĂBULEA

Războaiele cocainei

Flagelul drogurilor este unul dintre fenomenele cele mai complexe, mai profunde și mai tragice ale lumii contemporane. An de an, miliarde de dolari sînt deturnați spre scopuri antisociale, umflă buzunarele unor traficanți și bande de criminali care sfidează autoritățile și legile. An de an, milioane de oameni cad pradă drogurilor și o proporție mereu mai mare dintre ei sînt cu desăvîrșire pierduți pentru societate. An de an se înmulțesc apelurile, întrunirile, conferințele care își propun să găsească cele mai adecvate metode pentru a pune capăt aberației drogurilor. Pe măsură ce situația se agravează, devine și mai cunoscută sub toate aspectele ei.

Există un lanț de cauze care fac posibile existența și menținerea flagelului. Producătorii n-au de ales, de cele mai multe ori, întrucît mijloacele de trai oferite de culturile tradiționale sînt cu totul insuficiente, în timp ce culturile ilicite le pot asigura, lor și familiilor lor, o viață relativ îndestulată. Iar traficanții, știind că cu cît se vor menține mai mult timp în comerțul ilicit, cu atît vor ajunge mai bogați, recurg la intimidări și mituiri substanțiale, care le înlesnesc afacerile. Însă nici corupția, nici traficanții n-ar exista la dimensiunile actuale, dacă n-ar exista și cauzele care îi îndeamnă pe oameni să recurgă la droguri. Căci aceasta nu reprezintă, în majoritatea cazurilor, nimic altceva decît tentativa de a evada dintr-o lume ce este ostilă și nu oferă nici o posibilitate (sau foarte puține) de afirmare și de realizare.

Dintre atîtea rețele cite există în ultimul deceniu, o amplasare deosebită a căpătăt „filiera columbiană”, la rîndul ei împărțită între diverse „carteluri”, în funcție de provincia de unde pleacă drogurile spre Statele Unite sau Europa occidentală. Mai mult, între aceste carteluri există și lupte pentru împărțirea piețelor. Începînd cu vara anului trecut, de pildă, există o luptă pe viață și pe moarte între clanurile din Medellin și Cali, între traficanți care, pînă nu demult, cooperaseră.

Paul Eddy, Hugo Sabogal și Sara Walden au cercetat îndeaproape filierele columbiene, corupția pe care se sprijină și lupta dusă împotriva lor și au publicat anul trecut o carte, intitulată *Cocaine Wars, Războaiele cocainei*. (Concomitent aproape, în Columbia se publica volumul ziaristului Fabio Castillo, *Los jinetes de la cocaína, Cavalarii cocainei*, pe care o vom aminti în cele ce urmează). Reproducem în continuare fragmente ample din cartea ziaristilor britanici, după revista *The Sunday Times Magazine*.

JORGE PRINDE GUSTUL COCAINEI

Medellin, al doilea oraș al Columbiei, era renumit cîndva pentru producția sa de orhidee; acum este mai cunoscut pentru violența locuitorilor lui. De la sfîrșitul anilor '70, de-a lungul anilor '80, omuciderile au sporit la Medellin la cinci pe zi. Oamenii nu sînt uciși numai pe alei retrase sau pe drumuri izolate, ci și la colțurile străzilor aglomerate — adevărate masacre de pînă la zece persoane odată — în timpul funeraliilor rudelor asasinat și chiar la liturghia de duminică.

Alături de birourile sale moderne, de vederea majestoasă spre colinele înconjurătoare și de cafenelele străluciminate, Medellin are și o școală de hoți de buzunare care, într-o vreme sau alta, au bîntuit și în cele mai mari orașe ale lumii. Medellin mai este locul unde asasinii sînt antrenați în diferite tehnici precum *asesino de la moto* (cu motocicletă): un individ conduce motocicleta în timp ce pasagerul din spate dă lovitura fatală.

Această violență este fructul noii surse de prosperitate a orașului: cocaína. Potrivit celor mai conservatoare estimări, în fiecare an 45 de tone de cocaína sînt îndreptate din Medellin spre Statele Unite; alte zece tone, de obicei de calitate mai proastă, merg spre Europa. Pe scurt, orașul este „sala cazanelor” pentru comerțul internațional cu cocaína: „Dacă am elimina orașul Medellin”, spunea un veteran al Administrației pentru lupta împotriva traficului cu droguri (DEA), din SUA, „războiul drogurilor s-ar sfîrși”.

Pe colinele înconjurătoare, la umbra munților cu creste albastrii, într-o proprietate frumoasă pe ale cărei pășuni pasc cirezi de vaci și cai pur sînge, trăiește familia Ochoa. Se prezintă ei înșiși ca o familie catolică mare și aristocratică, descinzînd direct din al doilea val de colonizatori ai Columbiei — cei mai mulți refugiați din regiunea spaniolă a Țării Bașcilor — care au fondat în 1616 orașul Medellin.

Șeful suprem al familiei este Don Fabio, o figură impunătoare. E atît de corolent încît automobilele sale au fost adaptate special pentru el. Este rareori văzut altfel decît cu soția-i micuță și uscată la braț și înconjurat de

o duzină de tineri care să-l apere. Îmbrăcat din cap în picioare în întregime în alb, e o figură familiară la țîrgurile de cai din toată Columbia. Acasă, la Finca la Loma, ranchul de pe colină, Don Fabio și Dona Margoth Vásquez de Ochoa pot fi văzuți uneori în mijlocul unei largi și impresionante familii — trei fii și trei fiice. Cînd se așază la masă, cu soțiile, soții și copiii lor, e o adevărată imagine a unei familii numeroase și îndestulate.

S-a întimplat că, pe la sfîrșitul anului 1977, afacerile familiei Ochoa s-au schimbat. Don Fabio avea probleme și s-a dus în Venezuela să-și vîndă cițiva cai, cînd a primit un mesaj să se întoarcă degrabă acasă. Jorge, fiul

mijlociu, tocmai se întorsese de la Miami, unde condusesese „Sea-8 Trading Company”, o firmă de import-export prin care se spunea că introducea în Statele Unite transporturi regulate de cocaină, pentru unchiul său, Fabio Restrepo Ochoa. Gustul pentru droguri îi sporise foarte mult și abia scăpase dintr-o capcană întinsă de DEA. Potrivit legendei locale, odată întors acasă el i-a telefonat tatălui, aflat în Venezuela, și i-a spus: „Papa, vino acasă. Problema e rezolvată”. Ceea ce începea Jorge era o întreprindere care se va dezvolta într-un sistem de alianțe cuprinzând literalmente mii de oameni. Fără îndoială, astăzi este conspirația criminală cea mai mare și mai aducătoare de profit din lumea întreagă. Împreună cu alți doi columbieni, familia Ochoa predează o federație imorală de corporații interlope strins legate între ele, pe care le numesc pur și simplu la compania, compania, cunoscută lumii din afară drept „Cartelul din Medellin”. În ultimii cinci ani, compania aceasta s-a organizat și structurat foarte bine.

Există grupuri care se specializează în obținerea materiei prime necesare și în livrarea ei, în cantități precise, către laboratoare clandestine din Columbia, apoi Panama, Venezuela, Argentina, Brazilia și chiar Statele Unite. Există grupuri răspunzătoare de securitate și, dacă e necesar, de coruperea agenților poliției, militarilor, judecătorilor, avocaților, politicienilor și chiar a foștilor președinți. Mai există alte grupuri specializate în transportul cocainei rafinate către piețele lumii, în principal din America de Nord. Dar astăzi interesele cartelului s-au extins cu mult dincolo de aceste activități. Odată ce cocaina a ajuns cu bine în Statele Unite și în Europa, profiturile se multiplică de câteva ori. Astfel, familia Ochoa și ceilalți au preluat și o mare parte a distribuției, bazându-se pe grupuri de mii de columbieni din Miami, New York, Chicago și Los Angeles și, din ce în ce mai mult, din Madrid, Londra, Roma, Hamburg, Paris și Rotterdam.

Disponind de un statut privilegiat la Medellin și de contacte extinse, familiei Ochoa nu i-a fost greu să se implice în comerțul cu cocaină și chiar să-l sporească. Jorge, fiul mijlociu, care la 28 de ani a întrevăzut atât de rapid posibilitățile nelimitate ale traficului, a devenit în scurt timp cel mai activ și mai proeminent administrator.

Mic și înrădit, cu un păr negru des și creț, Jorge, astăzi în vîrstă de 38 de ani, e încântat de podoabele sale – haine scumpe, bijuterii din aur, restaurante elegante. Are o adevărată pasiune pentru cai și coride. E proprietarul unor mari întinderi de pământ la Medellin, pe care caii tineri sînt crescuți și antrenați, și al unei ferme de reproducere a cailor lângă Bogotá. În districtul nordic Repelon, nu departe de vechiul oraș colonial Cartagena, pe țărmul atlantic al Columbiei, el posedă o arenă în care tăurașii sînt pregătiți pentru coridele ce le vor aduce pieirea. Locul se află în mijlocul unui uriaș ranch al familiei Ochoa, care cuprinde câteva orașele, o grădină zoologică particulară, o pistă de aterizare suficient de lungă încît să permită aterizarea avioanelor comerciale.

GRĂDINA ZOOLOGICĂ A LUI PABLO ESCOBAR

Dar nu e obligatoriu să dispui de relații pentru a pătrunde în traficul cu droguri și nici să fi obținut succese spectaculoase. Pablo Escobar Gaviria va deveni membru

Don Fabio Ochoa, șeful clanului. Fiii săi au ajuns cei mai mari traficanți de droguri

al Camerei Reprezentanților de la Bogota, un binefăcător social legendar la Medellin și un traficant de importanță secundară – dar numai în raport cu Ochoa. Cam de aceeași vîrstă cu Jorge Ochoa, Escobar a debutat ca hoț mărunt, furind pietre de mormînt din cimitire, la adăpostul întinericului. Dădea jos inscripțiile și le vindea altora care își doreau pietre de mormînt.

Pe la mijlocul anilor '60, Escobar a venit în Statele Unite ilegal și a îndeplinit tot felul de munci umile, cunoscînd în timpul acesta, ca și Jorge Ochoa, pasiunea mereu mai mare a americanilor pentru droguri. La începutul anilor '70, s-a întors la Medellin, cu speranța că își va folosi experiența. A continuat să fure – mai ales mașini – dar a și lucrat ocazional, călătorind în Ecuador și Peru să cumpere pastă de coca (din care e făcută cocaina) pe care o aducea ilegal la Medellin în camioane.

Apoi, în 1978, a apărut prima dovadă a extraordinarei creșteri a producției de coca în Bolivia; era rezultatul unei decizii luate cu vreo doi ani mai înainte de a replanta cîmpurile de bumbac de prisos cu coca. Pasta de coca se scurgea în Columbia și atât de mult din ea a ajuns la Medellin, încît traficanții cunoscuți deja au fost obligați să accepte ajutorul oricui se nimerea. Aceștia au devenit cunoscuți drept los apuntados (recrutați), iar Pablo Escobar se număra printre ei. Pe măsură ce cîștiga bani, investea mare parte din ei într-o flotă de avioane, care i-au permis să-și strîngă propria lui pastă din Bolivia, în loc să se bazeze pe alți transportori.

Avea i-a sporit vertiginos și n-a ascuns-o. A cumpărat mari ranchuri în Antioquia și în provincia vecină Choco, câteva case și apartamente în Medellin și a in-

vestit în afaceri legitime. A construit pentru săracii din Medellin peste 400 de case și a finanțat construcția a 80 terenuri de fotbal pentru tineri.

Reședința sa favorită a devenit Hacienda Nápoles, la vreo trei ore de Medellin, unde a deschis o grădină zoologică particulară cu patru girafe, doi elefanți indieni și zece hipopotami. Proprietatea avea 24 de lacuri artificiale și o rețea de drumuri de 60 de mile. La apus, lui Escobar îi plăcea să stea lângă piscină – flancată de o statuie a lui Venus și o platformă cu o mitralieră – și să-și privească paznicii cum gonesc sutele de porumbei din copaci, atât de mulți că ramurile păreau acoperite cu zăpadă.

URMĂRILE UNEI RĂPIRI

În dimineața lui 12 noiembrie 1981, o bandă de răpitori s-a amestecat printre miile de studenți ai campusului Universității din Antioquia. Universitatea e fondată de stat și a stimulat întotdeauna genul de radicalism de stînga, care a dat naștere mișcării de guerilă M-19, formată la începutul anilor '70, îndeosebi din profesori universitari și studenți nemulțumiți. În acea dimineață de noiembrie, M-19 a început afacerile cu răpiri, luînd-o cu ei pe studenta cea mai nepotrivită într-o asemenea universitate proletară: Martha Nieves Ochoa Vásquez, una din cele trei fiice ale lui Don Fabio Ochoa.

Răpirea este practic endemică în Columbia, dar rareori – dacă s-a întîmplat vreodată – victimele au fost marii traficanți de droguri sau rudele lor. Decizia grupării M-19 de a adopta extorcarea drept mijloc de a strînge fonduri a fost un alt element nou, iar pentru traficanții de droguri, unul neplăcut. Există trei grupări de guerilă majore în Columbia și un număr de fracțiuni mărunte, iar dacă familia Ochoa ar fi plătit răscumpărarea pentru Martha Nieves ar fi declanșat o tendință ce nu mai putea fi oprită.

Familia Ochoa n-a plătit. Răspunsul lor a fost să pună la cale prima întrunire a celor mai influenți traficanți de droguri din Columbia, cu toții deveniți, datorită marilor

lor averi, ținte potențiale ale unor răpiri. Întrunirea a avut loc la 1 decembrie 1981, la Cali, capitala provinciei Valle, la sud-vest de Medellin – și un potrivit loc de întrînire, din moment ce era una din principalele baze pentru M-19.

La cîteva zile după întrunirea de la Cali, sute de mii de manifeste au fost distribuite în întreaga Columbie, în intersecțiile aglomerate ale orașelor și aruncate din elicoptere peste spectatorii aflați în tribunele stadioanelor. În ele se anunța:

„1. La o întrînire de urgență, ținută acum cîteva zile, 223 de șefi ai Mafiei au discutat exclusiv problema răpirlor. Mafia e conștientă că o serie de răpiri au avut loc și vor avea loc în întreaga țară;

2. Răpirlile au fost realizate atît de criminali obișnuiți, cit și de elemente subversive, acestea din urmă încercînd să-și finanțeze activitățile ținînd în oameni ca noi, cu ai căror bani cîștigați din greu a fost adus progresul în această țară și s-au creat locuri de muncă, școli, spitale etc.;

3. Cei 223 de șefi veniți la întrînire, reprezentînd fiecare regiune a țării, au căzut de acord să finanțeze acest efort prin contribuții personale de 2 milioane pesos fiecare (aproximativ 11 000 lire sterline), care, laolaltă, să însumeze 446 milioane pesos (aproximativ 2,4 milioane lire sterline). În efortul nostru de a combate

*Există în Columbia, de multe decenii, mai multe grupări de guerilă. Cea mai veche și mai importantă este FARC (Forțele armate revoluționare columbiene). Cunoscută mai sînt „Mișcarea 19 aprilie” (M-19), „Armata populară de eliberare” (ELP), „Autoapărarea muncitorească” (ADO). Președintele Belisario Betancour a încheiat, în 1984, acord de „pacificare internă” cu toate acestea. Dar, în mai puțin de doi ani, înțelegerea a rămas în vigoare numai cu FARC care, participînd și la alegeri în cadrul noului partid Uniunea Patriotică, a beneficiat de reprezentare în Parlament; celelalte grupări au rupt „armistițiul”, iar M-19 a efectuat în noiembrie 1985 un asalt asupra Palatului Justiției, în care au murit peste o sută de persoane, între acestea și majoritatea membrilor Curții Supreme. Astfel se explică de ce, după accesul la putere al președintelui Virgilio Barco Vargas (1986), FARC a cîștigat și mai mult în audiență. Recent, organizația a declarat că nu participă la și nu are nici un amestec în traficul cu droguri. Iar în luna februarie 1989, FARC a anunțat o încetare unilaterală a focului, pe timp nelimitat, în încercarea de a se pune capăt vărsării de sînge din țară.

Cartelul din Medellin dispune de enorme investiții în „orașul drogurilor”

Pistele masivului complex Tranquilandia, din junglă

practica răpirlor, aceste resurse vor fi folosite pentru unele răsplăți, pentru executarea făptașilor și pentru echipament;

4. La amintita întâlnire, am mai căzut de acord să creăm un grup operativ intitulat MAS (Muerte a secuestadores, moarte răpitorilor), care se va afla sub directul control al Mafiei;

5. Fiecare boss a numit zece din cei mai buni oameni ai săi, încît un total de 2 230 indivizi vor fi implicați în operațiunile inițiale;

6. Începînd cu această dată, acești indivizi sînt în alertă și vor îndeplini executarea tuturor celor asociați cu practica răpirii, indiferent cî sînt criminali de drept comun sau elemente subversive;

7. Răpitorii vor fi executați în public: vor fi spinzurați de copaci în locuri publice sau împușcați de plutoane de execuție. Vor mai fi atent însemnați cu o cruce mică, simbolul organizației noastre - MAS;

8. Acțiunea noastră va cuprinde cazurile de răpire începînd cu această dată. Cazurile vor fi anchetate direct de oamenii noștri;

9. O recompensă de 20 milioane pesos (aproximativ 111 000 lire sterline) a fost creată pentru aceia care, personal și direct, ne furnizează informații despre răpiri;

10. Aceste informații pot fi aduse oricărui șef sau membru al organizației noastre, cu toții fiind foarte cunoscuți în această țară;

11. Acei răpitori care sînt arestați de poliție vor fi căutați în închisoare; dacă domiciliul lor nu poate fi stabilit, oamenii noștri vor acționa asupra colegilor lor sau rudelor celor mai apropiate.

MAS - Grupul operativ al Mafiei.

Vă rugăm nu distrugeți acest comunicat; prezentați-l într-un loc public".

Mafia s-a ținut de cuvînt. Vinătoarea declanșată de MAS pentru a-i găsi pe răpitorii Marthei Nieves a fost extrem de brută, chiar și după standardele columbiene. Zece membri ai grupului de guerilă M-19 au fost răpiți și torturați și doi dintre ei, care se găseau pe lista „celor mai căutați” a armatei columbiene, au fost livrați comandanților militari cu o largă publicitate.

La Medellín, MAS a năvălit în case și i-a împușcat pe cei suspecți a fi membri ai guerilei - dar și sindicaliști, bătrîne, copii, cai, porci și păsări. Simpatizanți ai grupului M-19 au fost răpiți de la Universitate, torturați și, dacă aveau noroc, trimiși acasă în izmene. După cîteva săptămîni, M-19 a abandonat: la 17 februarie 1982, trei luni după ce fusese răpită, Martha Nieves a fost eliberată, fără să i se fi adus vreun prejudiciu.

Cel puțin pentru un timp, M-19 nu i-a mai privit pe traficanți și familiile lor ca un joc convenabil. În schimb, Mafia și guerilarzii au ajuns la o înțelegere prin care M-19 a primit bani și arme și îndeplineau diferite munci neplăcute pentru traficanți: păzeau pistele din junglă, îndeplineau contracte ocazionale de omucidere, inclusiv cel puțin unul la Miami.

Dar o alianță și mai importantă a ieșit din răpire: între traficanții înșiși. Înaintea întrunirii de la Cali prin care s-a creat MAS, traficanții acționau separat și adesea în grupuri rivale, bazate pe legături de sînge, căsătorie sau prietenie. Dar succesul escadroanelor morții înființate de ei a demonstrat beneficiile cooperării în interesul comun și a condus la o legătură trainică între cîteva din „familiile” majore.

Familia Ochoa și Pablo Escobar cooperează cel puțin din 1981 și, cîndva, în cursul anului 1982, au format ceea ce s-a numit „Medellin & Compania”, întreprindere la care au luat un al treilea partener, Gonzalo Rodriguez Gacha, un traficant din Bogotá care împărțea cu Don Fabio iubirea extremă pentru cai. Și-au împărțit răspunderile: Rodriguez Gacha, care intrase în trafic lucrînd cu principalii cultivatori de coca și prelucrătorii de pastă din Peru, a asigurat cantitățile mereu mai mari de ingredient de bază; Escobar s-a însărcinat cu producerea co-cainei; Jorge Ochoa și cei doi frați ai său au decis să răspundă de transportul produsului finit în Statele Unite, de distribuirea lui și de „spălarea banilor”.

Făceau aceste servicii nu numai pentru ei înșiși, dar și pentru multe alte grupuri mai mici. Ochoa, Escobar și Rodriguez Gacha au devenit cunoscuți ca los duenos del cupo, păstrătorii cotei, care acordau pastă de coca altora pentru rafinare. „Compania” a mai încheiat acorduri cu numeroși traficanți mai mici, specializați în transport.

CEA MAI MARE FABRICĂ DE PRELUCRARE A COCAINEI

Un proiect de construcție în care cartelul s-a angajat în provincia Caquetá, în sudul Columbiei, a fost prima manifestare a acestei noi cooperări. Caquetá este izolată de restul țării prin păduri dese în care plouă mereu și printr-o încălțită rețea de riuri. Acolo, în mijlocul riului Yari, se găsește o insulă de 6,2 mile pătrate. Cartelul a decis să-și construiască aici noi facilități pentru prelucrarea co-cainei.

La sfîrșitul anului 1982 și o bună parte din 1983, sute de lucrători manuali au fost recrutați la Medellin și Bogotá și duși cu avionul la Caquetá, pentru 100 dolari pe lună (de trei ori salariul minim din Columbia) și promisiunea unor călătorii regulate acasă, fără plată. Echipamentele esențiale și uneltele au fost transportate în insulă cu elicopterul și șlepurile, pentru a permite muncitorilor să defrișeze mai întîi pădurea și să construiască apoi o pistă lungă de aterizare. Odată treaba inițială încheiată, avioane de transport au sosit cu mereu mai multe unelte și materiale de construcții, generatoare și echipament de comunicații.

Au construit pe insulă trei tabere separate. Prima terminată a fost botezată Tranquilandia, se pare pentru că era atît de izolată încît nimeni nu părea să-i tulbure liniștea. Aceasta avea birouri, priciuri pentru 100 de oameni, un club pentru piloți, o cantină uriașă, cîteva cămări pentru chimicale, alimente și medicamente, și două ateliere pentru reparații auto și întreținerea avioanelor.

A doua și a treia tabără erau în principal locuri de muncă – laboratoare gigantice pentru cocaină, sau „bucătării”, botezate Villa Coca și Coquilandia. O rețea de drumulețe le lega de Tranquilandia, de principala pistă și de celelalte șase ce au fost adăugate complexului.

Complexul a devenit operațional în 1983, odată cu sosirea tehnicienilor de laborator, supraveghetorilor taberelor și directorului general. Apoi au început să producă peste patru tone de cocaină pe săptămînă, 20 de tone pe lună. Cînd depășeau aceste nivele de producție, muncitorilor li se servea la cină curcan!

Protecția complexului a fost asigurată de alt grup de guerilă cu care cartelul avea o înțelegere și care acti-vase în Caquetá de decenii. Unitatea era înarmată pînă

în dinți și pusese la punct proceduri de evacuare în cazul în care Tranquilandia ar fi fost vreodată atacată.

O asemenea întreprindere atît de mare și de elaborată nu putea scăpa neobservată multă vreme, iar Tranquilandia a demonstrat limpede atît puterea, cît și aroganța cartelului. Escobar, familia Ochoa și ceilalți au socotit că vor scăpa pentru că ambele mari partide politice din Columbia acceptaseră donații copioase din partea lor și pentru că nimeni în Columbia nu abandonase încă absurdă ficțiune că Escobar și Ochoa nu erau altceva decît oameni de afaceri și industriași plini de succes. Într-adevăr, în martie 1982, Escobar fusese ales „congressman alternativ” în Camera Reprezentanților. (Fiecare congressman și senator este ales împreună cu un „alternativ”, un „al doilea”, pentru cazurile în care el sau ea devin indisponibili).

Dar cînd Rodrigo Lara Bonilla a fost numit ministru al justiției de către președintele Betancour, în august 1983, știrea a produs panică printre politicienii care luaseră bani de la traficanții de droguri, deoarece Lara nu fusese corupt de aceștia și ameninșase demult că îi va denunța.

Telefoanele biroului lui Lara au fost permanent interceptate și convorbirile sale – înregistrate, pentru a o dovedi indivizi anonimi îl făceau să asculte înregistrările. A primit amenințări cu moartea, la telefonul particular, iar poliția a descoperit un complot ce viza asasinarea sa. Dar fără să se teamă, Lara a continuat.

Grupul de narcotice al Poliției Naționale era condus pe atunci de colonelul Jaime Ramirez Gómez, poate cel mai competent ofițer de poliție din Bogotá și cu certitudine unul dintre cei mai bari. Ramirez lucrase scurt timp la Medellin și strinsese profilele detașate ale marilor traficanți, dar nu existase voința politică să fie lăsat să le folosească. Acum însă totul se putea: Lara i-a dat lui Ramirez carte blanche și i-a spus să-i lovească pe traficanți unde îi doare mai rău.

În 1983, guvernul columbian introdusese stricte controale la importuri de eter și alte substanțe chimice necesare producerii co-cainei. Dar încălcăturile din Statele Unite și Germania occidentală continuau să pătrundă în mod ilegal în țară. Cu ajutorul DEA, Ramirez a pus la punct un plan de a le lua urma. Breșa în anchetă s-a produs la 22 noiembrie 1983, cînd Francisco Torres, un om de afaceri din Medellin care se ocupa cu import-exportul la Miami, a intrat în birourile firmei „J.T. Baker Chemical Supply Co.” din Newark, statul New Jersey, și a încercat să cumpere 1 300 butoaie de 55 galoane de eter etilic – o cantitate aproape egală cu jumătate din importurile anuale de eter ale Columbiei.

Existau – și la fel este și astăzi – doar un număr redus de fabricanți de eter etilic, majoritatea în Statele Unite și în R.F. Germania. În America, cel puțin, fiecare fabricant încheiase acorduri cu DEA să furnizeze informații în legătură cu orice client suspect. Astfel, atunci cînd Francisco Torres, micuțul din Medellin, a vrut să cumpere o cantitate de eter suficientă pentru prelucrarea a 66 de tone de cocaină, a declarat că va plăti cu bani gheață, 300 000 dolari, a mai cerut ca butoaiele să nu aibă etichete și a spus că va primi comanda oriunde în Statele Unite sau Canada, firma „J.T. Baker” s-a eschivat și a informat de îndată DEA.

Zece zile mai tîrziu, la 2 decembrie, Torres a primit un telefon la biroul său din Miami de la Melvin Schabi-

lion, care s-a prezentat ca reprezentând North Central Industrial Chemicals (NCIC) din Chicago. Schabilion era de fapt un agent DEA, iar NCIC - o acoperire a biroului DEA din Chicago. Schabilion i-a spus lui Torres că NCIC îi putea furniza cantitatea de eter pe care nu reușise să o obțină de la „J.T. Baker”.

Primul transport de eter al DEA către cartel, trimis via New Orleans, a constat în 76 butoaie de 55 galoane. Două dintre ele erau dotate cu transmițătoare electronice de mărirea unui pachet de țigarete care emiteau semnale pe o frecvență prestabilită, permițând sateliților Agenției pentru Securitatea Națională să stabilească cu precizie unde se află.

Cînd transportul a ajuns în Columbia, sateliții au permis DEA să le ia urma: mai întîi la Hacienda Veracruz, uriașul ranch cu vite al lui Jorge Ochoa, lingă Barranquilla. Apoi alt satelit a obținut primele fotografii ale complexului Tranquilandia, dezvăluind că pistele erau aproape în permanență folosite.

În condiții de secret extrem, Ramirez a planuit o operațiune codificată „Yari '84”. A strîns un grup specializat de 34 polițiști și ofițeri ai armatei, sprijiniți de două elicoptere și un mic avion și a pus la punct o strategie detaliată pentru o razie la Tranquilandia, la 10 martie 1984.

Dar succesul n-a fost deplin. Cînd grupul de razie a aterizat cu elicopterul la capătul cel mai îndepărtat al pistei principale, a întîlnit o rezistență armată dîră și Ramirez și oamenii săi n-au putut opri cîteva elicoptere să decoleze. Peste o sută de oameni au traversat riul în bărci și n-au fost arestați decît 45 de muncitori manuali. Nici un traficant important, nici măcar administratorul complexului n-au fost prinși.

Dar Ramirez și oamenii săi au găsit cea mai mare fabrică de prelucrare a cocainei din lume. În tabăra Tranquilandia ei au confiscat 2 500 kg de cocaină pură, 19 mitraliere și puști, sute de benzi de muniție, șapte aparate de radio portabile, 27 uniforme militare, patru generatoare electrice, o motocicletă, două vehicule, patru tractoare, 55 butoaie cu eter și 3 000 de alte ingrediente chimice. La Villa Coca au descoperit patru laboratoare complet echipate, 3 500 kg de bază de cocaină, 30 kg de cocaină pură, 2 000 butoaie cu eter, patru mici aeroplane și un elicopter. La Coquilandia au găsit 5 500 kg cocaină, 15 laboratoare, patru generatoare electrice, 5 000 butoaie cu eter, 3 500 bidoane de plastic, patru cuptoare, pentru băi pentru uscat, fiecare încălzită de becuri de 500, 10 mașini de spălat, mari cantități de combustibil, substanțe chimice, cîteva sute de role cu benzi de mascat și mii de pungi de plastic. Numai valoarea cocainei, la prețul străzii, a fost estimată la 1,2 miliarde dolari. Cînd polițiștii au aruncat cocaina în riul Yari, apele acestuia au albit.

O căutare mai amănunțită a birourilor de la Tranquilandia a dus la descoperirea unor documente care îi legau pe Ochoa, Pablo Escobar și Gonzalo Rodriguez Gacha de complex. Alte documente descriau în detaliu sosirea substanțelor chimice și cumpărarea pasteii și bazei de coca.

Poliția columbiană a mai găsit și un jurnal al administratorului general, care conținea un avertisment: „Aceasta este proprietatea lui Guillermo Leon Ochoa (poliția presupune că este o rudă a familiei Ochoa). Nu-l fura și nu pretinde că a fost pierdut. Mulțumesc”.

O MOTOCICLETĂ YAMAHA...

Colonelul Jaime Ramirez va plăti pentru temeritatea sa: a fost asasinat la Bogotá la 17 noiembrie 1985, pe cînd se întorcea dintr-un week-end cu familia. Dar condamnarea imediată l-a vizat pe ministrul justiției.

La șapte săptămîni după razie, în seara zilei de 30 aprilie 1984, Lara se întorcea acasă de la lucru, în Mercedesul său oficial, cînd o motocicletă roșie Yamaha s-a apropiat de fereastra din dreapta. Cel aflat în spatele motociclistului a deschis focul cu o mitralieră Ingram de 45 și Lara a fost lovit de opt gloanțe. Impactul acestora aproape că i-au secerat capul de pe trup. Un judecător din Bogotá care a anchetat asasinarea lui Lara a găsit dovezi că Escobar, Ochoa și Rodriguez Gacha se aflau în spatele asasinatului, dar înainte să poată arăta dovezile, a fost asasinat la rîndul său.

Guvernul a reacționat cu mare minie. O stare de asediu a fost reintrodusă, dezlănțuind cu o severitate „fără precedent” o anchetă împotriva familiei Ochoa, a lui Escobar și a lui Rodriguez Gacha. Dar aceștia au dispărut. Curînd avea să se aștepte că nu pleaseră prea departe. La 26 mai 1984, mai puțin de patru săptămîni după asasinarea lui Lara, liderii cartelului din Medellín s-au întîlnit în secret cu procurorul general al Columbiei, Carlos Jiménez Gómez, la Hotelul Soloy din Ciudad de Panama. Traficanții îl mai întîlniseră pe procurorul general de trei ori, mereu în secret, pentru a discuta posibilitatea acordării unei amnistii. În Panama, ei i-au înmînat o propunere formală, dactilografiată, și i-au cerut să o ducă președintelui Betancour și ambasadei americane din Bogotá. În unele privințe, nota era deosebit de francă. Spunea, în parte:

„Ne-a luat mult timp să ne alcătuim organizațiile și ar fi nevoie de zece ani sau mai mult pentru a le înlocui. Astăzi, aceste organizații controlează aproximativ 70-80 la sută din comerțul mondial de droguri.

Chiar dacă se dorește ieșirea Columbiei din comerțul cu droguri, eliminarea totală a problemei va fi obținută numai prin înlocuirea culturilor din Bolivia și Peru și prin campanii extinse împotriva abuzului în țările în care există o problemă a drogurilor. Partea noastră din piață reprezintă un venit anual de 2 miliarde, din care o proporție se întoarce în Columbia.

Aceia dintre noi care controlăm traficul nu participăm și nu am participat la producția de coca din țară sau la distribuirea de basuco.

Să pui capăt traficului cu droguri în Columbia va duce, în scurt timp, la sporirea prețurilor pe piețele de consum, la reducerea calității și probleme de marketing și, ca rezultat, la o descreștere a numărului de dependenți de drog...”

Cartelul se oferea să închidă laboratoarele de cocaină și pistele ilegale; să iasă din toate etapele traficului în care admite că e implicat; să ajute guvernul în campaniile antidroguri; să se retragă din politică și să-și aducă în țară averile. În schimb, cereau ca liderii lor să poată reveni în Columbia în siguranță, ca cetățeni liberi. Dar mai cereau și revizuirea tratatului de extrădare încheiat de Columbia cu Statele Unite și suspendarea tuturor procedurilor de extrădare aflate în curs. În sfîrșit, memoriul cerea ca guvernul SUA să fie informat de planul de care, spunea carnetul, în cele din urmă „va beneficia poporul american”.

Dar ambasada americană din Bogotă n-a văzut, în mod chibzuit, lucrurile în acest fel. A lăsat să se alecă procurorul general al Columbiei părea să aibă consultări comode cu traficanți de droguri notorii și rumoarea sturnită a împiedicat guvernul Betancour chiar și să ia în considerare oferta cartelui.

Și bine a făcut, deoarece cartelul nu avusese nicodată vreo intenție să-și abandoneze afacerile profitabile. Exact la vremea când negocia cu procurorul general la întâlnirea din Panama, punea la punct planuri care să țină cont de consecințele asasinării lui Lara și să permită afacerilor să continue la fel ca înainte.

Acum însă guvernul SUA știa exact ce avea de gînd cartelul, deoarece acesta intrase în afaceri cu Adler Barrington Seal. Barry Seal era cunoscut drept cel mai prolific traficant cu droguri în statul său natal, Louisiana, dar autoritățile nu reușiseră nicodată să dovedească ceva. Îi plăcea să stîrnească autoritățile; se ducea, de pildă, la agenții pentru narcotice din New Orleans sau Baton Rouge și le spunea: „Voi, timpilor, n-o să mă prindeți nicodată”. Și n-au reușit, pînă cînd un informator al lui Drug Enforcement Administration din Miami nu le-a vorbit despre unele din activitățile sale. În 1984, Seal urma să primească o sentință pentru mari fărâdelegi privind traficul de droguri. Atunci Seal a luat avionul pînă la Washington și a dezvăluit DEA ceva din ce

știa în legătură cu cartelul din Medellin și a propus să lucreze ca agent clandestin. Pentru prima oară DEA dispunea de cineva cu acces chiar la centrul nervos al complotului.

ARESTAREA LA MADRID

La 14 iunie 1984, mai puțin de trei săptămîni după întâlnirea infructuoasă din Panama, Jorge Ochoa, soția sa Maria Lia și fițița lor Maria del Mar au sosit la Madrid, să înceapă o nouă viață. Înainte să plece din Panama, Ochoa a obținut o identitate nouă: un pașaport, o carte de identitate, un permis de conducere și cărți de credit, inclusiv American Express și Diners Club, toate pe numele Moise și Moreno Miranda.

Primele săptămîni la Madrid, Jorge și Maria Lia și-au petrecut vremea relăcîndu-și viețile în stil mare. Prima mare achiziție, făcută pe numele Maria Lia, a fost o casă cu piscină, terenuri de tenis și o discotecă la Pozuelo de Alarcón, o suburbie distinsă a Madridului. Ochoa a cumpărat un Mercedes nou în care se plimba prin Madrid și împrejurimi, în căutare de alte investiții imobiliare, și a găsit și cumpărat o a doua casă, un apartament spațios în inima orașului.

Drept companie, familia Ochoa a ales un alt sud-american, tot proaspăt sosit la Madrid: un columbian bogat

În timpul raziei de la Tranquilandia, poliția a descoperit patru laboratoare, o mare cantitate de arme și foarte multă cocaină

care trăia sub numele de împrumut. Numele său real era Gilberto Rodriguez Orejuela, fiul unui pictor puțin cunoscut. Rodriguez controla un mic imperiu de farmacii cu rabat, bănci – în Columbia și Panama – și stații de radio. Potrivit lui Drug Enforcement Administration, obținuse mijloacele de a-și dobândi imperiul distribuind tone de cocaină în Statele Unite. Și el fugise din Columbia după asasinarea ministrului justiției.

De la noua lor bază din Madrid, Ochoa și Rodriguez au cercetat piața europeană de cocaină, relativ neexplorată, și au făcut planuri să cumpere un ranch întins la Badajoz, în apropierea frontierei cu Portugalia, spre a-l folosi drept centru al operațiunilor. Unul dintre locotenenții lui Ochoa a fost trimis în Anglia, R.F. Germania, Spania și Olanda să stabilească mai multe contacte cu comunitățile columbiene în creștere în aceste țări și să pună la punct infrastructurile imitând rețelele de distribuire a cocainei din Statele Unite.

Dar după câteva săptămâni, în august 1984, șeful diviziei droguri a poliției din Madrid a primit o serie de rapoarte îngrijorătoare din partea „echipei pentru cocaină”. O anchetă între bandele de columbieni, care păreau să-i înlocuiască pe traficanții locali tradiționali, adusesse dovezi despre un pește mult prea mare pentru ca spaniolii să-l poată ține singuri. Interceptarea unor convorbiri telefonice și alte surse de informații dezvăluiseră că traficanții columbieni foarte importanți trăiau în Spania și conduceau deplasarea unor cantități importante de cocaină, prea mari pentru consumul spaniol. În plus, autoritățile spaniole primiseră o notă anonimă în care se spunea că Jorge Ochoa trăia la Madrid sub un nume fals.

Foarte încurcați, polițiștii spanioli s-au dus, la sfârșitul lui august, la ambasada americană din Madrid, să-l vadă pe Jimmy Kibble, unul din cei doi agenți DEA deghizați. Kibble îi ajutase pe spanioli în multe alte ocazii, de obicei trecând drept un cumpărător din Londra, care, cu toată înfățișarea sa hispanică și puternicul accent new-yorkez, reușea foarte bine. Când Kibble a transmis la Washington știrea că poliția spaniolă l-a localizat pe Ochoa, Departamentul Justiției și biroul procurorului federal din Miami i-au cerut lui Kibble să facă presiuni ca spaniolii „să-l aresteze pe individ de îndată”. Kibble a refuzat. Spaniolii voiau să-l urmărească un timp pe Ochoa, să vadă unde-i poate duce, și Kibble a spus Departamentului Justiției: „Nu vreau să-mi stric relațiile cu ei. Am jucat cinstit. Să le dăm o șansă. Sint polițiști foarte competenți și nu-l vor pierde pe Ochoa.”

Departamentul justiției n-a fost deloc încântat în legătură cu aminarea, și telefonul lui Kibble n-a încetat să sune, dar în câteva săptămâni Ochoa a condus poliția la Gilberto Rodriguez. Ca rezultat, pe Kibble îl sunau acum atât procurorii din New York, cât și cei din California, cerind imediată arestare a lui Rodriguez. Kibble a refuzat din nou. A atras atenția că, dacă ar fi acționat conform primelor ordine, Rodriguez ar fi fost pierdut. Și, din nou s-a dovedit că avea dreptate. În noiembrie, spaniolii au venit la el cu un al treilea nume: Teodoro Castrillón, locotenentul lui Ochoa, care construisese o rețea de distribuire în Europa.

La 15 noiembrie 1984, poliția a dat în cele din urmă ordinul lui Ochoa, Rodriguez și soțiile lor au fost arestați. Cei patru columbieni au fost acuzați în baza legii antiteroriste – acuzații nu prea dure, dar care permiteau rețin-

Jorge Ochoa în timpul arestării la Madrid. Avocații săi îl vor scăpa și de condamnare, și de extrădarea către SUA

nera la secția de poliție Puerta del Sol pentru șapte zile de interogatorii.

Pentru Maria Lia, soția lui Ochoa, a fost o experiență terifiantă, prima sa întâlnire cu „sperietoarele” de americani care, era ea convinsă, îi voiau capul. „Am fost interogată de poliția spaniolă, dar agenții americani se aflau acolo și spuneau poliției spaniole ce să întrebe”, declară ea. Maria Lia a rămas perplexă în legătură cu interogatoriul ei: „Mă tot întrebau despre forțele de guerilă, despre M-19, deși le-am răspuns mereu că habar n-am de astea”.

Maria Lia a fost transferată la închisoarea femeilor de la Yeseria, unde a rămas șase săptămâni, o perioadă atât de înspăimântătoare, că nici n-a vrut să și-o mai amintească. Maria Lia era a doua soție a lui Jorge. O femeie drăguță, de 28 de ani, înaltă și subțire, cu părul lung, negru și ondulat, pielea albă și trăsături delicate, arăta cu mult mai tânără. Înaintea arestării, susține ea, era o fată naivă dintr-un oraș de munte columbian, care nu știa nimic despre viață și încă și mai puțin despre narcotrafic și despre forțele de guerilă. Cu certitudine, experiența pare să o fi dezechilibrat, deoarece, odată eliberată, ea și-a petrecut următorul an sau chiar mai mult stând abătută în luxosul ei apartament din Madrid, prea apatică să mai facă turul magazinelor și galeriilor, prea deprimată să mai discute cu cineva. Refuza să citească pină și ziarele, în cazul în care conțineau ceva despre Jorge: „Ziarele pur și simplu tipăresc lucrurile îngrozitoare pe care le spun americanii despre noi”, zicea ea.

După interogarea lor – din care s-au obținut prea puține – Ochoa și Rodriguez au fost duși la închisoarea din Alcalá-Meco, cea mai dură pușcărie spaniolă, care nu are nici canalizare adecvată, nici încălzire centrală și unde deținuții sint izolați în celulele lor ore întregi. De acolo, cei doi au început un război de propagandă împotriva poliției spaniole și DEA. Aproape în fiecare zi ziarele spaniole publicau articole în care se afirma că celor doi columbieni li se încălcaseră drepturile la secția de poliție, că fuseseră interogați de agenți ai DEA și că li se oferise libertatea dacă îi denunțau pe membrii guvernului născut din Nicaragua drept traficanți de droguri. Toate articolele acestea i-au făcut pe Jimmy Kibble și colegii săi de la DEA să turbaze.

În timp ce Maria Lia vedea cum este viața fără Jorge, adevăratele „sperietori” americane au sosit în oraș. Ro-

ger Yochelson – un bărbat voinic, cu fața ciupită de vârsat, care purta costume cu dungi fine și cizme de cowboy cafenii din piele – era un avocat al Departamentului Justiției pe care Washingtonul îl trimisese la Madrid să obțină extrădarea lui Ochoa și Rodriguez către Statele Unite.

Sarcina lui Yochelson era de a convinge autoritățile spaniole, care la rândul lor trebuiau să convingă tribunalul de validitatea acuzațiilor aduse lui Ochoa și Rodriguez în Statele Unite. Convingerea tribunalului în sens contrar a căzut în seama unei armate de avocați spanioli și columbieni – inclusiv experții în extrădare și în legea criminală și constituțională – adunați de Ochoa cu cheltuieli de câteva milioane dolari.

Dar nu numai banii i-au strâns laolaltă. Dovezile americane împotriva lui Ochoa se bazau aproape în întregime pe declarațiile sub jurământ făcute de Barry Seal. Dar, dacă asemenea dovezi erau mai mult decât suficiente să demonstrezi că exista un caz prima facie – adică tot ceea ce se cere în cazul unei extrădări – era complicat și în cele din urmă compromis de ceea ce a devenit „factorul nicaraguan”.

Enrique Gimbernat Ordeig, un foarte respectat avocat din Madrid, nu se mai ocupase până atunci de cazuri privind droguri; preocuparea sa de căpăți era întocmirea unui nou cod penal spaniol care să cuprindă articole referitoare la avorturi, răpire, pedeapsa cu moartea, legile antiteroriste și problema palestiniană. Dar Gimbernat nu putea rezista să nu-și alăture cazul Ochoa, întrucât era convins că adevărata țintă a guvernului american era Nicaragua. N-a crezut în afirmațiile neverosimile ale lui Seal; dar nu acesta era punctul central. El a susținut că președintele Reagan telefonase premierului spaniol pentru a face presiuni în vederea extrădării lui Ochoa; că ministrul american al justiției, Ed Meese, se întâlnise cu ministrul spaniol al justiției; că alți miniștri spanioli erau și ei supuși unor presiuni din partea omologilor americani. „Iar miniștrii telefonau în schimb judecătorilor pentru a face presiuni asupra lor”, declara Gimbernat. „Faptul ăsta e scandalos. Din punct de vedere al codului criminal e o fărădelege; un atac la adresa independenței justiției”.

„Nu înțeleg asta. De ce sint Statele Unite atât de interesate de acest caz, dacă nu pentru că vor să încrimineze Nicaragua? În Spania, cazul a fost tratat ca o problemă de stat: s-a vorbit de o problemă la nivel înalt politic, de tratate, de retragerea personalului bazelor americane. Eu unul știu că n-am văzut nimic din toate astea”.

În acest timp, avocații lui Jorge Ochoa au făcut în așa fel încât acesta să fie acuzat în Columbia de exact aceleași fărădelegi ca în Statele Unite. Apoi au afirmat în Spania că, din moment ce acuzațiile erau la fel de grave, iar Ochoa era cetățean columbian, trebuie să fie judecat în țara sa și nu în America. Cu un vot de doi la unu, Curtea Supremă a fost de acord.

La acea vreme, Seal, singurul martor împotriva sa, era deja mort. În februarie 1986, la ordinele cartelului, Luis Carlos Quintero Cruz, un bărbat mărunț, cu pielea închisă și trăsături de indian, s-a dus la casa lui Seal din Baton Rouge, statul Louisiana. Acolo, într-un loc de parcare, l-a împușcat pe Seal de mai multe ori, cu o mitralieră.

Astfel, într-o simăbătă din iulie 1986, Maria Lia Ochoa a aflat că, în sfârșit, se poate întoarce acasă.

În acea noapte, Jimmy Kibble de la DEA nu putea să uite ziua din 1984, când el și poliția spaniolă celebrău arestarea lui Ochoa. „Am crezut cu adevărat că guvernul spaniol îl poate livra pe Ochoa, dacă dorește”, a spus el. Dar asta înainte ca Washingtonul să fi introdus „factorul nicaraguan”, care l-a transformat pe Ochoa într-un „deținut politic”, împiedicând pur și simplu extrădarea.

În Statele Unite, Roger Yochelson de la Departamentul Justiției, avea să spună: „Pentru tot ce a făcut organizația sa, pentru disprețul total arătat, pentru nenorocirile produse de droguri, pentru că este direct și indirect răspunzător de asasinat, violuri și tortură, omul acesta ar fi trebuit să-și petreacă restul vieții în închisorile americane. Faptul că el trăiește într-o mare hacienda și nu vede nici una din atrocități, nu contează nici cît o iotă”.

MAGISTRATUL FĂRĂ EXPERIENȚĂ

Columbia în care a revenit Jorge Ochoa își pierduse între timp, aproape întreg entuziasmul pentru înfruntarea cartelului de la Medellín. Mulți politicieni și judecători nu mai vroiau să accepte riscurile. Un american aflat în Bogotá declara: „Cine i-ar putea blama, când singura alternativă e moartea?”

La jumătatea lui august 1986, Jorge Ochoa era gata pentru a înfrunta justiția columbiană. De cînd fusese adus din Spania fusese ținut la Bogotá 30 de zile, apoi transferat la Cartagena, un teritoriu mai prietenesc, pentru a răspunde acuzațiilor că a importat ilegal tauri în Columbia.

Ochoa s-a prezentat în fața unui magistrat tînăr și fără experiență, care l-a găsit vinovat de acuzații și l-a condamnat la doi ani închisoare. Apoi l-a eliberat, pînă la apel, pe o cauțiune de 11 500 dolari, în ciuda faptului

Capătul din SUA al filierei drogurilor: crime și fărădelegi

că Ochoa încă nu fusese judecat pentru acuzațiile cu mult mai grave pentru care fusese extrădat de Spania. Magistratul a spus că Ochoa trebuie să se prezinte la tribunal de două ori pe lună. Ochoa i-a mulțumit și a plecat împreună cu oamenii săi.

Guvernul a lansat „o vinătoare națională” după Ochoa, dar în zadar; la Medellin se glumea că poliția căutase în toate casele, dar nu și în cea în care era Ochoa. Ministrul justiției a cerut o explicație magistratului din Cartagena care a afirmat că nu era la curent cu celelalte acuzații aduse lui Ochoa. Magistratul și-a pierdut slujba, dar este în viață; zvonurile spun că a obținut o avere.

Procurorii federali din Miami au alcătuit o nouă acuzație, la fel de masivă, a celor trei frați Ochoa, Pablo Escobar, Gonzalo Rodriguez Gacha și a altora, pentru tot felul de crime imaginabile. Iar Congresul de la Washington a aprobat o răsplătă de 500 000 dolari – cea mai mare oferită vreodată de guvern – pentru informații care să ducă la arestarea lui Jorge Ochoa. Dar nimeni din Columbia nu s-a prezentat.

Apoi o nouă Curte Supremă a decis, cu un vot, că tratatul de extrădare al Columbiei cu Statele Unite nu era constituțional. Guvernul columbian a încercat să acopere fisurile în legislația produsă de tratat dar, în iunie 1987, Curtea Supremă l-a respins a doua oară. În aceea noapte, la Medellin, Cali și Bogotá au fost petreceri pînă în zori. Pentru traficanții de droguri era vestea cea mai bună pe care o puteau auzi.

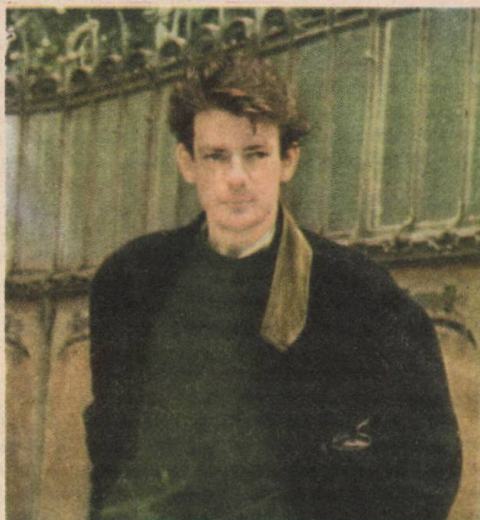
Cînd Ochoa și Rodriguez au fost arestați la Madrid – scrie Fabio Castillo, în Los jinetes de la cocaína – „narcotraficanții au descoperit că singura țară din lume în care puteau trăi liniștiți era Columbia și au început să-și pregătească rămînerea aici. În acest moment s-a pecetluit moartea magistraților Curții Supreme care se opuneau declarării ca neconstituțional a tratatului de extrădare cu SUA; și a puținilor judecători care îndrăzneau să-i aresteze și a ziariștilor care se încumetau să-i denunțe. Hotărîseră să cumpere țara”.

Jorge Luis Ochoa a fost arestat din întîmplare, la 21 noiembrie 1987, de poliția de trafic, în timp ce conducea cu mare viteză (el sau șoferul – nu este sigur) un automobil de lux pe o șosea din vestul țării, fără să aibă asupra sa talonul de înmatriculare. S-a emis de îndată un ordin de arestare, în ideea extrădării către SUA. A fost dus la o închisoare „sigură”, lîngă Bogotá, unde, deocamdată, urma să ispășească o pedeapsă de 20 de luni, dată de un tribunal din Cartagena pentru contrabandă cu tauri aduși din Spania. Dar avocații săi au intrat în alertă, au găsit cheile în legi și au reușit să convingă un judecător că Ochoa efectuase deja cele 20 de luni... în Spania. Judecătorul a emis un ordin de eliberare, iar directorul închisorii s-a grăbit să-i dea curs, cu toate că avea dispoziție expresă din partea ministrului justiției și a directorului general al închisorilor să nu-l elibereze pe Ochoa decît la indicația lor personală. După 27 de zile de detenție, Ochoa ieșea pe poarta închisorii și, cu un avion personal, dispărea din nou...

Mozaic cinematografic

Cunoscuta actriță în ipostază maternă:
Marie Laforet

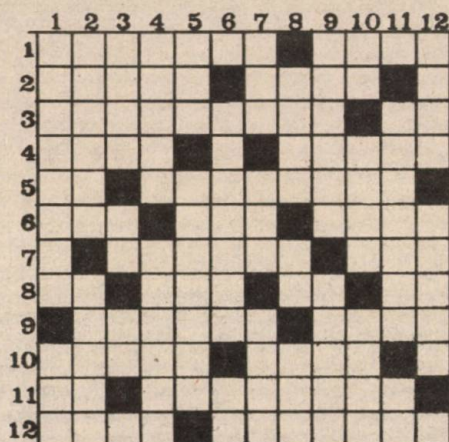
Un chip nou în filmul francez: Jean-Christophe Lebert, căruia critica de specialitate îi prevede o carieră strălucitoare. La cei 30 de ani ai săi, după numeroase filme de succes („Harold și Maud”, „Viața în culori”, „Caterina de Medicis”, „Ochii nopții” etc.), alături de actori consacrați, declară că modelul său rămîne James Dean

Prezentare și versiune românească
de STELIAN ȚURLEA

Joc de dame

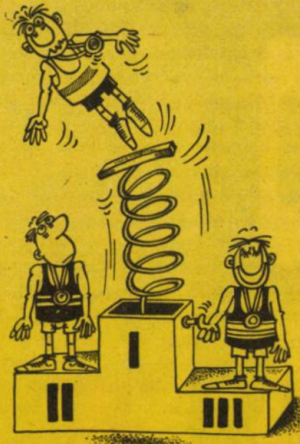
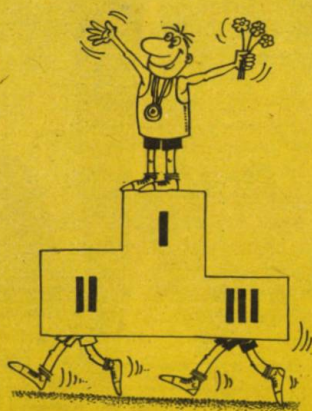
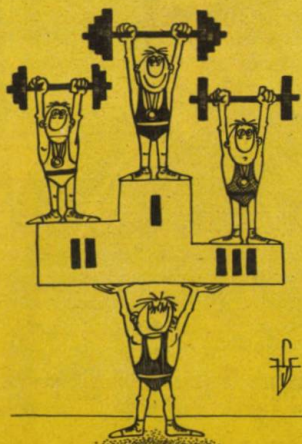
ORIZONTAL: 1) Scriitor umorist de la începutul secolului, autorul cronicii mondene „Serata de la madam Ionescu” — „Primăvara la... a doamenilor Stone”, film în regia lui J. Quintero, cu Vivien Leigh 2) Actriță ce apare, alături de Simone Signoret, în serialul de televiziune „Doamna judecător” (Nathalie) — Suport pentru tun 3) Regizor sovietic care, în colaborare cu Kulidjanov, realizează în 1954 filmul „Doamnele” — Negație 4) Oaie foarte albă — Cunoscută actriță italiancă, care apare, alături de Paul Newman și David Niven, în filmul „Lady L” (Sophia) 5) Elena Năstase — „...doamnei”, film documentar cu care a debutat, în 1945, regizorul italian Dino Rossi 6) Sport de masă cu prezența doamnelor — Lac în Canada — „... damă, valet”, film în regia lui J. Skolimovski, având în distribuție pe Gina Lollobrigida și David Niven 7) Regizor care a transpus pe ecran opera „Madame Butterfly”, având în rolul principal pe Silvia Sidney — Localitate în Sudan 8) Ușor doar la început! — Scriitor român contemporan (n.1924) — Exclamație — Căței 9) Semnatarul filmului „McCabe și doamna Miller”, o încercare de a înlocui mitul vechiului vest cu realitățile lui economice și spirituale (Robert) — Saline 10) Prăpăd (pl.) — Instrument muzical 11) Tudor Popescu — Autorul schiței „Conflictul meu cu doamna care merită toată considerația” (Ion) 12) Ifose de doamnă — Regizor și scenarist francez, unul din creatorii grupării „Obiectif 49”, realizatorul filmului „Doamnele din Bois de Boulogne” (Robert)

VERTICAL: 1) Scriitor român, autorul nuvelei istorice „Doamna Chiajna” — „Bătrâna doamnă” din Arad 2) Damă — „Doamna misterioasă/...”, filmul lui F. Niblo, având ca protagonistă pe Greta Garbo (neart.) 3) Suita doamnei — Horia Georgescu — Lucia Gîrleanu 4) „Doamna neagră din...”, una din pie-

sele lui George Bernard Shaw (sing.) — „Doamna din Shanghai” (pl.) 5) Sînt ascunși de către doamne — „Doamna lui...”, piesă de teatru aparținând lui Nicolae Iorga 6) „Doamna...”, năvălă de Laurențiu Fulga — Albă la mijloc! 7) Uniunea Astronomică Internațională — Acid Ribonucleic — Nor 8) Compozitor austriac, autorul operei de succes „Madame Pompadour” (Leo) — Joc de origine asiatică — Republica Guineea Ecuatorială 9) Celebru regizor francez, autorul transpunerii pe ecran a romanului „Madame Bovary”, în 1934 — Prozator român, autorul portretului satiric „Cucoana Marieta” (Calistrat) 10) Șmecher — Traian nemărginit! — Pictor francez 11) Celebră actriță americană de origine suedeză care apare alături de Charles Boyer în „Casa doamnei Alquist” (Ingrid) — Un ou bătut! 12) Pictor clasic român, semnatarul tabloului „Doamna cu cățelul” — Semnatarul, alături de André Obey, a tragicomediilor „Surizătoarea doamnă Beudet”

Dicționar: BIIE, EAR, AMM, ROIA, CARS

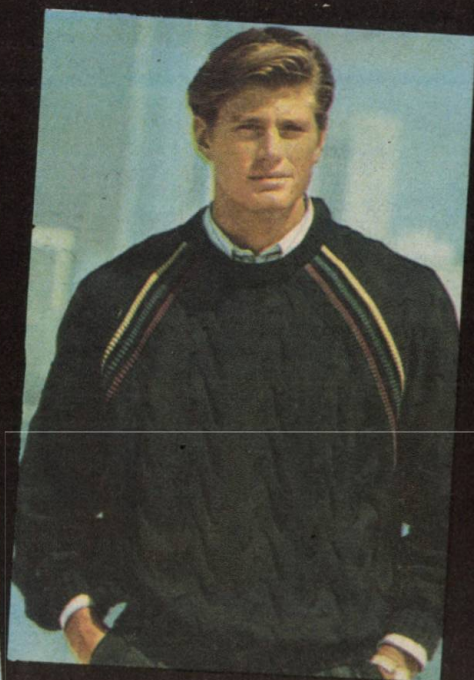
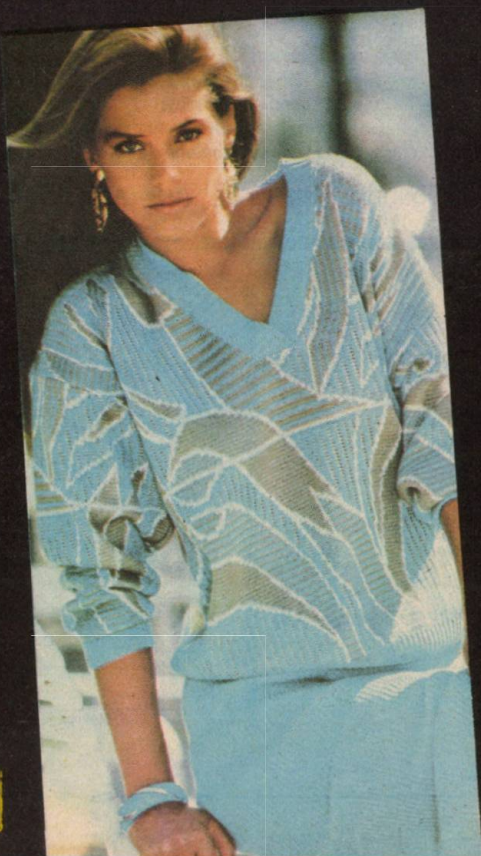
Cea mai frumoasă fată pe care am văzut-o în ultimul timp era blondă și avea părul strins cu acuratețe la ceafă. Purta ceva care s-ar putea numi „rochiță-cămășuță” siclam, colanți turcois cu sclipici, balerini siclam și o poșetă albastru-electric. Toate îi veneau de minune fiindcă fata era înaltă și foarte subțire, avea mersul grațios al unei balerine, dar, ceea ce îi stătea mai presus de toate bine era zimbetul discret cu care îi compătimea din mers pe cei ce așteptau în stația de autobuz, cetățeni pașnici ale căror forme dolofane și mișcări greoaie trădau hotărîrea nestrămutată de a nu merge, în ruptul capului, pe jos, măcar cale de o stație.

Intr-altă zi, am văzut și un băiat care putea servi drept manechin. Avea freza îngrijită (poate prea îngrijită, judecînd după streșina ondulată cu fierul care îi venea perpendicular pe frunte), purta pantaloni largi, bine călcați, cămașă impecabilă, geacă nou-nouță plină de găici, buzunare, fermoare, fante, șireturi, adidași autentici, „trei dungi”, noi și aceștia. Clar, era exponentul stilului „clean” altfel spus „dandy”. Stătea pe unul din scaunele rezervate din autobuz. Era mai mult culcat decît în capul oaselor și asta nu pentru că l-ar fi durut ceva ci fiindcă așa e mai șic, mai nonșalant. Ceea ce nu se asorta însă deloc cu eleganța lui ireproșabilă era femeia gravidă care stătea în picioare chiar lingă scaunul lui.

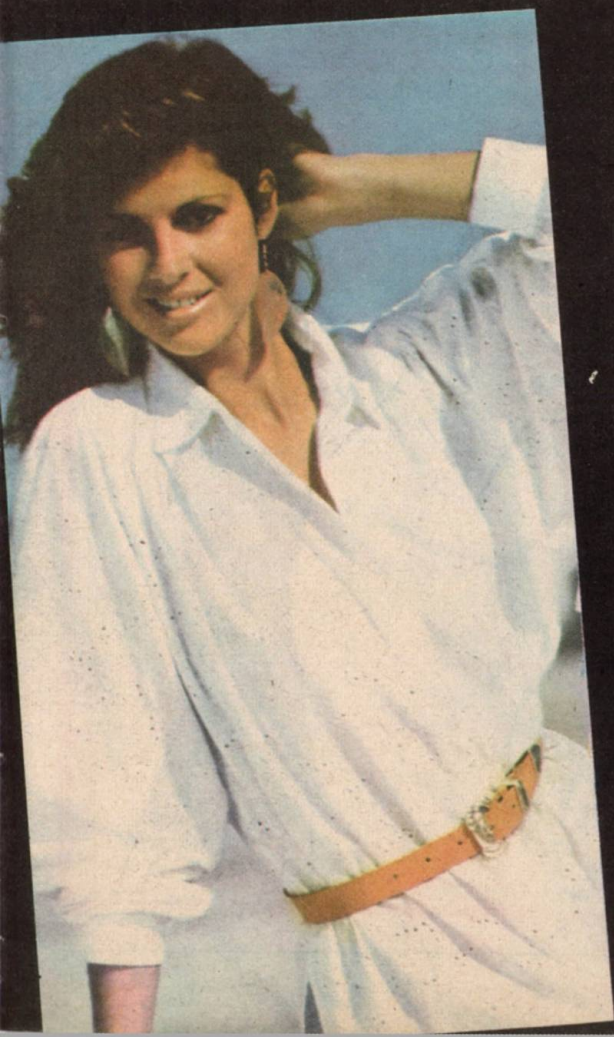
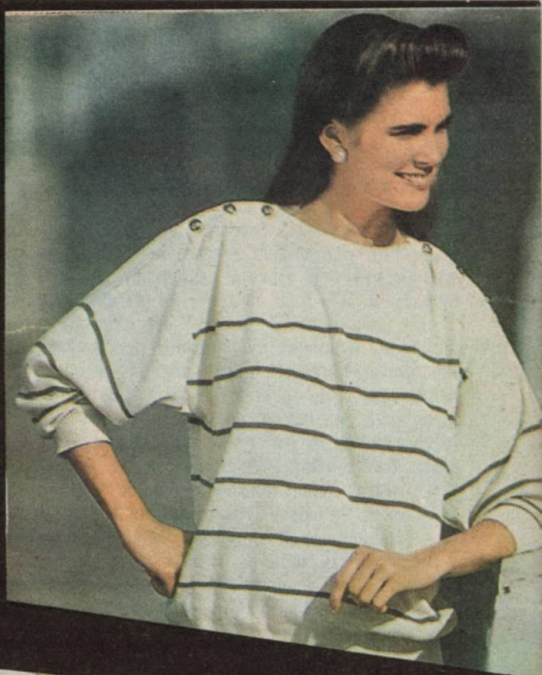
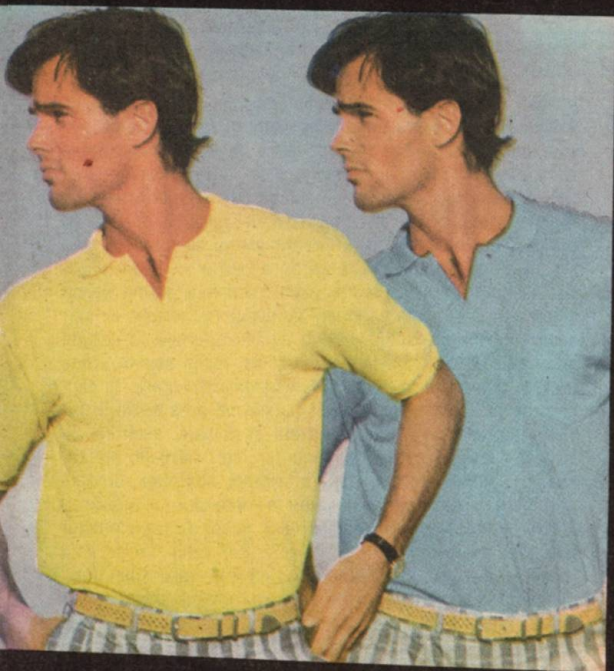
Iată ce spune acum reputatul teoretician, Fernand Braudel în „Structurile cotidianului”: „Moda nu reglementează numai îmbrăcămîntea. Le dictionnaire sentencieux definește cuvîntul: «Felurite chipuri de a se îmbrăca, de a scrie și de a se purta pe care francezii le sucesc și răsucesc într-o mie de maniere deosebite pentru a căpăta mai multă drăgălășenie, mai multe farmece și adesea pentru a deveni mai ridicoli.» Această modă care contaminează totul este un fel de a se orienta al fiecărei civilizații. Ea este felul de gîndire ca și costumul, vorba de duh, ca și gestul de cochetărie, felul de a primi la masă și grija de a sigila o scrisoare. (...) Modă mai înseamnă îngrijirea corpului, a feței, a părului.” Și ce mai înseamnă moda? Cit, cînd și cum trebuie să ne adjudecăm din noutățile ei? Cit de noi sint... noutățile modei?

GABRIELA HUREZEAN

XX 1990

MODA

Cîteva sugestii

Moda rămîne un fenomen social-cultural-educativ nu numai prin pătrunderea esteticului (elementelor artei) în cotidian sau prin aspectul comercial competitiv care stimulează pe unii (mai ales în cazul seriilor industriale) dar și prin modalitatea diferențiată de receptare a noului și de formare a bunului gust. Felul în care se preiau elementele de avangardă ale modei depinde de educația și cultura fiecăruia. De subliniat că tocmai partea „curajoasă” a modei este cea extrem de trecătoare, clasicul fiind acela pe care se „brodează” noi și noi variante. Pentru anul 90 există trei tendințe principale:

- „retro” (corespunzînd anilor 30—40)
- mini — maxi (așa cum am purtat în anii 70)
- stilul național (inspirat din costumele populare)

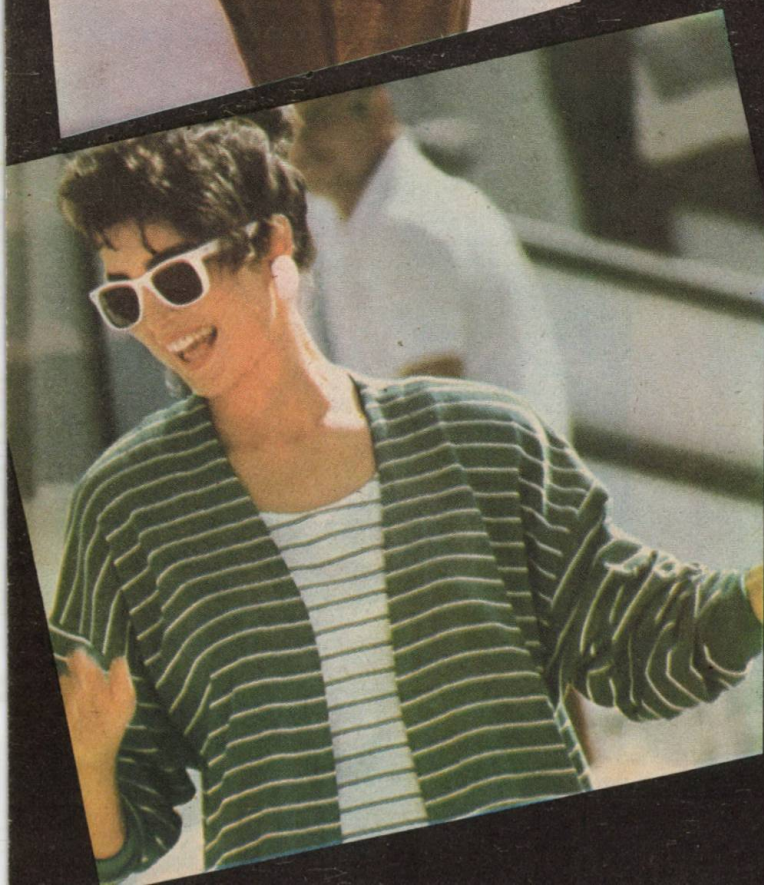
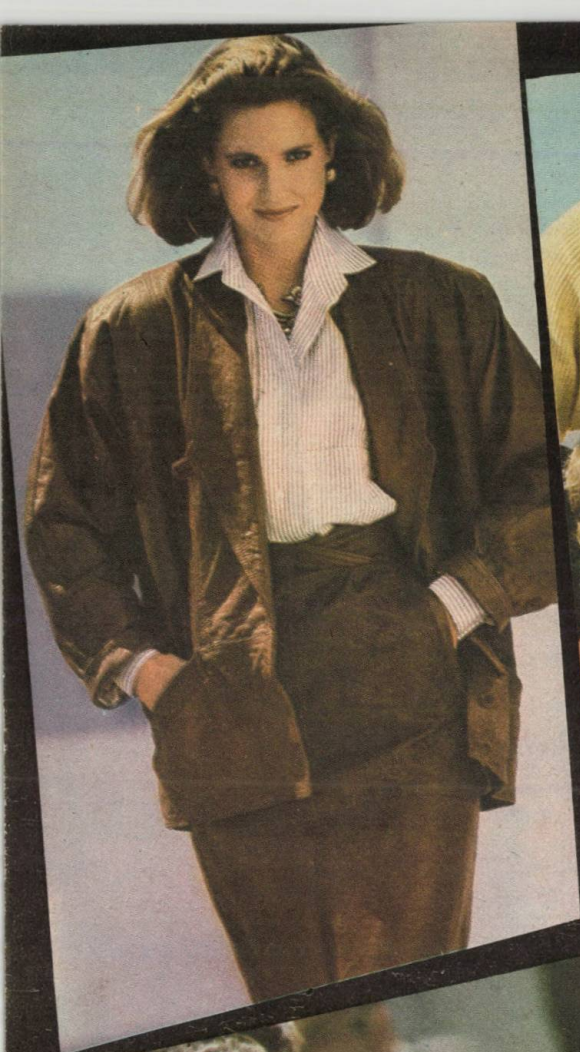
După cum se vede, și în modă revenim mereu la iubirile dinții. Iată acum și cîteva detalii ale vestimentației moderne: gulere foarte mari, unele brodate sau confecționate din dantelă, lungimea tinde spre maxi (dar nu exclude fustele scurte care se vor purta sub pardesie lungi), se vor purta nasturi mulți, unii cu valoare pur ornamentală, butoniere la două rînduri, croiala se va îmbogăți cu fronseuri, plieri, legări, funde, înfășurări, torsiuni, partea de jos a mantourilor sau pardesiurilor va fi amplă, talia coborîtă a rochiilor va da senzația că purtăm două piese.

Culoarea foarte la modă în acest moment este violetul, adesea în combinație cu roșu, ceea ce nu înseamnă că trebuie să ne îmbrăcăm toți în violet și roșu. În vogă sînt și tonurile vegetale și neutre dintre care arăt doar cîteva combinații de mare rafinament: olive — bej nisip — maron, bej — ruginiu, olive — galben pai — maron etc. Cu toate că mijloacele de informare în masă, expozițiile și parăzile de modă ne țin la curent mereu cu ultimele noutăți se simte încă necesitatea de a învăța să fii la modă. Căci se mai întîlnesc la tot pasul pantaloni strîmți pe picioare nu prea drepte, umeri burdușiți cu perne la persoane scunde și plinuțe, pălării de fetru purtate la jachete sport sau, și mai rău, la geaca de fiș, rochii savant croite purtate dimineața la cumpărături în timp ce seara, la concert, se mai vîd blugi prespălați (sau nu prea spălați), tricouri imprimate cu texte, portrete și peisaje, eventual cu scipici, purtate cu cercei lungi și lați, mărgelile pretențioase, sandale cu toc înalt și ciorapi dantelați, dînd în ansamblu o deplorabilă imagine a kitch-ului. E adevărat, lumea modei e spectaculoasă, dar poate fi transformată fără prea mare efort într-o comedie. Prin felul său de a se îmbrăca, fiecare tînar trebuie să dirijeze spre sine privilegiile celor din jur dar într-un sens convenabil. Dacă știi să mulezi moda pe propria ta personalitate (și nu invers!) înseamnă că nu vei fi niciodată demodat.

LIVIA MUNTEANU
artist plastic

A ști să te îmbraci cu lumină

Dacă încercăm să gândim o clipă sculptural, înțelegem mai bine că vestimentația îmbracă și decorează un volum în „complicitate” inseparabilă cu lumina și culoarea. Rolul creatorului este tocmai acesta: să pună culoarea unde trebuie, să așeze țesătura astfel încât să capteze lumina în modul cel mai avantajos. Extinzând termenul, prin creator înțeleg un om care, având la îndemână textile fabricate în serie, reușește să iasă din uniformitate combinând în mod ingenios două sau mai multe bucăți de pânză și aducând această compoziție încă mai aproape de personalitatea lui cu ajutorul unei pete de culoare, al unui accesoriu, al unei danțele vechi decupate din trusoul bunicii. Desigur, nu este un creator amatorul care își cumpără o „sită” și multiplică pe sute de tricouri același „Niagara Falls” cu peisajul aferent, în culori care te ustură la ochi, vinzându-și „producția” la prețuri astronomice. Aici nu mai e vorba de modă, ci de kitsch și de incultură. Sau, iată

un alt fenomen care compromite ideea de bun gust, fundamentală când vorbim de modă: un artist a conceput dintr-o linguriță de argint indoită și frumos prelucrată, o reușită brățară. Imediat, toate bătrânicile care aveau în casă tacșuri de argint au prins a le îndoi, obținând tot felul de orori pe post de bijuterii. Care se cumpără! Și pentru că veni vorba de accesorii, voi insista puțin asupra celor greșeli care se fac. La Fondul Plastic se găsesc multe lucruri frumoase, rafinate. Dar nu-ți pui un cordon lat, din piele groasă, împodobit cu o jumătate de kilogram de metal (drept catarâmă) la o rochie ușoară din mătase sau pânză topită. Nu-ți pui cercei mari, lungi de 10 cm, când ai un gât scurt și gros, numai fiindcă asemenea cercei sînt la modă, nu aduni pe tine toată cutia de bijuterii (fiindcă frumoasă în felul ei) doar fiindcă ții neapărat să se vadă că le ai. Vei semăna cu un brăduț de Anul Nou! Nu-ți pui ciorapi cu flori la fustă mini când nu ai picioare lungi

și impecabil modelate. Mai bine rămii la moda „maxi” (n-a ieșit nici ea din actualitate) sau la veșminte cu falduri largi, misterioase și distinse care vor ascunde micile defecte și îți vor da o notă de originalitate. Poți

purta și un pantalon care nu-ți va știrbi feminitatea atita timp cît îi asortezi o bluză frumoasă, un cordon de efect, pantofi potriviți etc... Armonia este o noțiune care trebuie să te integreze total, începînd cu nuanța părului și pieptănătura și terminînd cu oja care îți acoperă unghiile de la picioare. Iar atunci cînd spun totul, înțeleg și armonia interioară care înseamnă muzică, literatură, estetica mișcării, pictură, filosofie...

ILEANA MUREȘANU
artist plastic

Folclorul, inegalabil izvor de inspirație

Nu mulți sînt aceia care știu că japonezii (experți în marketing!) au trimis la noi în țară o echipă de creatori de modă ca să se inspire din vestimentația dacică. Au avut un succes uriaș pe piața mondială cu căciulile dacice, ca și cu celelalte piese, de altfel. Nu zic că e rău să ne inspirăm și noi din kimonourile lor, din arta cu care își imprimă țesăturile, dar cred că e bine să aruncăm mai înfii o privire asupra a ceea

ce ne este aici, aproape, la îndemînă. Matisse, împrietenindu-se cu Brîncuși, a făcut cunoștință cu splendida ie românească pe care a și pictat-o într-un tablou binecunoscut. De aici, marile case de modă au dus mai departe ideea, lansînd o fulminantă vogă a iilor pe care le-am recunoscut nu o dată în fotografiile reprezentînd vedete de cinema sau personalități feminine cu un cuvînt greu de spus în materie de modă. La fel, răsfoind o faimoasă revistă de peste hotare, nu mică mi-a fost uimirea să descopăr o rochie de seară realmente minunată, reproducînd în detalii abia stilizate costumul popular de Sibiu al cărui rafinament în alb și negru atinge într-adevăr suprema eleganță.

Dar aș putea să înșir un adevărat tezaur de sugestii vestimentare: ia fa-buloasă de Maramureș, spăcelul de Bihor, pieptărașele de Bistrița, bundile țele moldovenești, maramele oltenesti... Toate acestea ne întorc cu gîndul la ac și la ață, la prețul uriaș pe care îl are un obiect pe care ți l-ai făcut singur. Aud un glas care zice că nu e timp destul. Cum să nu fie?

Numai că preferăm să-l petrecem citînd un roman polițist, privind un film prost la video, sînd la interminabilele taclale cu prietenii sau pur și simplu, plictisindu-ne. Ce frumoase erau vechile „clăci” unde mîinile lucrău, în timp ce nu lîncezea nici conversația, ba, mai mult, era rost și de muzică, și de o ulcică de vin, și de

niște scoverzi... Vorbea colegul meu de posibilitatea de a nu avea vopsele pentru înfrumusețarea țesăturilor. Dar se găsesc rețete de culori vegetale în toate almanahurile și cărțile de sfaturi practice, totul e să întindem mîna să culegem cîteva frunze de nuc, să păstrăm cîteva coji de ceapă, să nu aruncăm apa în care am fiert spanacul sau sfecla roșie...

Ing. RUXANDRA NEAGA

Nimic nou sub soare

Deși am depășit abia 20 de ani, nu fac parte dintre adepții modei punk, a celorlalte mode așa-zis „exotice”, în general nu sînt partizanul adoptării fără discernămint a noutăților pe care le dictează cutare creator pus pe șotii și care, sînt convins, rîde bine în interiorul lui la vederea naivității cu care lumea îi urmează capriciile. Sînt adeptul naturaleții, al detaliului care să sublinieze personalitatea fiecăruia. Nu-mi plac bărbații efeminați (în acest moment există un asemenea curent) cum nu-mi plac nici femeile masculinizate și, ceea ce nu-mi place mai presus de toate, este cînd o adolescentă își vopsește fața strident, de parcă s-ar pregăti mereu pentru carnaval. Machiajul intens urîștește, îmbătrînește și vulgarizează mai ales ziua, cînd lumina soarelui dă contraste dintre cele mai ridicole pe un chip astfel „preparat”. Pentru tinerii de vîrstă mea propun ținuta sport iar seară rochiile vaporose și costumele care nu se demodează niciodată. Privind într-o expoziție, cîteva desene de-ale mele, o fată mi-a spus că linia îi place dar imprimeul propus de mine (flori peste

carouri) este imposibil de găsit. Curios că tocmai o fată pune asemenea problemă. Materiale în carouri se găsesc în comerț destule. Avînd o asemenea „bază”, nu-ți rămîne decît să imprimi cu vopsele potrivite (noi am învățat această tehnică la Universitatea cultural-științifică), acolo unde vrei, buchete de flori. Dacă nu te pricepi la imprimerie și n-ai nici vopsea textilă, dar ai în schimb talent și răbdare, poți obține un adevărat obiect de artă brodînd aceste flori. Dacă n-ai tînește ce talent, tot îți mai rămîne o posibilitate: să decupezi din materiale colorate motivul floral preferat și să-l aplici la intersecția liniilor de pe materialul în carouri. Simplu, nu? Iată acum cîteva combinații de culori pentru cei care doresc să-și compună armonii vestimentare: alb-turcois, alb-roșu-cafeniu, verde oliv-cărămiziu, mov-galben-alb. În ceea ce privește sursa de inspirație a croielilor celor mai moderne, aș sugera să răsfoim împreună o istorie a artelor. Vom descoperi cu stupefacție că se purtau colanți încă pe vremea lui Brueghel cel Bătrîn, umeri largi și nănceti bufante în Renaștere, vom găsi în tablourile lui Boticelli splendide modele de rochii din pinzeturi vaporose, ca să nu mai vorbim de bijuteriile faraonilor sau ale frumusețelor elene. După cum se vede, nimic nou sub soare.

VICTOR BUDEANU

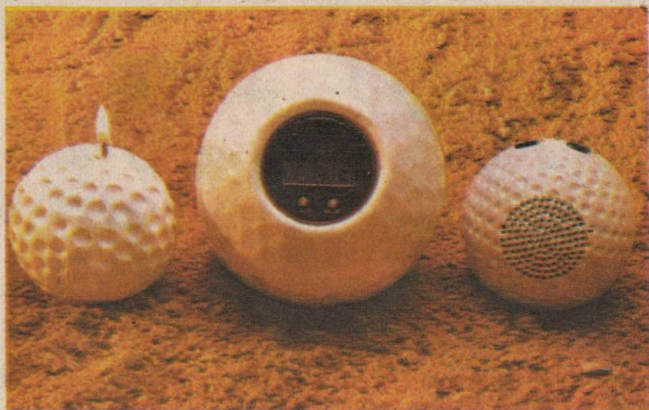

Fapt divers pe mapamond

RÎNDUNICA ȘI PRIMĂVARA

După un film de succes „Winds of War”, realizat în urmă cu cinci ani, în care îl avea ca partener pe cunoscutul actor Robert Mitchum, actrița Victoria Tennant a reapărut, pe ecrane, în filmul „Flowers in the Attic”. Este un film de „serie neagră” care a dezamăgit cronicarii ce nu au scăpat ocazia să precizeze că rolul pe care îl interpretează Tennant, cel al unei văduve ademenite de umbre și coșmaruri nu-i va permite acesteia să aibă nici un cuvânt la decernarea Oscarurilor anuale. Pare, spun tot aceștia, că primul său rol va rămîne o rîndunică solitară și după cum spune proverbul „cu o rîndunică nu se face primăvară”. Cine știe?

RADIO-GOLF

Nu acestea nu sînt noi tipuri de mingii pentru golf, sportul preferat al britanicilor. Ce-i drept, însă piața de desfacere o constituie iubitorii golfului la care s-au gîndit și producătorii industriali. Ei au pus la punct o gamă de jucării și cadouri inspirate de acest obiect banal. Și astfel au lansat pe piață: luminări în formă de mingi de golf, ceas deșteptător, aparat de radio cu tranzistori etc., în aceleași forme sferice.

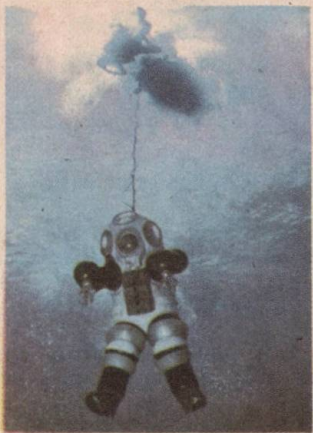
ECONOMIE ȘI SUNETE

Știți cine este „Tomy”? Un robot, o jucărie? Și una și alta ar răspunde creatorii acestei familii originale de roboți de casă. Ea are deocamdată numai doi membrii: „Tomy cel galben”, care este, în realitate, o năstrușnică pușculiță, care înghite cu lăcomie monedele puse în „palma” jucăriei, și „Tomy cel albastru” un robot-radioreceptor care se mișcă, în timpul funcționării, după sunetele pe care le emite.

O FEMEIE EXPLORATOR

„Lumina era ștersă dar cînd ochii mi s-au acomodat, lumea pe care am văzut-o a devenit incredibil de frumoasă. M-au uimit coloniile de corali care să înălțau ca niște spirale. Cînd i-am atins lumina a început să pulseze în cercuri concentrice de la bază spre vîrf”. Această frumoasă descriere face parte din cartea „Exploring the Deep Frontier” ce poartă semnătura Sylviei Earle. Cine este autoarea? Doctor în științe, oceanolog, botanist și biolog marin ea a condus și a participat la peste 40 de expediții marine în perimetrul Oceanului Pacific și al Mării Roșii. A lucrat în adîncuri peste 5000 de ore, aproape 200 de zile, marea fiind elementul ei. În același timp a susținut conferințe în peste 30

de țări și a publicat peste 50 de articole științifice. Oamenii de știință, criticii care au recenzat cartea sa au subliniat existența, alături de datele exacte despre viața necunoscută a oceanului planetar —, a unei vocații scriitoricești, în care autoarea îmbină cu talent descrierea fascinantă a adîncurilor cu o poezie aproape picturală.

MODA ȘI MODELELE

Rifat Ozbek, 35 de ani, este câștigătorul premiului „British Designer of the Year” figurînd azi alături de alți creatori celebri de modă: Katharine Hammett, Jasper Conran, John Galliano etc. Acest premiu s-a decernat în cadrul concursului anual ce se desfășoară în cadrul „Săptămîinii modei londoneze”. Modelele sale, create din mătăsuri negre, materiale lucioase, s-au impus prin linia lor, prin bogăția broderiilor ce le ornamează, sînt inspirate din basmele copilăriei, din portul po-

SALVATORII DE BALENE

Un eveniment care a stat în atenția opiniei publice americane l-a constituit salvarea a trei balene care au fost imobilizate în ghețurile Alaskăi. O armată de oameni de știință, biologi, vînători de balene, care s-au transformat peste noapte în voluntari, au invadat Point Barrov, cel mai nordic punct al SUA, unde au organizat salvarea celor trei balene. Efortul financiar a urcat la un milion de dolari. Cele trei persoane au fost numite: Putu, Siku și Kanik, inspirate din onomastica eschimoșilor. Frenezia salvatoare care a cuprins masele l-a făcut pe biologul Ron Morgan, coordonatorul acestei acțiuni din partea lui „National marine Fisheries” să exclame: „Ceea ce se întîmplă este fără precedent”. Soluția propusă a fost de a se sparge gheața pe o suprafață de cinci mile și de a se crea un culoar de apă spre ocean, celor trei balene. Efortul de salvare al oamenilor a fost sprijinit de o mulțime de elicoptere, diferite veliere, ambarcațiuni sportive, și peste o sută de voluntari. Numai o inimă de piatră ar fi putut rămîne de... gheață, în fața dificilei situații. Pînă la urmă acțiunea s-a încheiat cu succes. Unii au fost însă de părere că banii folosiți cu această ocazie ar fi trebuit investiți cu folos în acțiunea de stopare a exportului ilegal de produse din urină de balenă. Oricum, iubitorii animalelor văd în această acțiune un bun cîștigat în lupta pentru salvarea și protejarea naturii, a mediului ecologic. Dar, se întrebă scepticii, ce rost a avut această acțiune degrabă ce balenele salvate ar putea să nimerească în alte capcane de gheață și să sfîrșească vîinate de urșii polari sau chiar de om?

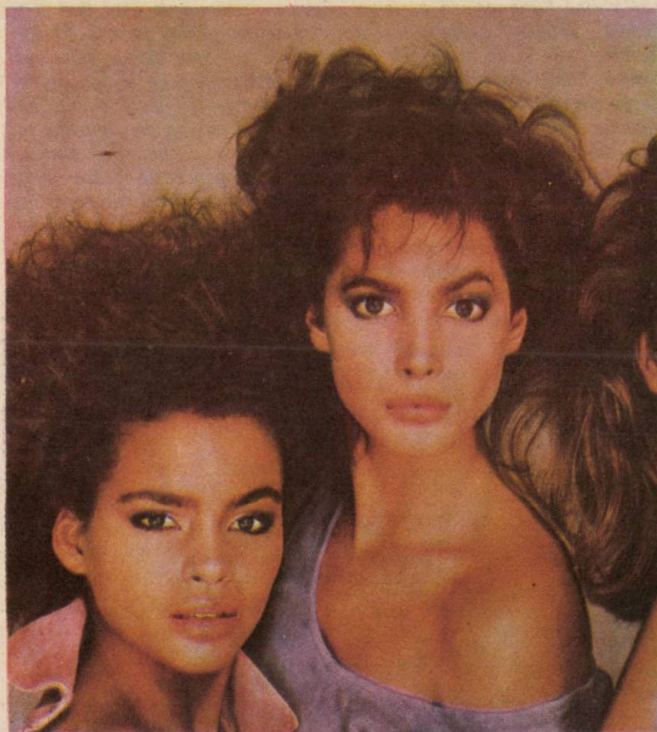

pular turcesc. Ozbek este de origine turcă. Creațiile sale, spun specialiștii, au fost pur și simplu „vîinate” din magazine și cumpărate de cunoscute vedete ca Madonna, Paula Yates, Daryl Hannah și alții, dar și de clienți obișnuiți. Astfel londonezele renunță treptat la blugi și se îmbracă cu

modelele Ozbek, care consideră că „femeile vor să poarte rochii nu costume”, sau mai bine spus femeile vor să fie îmbrăcate nu costumate. Despre acest creator s-a mai scris că ar fi un „vrăjitor din Oz (bek)”. Dincolo de acest joc de cuvinte creațiile sale se bucură de un mare succes.

UN SĂRUT TELEFONIC

Dacă v-ați plictisit de modelul clasic al telefonului nu vă faceți prea mari probleme. Designerii englezi s-au gândit deja la noi și ingenioase forme de aparate de telefon. Culoari variate, atrăgătoare. Printre cele mai apreciate modele s-au numărat un telefon-pian a cărui claviatură sînt chiar numerele de apel și acest aparat „sentimental” ce reproduce buzele, evident rujate, ale unei femei. După cum se poate vedea în această fotografie.

A PRIVI LUMEA ÎN OCHI

„A fotografia înseamnă a privi lumea drept în ochi” este convingerea unuia dintre cei mai mari artiști fotografi ai lumii, Richard Avedon. În ultimii treizeci de ani, lumea modei și a modelelor a fost dominată autoritar de acest strălucit fotograf.

Iată că, de curînd, el avut o idee originală care îi reconfirmă valoarea. El a strîns din mai multe colțuri ale lumii mai multe manechine cu ajutorul cărora a încercat și a reușit să creeze o galerie fotografică cu portrete care aspiră la perfecțiune. „Dacă o fotografie este secretul unui secret” spune el, „fotografia caută să creeze un mit adevărat al frumuseții mai degrabă decît un mit al realității”. Ceea ce frapază la chipurile tinerelor fotografiate de el este că deși ele vin din mai multe zone ale lumii, par a fi aproape identice la ochi și mai ales la gură. Secretul acestor asemănări șocante îl constituie folosirea unor noi produse din gama de cosmetice lansate de firma „Revlon”. Pînă la urmă arta e artă, dar și o formă rentabilă de publicitate.

MARIAN CONSTANTINESCU

AXIOMA HAZARDULUI

Întotdeauna norocul îți bate la ușă în cel mai puțin norocos moment...

PRINCIPIUL IDENTITĂȚII

Toate lucrurile care nu sînt egale cu nimic altceva sînt egale între ele!...

O LEGE FĂRĂ NUME

Poți găsi oricînd ceea ce nu cauți...

POSTULATUL INVERSEI PROPORȚIONALITĂȚII

Urgența variază invers proporțional cu importanța!

DOUĂ PRINCIPII DE BAZĂ ALE SALARIAȚILOR

a) Nu fii niciodată primul... b) Nu fii niciodată ultimul!

O REGULĂ INTERMEDIARĂ

Nimic nu poate fi reparat dacă nu este spart sau stricat...

ALTĂ LEGE MATEMATICĂ

O bună soluție poate fi aplicată cu succes aproape oricărei probleme...!

AXIOMA COPIILOR

O jucărie care nu se poate sparge este totuși folosită la spargerea altor jucării.

UN PRINCIPIU FĂRĂ NUME

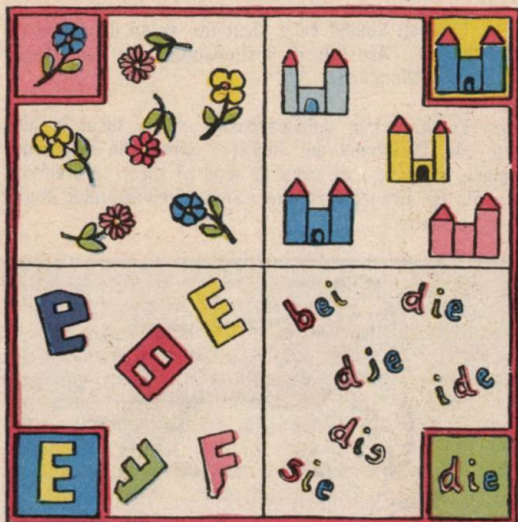
Cît de lung este un minut depinde de care parte a ușii de la baie te afli!

EXPLICAȚIE

Dacă faci odată un lucru bun, cineva îți va cere — cine știe cînd — să-l faci din nou...!

Ce trebuie să știe copilul dumneavoastră?

Acest joc și test în același timp a fost elaborat de psihologul vest-german Ulrich Diel pentru copiii care se pregătesc pentru primul lor an de școală. El conține probleme mai ușoare și mai grele neevaluate cu note, dar care vă spun dumneavoastră, părinților, în funcție de siguranța cu care le rezolvă copilul, cât de bine se descurcă în diferitele domenii. În același timp, fiecare test este urmat de exerciții care ajută, prin modalitatea lor preferată — jocul, la stimularea capacităților necesare la școală.

TESTUL 1 — RECUNOAȘTEREA IDENTITĂȚII

Întrebare: În imaginile din colțuri sunt reprezentate o floare, o construcție, o literă și un cuvânt. Desenele din careul mare corespundător le seamănă foarte mult. Dar de fiecare dată unul singur arată exact la fel — care?

Scopul acestei întrebări: Testul solicită exactitatea în observație. Copilul trebuie să rețină rapid forma pentru a o putea compara cu celelalte. În timpul comparării, el trebuie să-și amintească cu care altă floare, construcție, literă sau cuvânt a comparat-o deja. **Nu este îngăduit să vă declarați mulțumit cu o soluție care prezintă numai o formă asemănătoare.** Din contră, în încheiere se va verifica încă o dată: sînt cele două reprezentări într-adevăr identice?

Exerciții

— Cînd vă plimbați, rupeți o floare și rugați copilul să mai caute una la fel.

— Priviți cu atenție împreună cu copilul o mașină de o anumită marcă — cine descoperă primul o altă mașină de aceeași marcă?

— Dați copilului să sorteze monede — cite cinci de aceeași valoare (25 bani, 1 leu, 3 lei, 5 lei.).

— Amestecați cite 10 boabe de mazăre, fasole, stafide, orez și piper și rugați copilul să le sorteze cit poate de repede. (Exercițiul este ușor; are totuși valoare prin rapiditatea sortării).

— Înainte de a merge cu copilul la Grădina Zoologică, căutați cit mai multe imagini (chiar cărți de joc) cu animale și luați-le la dumneavoastră. Care animale le recunoaște copilul? Care nu se află la GRĂDINA ZOOLOGICĂ?

TESTUL 2 — CUNOAȘTEREA NUMERELOR

Spuneți-i copilului: Desenează, te rog, un cerc în jurul celei de-a șaptea bile. După patru covrigi, trage o linie dreaptă. Dan, Mihai și Radu primesc un număr egal de luminări. Cum pot fi împărțite egal (prin numărare)?

Scopul întrebărilor: Copilul nu poate rezolva acest test decît dacă înțelege bine întrebarea. **Trebuie să știe să numere pînă la 10.** La a treia întrebare este necesar un timp de gîndire. Cîte luminări rămîn, dacă fiecare copil primește cite una, două etc.?

Exerciții

— Lăsați copilul să vă ajute la treburile casei. Scoațeți din dulap „o” farfurie, apoi „a doua”, „a treia” etc. (spunînd numerele cu voce tare). Pregătiți „trei” ouă pentru prăjitură, apoi adăugați „cinci” linguri de lapte etc. În tre timp, întrebați-l dacă știe cîte lucruri sînt în total.

— La multe jocuri de societate se folosesc numere și expresii cum ar fi: „Primul începe...” etc. Folosiți și aceste ocazii pentru a-l deprinde pe copil cu numerele.

— Faceți ordine împreună în camera lui și puneți lucrurile de același fel laolaltă: 7 mașinuțe, 4 păpuși, 12 jocuri.

— Căutați cu copilul cifra în locuință și în împrejurimi, începînd cu cifrele ceasului și terminînd cu numerele caselor. Spuneți-i eventual numerele, dar nu depășiți numărul 12. În cazul celor mai mari, pur și simplu le des-părțiți — de exemplu 6 și 5 (pentru 65).

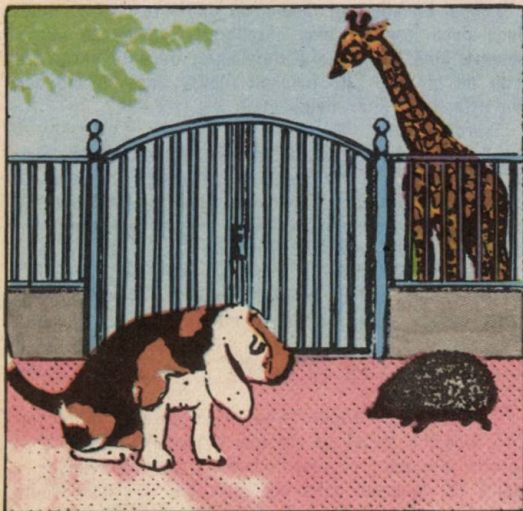
TESTUL 3 — REȚINEREA UNEI POVEȘTI

Spuneți-i copilului: Îți citesc o poveste, iar tu trebuie să reții totul foarte bine pentru că mai târziu te verific.

Excursia animalelor

Un ciine, o pisică și un arici se hotărăsc să facă o excursie la Grădina Zoologică. Ei roagă o fetiță să le dea ceva de mâncare să aibă la ei și să le arate drumul. Fetița le pune într-o pungă un cîrnat lung pentru ciine, o bucată de carne pentru pisică și un melc gras pentru arici. Chiar în drum spre Grădina Zoologică, animalele li se face grozav de foame. Scot mîncarea din pungă și se înfruptă pe săturate. Așa încît cînd ajung la Grădina Zoologică, porțile sînt deja închise. Astfel luă sfîrșit excursia, fără ca ele să fi văzut animalele, dar visînd-o cu toate acestea mult timp după aceea.

Care imagine prezintă ceea ce se spune în poveste și care sînt false (false sînt trei)?

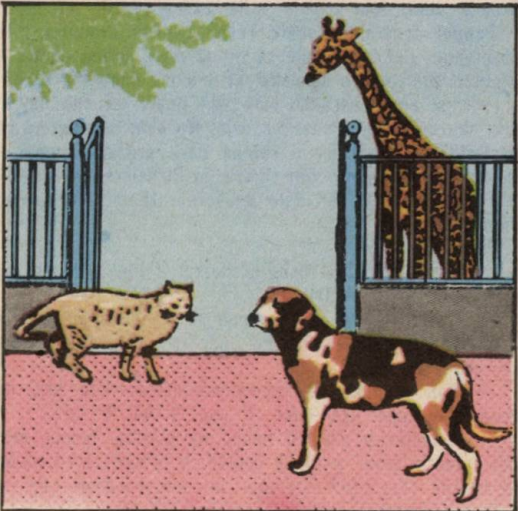
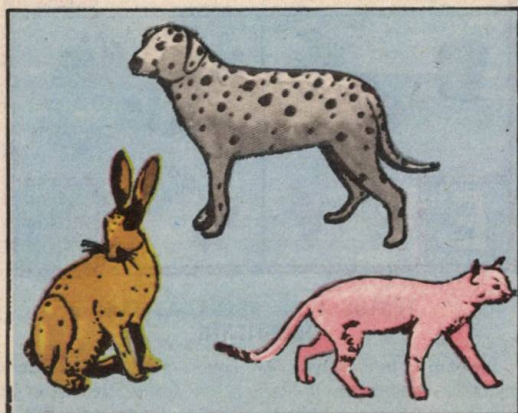
Exerciții

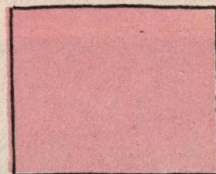
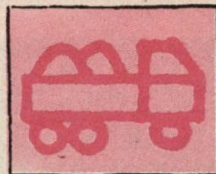
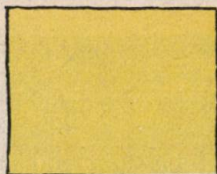
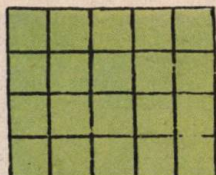
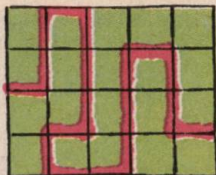
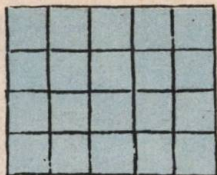
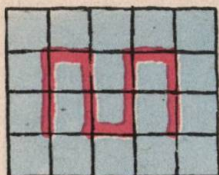
— Din cînd în cînd citiți copilului povești și puneți-l să redea ideile principale sau, de preferință, întreaga poveste. Începeți cu povești simple.

— Arătați copilului poze și puneți-l să conceapă o poveste folosind cît mai multe lucruri reprezentate în imagine. El învață astfel să fie atent la detalii.

— Întrebați copilul ce a făcut ieri și azi dimineață (la grădiniță etc.) Acest lucru îl stimulează să-și amintească lucruri și întîmplări.

— Vorbiți-i chiar dumneavoastră ce ați făcut în ultimele zile, în ultimul an, aduceți-i aminte de experiențe comune, povestiți-i ce aveți de gînd să faceți în următoarele zile (și atrageți-i atenția asupra evenimentelor atunori cînd se petrec)

TESTUL 4 — DESENAREA FIGURILOR DUPĂ MODEL

Spuneți-i copilului: Desenează, te rog, cât poți de exact fiecare figură în pătratul de alături.

Scopul acestui test: Această temă solicită o privire atentă, evaluarea exactă a liniilor lungi și scurte, recunoașterea proporțiilor și conducerea stăpinită a minii și degetelor în timpul desenării în spațiul liber. Greșelile care survin în timpul copierii îngreunează continuarea testului — deoarece copilul nu este obișnuit să corecteze. Mai târziu, când învață să scrie, va trebui să mai rezolve astfel de exerciții.

Exerciții

— Dați copilului să coloreze cu creioane colorate sau carioca figuri imprimate sau conturate în negru, rămânând la latitudinea lui modul în care le înfrumusețează.

— Pe un panou mare desenați cu o carioca groasă sau cărbune literele legate în scris cursiv „lel” (mai târziu

și alte forme). Mărimea „l”-ului trebuie să fie de min. 20 cm. Copilul va desena după dumneavoastră aceste linii pe cât se poate fără ezitări. (Cu timpul forma lui va fi din ce în ce mai asemănătoare — nu vă exprimați critici!)

— Desenați o figură mai mare (de exemplu un elefant) astfel încât în cadrul primului contur să adăugați un altul. (Distanța dintre linii va fi la început de cca. 6 mm, mai târziu de 5 și 4 mm). Copilul va trebui să intercaleze între cele două contururi propria lui linie, fără să le intersecteze pe celelalte. Exercițiul este greu, de aceea nu fiți zgârciți cu laudele.

— Desenați o figură și rugați copilul să deseneze alături o alta cât se poate de asemănătoare. Figura poate fi în continuare și colorată.

— În general, lăsați copilul să coloreze mult, să decupeze hirtie după niște forme etc., aceste exerciții dezvoltându-i îndemnarea.

Traducere și adaptare: LIGIA TODAN

● — Băiete, să fie clar! Alege: cartea sau mingea.

— Mingea, tată, că-i mai ușoară.

● Între îndrăgostiți — poveștește mama fiicei — se spun multe minciuni.

— De exemplu?

— Eu îi spuneam tatălui tău că știu să gătesc minunat iar el îmi răspundea că și dacă n-ar fi fost așa lui tot nu i-ar fi păsat.

● Un mecanic își termină uceniția. Maistrul îi ține o cuvântare:

— Dragă, de azi nu îți mai spun

tu. De asemenea, nu mai trebuie să măturî atelierul fiindcă acest lucru o să-l faci dumneata...

● O fetiță se oferă să-l ajute pe episcopul de Lincoln să se ridice de pe banca pe care se așezase în parc.

— E foarte frumos din partea ta, dragă, dar crezi că ai destulă forță? o întreabă episcopul.

— Cum să nu, îi răspunde copila, doar l-am ajutat pe tatăcu de atâtea ori când era mult mai beat decît dumneavoastră, se laudă fetița.

● — Vrei să joci fotbal în echipa noastră?

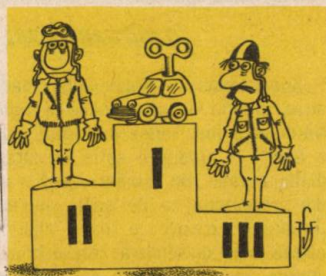
— Da, dar habar n-am de fotbal.

— Bine, vei fi arbitru!

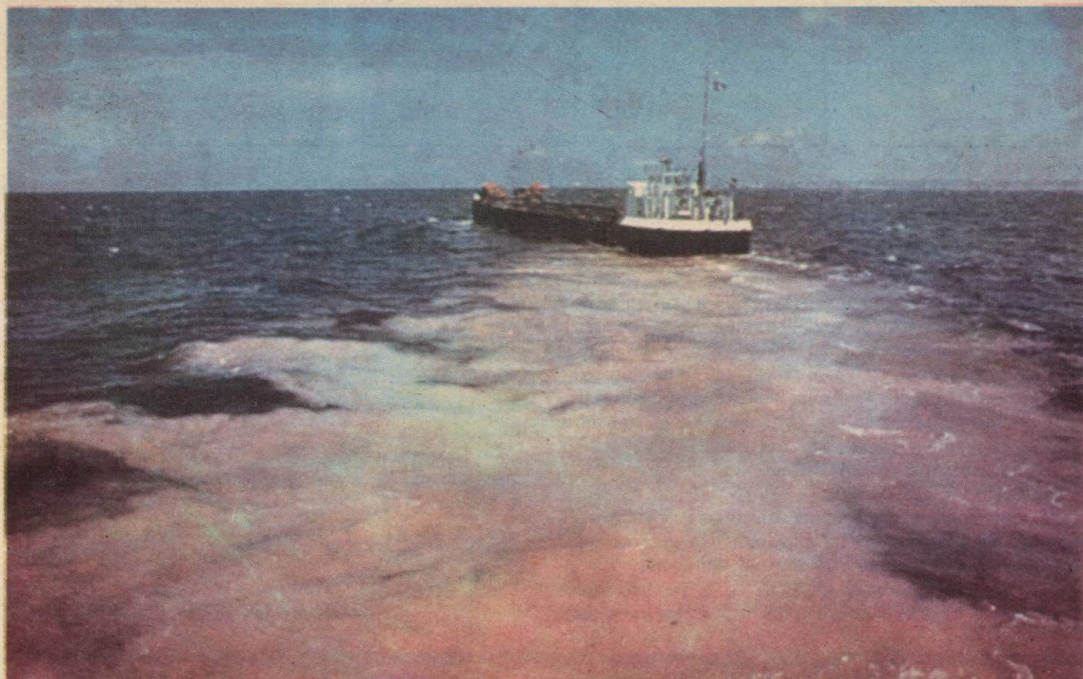
● Vrînd să petreacă concediul la munte, Aurica insistă pe lîngă soț:

— Medicul mi-a recomandat să schimb aerul.

— Ai mare noroc!, o asigură el. Tocmai a început să bată vîntul.

Semnale de alarmă pe mările planetei

O VIITOARE MARE ROȘIE

Specialiștii în problemele mediului înconjurător au atras atenția opiniei publice mondiale că echilibrul Mării Nordului a fost serios perturbat. Poluarea tot mai intensă a apelor a produs o serie de stricăciuni ireversibile mediului acvatic. Un fermier danez a anunțat că toți somonii din crescătoria sa de pești s-au sufocat din cauza unei „infloriri” excesive a unei alge microscopice. Vina o poartă alga unicelulară chrysochromulina polyleptis. Reziduurile aduse de riurile care se varsă în Marea Nordului au stimulat înmulțirea acestei alge în așa măsură încât, la adâncimea de 9—30,5 metri s-a format un strat lat de 9,6 kilometri. Puritate de curenți de-a lungul coastelor suedeze și norvegiene, aceste alge au cauzat moartea a milioane de pești. Această veritabilă centură de alge a produs anul trecut pagube în valoare de 120 milioane lire sterline industriei peștelui din Norvegia.

În cursul anului trecut, două treimi din focile Mării Nordului au căzut victime virusului Morbilli. Oamenii de știință consideră că focile au fost o pradă ușoară pentru acest virus deoarece sistemul lor imunitar a fost afectat de poluarea apelor Mării Nordului. Oceanologul olandez Albert Osterhaus este de părere că acest virus ar putea să fie de proveniență siberiană. El se bazează pe faptul că un deces în masă similar al focilor se mai semnalase

în lacul Baikal cu șase luni înaintea celui din Marea Nordului. Cercetătorul olandez deține deja dovezi în acest sens. El a injectat unor cîini țesut prelevat din splina și ficatul unor foci siberiene afectate de acest virus. Reacțiile au fost identice cu cele ale cîinilor pe care se experimentase virusul din Marea Nordului. Ipoteza urmează a fi verificată prin studii optoelectronice. Potrivit cercetătorilor, virusul ar fi fost adus pe țărmul Mării Nordului de lupi sau păsări migratoare. S-a constatat că focile care mănincă pești contaminați cu P.C.B. (un pesticid puternic) devin infertile. Totodată, acest pesticid afectează sistemul imunitar al mamiferelor.

Pe insulele Shetland s-a redus în mod alarmant numărul păsărilor acvatice, care, în mod obișnuit, cuibăresc în număr mare acolo. Între păsările deosebit de afectate se numără rîndunicile de mare arctice și cufundarii cu gît roșu. O cauză a acestei situații alarmante o reprezintă pescuirea în cantități prea mari a țiparului de nisip, principală lor hrană. Dar păsările care viețuiesc pe țărmurile Mării Nordului, al căror număr se ridică după unele estimări la peste zece milioane, au cel mai mult de suferit de pe urma scurgerilor de petrol. Anual în această mare se varsă circa 400 000 tone de petrol. În 1980, în urma unei scurgeri de petrol în strîmtoarea Skagerrak, care desparte Peninsula Scandinavă de Peninsula Iutlandă, au murit peste 50 000 de păsări. În 1983 numărul păsărilor

care au murit în urma unor asemenea scurgeri în Marea Nordului s-a ridicat pînă la un milion.

Omul de știință britanic, Paul Johnson, este de părere că problemele cu care se confruntă Marea Nordului se datoresc atitudinii prea neglijente a omului față de ecologia fragilă a acestei mări. Rinul, precum și celelalte riuri care se varsă în această mare, aduc anual în apele ei peste 70 milioane tone de felurite reziduuri. Acestea conțin cel puțin 50 000 de substanțe chimice. Prin contaminarea peștilor cu aceste substanțe au de suferit și oamenii, știut fiind faptul că în această parte a lumii peștele este deosebit de mult folosit în alimentație. Un pericol mare pentru sănătatea viețuitoarelor mării îl reprezintă metalele grele. Se apreciază că anual se varsă în apele acestei mări între 40 000 și 50 000 tone de metale grele ca mercurul, cadmiul, cuprul, plumbul, zincul, cromul, nichelul, vanadiul. Ele sînt rezultate ale activității moderne a omului. Înghițite în cantități mari, metalele grele devin otrăvitoare. Nu sînt biodegradabile și tind să se acumuleze în organismele vii, în special în crustacee. Un alt pericol mare pentru echilibrul Mării Nordului îl reprezintă pesticidele ca D.D.T. și P.C.B. Anual se varsă 0,1 tone de D.D.T. în Marea Nordului, cantitate semnificativă dacă se are în vedere toxicitatea acută a acestuia. Nivelul alarmant de metale grele și pesticide a fost bine stabilit prin studierea păsărilor consumatoare de pește. În mare mai sînt aduse 1,5 milioane tone de azot și 100 000 tone de fosfor, care favorizează extinderea anormală a algelor. Ele își dublează masa în decurs de 20 de ore și folosesc atît de mult oxigen cînd se înmulțesc încît peștii și alte forme de viață marină se sufocă.

O altă amenințare serioasă o reprezintă contaminarea cu cesiu și plutoniu 239. Acesta din urmă este de 20 000 de ori mai toxic decît cianura și are o perioadă de înjumătățire de 24 000 de ani. O milionime dintr-un gram inhalată din spuma de mare este suficientă pentru a produce cancer. Aceste elemente provin din reziduurile radioactive ale instalațiilor nucleare britanice. Marea Nordului este singura mare din lume în care este permisă incinerarea reziduurilor periculoase. Anual se ard circa 100 000 tone de astfle de reziduuri.

Ecologii din țările limitrofe Mării Nordului au cerut să se oprească cît mai repede deversările de reziduuri toxice și să se pună capăt incinerării lor în mare. Dacă nu se vor lua măsuri severe, avertizează ei, viața în Marea Nordului ar urma să fie distrusă în 25 de ani.

SE ÎNNEGREȘTE OGLINDA ALBASTRĂ A MEDITERANEI!

Cronicile spun că, pe vremea imperiului roman, Mediterana își întindea apele asemenea unei oglinde pure. Dar astăzi șuvoaie negre infestază pretutindeni oglinda odihnitore, albastră. Această mare nu se poluează numai prin factorii nocivi creați de traficul propriu-zis. Ea reprezintă, în proporție de 85 la sută, „coșul de gunoi” în care se varsă fluviile poluate și poluante ce străbat marile zone industriale ale Europei occidentale. Rhonul, de exemplu, aduce 95 la sută din factorii poluanți din regiunile industrializate din Franța. Global, Mediterana primește în apele sale 37 miliarde metri cubi de reziduuri urbane. Anual! După cum relevă experții, țărmurile spaniole, franceze și italiene „beneficiază” de aproximativ 60 la sută din poluarea provenită de pe uscat. Circa 400 milioane tone de

petrol sînt transportate în fiecare an de-a lungul Mediteranei. Au loc accidente inevitabile. Importante cantități de țitei se scurg în mare în urma dezastrelor unor din tancurile petroliere. Conform unor estimări, circa 800 000 de tone de petrol se scurg în fiecare an în Mediterana. Anual se cversează în această mare circa 120 000 tone minerale, 12 000 tone fenol, 60 000 tone de mercur, 2400 tone crom, 21 000 tone zinc și 320 000 tone fosfor, care nu pot să ducă decît la o „moarte ecologică”. Legătura cu Atlanticul prin strîmtoarea Gibraltar poate asigura o regenerare a apelor mediteraneie doar într-un interval de 80 de ani. Șuvoiul de ape din Mediterana ia în Atlantic forma unor lentile de mari proporții și rămîn în derivă, la adîncimi de sute de metri, chiar ani întregi. „Dizolvarea” lor se face deci într-un ritm destul de lent. Aceste reziduuri duc la infestarea planctonului, care reprezintă hrana unei bune părți din pești. Prin consumarea peștilor oamenii sînt, la rîndul lor, afectați de substanțele toxice deversate în mod nesăbuit în Mediterana. Lîngă portul Cadiz apa conține o mare cantitate de cupru. Între Sète și Genova există concentrații mari de cupru, zinc și cadmiu. Peștii din Mediterana au o cantitate de trei ori mai mare de mercur decît cei pescuiți în Oceanul Atlantic. D.D.T.-ul are efecte dezastruoase asupra comunităților de păsări, acestea făcînd ouă cu coajă foarte subțire. Scurgerile mari de petrolucid nu numai păsările ci și peștii, moluștele și crustaceele. Golful deosebit de poluat al Marsiliei este practic lipsit de viață marină.

La Ustica și în zona Miramare, situate în vecinătatea Tristului, au fost amenajate primele „parcuri submarine” italiene. Rostul acestor acvarii naturale de mari proporții rezidă, potrivit revistei „L'Espresso”, în „conservarea unui mediu care altminteri, din cauza navigației ambarcațiunilor, a pescuitului neîngrădit și a poluării ar fi sortit dezecilibrării ecologice”. Nu a fost trecut cu vederea nici aspectul repopulării faunei și al practicării acvaculturii. În perimetrul parcului submarin de la Ustica, mai precis în zona A, cu o suprafață de 60 hectare, au fost interzise navigația cu motor, accesul persoanelor neautorizate, pescuitul și chiar fotografiatul. Zona respectivă este bine cunoscută întrucît adăpostește cele mai caracteristice variații de plante și specii de animale submarine din bazinul Mediteranei. Cele aproape 100 de specii de crustacee decapozi, de pildă, sînt considerați o adevărată raritate naturală. Inițiativa luată de Ustica și în zona Miramare este realistă și binevenită. Ecologii consideră că ea trebuie promovată în continuare. Mai ales în zona nordică a Adriaticii, care este o Mediterană în interiorul Mediteranei.

nei. În Malta a fost creat un centru regional de combatere a poluării cu petrol. Acest centru creat prin efortul comun al țărilor din jurul Mediteranei dispune de echipamente sofisticate și de experți cu multă experiență. Scopul său este să observe rapid poluarea produsă în urma dezastrului suferit de unele tancuri petroliere și de a lua măsuri rapide pentru a limita stricăciunile produse de aceste scurgeri.

Mediterana este bolnavă, după cum susțin specialiștii (în unele zone otrăvirea mării a atins limite de-a dreptul alarmante), dar ea ar putea să nu se transforme într-o mare moartă, așa cum se anticipase prin anii '60, dacă se va acționa cu hotărâre în direcția combaterii și prevenirii poluării.

SALVAȚI „RIVIERA NORDULUI”

Din o veritabilă „Rivieră a Nordului”, Marea Baltică a ajuns una din cele mai contaminate mări ale lumii. De-a lungul perimetrului ei de 8 000 kilometri trăiesc circa 140 milioane de oameni, se înalță orașe mari, se realizează 10 la sută din producția industrială mondială. Navi-gația pe această mare crește, porturile se dezvoltă continuu. Din 1960, transferul de mărfuri a crescut, de pildă, în portul vest-german Lubeck de la trei milioane la aproximativ șase milioane tone pe an. Într-un deceniu, Finlanda și-a mărit tonajul flotei sale comerciale cu 7 la sută. Aproape 70 000 de nave comerciale, incluzând peste 11 000 de tancuri petroliere, trec anual prin canalul Kiel care leagă Marea Baltică de Marea Nordului. Aproape 10 000 de nave de pescuit străbat Baltica zi și noapte.

Timpe de decenii, oamenii de știință au observat schimbările din mediul înconjurător al Mării Baltice. Conform estimării ecologilor, circa 10 la sută din fundul acestei mări este lipsit de viață. Aici s-au creat veritabile „deșerte” lipsite de oxigen, în schimb bogate în sare, fosfor și hidrogen sulfuros. Dacă acest proces va continua, formele de viață vor dispărea din zonele adânci ale mării, iar poluarea va afecta noi straturi de apă din ce în ce mai

aproprate de suprafață. De altfel, e cunoscut faptul că Baltica are un echilibru ecologic fragil. În mod curios această mare cuprinde mai multe „lacuri” separate, cu propriile lor forme de viață, care sînt legate de marea deschisă prin treceri înguste. Salinitatea diferă de la un „lac” la altul și crește, de asemenea, pe verticală, dinspre fund spre suprafață. Apa de la suprafață, mai ușoară, închide ca un capac apa mai grea din adîncuri, bogată în sare. În consecință, apa din adîncuri nu are contact cu atmosfera și nu-și poate regenera oxigenul. Unele fenomene naturale aduc uneori apa săracă în oxigen din adîncuri la suprafață. Această apă conține însă cantități excesive de hidrogen sulfuros și compuși ai azotului și fosforului care favorizează înmulțirea excesivă a algelor, ce la rîndul lor sărăcesc apa de oxigen.

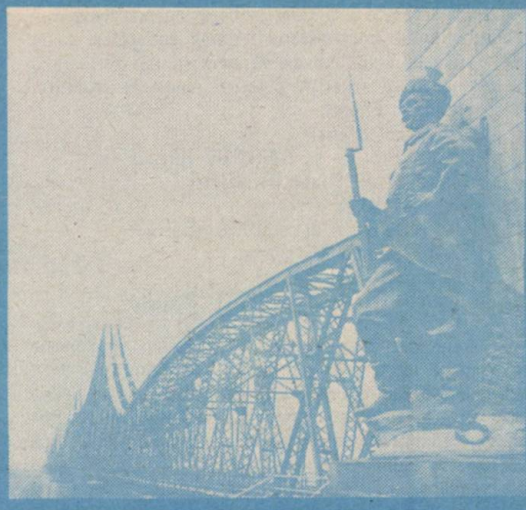
Marile orașe de pe coastele acestei mări deversează anual mari cantități de reziduuri, bogate în carbon, azot și fosfor, toate acestea, determinînd distrugerea oxigenului. Aceste reziduuri, conțin, de asemenea, numeroase bacterii și viruși, care amenință sănătatea viețuitoarelor din apă. Din feriboturile care traversează Baltica se aruncă numeroase reziduuri. Klaus Grasshoff, specialist în chimie marină din Kiel, declara: „Dacă 2,6 milioane de pasageri călătoresc anual pe o rută de feribot vă închipuiți ce poate fi pe fundul mării în zona respectivă. Concentrația de pesticide din pești, păsări și foci este de zece ori mai mare decît în cazul aceluiași din Marea Nordului. În unele perioade de timp s-a înregistrat o scădere îngrijorătoare a cantității de cod și heringi în unele regiuni ale Balticii. În dreptul coastelor Suediei s-a constatat că peștii aveau în unele zone o cantitate așa de mare de mercur încît a trebuit să fie interzis pescuitul în acele locuri.

Experții în ecologie, participanți la mai multe reuniuni internaționale privind poluarea Balticii, au atras atenția că trebuie luate măsuri cît mai urgente pentru curățirea mării de D.D.T., pentru eliminarea deversărilor de reziduuri menajere și industriale, pentru interzicerea aruncării în mare a deșeurilor solide.

TUDOR PRELIPCEANU

Deschideri spre eternitate

Pînă la 1877, transportul feroviar român era slab dezvoltat nu numai în Dobrogea — unde nu exista decît o singură cale ferată între Constanța și Cernavodă construită de o companie engleză între 1858—1860 și răsкупărată în 1884 de guvernul român — dar și în Principate, dacă ne gîndim că abia la 19/31 octombrie 1869 a fost inaugurată prima cale ferată, ce asigura comunicarea între București și Giurgiu. Acum, după cîștigarea Independenței drumul spre mare era din nou liber — drum ce mai înainte se făcea pe cale ferată (București—Giurgiu), de aici pe Dunăre, pînă la Cernavodă, de unde, călătoria cu trenul pînă la Constanța nu era cituși de puțin o călătorie de plăcere — iar construirea unei punți de legătură fizică cu Dobrogea, străvechi pămînt românesc se impunea cu necesitate.

În perioada de care vorbim, Anghel Saligny a avut o contribuție covîrșitoare la realizarea unor obiective deosebite — Podurile dunărene, extinderea transportului feroviar, amenajarea și modernizarea Portului Constanța și a instalațiilor aferente, silozurile de la Brăila, Galați și Constanța; de aceea credem că nu este lipsit de interes să spunem cîteva cuvinte despre devenirea sa.

ANGHEL SALIGNY, UN CONSTRUCTOR DE GENIU

Despre strămoșii lui Anghel Saligny se știe că au trăit cu secole în urmă în departamentul Allier. De aici, prin 1685, pe vremea lui Ludovic al XIV-lea, ca urmare a revocării Edictului de Nantes și a persecuțiilor religioase dezlănțuite, familia Saligny va lua drumul pribegiei stabilindu-se în Prusia. Apoi, pe la sfîrșitul veacului XIX, un strămoș al acestora ajunge, nu se știe prin ce împrejurări, pe meleaguri moldovene, cîștigîndu-și existența ca dascăl al copiilor de boieri. Cu timpul, fermecat de ospitalitatea oamenilor și a frumuseții locurilor se va stabili aici definitiv. În 1854, la trecerea prin comuna Șerbănești, în drum spre Iarmarocul de la Focșani familia Saligny va fi obligată de o ploaie năpraznică să se adăpostească. Aici îi va surprinde în ziua de 14 mai venirea celui de-al doilea copil al lor, Anghel. Acesta, după absolvirea gimnaziului de la Focșani va pleca, împreună cu fratele său Alfons, să studieze cursurile liceului de la Postdam. Se înscrie mai întîi la Universitatea din Berlin pentru a urma cursurile de... astronomie, la care renunță, totuși, în favoarea Politehnicii de la Charlottenburg, audiindu-l, printre alți profesori renumiți, și pe Scheveller socotit la acea vreme cel mai renumit constructor de poduri. Saligny va efectua o strălucită practică în nordul Prusiei la căile ferate Cottbus — Frankfurt unde va fi remarcat pentru calitățile sale.

În 1876 este angajat inginer clasa a III-a la Ministerul Lucrărilor Publice, serviciul de poduri și șosele. În 1881,

proiectează și realizează pe linia Adjud—Tîrgu Ocna primele poduri combinate de șosea și cale ferată construite în țara noastră. Dar prima sa mare lucrare o va realiza la Cosmești, prin construirea peste Siret a unui pod de cale ferată și șosea, lucrare ce va fi urmată de podul de pe linia Buzău—Mărășești în lungime de 1100 de metri. Deoarece pentru cea mai neînsemnată piesă era nevoit să facă comandă la atelierele vieneze, Saligny înființează atelierele pentru reparații a podurilor metalice și reorganizează șantierele navale de la Turnu Severin, dovedind capacitatea nu numai de bun constructor, ci și de bun organizator. Împlinise 32 de ani cînd este însărcinat cu studiul și construcția docurilor și antedepozitelor din porturile Brăila și Galați, lucrări ce au durat între 1884—1889 și unde a folosit pentru prima oară construcția celulelor din plăci prefabricate.

Cine va avea privilegiul de a cerceta planșele podului, schițele și calculele făcute va putea constata că nimic n-a fost omis, iar declarația făcută de Saligny după inaugurare nu va mai părea nimănui convențională. Dar pînă la 1888, anul celebrului său „Memoriu asupra Proiectului Podului de peste Dunăre la Cernavodă prezentat Direcțiunii Generale a C.F.R.”, istoria acestui pod începe cu publicarea în 1882 a primului concurs în care participanții erau liberi să aleagă traseul și tehnologia lucrării înscriindu-se în unele limite absolut necesare datorate reliefului. Lungimea peste Dunăre — 800 de metri, peste Borcea, 260—270 metri, înălțimea peste Dunăre — 30 de metri. La termenul fixat de un an pentru realizarea proiectului

telor s-au prezentat 8 dintre cele mai prestigioase firme ale vremii, nelipsind nici chiar celebrul de mai târziu Gustav Sandor Eiffel, constructorul turnului cu același nume. Pentru farmecul ineditului merită amintiți toți cei care la acea vreme și-au încercat puterea minții la realizarea acestui grandios proiect:

- BATIGNOLES (Paris)
- KLEIN, SCHMOLL și GARTNER (Viena)
- HOLZMANN et Comp (Frankfurt)
- FIVES — LILLES (Franța)
- ROTHLSBENGHER et SIMONS (Bernă)
- GUSTAVE S. EIFFEL (Paris)
- Stabilimentul CAIL (Paris)
- Societatea BRAINE le COMTE (Belgia)

Deși proiectele erau ingenioase și variate, o comisie de examinare formată și din specialiști străini le-a găsit necorespunzătoare. În anul 1885 se publică un al doilea concurs cu participarea a 5 firme, dar nici acum nu au fost respectate condițiile tehnice impuse. Datorită faptului că la acea dată Anghel Saligny era socotit cel mai bun specialist român și unul dintre cei mai buni din lume, statul român ia hotărârea de a se încredința în 1887 studiul și proiectarea liniei Fetești—Cernavodă cu podul de peste Dunăre.

În Memoriul amintit, Saligny spunea: „Iar pentru suprastructură am preconizat oțelul care iese tot mai victorios din lupta sa cu fierul, adică din lupta cu prejudecățile celor care opun o rezistență cerbicioasă tuturor inovațiilor, din lupta cu opoziția gigantică și sistematică a fabricanților interesați în confecționarea lucrărilor din fier. Un adevărat secol de oțel va fi secolul nostru. A început cu cele mai gigantice construcții din fontă, va sfârși cu cele din oțel”. Admirabile și profetice cuvinte pentru că nu va trece nici un an de la rostirea lor și la Expoziția Internațională de la Paris — 1889 va fi consacrat triumful definitiv al oțelului prin ridicarea Turnului Eiffel. La 9 octombrie 1890, pe locurile unde s-au descoperit mai târziu Ginditorul de la Hamangia se pune piatra fundamentală a podului și, după 5 ani de muncă acesta a fost inaugurat la 14 septembrie 1895. An în care, ca Director General al Căilor Ferate Române și Serviciului Maritim va inaugura și linia de pacheboturi Brăila—Rotterdam.

Dar iată ce scria cronicarul ziarului „Adevărul” în reportajul de la inaugurarea podului, apărut la 16 septembrie 1895:

„A fost atîta lume în Gara de nord doritoare de a asista la solemnitatea inaugurării podului de peste Dunăre, că, încă de ieri noapte, de pe la orele 12, lumea a pornit cu grămada spre Gara de nord. Trenul care nu trebuia să plece decît la orele 6,25 dimineața era peste complexul lui ocupat încă de la orele 2 după miezul nopții și cu toate acestea era un tren lung de 27 de vagoane cu două mașini. A pornit din gară literalmente înțesat de lume. Erau ocupate nu numai toate locurile, dar și cel mai mic spațiu, multă lume urcîndu-se chiar și pe acoperișuri. În aceleași condiții au mai pornit și alte trei trenuri, acestea patru au fost trenuri de plăcere. La orele 9,45 a plecat un tren special cu invitații. Acest tren s-a întîlnit la Mogoșoaia cu cel regesc, sosit de la Sinaia. La orele 1 peste meridian o descărcătură de tun dată dintr-o canoanieră de pe Dunăre vestea intrarea trenului regesc pe pod. La capătul podului dinspre Fetești regele și regina, musafirii lor sînt întîmpinați de Anghel Saligny care a făcut planul și a condus lucrările podului, de Constantin

Ulănescu, ministrul lucrărilor publice”.

Un tren format din 15 locomotive va trece pe pod cu o viteză de 80 de km pe oră marcînd înăugurarea și testarea podului. Iată alte elemente: fundația podului la minus 27 metri, lungimea totală între Fetești și Cernavodă 4 088 de metri, înălțimea peste Dunăre, 30 de metri, cheltuielile totale — 30 milioane lei aur. „Legarea” nu doar simbolică a Dobrogei de țară prin aceste mărețe poduri peste Borcea și Dunăre, ultimul străjuit la capetele dinspre Cernavodă de doi dorobanți, două statui aparținînd sculptorului Léon Pilet, a deschis și posibilitatea dezvoltării unui alt obiectiv, portul Constanța, oferind înflorirea, pe cale ferată și apoi pe mare, a unui comerț spectaculos.

Peste ani, aproape un secol, datorită dezvoltării extraordinare a comerțului practicat pe mare, s-a impus construirea unui al doilea ansamblu de poduri ale cărui lucrări au început în 1979 fiind terminate în 1987. De astă dată, ambele poduri — cu deschideri maxime de 140 de metri, la Borcea și 160 metri, la Cernavodă — sînt cu cale ferată dublă și nu simplă ca cel al lui Saligny și cu șosea amplasată în consolă de-o parte și de alta a fiecărui pod. Noul ansamblu care constituie o realizare, de asemenea în premieră, prin soluțiile și forma concepută reprezintă una din realizările de prestigiu în domeniul transportului asigurînd o fluență mult sporită între litoral și cealaltă parte a țării.

PORTUL, O ALTĂ CELEBRĂ LUCRARE

Construirea și dezvoltarea modernă a portului Constanța de la sfîrșitul secolului XIX poartă tot amprenta creației lui Anghel Saligny care, între 1899 și 1907 a construit silozurile de cereale de la Constanța și a condus lucrările de amenajare a portului inaugurat la 27 septembrie 1909. Chiar și după dispariția lui Anghel Saligny, survenită în 1925, lucrările de extindere și modernizare a portului au urmat cu mici schimbări viziunea de ansamblu a acestuia.

Orașul-port Constanța și are începuturile în trecutul milenar al pămîntului dobrogean. În secolul VII î.e.n. coloniștii greci din Asia Mică au fondat, pe coastele Pontului Euxin (Marea Neagră) circa 90 de colonii printre care și Histrios (Istria), Callatis (Mangalia) și Tomis (Constanța). Dominația comerțului grecesc în partea de vest a Pontului Euxin a durat pînă în a doua jumătate a secolului I î.e.n. cînd Imperiul Roman aflat în plină expansiune își extinde granițele spre est pînă la Scitia Minor (Dobrogea de azi). Din secolul III e.n. și pînă în secolul XII, asupra cetății s-au abătut valurile popoarelor migratoare ceea ce a făcut ca la sfîrșitul acestui secol, la chemarea Bizanțului, la Tomis să se stabilească genovezii și apoi venețienii. În secolul XV, odată cu expansiunea Imperiului Otoman, Constanța ajunsă în paragină poartă numele de Küstendje. Aici, datorită avantajului natural oferit de golful Constanța, sultanul Medgid hotărâște construirea unui port destinat exportului de cereale, lemne și vite din Dobrogea.

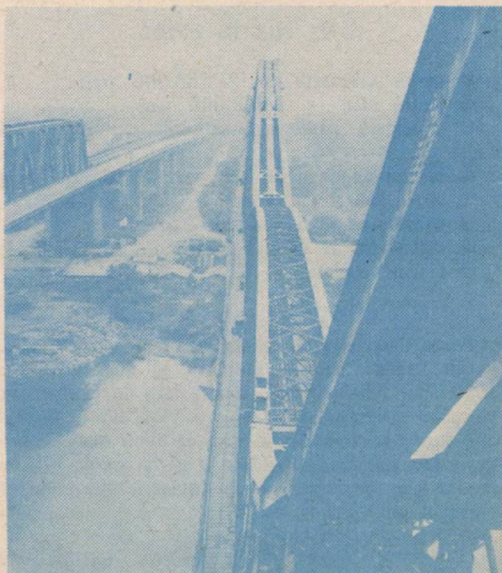
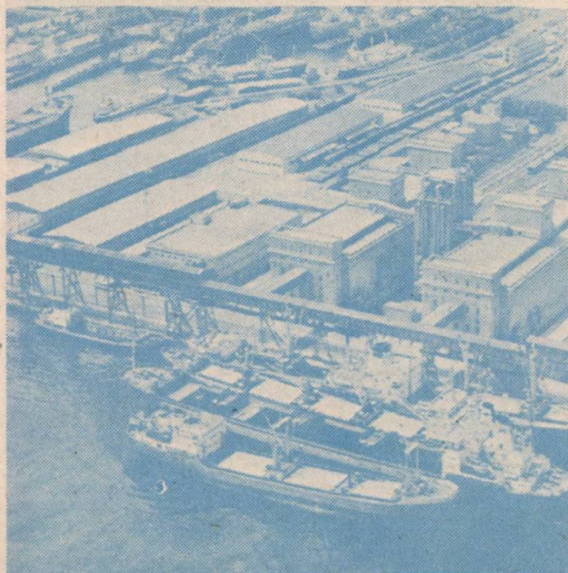
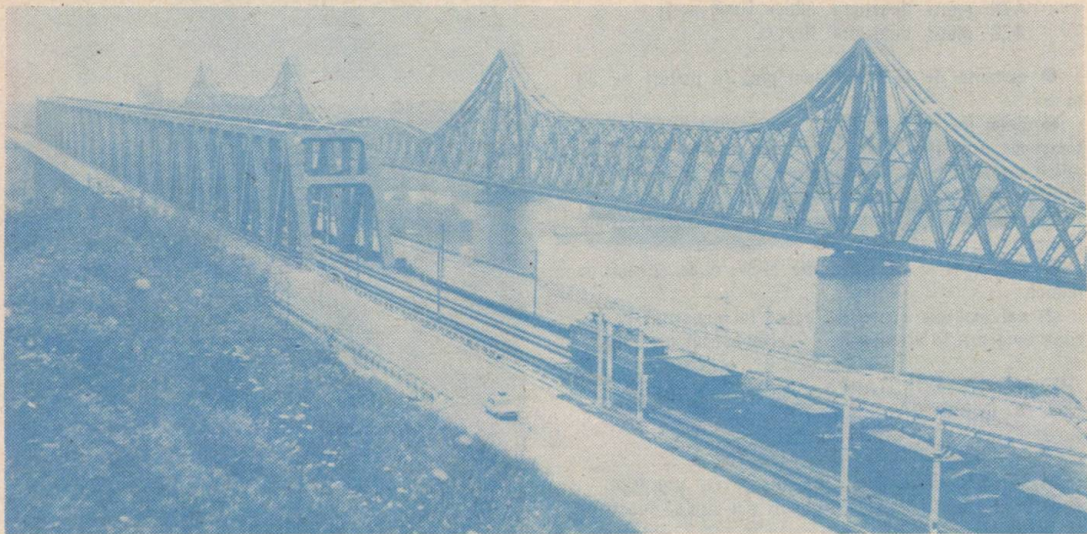
În anul 1857, compania engleză „Danube and Black Sea Railway Company Ltd.” obține, pe fondul scăderii puterii turcești, concesiunea executării căii ferate Constanța—Cernavodă și a portului Constanța. Executarea lucrărilor a luat sfîrșit în 1860. La inaugurarea de atunci, portul avea un bazin de 4 hectare, era adînc de 5,20 metri fiind adăpostit de un dig în lungime de 20 de metri. În 1896

sub antrepriza firmei franceze Adrian Hallier și Distz Mo-
nin sînt executate în 44 de luni doar 454 metri liniari la
digul de larg, timp după care din 1899 cînd survine fal-
imentul firmei franceze, inginerul Anghel Saligny reali-
zează în numai 5 luni, 512 metri la digul dinspre larg,
131 metri la digul de nord și 102 metri de cheuri, portul
fiind inaugurat la 27 septembrie 1909.

Evenimentele ulterioare, războiul balcanic din 1913,
primul război mondial 1916—1918, criza economică din
1928, al doilea război mondial 1941—1944 au redus rit-
mul de construcție și dezvoltare al portului Constanța,
cea ce explică de ce flota comercială număra în 1945
doar 2 nave. În baza HCM nr. 199 din 30 decembrie
1965, an în care portul avea o suprafață de 200 de hec-
tare, s-a trecut la executarea lucrărilor de extindere și
sistematizare a portului Constanța prelungindu-se într-o
primă fază digul de nord cu 2600 metri și construirea ce-

lui de sud de 2700 de metri, suprafața totală a portului
de atunci ridicîndu-se la 772 hectare, adică de peste 3
ori.

Cea de-a doua etapă de sistematizare și extindere, ale
cărei lucrări au început în 1976, a ținut cont și de per-
spectiva inaugurării Canalului Dunăre—Marea Neagră
survenind în 1984 și va constitui, în final, o suprafață de
2460 hectare, port ce va putea primi nave de la
150 000—200 000 tdw, fiind de asemenea mărit de
peste 3 ori. Dezvoltarea portuară al cărei proiectant ge-
neral este IPTANA București nu a fost făcută doar de dragul
extinderii, ci și în perspectiva creșterii traficului comer-
cial desfășurat, și a dezvoltării unei industrii construc-
toare de nave, industrie ce a plecat cîndva de la nave de
1920 tdw, pentru a ajunge la mai recente nave Comă-
nești și Cărbunești de cite 165 000 tdw, cele mai mari
nave realizate vreodată de români.

Din 17 iunie 1976 cînd a început cea de-a doua etapă de extindere a portului Constanța-Sud s-au pus în operă următoarele:

- 24 000 m.l. diguri
- 14 000 m.l. cheuri la cota —7, —14, —19 m.
- piatră nesortată — 73 850 000 tone
- piatră bloc — 8 milioane de tone
- umpluturi pămînt în teritorii — 29 744 000 m.c.
- blocuri de cheu — 16 920 buc.
- chesoane — 50 de buc.
- stabilopozi — 94 000 de buc.
- blocuri evidate — 75 000.

ANSAMBLUL FERVIAR ȘI RUTIER FETEȘTI—CERNAVODĂ

- Lungime totală — 1600 metri din care
- 470 metri deasupra albiei Dunării și
- 420 metri deasupra Borcei

- distanța de la luciul apei pînă la poduri — 30 metri

● două linii de cale ferată, autostrada cu cîte două benzi de circulație, dus și întors, de o parte și de alta adică capacitatea de încărcare de patru ori mai mare decît a celui construit de Saligny

- scurtarea cu 50 km a drumului București—Constanța

● inaugurat la 21 noiembrie 1987, după opt ani de muncă

● cel mai mare pod de acest fel construit în Europa cum era la vremea lui și cel construit de Saligny

ÎN PORTUL CONSTANȚA SUD S-AU EXECUTAT ÎN PERIOADA Iunie 1986—Iunie 1989 URMĂTOARELE:

- 36 852 metri liniari de diguri de protecție
- 9 713 metri liniari de cheuri din virole, chesoane și blocuri

S-AU PUS ÎN OPERĂ:

- piatră nesortată — 73 850 000 tone
- piatră bloc — 8 609 000 tone
- umplutură pămînt în teritorii — 30 744 000 metri cubi
- blocuri de cheu de 110 tone — 16 920 bucăți
- virole din beton armat — 693 bucăți
- chesoane — 52 bucăți
- stabilopozi de diferite greutăți — 98 683 bucăți
- blocuri evidate — 85 413 bucăți.

Portul Constanța Sud va avea în final o suprafață de 2 460 hectare ocupînd un front de litoral de circa 6500 metri, cu o extindere spre larg de circa 4 km. Va putea primi și opera nave de 150 000—200 000 tdw, iar în sectorul fluvial nave de 5000 tone, adică o capacitate anuală de derulare a mărfurilor de 170 milioane tone, înscriindu-se în categoria porturilor de prestigiu ale lumii.

VIRGIL MIHAILOVICI

biblioteca

ENIGMA

CEAIUL NEBUNILOR

Ellery Queen

INVITAȚIA

Tinărul înalt în balonzard cenușiu se gândi că nu mai văzuse niciodată un asemenea potop. Țișnea din cerul plumburiu și se revărsa într-un torent însoțit de bubuituri, estompind galbenul lămpilor gării și făcându-le să pîlpie. Farurile roșii ale trenului dinspre Jamaica tocmai dispăruseră undeva în vest. Era întuneric beznă dincolo de petele neregulate de lumină ce înconjurau mica gară și, fără doar și poate, extrem de umed. Tinărul înalt tremura sub streașina acoperișului de pe peron și se ntreba ce nebunie îl determinase să se aventureze în pustietatea din Long Island pe o vreme așa de nenorocită! Și unde naiba era Owen?

Tocmai se hotărîse, deprimat, să caute o cabină telefonică, să-și exprime regretele și să ia următorul tren de întoarcere în oraș, cînd o limuzină joasă apărură din întuneric înproșcînd apa și se opri cu un zgomot ascuțit. Un bărbat în livrea de șofer săltă din ea și o zbughi de-a curmezișul pietrișului ca să ajungă la adăpostul streașinei.

— Domnul Ellery Queen? întrebă el răsufliînd greu, scoțîndu-și șapca și scuturîndu-și-o. Era un tînăr blond cu o față rubicondă și ochi șaași.

— Da, răspunse Ellery oftînd. Mă tem că-i cam tîrziu.

— Sînt Millan, șoferul domnului Owen, zise tînărul. Dl. Owen regretă că n-a putut să vă întîmpine personal, dar are oaspeți. Pe aici, domnule Queen.

Luă valiza lui Ellery și amîndoi porniră în grabă spre limuzină. Ellery se lăsă pe spate în mașină într-o dispoziție nu prea roză. Lua-l-ar dracu' pe Owen cu invitațiile lui cu tot. Trebuia să-mi dau seama de la început. În fond, e o simplă cunoștință, dacă-i vorba pe-așa. Unul din prietenii dubioși al lui J.J. Mereu e împins în chestii de-astea. Prezentat ca la o expoziție, ca o focă dresată. Haide, Rollo; uite un peștișor gustos! Oamenii ăștia se infioară prin simpatie ascultînd povești despre crime. Te fac să te simți ca o curiozitate a naturii. O să-l tîrăsc la secție dacă mă pune să pomenesc o dată de crime! Dar Owen spusese că Emmy Willows va fi de față, iar el dorise dintotdeauna să se-nîlnească cu Emmy. Ce femeie neobișnuită, această Emmy! Așa vorbește lumea. Fiica unui diplomat cu sînge albastru care se distrusese ca mulți alții pe scenă... Atavisme! Unii oameni mai trăiau încă în epoca medievală... Hmm. Owen l-a invitat să-i vadă „casa”. Tocmai și-a luat-o cu o lună în urmă. „Un pușor”, spusese el. „Pușor”... Bruta.

Limuzina înainta în beznă înproșcînd apa, în timp ce farurile descopereau fără remușcări doar băltoace peslîțe.

iar din cînd în cînd cite un copac, o casă, un gard.

Millan își dresese glasul.

— Jălnică vreme, ce ziceți, domnule? Primăvara asta a fost groaznică. Vreau să spun cu ploie.

Ah, iată șoferul vîrbăreț! se gîndi Ellery cu un oftat interior.

— Ce-or face sărmanii marinari pe o noapte ca asta?! exclamă el pios.

— Ha, ha, făcu Millan. Totuși asta-i adevărul. Ați întîrziat puțin, nu, domnule? Ați venit cu trenul de 11,50. Dl.

Owen mi-a spus azi diminează că sînteți așteptat cu cel de 9,20.

— Am fost reținut, șopti Ellery, anticipînd cu groază urmarea.

— De un caz, domnule? întrebă Millan nerăbdător, făcîndu-și roată ochiul șasiu.

Pînă și el, o, doamne...

— Nu, nu. Tatăl meu a suferit criza lui anuală de elefantiazis. Sărăcuțul! O clipă am crezut că atît i-a fost!

Șoferul rămase cu gura căscată. Apoi, complet nedumerit, își întoarse atenția spre drumul îmbibat cu apă, pe care ploaia încă răpăia. Ellery își închise ochii oftînd ușurat.

Dar Millan era un tip perseverent, fiindcă nu trecu nici un moment de tăcere și el reluă zîmbind — de data aceasta mai prevenitor, e adevărat:

— Mare distracție la dl. Owen în seara asta, domnule! Vedeți, micul Jonathan...

— Ah, făcu Ellery, puțin surprins. Deci micul Jonathan? Ellery își aminti de un băiețel filiform cu ochii vii, de vîrsta aceea incertă între șapte și zece ani, care posedă ingeniozitatea dușmănoasă de a se face o pacoste pe capul omului. Micul Jonathan... Se scutură din nou, de data aceasta de teamă. Îl uitase complet pe micul Jonathan...

— Da, domnule, Jonathan dă mine o petrecere de ziua lui — cred că face nouă ani — iar domnul și doamna Owen i-au pregătit ceva special. Millan zîmbi din nou misterios. Ceva foarte special, domnule. E secret, vedeți dumneavoastră. Puștiul, micul Jonathan, nu știe nimic încă. Vai, ce surpriză o să aibă!

— Mă-ndoiesc, Millan, mormăi Ellery și căzu într-o tăcere sumbră, din care nici chiar linguşirile amicale ale șoferului nu reușiră să-l smulgă.

„Pușorul” de căsuță a lui Richard Owen era o clădire uriașă prin care puteai hoinări în voie, cu frontoane spectaculoase și spații enorme, piatră colorată și obloane luminoase, așezată la capătul unei alei șerpuitoare flancată de copaci. Strălucea de lumină, iar ușa din față era întredeschisă.

— Am ajuns, domnule Queen, strigă Millan vesel sîrind din mașină și ținînd portiera deschisă. Nu-i decît un pas pînă la verandă și n-o să vă udați, domnule.

Ellery coborî și săltă ascultător pe verandă. Millan cotrobăi după valiză în mașină și sări și el treptele.

— Ușa e deschisă, rînji el. Cred că servitorii cască gura la spectacol.

— Ce spectacol? suspină Ellery cu o senzație de greață în stomac.

Millan dădu brînci ușii care se deschise larg.

— Intrați înăuntru, domnule Queen. Mă duc să-l aduc pe dl. Owen. Știți, repetă, n-au putut citi a fost de față Jonathan, așa că au trebuit să aștepte pînă s-a dus la culcare. Pentru mine, știți. Pe urmă, el e tare bănuitor; abia-abia s-au descurcat cu el.

— Te cred, murmură Ellery. Să-l ia dracul de Jonathan cu tot tribul lui. Rămase într-un holișor ce dădea într-un living larg, în culori vii și atrăgătoare. — Deci pregătesc o piesă. Hmm... Nu te deranja, Millan. Am să mă plimb pe-aici pînă termină. Cum aș putea eu să mă pun de-a curmezișul cînd e vorba de Teatru!

— Bine, domnule, spuse Millan vag dezamăgit, după care lăsă jos valiza, duse mîna la șapcă și dispăru în întunericul de-afară. Ușa se închise cu un tăcănit straniu și definitiv, izolînd atît ploaia cît și noaptea.

REPETIȚIA

Fără tragere de inimă, Ellery se debarasă de pălăria și balonzaidul leoarcă de apă, le atîrnă grijuliu în debaraua din hol, dădu un picior valizei împingînd-o într-un colț și merse cu pași vii în living ca să-și încălzească minile înghețate la foc. Rămase în picioare în fața flăcărilor, absorbînd căldura și fiind numai pe jumătate conștient de vicle care se lăsau purtate prin una din cele două uși deschise din spatele dormitorului.

Un glas de femeie spunea cu un timbru ciudat de copilăresc:

— Nu, te rog să continui! N-am să te mai întrerup. Presupun că s-ar putea să existe.

Emmy, gîndi Ellery devenind brusc conștient. Ce se-ntîmplă aici? Se duse la prima ușă și se sprijini de canat.

O priveleşte uluitoare îl întîmpină. După cum putea să-și dea seama, toți erau acolo. Se aflau probabil în bibliotecă, o cameră mare cu multe cărți, aranjată modern. Peretele opus fusese eliberat și o cortină confecționată în casă din cearșafuri scrobite trase pe un scripete se întindea de-a latul camerei. Cortina era deschisă și în spațiul gol se aflau o masă lungă acoperită cu o față de masă albă cu cești, farfurii și diverse alte lucruri. Într-un jîlt în capul mesei ședea Emmy Willowses, arătînd straniu de copilăroasă într-un șorțuleț, cu părul castaniu revărsîndu-i-se pe spate, picioarele suplă acoperite de ciorapi trîsferturi albi și pantofi de lac negri cu talpă joasă în picioare. Lîngă ea ședea o apariție nu mai puțin ciudată: o ființă cu formă de iepure dar statura unui om, cu urechile mari și drepte în sus, un papion enorm la gîtul cu blîniță și gura clămpănind pe măsură ce sunete omenești îi ieșeau din gîtlej. Lîngă iepure mai stătea o apariție nemaivăzută: o ființă cu o fețișoară prietenoasă și mișcări domoale și adormite. La lîngă micuța ființă, care arăta inexplicabil ca un bursucel, ședea cea mai remarcabilă creatură din tot cuartetul — o ființă stranie cu sprîncene stufoase și aspre, la gît purtînd un papion în picouri, îmbrăcat în stil victorian, cu o vestă demodată, iar pe cap purtînd un jöben formidabil, în panglica cărvia era fixată o plăcuță pe care scria: „Pentru acest stil 10/6”.

Publicul era format din două femei: o bătrinică cu un păr de un alb pur și cu expresia facială dulce și încăpățînată care cel-mai adesea ascunde o cerbicie cronică, și o tinăra foarte frumoasă cu pieptul plin, păr roșcat și ochi verzi. Apoi, Ellery observă că pe o altă ușa se așteptau capete de slugi ce căscau gura și se hlizeau cuvințios.

— „Ceaiul nebunilor”, se gîndi Ellery zîmbind. Trebuia să-mi dau seama din moment ce Emmy este aici. E prea bună pentru flăcăul ăla crud.

— Învătau să deseneze, spuse bursucelul cu o voce subțirică, căscînd și frecîndu-se la ochi, și au desenat tot felul de lucruri — tot ce începe cu litera M...

— Cu M? întrebă femeia-copil.

— De ce nu? interveni iepurele grăbit, agităndu-și urechile indignat.

Bursucelul începu să moțăie, dar fu neîntîrziat asaltat de domnul cu joben, care-l pișcă așa de viguros, că se trezi cu un țipăt și spuse:

— ... care încep cu M, cum ar fi moară, memorie și mult — știți că se spune „mult mai mult” — ați mai văzut vreodată pe cineva să deseneze multul?

— Păi, acum că mă întreb, răspuse fetița complet derutată, nu cred că...

— Atunci nu mai vorbi, izbucni pălărierul tăios.

Fetița se ridică fără să-și ascundă dezgustul și dădu să plece, picioarele sclipindu-i în lumină. Bursucelul adormi, iar iepurele și pălărierul se sculară de la masă, prinseră căpșorul bursucelului și încercară să-l împingă cu adevărat în gura unui ceamină monstruos de pe masă.

Iar fetița plîngea, bătînd din piciorul drept.

— În orice caz, acolo nu mă mai duc. Este cea mai timpită petrecere-la care am fost vreodată în viața mea!

Și dispăru în spatele cortinei; o clipă mai tîrziu, aceasta se clătina și se închise, pe măsură ce ea trăgea sfoara scripetelui.

PERSONAJELE

— Superb! exclamă Ellery afectat, aplaudînd. Bravo, Alice. Și încă de trei ori bravo pentru personajele zoologice, domnii Bursucel și Iepure de Martie, ca să nu mai vorbim de bunul meu prieten Pălărierul Nebun.

Pălărierul Nebun se holbă la el, își smulse pălăria și străbătu camera în fugă. Trăsăturile vulturoase de sub machiaj apăreau deopotrivă blînde și viclene; era un bărbat solid încă în prima tinerețe, o tinerețe cam cinică și fără scrupule.

— Queen! Cînd Dumnezeu ai venit? Să fiu al naibii dacă n-am uitat complet de tine. De ce-ai întîrziat?

— Probleme de familie. Millan a făcut onorurile casei. Owen, costumul ăsta te prinde de minune, jur. Nu știu ce ți-o fi venit să te duci pe Wall Street. Te-ai născut să fii Pălărierul.

— Oare? chicoti Owen cu plăcere. Cred că întotdeauna am tînjit puțin după scenă, de-aia am și sprijinit spectacolul lui Emmy Willowes cu „Alice în țara minunilor”. Hai, vreau să-mi cunoști banda. Mamă, se adresă el femeii cu părul alb, dă-mi voie să ți-l prezint pe dl. Ellery Queen. Mama Laurei, Queen — doamna Mansfield. Bătrîna doamnă îi aruncă un zîmbet foarte, foarte dulce, dar Ellery observă că privirea îi era glacială. — Doamna Gardner, continuă Owen, indicîndu-o pe tinăra plinuță cu păr roșcat și ochii verzi. Mă crezi sau ba, e soția iepurelui păsor de colo. Ha, ha, ha.

În rîsul lui Owen era ceva puțin brutal. Ellery se înclină spre frumoasa femeie și spuse grăbit:

— Gardner? Nu cumva sinteți soția lui Paul Gardner, arhitectul?

— Vinovat, zise iepurele cu o voce cavernoasă, scoțîndu-și capul și dînd la iveală o figură prelungă cu ochi scilpitori. Ce mai faceți, domnule Queen? Nu v-am mai văzut de cînd am depus mărturie pentru tatăl dumneavoastră în cazul cu uciderea lui Schultz.

— Ce surpriză, spuse Ellery. Îmi face plăcere. Doamnă Gardner, aveți un soț inteligent. A pus apărarea la respect cu mărturia lui de-atunci.

— Da, întotdeauna am spus că Paul e un geniu, zîmbi roșcata. Avea o voce deosebită și răgușită. Dar el nu vrea să mă creadă. Zice că sînt singura pe lume care nu-l apreciază.

— Ei, Carolyn, protestă Gardner rîzînd, dar scilpirea îi dispăruse din ochi și, dintr-un motiv neabînuit, îi aruncă o privire scurtă lui Richard Owen.

— Desigur că-ți amintești de Laura, tună Owen luîndu-l cu forța de braț pe Ellery. Ea este Bursucelul. Un șobolănel incîntător, nu?

Doamna Mansfield își pierdu expresia dulce pentru o clipă trecătoare; într-adevăr, foarte trecătoare. Căpșorul din blăniță al Bursucelului ascunse ceea ce credea ea de fapt despre caracterizarea pe care i-o făcuse soțul ei numind-o rozătoare, indiferent cu cît farmec; cînd își scoase masca, zîmbea. Era o femeie scundă și spălăcită, cu ochi obosiți și obraji care deja începuseră să se scobească.

— Iar aceasta, continuă Owen cu mîndria unui crescător de vite care își prezintă vaca de lapte premiată, este unica Emmy. Emmy, fă, te rog, cunoștință cu dl. Queen despre care ți-am vorbit. El este tipul care miroase crima de la o poștă. Domnișoara Willowes.

— Acum ne vedeți ca personaje, domnule Queen, murmură actrița. Sper că n-ați venit din motive profesionale? Dacă totuși e așa, puteți să vă puneți imediat pe treabă. Știu că am o conștiință vinovată prin forța împrejurărilor. Dacă ar fi să fiu condamnată pentru fiecare crimă mentală înfăptuită, aș avea nevoie de nouă vieți pentru a le ispăși. Cu criticii aștia nenorociți...

— Costumul vă stă bine, remarcă Ellery fără să se uite la picioarele ei. Și cred că-mi plăceți mai mult în ipos-

taza de Alice. Ce Alice încântătoare! Zveltă cum era, avea totuși formele rotunjite la locul potrivit, pe jumătate băiat, pe jumătate fată. — Pînă la urmă, a cui a fost ideea?

— Presupun că ne crezi ori nebuni ori timpizi, chicoti Owen. Te rog, ia loc, Queen. Maud! urlă el. Adu un cocktail pentru dl. Queen. — Un cap speriat de slugă se făcu nevăzut. — Facem o repetiție generală pentru petrecerea pe care o dăm mîine, de ziua lui Johnny; am invitat toți copiii vecinilor. A fost ideea strălucită a lui Emmy; ea a adus și costumele de la teatru. Știi că ultima reprezentație a fost duminică seara?

— N-am auzit. Credeam că „Alice în țara minunilor” se va juca pînă la sfîrșitul stagiunii.

— Așa trebuia. Dar ne-a expirat contractul la „Odeon” și trebuie să ne respectăm și alte angajamente de turneu. Miercuri avem premiera la Boston.

— Îmi pare rău că trebuie să ne întrerupem, zise Paul Gardner începînd să-și scoată costumul. Dar pe Carolyn și pe mine ne așteaptă un drum lung. Și-apoi mîine... Cred că șoseaua e o calamitate.

— Destul de rea, admise Ellery politicos, lăsînd jos paharul treisferturi plin.

— Nici nu vreau s-aud, zise Laura Owen. Stomăcelul ei proeminent de bursucel îi dădea o înfățișare ciudată, minusculă, grasă și lipsită de sex. Să vă-ntoarceți acasă cu mașina pe furtuna asta! Carolyn, trebuie să rămîi la noi cu Paul noaptea asta.

— Dar nu-s decît patru mile, Laura, protestă d-na Gardner.

— Prostii, Carolyn! Pe o noapte ca asta, e ca și cum ar fi 40, tună Owen. Obrajii îi erau ireal de palizi și transpirați sub stratul de fard. Așa rămîne. Am mai mult spațiu decît ne trebuie. Paul a avut grijă de asta cînd a proiectat extinderea.

— Iată perfidia de a-i cunoaște pe arhitecți personal, interveni Emmy Willows zîmbind afectat. Se aruncă într-un scaun cu picioarele sub ea. Nu poți să-i păcălești asupra numărului de camere de oaspeți pe care le ai la dispoziție.

— Nu-i dați atenție lui Emmy, rise Owen. În lumea spectacolului, ea trece drept Fetița cea rea: n-are maniere. Ei, grozav! Bei ceva, Paul?

— Nu, mulțumesc.

— Dar tu, Carolyn? Tu ești singurul om de petrecere adevărat dintre toți. Ellery își dădu seama cu o jenă imensă că Owen era profund beat sub fațada roșie și jovială.

Ea își ridică spre el ochii verzi cu gene lungi și negre.

— Cu multă plăcere, Dick.

La fel de brusc, d-na Mansfield se ridică și, zîbind tot atît de dulce și neconvingător, spuse cu vocea ei mie roasă:

— Vă rog să mă scuzați! A fost o zi obositoare și eu sînt bătrînă... Laura, draga mea...

Se îndreptă spre fiica ei și-i sărută fruntea aplecată.

Toată lumea șopti ceva, inclusiv Ellery, pe care-l durea capul și simțea în interior un foc crescînd, ca și dorința devoratoare de a fi foarte, foarte departe.

ÎN BEZNA NOPTII

Dl. Ellery Queen se trezi gemînd speriat. Se răsuci în pat simțindu-se foarte prost. Ațipise în salturi de la una noaptea, enervat mai mult decît calmat de răpăitul ploii în ferestre. Iar acum era din nenorocire treaz, în mod inexplicabil fără somn, bîntuit de o surprinzătoare insomnie. Se ridică în perne și întinse mîna după ceas, care ticăia agresiv pe noptiera de lîngă pat. Indicatoarele fosforescente îi arătau că era două și cinci.

Se întinse pe spate cu mîinile încrucișate sub cap și privi tîntă în semiobscuritate. Salteaua era adîncă și moale, așa cum te puteai aștepta să fie saltelele unui aristocrat, dar nu reușea să-i odihnească oasele obosite. Cu toată întimitatea casei, îi era imposibil să se calmeze. Gazda era atentă și grijulie, dar de o tristețe neliniștitoare. Soțul ei era o forță disturbantă, ca o furtună. Ceilalți oaspeți... Micul Jonathan sforăind în patul lui de copil — Ellery era convins că micul Jonathan sforăia.

La două și un sfert renunță la luptă, se sculă, aprinse lumina, își puse halatul de casă și papucii. De cînd intrase în cameră, se asigurase că nu există nici o carte sau revistă pe sau în noptieră. Ce ospitalitate șocantă! Oftînd, se duse la ușă, o deschise și se uită afară prin crăpătură. O lumină de veghe pîlpii pe hol. Liniștea pusese stăpînire pe casă.

Și deodată fu cuprins de o ciudată neîncredere. Era sigur că nu voia să părăsească dormitorul.

Analizîndu-și teama trecătoare și neajungînd nicăieri, Ellery își reproșă ferm că este un nebun cu prea multă imaginație și ieși pe hol. De obicei, nu se lăsa pradă nervilor și nici nu avea accese de furie, așa că dădu vina pe o rezistență fizică scăzută, datorită oboselii și lipsei de somn. Se afla într-o casă plăcută cu oameni drăguți. Se gîndi că se purta ca un om care se calma spunînd: „Ce cățel drăguț!” unui animal deosebit de fiores cu balele la gură. Femeia aceea cu ochi verzi ca marea... Lăsată în larg într-o barcă verde ca marea. Sau poate erau verzi ca mazărea... „N-avem loc! N-avem loc!” „E o groază de loc”, spusese Alice indignată. Și zîmbetul doamnei Mansfield care te nfiora!

Certîndu-se năvalnic pentru imaginația bolnăvicioasă, coborî în living pe scările mochetate.

Era întuneric beznă și nu știa unde se află comutatorul. Se împiedică de un scaunel, își scrîni degetul de la picior și blestemă încet. Biblioteca trebuie să fie vizavi de scară, lîngă șemineu. Își încordă privirea spre cămin, dar ultimii tăcîni se stinseseră. Călcînd precaut, ajunse în cele din urmă la peretele cu șemineu. Bijbii în liniștea în

treruptă doar de căderea ploii, căutînd ușa de la bibliotecă. Mina îi întîlni o clanță rece, pe care o apăsă cu zgomot și deschise ușa cu putere. Acum ochii îi erau mai adaptați la întuneric și începuse să distingă în cea mai neagră piclă de ceață contururile de nerecunoscut ale unor obiecte nemișcate.

Cu toate acestea, întunericul de după ușă îl frapă. Era chiar mai întunecat. Tocmai voia să treacă pragul cînd se opri. Nu aceasta era camera pe care o căuta. Nu era deloc bibliotecă. N-ar fi putut să spună cum și-a dat seama, dar era sigur că a deschis ușa altei camere. Probabil că rătăcise ținînd mereu dreapta. Oameni pierduți în pădurea întunecoasă. Privi concentrat drept în față către beznă absolută, oftă și se întoarse. Ușa se închise din nou cu zgomot.

Bijbii de-a lungul peretelui spre stînga. Cîțiva pași... Aici era! Următoarea ușă. Rămase pe loc să-și verifice facultățile psihice. Nu, totul e-n regulă. Zîmbind, împinse ușa, intră curajos, pipăi după comutator pe peretele cel mai apropiat, îl găsi și apăsă. Lumina inundă camera pentru a da la iveală, triumfătoare, bibliotecă.

Cortina era trasă, camera în dezordine, așa cum o lăsase cînd fusese condus sus de gazdă.

Se duse la bibliotecă în perete, căuta pe cîteva polițe, ezită între două volume și alese, în sfîrșit, „Huckleberry Finn” ca lectură bună pentru o noapte dură, stînsă lumina și-și pipăi drumul prin living către scară. Pe palierul de deasupra auzi pași. Privi în sus. Silueta întunecată a unui bărbat se profila sub minuscula lumină de pe palier.

— Owen? Șopti nesigur o voce bărbătească.

Ellery rise.

— Sînt eu, Queen, Gardner. Nici tu n-ai somn?

Îl auzi pe bărbat oftînd ușurat.

— Of, doamne, nu! Tocmai mă duceam jos să-mi iau ceva de citit. Cred că soția mea, Carolyn, doarme dusă în camera de lîngă mine. Ce mai poate să doarmă... Plutește ceva în aer în noaptea asta.

— Sau poate ai băut prea mult, zise Ellery vesel urcînd scările.

Gardner era cu halatul tras peste pijama și avea părul răvășit.

— N-am băut cîine știe ce. Cred că de vină e ploaia asta blestemată. Am nervii în pioaneze.

— Ai ceva dreptate. Oricum, nici eu nu prea credeam în elementele grecești... Dacă nu poți să dormi, hai la mine să fumăm o țigară.

— Ești sigur că nu te...

— Aiurea. Nu mă reții de loc. Singurul motiv pentru care am pescuit o carte de jos a fost să-mi ocup mintea cu ceva. Discuțiile sînt infinite mai bune decît Huck Finn, deși mai ajută și el citeodată. Haide.

Se duseră în camera lui Ellery, unde acesta scoase țigările. Se relaxară pe scaune și discutară și fumară pînă cînd zorile începură să lupte să apară din spatele cortinelor de ploaie de afară. Atunci Gardner se întoarse căscînd în camera lui, iar Ellery căzu într-un somn greu și zbuciumat.

DISPARIȚIA

Se afla pe scaunul de tortură al Inchiziției, iar brațul stîng îi era smuls din umăr. Durerea devenise aproape plăcută. Cînd se trezi, descoperi fața rozalie a lui Millan aplecată asupra lui în lumina clară a zilei, cu părul blond răvășit într-un mod tragic. Trăgea de brațul lui Ellery cu toată puterea.

— Doamnă Queen! strigă el. Doamnă Queen! Pentru numele lui Dumnezeu, treziți-vă!

Ellery se ridică repede, speriat.

— Ce s-a întîmplat, Millan?

— Dl. Owen, doamnă, a... a plecat!

Ellery sări din pat.

— Ce vrei să spui, omule?

— A dispărut, doamnă Queen. Nu... nu putem să-l găsim. Pur și simplu a plecat. D-na Owen e...

— Du-te jos, Millan, spuse Ellery calm, scoțîndu-și cămașa de la pijama, și toarnă-ți ceva de băut. Te rog, spune-i d-nei Owen să nu facă nimic pînă cobor. Să nu plece nimeni și să nu se dea nici un telefon. Înțelege?

— Bine, doamnă, zise Millan încet și se împletici spre ieșire.

Ellery se îmbracă ca un pompier, se stropi puțin cu apă pe față, scuipă apa, își potrivește cravata și alergă jos. O găsi pe Laura Owen într-un neglijee boțit stînd pe canapea și plîngînd în hohote. D-na Mansfield o bătea pe frica ei pe umăr liniștitor. Micul Jonathan Owen se încrunta la bunica lui. Emmy Willows fuma în tăcere, iar cei doi Gardner stăteau palizi și retrași lîngă geamul spălat de ploaie.

— Doamnă Queen, se repezi actrița să explice, trăim o dramă cu un scenariu proaspăt. Cel puțin așa crede Laura Owen. N-ai vrea s-o asigurați că probabil nu s-a întîmplat nimic?

— Nu pot să fac asta, zîmbi Ellery, pînă nu aflu cum stau lucrurile. A plecat Owen? Cum? Cînd?

— Vai, doamnă Queen, hohoti d-na Owen, ridicîndu-și fața brazdată de lacrimi. Știu că s-a întîmplat ceva — ceva îngrozitor. Am avut un presentiment. Vă aduceți aminte de seara trecută, după ce Richard v-a condus în camera dumneavoastră?

— Da.

— Cînd s-a întors jos, mi-a spus că mai are ceva treabă în cabinetul lui și m-a rugat să mă duc la culcare. Resul lumii plecase sus, chiar și servitorii. L-am prevenit să nu întîrzie prea mult și m-am dus la culcare. Eram epuizată și am adormit imediat.

— Aveți dormitor comun, doamna Owen?

— Da; cu două paturi. Am dormit și nu m-am trezit pînă acum o jumătate de oră. Cînd am văzut... Se cutremura

și începu să plîngă din nou. Mama ei arăta neajutorată și tristă. Patul lui era neatins. Hainele pe care le scosese cînd se schimbaseră în costum erau tot acolo unde le lăsase pe scaunul de lîngă pat, ceea ce m-a șocat și am dat fuga jos, dar el plecase...

— Aha, făcu Ellery straniu. Deci, după cite știți dumneavoastră, trebuie să fie tot în costumul Pălărierului Nebun. V-ați uitat cumva în dulap? Lipsește vreuna din hainele lui obișnuite?

— Nu, nu; sînt toate la locul lor. Oh, nu, a murit. Știu că a murit.

— Laura, scumpo, te rog, spuse d-na Mansfield cu o voce tremurată, din care răzbătea tensiunea.

— Vai, mamă, e prea oribil.

— Stați un pic, interveni Ellery. Fără istericale. Era îngrijorat de ceva? De exemplu, în afaceri?

— Nu, sînt sigură că nu. De fapt, chiar ieri spunea că treburile îi ieșeau bine. Și el oricum nu este genul de om care să-și facă griji.

— Atunci probabil că nu e vorba de amnezie. Nu cumva a primit vreun șoc în ultimul timp?

— Nu, nu.

— Nu există nici o șansă să se fi dus la serviciu, în ciuda costumului?

— Nu, nu merge niciodată simbăta.

Micul Jonathan își infundă pumnii în buzunarele sacoului de la colegiul „Eton” și spuse cu amărăciune:

— Pun pariu că iar e beat. O face pe mama să plîngă. Sper să nu se mai întoarcă **niciodată**.

— Jonathan! strigă d-na Mansfield. În clipa asta te duci în camera ta, mă auzi, răule? În clipa asta! Nimeni nu spuse nimic; d-na Owen continuă să plîngă, așa că micul Jonathan își lasă buza în jos, o privi ame-nințător pe bunica lui cu o aversiune fâțișă și tropăi pe scări în sus.

— Unde l-ați văzut ultima oară pe soțul dumneavoastră, doamnă Owen? întrebă Ellery încruntat. În camera aceasta?

— În cabinetul lui, răspunse ea cu greutate. Tocmai intra cînd eu urcam. L-am văzut intrînd. Pe ușa aceea de acolo — și indică ușa din dreapta bibliotecii. Ellery tresări. Era chiar ușa camerei în care era cit pe aci să dea buzna așeară pe cînd căuta biblioteca.

— Crezi că... începu Carolyn Gardner cu vocea ei răgușită și se opri. Buzele îi erau uscate și în lumina cenușie a dimineții părul ei nu mai părea atît de roșu și nici ochii atît de verzi. De fapt, întreaga ei ființă-avea un aer în-frînt, ca și cum toată vitalitatea ei îndirjită ar fi fost înăbușită de cele întîmplate.

— Nu te amesteca, Carolyn, i se adresa Paul Gardner aspru. Avea ochii roșii de nesomn.

— Ei, haide, haide, murmură Ellery, după cum spunea Emmy Willowses, s-ar putea să facem prea multă vîlvă pen-tru nimic. Vă rog să mă scuzați. Vreau să arunc o privire în cabinet.

Intră în cabinet, închizînd ușa în urma lui și rămase cu spatele sprijinit de ea. Era o cameră mică și atît de în-gustă, încît părea lungă prin contrast; cele cîteva mobile răzlețe îi dădeau un aer de serviciu. Biroul era de o mare simplitate, iar alături de mobila severă reflecta caracterul direct și brutal al lui Richard Owen. Camera strălucea de curățenie; era aproape ridicol să concepi că a putut servi drept locul crimei.

— Ești sigur, tinere, că știi ce vorbești? se repezi d-na Mansfield, credeam că ne ocupăm de absența ginerelui meu. Și cum Dumnezeu s-ar fi putut ca ceasul să nu fie acolo?

Ellery închise ochii.

— E o problemă fundamentală. **a fost mutat din poziția lui**. Nu era deasupra ușii cînd m-am uitat eu. După ce am plecat, a fost pus la loc.

— Dar de ce naiba, murmură acrită, ar fi vrut cineva să mute un amărit de ceas de pe perete, domnule Queen? E la fel de lipsit de sens ca multe lucruri din „Alice în țara minunilor”.

— Asta este întrebarea care mă frămîntă. Cîstit vorbind, nu știu. Apoi deschise ochii. Apropo, a văzut cineva pălăria Pălărierului Nebun?

D-na Owen se cutremură.

— Nu, și ea a... a dispărut.

— Ați căutat-o?

— Da; vreți să vă uitați și dumneavoastră?

— Nu, nu. Vă cred pe cuvînt, doamnă Owen. Soțul dumneavoastră are dușmani? Zimbi. Asta este o întrebare de rutină, domnișoară Willowses. Mă tem că nu pot să vă ofer nimic suprinzător în materie de tehnică de lucru.

— Dușmani? Sînt sigură că nu, ezită d-na Owen. Richard era — este puternic și... și citeodată cam tăios și dis-prețuitor, dar sînt sigură că nimeni n-ar putea să-l urască într-atît încît să-l... să-lucidă. Se înfioră din nou și-și trase neglijența din mătase mai strîns în jurul umerilor rotunzi.

— Nu mai spune asta, Laura, protestă d-na Mansfield. Pe cuvîntul meu, vă comportați ca niște copii. Probabil că totul are cea mai simplă explicație.

— E cît se poate de posibil, zise Ellery vesel. Presupun că vremea ne deprimă... la uitați-vă. Cred că s-a oprit ploaia. Toți ochii se întoarseră mohoriți spre fereastră. Ploaia se opri pe pervers și cerul se lumina. Evident, conti-nuă Ellery, există unele posibilități. Ne putem închipui... am spus închipui, doamnă Owen, că soțul dumneavoastră a fost... ei bine, răpit. Nu vă speriați așa. E doar o teorie. Faptul că a dispărut în costum pare să indice o plecare foarte bruscă și deci probabil forțată. N-ați găsit nici un fel de bilețel? Nimic în cutia poștală sau în poșta zilnică?

— Răpit, șopti d-na Owen sfîrșită.

— Răpit! exclamă d-na Gardner și-și mușcă buza. Dar ochii îi erau luminoși ca cerul de afară.

— Nici bilețel, nici poștă, se repezi d-na Mansfield. Eu personal cred că e ridicol. Laura, asta este casa ta, dar consider că am datoria... Una din două: ori iei totul în serios și atunci telefonezi la poliția adevărată, ori lași totul baltă. Eu tind să cred că Richard era grozav de amețit — a băut doar așa de mult așeară, draga mea — și a por-

nit-o pe undeva beat. Probabil că doarme acum pe vreun câmp și n-o să se întorcă cu altceva decît cu o răceală zdrăvănă.

— Excelentă sugestie, vorbi Ellery rar, în afară de chemarea poliției **adevărate**, doamnă Mansfield. Vă asigur că posed calificare a... **ex officio**. Hai să nu chemăm poliția și să zicem că am făcut-o. Dacă va fi ceva de explicat la sfîrșit, mă ocup eu de asta. Între timp, vă propun să încercăm să uităm această situație neplăcută și să așteptăm. Dacă dl. Owen nu apare pînă seara, putem să ne întrunim din nou și să hotărîm ce măsuri avem de luat. De acord?

— Sună rezonabil, zise Gardner neconsolat. Pot să... zîmbi și ridică din umeri... — ce palpitant! — pot să dau un telefon la mine la birou, Queen?

— Of, doamne, sigur.

D-na Owen scoase brusc un țipăt, ridicîndu-se și tropăind spre scări.

— Petrecerea lui Jonathan! Am uitat cu desăvîrșire! Vai, și toți copiii pe care i-am invitat... Ce să le spun?

— Vă sugerez, spuse Ellery trist, că micul Jonathan e indispus, doamnă Owen. Cam dur, dar necesar. Puteți să-i sunați pe toți potențialii spectatori ai „Ceiului nebulilor” și să le exprimați regretele.

Ellery privi îndelung și gînditor. Nimic nelalocul lui, din cîte își putea da seama; și nimic nu fusese adăugat, cel puțin imperceptibil pentru un ochi străin. Apoi privirea lui ezită și se fixă pe ceva drept în față. Ceva **într-adevăr** straniu... Cum stătea sprijinit de ușă, chiar în fața lui se afla o oglindă fixată în peretele opus de la tavan pînă la podea — un element surprinzător pentru decorațiunea camerei. Silueta zveltă a lui Ellery și ușa din spatele lui se reflectau perfect în oglinda scinteietoare. Și acolo, deasupra... În oglindă văzu, deasupra reflecției ușii de care stătea sprijinit, cadranul unui ceas electric modern. În lumina cenușie murdară, cadranul sclipea în mod curios. Se dezlipi de ușă, se întoarse și privi în sus. Era un ceas din crom și onix de aproximativ un picior diametru, rotund și simplu, care te înfiora.

Deschise ușa și îl chemă pe Millan, care se alăturase grupului tăcut din living.

— Ai o scară?

Millan o aduse. Ellery zîmbi, închise ușa ferm, se urcă pe scară și examină ceasul. Mecanismul electric era în spate, ascuns vederii. Zări imediat că era în priză. Ceasul mergea și indica o oră suficient de exactă, confruntată cu ceasul lui de mînă. Apoi își făcu mîinile cupă cît mai bine pentru a opri lumina, se uită intens și văzu că cifrele și brațele ceasornicului erau, după cum bănuise, fosforescente și străluceau slab.

Coborî, deschise ușa, îi dădu în primire scara lui Millan și păși în living. Toți îl întîmpinară încrezători.

— Ei, făcu Emmy Willowes, ridicînd ușor din umeri, a descoperit Mintea Genială indicînd cel grăitor? Să nu ne spunî însă că Dickie Owen a plecat să joace golf la Meadowbrook în costumul Pălărierului Nebun!

— Ei bine, domnule Queen? Întrebă și doamna Owen nerăbdătoare.

Ellery se afundă într-un fotoliu și aprinse o țigare.

— Există ceva ciudat acolo. Doamna Owen, dumneavoastră ați mobilat casa?

Ea rămăsese nedumerită.

— Să mobilez casa? Oh, nu. Am cumpărat-o și ne-am adus lucrurile noastre.

— Atunci ceasul electric de deasupra ușii cabinetului este al dumneavoastră?

— Ceasul? Toți îl priveau lung. — Păi, bineînțeles. Dar ce-are asta cu...

— Hmm, făcu Ellery. Ceasul acela are calitatea de a dispărea.

— Dar ce legătură poate să aibă ceasul cu plecarea lui Richard? Întrebă d-na Mansfield arțăgoasă.

Ellery ridică din umeri.

— **Je n'sais**. Fapt este că azi-noapte, puțin după ora două, neputînd să dorm, am coborît să îmi caut o carte. Fiind întuneric, am dat peste ușa cabinetului, crezînd că este biblioteca. Am deschis-o și m-am uitat înăuntru. Dar n-am văzut nimic.

— Dar cum ați fi putut vedea, domnule Queen? zise d-na Gardner în timp ce pieptul i se zbătea. Dacă era întuneric...

— Tocmai asta este curios, vorbi Ellery tărăgănat. **Ar fi trebuit** să văd ceva **pentru că** era așa de întuneric, doamnă Gardner.

— Dar...

— Ceasul de deasupra ușii.

— Ați intrat? murmură Emmy Willowes încruntîndu-se. N-aș putea zice că am înțeles. Doar ceasul e deasupra ușii, nu?

— Există o oglindă în fața ușii, explică Ellery absent, iar întunericul nu mă prea ajută la vedere. Dar ceasul are cifre și brațe luminoase. În consecință, ar fi trebuit să le văd strălucirea reflectată foarte clar în întunericul acela beznă. Dar eu n-am văzut nimic, înțelegeți? N-am văzut literalmente nimic.

Rămaseră tăcuți, uluiți. Apoi Gardner șopti:

— Tot nu înțeleg... Vreți să spuneți că cineva sau ceva stătea în fața oglinzii, obstrucționînd reflectarea ceasului?

— Oh, nu. Ceasul e deasupra ușii, cam la șase picioare și mai bine de podea. Oglinda ajunge pînă-n tavan. În cameră nu există nici o mobilă înaltă de șapte picioare și evident că se exclude posibilitatea unui intrus de șapte picioare și mai bine. Nu, nu, Gardner. se pare că ceasul nu era de loc deasupra ușii cînd m-am uitat eu.

Cu aceasta, Ellery se ridică și o porni spre bibliotecă.

O LINIȘTE SUMBRĂ

Fu o zi deprimantă în ciuda cerului senin și a soarelui cu dinți. Dimineața se scurse fără evenimente. D-na Mansfield o băgă cu fermitate pe fiica ei în pat, o făcu să înghită o mică doză de luminal dintr-un flacon mare din dulapul de medicamente și rămase cu ea până când cedă și adormi epuizată. Apoi bătrâna doamnă telefonă la toată lumea exprimând regretele colective ale familiei Owen pentru întorsătura nefericită a lucrurilor. Jonathan făcuse febră tocmai când... Micul Jonathan, informat ulterior de bunica sa de „debăcle”, scoase un urlet de necaz, surprinzător de sănătos, care-i dădu lui Ellery, în timp ce-și făcea de lucru jos în bibliotecă, fiori pe șira spinării. Fu nevoie de strădanile reunite ale doamnei Mansfield, Millan, camerista și bucătăreasa pentru a potoli odrasla familiei Owen. În cele din urmă, o bancnotă de 5 dolari reinstaură o **entente** cam compromisă. Emmy Willowses își petrecu ziua cînd senină. Familia Gardner juca apatic bridge la două mîini.

Prinzul fu sumbru, toată lumea vorbea monosilabic, iar tensiunea spori la maximum.

După-amiază, se vîntură încoace și încolo ca niște stafii ce nu-și găseau locul. Pînă și actrița începu să dea semne de nervozitate: consumă nehumărate țigări și cocktailuri și se adînci într-o tăcere mohorîtă. Nu primiră nici un mesaj; telefonul nu sună decît o dată și atunci era doar cofetarul care protesta împotriva anulării comenzii tortului de înghețată. Ellery își petrecu aproape toată după-amiază cu o activitate misterioasă în bibliotecă și cabinet. Ceea ce căuta rămase un mister. Pe la ora 17, apărîu din cabinet cam negru la față și cu o cută adîncă între sprîncene. Leși pe verandă și se sprijini de un stîlp, adîncit în gînduri. Pietrișul era uscat; soarele anihilase rapid efectele ploii. Cînd se întoarse în casă, se întuneca cu repeziciunea cu care cade noaptea la țară.

Nu mai era nimeni; casa era liniștită, deoarece nenorocirii ei ocupanți se retrăseseră în camerele lor. Ellery căută un scaun. Își infundă fața în mîini și se gîndi minute îndelungate, complet nemișcat.

În cele din urmă, pe față i se citi că ceva se întîmplase, se îndreptă spre baza scîrilor și ascultă. Nici un sunet. Se întoarse în virful picioarelor, ridică receptorul telefonului și-și petrecu următoarele 15 minute discutînd grav și cu voce joasă cu cineva din New York. Cînd termină, se duse sus în camera lui.

O oră mai tîrziu, în timp ce ceilalți se adunaseră jos pentru cină, se furișă pe scara dosnică și ieși din casă neobservat nici de bucătăreasă, care era în bucătărie. Rămase un timp în bezna groasă a pădurii.

Ellery nu află niciodată cum se întîmplase. Îi simți efectele curînd după cină, și meditănd profund, își aminti că și ceilalți păruaseră moleștiți cam în același timp. Fu o cină tîrzie și rece. Se părea că dispariția lui Owen își pusese amprenta și asupra organizării culinare, așa încît cafeaua nu fu servită pînă după ora opt, de către slujnica cu picioare frumoase — mai tîrziu Ellery era sigur că se servise cafea. Moleșeala se așternu la mai puțin de jumătate de oră. Ședeau în living, palavragind plictisiți despre lucruri fără importanță. D-na Owen, palidă și tăcută, dăduse pe gît cafeaua cu sete și, de fapt, ceruse a doua ceașcă. Numai d-na Mansfield fusese bătaioasă, exprimîndu-și hotărîrea de a telefona la poliție. Avea mare încredere în poliția locală din Long Island, mai ales într-un anume inspector Naughton, a cărui incompetență Ellery o realiză fără nici o putință de îndoială. Gardner fusese neliniștit și puțin răzvrătit; un timp zdrăngănisese la pian în alcov. Emmy Willowses se retrăsese în scoica ei cu ochi migdalați, fără să se mai amuze și foarte, foarte tăcută. D-na Gardner avusese un comportament agitat. Jonathan fusese trimis expres la culcare în urlete.

Îi se așeză pe simțuri ca o pătură insinuantă de nea. Doar o somnolență plăcută. În cameră era cald și Ellery simți vag broboane de sudoare pe frunte. Era pe jumătate leșinat cînd creierul întunecat îi dădu semnalul de alarmă. Apoi, încercînd în panică să se redreseze, să-și folosească mușchii, simți că alunecă, alunecă în inconștient cu un corp ca de plumb și străin de el precum constelația Vega. Ultimul lui gînd conștient, pe măsura cît camera i se învîrtea amețită în fața ochilor și vedea expresiile împăienjenite ale tovarășilor săi, era că fuseseră cu toții drogați.

Amețeala părea să continue fără întrerupere. Pete colorate îi jucău în ochi, în timp ce cineva îl lovea iritat cu ciocanul peste temple. Apoi deschise ochii și văzu un soare strălucitor fixat pe podea în dreptul său. Doamne dumnezeule, toată noaptea...

BOMBARDAȚI CU CADOURI

Se ridică în capul oaselor gemînd și pipăindu-și capul. Toți în jurul lui erau întinși în diverse poziții de comă angoasantă — toți fără excepție. Cineva — creierul lui confuz luă notă plictisit — era Emmy Willowses, mișcă și oftă. Se sculă și se îndreptă împleticindu-se spre un bar probabil, de unde își turnă un whisky mare, după care, cu gîtlejul arzînd, se simți inexplicabil mai bine. Se duse la actriță și o bătu ușor peste obraji pînă cînd aceasta deschise ochii și îl privi cu niște ochi suferinzi, orbiți, bolnavi.

— Ce... cînd...

— Drogați, hîrîi Ellery. Tot echipajul. Încearcă să-i aduci în simțire, domnișoară Willowses, pînă dau eu o raită. Și vezi dacă se preface vreunul.

Își croi drum, puțin cam nesigur dar cu țintă clară, spre spatele casei. Bijbiind, descoperi bucătăria. Acolo îi găsi pe slujnica cu picioare frumoase, pe Millan și pe bucătăreasă zăcînd fără cunoștință pe scaune, în jurul mesei pline de cești goale de cafea. Se întoarse în living, îi făcu semn din cap domnișoarei Willowses, care se lupta cu Gardner ce căzuse leșinat pe pian, și porni sus pe scări împleticindu-se. După o scurtă căutare, descoperi dormitorul micului Jonathan; băiatul dormea încă profund și natural, cu ocazionale pufniri pe nas. Doamne, ce mai pufneal! Gemind, El-

lery trecu prin baia de lângă dormitorul principal. După puțin, coborî și intră în cabinet. Leși de acolo aproape instantaneu, răvășit și în ochi cu o scinteie sălbatică. Își luă pălăria din cuier și se grăbi afară în soarele cald. Vreo 15 minute dădu tîrcoale terenului; casa familiei Owen era înconjurată de un rînd de pădure și părea izolată ca o fermă din vest. Cînd reveni în casă, amărît și dezamăgit, ceilalți se treziseră și scoteau niște sunete ce aduceau a miorlăieli, ținîndu-și capetele între minii ca niște copii speriați.

— Queen, pentru numele lui dumnezeu, începu Gardner, răgușit.

— Cine a făcut asta, a folosit luminalul din baia de sus, zise Ellery aruncîndu-și pălăria și strîmbîndu-se la o durere bruscă a capului. E aceeași substanță pe care i-a dat-o ieri d-na Mansfield doamnei Owen ca s-o adoarmă. De data aceasta s-a folosit însă tot flaconul acela mare. Grozav somnifer! Faceți-vă comozi pînă întreprind o mică cercetare la bucătărie. Cafeaua cred că a fost de vină. — Dar se întoarse, strîmbîndu-se. — Ghinion. Madame la Guisiniere se pare că a fost o dată la baie; Millan era în grajd, îngrijindu-se de mașini; iar slujnica se împopoțona, fără îndoială, pe undeva. Rezultatul: prietenul nostru, luminalistul a avut ocazia să toarne aproape tot praful din flacon în ibricul cu cafea. La dracu!

— Am să chem totuși poliția! strigă d-na Mansfield isteric, luptîndu-se să se ridice. Altfel o să fim în curînd uciși în propriile noastre paturi! Laura, insistă cu hotărîre să...

— Vă rog, vă rog, doamnă Mansfield, obiectă Ellery obosit. N-avem nevoie de eroi. Ne-ați fi de mai mare folos dacă v-ați duce la bucătărie și ați potoli revolta care clocește acolo. Jur că cele două femei sînt pe punctul să-și facă bagajele.

D-na Mansfield își mușcă buza și o zbughi într-acolo. O clipă mai tîrziu îi auziră vocea, deloc dulce acum, ridicată dojenitor.

— Dar, Queen, protestă Gardner, nu mai putem să continuăm așa neprotejați.

— Eu vreau să știu în felul meu copilăresc, se tîngui Emmy Willowes cu buzele livide, cine și de ce a făcut-o. Flaconul de sus... Pare de netăgăduit că se datorează unuia dintre noi, nu-i așa?

D-na Gardner scoase un țipăt scurt. D-na Owen se așeză din nou pe scaun.

— Unul din noi? șopti roșcata.

Ellery zîmbi fără să se amuze. Apoi zîmbetul i se șterse de pe față și-și ciuli urechile spre hol.

— Ce-a fost asta? întrebă el brusc.

Se întoarseră cu toții terorizați și priviră. Dar nu se vedea nimic. Din cîțiva pași, Ellery fu lângă ușa din față.

— Ce mai e, pentru numele lui dumnezeu? se bilbi d-na Owen.

— Mi s-a părut că aud ceva. Dădu ușa de perete. Soarele dimineții se revărsă înăuntru. Îl văzură aplecîndu-se și luînd ceva de pe verandă, apoi ridicîndu-se și uitîndu-se rapid de jur împrejur. Scutură din cap și se dădu înapoi, închizînd ușa.

— Un pachet, zise încruntat. Credeam că **cineva**...

Se uită alb la coletul în hîrtie maro din minile lui.

— Un pachet? întrebă d-na Owen și fața i se lumină. Poate e de la Richard. Lumina i se stinse din ochi și fu înlocuită de o paloare înfricoșătoare. Oh, credeți cumva...?

— Vă este adresat, doamnă Owen, spuse Ellery apăsător. Fără timbru, fără efecte poștale, scris cu creionul în litere de tipar. Cred c-o să-mi asum răspunderea deschiderii lui, doamnă Owen.

Desfăcu sfoara subțire și rupse ambalajul coletului încropit, după care se încruntă și mai mult, deoarece pachetul conținea doar o pereche de pantofi mari bărbătești, tociti pe talpă și fără flecuri — niște pantofi sport, cafeniu cu alb.

D-na Owen își dădu ochii peste cap și nările îi palpară de greață.

— Sînt ai lui Richard, șopti ea și căzu pe spate pe jumătate leșinată.

— Zău? făcu Ellery. Interesant. Dar nu sînt, desigur, cei pe care-i purta în picioare vineri seară. Sînteți sigură că sînt ai lui, doamnă Owen?

— Oh, deci a fost pînă la urmă răpit, spuse d-na Mansfield tremurînd la ușa din spate. Nu e și vreun bilețel sau singe...?

— Nimic altceva decît pantofii. Acum mă-ndoiesc de teoria cu răpirea, d-na Mansfield. Aceștia nu sînt pantofii pe care-i purta Owen vineri seară. Cînd i-ați văzut ultima oară, doamnă Owen?

— În dulapul lui de sus chiar ieri după-masă, se vîită ea. Of...

— Iată. Vedeți? zise Ellery vesel. Probabil că au fost furați din dulap aseară cînd eram cu toții inconștienți și au fost returnați acum într-un mod spectaculos. Deocamdată nu s-a-ntîmplat nimic rău. Mi-e teamă că încălzim o viperă la sinul nostru, adăugă el sever.

AL DOILEA CADOU

Nimeni nu rise. D-ra Willowes spuse cu o voce stranie:

— Cîndat. De fapt, e o nebunie, domnule Queen. Nu văd nici cel mai mic scop.

— Nici eu, pînă acum. Cineva fie că se ține de niște glume monstruoase, fie că în spatele întregii afaceri se află o minte diavolească de deșteaptă și perversă.

Își luă pălăria și se îndreptă spre ușă.

— Unde doamne iartă-mă pleci? șopti d-na Gardner.

— Pînă atîră, pentru o rundă de gîndire sub bolta abstră. Dar țineți minte, adăugă el încet, acesta este un privilegiu rezervat detectivilor. Nimeni altcineva nu va părăsi casa.

Se întoarse peste o oră fără să dea vreo explicație.

La prinz găsiră cel de-al doilea pachet. Eră un colet pătrășos, învelit în aceeași hirtie maro. Înăuntru se afla o cutie de carton, iar în cutie, împachetate într-o hirtie boțită, se aflau două splendide machete de vapoare, ca acelea cu care se joacă copiii, vara pe lac. Pachetul îi era adresat domnișoarei Willowes.

— Devine îngrozitor, murmură d-na Gardner cu buzele pline tremurându-i. Am pielea de găină.

— Mai bine ar fi fost un pumnal însingurat sau așa ceva, șopti d-ra Willowes. Vapoare de jucărie. Se dădu înapoi și-și miși ochii. Oameni buni, uite ce-i, înțeleg de glumă, dar de cea de față m-am cam săturat. Cine face timpurile astea?

— O glumă? mîrii Gardner, alb ca moartea. Asta-i mina unui nebun, ascultați-mă pe mine.

— Hai, hai, îi potoli Ellery privind vapoarele vopsite verde și bej. În felul ăsta nu ajungem nicăieri. Doamnă Owen, le-ai mai văzut vreodată?

În pragul leșinului, doamna Owen se fistică:

— Vai de mine și de mine. domnule Queen, nu... păi sînt... ale lui Jonathan!

Ellery clipi. Apoi se duse la baza scării și urlă:

— Johnny! Vino o clipă jos!

Micul Jonathan coborî absent și îmbufnat scările.

— Ce vreți? întrebă cu răceală.

— Vino aici, fiule. Micul Jonathan veni trîndu-și picioarele. Cînd ai văzut ultima dată vapoarele astea?

— Vapoare! strigă micul Jonathan revenindu-și la viață. Se năpusti asupra lor și i le smulse, aruncîndu-i lui Ellery o privire furioasă. Vapoarele mele! N-am văzut așa o casă! Vapoarele mele! Tu mi le-ai furat!

— Haide, haide, făcu Ellery însoșindu-se, fii băiat cuminte. Cînd le-ai văzut ultima oară?

— Ieri! În dulapul meu cu jucării. Vapoarele mele! E scandalos! șuieră micul Jonathan și o șterse sus, strîngînd la pieptul firav vapoarele.

— Au fost furate în același timp, zise Ellery neajutorat. Pe viața mea, domnișoară Willowes, sînt aproape tentat să fiu de acord cu dumneavoastră. Apropo, cine i-a cumpărat vapoarele fiului dvs.?

— Tatăl, lui.

— La dracu! exclamă Ellery pentru a doua oară în acea duminică și-i trimise pe toți să percheziționeze casa pentru a se asigura că nu mai lipsește nimic. Dar nimăni nu descoperi nici o lipsă.

AL TREILEA CADOU

Cînd coborîră, îl găsiră pe Ellery citind nedumerit un plic mic și alb.

— Ce mai e și ăsta? întrebă Gardner sălbatic.

— Era virît în ușă, zise el gînditor. Nu l-am observat înainte. E chiar straniu.

Era un plic elegant, lipit cu ceara albastră pe spate și purtînd același scris cu creionul, de data aceasta adresat doamnei Mansfield.

Bătrîna doamnă se prăbuși în scaunul cel mai apropiat, ținîndu-și mina la inimă. Rămăsese mută de frică.

— Ei bine, spuse d-na Gardner răgușită, deschideți-l.

Ellery rupse plicul și se încruntă mai tare.

— Nu e nimic înăuntru, murmură el.

Gardner își roase unghiile și se întoarse cu spatele mormăind. D-na Gardner clătină din cap ca un pugilist amețit și se împletici pe drumul spre bar pentru a cincea oară în acea zi. Fruntea lui Emmy Willowes ascundea o furtună de gînduri.

— Știți, anunță d-na Owen, acestea sînt plicurile mamei.

Se lăsă din nou tăcere.

— Din ce în ce mai bizar, murmură Ellery. Trebuie să punem lucrurile la punct... Pantofii sînt o surpriză. Vapoarele ar putea fi luate drept cadou; ieri a fost ziua lui Jonathan, dar vapoarele sînt ale lui — o farsă deformată. Scutură din cap. Și în al treilea rînd — un plic gol. Asta ar părea să ne indice că plicul e important. Dar plicul îi aparține d-nei Mansfield. Atunci mai rămîne... da, ceara! Scrută îndeaproape ceara albastră de pe dos.

— Parcă ar fi tot ceara noastră de sigiliu, domnule Queen, spuse d-na Owen cu aceeași voce joasă, nefirească. E în bibliotecă.

Ellery o zbughi urmat de restul adunării. D-na Owen se duse la biroul bibliotecii și trase șertarul de sus.

— Era aici? întrebă Ellery repede.

— Da, răspunse ea cu voce tremurată. Chiar vineri am folosit-o cînd am scris o scrisoare. Vai...

Ceara nu mai era în șertar.

În timp ce-l priveau lung, se auzi soneria de la ușa din față.

AL PATRULEA CADOU

De data aceasta, un coș de piață stătea nevinovat pe verandă. În el se aflau cuibărite proaspete și verzi două verze.

Ellery îi strigă pe Gardner și Millan și conduse el însuși atacul în josul scării. Se împrăștiară căutînd sălbatic prin tufișurile și pădurea ce împrejmuiă casa. Dar nu găsiră nimic. Nici o urmă a celui care sunase la ușă, nici urmă de stafia care lăsase glumeață un coș de verze la ușă reprezentînd al patrulea cadou ciudat. Parcă era făcut

din fum și se materializa numai în clipa cînd avea nevoie să apese cu degetul lui invizibil butonul soneriei. Găsiră femeile strînse una într-alta într-un colț al livingului, tremurînd, cu buzele livide. D-na Mansfield, legîndu-se ca un plop bătut de vînt era la telefon și chema poliția. Ellery se porni să protesteze, dar apoi ridică din umeri neputincios, strînse din buze și se apleacă deasupra coșului.

De mînerul acestuia era legată cu sfoară o bucată de hîrtie. Același scris nesigur în creion... „D-lui Paul Gardner”.

— Se pare că tu ești cel ales, bătrîne, de data aceasta, remarcă Ellery.

Gardner rămase cu ochii pironiti la coș ca și cum nu-i venea să creadă.

— Scuzați-mă! zise Ellery brusc și plecă. Provin din lada de legume din cămară de afară, spuse el la întoarcere. Așa declară cu ciudă bucătăreasa căreia nu i-a trecut prin cap să se uite după legumele lipsă.

D-na Mansfield bodogănea emoționată la telefon unui irascibil și nedumerit ofițer al legii. Cînd închise telefonul, era roșie la față ca un copil nou născut.

— Ajunge cu prostiile astea, domnule Queen, mîrii ea. Apoi se trînti pe un scaun rîzînd isteric și strigă: Știam eu că faci cea mai mare greșeală a vieții tale cînd te-ai măritat cu animalul ăla, Laura, și rîse din nou ca o nebună.

Apărătorii legii își făcură apariția în 15 minute, însoțiți de o sirenă asurzitoare. Unul era un bărbat robust cu fața cărămizie și cu tresese cuvenite unui inspector de poliție, iar celălalt un tînăr polițist cam deșelat.

— Mă numesc Naughton, se prezintă primul din ei, scurt. Ce dracu' se petrece aici?

— Ah, domnule Naughton. Sînt fiul inspectorului Queen, Richard Queen de pe Centre Street. Îmi pare bine de cunoștință.

— Oh! exclamă Naughton, întorcîndu-se sever spre d-na Mansfield. De ce nu mi-ați spus că dl. Queen este aici, doamnă Mansfield? Ar trebui să știți că...

— M-am saturat de voi toți! urlă bătrîna doamnă. Prostii, prostii, prostii de cînd a început simbăta și pînă acum! Mai întîi actrița aia îngrozitoare de-acolo cu fusta ei scurtă, picioarele și tot restul, pe urmă...

Naughton își frecă bărbia.

— Veniți aici, domnule Queen, să discutăm omeneste. Ce naiba s-a-ntîmplat?

Ellery îi povesti fără plăcere. Pe măsură ce vorbea, inspectorul se înroșea tot mai mult la față.

— Vorbiți serios? bubui el în cele din urmă. Mie mi se pare totul o simplă nebulie. Dl. Owen și-a ieșit din minți și vă joacă feste. Doar n-o să le luați în serios?

— Mi-e teamă că n-avem încotro, șopti Ellery. Ce-i asta? Cerule, nu cumva o altă manifestare a stafiei noastre jucăușe? Se-ndreptă spre ușă, pe care i-o deschise Naughton cu gura căscată și se lăsară izbiți de un val de întuneric. Pe verandă se afla un al cincilea colet, de data aceasta minuscul.

DOI REGI CADOU

Cei doi ofițeri se repeziră atară cu lanterna aprinsă. Ellery apucă pachetul cu degete nerăbdătoare. Era adresat cu scrisul de-acum familiar d-nei Paul Gardner. Înăuntru se aflau două piese de șah cu valoare identică: regi, unul alb și celălalt negru.

— Cine de-aci joacă șah? întrebă el trăgănat.

— Richard, strigă d-na Owen. Vai, doamne, simt că-nnebunesc.

Cercetarea dovedi că cei doi regi din jocul de șah al lui Richard Owen lipseau.

Ofițerii se întoarseră cam palizi și trăgîndu-și cu greu răsufflarea. Nu găsiseră pe nimeni afară. Ellery studia în liniște cele două piese de șah.

— Ei? făcu Naughton, lăsîndu-și umerii în jos dezarmat.

— Ei bine, răspunse Ellery încet, am o idee strălucită, Naughton. Vino încoace o clipă. Îl trase deoparte pe Naughton și-ncepu să-i vorbească repede și cu voce joasă. Ceilalți stăteau de jur împrejur lipsiți de vlagă, schimonosindu-se nervos. Nimeni nu se mai prefăcea că se poate stăpîni. Dacă totul nu era decît o glumă, atunci gluma era oribilă, cu imaginea lui Richard Owen profilîndu-se în fundal. Inspectorul clipi și aprobă din cap.

— Voi toți, treceți în bibliotecă, li se adresă scurt întorcîndu-se spre ei și lăsîndu-i nedumeriți. Vorbesc serios! Toți fără excepție! Nebunia asta trebuie să se termine chiar acum.

— Dar, Naughton, reuși să articuleze d-na Mansfield, nu e cu puțință ca vreunul din noi să fi trimis obiectele alea. Dl. Queen îți poate confirma că am fost cu toții în vîzul lui astăzi...

— Faceți cum v-am spus, doamnă Mansfield, repetă ofițerul ferm.

Trecură uluiți în bibliotecă. Polițistul îi adună pe Millan, bucătăreasă și slujnică și plecă cu ei. Nimeni nu scoase o vorbă, nimeni nu se uită la celălalt. Trecură minute, o jumătate de oră, o oră. În spatele ușii de la living era o liniște mormintală. Își ciuliră urechile.

— La 7,30 ușa se deschise brusc și, cu fețe radioase, Ellery și inspectorul îi chemară dincolo.

— Toată lumea afară, comandă Naughton. Haideți, mai repede.

— Afară? șopti d-na Owen. Unde? Unde e Richard? Ce...

Polițistul îi scoase ca pe-o turmă. Ellery se îndreptă spre ușa cabinetului, o împinse, aprinse lumina și se dădu deoparte.

— Vreți să intrați și să vă ocupați locurile? spuse el sec. Tensiunea i se citea pe față și părea epuizat.

În tăcere, încet, ei se conformară. Polițistul mai aduse cîteva scaune din living. Se așezară. Naughton trase obloanele, închise ușa și se așeză cu spatele liuit de ea.

Ellery începu pe un ton neutru:

— Într-un fel, acesta a fost unul din cele mai remarcabile cazuri din existența mea, fiind neobișnuit din orice unghi l-ai privi. Complet non-conformist. Domnișoară Willows, cred că doriți pe care v-ați exprimat-o vineri seară s-a adevărit. Sinteți pe cale să asitați la un exercițiu cam trăznit de inventivitate criminală.

— Crim..., începu d-na Gardner cu buzele tremurând. Vreți să spuneți că s-a comis o crimă?

— Liniște, îi atenționează Naughton sever.

— Da, răspunse Ellery blînd, s-a comis o crimă. Aș putea spune, îmi pare rău s-o spun, doamnă Owen, o crimă în adevăratul sens al cuvîntului.

— Richard e m...

— Îmi pare rău. Se lăsă tăcere. D-na Owen nu plînsese; lacrimile parcă îi secaseră. Fantastic, spuse Ellery în sfîrșit. Uitați-vă — și oftă. Enigma a fost ceasul. Ceasul Care Nu Era Unde Trebuia Să Fie, ceasul cu cadran invizibil. Vă aduceți aminte remarcă mea că ceasul fusese probabil mutat din moment ce nu văzusem reflectarea arătătoarelor fosforescente în oglinda de dincolo? Era o teorie posibilă. Dar nu și **singura** teorie.

— Richard e mort, repetă d-na Owen de parcă nu-i venea să creadă.

— Domnul Gardner, continuă Ellery rapid, mi-a indicat o altă posibilitate: că ceasul s-ar fi putut să fie tot deasupra ușii, dar că cineva sau ceva ar fi putut să se afle în fața oglinzii. V-am spus de ce lucrul acesta mi se părea imposibil. Dar, și spunînd acestea se îndreptă brusc spre oglinda înaltă, mai era o teorie care explică motivul pentru care eu nu văzusem reflectarea arătătoarelor luminoase, și anume: cînd eu am deschis ușa în întuneric și am privit înăuntru și n-am văzut nimic, ceasul era acolo, dar nu și **oglinnda!**

— Cum se poate una ca asta, domnule Queen? întrebă d-ra Willows sec. E o prostie.

— Nimic nu e o prostie, doamna mea, pînă nu se dovedește a fi. Mi-am spus: cum se face de oglinda nu era acolo în clipa aceea? Constituia aparent o parte solidă a peretelui, era încastrată în această cameră modernă. — O lumină apăruse în ochii d-rei Willows. D-na Mansfield privea drept în față cu minile încheștate în poală. D-na Owen se uita la Ellery cu ochi înghețați, surdă și oarbă. — Apoi, continuă Ellery, au urmat pachetele foarte stranii, care au curs asupra noastră toată ziua ca o mană cerească. Mi-am spus că e o afacere fantastică. Desigur că v-ați dat și dumneavoastră seama că cineva făcea eforturi desperate să ne atragă atenția asupra secretului crimei.

— Să ne atragă at..., începu Gardner încruntat.

— Întocmai. Doamnă Owen, i se adresă Ellery blînd, primul pachet v-a fost adresat dumneavoastră. Ce conținea? Ea îl privea fără expresie. Urmă o tăcere groaznică. D-na Mansfield o zgîlții ca pe un copil absent. Ea tresări și zîmbi vag. Ellery repetă întrebarea la care ea răspunse aproape senină:

— O pereche de pantofi sport de-ai lui Richard.

— Într-un cuvînt, **pantofi**, zise el strîmbîndu-se. Domnișoară Willows, dumneavoastră ați primit cel de-al doilea pachet. — D-ra Willows deveni mai rigidă în ciuda nonșalanței abordate. — Ce conținea coletul?

— Vaporașele lui Jonathan, murmură ea.

— Pe scurt, **vapoare**. Doamnă Mansfield, al treilea pachet vă este destinat dumneavoastră. Ce conținea exact?

— Nimic. Dădu din cap viguros. Eu cred că încă batem cîmpii. Nu vă dați seama că-mi înnebuniți fiica și pe noi toți? Naughton, ai de gînd să lași farsa asta să continue? Dacă știți ce i s-a întîmplat lui Richard, spuneți-ne, pentru numele lui Dumnezeu!

— Răspundeți la întrebare, i se adresă Naughton amenințător.

— Un plic gol sigilat chiar cu ceara noastră, răpsunse ea sfidătoare.

— Din nou pe scurt, vorbi Ellery trăgănat, **ceară și sigiliu**. Și acum Gardner, ție ție s-a oferit cel de-al patrulea și cel mai năstrușnic cadou. Consta din...

— Varză, spuse Gardner cu un zîmbet strîmb.

— **Verze**, prietene; erau două. Și în cele din urmă, ce-ați primit dumneavoastră, doamnă Gardner?

— Două piese de șah, șopti ea.

— Nu, nu. Nu erau doar două piese de șah, doamnă Gardner. Doi **regi**. Ochii cenușii ai lui Ellery scînteiară. Cu alte cuvinte, în ordinea amintită am fost bombardat cu următoarele cadouri... Se întrerupse, îi privi și continuă calm: „... **pantofi și vapoare și ceară de sigiliu, verze și regi**”.

DEMONSTRAȚIE DE ARTĂ TEATRALĂ

Se lăsă o tăcere din cele mai neobișnuite. Apoi Emmy spuse cu răsufletarea tăiată

— Vaca de Mare și Dulgherul. „Peripețiile Alicei în țara minunilor”.

— Mi-e jenă pentru dumneavoastră, domnișoară Willows. Unde intervine monologul Vacii de Mare a lui Tîlculi în dialogul lui Lewis Carroll?

Chipul ei nerăbdător se luminează.

— „Peripețiile Alicei în lumea oglinzilor”.

— Așa, murmură Ellery în tăcerea profundă care urmă. Și știți care-i subtitlul de la „Peripețiile Alicei în lumea oglinzilor”?

— „Ce-a găsit Alice după oglindă”, spuse ea cu mîndrie.

— Perfect, domnișoară Willows. Am fost deci instruiți să trecem prin oglindă și, prin comparație, să găsim ceva de cealaltă parte legat de dispariția lui Richard Owen. Stranie idee, nu? Se aplecă înspre ei și spuse brusc: Să mă întorc la raționamentul meu. Am spus că una din teoriile posibile era că oglinda nu a reflectat arătătoarele fosforescente pentru că nu se afla acolo. Dar avînd în vedere că peretele e solid, înseamnă că oglinda însăși trebuie să

fie deplasabilă pentru a fi putut fi mutată din loc. Cum a fost posibil? Ieri am căutat două ore să găsesc secretul oglinzii... Ochiul lor se îndreptară cu groază la oglinda înaltă fixată în perete care le întorcea privirea în lumina becurilor. Și când am descoperit secretul, m-am uitat **după oglindă** și ce credeți că am găsit — eu, o Alice într-adevăr neîndeminatică?

Nimeni nu răspunde.

Ellery se duse iute la oglindă, se ridică în vârful picioarelor, atinse ceva și întreaga oglindă se deplasă puțin ca și cum ar fi fost prinsă în balamale. Își viri degetele în deschizătură și trase. Oglinda se dădu la o parte ca o ușă dînd la iveală o cavitate înăstă de mărimea unei debarale.

Figura înțepenită a Pălărierului Nebun, avînd trăsăturile inconfundabile ale lui Richard Owen, îi privea cu ochii mari — o privire oribilă, hidoasă, a morții.

Paul Gardner sări în picioare cu ochii ieșiți din orbite, înecîndu-se și trăgîndu-se de guler.

— O-o-Owen, bîlbîi el. Owen. **Nu** se poate. Eu însumi l-am în-îngropat sub stîncă din spatele casei, în pădure. Vai, doamne. Și rinji înfiorător, apoi dădu ochii peste cap și căzu leșinat pe podea.

Ellery oftă ușurat.

— Destul, De Vere, spuse el, iar Pălărierul Nebun se mișcă în timp ce trăsăturile lui încetară ea prin farmec să mai semene cu cele ale lui Richard Owen. Poți să ieși acum. A fost o admirabilă demonstrație de artă teatrală și, după cum scontam, și-a îndeplinit misiunea. Iată omul dumat, domnule Naughton. Dacă o s-o interogați pe d-na Gardner, cred că veți afla că de mult timp este amanta lui Owen. Evident că Gardner a aflat și l-a ucis. Atenție — leșină și ea!

EXPLICAȚIA UNEI Drame REALISTE

— Ce nu pot eu să înțeleg, murmură Emmy Willows după o lungă tăcere, tîrziu în aceeași seară, pe cînd ea și dl. Ellery Queen călătoreau unul lîngă altul în trenul cu destinația Jamaica, este... Se opri neajutorată. Nu pot să înțeleg multe lucruri, domnule Queen.

— A fost destul de simplu, începu Ellery obosit, uitîndu-se pe geam la peisajul care trecea în viteză pe lîngă ei.

— Dar cine este omul acela — De Vere?

— Ah, De Vere? O cunoștință de-a mea în domeniul Thaliei, care pentru moment e „liber”. E actor și interpretează roluri de compoziție. Presupun că n-ai de unde să-l știi. Cînd deducțiile mele m-au condus spre oglindă și după ce am examinat-o, i-am descoperit în cele din urmă secretul. Deschizînd-o, am găsit acolo corpul neînsuflețit al lui Owen în costumul Pălărierului.

— E o dramă prea realistă pentru gustul meu, se strîmbă ea. De ce nu ați anunțat imediat descoperirea?

— Ce-aș fi obținut? Nu există nici cea mai infimă dovadă împotriva ucigașului. Am avut nevoie de timp pentru a concepe un plan care să-l facă pe ucigaș să se trădeze. Am lăsat acolo cadavrul.

— Vreți să spuneți că ați stat cu minile-n sin și tiînd cu toate acestea că Gardner purta vina? Întrebă ea, sincer sceptică.

— Bineînțeles, afirmă el dînd din umeri. Familia Owen locuise în acea casă doar de o lună. Arcul oglinzii era extrem de bine ascuns; probabil că nu poate fi descoperit decît dacă știi că există și îl cauți. Dar mi-am adus aminte că Owen însuși remarcase vineri seară că Gardner proiectase această „extindere”. Atunci mi-am dat seama, firește. Cine ar putea să știe mai bine decît arhitectul secretul unei debarale ascunse? Nu-mi dau seama de ce a proiectat și construit așa ceva; cred că a fost doar un capriciu arhitectonic. Deci vinovatul trebuia să fie Gardner, înțelegeți acum. — Se uită gînditor la tavanul prăfuit al compartimentului. — Am reconstituit destul de ușor crima. După ce ne-am retras vineri seară, Gardner a coborît să discute deschis cu Owen despre doamna Gardner, care fie vorba-nre noi, e o femeie din cele mai pofcioase. Au schimbat replici dure. Gardner l-a ucis, probabil nepremeditat. Primul impuls a fost să ascundă cadavrul. Nu putea să-l scoată vineri noapte pe ploaia aceea groaznică, fără să-și lase urme pe haine. Apoi și-a amintit dulapul din spatele oglinzii. Acolo cadavrul era în siguranță pînă cînd ar fi putut să-l mute la oprirea ploii și pămîntul s-ar fi uscat, oferind o ascunzătoare permanentă; voia să sape o groapă sau așa ceva. Tocmai îndesa corpul neînsuflețit în debara, cînd am deschis ușa cabinetului; de aceea n-am văzut ceasul în oglindă. Apoi, pe cînd mă aflam în bibliotecă, a închis ușa-oglinzii și s-a dus sus. Eu am ieșit totuși prea repede și-atunci el s-a hotărît să se comporte cu nerușinare, ba chiar a pretins că se gîndea că „Owen” e cel ce urca.

În orice caz, simbătă seară ne-a drogat pe toți, a scos cadavrul, l-a îngropat, s-a întors și a luat și el o doză de drog ca să-și joace rolul cît mai natural cu putință. Nu știa că eu găsiseram cadavrul în spatele oglinzii simbătă după-masă. Duminică dimineață, cînd am descoperit dispariția cadavrului, mi-am dat seama desigur de ce fusesem drogați. Îngropînd cadavrul într-un loc necunoscut nimănui, fără să lase, din cîte știe el, nici un indiciu măcar al comiterii crimei, Gardner elimină firesc dovada primordială în orice crimă: corpul delict. Am găsit o ocazie să-i dau telefon lui De Vere și să-l instruiesc cum să procedeze. A făcut rost de undeva de costumul Pălărierului, a izbutit să-și procure o fotografie a lui Owen de la o agenție teatrală, a venit încoace... L-am închis în debara, în timp ce omul lui Naughton vă reținea pe voi în bibliotecă. Înțelegeți că a trebuit să construiesc suspansul, să-l fac pe Gardner să se trădeze singur, să-i înfrîng rezistența morală. A trebuit să fie forțat să declare unde a îngropat cadavrul, pentru că el era singurul care ne putea spune. Pot zice că a mers.

Actrița îl privi pieziș din colțul ochilor ei isteți. Ellery oftă amărît, mutîndu-și privirea de la picioarele ei lungi întinse pînă la scaunul opus.

— Dar cele mai enigmatice au fost pachetele acelea fantastice și complet dușmănoase, spuse ea încrîntîndu-se

drăgălaș. Cine le-a trimis, pentru numele lui Dumnezeu?

Ellery nu răspunde mult timp. Apoi zise somnoros, cu o voce care abia se auzea peste zgomotul trenului:

— De fapt, chiar dumneata.

— Eu? Era atât de uluită că rămase cu gura căscată.

— E un fel de-a spune, șopti Ellery închizând ochii. Ideea dumitale de-a da un spectacol cu „Cei ai nebunilor” pe teme din „Alice în țara minunilor” spre delectarea micului Jonathan, apoi instaurarea atmosferei apăsătoare descrise de Reverendul Dogson, au pornit un lanț al fanteziei în propriul meu creier. Nu era destul să deschid dulapul și să spun că acolo fusese cadavrul lui Owen și nici măcar să-l fac pe De Vere să-l joace pe Owen. Trebuia să pregătesc psihologic mintea lui Gardner, să-l umplu de nedumerire la început, să-l fac mai tîrziu să-și dea seama încotro bat cadourile și care sînt implicațiile lor. Presupun că am vrut să-l torturez. E o slăbiciune a mea. Oricum, n-a fost greu să-i dau un telefon tatălui meu, inspectorul Queen, care l-a trimis aici pe sergentul Velie. Eu am reușit să fur toate lucrurile acelea din casă, să le transport în pădurea din spate și să-i le înmînez bunului Velie... El s-a ocupat de restul, de ambalaj și toate celelalte.

Ea se ridică și-l măsură cu o privire severă.

— Domnule Queen! Așa se procedează în lumea bună a detectivilor?

— Înțelegeți-mă că a trebuit s-o fac, zîmbi el somnoros. Țasta-i teatrul, domnișoară Willows. Dumneata ar trebui să înțelegi asta. Înconjoară-l pe criminal cu lucruri pe care nu le pricepe, uluiește-l, îmbată-i mintea, iar apoi lovește-l în cap, distruge-l. Recunosc că am fost inteligent ca un diavol.

Ea îl privi tăcută atât de lung și atât de elegant întoarsă spre el cu silueta ei zveltă, băiețoasă, încît Ellery se simți incomod și fără să vrea, singele i se urcă în obraji.

— Dacă-mi permiți să te întreb, draga mea, spuse el ușor, cum de fețișoara ta drăgălașă a luat această expresie de-a dreptul lascivă? Nu te simți bine? S-a întîmplat ceva? Zău, cum te simți?

— Așa cum ar spune Alice, răspunde ea duios, aplecîndu-se puțin spre el, din ce în ce mai curioasă.

Adaptare de LIGIA TODAN

Răspunsuri la problemele de logică

1. ȘIRURI BICOLORE

Problema nu este deloc complicată: ajunge să găsim modalitatea de inversare a șirurilor de cîte 3, 4 și 5 obiecte. Pentru 3 este clar, o singură mutare este suficientă. Patru obiecte pot fi răsturnate folosind următoarele mutări: (2, 3, 4), (1, 3, 4), (1, 2, 4), (1, 2, 3). (Am indicat de fiecare dată numărul obiectului care se răstoarnă; de remarcat că fiecare suferă cîte trei răsturnări). Pentru a răsturna cinci obiecte sînt suficiente numai trei operații: (1, 2, 3), (1, 3, 4), (1, 3, 5) (obiectele 1 și 3 suferă cîte 3 inversări, 2 și 4 cîte una).

Orice șir de n obiecte poate fi acum descompus în subșiruri de cîte 3, 4 sau 5 obiecte; pentru fiecare procedăm ca mai sus, deci problema are soluție pentru orice șir care conține cel puțin trei obiecte.

2. METEORO-LOGICĂ

Pornim de la propoziția a treia. Dacă ea este adevărată, atunci propoziția a patra trebuie să fie falsă, prin urmare, propoziția 2 este adevărată. Propoziția 2 afirmă însă că 3 și 4 sînt de același tip ceea ce nu se întîmplă. Contradicția, deci în realitate 3 este falsă. Din negația lui 3 rezultă că 4 este adevărată, deci 2 este falsă (de data aceasta, afirmația din 2 este în concordanță cu tipul propozițiilor 3 și 4). Să examinăm acum propoziția 5: dacă ea este falsă, atunci avem deja trei propoziții false (2, 3 și 5), ceea ce înseamnă tocmai că există mai multe propoziții false. Contradicție. Rezultă că 5 este adevărată, deci trebuie să avem mai multe propoziții false decît adevărate. Pînă acum am obținut două, deci propoziția 1, despre care încă nu știm de ce fel este, trebuie să fie falsă. Plouă deci.

3. FIGURI GEOMETRICE

Să observăm mai întîi că nu putem interschimba figuri între conturul pătrat și cel dreptunghiular, pentru a obține suma 20 (din conturul-dreptunghi ar trebuie să scoatem un dreptunghi pentru a diminua suficient de mult suma, dar nu avem ce aduce în loc pentru a realiza totalul dorit) și nici între cerc și pătrat pentru a realiza suma 33 (nu mai pătratul din cerc poate fi dus în conturul pătrat pentru a crește suficient de mult suma de aici). Rezultă că trebuie să echilibrăm cercul și dreptunghiul (la suma 19, din conturul pătrat) și acest lucru se poate face mutînd cercul 2 în dreptunghi, în locul dreptunghiului 3, care se mută în cerc.

4. LABIRINT CU CIFRE

Precizarea că soluția este unică simplifică mult problema, deoarece putem începe rezolvarea din centru, încercînd să ajungem într-un colț (căutăm de fiecare dată locuri din care putem ajunge în cîmpul curent prin mișcări regulamentare). Itinerarul obținut va porni din colțul din dreapta-jos (cu 4 pași în sus, pînă la cifra 3 adică); vom face apoi 3 pași în jos, apoi 6 spre stînga, 4 spre dreapta-sus, pe diagonală, 4 în jos, unul spre stînga-jos, pe diagonală și, de aici, 3 în sus, ajungînd în centru. O problemă mai simplă decît decît pare.

5. SUME

De data aceasta, rezolvarea este ceva mai „tehnică” (la nivelul matematicii de clasa a VI-a totuși). Notăm cu x , y , z numărul bancnotelor de 100 de lei, 10 lei, respectiv, al monedelor de 1 leu. Obținem astfel două ecuații,

$$100x + 10y + z = 1000$$

$$x + y + z = 99$$

Scăzînd-o pe a doua din prima, obţinem

$$99x + 9y = 901$$

Primul membru este divizibil cu 9, al doilea nu este divizibil, deci exprimarea lui 1000 ca sumă a 99 de numere 1, 10, 100 este imposibilă. Dacă prima ecuaţie este

$$100x + 10y + z = 999$$

atunci, după scădere, obţinem

$$99x + 9y = 900$$

sau, simplificînd cu 9,

$$11x + y = 100$$

ceea ce arată că x poate avea valori cuprinse între 0 şi 9; avem astfel 10 soluţii, $x = 0, 1, \dots, 9$. Valorile corespunzătoare pentru y şi z rămîn a fi găsite de cititor.

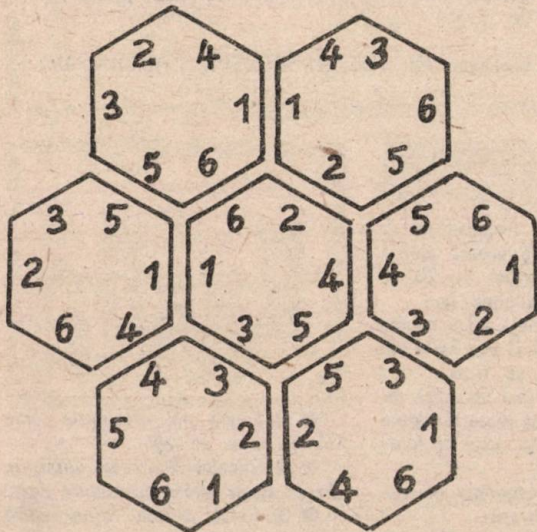
6. MINI-SOLITAR

Notăm mutările prin perechi de numere (n, m), indicînd cîmpul de plecare şi pe cel de sosire a piesei mutate; piesa intermediară se elimină. Atunci cînd plecăm cu cîmpul 1 gol, putem elimina 10 dintre piese folosind următoarele mutări:

(8, 1), (6, 4), (3, 5), (10, 8), (2, 9), (11, 4)
(12, 5), (1, 8), (7, 9), (5, 12)

Se pare că atunci cînd se pleacă cu cîmpul 4 gol, problema nu are soluţie. Cititorul este rugat să verifice acest lucru.

7. HEXA-DOMINO

O soluţie este indicată în figură. Pentru rezolvarea problemei, putem întreprinde căutări sistematice. Aşezăm o piesă în centru, apoi încercăm să completăm poziţiile din jurul acesteia, într-o ordine anume (de sus, spre dreapta, de exemplu). De fiecare dată cînd ne blocăm, revenim cu

un pas mai devreme şi aşezăm o nouă piesă. Cînd nu avem piese noi de încercat pe o poziţie, revenim şi mai devreme. Putem astfel să ne reîntoarcem la oricare dintre piesele deja aşezate, pînă la cea din centru chiar. (Un program de calculator ar putea face acest lucru în locul nostru — găsind şi soluţii multiple, dacă vor fi existînd.)

8. O PROBLEMĂ A LUI LEWIS CARROLL

Cele cinci năstruşnice propoziţii se referă la lucruri, distingînd în mulţimea lor mai multe categorii: lucrurile pe care le dispreţuiesc, sau pot fi acceptate drept cadouri, merită a li se închina ode, pot fi folosite ca poduri, au greutatea unei roabe pline, sau la ceaţa din jurul casei.

Iar cele cinci propoziţii, ordonate altfel, spun că: ceaţa din jurul casei nu are greutatea unei roabe pline (premisea 3), deci nu poate fi folosită ca pod (4), deci este dispreţuită (1), prin urmare, nu poate fi primită cadou (5), ceea ce face să nu i se poată dedica ode (2). Pe scrut, ceţii din jurul casei nu i se poate dedica o odă.

9. O PROBLEMĂ CU CHIBRITURI

Răspunsul este afirmativ şi este nevoie de trei operaţii pentru egalarea grămezilor: mutăm 7 beţe din prima grămadă în a doua (vom avea cîte 4, 14, respectiv, 6 beţe în cele trei grămezi), apoi mutăm 6 beţe de aici în grămada a treia (obţinem 4, 8, respectiv, 12 beţe) şi, în sfîrşit, ducînd 4 beţe din grămada a treia în prima, obţinem trei grămezi a cîte 8 beţe fiecare.

10. TINEREŢE

Să căutăm direct o soluţie generală, pentru un cuvînt arbitrar, cu n litere. Dacă un cuvînt cu $n - 1$ litere se poate citi în $T(n-1)$ moduri ca mai înainte, atunci trecerea de la acesta la un cuvînt de n litere se face astfel: de la fiecare literă de pe nivelul $n - 1$ al rombului sînt posibile două drumuri spre litere de pe nivelul n , cu excepţia celor patru vîrfuri, de la care putem merge la cîte trei litere exterioare. Avem deci $T(n) = 2T(n-1) + 4$ posibilităţi de citire a cuvîntului de n litere. Deoarece, evident, $T(2) = 4$, avem succesiv

$$T(3) = 12, T(4) = 28, T(5) = 60, T(6) = 124, T(7) = 252, T(8) = 508$$

Cuvîntul TINEREŢE are opt litere, deci poate fi citit de 508 ori în figură.

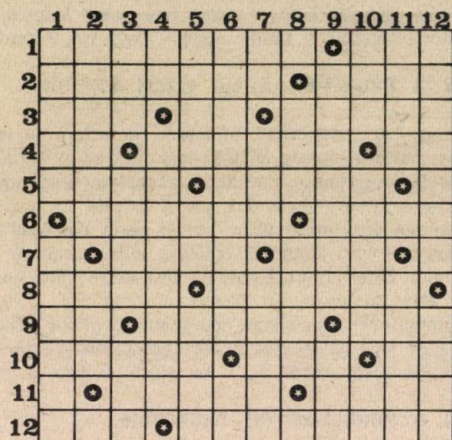
● — Înţelege, colega, este imposibil să dormi în timpul producţiei!

— Într-adevăr, este imposibil. Afurisita asta de dactilografă bate într-una.

● Pe toate telefoanele de la care am vrut să vorbesc, era agăţat un bilet pe care scria: „Defect”.

— O, aveţi noroc! Asta e defect, dar nu are bilet!

Of, inimioară!

ORIZONTAL: 1) Regizor american de film, autorul cunoscutului „Inimile lumii” — Acid citrat dextroză (abr.) 2) Scriitor francez, autorul celebrului roman „Inimă vrăjită” (Romain) — Plantă decorativă 3) A iubi (pop.) — Thomas Kyol — Cunoscută interpretă de muzică ușoară, având în repertoriu și melodia „Inimă rănită” (Petula) 4) Eugen Stănescu — „Nouă... o inimă”, film pe genericul căruia a figurat și Edith Piaf — Notă muzicală 5) În volumul său „Socul de umbră” întâlnești și poezia „În armura inimii” (Mircea) — Prozator ungar, autorul volumului „Fiii omului cu inima de piatră” (Móf) 6) Autorul versurilor melodiei „Of, inimioară”, de Edmond Deda (Harry) — Întunecă cerul 7) Accelerat — Se-aruncă des 8) Lac în America de Nord — „...cu o singură inimă”, film documentar al cehoslovacului Vojtěch

Jasny 9) Coadă de ciine! — Construcție sub formă de balcon, în biserici — Nume feminin 10) „Inima care-și spune...”, povestire polițistă de Edgar Allan Poe — Semnatarul volumului de versuri „Lingă inima țării” (Traian) — Fură inima ei 11) Cu inima insinuerată (fig.) — Construcții industriale 12) „Inima bate din...”, film al regizorului sovietic Abraham Matveevici Room — Poetă și prozatoare franceză de origine română, semnatară volumului de poeme „Inimă nemărginită”

VERTICAL: 1) Semnatarul volumului de poeme patriotice, „Norvegia e în inimile noastre” (Nordahl Brun) — Regizor american, semnatarul peliculei „Anotimpurile inimii”, cu Sally Field în rolul principal (Robert) 2) Filmul său, „Inima mea nebună”, i-a permis actorului Dan Andrews o realizare de excepție — „Inimă...”, poezie din volumul Marei Nicoară, „Obiectele verii” 3) Localitate în URSS — Strămoși ai noștri — Uniunea Internațională a Transporturilor Rutiere (abr.) 4) Florin Lazăr — Poetă bulgară, semnatară volumului „Inimă omenească” (Elisaveta) 5) Pune pe jărat înimile băieților — Notă muzicală — Regizor american, ce i-a oferit Geraldinei Page rolul principal în „Dragă inimă” (Delbert) 6) Actor rus, unul din protagoniștii filmului „Din toată inima pentru O.S.S.117” (Valeri) — Zece 7) Tudor Dinescu — Epocă (fil.) — Arteră ce duce singele de la inimă 8) Agenția națională cehoslovacă de presă — „...Moldovei”, volum în care Ioan Alexandru a inclus și poezia „Inimă” (neart.) 9) „...inimilor”, volum de povestiri al polonezului Juliusz Kaden-Bandrowski (pl.) — Culme în RFG 10) Acela — Poet contemporan, semnatarul poeziei „Inimă” (Nicolae) — Aluminiiu 11) Inimă — Simboluri ale unirii a două inimi 12) Prozator francez, autorul romanului „Cu inima întristată” (Maurice) — „...inimii, sau soțul pentru soție (neart.)

Dicționar: IBI, ERIE, ILI, IRU, EON, CTK, UHL, ALA

De prin teze și extemporale

● ● Un cerc este o linie rotundă, fără unghiuri și închisă, pentru ca să nu se vadă unde începe.

● ● Iluminismul are două forme de bază: monarhia și republica.

● ● Simbolismul crează o poezie citadină care se limitează totuși la mediul urban.

● ● Topirceanu a scris poezii când vesele când triste. El era foarte necăjit când trebuia să se mute în diferite comune. Înainte toți scriitorii o duceau greu. Acum sint academicieni și după moarte „Post-mortem”.

● ● Dinu Păturică vine cu o scrisoare recomandată. Andronache Tuzluc îl pune în funcția de ciubucar.

● ● În actualul fragment ni se redă, cum Tudor Șoimarul pleacă din sat și revine iarăși, cu 20 de ani în urmă pe pământul lui.

● ● Se ia o pilulă cinci minute înainte de a adormi și una cinci minute înainte de a se trezi.

● ● Pasteur a fost un mare savant, care a inventat vărsatul, turbairea și multe alte boli. Este un binefacător al omenirii.

● ● Fauna și vegetația ecuatorială sint de nepătruns...

● ● Petrolul a fost inegal repartizat pe glob de reprezentanții marilor companii.

● ● Fiecare epocă istorică a avut contradicții și asta datorită filozofiei.

● ● Legea lui Arhimede este valabilă doar în apă.

● ● Canalul Suez se varsă în Marea Roșie odată cu diferite nave.

● ● Calul troian avea mulți greci în burtă.

● ● Fracțiile trebuiesc simplificate pentru a nu atinge proporții gastronomice.

Culese de DUMITRU ȘOIMOȘANU

„NUNTA ÎNSÎNGERATĂ“

Una dintre cele mai cunoscute piese de teatru ale poetului spaniol Federico Garcia Lorca, „Nunta însingerată”, text studiat în școală, ecranizată (iar filmul a primit un premiu) și interzisă decenii la rând în Spania, de regimul franchist, a fost în sfârșit jucată și în această țară, în urmă cu câțiva ani. Povestea este cât se poate de simplă: o fată care nu-și iubește viitorul soț fuge cu iubitul ei în ziua nunții; pasiunii i se adaugă moartea celui care a pătat onoarea. Locul acțiunii: Andaluzia, provincie spaniolă celebră pentru pasiunile puternice.

Puțini știu însă că tragedia zugrăvită de poetul spaniol a fost o întâmplare reală, petrecută, în aceeași Spanie, cu șase decenii în urmă. Mai există oameni care să-și amintească acea tristă poveste? Vreunul din protagoniști mai este în viață? Ce s-a petrecut, în realitate, în satul îndepărtat de lume? Tim McGirk de la Sunday Times Magazine a dorit să afle răspunsul la aceste întrebări, a cercetat la fața locului și a publicat un interesant reportaj pe care îl reproducem în versiunea românească.

Mormîntul lui Francisco Montes Canadas, asasinat la 24 de ani pentru a răzbuna dezonora unu mire, se află la câțiva pași de intrarea cimitirului cu ziduri albe și înalte din Nijar. La fel ca în majoritatea cimitirelor spaniole, nu lipsește silueta chiparoșilor, îngustați ca flăcăruia unei luminări; credința populară spune că încurajează lupta sufletelor!

Cioclul din Nijar nu crede nici în Dumnezeu, nici în puterea chiparoșilor. „Dintr-un chiparos poți face o bună chitară; asta-i tot”, spune Enrique Gil-Ramirez, care trăiește peste drum, unde coroane funerare vește jite se strîng ca anvelopele uzate. Deși analfabet, Gil-Ramirez este poetul din Nijar. E în stare să recite fragmente din balada locală și din piesa „Nunta însingerată”, a poetului Federico Garcia Lorca, inspirat de asasinarea lui Francisco Montes Canadas, într-o noapte cu lună, la 22 iulie 1928.

Crimele din pasiune mor rareori, în Spania, odată cu victimele lor. Cînd Gil-Ramirez a sosit în Nijar, cu ani în urmă, nu putea înțelege cum apăreau în mod misterios flori proaspete într-un vas de lîngă mormîntul lui Montes. Nu erau aduse de rudele lui Montes; chiar și de ziua tuturor sfinților, familia sa evita cîrarea din mijlocul cimitirului, care trecea pe lîngă piatra de mormînt din granit. Cioclul a început să pună întrebări. A aflat că florile erau trimise de o fe-

meie de peste optzeci de ani, îmbrăcată mereu în negru și a cărei singură distracție în afara rugăciunilor era să brodeze pînza cu motive de o intensă frumusețe.

Numele ei este Francisca Canadas Morales, și de șase decenii jelește. La 22 iulie 1928, cu cîteva ore înainte să se mărite cu un fermier necioplit ales de sora ei, Francisca a fugit pe ascuns de la nuntă, cu Montes, vărul ei. Cînd am întrebat o bătrînă nijarena dacă Montes era băr-

bat frumos, a răspuns: „Trebuie să spun că era foarte frumos. Avea un corp foarte frumos și cînd am văzut toată grămada aia de sînge, pentru că am văzut cadavrul cu ochii mei, n-am putut să nu-mi spun: Sfință Fecioară, ce groaznică risipă!”

Există mai multe versiuni în legătură cu felul în care a avut loc asasinatul. Balada compusă de un trubadur neștiut care hoinărea prin ținuturile aride și satele de coastă din Almeria, este mai aproape de adevăr decît tragedia lirică a lui Garcia Lorca.

Să afli ce s-a petrecut cu adevărat este foarte greu, pentru că familiile victimei și asasinului au impus o conspirație a tăcerii, atît de completă, încît povestea a fost interzisă vreme de două generații. În absența faptelor, versiunea cea mai captivantă este cea universal acceptată, adică a lui Garcia Lorca. Există astăzi 100 descendenți ale celor trei familii învrăbite — Canadas, Montes și Morales. Mulți au fost atrași din Nijar de alte locuri de muncă în Almeria și în serele care se întind peste ceea ce era cîndva cel mai arid deșert din Europa. Dar pe cei care au rămas în Nijar, dușmănia încă îi roade, deși se bazează nu pe

În timp ce oaspeții dormeau la acest El Fraila, mireasa și iubitul ei au fugit călare pe un măgar.

realitate, ci pe imaginația lui Garcia Lorca; poetul care n-a fost niciodată la Nijar.

Pe cîmpia de lîngă Nijar se află o mină de case și circiuni numite Barrio Montes, de la numele familiei lui Francisco Montes. Nici unul din descendenții asasinului nu poate trăi aici. Dacă un membru al unei familii bea la vreun local din piața liniștită a satului, obiceiul e să se ridice și să plece dacă intră unul din rivalii săi. Nu se blestemă unul pe altul; pur și simplu nu-și vorbesc.

Dar cele trei familii sînt unite împotriva străinilor. Carmen Ruiz, crescută la Nijar, a făcut un studiu etnografic. Încercarea ei de a recompune adevărul nu i-a adus decît ostilitatea celor trei familii. Un profesor de literatură din Nijar a cerut elevilor, între care se afla și un descendent al familiei Canadas, să compare versiunea familiei despre crimă cu cea a lui Garcia Lorca. Părinții copilului i-au interzis să-și facă tema.

În octombrie 1985, pentru prima oară în 25 de ani, „Nunta însîngărată” a fost jucată în Spania. Piesa lui Lorca, asasinat de fasciști în Grenada, în pragul războiului civil spaniol, a fost interzisă în anii dictaturii lui Franco. Ca să învie interesul local pentru piesă, compania teatrală a recurs la o publicitate grotescă: a încercat să-i aducă pe Francisco și pe mirele părăsit de ea și pe care nu-l mai văzuse mai bine de o jumătate de secol, Casimiro Pérez Morales. Dar atît Casimiro, cît și Francisco au refuzat să participe la spectacolul de la Almería — și la fel au făcut rudele lor apropiate.

Mulți alți locuitori ai satului au văzut însă piesa. Pentru ei, povestea a intrat în domeniul pîldei. Sătenii își trec vremea certîndu-se în legătură cu vinovatul morții lui Montes. Tema onoarei nu și-a pierdut din pertiniență nici astăzi.

Poate e un fapt fericit că Federico Garcia Lorca n-a cercetat prea adînc „crima misterioasă de la Nijar”, cum au numit-o ziarele de atunci. Fata din piesă pe cale să devină mireasă este o sublimă señorita.

Dar adevărata Francisca era urîtă. Era șagie. Era mai înaltă decît cele mai multe andaluziene. Dinții îi ieșeau în față ca la iepure, atunci cînd zîmbea — și zîmbea tot timpul. Un vecin care o știe de mică spune: „Să nu lăsam pe careva să creadă că era o femeie frumoasă”.

Porecla ei era „Șchioapa” și pînă în noaptea nunții s-a crezut că deformitatea aceasta o va salva să rămînă fată bătrînă. Tatăl ei o schilodise cu un pumn, cînd era foarte mică, și pentru a-și ispăși sălbăticia, i-a lăsat moștenire cea mai mare parte din avere, trecînd peste cei doi fii și celelalte fiice. Tatăl Franciscăi era administrator la **Cortijo del Fraile**, o mare proprietate între coline, și dispunea de pămînt bun. Aceasta, și-a spus el, era singura șansă ca Francisca să-și găsească un bărbat.

Dar sora ei mai mare, Carmen, rîvnea moștenirea Franciscăi. Carmen este descrisă de săteni ca avînd „o față de vrăjitoare” și, într-un ținut unde superstiția maură a deochetului este încă puternică, ea era foarte temută.

Franciscă se ducea la horele locale, unde fetele sorbeau anis din cupe mici; dacă vreun băiat le plăcea, le arunca o portocală în poală. Dar nici o portocală n-a căzut în poala Franciscăi, deci nici o propunere de căsătorie — și era disperată. Carmen a convins-o că n-avea altă șansă decît să-l ia de bărbat pe fratele propriului ei bărbat, Casimiro. În felul acesta, se gindea Carmen, cele două cupluri ar fi profitat de averea Franciscăi.

Unul din oaspeții la nuntă a fost Joaquín Segura Molina, care locuiește și acum pe colinele pustii de lîngă **cortijo**. Bătrîn și orb, își amintește cu ușurință de uciderea lui Francisco „Paco” Montes. A fost o nuntă mare, spune Molina. Juncani fuseseră tăiați și saci cu făină dispărușeră în aluatul pregătit pentru **bunuelos**, clătitele groase servite prin tradiție la căsătorii. Dar pe măsură ce ziua nunții se apropia, Francisca se întrista și devenea nervoasă. Casimiro era naiv și greoi. Nu-l iubea.

Carmen nu era singura rudă care pusese ochii pe averea „Șchioapei”. Una din mătușile Franciscăi și-a convins fiul s-o ceară de nevastă. Acesta era frumosul Francisco „Paco” Montes. Datorită verii dogoritoare, nunta urma să fie ținută înaintea zorilor, iar oaspeții au început să se adune la **cortijo** în seara din ajun. „Paco” Montes a fost printre primii sosiți. Mama lui Montes rămăsese acasă, pregătind ospățul nunții fiului ei. Seara tîrziu, un vecin a găsit-o în bucătărie prăjind **buñuelos**. „Nu poți să știi, nunta aia poate să se încheie aici”, i-a spus ea.

Lauda ei s-a dovedit o greșeală tragică. Un flecar notoriu, vecinul a alergat la casa lui Carmen și a soțului ei, José Pérez Pino. Pe Carmen a apucat-o turbarea că moștenirea Franciscăi îi scapă printre degete. Soțul ei era mînios că, după ce depusese atîta muncă să-și convingă fratele să se însoare cu o femeie atît de urîtă, acum ea îl lăsa cu buza umflată.

La fermă, Paco Montes a așteptat pînă cînd vara sa șchioapă a rămas singură, să-și pieptene părul, și i-a cerut să fugă cu el. A fost de acord fără o clipă de ezitare. Montes, Casimiro și alți bărbați s-au dus să se culce la lumina steluțelor. Cînd ceilalți au adormit, Montes s-a strecurat în țarc și și-a înșeuat măgarul. Francisca a venit și ea, îmbrăcată într-o minunată haină pe care și-o brodase singură.

S-a întîmplat că, pe același drum, mergeau și Carmen, soțul ei și copilul lor de 18 luni. Carmen și Pepe și-au ascuns măgarul după stînci, și-au lăsat copilul într-un coș, i-au pîndit pe cei doi și s-au aruncat asupra lor. Pepe Pino a smuls revolverul lui Montes și l-a împușcat în cap și în inimă. Carmen și-a atacat sora, strîngînd-o de gît și lăsînd-o acolo ca și moartă.

Apoi, în loc să fugă, s-au îndreptat spre **cortijo**. Dar erau urmăriți. Cu oricîte pietre au aruncat în el, măgarul lui Montes și al Franciscăi, rămăsese fără stăpîni, i-a urmat ca o umbră.

Asasinatul n-a diminuat pofta lui Carmen. S-au așezat amîndoi la masă, mîncînd pe săturate. Unii oaspeți, încă treji, bînd și cîntînd, și-au amintit că, atunci cînd femeile s-au dus să o scoale pe mireasă și n-au găsit-o, Carmen făcea glume: „Pun pariu că s-a ascuns în cuptor. Căutați acolo”. S-a trezit și Casimiro și s-a scotocit orice colțișor al fermei.

După ce au găsit măgarul lui Montes, sătenii au aflat și cadavrul, într-o văgăună. Dar Francisca dispăruse, nu rămăsese decît haina ei frumos brodată.

Carmen nu reușise să-și ucidă sora. După ce ea și soțul ei pleaseră, Francisca era atît de speriată și îndurerată, încît a apucat-o într-o direcție greșită. Cînd au găsit-o în cele din urmă, rătăcind ca o somnambulă, și au adus-o lîngă trupul lui Paco, a strigat: „Oh, vroiam să-ți aduc fericire, dar nu ți-am adus decît moarte”.

Poate de rușinea nenorocirii ei,

Francisca și familia sa au refuzat să spună poliției cine erau asasinii, chiar și atunci când era ea însăși acuzată de crimă. Insista că atacatorii purtau măști și a continuat să spună asta pînă cînd, după vreo săptămînă, Carmen și Pepe Pino au mîrturisit.

Tribunalul spaniol din 1928 (și într-o măsură mai mică chiar și azi) arăta îngăduințe față de cei care ucid din pasiune sau pentru onoare. Pino a fost condamnat la șapte ani închisoare, iar Carmen doar la 15 luni. Din moment ce fratele său a vărsat sînge pentru onoarea sa, Casimiro s-a simțit obligat să aibă grijă de Carmen și de copii. Poate că de Carmen a avut cam prea bine grijă, deoarece atunci cînd Pino a fost eliberat din închisoare a refuzat să-i mai vorbească fratelui său.

Iar Casimiro și Francisca au reușit să se evite peste 50 de ani. Francisca a trăit pe pămîntul moștenit,

într-o casă albă, cu un roșcov în fața. Era mai aproape de cîmîtir decît de cortijo. Apoi Carmen s-a mutat alături.

Enormitatea crimei a apăsător din greu pe Carmen. După ce soțul ei a murit, în urma unei boli contractate în închisoare, Carmen a început să se simtă extrem de vinovată. A cumpărat casa cea mai apropiată de Francisca și în fiecare zi se ducea să-i ceară iertare. Dar era mereu îndepărtată de o nepoată și de soțul acesteia, care locuiau cu Francisca. În cele din urmă, Carmen n-a mai răbdând. A dat-o la o parte pe nepoată și a intrat ca o vijelie în camera Franciscai, aruncîndu-i-se la picioare. A stăruit și, în sfîrșit, după o jumătate de veac, Francisca s-a înduioșat. În 1982, la scurt timp după ce obținuse iertarea, Carmen a murit. Francisca nu s-a arătat la înmormîntare.

Vrajba continuă. Cînd m-am apropiat de casa Franciscai, solicitînd un

interviu, bărbatul care a deschis ne-a spus politicos că am greșit și ne-a arătat o casă mai mică de alături. Era fiul lui Carmen. Îngrijitorul Franciscai ne trimisese acolo să facă o glumă crudă fiului lui Carmen. „De ce a scris poetul Lorca despre noi? se lamenta el. Au fost atîtea crime mai mari pe vremea aceea. De ce ne-a ales pe noi, de ce?”

M-am întors împreună cu fotografii la casa Franciscai. De data aceasta îngrijitorul baricadase ușa și a refuzat să mai răspundă. Francisca, se spune, e pe moarte. La cîmîtir, ciocul care nu crede în Dumnezeu a pregătit un mormînt pentru Francisca, în cripta familiei, mare, ascuțită, aproape tot atît de înaltă cît chiparoul din apropiere. Singurul loc rămas pentru Francisca e lîngă mormîntul lui Carmen.

**Prezentare și adaptare
STELIAN ȚURLEA**

Mai bine de o jumătate de secol după „nunta însîngerată”, Casimiro și Francisca nu s-au mai văzut. Ea a purtat în permanență doliu după iubitul ei.

Mozaic tehnico-științific

■ **Centrală originală.** Pe coasta statului Australia de Vest, la Esperance a fost proiectată construirea celui mai puternic generator din lume, acționat de energia valurilor. Sistemul, denumit „Neptune”, va fi prima centrală de producere a energiei electrice amplasată off-shore, care va avea avantaje deosebite din

punct de vedere comercial, electricitatea urmînd a fi transportată la țărm prin cablu submarin, de unde va fi distribuită în sistem.

■ **Tehnologie.** La una din uzinele societății „Renault” a fost realizat în premieră mondială un nou tip de autobuz, printr-un procedeu de fabricație modulară. Dacă în sistemul clasic

activitatea consta în efectuarea montajului în flux, pe o singură linie, acum vehiculul este complet constituit pe baza a șase elemente distincte (podeaua prevăzută cu grup motopropulsor, două suprafețe laterale, plafon, bloc spate și partea din față), care o dată terminate și controlate tehnic sînt asamblate prin bulonare. Noua metodă se dovedește foarte productivă, timpul de asamblare reducîndu-se la jumătate

Dosarele istoriei

EPISODUL BISMARCK

Dramaticul raid al cuirasatului german Bismark din mai 1941 constituie un moment important al bătăliei Atlanticului și în același timp momentul care marchează pierderea stăpînirii mărilor de către cuirasate. Perfecționate continuu între cele două războaie mondiale, cu viteze de croazieră de peste 30 de noduri și tunuri capabile să plaseze proiectile de peste o tonă la circa 40 km, apărute de centuri din oțeluri speciale de 200—450 mm, cuirasatele se dovedesc a fi complet descoperite în fața pericolului aerian. Avioane construite special pentru bombardamentul în picaj cu bombe de 250—500 kg sau pentru atacul cu torpila fac inutil orice blindaj și permit loviturii la distanțe de sute de kilometri. La Pearl Harbour, Singapore și ulterior în majoritatea bătăliilor Pacificului, avioanele cîștigă supremația, oferind cuirasatelor în flotele lumii roluri secundare: protecția portavioanelor și pregătirea de artilerie pentru operațiunile amfibii. După cel de al doilea război mondial programele de înarmare navală nu vor mai include cuirasate, „supraviețuitoarele” războiului fiind utilizate la testele cu arma nucleară, fiind casate, transformate în muzee sau conservate.

Cu un deplasament de 51 000 tone, o lungime de 251 de metri, 8 tunuri de 380 mm dispuse în patru turele ca armament principal, o viteză maximă de croazieră de 30 de noduri și o impresionantă rază de acțiune, cuirasatul german Bismark era una dintre cele mai puternice nave de război din lume, declasînd toate cuirasatele britanice ce îi puteau fi opuse. Cu o lățime maximă de 36 de metri, corpul navei era protejat cu o centură cuirasată cu o mare grosime pentru protecție fiind alocat un impresionant procent din deplasamentul navei.

În primăvara lui 1941, comandamentul naval german a conceput o operațiune de amplasare cu nave de suprafață, îndreptată contra traficului comercial britanic. Din motive obiective (Scharnhorst și Gneisenau de

cîte 32 000 de tone necesitau reparații la Brest) la operațiunea cu numele de cod „Rheinübung” nu vor participa decît Bismark și Prinz Eugen (de 10 000 tone).

Duminică 18 mai 1941, ambele nave au părăsit Gdynia și pe 20 au trecut prin pazele cîmpurilor de mine de la Capul Skagen și Kristiansand-Sud. În cursul zilei de miercuri Bismark a ancorat în fiordul norvegian Grimstadt, lângă Bergen. În ziua următoare, cele două nave mari, escortate de distrugătoare au părăsit fiordul, îndreptîndu-se spre nord, pentru a se realimenta de la un tanc petrolier. Din cauza timpului nefavorabil și a unor avioane de recunoaștere britanice detectate în zonă, amiralul Lutjens renunță la intenția de a face plinul de combustibil. A doua zi, ajunseseră deja lângă coastele Islandei, marea fiind acoperită de ceață. La 1911 au fost identificate de către două crucișătoare britanice aflate în patrulare: au fost trase cinci salve fără alt efect decît defectarea radarului de la bordul lui Bismark. Pentru a utiliza eficient radarul rămas disponibil la bordul lui Prinz Eugen, acesta trece în față.

La 5.35, în dimineața zilei de 24 mai 1941, crucișătorul de bătălie britanic Hood și noul cuirasat Prince of Wales au luat contactul cu navele germane, prima salvă fiind trasă de Hood la 5.53. Dintr-o greșeală de estimare, dar și datorită siluetei asemănătoare, Hood a deschis focul asupra lui Prinz Eugen, confundînd-l cu Bismark. Principalul armament al acestuia a tras asupra lui Hood, cel secundar asupra lui Prince of Wales. Distanța inițială la deschiderea focului era de 22 km. Primele lovituri au fost obținute de către tunurile de 210 mm de pe Prinz Eugen asupra lui Prince of Wales, care imediat după aceea a încasat și cîteva proiectile din partea lui Bismark. La 6.01, Hood lovit în plin de o salvă a lui Bismark dispăre într-o enormă explozie, antrenînd în adîncuri aproape toți cei 1 750 de membrii ai echipajului (doar trei supraviețuitori). Tirul

celor 8 piese de 38 cm și 8 de 20,3 cm germane s-a concentrat asupra lui Prince of Wales, care, lovit de mai multe ori, rupe contactul. Amiralul Lutjens nu ordonă urmărirea, ci își continuă drumul către sud. Bismark fusese și el lovit de trei proiectile de mare calibru de pe Prince of Wales, avariile suferite fiind secundare ca efect imediat, dar cu repercusiuni capitale pentru întreaga misiune. Unul dintre tancurile de combustibil fusese perforat și cuirasatul înainta lăsînd o diră neagră pe ocean. Viteza de croazieră s-a stabilit la 16 noduri, iar Prinz Eugen a fost trimis pe un alt drum pentru a continua lupta contra convoaielor. Bismark se îndrepta spre Saint Nazaire pentru reparații. La 15.40 s-a făcut prima tentativă de separare, dar Bismark a întîlnit un crucișător greu, britanic, cu care a făcut un scurt schimb de focuri. A doua tentativă s-a făcut la 18.14, navele britanice pierzînd contactul cu Prinz Eugen, dar atrîgînd în zonă portavivul Victorious ale cărui nouă avioane torpiloare Swordfish l-au atacat pe Bismark de trei ori, lovindu-l odată. Explozia nu a avut efecte deosebite, cuirasatul german continuîndu-și cursa solidară. Pentru Royal Navy, distrugerea lui devenise o problemă de prestigiu și nici un fel de efort nu era prea mare.

Duminică 25 mai, urmăritorii au fost păcăliți și Bismark a dispărut pe întinderea Atlanticului, descriînd un mare arc de cerc către sud-est. Inițial comandamentul britanic a crezut că Lutjens se întoarce pe același drum, dar eroarea a fost repede corectată și urmăritorii s-au îndreptat și ei către Franța. Bismark avea deja un avans de 110 mile. Mai mult, germanii fac greșeala să transmită un lung mesaj radio cu raportul luptei din ziua precedentă și englezii îi stabilesc prin mijloace radiogoniometrice precis poziția. Dintr-o eroare de codare, stația radio a lui King George V (cuirasat de același tip cu Prince of Wales) îndreaptă toate navele britanice în mod greșit. În cursul nopții, la bordul lui Bismark se fa

ceau eforturi febrile pentru a înlătura efectele unuia din proiectilele încălate ce bloca accesul la circa 1 000 de tone de combustibil.

Luni 26 mai, un hidroavion Catalina aparținând forțelor aeriene ale S.U.A. îl identifică pe Bismark și îi transmite poziția. Din acest moment toate forțele britanice disponibile se îndreaptă spre Bismark. Acestea aveau două posibilități de a-l opri: un atac cu Swordfish-urile de la bordul lui Ark Royal și altul prin distrugătoarele aflate în imediata apropiere. Primul atac al avioanelor torpiloare era să se soldeze cu o catastrofă, acestea fiind greșit îndreptate asupra cruciatorului propriu Sheffield, (asupra căruia trăsese și Bismark). Cel de-al doilea atac, de această dată condus de către Sheffield a avut un rezultat deosebit, dar puțin scontat: ambele cîrme ale cuirasatului german au fost blocate, într-o poziție de circa 15° babord de către o torpilă norocoasă. Dacă în atacul asupra lui Sheffield fuseseră utilizate torpile cu detonatoare magnetice de proximitate ce au explodat la contactul cu apa și astfel cruciatorul nu a fost lovit, în cel de-al doi-

lea s-au utilizat torpile clasice, fiind înregistrate două lovituri. Una ce a provocat avarii minore și cealaltă ce a blocat cîrmele și a pecetluit soarta cuirasatului. În cursul nopții, toate eforturile de deblocare au fost zadarnice, la aceasta contribuind și vremea rea și atacurile celor cinci distrugătoare de sub comanda căpitanului Vian. Cu această ocazie a avut loc prima acțiune de noapte în care tragerile de artilerie au fost coordonate cu ajutorul radarului. În zori, la fața locului soseseră cuirasatele Rodney și King George V care îl găsesc pe Bismark descriind cercuri cu o viteză de circa 9 noduri.

Și de această dată focul german este foarte precis, Rodney fiind lovit de mai multe ori. Dar, o lovitură primită în centrul de tir și epuizarea echipajului face ca în curînd tirul să fie dezordonat și în mai puțin de o oră Bismark este o epavă ce pluteste.

La ora 10, amiralul Tuwey, comandantul forțelor britanice întrerupe tirul și ordonă retragerea. În varianta engleză, cruciatorul Dorsetshire lansează din apropiere trei torpile ce dau lovitura de grație. Ulterior, după

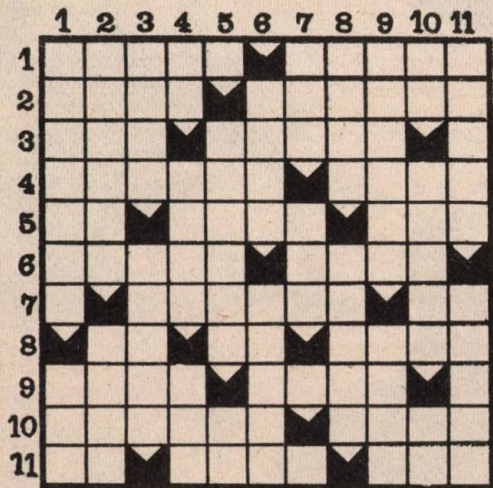
interogarea supraviețuitorilor, avea să se afle că la ordinul șefului mecanic, fuseseră deschise valvele de sa bordare. Din valuri au fost culeși 118 supraviețuitori.

Analizînd faptele, experții navali nu s-au putut abține să nu remarce șansa pe care au avut-o britanicii: dacă Lutjens s-ar fi aprovizionat cu combustibil, ar fi putut să scape urmăritorilor, mergînd cu o viteză de croazieră de 26 și nu de 16 noduri. Dacă torpila nu ar fi lovit cel mai sensibil punct al navei, cîrmele, este îndoielnic că ea ar mai fi putut fi stopată la numai 100 mile de Brest. Amiralitatea nu dispunea decît de trei vechi cruciătoare de bătaie și două cuirasate noi, insuficient puse la punct pentru a se măsura cu navele de suprafață germane.

Soarta lui Bismark a fost decisă de către portavioanele britanice și germanii nu vor înfrîza să-și retragă navele de luptă grele în afara razei de acțiune a aviației engleze.

Supremația navei de luptă cuirasate se termină. La aceeași concluzie va ajunge și Amiralitatea britanică în numai cîteva luni.

CRISTIAN CRĂCIUNOIU

PRIMĂVARĂ

ORIZONTAL: 1) Gingașe și frumoase semne ale renașterii naturii — Dă lumină și căldură pămîntului 2) Scormonitoare pătrunzînd adînc în pămîntul reavăn — Făurar de viață nouă 3) Măduvă... parcursă pînă la capăt! — Buchet de flori alese 4) Deșteptată la o

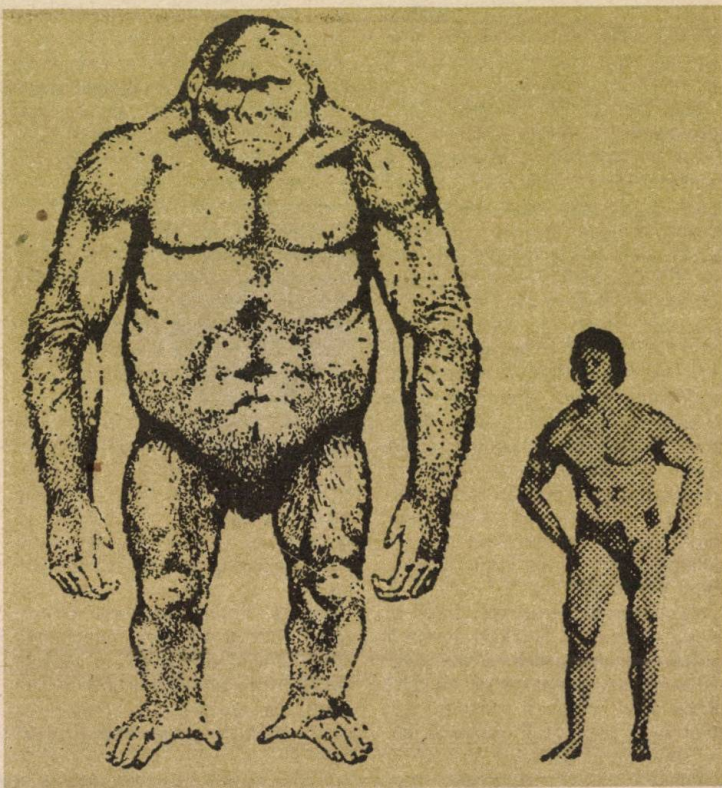
noastră viață, irumpe în culori și sunete amietoare — Cu miresme îmbietoare și cu albul florilor de primăvară (reg.) 5) Scoși din zid în final! — Plecare cu familia în mijlocul florilor — A pregăti o nouă cultură... de primăvară! 6) Verdele ce-acoperă pămîntul c-un covor moale — Cercuri-cercuri 7) Perioadă ce se sfîrșește odată cu venirea primăverii — Primii puieți! 8) Începe să vuiască 9) — Atîta e și nimic în plus! — Lipsit de apă și vegetație 9) Grădina cu verdeață a orașului — A bate drumurile... cu pietre 10) Un răsărit anume — Albastrul cerului senin 11) Primele mărțișoare! — O scurtă plimbare prin împrejurimi — Dau proșteptime pămîntului

VERTICAL: 1) Un covor rămas din toamnă — Își îmbracă haina de flori în toial primăverii 2) Împărăția florilor, pregătînd rodul bogat al toamnei — Sora mai mare și călduroasă a primăverii 3) Mantia albă ce dispăre la venirea primăverii — Își umflă apele la ieșirea din iarnă 4) Soare de... sfîrșit de primăvară! — Orașul cel vechi — Albastrul zilelor senine 5) O greșeală oarecare — Semănături în zona centrală! 6) Depozite de furaje — Se micșorează cu trecerea timpului, primăvara 7) A fi în temă — Intrarea... principală! 8) Urcă la munte pînă-n toamnă (sing. dim.) — Pregătită pentru o nouă coasă 9) Pus în gardă — Mesagerul călduros al soarelui 10) Primele roade! — Înaltă păsările-n zbor — Împlinire la trup! 11) Rectificarea de la cules — Ploile artificiale.

Întâlniri cu

legendarul Sasquatch

Albert Ostman, de profesie muncitor forestier, a pornit în căutare de aur în provincia canadiană British Columbia. După o zi obositoare, el și-a înălțat cortul într-o poiană. Noaptea s-a trezit luat pe sus în sacul său de dormit. La început nu și-a putut da seama cine era răpitorul. În întuneric a putut vedea doar o mână uriașă, păroasă care a înfășcat de gît sacul de dormit. Atunci Ostman a înțeles că nu a fost răpit de oameni, ci de o familie de legendari yeti ai Americii, cărora în Canada li se spun sasquatches iar în Statele Unire „piccioare mari”. După o perioadă de timp, sacul de dormit a fost aruncat la pămînt. Leșind din el Ostman a văzut patru ființe uriașe acoperite cu păr, ce păreau să fie o încrucișare între om și maimuță. Era o familie de sasquatches. Masculul, ce măsura 2,5 metri înălțime, avea o autoritate desăvîrșită asupra restului familiei compusă din femelă și doi pui. Ei l-au adus pe Ostman într-o vale înconjurată de stînci de unde nu avea cum să fugă. Nu au încercat să-l bată sau să-i facă alt rău. Cu timpul s-au obișnuit cu el și l-au lăsat să culeagă prin acea vale după dorință. Ostman s-a hrănit cu conținutul cutiilor de conserve pe care din întîmplare le-a avut în sacul de dormit. Uriașele animale în mijlocul cărora se afla, erau vegetariene. Se hrăneau cu ierburi comestibile, rădăcini, virfuri de molid. Ele i-au oferit lui Ostman din „delicatesele” lor. După șapte zile, Ostman, profitînd de un moment cînd nu era supravegheat, a reușit să scape. Timp de 33 de ani nu a spus nimănui despre această întîmplare uimitoare. De abia în 1957 a povestit această întîmplare, sub ju-

rămînt, în fața unui judecător de pace din Fort Langley, provincia British Columbia. „Mi-a fost teamă că oamenii ar fi rîs de mine dacă aș fi relatat această pățanie înainte”, a explicat el. „Dar acum sînt mai multe mărturii despre sasquatch și nimeni nu-și va mai bate joc de mine. În mod clar nu mai sînt singura persoană care a avut de a face cu aceste animale”, a conchis el. Mărturia lui Ostman a fost acceptată de autorități.

Primele mărturii datează din 1811. Atunci negustorul David Thompson a dat din întîmplare, lîngă localitatea Jasper, provincia canadiană Alberta, de niște urme de picior mult mai lungi decît cele ale omului și de două ori mai late. El a observat că ființele care au lăsat aceste urme au patru degete la picior și nu cinci cum are omul. La sfîrșitul secolului trecut, relatările despre sasquatch s-au înmulțit. Ele proveneau din zone diferite ale Americii de Nord, cum ar fi Memphis, Tennessee și Fraser River din British Columbia. Între orașele Lyttón și Yale, unul dintre aceste animale a fost văzut de mecanicul unui tren. El a oprit trenul și împreună cu alte persoane au reușit să prindă această creatură asemănătoare cu gorila, avînd păr negru și aspru și ochi mari. Animalul a fost închis în vagonul de poștă și mai tîrziu a fost vîndut la Yale Circului itinerant „Barnum și Bailey”. Numit Jaeko, acest sasquatchs a devenit, la mijlocul anilor 1880, unul din punctele de atracție pentru public. El a impresionat prin atitudinea sa prietenoasă și natura sa bună. Dar un alt sasquatch a fost considerat vinovat de uciderea fraților Macleed, ce căutau aur într-o vale izolată din Teritoriul de Nord-Vest al Canadei. De atunci acel loc s-a numit Valea celui fără cap și a fost evitată de căutătorii de aur și vînători. Opt ani mai tîrziu, în 1918, un sasquatch a atacat baraca unui căutător de aur de pe muntele St. Lawrence, statul Washington, situat în nord-vestul îndepărtat al Statelor Unite.

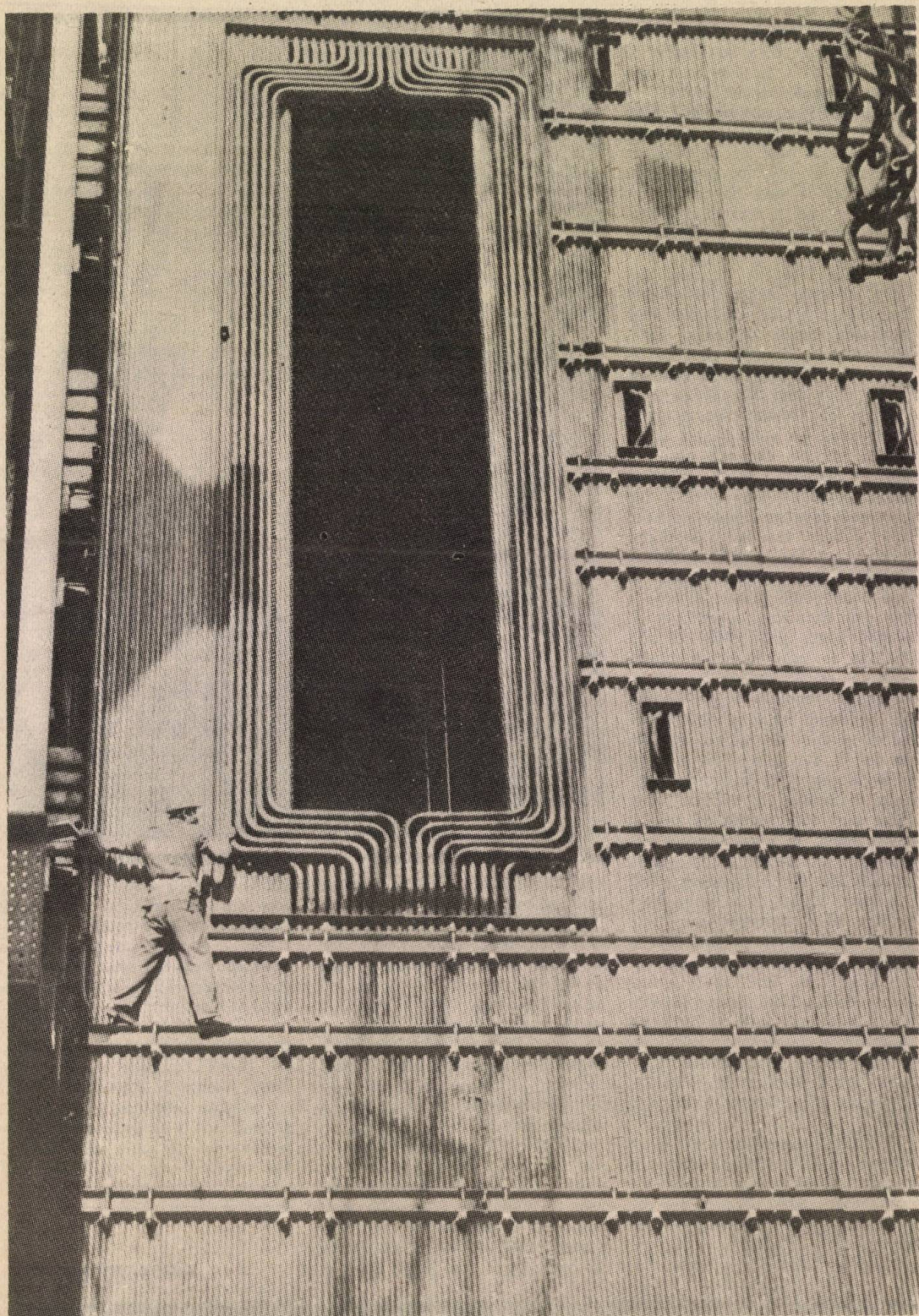
În 1924 — anul răpirii lui Albert Ostman — un grup de sasquatchs a atacat o baracă în care se aflau mai mulți mineri. Acest incident s-a petrecut în canionul maimuței din statul american Washington. Folosind ciomege și bucați de scîndură, fia-

rele, au încercat să dărîme baraca spre spaima oamenilor ce se adăposteau în ea. Mai tîrziu, unul dintre mineri, Fred Beck, relatează: „Aceste animale s-au urcat pe acoperiș și timp de mai multe ore au sărit și au izbit cu toată puterea. Din fericire pentru noi acoperișul și pereții barăcii nu au cedat. Cînd s-a lăsat întunericul, grupul de sasquatchs și-a schimbat tactica. S-au dat jos de pe acoperiș, au încercut baraca și au început să o bombardeze cu pietre. Atacul și vîrcitul au continuat pînă în zori. În cele din urmă, animalele oboseite au plecat agale”. În acea dimineață, minerii au hotărît în unanimitate să-și împacheteze uneltele și să părăsească zona. Întîlniri cu sasquatchs au continuat în anii 1940, 1950 și

1960. Roger Patterson, crescător de vite, a filmat în 1967 o întîlnire cu un sasquatch într-o pădure din Bluff Creek, California. Filmul a fost considerat de specialiști drept o contrafațecă. În iunie 1977, un topograf și soția sa s-au întîlnit cu un sasquatch ce a încercat să-i împiedice să-și stabilească cantonamentul într-o zonă din Munții Cascadei, situată între statele Oregon și Washington. Trepăt faima lui sasquatch a crescut atît de mult încît a ajuns să o concureze pe cea a lui Yeti sau a „omului zăpezilor”, despre care se spune că trăiește în zone greu accesibile din Munții Himalaia.

TUDOR PRELIPCEANU

Fotografia de EMIL PLECAN

Din nou în familie, din nou pe ogor

Cine sînt eu? Inginerul agronom Ioan Stroia, originar din Chirpăr. Cum a apărut implacabilul și cum l-am înfruntat? Cu știința medicilor și cu răbdarea mea. La început a apărut o „cută” de carne pe maxilarul inferior drept pe coama căreia s-au ridicat „în derivă” cițiva dinții ce se mișcau ca niște „mărgele”. Cuta creștea de la o zi la alta. Am plecat degrabă la medic. Omul mi-a dat afară dinții ce se clătinau, fără nici un efort și fără să mă doară; a recoltat de pe rădăcina lor ce avea de recoltat, mi-a dat și niște lamele însoțite de concluziile sale. Diagnosticul medicului-prieten era atroce și necruțător, dar adevărat – cancer de mandibulă. M-a „împachetat” urgent și m-a trimis la Spitalul clinic de profil din București. Mai exact la doctorul Corneliu Burlibașa. Profesorul era într-o misiune peste hotare. Mi s-au făcut toate analizele și preparatiile pentru operație, numai că nimeni nu se încumeta să ia „taurul de coarne” fără profesor. De altminteri, mi s-a comunicat și explicit că „fără aprobarea profesorului nu se va face o operație atît de complexă”. Ce era să fac? M-am întors debusolat de unde am plecat și fără nici o rază de speranță.

Boala avansa galopant, amenințător. M-am dus din nou la medicul-prieten. Văzîndu-mă descumpănit, mi-a spus cu convingere în glas: „Fă tot ce știi ca să ajungi degrabă la doctorul Ovidiu Iliescu de la Spitalul Militar Central. E singurul om care te poate salva”. Pe data de 5 ianuarie 1989 eram la cabinetul doctorului Iliescu însoțit de o „suită” de rude, prieteni, militari și civili care veniseră să pledeze pentru cauza mea. Aveam emoții mari. Bat de trei ori în rama intrării. Deschid cu sifală ușa cabinetului de consultații a reputatului medic și dau binețe aproape ostășește. De la masa de lucru se ridică un bărbat robust, de talie peste mijlocie, cu fața puternică și rumenă. Omul mă privește cu interes, se apropie de mine, mă consultă sumar, apoi cu vocea sa domoală, puțin nazală, îmi cere dosarul cu investigațiile anterioare (probabil pentru comparații, mi-am zis). Mă mai măsoară o dată cu privirea și din nou îi aud glasul, sobru, optimist, spunîndu-mi lăconic: „Va fi o operație de amploare și de durată pentru care să vă înarmați cu răbdare și încredere: fără alte gînduri. Noi vom grăbi investigațiile și vom acționa cît mai prompt ca să stăvilim evoluția bolii. Pînă una alta, v-am repartizat în rezerva 7, vecin de pat cu un ardelean de-al dumneavoastră”.

A urmat o primă săptămînă „a patimilor”. Nu dilat nimic și nici nu știu să fabulez. Chiar de mi-ar trece prin cap așa ceva n-am unde „întoarce”. La un moment dat, toți ochii Spitalului erau ațintiți asupra mea. Se auziseră că sînt un caz în „premieră națională” și că experiența asta nu poate eșua. În inima mea se cuibărise pe dată convingerea că nu sînt decît un biet obiect de experiență.

Mă frecau asistentele și medicii ca pe hoții de cai pe la toate serviciile și pe la toate secțiile. Unii vroiau să

știe dacă sînt „prinși” plămîinii, alții dacă inima v-a rezista.

Cu medicii și asistentele am scos-o eu cum am scos-o dar cu rudele mele... N-aveam cum stăvili „pelerinajul”. A fost nevoie de intervenția ofițerului de gardă care i-a mai deturnat pe cei care veneau la ore nepotrivite. Ei își făceau „bilete permanente” de intrare și tot veneau. Cumnați, cumnate, veri și nepoți, cuscii și viitoare nurori, frațele Liviu din Chirpăr și sora Cornelia, veneau în valuri, ca la priveghi, convinși cu toții că e întîlnirea de adio, de plecare în lumea celor drepti și cu toții îndrugau cite ceva, fiecare mă „încuraja” în legea lui, fiecare în stil propriu. Numai eu, „cadavru viu”, înghițeam lacrimile pe care nu pridideam să le șterg cu două batiste. Și azi îmi stăruie în ureche ecoul acelor îndemnuri „mobilizatoare” dinaintea „actului final”: „Fii tare, Ioanel!”, „Curaj, Ioanel!”, „Nu te lăsa tirît de moarte, Ioanel!” și multe altele care se spun în asemenea ocazii.

Ușa rezervei se deschide brusc și doctorița Elena Iordache, o femeie armonios clădită, cu fața expresivă de culoarea bronzului care, „ține”, în blocul operator, viața bolnavului în căușul palmelor sale și în chingile aparatelor de măsură, întreabă scurt: „Cine din rude are grupa sanguină „ZERO UNU – RH NEGATIV”? Singură, sora Cornelia mi-a fost de folos pentru că fratele Liviu avusese hepatită. Așa că mi-a mai trecut furia pe dînsa care, luîndu-se după gura lumii a bătut, de pomană, drumul de la Chirpăr la București.

După pregătiri intense și riguroase pe multiple planuri – inclusiv un set de fotografii și recoltarea unui litru de sînge de la pacient pentru „autogestiune” pe timpul operației, miercuri, 11 ianuarie 1989, ora 8.00, am intrat pe ușa blocului operator de la etajul 7. Anestezista Elena Iordache și-a făcut cu prisosință datoria – de vreme ce n-am știut nimic din toate cîte mi s-au făcut. După patru zile mi s-a spus că operația a durat pînă la ora cinci după-amiază, iar din foaia de observație am putut „fura” ce „tribut” am dat: „Bolnavului i s-a executat rezecția, aproape completă a mandibulei și plastie cu lambou pectoral”. Cu alte vorbe, mi s-a extirpat maxilarul inferior și ganglionii submandibulari și mi s-a aplicat o grefă în cavitatea bucală recoltată din partea dreaptă a pieptului cu pedicul vascular aferent pentru alimentarea cu sînge propriu a grefei. Primele 3-4 zile după ieșirea de la reanimare am crezut că mă „curăț”. După aceea, a început „să se lumineze de ziua” și ghiociei să-nflorească. Doctorul în științe medicale Ovidiu Iliescu mi-a redat încrederea în viață, fiind mereu alături de mine. Cînd m-am trezit și mai bine din „moarte” anestezică, am văzut pe masa de lîngă pat o stivă de medicamente, feși și alte albituri necesare îngrijirii mele postoperatorii. (Cred că am consumat zece saci de tifon pînă la externare). Mi-a venit din nou în minte medicul care mă invitase să mă duc în țara aceea

bogată. Mi-am zis așa ca pentru mine: oare ce mi-ar fi putut el oferi întru vindecare după o asemenea operație? Și din pură curiozitate am încercat să aflu cât voi avea de plată spitalului la plecare. Dar stupefacție. Când mi-am aruncat ochii pe biletul de internare am văzut o parafă cu această neașteptată mențiune: „GRATUIT”. Am citit și scrisoarea primită de la „binevoitori” la scurtă vreme de la internarea în Spitalul Militar Central, scrisoare care dă pregnantă speranței mele deșarte avută pentru o clipă: „Noi nu putem prelua finanțarea spitalizării. Medicii noștri recomandă o operație la un spital din România având în vedere stadiul avansat al bolii domnului Stroia”.

Și din nou am fost fericit că sînt în țara mea, între cei dragi și apropiați, că sînt român și că nu m-am lăsat ispitit de străinătate”.

Am reprodus lapidar, povestea scrisă fragmentar, pe cîteva zeci de bilete de inginerul agronom Ioan Stroia din Sibiu, un bărbat voinic cît un munte, cărunțit devreme, ca actorul Jean Gabin, și cinstit pînă la candoare.

Pînă la 11 ianuarie, vorbeam, normal, fără intermediar, cu colegul Stroia. Ba cei de la rezerva 6 ne-au reproșat că e prea multă veselie la noi. După operație, vocea inginerului Ioan Stroia a amuțit pentru patru săptămîni sau și mai exact, a intrat în „regim de tăcere”. I-a preluat funcția „adjunctul pentru comunicare”, de fapt, o cariocă albastră care transcria pe hîrtie tot ce gîndea „computerul” atît de prodigios al inginerului. Astfel că s-a adunat un „tom” de „corespondență” destul de voluminos intitulat de însuși autorul său „Tragedia optimistă”, din care voi „divulga” doar două epistole ce atestă rezistența la șocuri mari a acestui bărbat unic în felul său: „Adineauri am intrat în baie. Prima mea grijă a fost să-mi privesc chipul în oglindă. Și ce credeți că am văzut? Un „scafandru” ciopîrțit și desfigurat ca după o luptă inegală. Din tot „har-nașamentul” meu de submersibil doar furtunul de alimentare cu indispensabile supe este teafăr. El îmi dă înfățișarea aceea de copil teribil al scafandrierii la care visam în adolescență. Furtunul meu drag are un capăt introdus (prin nara dreaptă) pînă la esofag iar partea rămasă afară este ancorată zdravăn cu leucoplast în două puncte, unul de nas și pomeții feței, iar capătul, bine fixat de o față la tîmpla dreaptă, îmi conferă aliură de prinț încoronat. Aici, la tîmplă se concentrează de fapt întreaga mea supraviețuire. Aici, deasupra tîmplei drepte, se află punctul de alimentare cu supele preparate în vestitele, altădată,

bucătării ale rudelor mele generoase. Cu deosebire cele făcute de cumnatele Elena Anton și Gerlinde Șoaita. Nu-mai că la ceasul de față pentru mine toate fierturile ajunse în stomac au același gust. Poate seringă cu care mi se introduc în plasticul acesta nesuferit să le simtă gustul...”

La cîteva zile după operație, intră în rezerva noastră, ca o nădejde, dascălița Maria Stroia – soția colegului – o femeie energică, inteligentă, plină de viață și mai cu seamă de bunătate omenească. Era însoțită de băiatul cel mare, Tiberius, frumos ca o poveste de dragoste.

Psihologul din inginerul în suferință, nu și-a putut re-primă bucuria momentului, așternîndu-mi pe hîrtie aceste mișcătoare gînduri: „Mi-a sosit „infirmiera” mea de suflet. În preajma ei cred că voi traversa mai ușor cele patru săptămîni de infern. Maria e singura care mă știe cît sînt eu de fricos. De altminteri, toți bărbații puternici sînt fri-coși și cred că nu-i rău așa. Pe fața lui Tiberius am citit o undă de tristețe. Nu știu dacă m-a întrebat sau doar a vrut să mă întrebe dacă voi redobîndi înfățișarea de dinaintea operației, sau voi rămîne așa... „Va fi bine, Tibi – i-am răspuns – o să vorbim noi după patru săptămîni”. Ipoteza colegului Stroia a fost confirmată la fața locului și de al doilea băiat – Horațiu, în ziua de 4 februarie 1989 cînd erau fericiti cu toții. Cazul celui care a consemnat aceste rînduri a fost „simplu” pentru doctorul Iliescu, poate chiar „banal”: Formațiune tumorală deschisă în regiunea frontală recidivată a treia oară”. Operația era iminentă și n-a întîrziat. Deși intrasem în panică, m-am consolatat pe dată ce am văzut tributul dat de alții pentru viață. Oricum e mai ușor să dai douăzeci-treizeci de centimetri pătrați de piele perforată din frunte, decît o mandibulă, cu tot cortegiul, ulterior, de suferințe și avataturi, pe care le-a dus ca un martir colegul I. Stroia. Doctorul Ovidiu Iliescu, șeful Secției Chirurgie maxilo-facială din Spitalul Militar Central a trăit cu intensitate clipa aceea, împreună cu mai tînărul său discipol și colaborator, Adrian Nistor, redîndu-mi sănătatea și încrederea în viață. A făcut asta nu numai pentru mine ci pentru toți cei peste 30 000 care i-au fost „pacienți cazuri” sau pur și simplu pacienți în cei treizeci de ani de cînd face meserie autentică în secția buco-maxilo-facială a prestigiosului spital al oștirii române.

AUGUSTIN V. POP

Un lanț al omeniei

Acum totul este poveste. De rămas a rămas doar o cicatrice. În rest, amintiri. Deși au trecut mai mult de 2 ani, fiecare amănunt este aproape la fel de clar ca și atunci. Doi ani nu e puțin. Sau poate e deja prea mult.

Eu am făcut reconstituirea într-o simbătă. Era aproape trei după amiază și lumea plecase acasă. Din schimbul I rămăseseră doar cîțiva oameni. Am întrebă la poartă de Ionică Nicolae. Era primul pe lista din carnet. „Ionică, Ionică, aaaa, păi, el e maistrul la „Mecanică”, lucrează la noi din cincizeci și, ceva”. Am confirmat, deși nu aveam de unde să știu dacă era așa sau nu. Oricum, nu eram privit cu simpatie. Ce căutam aici la ora asta, se întrebau cei de la poartă. Am bombănit niște explicații și așa am fost condus la secția 422.

Nicolae Constantinescu, frezor, „Era pe 30 septembrie 1987, într-o vineri. Trecuse de 8 seara. Terminasem pauza de masă și lucram la mașini. Era zi de retribuție. Luasem banii și-i țineam în buzunar. O colegă m-a rugat să-i reglez freza. Era strungărită și nu se prea pricepea la reglaje. I-am spus că nu pot. Aveam de lucru și nu mai era mult pînă la sfîrșitul schimbului. Fata a insistat. A venit și maistrul Ionică Nicolae și mi-a zis și dînsul. M-am dus la freză și am aranjat-o. Mai rămăsese de reglat doar instalația de răcire. Nu am oprit mașina și am lucrat așa.”

Cel care povestește se numește Nicolae Constantinescu dar colegii îi spun Cristi și este eroul principal al celor ce

vor urma. Vorbește calm, detașat, de parcă ar povesti nu despre el ci despre altcineva.

Vasile Chiper, frezor, coleg cu Cristî: „Asta e freza la care s-a întîmplat. Acum 2 ani, nu era montată aici, ci acolo, la capătul halei. La mașina asta lucra o fată, strungărită. L-a rugat pe Cristî să-i regleze freza. Eu eram cam pe la mijlocul halei. Discutam ceva cu Mișu Răducanu, un coleg. Maistrul era mai încolo. La un moment dat, privesc pe aleea asta și-l văd pe Cristî că vine spre noi. Își ținea mina stîngă cu cea dreaptă, lipită de burtă. Cînd mă uit mai atent, văd că era împroșcat cu sînge pe piept”.

Nicolae Constantinescu: „...terminasem de reglat freza și nu mai aveam de potrivit decît instalația de apă. Lucram cu mina stîngă pe care purtam o mînușă de protecție, din piele. Freza a apucat prima dată mînușa și apoi mi-a tras mina sub fuș. Nu am simțit nici un fel de durere. Doar o arsură. M-am trezit cu mina trecută dîncolo de fuș, căzută pe banc. Era tăiată aproape toată. Se mai ținea într-un centimetru de piele, mai sus un pic de încheietură. Ceasul zburase cît colo. L-a căutat un coleg, mai tîrziu. E și acum la el. O să-l iau cînd o să mă fac bine de tot.

Simțeam cum zvîcnește sîngele. Am prins palma stîngă cu dreapta, am apropiat-o la loc de braț și le-am dus la burtă. Lîngă mine lucrau numai fete. Nu puteam să le spun ce se întîmplat pentru că s-ar fi speriat. Am pornit spre mijlocul halei. Acolo erau colegii mei Vasile Chiper și Mișu Răducanu. Ei erau bărbați și nu se pierdeau ușor cu firea.

Vasile Chiper: „Cînd am văzut atîta sînge, i-am spus lui Răducanu, măi, Mișule, vezi că s-a tăiat Cristî la mină. Du-te la el! Eu n-am vrut să merg, credeam că nu am să rezist. Mișu s-a dus. S-au întîlnit cam pe la mijlocul drumului. Cristî i-a spus ceva și atunci Mișu s-a muiat, i-a venit rău, și s-a lăsat pe o bară. M-am dus și eu. Eram cu salopeta asta. Lui Cristî îi curgea mult sînge din rană și m-am gîndit să-i fac un garou. Am tras șnurul de la haina salopetei și l-am legat tare de braț. Mi-a și spus, Vasile, mă arde, parcă mi-ai tăiat mina. Nu-i nimic, Cristî, stai liniștit, i-am răspuns. Dar nu asta era problema. Cristî era calm, liniștit, și mergea pe picioarele lui. Nu m-am mai văzut un om stăpînindu-se așa.

Un coleg. **Cornel Sirbu**, a fugit la dulapul lui și a adus o lavetă curată. L-a zis, dă-mi voie să-ți leg mina, la care Cristî a răspuns că nu poate să dea drumul minii, că-i cade. Abia atunci mi-am dat seama ce s-a întîmplat. L-am legat la rană cu laveta și l-am așezat acolo, pe scaunul acela. Am fugit apoi după maistrul și i-am spus, meștere, vedeți că avem un accident grav. Fugii repede după o mașină, maistrul, o clipă, nu știa ce să facă, să fugă după mașină sau să vadă despre ce este vorba. Pînă la urmă a plecat după mașină. S-a nimerit că lîngă secția noastră, la „Mecanicul șef”, să vină o Dacie-laborator pentru niște probe. Meșterul a vorbit cu șoferul și el i-a zis că trage mașina imediat la secție. Apoi, din capătul halei, maistrul ne-a făcut semn cu mina să-l aducem pe Cristî. El s-a ridicat și a pornit spre ieșire. A mers pe picioare, tot timpul pe picioare, deși doi băieți de la noi l-au însoțit ca să-l ajute. **(Cornel Sirbu și Constantin Onciă).** S-au suit toți trei în mașină și au plecat repede. Abia atunci am simțit emoția și m-am muiat și eu. Au venit colegii care întrebau ce s-a întîmplat. N-au crezut că brațul e amputat și le ziceam, uitați-vă la mînușă, că se

vede unde e tăiată. **(Cristî și-a scos singur mînușa încă acolo, la freză).**

Nicolae Constantinescu: „...Am ajuns cu Dacia în cîteva minute la dispensar. Era de serviciu o soră, **Ioana Cojocaru**. Vă rog să scrieți și despre dînsa. Nu s-a speriat. A dezinfectat rana, a bandajat-o, apoi a pus două atele și a fixat-o la loc. Tot timpul cît a lucrat m-a încurajat. Mi-a făcut bilet de trimitere și m-a urcat în salvare, spunîndu-i șoferului să mă ducă la Spitalul Municipal.

Ioana Cojocaru, soră medicală: „Era după 8 cînd am primit un telefon la dispensar. Mi s-a spus că vine spre noi un caz grav. Nu știam despre ce e vorba, dar am pregătit tot. Eram singură. Pînă la 8 fusesem medic, dar își terminase programul și plecase acasă. Băiatul a venit cu încă doi colegi. L-am pus brațul pe măsută, i-am dezinfectat rana pe margini cu apă oxigenată. Am oprit hemoragia cu încă un garou că nu puteam să lucrez. Nu m-am pierdut cu firea, dar nu știm ce să fac mai repede. Muncesc aici din '80 am mai văzut accidente grave, dar așa ceva nu. Cristî era stăpîn pe el. Am dezinfectat și curățat rana și i-am făcut repede un ATP.

Rep.: „Cristî spune că l-ați încurajat mult.”

Ioana Cojocaru: „Păi sigur, asta e obligatoriu. Îi spuneam, stai cuminte că o să fie bine și el zicea, ce bine, nu vă uitați la mine cum arăt? Să vă spun drept, nu credeam că se mai poate face ceva dar nu puteam să-l las așa. L-am făcut biletul de trimitere și l-am suit în salvarea întreprinderii. Colegii s-au urcat și ei, dar Cristî le zicea că nu e nevoie. „Dacă vreți, veniți, le zicea, dar eu pot să merg și singur, dar ei nu și nu, mergem și noi, nu te lăsăm singur.”

Adevărați colegi, vă spun! După ce au plecat, m-au lăsat și pe mine emoțiile.

Nicolae Constantinescu: „...De la dispensar am plecat cu salvarea la Spitalul Municipal. Mașina era condusă de șoferul Victor Voit, nea' Victor cum îl știa toată întreprinderea. Era ultima lui tură. A doua zi ieșea la pensie.

La Municipal, medicul de gardă mi-a zis că nu mai e de făcut nimic, că trebuie tăiată și pielea cea mai rămasă și gata, dar eu o țineam una și bună, că dacă vor să-mi taie mina nu intru în sala de operație, că eu nu vreau să rămîn ciung la 22 de ani. Cînd m-a văzut așa de hotărît, doctorul mi-a spus: „Mergeți la Spitalul clinic de chirurgie plastică și reparatorie, lîngă Piața 1 Mai. Acolo s-ar putea să-ți pună mina la loc.” Am plecat cu salvarea. Nici nu am ieșit bine din spital că mașina a făcut pană, dar nea Victor nu a oprit.

Victor Voit, șofer, pensionar: „Era ultima zi de lucru, ultima tură. Ieșeam la pensie. Eram la dispensar cînd l-am adus pe băiat, așa, cu mina agățată. Fata i-a dat primul ajutor apoi am plecat spre Municipal. Acolo mergeam mereu cînd aveam un caz. De acolo ne-au trimis la „1 Mai”. Băiatul era conștient, se ținea bine, dar pierdea mult sînge. Totul era plin de sînge, hainele, mașina, tot. Cînd am trecut o șină prin niște șantieră roata din spate stînga a făcut explozie. Mi-am dat seama că nu aveam timp s-o schimb și am zis că, fie ce-o fi, plătesc oricît, doar să ajung cu băiatul la spital. În șantieră, era noroi și am mers așa, cu pană, cu toată gălăgia. Mașina a început să hodoroghească. Se uita lumea după noi ca la urs. Asta e, orice s-ar întîmpla, am zis, și l-am adus cît am putut de repede. Cînd am ajuns la asfalt, la un moment dat, cauciucul a sărit de pe jantă. Am mers mai departe pe butuci, pînă la spital. Nu m-am uitat la roată, la nimic. Trebuia să ajung!

Am făcut tot ce s-a putut.

La spital, l-au luat pe băiat imediat iar eu m-am întors la mașină. Două ore am bătut cu colegii lui Cristi la janta ca să o putem scoate de pe butuc. Între timp, un tovarăș ziarist de la „Flacăra” care fusese la Municipal, tot suna și mă chema la telefon. Voia să vorbească cu mine neapărat. Eu eram supărat că nu puteam scoate roata și le spuneam, ce vrea să vorbească cu mine, are toate datele de la spital și eu nu am ce să-i mai spun. Am schimbat roata și ne-am întors la întreprindere. A doua zi dimineață am ieșit la pensie. Lucram de mult la „Autobuzul”. Ani și ani și ani. Am fost la încercări, apoi la transporturi și după aia, 14 ani, pe salvare. Am dus mulți băieți și fete, uneori și cu mașina mea — atunci când salvarea era defectă. Nu puteam sta liniștit când vedeam cum suferă.

La Spitalul clinic de chirurgie plastică și reparatorie al cărui competent corp medical este condus de către profesor doctor Agripa Ionescu, s-a reușit un fapt extraordinar: replantarea mîinii amputate. Singurul lucru pe care Nicolae Constantinescu trebuie să-l facă acum este acela de a-și folosi cît mai mult mîna, de a face exerciții pentru a o reînvia să funcționeze cît mai bine. Nu este prima reușită de acest gen a colectivului medical bucureștean. Totuși, cazurile sînt încă puține, așa că am întrebat pe cei care au fost verigile acestui lanț al omeniei dacă au prevăzut un asemenea final.

Nicolae Constantinescu: „Să vă spun drept, nu credeam că se va reuși așa ceva, deși spuneam mereu că nu intru în sala de operații dacă nu-mi pun mîna la loc. Cînd m-am trezit din anestezie, a doua sau a treia zi, nu știu precis, m-am uitat să văd dacă mai am mîna. Am fost foarte bucuros cînd am văzut-o.”

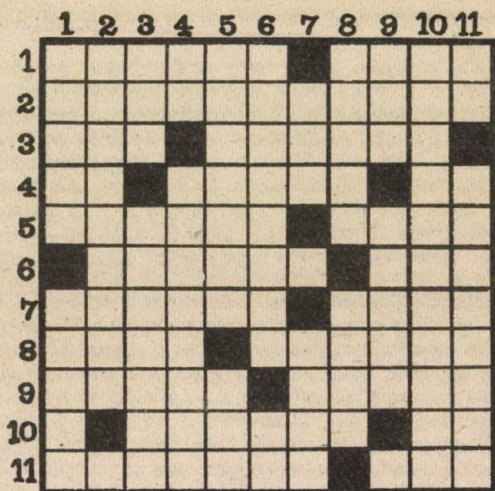
Vasile Chiper: „Eu am crezut de la început că se va termina cu bine. l-am spus și nevastei, cînd am auzit că l-au dus la Spitalul de la 1 Mai, să vezi, Cristi scapă cu bine!”

Ioana Cojocaru: „Nu, nu credeam că se mai poate face ceva. Nu credeam, dar îl încurajam pentru că era de datarea mea. După cîteva luni a venit la cabinet un băiat și mi-a spus, mă mai țineți minte, eu sînt cel cu mîna tăiată. Mi-au pus-o la loc. Mi-a mulțumit și eu m-am bucurat că l-am putut ajuta pe cît a fost posibil.”

Victor Voit: „În uzină, mă cunoaște mai multă lume decît cunosc eu. După pensionare, am mai trecut pe la uzină ca să știți cum e... Odată m-am întîlnit și cu băiatul ăsta care mi-a zis, știți, eu sînt cel pe care l-ați dus la 1 Mai, cu mîna tăiată. Mi-a mulțumit. Bine că a scăpat! Eu, ce să zic, am făcut tot ce s-a putut.”

Facem publică această întîmplare abia acum, deși o cunoaștem de mai bine de un an, la rugămintea expresă a lui Nicolae Constantinescu. În primăvara anului 1989, cînd am discutat prima dată cu el, era încă bandajat și ne-a rugat ca pînă nu se vindecă de tot să nu scriem nimic pentru că părinților nu le spusese că a fost în fapt o amputare. Ei credeau că era vorba doar despre un accident mai puțin complicat.

GAVRILĂ INOAN

ADNOTĂRI

ORIZONTAL: 1) Lovitură de baston în piept, ce-ți taie răsufllarea — Nu-i bună, nici pielea de pe ea 2) Deșteptare timpurie pentru instrucție 3) Centru ambiant... de valoare! — Puncte de suspensie 4) Năuc pe jumătate! — Arsură din joacă — Ajuns în cele din urmă! 5) Domeniu aflat sub cheie, conform acordului — Linia de marcație a zonelor piscicole (pl.) 6) Chef de dans pînă la miezul nopții — Bătut de ape, la capătul pămîntului 7) Generatoare de forță, ce-și consumă energia în timp — Dă dovadă de opacitate 8) Rostogolire la pămînt — Reductor cu consum diminuat 9) PARCĂ ÎL AUZI PE CREANGĂ... — Țintă mișcătoare spre care tragem de-o viață 10) Imagine falsă realizată din prea multă bună credință — Ricoșat din cap! 11) Pusă de-a curmezișul cînd vrei să urci — Arde... ca para

VERTICAL: 1) Albeață ce-ți deformează privirea asupra lumii — Excepție ce strictă o anumită regulă într-o partidă 2) Contacte repetate din care ies scînteii 3) Uns cu toate alifiile, iese bine în văzul lumii — Culesul manual pe rînduri 4) Pică la mijloc! — Generatoare de înaltă tensiune 5) După ce-o face de oaie, își vinde scump pielea — Grup popular ce se remarcă pe-ntinderea unei arii 6) Proces verbal de imputare — Aplecat în spate! 7) Cîntec de succes internațional — Masă plasată în preajma patului 8) Pinză ce aduna lumea-n jurul ei — Lansată în lume după ultimul tipar 9) Îșelat și prins în cursă — Unele ce-ți fac bine la nevoie 10) Nu se lasă pînă la sfîrșitul vieții 11) Cămașa din cuier! — AICI SE PRIMEAU MUSAFIRII LA POARTĂ...

Careurile rebusistice
din paginile almanahului nostru
au fost realizate de
GH. CRIȘAN și IUSTIN BUȘE

Evenimentul sportiv al anului „COPPA DEL MONDO” Italia'90

● CINE MERGE LA ROMA?

Cel mai mare eveniment sportiv al anului '90, care polarizează un interes universal, îl constituie, fără îndoială, **Turneul final al Campionatului Mondial de fotbal stabilit**, încă cu mulți ani în urmă, să aibă loc în Italia. Nu mai este nici măcar un an pînă cînd 12 orașe italiene — record de răspîndire a celor 52 de meciuri pe care le susțin cele 24 echipe finaliste — vor trăi febra și animația unor dispute încinse, adevărate bătălii pe gazonul verde, pentru supremație în îndrăgitul și fascinantul joc cu balonul rotund.

De-acum, se știe aproape totul despre importantul eveniment, cele 12 stadioane, care au suferit renovări și modernizări importante, sporindu-și capacitatea, gradul de vizibilitate și confort, sînt gata să-și primească oaspeții. Sînt vîndute biletele, aproape pe de-a-ntregul, s-au făcut contractele pentru transmiterea meciurilor, pe tot mapamondul, un comerț fabulos, de proporții, deja s-a instituit cu tot felul de însemne ale „Mondialului” și, ce-i mai important, campania de calificare (la ora redactării materialului) s-a consumat într-o proporție de două treimi, rămîine să vedem cine din cele cu mult peste o sută de selecționate naționale de pe tot globul vor intra pe porțile Cetății Eterne. Doar 24 din cele care cu doi ani în urmă au luat startul spectaculoasei întreceri, echipe mici sau mari, toate însă numai cu speranțe și niciodată cu certitudini. Pentru că fotbalul, cum știm, ne rezervă tot timpul, atîtea surprize și răsturnări de calcule ale hîrtiei, logica fiind mereu învinsă în misterioasa lume a acestui sport ce stîrnește un interes enorm, incită la dispute și comentarii și preocupă o lume întreagă.

Dar, întrucît pînă la lovitura de începere mai sînt cîteva luni bune, să prezentăm cititorilor **Almanahului nostru** cîteva date despre „istoria” ce se încheagă din mers a ediției 1990 a C.M., după care, să estimăm, împreună, șansele echipelor care vor pași pe drumul ce duce spre Roma. Acum, într-adevăr, vechea formulă „Toate drumurile duc la Roma” își are o deplină acoperire.

● UNDE, CÎND?

Să reținem cîteva lucruri privind repartizarea grupelor pe orașe, precum și datele de desfășurare. Fiecare grupă este alcătuită din patru echipe. **Grupa A**, are programate meciurile între 9 și 16 iunie, pe stadioanele din **Roma** și **Florența**. Din această grupă face parte **echipa Italiei** care va susține toate meciurile la Roma, pe stadionul olimpic, vestita arenă de marmură albă, cu o capacitate de 100 000 de locuri. Echipetele din **Grupa B** își desfășoară partidele între 8 și 18 iunie, pe stadioanele „Giuseppe Meazza” (cunoscut sub numele de „San Siro”) din **Milano** (83 107 locuri), „San Paolo” (cu circa 80 000 locuri) din **Napoli** și stadionul din **Bari** (60 048 locuri); **Grupa C** (10—20 iunie) la **Torino** („Stadio comunale” — 70 000 locuri și **Genova** „Ferraris” — 55 800 locuri); **Grupa D**

(9—19 iunie) la **Milano** și **Bologna** (50 000 locuri). **Grupa E** (12—21 iunie) la **Verona** și **Udine**; **Grupa F** (11—21 iunie) la **Cagliari** și **Palermo**, cu stadioane avînd între 45 și 50 000 de locuri.

Ce mai trebuie știut?

Că **Argentina**, campioana mondială en titre, va susține meciul inaugural, conform tradiției, la **Milano**, în „groapa cu lei” a lui „San Siro” la 8 iunie, — care s-a mai îmbogățit cu un inel în structura sa, adăugînd un plus de 10—15 000 spectatori. Cu cine? Nu se știe încă! Vom afla după tragerea la sorți ce se va efectua odată cu încheierea preliminarilor.

Faza a doua, cea a „optimilor” de finală, sînt programate între 23—29 iunie, cînd se califică primele două clasate din fiecare grupă, precum și alte patru formații clasate pe locul trei, cu punctaj mai bun; „semifinalele” vor avea loc la 3 și 4 iulie, iar finala două zile mai tîrziu, la Roma, pe stadionul olimpic.

Așadar, „Coppa del Mondo” — în Italia, aici unde-i publicul cel mai fierbinte, care trăiește orice moment al fotbalului cu o bucurie fără seamăn, în Italia un vis și speranță a fostului președinte al UEFA, Antonio Franchi, (decedat în urma unui accident de automobil, chiar pe strada sa, în Siena, în august 1983) care a desfășurat o susținută campanie, încă din 1971, pentru a obține sau a cuceri acest drept rezervat numai marilor puteri în fotbal și... economie. Printre concurențele care depuseseră opțiunea, se numărau inițial U.R.S.S., Grecia, Iugoslavia, Anglia, Franța, R.F.G... Este pentru prima dată cînd un C.M. se desfășoară pe o arie atît de largă de orașe — 12 la număr — care vor fi sedile de „lupte” mondiale. A triumfat ideea cointeressării întregii țări în această manifestare de proporții.

● CARE VOR FI NOII ZEI AI... ROMEI?

Toate edițiile C.M. au propulsat în universul gloriei sportive nemuritoare un număr de jucători de geniu, amintirile noastre fiind mereu umbra care-i păstrează în

marea cronică a timpului. Marile talente au făcut din fiecare ediție a competiției supreme o concurență din care s-a născut cea mai rară a genialității. O ierarhie poate avea o destul de mare doză de subiectivism, dar se pare că locul lui **Edson Arantes do Nascimento**, supranumit **Pele**, nu a fost încă amenințat, el ocupând poziția de frunte, dintotdeauna, de pe care credem că e greu să fie detronat. El a câștigat trei campionate mondiale! Steaua lui **Pele** a început să strălucească, la C.M. din Suedia (1958), punind în umbră pe **Juan Alberto Schiaffino**, vedeta uruguayana de la C.M. din Elveția — 1954, dar care își adusese o contribuție decisivă la câștigarea titlului de către echipa sa, patru ani înainte, în 1950, la C.M. din Brazilia, chiar într-o finală în care a jucat împotriva echipei țării gazdă! Lumea, cu timpul, a început să se îndoiască de apariția, în continuare, a super-staurilor gazdului, motivind evoluția jocului spre o programare și schematizare, cu formule închise, în care arma de bază era forța athletică. Ediția elvețiană n-a confirmat „jocul”, în prim-plan situându-se alți cîțiva jucători de mare forță și travaliu, dar și de finețe tehnică sau inteligență tactică, precum ungurii **Puskas** și **Hidegkuti**, sau vest-germanul **Fritz Walter**... În Suedia (1958) a făcut furori, fiind inamicul nr. unu al portarilor, francezul **Just Fontaine**, golgerul turneului, de altfel, cu 13 goluri marcate, cifră neegalată nici pînă acum! În 1962, în Chile, **Pele** a fost accidentat, chiar din al doilea meci, dar după opt ani, la „El Mundialul” mexican „perla neagră” a mai strălucit o dată, la 30 de ani, înainte de a-și lua adio, cu un nou titlu. Aura lui a făcut să pălească alte mari vedete, ca italienii **Dino Zoff** sau **Rivera**, ori vest-germanii **Uwe Seeler** și **Beckenbauer**, englezii **Bobby Moore** și **Bobby Charlton**... Dar absența lui **Pele**, în Chile, a permis să spargă barierele obișnuitului, unui jucător fabulos, tot brazilian, **Garrincha**, imprevizibil și scinteietor, principalul artizan al victoriei echipei carioca. Ajungem în Anglia (1966) cînd turneul final îl consacră, definitiv, alături de **B. Charlton** — jucătorul mașină — pe **Eusebio**, venit să apere culorile Portugaliei din Mozambic, pe care cronicarii îl asociau cu o felină, de-aici și denumirea de **pantera neagră**, un puncheur care spargea orice obstacol. Este prima dată la C.M. din Anglia cînd se remarcă și tinărul de 20 de ani, **Franz Beckenbauer**, care va deveni o stea, exact peste opt ani, la „Weltmeisterschaft”-ul din țara sa (1974). O „stea” ce-și împarte gloria cu olandezul **Johan Cruiff**, considerat „un profet al fotbalului total”. Ediția „Argentina ’78” urcă pe prima scenă pe **Daniel Passarella**

și **Mario Kempes**, jucătorii de mare luptă și inspirație, care conduc echipa gazdă la victoria finală, dar mari talente nu se vor remarca, deși se pun în circulație nume pe care le vom redescoperi în Spania, peste patru ani: italienii lui **Enzo Bearzot**, **Cabrini**, **Rossi**, **Causio**, **Bettega**... Ei vor fi, de altfel, printre jucătorii cei mai admirați la C.M. din Spania ’82, cînd italienii vor cuceri cel de-al treilea titlu mondial. Dar „starul” întrecerii iberice va rămîne **Paolo Rossi**, fiind ales jucătorul numărul unu al turneului pentru că el devine și golgerul acestei ediții. În schimb rămîne în umbră **Diego Maradona**, împreună cu echipa sa, dar se anunță performanța și talentul francezului **Michel Platini**. Într-adevăr, peste patru ani, din nou, în Mexic primește, cum se spune, consacrarea definitivă, **Maradona**, cu care o echipă considerată de valoare medie, iată, că grație acestui nou geniu al fotbalului sud-american, cucerește titlul. Talent nativ, jucător cu reflexe extraordinare, cel-l fac atît de inspirat și imprevizibil, **Diego Maradona** impune momente de neuitat la acest turneu final, între acestea și acel gol marcat cu... mîna, în poarta Angliei, în jurul căruia s-au țesut numeroase legende. **Maradona** a demonstrat că, în franciuni de secundă, inventează jocul și golurile decisive!

După acest periplu, ne dăm seama că n-am înscris pe răbojul celor 9 ediții ale C.M. decît cinci nume de super-stauri, **Pele**, **Maradona**, **Schiaffino**, **Cruiff** și **Beckenbauer**, ceilalți amintîți putînd ocupa locurile următoare într-o ordine pe care o stabiliți dv., cititorii. Dincolo de aceste ierarhii — am spus mai înainte, subiective — puntea de aur se țese între cei doi mai mari și mai strălucitori decît toți: **Pele** și **Maradona**! Însă **Pele** rămîne statuia și **Maradona** copia!

Ce ne va propune Italia ’90 pentru galeria marilor talente, a personajelor ilustre de pe gazonul verde ce-și înscriu, cu litere de aur, numele în istoria fotbalului mondial?

● ÎN FAVOAREA CUI ÎNCLINĂ BALANȚA?

În acest ultim sezon — cel de toamnă — al preliminariilor se decid participantele la „Coppa del Mondo” ’90. Un ultim asalt pentru dreptul de a călători în Italia. Atît în emisfera asiatică, dar și în America de Sud se mai duc încă bătălii grele pentru calificare. Însă trei protagoniste sînt sigure: echipa Argentinei, campioană mondială, care participă din oficiu și selecționatele Braziliei și Uruguayului aureolate și ele cu titlul suprem. În zona europeană — zona cu cea mai mare pondere în turneul final, 14 echipe — așa cum arată și clasamentele noastre după preliminariile de primăvară, se mai pot întîmpla multe. Dar să vedem care-i situația înainte de runda toamnei clasificărilor finale și a meciurilor decisive. Cititorii pot face tot felul de calcule care, firește, rămîn doar în sfera teoreticului...

Începem cu grupa a doua, întrucît grupa întîi este comentată la capitolul participării echipei României.

● ANGLIA — TOTUȘI, PRIMA ȘANSĂ (Grupa a II-a)

Anglia, pentru că are punctajul maxim — 7 puncte din patru meciuri — și un golaveraj greu de contracarat: 10—0! Pe locul doi, **Suedia**, cu 5 puncte, dar din trei partide, golaveraj modest, 4—2. Ce se-ntîmplă, însă, dacă Suedia cîștigă la Stockholm meciul direct, cu Anglia? Realizează șapte puncte și e posibilă o „cursă” pentru go-

laveraj a suedezilor în meciul cu Albania, tot pe terenul propriu. Liderul va fi decis de a treia echipă — cea a Poloniei — care va „arbitra” situația calificărilor dat fiind că joacă acasă cu primele două clasate. Oricum, favorită rămâne Anglia. Apoi, mai este și șansa locului doi... Iată clasamentul înaintea ultimului tur de forță:

1. Anglia	4	3	1	0	10—0	7
2. Suedia	3	2	1	0	4—2	5
3. Polonia	3	1	0	2	2—5	2
4. Albania	4	0	0	4	1—10	0

Mai sînt de jucat: 6 septembrie, Suedia—Anglia; 8 octombrie, Suedia—Albania; 11 octombrie, Polonia—Anglia; 25 octombrie, Polonia—Suedia; 15 noiembrie, Albania—Polonia.

● UN LIDER DETAȘAT: U.R.S.S.! (Grupa a III-a)

În condițiile în care echipa **Uniunii Sovietice** (8 puncte, din 5 meciuri) ar pierde ambele partide ce le mai are de susținut în deplasare — ceea ce este greu de crezut — ea nu poate să scape primul loc în grupă. Dar fiind o grupă de cinci se califică două echipe. Deocamdată, pe locul doi se situează ambițioasa formație a **Turciei** (5 puncte, din 5 partide) care a cedat, la limită (0—1) în fața echipei U.R.S.S., pe terenul propriu. O contracandidată este echipa **Austriei** (4 din 4) ale cărei șanse sînt susținute de cele trei meciuri pe care le mai are de susținut, „acasă”. Cît despre Islanda (locul patru) — cu acel 1—1 din primăvară, la Moscova — ea rămîne o fruntașă surpriză și o plăcută revelație. Nedumerește, însă, poziția echipei R.D. Germane — locul 5, cu 3 puncte din 5 întîlniri!? Dar să transcriem și aici clasamentul care este mult mai edificator.

1. U.R.S.S.	5	3	2	0	8—2	8
2. Turcia	5	2	1	2	8—6	5
3. Austria	4	1	2	1	4—5	4
4. Islanda	5	0	4	1	3—5	4
5. R.D. Germană	5	1	1	3	4—9	3

Urmează să se mai dispute: Austria—Islanda (23 august), Austria—U.R.S.S. (6 septembrie), Islanda—R.D. Germană (6 septembrie), Islanda—Turcia (20 septembrie), R.D. Germană—U.R.S.S. (8 octombrie), Turcia—Austria (25 octombrie), U.R.S.S.—Turcia (8 noiembrie), Austria—R.D. Germană (15 noiembrie).

● DOUĂ „FIRME” MARI PENTRU UN (SINGUR!) LOC SUB SOARE (Grupa a IV-a)

Una din cele mai grele serii, această a patra grupă, pentru că reunește doi „coloși”, echipele **R.F. Germaniei**, fostă campioană mondială și participantă redevabilă la toate turneele finale, și **Olanda**, actuala campioană a Europei, de două ori finalista a „Cupei Mondiale” în ultimul deceniu. O serie asupra căreia plutesc semne de întrebare și incertitudini. Dacă R.F.G. a reușit un „egal” (0—0) în deplasare cu Țara Galilor, tot un „draw” (1—1) a realizat și Olanda la Helsinki, cu Finlanda. Olandezii lui Van Basten, Gullit, Koeman și Rijkaard au de susținut un meci greu la Cardiff, în vreme ce „elevii” lui Franz Beckenbauer, nu pot rata cele patru puncte din partidele pe terenul propriu. S-ar putea ca în ultimele meciuri să fie o luptă pentru goluri și... golaveraj. Pentru una din cele două

mari echipe rămîne șansa.. locului doi din grupa de patru! Dar să privim clasamentul:

1. Olanda	4	2	2	0	3—1	6
2. R.F. Germania	4	1	3	0	5—1	5
3. Țara Galilor	3	0	2	1	2—3	2
4. Finlanda	3	0	1	2	2—7	1

Mai sînt de jucat: Finlanda—Țara Galilor (6 septembrie), R.F.G.—Finlanda (4 octombrie), Țara Galilor—Olanda (11 octombrie), Olanda—Finlanda (15 noiembrie), R.F.G.—Țara Galilor (15 noiembrie).

● JOCURILE SÎNT FĂCUTE (Grupa a V-a)

O grupă cu trei vechi combatante, echipele **Scotiei**, **Iugoslaviei** și **Franței**, o grupă de cinci, cu două promovate, însă printre care nu se află Franța, campioană europeană în 1984, revelație a ultimelor două Campionate Mondiale. În această serie, „jocurile sînt făcute” pentru că primele două clasate, Scoția — 9 puncte din 5 meciuri — și Iugoslavia (8 din 5) nu mai au cum să fie detronate, deoarece Norvegia și Franța, clasate pe locurile următoare, n-au acumulat decît cîte patru puncte! Prea puțin pentru un „război atît de mare”. Calendarul care urmează ne spune că Scoția mai are un singur meci pe terenul propriu, cu Norvegia, în vreme ce Iugoslavia va susține două partide, plus un meci în Cipru, practic, putînd acumula 6 puncte. Oricum, prezența celor două în Italia, după ce au mai fost împreună, chiar în aceeași grupă, la C.M. din R.F.G. (1974) va fi un punct de mare atracție.

1. Scoția	5	4	1	0	10—5	9
2. Iugoslavia	5	3	2	0	10—4	8
3. Norvegia	5	2	0	3	8—6	4
4. Franța	5	1	2	2	4—6	4
5. Cipru	6	0	1	5	5—16	1

Urmează: Norvegia—Franța (5 septembrie); Iugoslavia—Scoția (6 septembrie); Franța—Scoția (11 octombrie); Iugoslavia—Norvegia (11 octombrie); Cipru—Iugoslavia (28 octombrie); Scoția—Norvegia (15 noiembrie); Franța—Cipru (18 noiembrie).

● MEREU, SPANIA (Grupa a VI-a)

Tot o grupă de cinci, cu două calificări și tot cu două echipe care s-au detașat în promovate pentru „Coppa del Mondo”, echipele **Spaniei** (10 puncte, din 6 meciuri) și

Irlandei (8 din 6), revelația — vă amintiți? — lui „Euro '88”. Nu credem că mai pot interveni surprize în această grupă. Deși, să reținem, că Spania și-a epuizat partidele cu out-siderul Malta, prilej cu care și-a rotunjit atât de substanțial golaverajul. Spania mai are de susținut două partide cu Ungaria, care nu se poate să-i pună probleme, de vreme ce „11”-le lui Jackie Charlton, pe terenul propriu, poate învinge cealaltă Irlandă (de Nord) a lui Billy Bingham care ne-a dat nouă de furcă în campania de calificare pentru C.M. '86. Dincolo de toate aceste supoziții, lucrurile s'claresc. Merg la Roma, primele două.

1. Spania	6	5	0	1	14—1	10
2. Irlanda	6	3	2	1	5—2	8
3. Ungaria	5	1	3	1	4—5	5
4. Irlanda de N.						
6 2 1 3 5—7	5					
5. Malta	7	0	2	5	3—16	2

Au mai rămas de disputat partidele: Irlanda de Nord—Ungaria (6 septembrie); Irlanda—Irlanda de Nord (11 octombrie); Ungaria—Spania (11 octombrie); Malta—Irlanda (15 noiembrie); Spania—Ungaria (15 noiembrie).

● O LUPTĂ ÎN... TREI (Grupa a VII-a)

Așa pare situația în ultima grupă... europeană, și ea cu cinci echipe din care se califică două. Este grupa care mai are de disputat cele mai multe meciuri în toamnă... calificărilor: 9! Echipa Belgiei ocupă primul loc — cu 8 puncte, din 5 meciuri — și este favorita grupei. Cehoslovacia ocupă locul doi — care-i deschide drumul spre Roma — dar cele 7 puncte (tot din 5 meciuri) par insuficiente pentru menținerea poziției, în continuare. De ce? Pentru că Portugalia (5 puncte, din 3 partide) poate să urce, cu toate că lusitanii vor susține, în această toamnă, nu mai puțin de patru partide în deplasare și una singură, acasă, cu Cehoslovacia, concurența sa. Ne gândim că portughezii au știința jocurilor bune, la câștig, pe terenuri străine. Deci, Belgia, prezență de rang, în turneele finale, semifinalistă în Mexic '86, se regăsește, din nou, în elita mondială și pentru locul doi lupta e deschisă...

1. Belgia	5	3	2	0	9—2	8
2. Cehoslovacia	5	3	1	1	8—2	7
3. Portugalia	3	2	1	0	5—2	5
4. Elveția	4	1	0	3	5—6	2
5. Luxemburg	5	0	0	5	1—16	0

Mai sînt de disputat meciurile: la 6 septembrie — Belgia—Portugalia; la 20 septembrie — Elveția—Portugalia; la 6 octombrie — Cehoslovacia—Portugalia; la 11 octombrie — Elveția—Belgia și Luxemburg—Portugalia; la 25 octombrie — Belgia—Luxemburg și Cehoslovacia—Elveția; la 15 noiembrie — Elveția—Luxemburg; la 16 noiembrie — Portugalia—Cehoslovacia.

● EXISTĂ ȘI GRUPA... A OPTA (NEOFICIALĂ!)

Pe drept cuvînt se poate alcătui și o grupă a opta — neoficială. Regulamentul prevede ca **ultimele două echipe europene** calificate pentru C.M. din Italia să fie decise **din cele trei echipe clasate pe locul doi în cele trei grupe de cîte patru**, adică grupele **întîia** — din care face parte și naționala noastră — a **doua** și a **patra**! Deci, două din trei, după criteriul punctelor și al golaverajului.

Cum arată un clasament al celor trei echipe — clasate la această oră pe locul doi în grupele respective — candidade pentru turneul final din Italia? Iată-l:

1. Danemarca	4	2	2	0	11—3	6
2. R.F. Germania						
4 1 3 0 5—1	5					
3. Suedia	3	2	1	0	4—2	5

Să încercăm unele speculații după o estimare a șanseilor de victorie în meciurile rămase.

Și să începem cu **grupa a patra**, în care este angajată echipa R.F.G. — cu 5 puncte, în prezent. Ea mai are de jucat, acasă, cu Finlanda și cu Țara Galilor, ceea ce înseamnă că va putea totaliza 9 puncte și un golaveraj foarte bun. Dacă trece ea pe locul 1, Olanda va acumula și ea un punctaj bun, de cel puțin 8 sau 9 puncte! Prin urmare locul doi, din această grupă, merge sigur la Roma!

În **grupa a doua**, Suedia, de pe actualul loc doi, poate realiza cel puțin 9 puncte pentru că joacă acasă cu Anglia și Albania și, în deplasare, cu Polonia, o echipă ieșită din cursă. Dacă trece Suedia pe primul loc, Anglia tot mai poate și ea realiza 8—9 puncte, chiar dacă susține ultimele două partide în deplasare, ultima cu Polonia! Deci, beneficiind de un golaveraj excelent, va putea participa la C.M. din Italia.

Aceste calcule ne fac să subliniem cu și mai mare acuitate necesitatea obținerii de către echipa noastră a cel puțin două puncte din dubla întîlnire cu Danemarca. Cu 9 puncte încheiem bătălia pe primul loc și transferăm emoțiile pentru efemerul loc doi, Danemarcei. Dar cu numai un punct din patru vom trece, probabil, pe locul doi, în grupa a... opta, care comportă mari riscuri. Sînt, e adevărat, doar calcule ale hîrtiei. Oricum, pentru tricolori nu există decît o singură variantă — victoria în meciul cu Danemarca, de la București! Dar de ce să nu sperăm la un rezultat, bun și la Copenhaga? Balonul e rotund.

Cele scrise ne relevă că în Italia, țara cu trei titluri mondiale, vor fi prezente cele mai bune și valoroase echipe europene, cu prezențe și rezultate de mare prestigiu în confruntările elitei fotbalului mondial. Va fi și România printre ele? Tricolorii au mari șanse și nu au dreptul de a le rata sub nici un chip.

Dar să vedem cum s-au materializat aspirațiile și șansele tricolorilor...

● CU TRICOLORII, PE DRUMUL CĂTRE... CETATEA ETERNĂ

La ora cînd almanahul nostru vede lumina tiparului, reprezentativa de fotbal a României se află din nou în febra pregătirilor pentru obținerea calificărilor la Turneul final al C.M. '90. Altfel spus, sîntem înaintea ultimei turnante și, ca un făcut, totul depinde și acum, ca întotdeauna, de finalul tricolorilor. Un final în care ne așteaptă dubla întîlnire cu echipa Danemarcei — turneul fiind programat în deplasare, la 11 octombrie, iar returul urmînd să aibă loc la 15 noiembrie. Cu alte cuvinte, ne aflăm în fața etapei decisive și tocmai de aceea ne-am propus să rememorăm pentru dumneavoastră campania de calificare, cu peripețiile, emoțiile și culisele fiecărui meci în parte...

CLASAMENTUL GRUPEI I

1. ROMÂNIA	4	3	1	0	7—1	7
2. Danemarca	4	2	2	0	11—3	6
3. Grecia	4	0	2	2	2—11	2
4. Bulgaria	4	0	1	3	2—7	1

Mai sînt de jucat meciurile:

Danemarca—România și Bulgaria—Grecia la 11 octombrie

României—Danemarca și Grecia—Bulgaria la 15 noiembrie

● SOFIA, PRIMUL (MARE) PAS SPRE ROMA!

Ce frumos a fost acest moment de deschidere a preliminariilor C.M. '90. Noi, reporterii, am plecat către capitala Bulgariei cu un tren de noapte. Prin grija conducerii federației, a președintelui, **Mircea Angelescu**, am beneficiat de un vagon de dormit în care, bineînțeles, pînă la urmă n-a dormit mai nimeni, decît spre dimineață. Cît a fost noaptea de lungă, am despicat firul în patru, cîntărind șansele băieților noștri și, ca o concluzie unanim acceptată, din partea presei sportive românești, să reținem ideea că toți eram convingiți că n-o să pierdem. Cîteva argumente: „**Avem o apărare de nivel mondial**” (Ioan Chirilă); „**Stelștii sînt în excelentă formă**” (Corneliu Vadim Tudor); „**Echipa e matură și omogenă**” (Eftimie Ionescu); „**Băieții sînt conștienți că totul depinde de cum demarează, așa că va fi bine**” (Valeriu Mironescu); „**Avem cel mai valoros unsprezece din ultimii 20 de ani**” (Dan Voicilă)...

Ajungem la Sofia în jurul orei 10 dimineața și ne bucurăm să constatăm că federația noastră nu ne-a uitat pe drum. În gară ne întîmpină profesorul Mircea Ionescu, urcăm în cîteva mașini trimise de federația bulgară și în cîteva minute ajungem la elegantul „Hotel Vitoșa”, un edificiu de primă mîină, în care locuiește și echipa noastră. Camere confortabile, liniște, un peisaj superb — într-un cuvînt, totul la înălțimea așteptărilor și a excelentelor raporturi existente între cele două federații. Iar în rîndurile lotului nostru — o atmosferă de calm deplin și de încredere totală în valoarea echipei. Vom pătrunde puțin în acest cadru și vom zăbovi asupra lui, pentru că — după opinia tuturor celor care s-au aflat atunci în jurul echipei naționale — marele succes obținut la Sofia s-a datorat, în primul rînd, tocmai acestei atmosfere!

Credeți sau nu, în acel moment la „clubul tricolorilor”

nu mai existau nici Steaua, nici Dinamo, nici Craiova, nici Sportul studențesc. Era doar echipa României, într-adevăr o echipă, sudată sufletește și decisă să-și pună în valoare toate atu-urile. Hagi, flancat mereu de Cristea, glumește mereu cu Mateuț, Andonie e alături de Iovan și de Bumbescu, Cămătaru e alături de oltenii săi de-acasă, Silviu Lung și Gică Popescu, Klein, Sabău și Vaiscovicu îl „țin aproape” pe Rotariu ș.a.m.d., totul sub semnul unui calm lucid, pe care antrenorii Emerich Jenei și Cornel Drăgușin îl alimentează cu pricepere de pedagogie. Și, trebuie să recunoaștem, aici stă misiunea lor cea mai dificilă — în asamblarea echipei, sufletește în primul rînd, prin înlăturarea obișnuinței păguboase a grupărilor „pe cluburi”.

În presa bulgară, un ton de optimism normal pentru un meci acasă promite o victorie fără dubii a echipei gazdă, deși, pe ici-pe colo, nu se uită că formația României dispune de cîteva jucători de cotă europeană certă: Hagi, Cămătaru, Mateuț și Lăcătuș. În fine, ora meciului...

Pe marele Stadion „Vasil Levski” sînt peste 60 000 de spectatori, dar chiar din primul moment de la tribuna a doua se face auzită și observată o masivă galerie românească. Sînt tineri turiști, veniți prin B.T.T. și toți poartă fulare și căciulițe cu tricolorul nostru, scandînd cu înfocare „Ro-mă-ni-a!” și fluturînd mari drapele. Meciul n-o să-l repovestim, dar trebuie să amintim că am învins cu 3—1 (1—1), la capătul unui joc dominat copios de reprezentanții noștri, în care rолurile au fost înscrise de Mateuț (min. 25) și Cămătaru (min. 80 și 88).

Întreaga echipă a evoluat de-a dreptul admirabil, detașîndu-se, mai ales, tinăra linie de mijloc: Mateuț (min. 86 Klein), Sabău, Gh. Popescu, Hagi. O linie mediană ciști-gată în sezonul precedent și definitivată acum, consacrată chiar!

În fața noastră, la masa presei, antrenorul Mircea Lucescu a trăit partida cu intensitate și mai mare decît pe banca antrenorilor și n-a uitat să spună, cu fair-play, că elevii săi, de la Dinamo, au conlucrat excelent cu colegii de la Steaua, în această întîlnire. Și așa a fost! După meci, în fața stadionului, fotoreporterul Paul Agarici, mereu pe fază, immortalizează un grup fericit, în care conducea federației, antrenori, reprezentanți de cluburi și zia-riști ne-am strîns în jurul lui Gică Hagi pentru a immortaliza imensa bucurie a succesului!

În aceeași seară, la Atena, Grecia și Danemarca încheiau partida la egalitate, 1—1 (1—0), rezultat care

vorbea elocvent despre forța ambelor echipe. Danezii, însă, obținuseră și ei un punct în deplasare!...

● MOMENTUL DOI DIN „CURSA ITALIANĂ”

Octombrie ne-a ținut cu răsuflarea tăiată de cupele europene, unde fotbalul românesc se îndrepta spre un inedit „trei din trei” în al treilea tur: Steaua, Dinamo și Victoria repurtaseră rezultate mai mult decât promițătoare, întrecând pe Spartak Moscova, cu 3—0, pe Dundee United în deplasare, cu 1—0, și cedând la Minsk (Victoria), cu 2—1. Altfel spus, momentul de dinaintea jocului cu Grecia, la București, din 2 noiembrie, era extrem de favorabil fotbaliștilor români. Deși ne aminteam cu toții că ultima confruntare de la București, cu fotbaliștii eleni, fusese un 2—2 realizat cu greu de noi!... Acum veneau decizii să-și joace șansa, avându-i în frunte pe valoroșii și experimentații Anastopoulos și Saravakos. Din nou, însă, fotbaliștii tricolori au știut să se regroupeze la lot, astfel încât în ziua meciului au abordat înfînirea „ze mentalitate de învingători”, cum frumos și sugestiv își intitula confratele Radu Urziceanu un „chenar” din Suplimentul Fotbal-Sportul. Pe scurt, vă amintiți de-acum!, în acea zi rece și noroasă de noiembrie, cei circa 15 000 de spectatori prezenți în Ghencea au urmărit un veritabil galop de sănătate al echipei României, care a învins fără drept de apel: 3—0 (2—0), prin golurile înscrise de Mateuț (min. 26), Hagi (min. 40 din penalty) și Sabău (min. 84). În aceeași zi, la Copenhaga, Bulgaria părea să ne facă „jocul”, remizând cu Danemarca (1—1) și făcând loc ideii că antrenorul Sepp Piontek e cam dezorientat, odată cu pierderea generației de aur a lui Elkjaer-Larsen și Lerby...

● IARNA — LA GURA SOBEI ȘI... ATÎT!

Sezonul de toamnă '88 s-a încheiat strălucitor: echipa României era lideră autoritară în Grupa I din preliminariile C.M., iar Steaua, Dinamo și Victoria obținuseră calificarea în turul II al cupelor europene, cu toate obținând intrarea în primăvara competițiilor inter-cluburi. La gura sobei, noi, cronicarii, nu am avut decât cuvinte de laudă la adresa sezonului excepțional, unic de altfel în întreaga istorie a fotbalului românesc, așteptând cu justificată încredere anul 1989...

De-aici pornind, însă, și-a făcut loc, treptat-treptat, un prea-plin de încredere, apoi preparativele echipelor de club au avut prioritate față de stagiul echipei naționale,

care și-a și contramandat turneele în Italia. Sigur, aceeași idee ar putea fi enunțată și altfel, adică în sensul că federația a permis cluburilor să-și pregătească în liniște și în turnee sezonul de primăvară din cupele continentale. Cert e că, după o lungă absență a convocărilor la lot, tricolorii aveau să se mai reunească abia la finele lui martie '89, după consumarea derby-ului de campionat dintre Steaua și Dinamo, derby încins, se știe... A doua zi, băieții au fost convocați la Sibiu, în vederea „amicalului” cu echipa Italiei, programat în localitate.

Inevitabil, problemele au apărut: unele legate de tensiunea din campionat și, implicit, din derby, altele determinate de accidentări, ca să nu mai vorbim despre atmosfera din sinul echipei naționale, care rămăsese mult în urmă. Și, totuși, ceea ce părea aproape imposibil în aceste condiții — un succes — a fost realizat! Tricolorii români au învins cu 1—0 (0—0) echipa lui Azeglio Vicini, prin golul înscris de Sabău, imediat după pauză, în minutul 48. Au fost și noutăți în echipă, cea mai importantă dintre ele numindu-se Dan Petrescu, soluție prin care foarte tânărul fundaș stelist pășea neașteptat de convingător în echipa națională. Și cine se putea încumeta să spună, după o victorie în fața Italiei, că în formația noastră s-au ivit, totuși, unele scăderi, unele slăbiciuni, că se simțea uzura unor jucători, după un sezon internațional extrem de greu și după un campionat dens?!... Totul va deveni, însă, limpede, două săptămâni mai târziu...

● O LECȚIE „AMICALĂ”, LA VARȘOVIA

La 10 aprilie plecăm spre Varșovia, pentru un „amical” cu prima reprezentativă a Poloniei. Meci greu, la fel de greu cel puțin cum a fost și testul cu Italia, dar faptul că gazdele au programat partida chiar în capitală vorbește de la sine despre dorința federației poloneze de a trata jocul cu toată seriozitatea. Și așa va fi, deși băieții noștri n-au fost foarte conectați la importanța acestei înfîniri! Din păcate, noi, ziaristii, n-am fost alături de echipă, pentru a prinde la timp pulsul. Noi am locuit la Ambasada R.S.R. din Varșovia, acolo unde întregul personal al ambasadei ne-a făcut să ne simțim excelent, ca acasă, fapt pentru care inserăm aceste rânduri, în semn de mulțumire și recunoștință. Din păcate, însă, după cum vom afla ulterior, fotbaliștii din lot au tratat partida cu superficialitate, iar unul dintre semnele cele mai limpezi a fost că băieții s-au plimbat prin oraș pînă cu... două ore înaintea jocului!!!

Pe stadionul „Legia”, în prezența a circa 25 000 de spectatori, echipa noastră a fost învinsă cu 2—1 (1—0), unicul gol fiind realizat de Sabău. S-a ratat, însă, enorm, chiar și din poziții foarte favorabile, absența lui Lăcătuș (accidentat) a adus soluția de cvasi-compromis cu Hagi — virf de atac, s-a observat că Dan Petrescu neglijează adesea revenirea în apărare și, în general, că băieților le lipsesc concentrarea și acea mobilizare exemplară de la Sofia. Toate acestea — repetăm — pe fondul unui joc în care, paradoxal, echipa noastră a dominat, creindu-și ne numărate situații de gol. Să fi apărut din nou uzura?!

● ATENA: PUNCT PIERDUT SAU PUNCT... CÎȘTIGAT?!

Trec alte două săptămâni. Campania mondială e reluată, practic, dar tonusul din pregătire rămîne insuficient. La aterizarea pe aeroportul elen, băieții noștri — luați cu

asalt de reporteri — sînt mai apatici ca de obicei, Hagi e chiar irascibil... Locuim în trei grupuri, la hoteluri diferite, dar cum distanțele sînt mici, putem fi permanent alături de echipă. Ceva șchioapătă și se poate citi pe chipurile băieților. Steliștii vin de la Izmir, cu o atenție concentrată mai ales înspre finala C.C.E., dinamoviștii au părăsit „Cupa Cupelor” și au pierdut și campionatul, Lăcătuș nu va juca, nici Rotariu. În dimineața meciului, la „Hotel Meridien”, Hagi mi se pare apatic, Sabău are probleme cu o hernie mai veche... Tribunele de pe Stadionul Olimpic vor fi incandescente, fotbalisții greci vor juca de astă dată cu o vigoare extraordinară, în timp ce băieții noștri se clatină evident. Pe scurt, un meci foarte modest, din punctul nostru de vedere, în care scăpăm practic de înfrîngere, în pofida unor ocazii nefructificate. Meci nul, deci, ceea ce înseamnă un punct pierdut în cursa pentru Roma, dar, în același timp, un punct cîștigat în deplasare. Oricum, și danezii reușiseră la Atena tot o remiză, dar înscrind un gol, ceea ce noi n-am reușit!

● VICTORIE, ÎN... COBORÎRE!

17 mai. Ne vin în ospetie fotbalisții bulgari și e de așteptat din partea lor o replică aspră, în ideea unei revanșe pentru rezultatul din toamnă. Între timp, echipa Bulgariei s-a reconsiderat mult, iar la cîrma ei au fost proaspăt numiți doi noi antrenori — Penev și Vasiliev —, care par foarte încrezători la conferința de presă din preziua meciului. De astă dată vom putea alinia echipa standard, mai puțin portarul Silviu Lung, care acuză dureri lombare. Și, totuși, meciul nu ne va aduce satisfacția revenirii la jocul ofensiv, spectaculos, pe care ni-l amintim cu plăcere de la Sofia. Evoluăm fragmentat și învingem cu greu, 1—0 (1—0), prin golul înscris cu capul de Gică Popescu, la o centrare de pe dreapta. Victorie la limită, deci, cu echipa noastră aflîndu-se în evidentă coborîre, în timp ce danezii se află în evidentă ascensiune, învingînd la aceeași oră Grecia, cu 7—1!!!

● ȘI-ACUM, FINALUL!

Am ajuns din nou în punctul din care am pornit-aceste rînduri. Urmează, deci, finalul preliminarilor, unde vom întîlni în dublă manșă echipa Danemarcei! Încercăm, oare, sentimentul de teamă? În nici un caz, dar puțină îngrijorare există, în mod indiscutabil! Vom fi din nou în situa-

ția de a susține ultimul joc acasă și de a afla răspunsul tocmai la potou, cum s-a mai întîmplat cu ultimele campanii de calificare. De fiecare dată am ratat și tocmai de aceea există, poate, îngrijorarea despre care aminteam. În plus, danezii vin și vin spectaculos, învingînd într-un amical chiar Brazilia și încă la scor (4—0)! Să nu ne speriem, dar, în același timp, să înțelegem ce e de înțeles și ce trebuie înțeles măcar acum, în preajma partidelor decisive: că **echipa națională trebuie să-și regăsească omenitatea și coeziunea, pentru a-și valorifica atu-urile și adevăratul potențial! Trebuie strînse rîndurile, ca în toamna precedentă, trebuie refăcut „clubul tricolorilor” și trebuie redobîndită acea mentalitate de învingători, pe care rezultatele ne obligă s-o avem!** Să nu ne bazăm pe aceea șansă (foarte mică!) a clauzei locului doi în grupă, de care am putea beneficia, eventual. Singurul lucru asupra căruia este obligatoriu să ne concentrăm este victoria și numai victoria, atît în meciul de la Copenhaga, cît mai ales în ultima partidă, de acasă! Și ne mai trebuie, oare, argumente suplimentare? Nici unul, dacă le numim pe cele care ne sînt la îndemînă și care se numesc: Lung, Ioan, Bumbescu, Andone, Rednic, Klein, Hagi, Mateuț, Gh. Popescu, Sabău, Lăcătuș, ca și Dan Petrescu, Lupu, Lu-pescu, Ilie Dumitrescu!... Succes tricolori, vă așteptăm calificați din nou, pentru a doua oară după 20 de ani, la Turneul final al C.M. de fotbal. Și mult, mult succes!

Grupaj realizat de:
VASILE CĂBULEA și HORIA ALEXANDRESCU

INFORMĂM CITITORII ALMANAHULUI CĂ MATERIALELE DE SPORT AU FOST ÎNCREDINȚATE TIPARULUI ÎN LUNA AUGUST, DECI CU MULT ÎNAINTE DE APARIȚIA LUI. DE ACEEA NE CEREM CUVENITELE SCUZE PENTRU FAPTUL CĂ UNELE REZULTATE ȘI UNELE CLASAMENTE NU SÎNT LA ZI, ÎNTRUCÎT, CUM BINE CUNOSC CÎTITORII, ÎNTRE TIMP S-AU DESFĂȘURAT O SERIE DE MECIURI ÎN CADRUL PRELIMINARIILOR C.M. DE FOTBAL.

De la ciudățenie la record

● ● ● Cel mai lung animal este viermele *Lineus longissimus* așa numit și „viermele șiret”, care trăiește în Marea Nordului. În 1964 după o furtună s-a descoperit în Scoția, la St. Andrews, un exemplar măsurind 54,86 m.

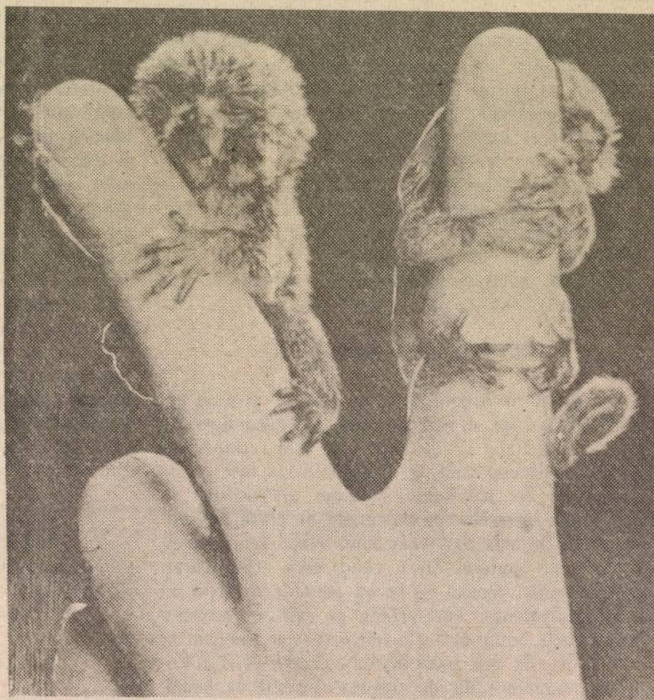
● ● ● Cel mai mare ou aparține păsării elefant din sudul Madagascarului. Brish Museum din Londra deține un exemplar a cărui circumferință măsoară pe lungime 86 cm, iar pe lățime 72 cm greutatea lui fiind de 12,31 kg.

● ● ● Oul de struț este atât de mare (36 cm în lungime și 13 cm diametru) și coaja sa este atât de tare încât poate suporta greutatea unui om de 180 Kg. Este de 325 de ori mai mare decât oul de colibri.

● ● ● Cel mai bun alergător pe distanțe scurte este cita (o specie de leopard) care trăiește în Africa de Est, Iran și Afganistan. Acest animal aleargă cu o viteză de 115-120 Km/h. Pe distanțe lungi recordul îl deține antilopa, care poate alerga 8 km cu o viteză constantă de 70 Km/h.

● ● ● Cel mai leneș mamifer este ai-ul, din America Tropicală. Viteza medie este de 2-2,5 metri pe minut.

● ● ● Cea mai mică maimuță, *cebuella pygmae*, trăiește în America de Sud pe fluviul Amazon.

● ● ● Căteaua cu cei mai mulți pui este „Lena” care a fătat 23 căței. Recordul ei a fost atins și de o cățea St. Bernard care a fătat 23 de căței din care au supraviețuit 14.

● ● ● Cel mai tânăr și cel mai în vârstă deținător al centurii negre: Lucile Thompson din Denville, Illinois, și-a câștigat centura neagră în 1986, la vîrsta de 90 de ani, iar Westley Ciaramella și Nicolaus Marini la vîrsta de 7 și respectiv 6 ani.

● ● ● Cea mai mare felină este tigrul siberian. Masculul adult are în medie 3,15 lungime, 11 m înălțime și cântărește în medie 260 Kg.

● ● ● Cea mai mică pasăre colibri este mai mică decît ochiul unui struț.

● ● ● Cel mai mare marsupial este cangurul roșu, din Australia de Sud și Est. Masculii adulți ating 2,13 m înălțime și 80 de kilograme.

● ● ● Cel mai mic cal aparține unei rase create de Julio Falabella după 45 de ani de încrucișări repetate între o rasă de cai mici și ponei Shetland. Exemplarele adulte au între 46 cm și 76 cm înălțime și cântăresc între 20 și 40 Kg.

● ● ● Cel mai mare cîine este St. Bernard-ul. Cel mai greu exemplar, aparținînd lui Thomas Irwin din Statul Michigan, S.U.A., cântărea 140 Kg și avea 1 m înălțime.

● ● ● Cele mai mici rase de cîini sînt terrierul și chihuahua. Adulții cântăresc sub 450 g.

● ● ● Recordul la pisici e deținut de o Birmaneză în vîrstă de 4 ani, care a fătat 19 pisoi. Din cei 15 supraviețuitori, 14 erau motani.

● ● ● Cea mai bogată pisică din lume este „Charlie Chan”. În ianuarie 1978, stăpîna pisicii a decedat și a lăsat moștenire întreaga avere de 250 000 de dolari pisicii. După moartea favoritei, bunurile urmau să intre în posesia unor societăți locale și naționale de binefacere.

● ● ● Singurul om din lume lovit de 7 ori de trăznet este Roy C. Sullivan din S.U.A. Prima dată în 1942, trăznetul i-a ars unghia de la degetul mare, în 1969, doar sprincenele, în 1970 i-a rănit umărul, iar în 1972 i-a luat foc părul. În 1973, în timp ce era la volan, trăznetul l-a lovit din nou. I-a trecut prin pălărie, arzîndu-i părul, l-a aruncat la 3 metri de mașină și i-a traversat picioarele azvîrlîndu-i pantoful stîng. În 1976 cînd a fost trăznit pentru a șasea oară i-a fost afectată glezna. A șaptea oară, în 1977 în timp ce pescuia i s-a întimplat din nou și a fost transportat la spital cu arsuri pe piept și pe burtă. Nu a putut niciodată să-și explice cauza magnetismului său. În septembrie 1983, a murit însă, împușcîndu-se singur din greșeală.

● ● ● Mikael Palmquist (Suedia) a ținut mingea pe picior timp de 14 ore și 14 minute, în aprilie 1986. Paul Shali (Elveția) a depășit recordul cu 3 minute și 40 de secunde.

● ● ● Peștele cel mai puternic încărcat electric este o specie de țipar care trăiește în riurile din Brazilia, Columbia, Venezuela și Peru. Un exemplar mediu produce o descărcare electrică de 400 volți la 1 amper. La unele exemplare însă s-au măsurat chiar 650 V.

● ● ● Jim Purol, din statul Michigan a fumat 38 de pipe simultan, timp de 5 minute, la 9 iunie 1983. Purol e de fapt nefumător. Simon Argevitch din California poate în schimb să fluiera, să imite păsările, să cinte și să vorbească în timp ce fumează 17 țigări de foi.

● ● ● Cea mai vorbăreață pasăre este un papagal african cenușiu pe nume „Prudle”, care a câștigat numeroase concursuri și al cărui vocabular numără 1 000 de cuvinte.

● ● ● Cea mai bătrână pasăre este un gîscan care a atins respectabila vîrstă de 49 de ani și 8 luni (o gîscă trăiește în medie maxim 25 de ani).

● ● ● Recordul de vîrstă la șerpi îl deține un boa constrictor din grădina zoologică din Philadelphia care a trăit 40 de ani 3 luni și 14 zile.

● ● ● Recorduri la legume și fructe:

Cel mai mare ardei măsoară 34,30 cm.

Cel mai mare castravete cîntărește 7,65 Kg.

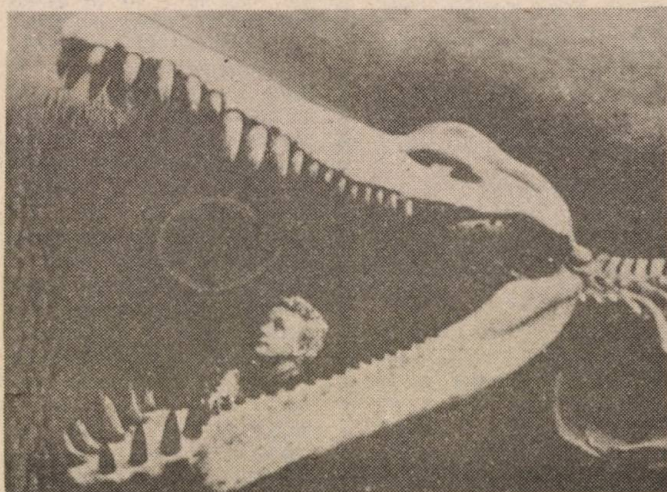
Cel mai mare dovleac are 264 Kg.

Cel mai mare pepene cîntărește 115,50 Kg.

Cea mai mare lămîie cîntărește 3,85 Kg.

Cea mai mare vinătă are 1,37 Kg.

Cel mai înalt cactus măsoară 16 cm.

● ● ● Fălcile unui dinosaur măsurau 1,30 m.

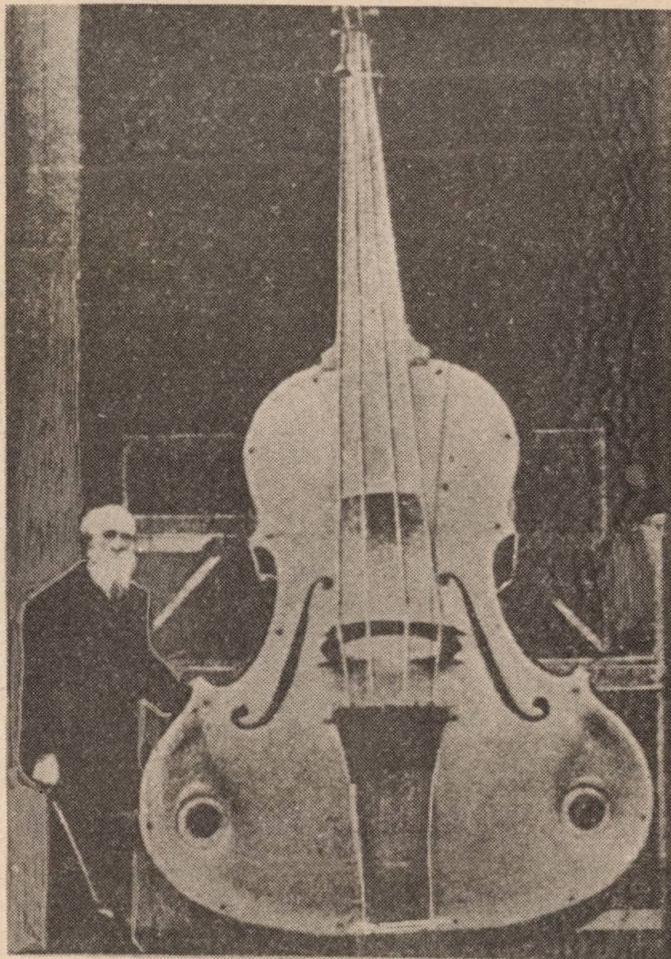
● ● ● Cel mai vechi pian datează din 1720 și a fost realizat în Italia, la Florența, de Bartolommeo Cristofori, iar acum se află la muzeul Metropolitan din New York

● ● ● Cel mai mare nor de lăcuste a fost văzut în 1889 traversind Marea Roșie. Avea aproximativ 4000 km², conținea probabil peste 250 miliarde de insecte și cântărea aproximativ 550 000 t.

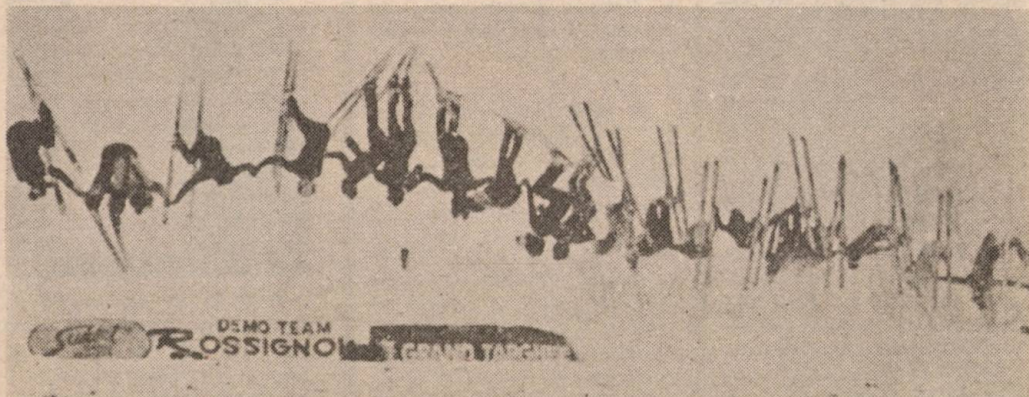
● ● ● Cea mai rezistentă bacterie este micrococcus radiodurans, care suportă radiații atomice de 6 500 000 röntgeni, de 10 000 de ori mai mult decât doza fatală omului.

● ● ● Cel mai mare tablou este „Bătălia de la Gettysburg” realizată de Paul Philippoteux în 1883 după doi ani și jumătate de muncă ajutat de alți 16 artiști. Tabloul măsoară 12,5 lățime, 2,13 m înălțime și are 5,35 tone. Pictura reprezintă lupta de la Gettysburg din 3 iulie 1863. Datorită deteriorării după 1933 suprafața sa a fost micșorată.

● ● ● Cele mai mari galerii de artă sînt la Palatul de iarnă și muzeul Hermitage din Leninigrad. Cele 322 de galerii măsoară în total 30 Km, unde sînt expuse aproape 3 milioane de opere de artă și obiecte arheologice.

● ● ● Cea mai mare violă a fost realizată de Arthur K. Ferris în 1924 și măsoară 4,9 m înălțime și cântărește 580 kg.

● ● ● Recordul la săritura în lanț a crescut în cîțiva ani de la 19 la 28 de schiori.

● ● ● Gregg Hosfeld, din San Antonio, Texas, a reușit să țină discul în aer suflând sub el timp de 8,7 secunde.

● ● ● Cea mai lungă denumire geografică o constituie numele unui deal din Noua Zeelandă. Numele dealului TAUMATAWHAKATANGIHANGAKOAUATAMATEA se traduce: dealul unde cântă flautul navigatorului Tamatea pentru iubita sa.

● ● ● Cel mai prolific artist a fost Pablo Picasso, care a creat 13 500 de tablouri și desene, 100 000 de litografii și gravuri, 34 000 de ilustrații de carte, 300 de sculpturi și ceramică plus alte desene și tapiserii. Valoarea operelor sale a fost calculată la aproximativ 1 miliard de dolari.

● ● ● Limba engleză are cel mai bogat vocabular de 490 000 de cuvinte plus 300 000 de termeni tehnici, dar nici un individ nu folosește mai mult de 60 000 de cuvinte. În Marea Britanie absolvenții de universități, folosesc în medie 5000 de cuvinte în vorbirea curentă și 10 000 în scris. Membrii Societății Internaționale de Studii Filozofice (toți cu un IQ peste 148) au un vocabular mediu de 36 250 de cuvinte.

● ● ● Manuel Vargas este singurul om care a jucat 5 seturi consecutive pe monociclu, fără să cadă.

● ● ● Un turn cu 68 de etaje a fost construit de John Sain, din 300 de perechi de cărți de joc. Constructorul nu a folosit nici un fel de adeziv sau alt material ajutător.

IZBÎNZILE EXPEDIȚIEI „BELGICA”

Secolul al XIX-lea nu mai număra decât puține zile, când, la 5 noiembrie 1899, o corabie cu trei catarge, lungă de numai 30 de metri, pătrundea pe Escaut și se îndrepta spre Anvers, însoțită de o întreagă flotilă de nave, toate arborând marele pavoaș și având la bord mulțime de oameni veseli și zgomotoși.

Corabia, întâmpinată cu atita entuziasm, era „Belgica” care revenea dintr-un lung și dificil periplu antarctic. Intrând atunci în apele liniștite din rada portului, ea pătrunde, de fapt, în istoria zbuciumată a marilor înfăptuiri umane.

Cei 19 oameni, toți foarte tineri, care porniseră, la 16 august 1897, spre polul Sud, la bordul unui mic și destul de subred vas, dispunând de mijloace materiale mai mult decât modeste, izbutiseră să realizeze fapte pe care nu le mai împlinise nici o expediție antarctică anterioară. Au fost primii care au iernat dincolo de Cercul Polar sudic, înfruntând teribila noapte polară, urgia uraganelor, ravagiile scorbutului și ale anemiei, izolarea, fără să uite nici un moment că se aflau la capătul lumii ca oameni de știință.

Alături de performanța în sine a iernării antarctice, performanță necăutată, dar care pecetluia noi limite ale rezistenței, fizice și psihice pentru ființa umană, stă, luminos și demn, imensul travaliu științific, împlinit zi de zi, de-a lungul celor 14 luni petrecute în încheștarea banchizei. S-a putut aduna astfel un impresionant bagaj de date meteorologice, oceanografice, geomagnetice, geologice, de floră și de faună de o valoare și o importanță deosebite pentru cunoașterea umană.

La acestea se adăugau descoperirile și precizările geografice, destule și importante, deși expediția nu puse la drum cu intenția de a găsi pământuri necunoscute. Să amintim de noua strămoșie care poartă astăzi

numele lui Adrien de Gerlache, organizatorul și conducătorul expediției, strămoșie lungă de vreo 200 km ce face legătura între golful lui Hughes și oceanul Pacific. Tărâmurile ei și insulele necunoscute din această zonă au fost cercetate și cartografiate în decursul a 20 de debarcări (alt record stabilit de către expediție).

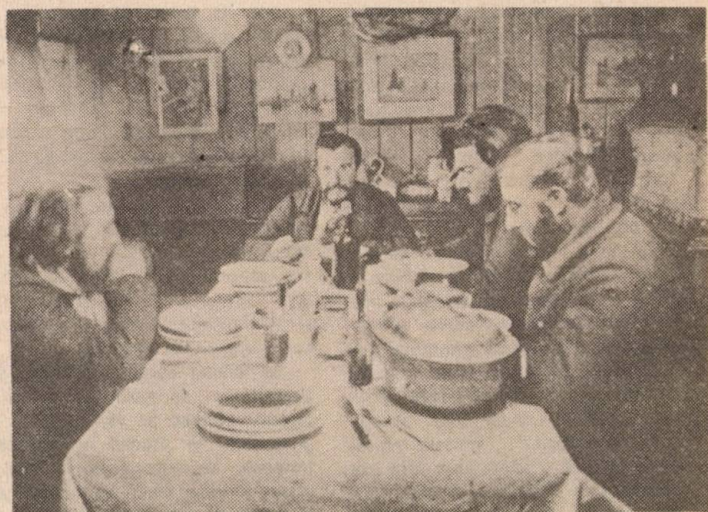
„Belgica” a avut la bord un echipaj internațional, format din belgieni, norvegieni, polonezi, un român și un american; am insista puțin asupra acestui aspect al expediției, din mai multe motive. Întîi, fiindcă ea a introdus în istoria explorărilor antarctice acest principiu, atât de just și de fecund, al cooperării internaționale în vederea rezolvării unor probleme științifice complexe, evidențiind necesitatea conjugării eforturilor oamenilor de știință de diferite naționalități. Apoi, fiindcă expediția a beneficiat de un stat major de excepție, cum nu a mai avut vreo altă întreprindere de acest fel. Componenta

sa a fost următoarea: Adrien de Gerlache, comandant, Georges Lecoq, comandant secund, ofițer de navigație, hidrograf, cartograf, ocupându-se și de observațiile astronomice, Emile Danco, având ca misiune cercetările geomagnetice, Emil Racoviță, naturalist, însărcinat cu cercetările botanice și zoologice, Henryk Arctowski, oceanograf, meteorolog și geolog, Albert Frederick Cook, medic și fotograf, Roald Amundsen, prim ofițer, Anton Dobrowolski, glaciolog și observator al formațiilor de nori. Toți aceștia s-au afirmat, curînd după întoarcerea din expediție, ca mari personalități în domeniile în care au activat.

Mai este oare nevoie să amintim că polii Terrei au fost cucerți de doi dintre exploratorii de pe „Belgica”? Să o facem totuși, spunînd că A.F. Cook a ajuns primul la Polul Nord (21 aprilie 1908), iar Roald Amundsen a câștigat cursa pentru polul Sud, la 14 decembrie 1911, după o dramatică dispută cu englezul Robert Falcon Scott.

Adrien de Gerlache este socotit drept cel mai mare navigator belgian, iar Emil Racoviță, cel mai strălucit nume al biologiei românești, a întemeiat o știință nouă și primul Institut de Speologie din lume, la Cluj-Napoca. Henryk Arctowski și Anton Dobrowolski au intrat în istoria științei poloneze ca doi iluștri deschizători de drumuri.

Pentru calitățile oamenilor de știință de pe „Belgica” stau mărturie rezultatele științifice obținute în

În cabina ofițerilor de pe „Belgica” (de la stînga la dreapta): Arctowski, Lecoq, Racoviță, de Gerlache

Canalul pentru eliberarea din banchiză a navei;
lucrările au început în ianuarie 1899, dar deblocarea a reușit abia la 14 martie 1899

cursul expediției. Ele au fost publicate, sub îngrijirea unei comisii formate din savanți de mare prestigiu ai epocii, în 9 volume in quarto, fiecare cu numeroase fascicule. Subliniem cu mândrie că datorită bogăției materialelor colectate de Emil Racoviță și a observațiilor înregistrate, pentru botanică și zoologie au fost consacrate 4 volume, prima secțiune cu 9 fascicule, a doua, zoologia, cu 63 de fascicule.

Un mare explorator polar, francezul Jean Baptiste Charcot, se exprima, în 1924, astfel „această expediție (Belgica, n.n.) a adus o recoltă extraordinară de documente științifice”, iar în aceeași perioadă, un erudit publicist francez scria într-o lucrare intitulată „Asaltul polului Sud”, referindu-se la „Belgica”, „această expediție a fost de o importanță fără precedent prin durată și regularitatea observațiilor științifice, cât și prin zelul și curajul savanților de toate naționalitățile care au compus-o.”

INSULA CU NUME ROMÂNESC

Cele 20 de zile de navigație și intense explorări întreprinse în strâmtoarea nou descoperită, ce se întindea de la golful lui Hughes pînă la oceanul Pacific, au constituit, fără îndoială, o perioadă dintre cele mai interesante și mai fericite din cursul expediției „Belgica”.

La bucuria și emoția întâlnirii unor pămînturi necunoscute, se adăugau interesul și plăcerea cercetării lor sub aspectul faunei, florei sau structurii geologice. Și, desigur, farmecul și neobișnuita frumusețe a naturii, copleșitoare a ei măreție.

„În lumina aurită a soarelui, gingașe tonuri se joacă pe virfuri de piscuri, plutesc pe văile argintii ale ghețarilor, se ascund în prăpăstiile troienite. În mijlocul mării, încet și măreț plutesc munți de gheață, albi în soare și albaștri în umbră; la picioarele lor apa înverzește în unde de safir și valurile pătrund zgomo-

toase în grotle lor sinilii și ies acoperite de spumă argintie. Iar în golfurile și tăieturile coastelor, alți munți de gheață, prinși de fund, se înșiră ca monstroase năvi, în porturi de marmură albă.

Și oriunde te uiți, fie în cer, fie în apă, fie în țările muntoase, totul e limpede și clar, luminos și dulce, armonios ca formă și culoare” (Emil Racoviță).

O lume animală ciudată, prin formele și comportamentele ei, se oferea curiozității intense a exploataților. O lume animală care nu cunoscuse încă prezența omului și care nu manifesta nici o teamă la apropierea sa. Ea pune în fața naturalistului pasionat nenumărate subiecte de studiu. Coloniile de păsări oceanice, marile aglomerări de pinguini, focile de pe țămuri, balenele din canale și golfurile, apoi fauna măruntă a nevertebratelor din masa apei, toate trebuiau cercetate cu atenție, descrise, desenate, fotografiate. Zoologul expe-

diției a lucrat cu febrilitate și va fi gândit atunci, deseori, că ziua are prea puține ore pentru dorințele sale. Paginile carnetului, care-l însoțeau pretutindeni, se umpleau de observații, de schițe. Dincolo de laconismul obligatoriu al însemnărilor, înregistrate cu grafie rapidă, transpare dorința nețărmurită a cercetării, nevoia de cunoaștere, pasiunea pe care Emil Racoviță o pune în observarea acestei lumi abia bănuite din consemnările vechilor navigatori. Registrele în care erau trecute piesele colectate aveau deja numeroase pagini completate.

Fiecare debarcare nouă, pe un tărâm sau insulă, dincolo de o notă solemnă, care nu putea să lipsească, era dominată de o intensă curiozitate. Ea stăpânea deopotrivă statul major al expediției și marinarii.

La 27 ianuarie 1898, a avut loc cea de a șaptea debarcare. Unde a fost făcută, ce s-a întâmplat în cursul ei? Răspunsul trebuie căutat în însemnările lăsate de membrii expediției. Le avem la dispoziție pe cele ale lui Frederick Cook, Adrien de Gerlache, Georges Leconte și acestora le putem adăuga notele inedite ale lui Emil Racoviță. Unii au lăsat însemnări destul de vagi, alții mai precise.

Dacă în cartea sa „Cincisprezece luni în Antarctica” (1902), Adrien de Gerlache nu face nici o mențiune asupra zilei de 27 ianuarie (sînt comentate, în schimb, acțiunile desfășurate în zilele de 28 și 29 ianuarie), în lucrarea „Fragmente dintr-o relatare de călătorie” (Fragmente du recit de voyage), redactată în ultima perioadă de viață și publicată postum, în 1938, găsim notația dorită.

Multe pagini sînt transcrise fără prelucrări din jurnalul de bord al navei. Ținînd seama de interesul pe care-l prezintă pentru noi și de faptul că nu a mai fost reprodușă sau comentată în vreo publicație românească, redăm această însemnare privind ziua de 27 ianuarie.

„La ora 7,47, după ce am făcut bune revelmente, am pornit la drum cu 85 de turații, lăsînd la tribord și-ragul de recifi de care a fost deja vorba mai sus, și am cîrmit spre S 20°W. Timpul este liniștit, marea calmă, și dacă ceața ne ascunde părțile înalte ale uscăturilor, orizontul este, din contra, destul de liber.

La orele 10 ne oprim în vecinătatea unei insule (...) pe care debarcăm. Arctowski, Cook, Dance, Raco-

viță și cu mine. O găsim ocupată de cormorani și pinguini care par să trăiască în bună vecinătate. Din această a șaptea debarcare aducem eșantioane de roci, doi pui de pinguini vii (*Pygoscelis antarctica*), pe care vom încerca să-i creștem la bord, și ouă de pinguin din aceeași specie.

La ora 10,10 ne reluăm drumul, cu aceeași viteză de 85 de turații și parcurgem întîi 3 mile la S 67°E. După care facem revelmente. Apoi străbatem încă 3 mile la N 80° E și facem o nouă stație de revelmente. Adunăm astfel date pentru a stabili o hartă...”

Iată acum și însemnările, mult mai detaliate, ce se găsesc în carnetul lui Emil Racoviță, sub data: joi, 27 ianuarie 1898:

„Am împușcat în această dimineață un pseudo-albatros care se găsea în apă. Erau mai mulți care pluteau pe valuri. În depărtare cetacee mari săreau complet în afara apei, vertical, cu capul în sus, pentru a recădea stîrnind valuri de spumă. Mai tîrziu, o Megapteră apare în lungul navei.

Phalacrocorax carunculatus (numele speciei de cormorani — n.n.) își construiește cuibul din alge marine. Sînt arii joase, acoperite complet de găinațul puiilor. În general sînt doi pui, acoperiți în întregime de un puf negru-gri. Unii au deja pene brune. Părinții sînt alături de puii care încearcă în fiecare clipă să-și introducă ciocul în cel al adulților, modalitate de a cere hrană.

Părinții nu se mișcă din loc (la apropierea naturalistului, n.n.) deschișind larg ciocul și apărîndu-și vitejește puii.

Pinguinii fac un cuib asemănător, din pietricele și oase de păsări. Găsim indivizi care-și clocesc cele două ouă, pui acoperiți de un puf gri-luminos, unii foarte mici, alții mai mari, dar nici unul cu pene. Sînt maximum doi (pui). Găinațul puiilor este roșu cărămiziu. De la aceasta trebuie că provine culoarea roșie a zăpezii. Atunci cînd se apropie o primejdie, părinții se culcă peste puii lor apăsîndu-i pe sol. În colonia cormoranilor am văzut mulți

Un sondaj oceanografic pe banchiză

Debarcăm (a șaptea debarcare) într-o colonie (rokerie) formată pe doi monticuli stîncoși, alcătuiți din roci sienitice (roci eruptive cu textură granuloasă, formate din feldspat și amfibole, dar fără cuarț, n.n.). Virful este locuit de cormorani, baza și văile de *Pygoscelis antarctica*.

pui morți, chiar în cuiburi. Mirosul este infect și toate fisurile sînt pline cu guano amestecat cu sfîrîmături de roci. Milioane de Podurele* foiesc pe straturile de guano...”

* Insectă primitivă, fără aripi (Apterigota), aparținînd ordinului Colembola.

Pinguini pe insula Cobălcescu

Doctorul Frederick Cook notează și el câte ceva asupra zilei de 27 ianuarie, amintind debarcarea în acești termeni:

„S-a efectuat o debarcare pe una din așa zisele insule ale lui Larsen. Am coborît pe cea mai mică, care nu depășește jumătate de milă în lățime și are trei sferturi de milă în lungime. Acolo l-am lăsat pe geologul nostru, cu ciocanul său, în timp ce barca se îndepărta pentru a nu fi sfărâmată de stînci”.

În fine, Georges Lecointe nu consimnează debarcarea a șaptea, dar furnizează pentru 27 ianuarie un detaliu care conferă acestei zile o nuanță de neliniște, de tragism chiar. El relatează că spre orele 9 dimineața au văzut plutind pe valuri un catarg de corabie.

S-au apropiat de el cu o barcă putînd să constate doar faptul că se afla în apă de puțină vreme, fără să poată deduce proveniența sa. Și comandantul secund al expediției cu gîndul la nava naufragiată notează îngrijorat: „va avea și „Belgica” o soartă asemănătoare, pierind cu oameni și materiale și nelăsînd alte vestigii decît un ciot de vergă sau de catarg?”

Din toate aceste însemnări, care se completează reciproc, ne putem face o imagine destul de clară asupra insulei pe care au debarcat, în dimineața zilei de 27 ianuarie, cei cinci membri din statul major al expediției.

De ce însă această insistență asupra debarcării din 27 ianuarie? este în drept să ne întrebe cititorul.

Răspunsul este simplu: pentru că naturalistului expediției i-a revenit cîntea de a boteza această insuliță stîncoasă, cu colonii de cormorani și pinguini, aflată în golful lui Hughes, aproape de intrarea în noua strîmtoare.

Emil Racoviță nu a procedat așa cum în general se obișnuia în astfel de împrejurări, el nu a dat insulei numele unui rege, al unei personali-

tăți politice a vremii și nici măcar al unei rude apropiate și dragi, cum vor face cei mai mulți din tovarășii săi.

El a numit-o insula **Cobălcescu**, dorind să cinstească în acest fel, într-un mod nu numai emoționant dar și sublim, memoria profesorului său de științe naturale de la Liceul „Institutele Unite” din Iași, neuitatul Grigore Cobălcescu (1831—1892).

Acest mare naturalist, unul dintre ctitorii geologiei românești a avut, între destule alte calități și un dar pedagogic neasemuit, ținînd cursuri fascinante care au trezit în sufletul elevilor dragostea și interesul pentru natură și viețuitoare. Mai mult, aceste cursuri au generat vocații și au atras spre studiul științelor naturii pe cei mai dotați dintre elevii săi. Printre aceștia s-au numărat, în afara lui Emil Racoviță, Grigore Antipa, Leon Cosmovici, Dimitrie Voinov, ș.a. adică cea mai strălucită pleiadă de oameni de știință din istoria biologiei românești.

Emil Racoviță a păstrat respect și imensă recunoștință maeștrilor săi, de-a lungul întregii sale vieți și este semnificativ faptul că pentru a doua denumire pe care avea dreptul să o confere unui pămînt antarctic nou descoperit, conform hotărîrii comandantului expediției, a folosit tot numele unui profesor. De data aceasta pe cel al maestrului său de la Paris, marele zoolog Henri de Lacaze-Duthiers (1821—1901), întemeietorul stațiunilor marine de la Roscoff

Racoviță în laborator

(1879) și Banyuls-sur-Mer (1882).

Numele lui Lacaze-Duthiers a fost dat unui cap de peninsulă situată pe malul stîng al strîmtorii de Gerlache, spre mijlocul ei, flancînd împreună cu capul Can Beneden, golful Andvord.

Într-o scrisoare din 8 iunie 1899, bătrînul și ilustrul zoolog mulțumește astfel: „Fără îndoială că datorită dumitale a fost botezat capul. Fie ca frigul care-l înconjoară să nu trezească reumatismele celui care vă mulțumește cordial”.

Revenind la insula Cobălcescu, să precizăm, pentru a nu mai persista nici o îndoială, că în pasajul din

„Fragmente...”, data, cum spuneam, 27 ianuarie, Adrien de Gerlache, după cuvîntul insuliță trece în paranteză „9le Cobălcescu”. Știm acum cu certitudine că debarcarea din dimineața zilei de 27 ianuarie s-a făcut pe insula Cobălcescu.

Să mai adăugăm că există o fotografie a coloniei de pinguini din insulă, realizată de către Emil Racoviță și publicată întîi în cartea lui Frederick Cook „Prin prima noapte antarctică” (Through the first antarctic night, 1900). Ea este însoțită de textul: „A-Penguin Roockery, Isle Cobălcescu” (Colonie de pinguini, insula

Cobălcescu). Fotografia a fost reprodusă și de Adrien de Gerlache în cartea sa, cu un alt text („Un sat de pinguini papuani”) care denumește greșit specia de pinguini înfățișată.

Numele geologului român este ortografiat greșit la Frederick Cook și pe hărțile întocmite de Georges Leconte și această grafie s-a perpetuat.

Mai rămîne să notăm coordonatele geografice la care poate fi găsită insula Cobălcescu pe hărțile de navigație: 64°05' latitudine sudică și 61°45' longitudine vestică.

ALEXANDRU MARINESCU

● IDOLUL NU VREA SĂ DEVINĂ... IDOL

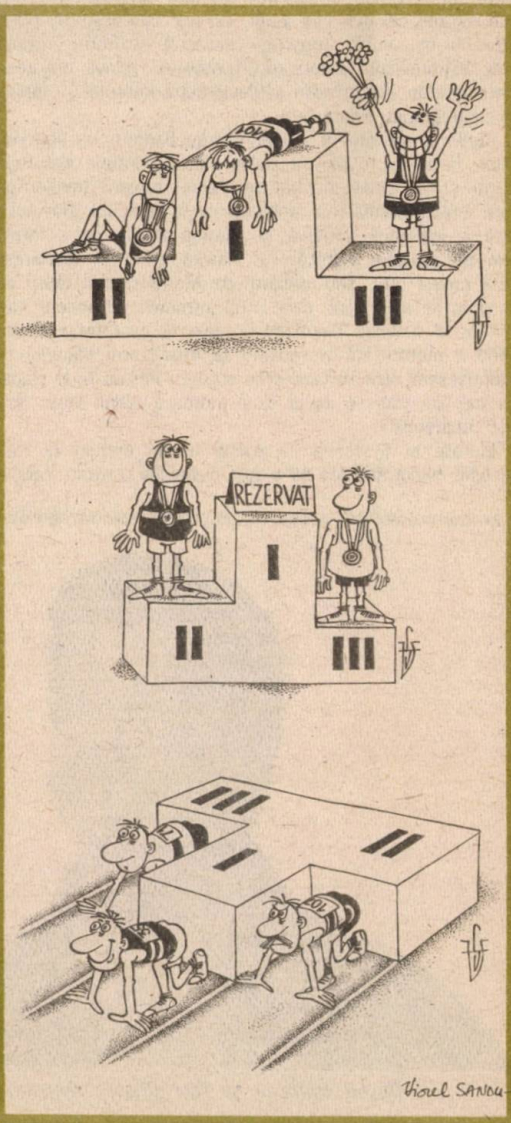
Calitatea reverului său fiind de neegalat, vedeta nr. 1 a tenisului mondial dorește acum să se afirme în muzică. Matts Wilander cîntă cu plăcere la chitară și se visează nu cîntăreț rock ci... compozitor de muzică rock. „Nu mă interesează să devin un idol. Știu bine ce înseamnă să ai admiratori”, declară el.

● ÎN PRIMUL RÎND, ȘCOALA!

Fiica lui Paul McCartney, în vîrstă de 17 ani dorea să devină actriță. Dar fostul Beatles a spus nu. Cel puțin pentru moment. Rezultatul tinăra Mary a trebuit să refuze filmul pe care un regizor i-l propusese. O decepție cu atît mai mare pentru ea, cu cît partenerul urma să-i fie David Bowie – idolul ei. Înghițindu-și lacrimile, Mary s-a reîntors, deci... la școală.

● CORALUL ÎN GREFELE OSOASE

Înlocuirea oaselor cu corali! Acest tip de grefe, mai ieri încă destul de dificil de realizat, se efectuează acum cu succes. Grefele de acest gen au fost puse la punct, într-un fel, din întîmplare pe la începutul anilor '80 de profesorul Francois Souyris, într-un spital din Montpellier. Experimentat la început pe un porc și pe o maimuță, acum procedeul se aplică în special cînd este vorba de oasele feței și cele ale cutiei craniene. „Din 150 de operații nu înregistrăm astăzi decît un singur caz de „respingere”, afirmă profesorul. Este o frumoasă reușită a cercetătorilor, iar obiectivul următor este extinderea acestui tip de grefe la întreg corpul omenesc. Descoperirea este remarcabilă din punct de vedere economic și medical. Coralii se pescuiesc din abundență în Noua Caledonie, iar prețul lor este derizoriu. Acest „material” are proprietăți asemănătoare cu cele ale oaselor. El conține carbonat de calciu și este poros. Pentru început principalii beneficiari sînt cei care au avut accidente sau cei cu malformații congenitale.

File din istoria unui Oscar

La 29 martie, la „Skrine Civic Auditorium” din Los Angeles a avut loc decernarea acordării distincțiilor celei de-a 61-a ediții a Oscarurilor. Filmul **Rain Man** a primit patru din premiile principale: cel mai bun film, cel mai bun regizor, cel mai bun actor, cel mai bun scenariu original. Într-un amplu reportaj consacrat realizării acestui film, săptămânalul american „Newsweek” relevă mecanismele interne ale formării și destrămării miturilor în lumea cinematografiei americane.

Conform scenariului inițial, Charlie Babbitt, un abil vinzător, îl înfrânge pentru prima oară pe fratele său Raymond și își pune imediat problema însușirii banilor pe care acesta tocmai i-a moștenit de la tatăl lor. Raymond este o persoană amabilă și drăguță atinsă de o formă rară de maladie psihică. Pe măsură ce frații călătoresc de-a lungul țării, sint urmăriți de Mafia și sint răpiți de un grup de extremiști, care îi țin prizonieri. În punctul culminant al filmului, Raymond îl salvează pe Charlie asamblînd o motocicletă și reușind să treacă prin flăcările ce cuprinseseră șura în care erau reținuți. Într-un final sfîșietor cei doi frați se decid să-și petreacă restul vieții fericiți, împreună.

Morala ar fi aceea că există happy end-uri la Hollywood: filmul original nu a fost niciodată realizat. Versi-

nea finală — avîndu-i în distribuție pe Dustin Hoffman și Tom Cruise, în regia lui Barry Levinson — este din mai multe puncte de vedere antiteza a ceea ce s-a dorit inițial. În locul unei persoane plăcute, Raymond (Dustin Hoffman) este un „savant” autistic, care nu se poate conecta emoțional cu o altă ființă umană. În locul urmărilor palpitate, filmul prezintă studiul de caracter al lui Charlie (Tom Cruise), un om răzbătător și descurcăreț, care își răpește fratele pentru bani, fiind apoi obligat să facă față muștrărilor propriiei conștiințe. În locul unui final de genul „împreună pentru totdeauna”, o dulce-amăruie — dar reală — separare.

Din punctul de vedere al Hollywood-ului, aceasta a fost o metamorfoză improbabilă și mai puțin probabile au fost încasările: povestea aparent neînsemnată a doi frați care nu pot comunica între ei a devenit marea lovitură a sezonului, aducînd 42,4 milioane de dolari în primele 16 zile, cu toate șansele de a pătrunde în cercul rarefiat al filmelor de 100 de milioane dolari. O parte a succesului a fost atribuită fenomenului star Tom Cruise, care a putut transforma chiar și un eșec potențial ca filmul **Cocktail** într-un succes de box-office. De asemenea, nu poate fi subestimată puterea de atracție, testată în timp, a lui Dustin Hoffman.

După standardele tradiționale la Hollywood, **Rain Man** era o povestioară lipsită de interes. Istoricul realizării acestui film este de fapt un studiu de caz al modului în care merg lucrurile în cetatea filmului american. De la conturarea ideii, în 1984, pînă cînd a fost terminat, filmul a trecut prin mîna a patru mari regizori, șase scenariști, o schimbare de echipă, o grevă a scenariștilor, o amenințare de grevă a regizorilor — și toate astea sub egida unui studiou, MGM/ United Artists — care se clătina în pragul falimentului. Erau puse în joc zeci de milioane de dolari, cariere, reputații, locuri de muncă. Au fost mulți cei care prevedeau — și chiar sperau — într-un eșec. Dar pentru a înțelege drumul prin labirint al unui film la Hollywood, trebuie să mergem la începuturi...

Dustin Hoffman și Tom Cruise, zimbitori, în afara „poveștii” tensionate din „Rain Man”

Regizorul filmului, Barry Levinson

GENEZA

Barry Morrow, autorul scenariului pentru filmul **Bill** al lui Mickey Rooney, creează un film pentru televiziune despre un savant înapoiat mintal, numit Raymond (pronunțat defectuos — Rain Man). Manuscrisul, cu mafioți și șure incendiate, este înminat lui Roger Birnbaum, care în iarna lui 1986 este directorul firmei Guber-Peters Co. Ei se vor decide pentru un film scurt, optînd pentru frații Randy și Dennis Quaid în rolurile principale. Apoi devin interesate studiourile United Artists, văzînd în **Rain Man** filmul care poate face să le fluture din nou steagurile succesului: sînt căutați cei mai buni regizori; paradoxal, unul din primii care renunță este Barry Levinson, care dorește să realizeze **Good Morning, Vietnam**. **Marty Boest** (cunoscut pentru **Beverly Hills Cop**) este cel care va semna primul pentru **Rain Man**.

DISTRIBUȚIA

Din acest moment sînt implicați magnații. Mike Ovitz, șeful celei mai puternice agenții din oraș, îi transmite o copie după scenariu clientului său Dustin Hoffman, gîndindu-se că acestuia i s-ar potrivi perfect Charlie Babbitt. Dar Hoffman, impresionat adînc de vizionarea unei emisiuni despre un savant autistic pasionat de pian, este interesat de Raymond: „Deodată am privit scenariul și mi-am spus: îmi place, vreau să joc în acest rol.” Barry Morrow este chemat la Malibu pentru a se întîlni cu Hoffman, Brest și Birnbaum. Hoffman îi povestește despre vremurile cînd, fiind la începutul carierei, lucra într-o clinică de psihiatrie din New York. Brusc, el va declara: „Cînd oamenii își vor aminti de cariera mea, mă vor evoca pentru două roluri: Ratso Rizzo și Rain Man. Vreau să fac neapărat acest film!”

Nu era chiar atît de simplu. MGM/UA dorea filmul pentru iarna lui 1987; în momentul acela se conturează o

grevă a regizorilor. Se va aștepta pînă în aprilie. Brest începe să se zorească — el vrea să facă și un alt film, **Midnight Run**, în care speră să-l intereseze și pe Hoffman. Ceea ce a grăbit și mai mult filmul a fost sosirea lui Cruise, nerăbdător să joace împreună cu idolul său — Hoffman. Cei doi s-au întîlnit pentru prima oară atunci cînd Cruise a venit să-l vadă pe Hoffman; acesta, un feroce adept al perfecționismului, l-a „simțit” pe Cruise de la bun început, recunoscînd în el un actor extrem de muncitor. Cruise (care avea șase ani cînd Hoffman făcea **The Graduate**), i-a mărturisit lui Hoffman că, el, împreună cu Tim Hutton și Sean Penn, obișnuiau să stea în preajma locuinței sale din California, încercînd să privească prin ferestre și încurajîndu-se reciproc să bată la ușă.

Cruise este cu două decade mai tînăr decît Charlie Babbitt din scenariul inițial. Cînd Morrow obiectează, zilele sale sînt numărate. Brest îl înlocuiește cu Ronald Bass, fostul avocat care a scris **Black Widow**, cunoscut pentru marea sa rapiditate. Bass, ținut la pat de varicelă, are la dispoziție două luni pentru a „șlefui” scenariul, din cauza grevei iminente. În prima variantă a lui Bass, filmul se termină cu bine: Raymond declară la un control psihiatric că vrea să trăiască împreună cu Charlie, imaginea finală înfățișîndu-i pe cei doi frați pescuind feciți de pe un dig.

REGIZORII

Cu timpul la limită, Brest caută exterioare atrăgătoare la Chicago și Las Vegas și — la sugestia lui Cruise — acceptă un alt scenarist. Este vorba de Richard Price, cunoscut pentru **The Colour of Money**. După patruzeci de zile, Hoffman și Brest ajung la concluzia că Price se află pe o pistă greșită și îl înlocuiesc cu Michael Bortman (autorul lui **The Good Mother**). Presat de timp, producătorul Peter Guber îl consulta pe Mark Johnson, care l-a secondat pe Barry Lewinson în toate filmele sale. Acesta este însă indisponibil pentru moment.

Cu trei săptămîni înaintea datei fixate pentru începerea filmărilor, președintele lui United Artists îl anunță pe Guber că regizorul Martin Brest s-a hotărît să renunțe. Motivele nu sînt clare, dar Brest va refuza să le comenteze. Se crede că Brest a remarcat că nu se poate încadra în timp, sau că presiunile bugetare și programul impuse de UA erau greu de suportat. Dacă filmul, beneficiînd de un asemenea mănunchi de talente, nu ar fi mers, ar fi dus neîmijlocit la ruina carierei sale.

Totuși, contribuția lui Brest la **Rain Man** nu a rămas fără rezultate. Cînd el va turna, ulterior, **Midnight Run**, va folosi multe din exterioarele pe care le pregătise pentru **Rain Man**. În ambele filme, intriga pivatează în jurul unor scene filmate pe aeroporturi.

Dar Mike Ovitz nu este dispus să renunțe. El își transmite scenariul făcu de Bass lui Steven Spielberg, care lucrează în Spania la filmul **Empire of the Sun**. Acesta acceptă să se întîlnească cu Hoffman și Cruise.

Între timp, Hoffman are idei noi în legătură cu personajul pe care dorește să-l interpreteze, devenind tot mai interesat de autism. Sub presiunea timpului și datorită interesului lui Spielberg, caracterul lui Raymond suferă o transformare radicală. În noul scenariu al lui Bass (care

este reangajat) Raymond nu dorește să fie atins și nici iubit.

Din acest moment toată lumea realizează că adevărata problemă a devenit finalul: Happy-end-ul nu mai sună veridic. Bass susține că: „Nu poate fi o vindecare, pentru că nu este vorba de o boală. Acest om nu se poate schimba”. În versiunea Bass/Spielberg, Raymond are o „prietenă” spre sfârșitul filmului; el o vizitează la o clinică din Los Angeles, ducându-i un cadou și emoționându-se atunci când ea îi mulțumește. Se conturează un semi happy-end, în care Raymond se întoarce la clinica sa, mărturisindu-i însă fratelui său că-l va purta mereu în gînd.

În acest timp, Spielberg nu se angajează însă în mod direct să regizeze filmul. El încheie un contact pentru al treilea film **Indiana Jones**, cu Paramount, pentru primăvara lui 1989, dar MGM/UA dorea **Rain Man** pentru iarna lui 1988. Când Bass termină scenariul, Hoffman și Cruise sint entuziasmați, dar Spielberg renunță. Unul dintre directorii executivi declară: „**Rain Man** era un risc absolut. Nu era un film de genul „un băiat cunoaște o fată”, nici de genul „un bărbat își cunoaște fratele”. Era pur și simplu un film în care „un băiat se cunoaște pe sine”. Totuși renunțarea lui Spielberg va fi dictată numai de considerentul că nu putea face ambele filme”.

Cînd Hoffman îndrăgește un rol, nimeni nu i-l poate lua. El se împrietenește cu doi frați, dintre care unul atins de autism, pentru a studia caracterele. Cînd a jucat în **Tootsie**, Hoffman obișnuia să se plimbe prin New York în costumația lui Dorothy, încercînd să se obișnuiască. Va încerca din nou: cînd este invitat de Tony Thomopoulos, președintele lui UA, la masă, va evita să-l privească în ochi o oră întreagă. Exasperat, Thomopoulos observă însă că mersul lui Hoffman este caraghios, deci că acesta a intrat deja în rol.

Hoffman îl va căuta apoi pe Sydney Pollack (regizorul lui **Tootsie**), pe care îl convinge să preia **Rain Man**. Pollack se va apuca imediat de treabă, aducîndu-și scenariștii favoriți: David Rayfiel și Kurt Luedtke, care vor introduce noi modificări, dorînd să evidențieze povestea de dragoste dintre Charlie și Susan. Pollack este însă marcat de nesiguranță; după **Tootsie** și **Out of Africa**, se simte încă paralizat de succes. Cum, s-ar putea autodepăși? El renunță, după ce în prealabil schimbă întreaga echipă.

În timp ce Pollack ezită, Hoffman se întîlnește întîmplător cu Barry Levinson pe care îl roagă să citească al doilea scenariu al lui Bass și să-l convingă pe Pollack. Levinson se conformează, dar se simte atras de film. Soția sa îi citește gîndurile: „Tu ar trebui să-l realizezi!” Cînd Pollack renunță, Levinson este nerăbdător să înceapă. Thomopoulos declară: „Acolo unde alții vedeau probleme, Barry vede puncte de sprijin.” În timp ce regizorii anteriori se preocupaseră de intrigă, Levinson se va concentra asupra personajelor. Conform viziunii sale, intriga trebuie determinată de personaje, nu de evenimente exterioare. „Luați un tip cum e Charlie, și confrunțați-l deodată cu cineva pe care nu-l poate vinde, nu-l poate înșela, nu-l poate fermeca. Cînd nu mai poți merge înainte așa cum ai făcut-o pînă acum, la un moment dat începi să te întorci spre tine însuși. Exact asta încearcă și Charlie.”

Încă o dată, este o cursă contracronometru. Levinson are la dispoziție opt săptămîni, sub iminența grevei scenariștilor. El este singurul care-și păstrează calmul. Hoffman va declara ulterior: „Arăta exact ca un om dezarmat,

stînd pe un scaun cu brațele încrucișate, care s-a trezit în mijlocul unui cîmp de luptă. Gloanțele zăuieră de peste tot, dar el știe că nu poate fi atins.”

Regizorul va accepta imediat ideea renunțării la happy-end. El sugerează că Raymond, atunci cînd intră în panică, să recite totdeauna o glumă, nesusizîndu-i nicio dată sensul. Temîndu-se că profesia lui Charlie ar putea genera asemănări cu filmul său **Tin Men**, Levinson hotărăște să o schimbe, invitîndu-l pe Cruise la o discuție. „Am început să vorbim despre mașini, își amintește Cruise, despre mașini străine și despre mașini rapide. La un moment dat, regizorul a spus: Haide să-l facem pe Charlie să vîndă mașini.” Pentru Cruise, calmul acestei discuții va rezuma întreaga experiență a lucrului cu Levinson.

La termenul stabilit, Ron Bass predă ultima versiune a scenariului. La un diueu dat în Cincinnati, înainte de începerea filmărilor, încă neîncrăzător, Cruise îl va întreba pe Hoffman „Chiar crezi că se va întîmpla?”

FILMĂRIILE

Într-adevăr, s-a întîmplat. Cu un buget de 26,5 milioane dolari (pe care Levinson îl va reduce la 25 milioane) și un program care necesită filmări în șase state americane, **Rain Man** ajunge în sfîrșit în fața camerelor. Scenele sint filmate în ordinea apariției în film (o practică mai rar utilizată în prezent), pentru ca actorii să intre mai ușor în roluri. Prima săptămîină a fost însă extrem de anevoioasă, pentru Hoffman; în mod normal, un actor intră mai ușor în rol, reacționînd la jocul partenerilor. Însă lui Hoffman nu îi ieșea nimic. El își va reveni însă pas cu pas, găsindu-și „locul”.

Din acel moment, filmările au mers extrem de ușor, comparativ cu imensa hărăbăbură a pregătirilor. Datorită grevei scenariștilor, actorii improvizează. Spre sfîrșit, Levinson, îngrijorat că lui Raymond îi merge mai bine. Inventează secvența din Los Angeles, unde acesta este traumatizat de o alarmă de incendiu. Atunci cînd actorul ales să interpreteze rolul unui psihiatru într-o scenă critică nu reușește, Levinson este convins să interpreteze el însuși.

FINALUL

În timp ce filmările sint suspendate pentru vacanța de vară, studioul care s-a aflat în spatele lor este muribund. Peter Guber declară: „Nu este de mirare că **Rain Man**, acest film aducător de necazuri, ar putea fi acela care salvează un studioul care nu mai avea deja președinte, directori, departament de marketing, un studioul despre care circulau zvonuri serioase că va fi vîndut. Aceasta este versiunea hollywoodiană a unei mari lovitură.”

ENIGMA SAVANȚILOR AUTISTICI

Apariția unor însușiri mintale extrem de deosebite la o persoană caracterizată drept înapoiată mintal a fost descrisă pentru prima oară în 1887, cînd celor afectați li s-a spus „savanți idioti”. La puțin timp termenul s-a dovedit a fi degradant și inadecvat; în prezent se vorbește despre **sindromul savantului**.

În literatura de specialitate au fost descrise numai 200 de cazuri — toate în forme dramatice. Printre aceștia se numără persoane care — exact ca Raymond Babbitt — pot memora o carte de telefoane după o singură citire,

Protagoniștii filmului în alte ipostaze artistice:
Tom Cruise în filmul „Cocktail” și Dustin Hoffman în „Ishtar”

neavînd încă habar de modul în care poate fi utilizat un telefon.

Misterul începe cu condițiile de bază ale autismului. Acesta se manifestă la circa cinci cazuri la 10.000 de nașteri, de cele mai multe ori la bărbați, și este caracterizat de absoluta incapacitate de a forma atașamente umane. Fără tratament special, copiii afectați învață să vorbească foarte târziu sau deloc; ei sînt predispuși spre ritualuri obsesive, care iau uneori forma unor încercări de autodistrugere, prin lovirea capului de perete. Circa 80 la sută sînt înapoiți mintal, dar chiar și cei cu inteligență normală au nevoie de supraveghere toată viața. Cauzele autismului sînt necunoscute. Inițial s-a crezut că ar fi rezultatul respingerii unor părinți neubitori. În prezent însă cercetătorii au început să găsească dovezi că autismul este legat de anormalități chimice sau structurale ale creierului.

Sindromul savantului este o enigmă în interiorul autismului. Circa unul din zece copii autistici (și șase din 10.000 de înapoiți mintal) dovedesc vreun talent sau capacitate deosebită, care contrastează cu restul evoluției lor, dar care nu par neobișnuite la o persoană normală. O mică parte din aceștia — 15 în viață în prezent — au dezvoltat o serie de aptitudini care îi pot defini drept supranaturali (cum este și cazul lui Raymond).

Un psihiatru care a studiat aceste cazuri și care a fost consultat pentru scenariul filmului, arată că aceste însușiri se referă la arii specifice, unele fiind uimitor de înguste, ca de exemplu: calcule matematice, interpretări muzicale, desen, sculptură, construcții mecanice, calcule calendaristice. Unele persoane sînt capabile să înmul-

țească extrem de rapid numere foarte mari, dar nu cunosc adunarea sau împărțirea. Trăsături comune sînt memoria și concentrarea. Unul dintre cele mai cunoscute cazuri, Leslie Leneke, este un bărbat orb și înapoiat mintal, în vîrstă de 36 de ani, care poate interpreta perfect un concert pentru pian de Ceaikovski, după ce l-a ascultat o singură dată.

Capacitatea lui Raymond de a număra instantaneu 246 de scobitori în momentul în care acestea sînt răsturnate dintr-o cutie, se bazează pe un tip special de memorie, numit „**imagine eidetică**” care presupune fixarea instantanee a unei imagini în memorie. Există în psihologie o teorie conform căreia toate experiențele rămîn stocate în memorie; uitarea este pur și simplu neputința de a fi readuse în cunoștință. Defectul care îl face pe Raymond anormal poate să fi deschis o cale în memoria sa, cale care rămîne inaccesibilă pentru noi. **Sindromul savanților** generează dificultăți în selectarea stimulilor senzoriali, cei afectați preferînd lumea ca un televizor care funcționează simultan pe toate canalele. Desigur, acestea nu sînt explicații științifice, ci metaforice.

Un alt psihiatru consultat de producători declara: „Cînd sînt întrebat de ce fac „savanții” asemenea lucruri, răspund că nu-mi pot explica nici măcar lucruri mult mai simple cum ar fi acela de a-mi caligrafia propriul nume.”

Așa că secretele „savanților” rămîn în continuare ascunse: chiar dacă ei știu cum reușesc să rețină „ad literam” (fără a înțelege însă) capitole întregi din „Declinul și prăbușirea Imperiului roman”, nu ne-o vor spune nicio dată.

Prezentare și redare de IOANA UDREA

De la „floarea nouă” la „viteazul roșu”

În cele ce urmează vom „decodifica” numele unor capitale ale lumii, ce derivă de la substantive comune, lăsînd cititorului plăcerea de a le descoperi plasticitatea. Și, pentru ca plăcutul să se îmbine cu utilul, am adăugat cîteva date geo-istorice, sperăm interesante.

Addis Abeba — capitala Etiopiei (1,2 milioane locuitori) se află așezată în centrul unui platou înconjurat de dealuri și munți. Addis Abeba înseamnă în limba amharică „floarea nouă”. Anterior, teritoriul, pe care înfrîntăză orașul, purta numele de Finfinnee și a fost descoperit de împăratul Menelik II în 1896. Un an mai târziu, acesta a decis să-și mute reședința, ce se afla cîteva mile mai la nord, pe noile meleaguri, ridicînd

în acest scop, un palat căruia i s-a dat, mai târziu, numele de Old Gibbi.

Amsterdam — capitala constituțională a Olandei (peste un milion de locuitori cu suburbiile) și unul din cele mai însemnate porturi ale sale. Orașul este despărțit în două zone principale de către riul canalizat Amstel, cele două părți fiind legate de un stăvilor cu ecluze, de unde și numele originar al orașului — „stăvilorul de pe Amstel” (Amstelredam sau Amstel Dam). Datorită zonei mlăștinoase în care se află, la vărsarea Rhinului în Marea Nordului, multe clădiri au fost construite, de-a lungul veacurilor, pe piloni. Capitala este brăzdată de o rețea de canale, ce însumează peste 50 de mile, orașul fiind, astfel, împărțit în 70 de

insule, legate între ele prin aproximativ 500 de poduri.

Ankara — capitala Turciei (2,6 milioane de locuitori cu suburbiile). Numele derivă de la „ank”, care înseamnă chei sau defileu. Cu cîteva secole î.e.n., pe locul actualului oraș a fost ridicată o cetate, ce străjuia unul din drumurile comerciale, ce legau estul cu vestul și nordul cu sudul ținuturilor cunoscute la acea vreme. Localitatea a fost aleasă drept capitală în 1923 de Mustafa Kemal Atatürk, fondatorul Turciei moderne.

Berna — capitala Elveției (28 800 locuitori). În 1191, ducele de Zähringen, Berchtold V, a ridicat pe locul actualului oraș un post militar la frontiera dintre vorbitorii de limbă germană — ale-

mani și cei de franceză — burgunzi. Numele orașului vine de la bero — urs în germana veche, el apărînd ca blazon al orașului în 1224, pe cel mai vechi sigiliu cunoscut pînă în prezent.

Belgrad — capitala Iugoslaviei (1,2 milioane locuitori). Se presupune că în sec. al III-lea î.e.n., celții au ridicat pe acele locuri o fortăreață, care a fost cunoscută pînă în sec. al VII-lea sub numele de Singidunum („cetatea de pe apă”). În sec. al XIV-lea, localitatea a intrat sub conducerea regiilor sîrbi, fiind proclamată pentru prima dată drept capitală de către Ștefan cel Înalț. Belgrad derivă din Beograd, care în sîrbocroată înseamnă „cetatea albă”.

Brasilia — capitala Braziliei (peste un milion

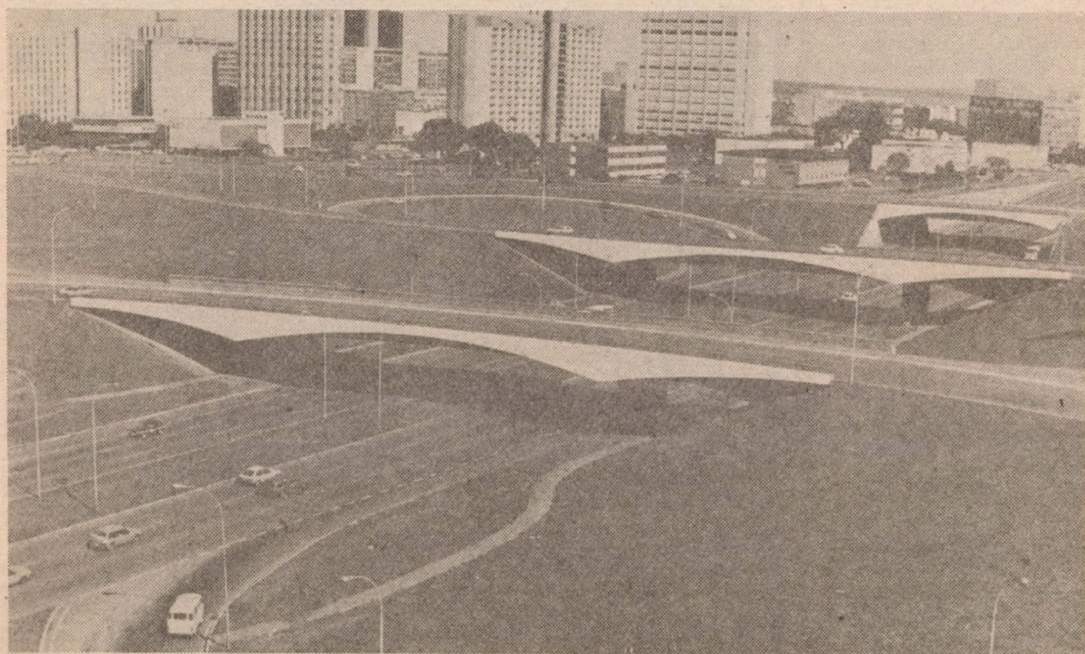
ADDIS ABEBA

de locuitori). Primii exploratori ai ținuturilor pe care se află acum Brazilia — statul cel mai întins și mai populat din America Latină — au fost impresionați de culoarea pădurilor pe care le-au întâlnit, numindu-le „braisil”, adică de culoarea jăraticului, ceea ce a dat, ulterior, numele actual al țării. Până în 1763, capitala Braziliei a fost orașul Salvador, după care s-a mutat la Rio de Janeiro, iar de la 21 aprilie 1960 la Brasília, dată când guvernul federal și-a stabilit acolo reședința. Noul oraș a fost amplasat pe podișurile interioare la o distanță de 950 km nord-vest de Rio de Janeiro, în statul Goiás, la 120 m altitudine. Orașul este clădit din temelii după planurile unor celebri arhitecți, avînd o înfățișare originală. Legea privitoare la construirea noii capitale a fost adoptată în 1955, iar construcția propriu-zisă a început în 1957.

Copenhaga — capitala Danemarcei (1,4 milioane

ANKARA

BRASILIA

locuitori cu suburbiile), a doua mare capitală insulară din Europa, după Londra, este așezată în insula Sjælland la Strimtoarea Sund. Pe la anul 1000, cântunul pescăresc Havn era cunoscut ca un centru comercial, datorită poziției sale în apropierea unuia dintre cele mai favorabile porturi naturale din nordul Europei și în preajma unuia din principalele drumuri comerciale europene. Pe la 1167, în acest ținut, a fost ridicat un castel pentru a-i proteja pe locuitori împotriva flotelor vrăjmașe. În daneză, København „portul sau limanul negustorilor”.

Dacca — capitala Bangladeshului (peste 1,7 milioane de locuitori). Descoperirea unor monede și obiecte atestă existența localității la sfârșitul primului mileniu al erei noastre. Se presupune că Dacca (Dhaca) ar veni de la „dhak”, numele unui arbore foarte răspândit pe vremuri în acele ținuturi.

Dar es Sallam — capitala Tanzaniei (cel mai mare stat din Africa orientală) are o populație de 870 000 locuitori. Orașul datează aproximativ din 1862, când sultanul Zanzibarului a dezvoltat satul pescăresc Mziwiza, ca un port sigur și centru comercial și ca loc pentru palatul de vară. Arabii i-au dat numele de Dar es Salaam — „portul sau limanul păcii”. Orașul a devenit capitala Tanganyikăi independente în 1961. În ianuarie 1964, cele două insule din apropiere, Zanzibar și Pemba de pe coasta Oceanului Indian, se proclamă Republica Zanzibar. În aprilie același an, noua republică se unește cu Tanganyika, formând Republica Unită Tanzania, denumire adoptată la 29 octombrie 1964 provenind din prima

silabă a numelor celor două țări. Întrucât capitala are o așezare periferică, s-a decis ca noua reședință să fie transferată la Dodoma, la 470 km în interior și la o altitudine de 1 300 m.

Dublin — capitala Irlandei (aproximativ 600 000 de locuitori). Numele galic al localității este Baile Atha Cliath, care înseamnă „orașul valului cu obstacole”, fiind însă folosit doar de oficiul poștal. Riul Liffey desparte capitala în două zone aproape egale (de nord și de sud). Dublin derivă de la Dubh Linn — „balta neagră”, după culoarea apelor riului Liffey. În 832, primul rege normand Thorkel I s-a stabilit în ținuturile actualului oraș, după ce a înfrânt re-

zistența autohtonilor. În 1014, regele Irlandei, Brian Born, câștigă bătălia de la Clontarf împotriva normanzilor cu prețul vieții sale, a fiului și a unui mare număr de luptători. Totuși, curînd după aceea, orașul va fi reocupat de normanzi. În a doua jumătate a secolului al XII-lea, Irlanda intră în stăpînirea regatului Angliei. După o lungă perioadă de luptă pentru libertate, Irlanda își obține autonomia în 1914, iar independența în 1919.

Freetown — capitala Sierrei Leone (270 000 de locuitori). Către sfîrșitul secolului al XVIII-lea, englezii colonizează negrii eliberați de sclavie din Insulele Antile, care fondează Freetown-ul — „orașul liber”. La începutul

secolului al XIX-lea, englezii declară colonie zona litoralului. În aprilie 1961, Sierra Leone își obține independența, rămîine membru al Commonwealthului, iar în aprilie 1971 se proclamă republică.

Khartoum — capitala Sudanului — este unită într-o singură grupare urbană cu Omdurman, situat spre nord-vest pe Nilul Alb și cu Khartoum North, spre nord-est pe Nilul Albastru, care împreună au aproape 1,5 milioane de locuitori. Khartoum înseamnă „tropa elefantului”, numele fiind dat pentru prima dată taberei militare egiptene, așezată în 1821 pe îngusta limbă de pămînt, la confluența dintre Nilul Albastru și Nilul Alb. În jurul taberei,

a fost ridicată o zonă comercială, care s-a transformat apoi, împreună cu garnizoana, într-un mic oraș.

Kuweit — capitala Kuweitului (300 000 de locuitori). La începutul secolului al XVIII-lea, trei grupări ale tribului Anaiza au abandonat nomadismul și s-au stabilit în ținuturile actualului oraș. Pe la mijlocul aceluiași secol, mica așezare portuară a devenit un important târg, unde se comercializau mărfuri provenite din zona Oceanului Indian și Africa (perle, fildeș, covoare, mătăsurii, mirodenii etc.). Potrivit tradiției orale, numele orașului vine de la kut, care înseamnă „micul fort”.

Katmandu — capitala Nepalului (415 000 de locuitori). Orașul a fost fondat de Raja Gunakamadeva în 723 e.n. Numele lui înseamnă „templul din lemn”, kath — lemn, mandir — templu. Se spune că edificiul din centrul orașului a fost construit din trunchiul unui singur arbore de Raja Lachmina Singh în 1596.

KATAMANDU

Libreville — capitala Gabonului, port la Oceanul Atlantic (250 000 de locuitori). Francezii ocupă Gabonul în 1839. În 1843, negrii eliberați din sclavie întemeiază o așezare în ținutul Mpongwe, care va primi numele de Libreville — „orașul liber” în 1848.

Luxemburg — capitala Marelui Ducat al Luxem-

burgului (90 000 de locuitori). Numele vechi Lutzelburg și cel dialectal Letzeburg derivă din forma Lucilinburhuc, care înseamnă „mica cetate”. În 1814, după Congresul de la Viena, Luxemburgul devine Mare Ducat în cuprinsul Confederației Germane, dar păstrând uniunea cu Olanda până în 1890. În 1867, după des-

ființarea amintitei Confederații (cu un an mai devreme) prin Congresul de la Londra, își obține neutralitatea perpetuă și independența.

Niamey — capitala Republicii Niger (200 000 de locuitori). Cîndva a fost o mică așezare pescărească pe malul fluviului Niger și un loc de popas de drumurile de

REYKJAVIK

caravane, care străbăteau Sahara spre Oceanul Atlantic. În 1926 devine capitala țării. Într-un dialect local, Niamey înseamnă „arboarele de pe malul fluviului”.

Reykjavik — capitala Islandei (90 000 locuitori) cea mai nordică dintre capitalele lumii, Reykjavik înseamnă „golful care fumegă”. În 1786, localitatea a fost investită de regele Danemarcei cu privilegiul de oraș comercial. Începând din prima jumătate a secolului al X-lea pînă în 1262, Islanda își menține independența avînd chiar un parlament propriu (de atunci numit Althing), primul parlament cunoscut pe continent aparținînd unei țări independente. După 1262, face parte dintr-o misiune personală cu Norvegia, iar peste mai bine de un secol (1380) constituie o uniune personală cu Danemarca, timp de cinci veacuri și jumătate. Odată cu reînființarea Althingului, la Reykjavik în 1843, orașul se dezvoltă rapid. În 1874, Islanda își capătă autonomia internă, în 1918 independența, iar în iunie 1944 se proclamă republică suverană, desprinzîndu-se, astfel, de uniunea personală cu Danemarca, în urma unui referendum popular. Cu același prilej, s-a stabilit și capitala țării la Reykjavik.

Singapore — capitala republicii cu același nume (2,4 milioane de locuitori) este un oraș-stat, o republică portuară ce ocupă insula situată în extremitatea sudică a Peninsulei Malacca de care o desparte îngusta Strîmtoare Johore lață de numai un kilometru. Tradiția malaysiană relevă că primul care a colonizat insula pe la 1025 a fost prințul Rajendracola Deva I care pentru a comemora cura-

jul oamenilor săi a numit țărmul Singapura, în sanscrită „orașul leilor”. Englezii se stabilesc aici în 1819, întăresc orașul ca „poartă la două oceane”, ca în „Gibraltar al Orientului”, după care îl încorporează „Guvernămintului Strîmtorilor” (1826). În august 1965, se proclamă republică independentă în cadrul Commonwealthului.

Stockholm — capitala Suediei (1,4 milioane de locuitori), port la Marea Baltică, în vecinătatea lacului Malaren, fiind construit pe mai multe insule legate prin poduri și canale. Localitatea a fost fondată pe Birger Jarl pe la 1255, într-o perioadă cînd flotele piraiților slăbiseră și autoritățile doreau să stabilească relații cu orașele care începuseră să înflorască pe coasta de sud a Balticii. Inițial a fost ridicată o fortăreață pe insula Stadholm. Apoi cetatea a fost înconjurată de ziduri cu turnuri fortificate la nord și sud. Ora-

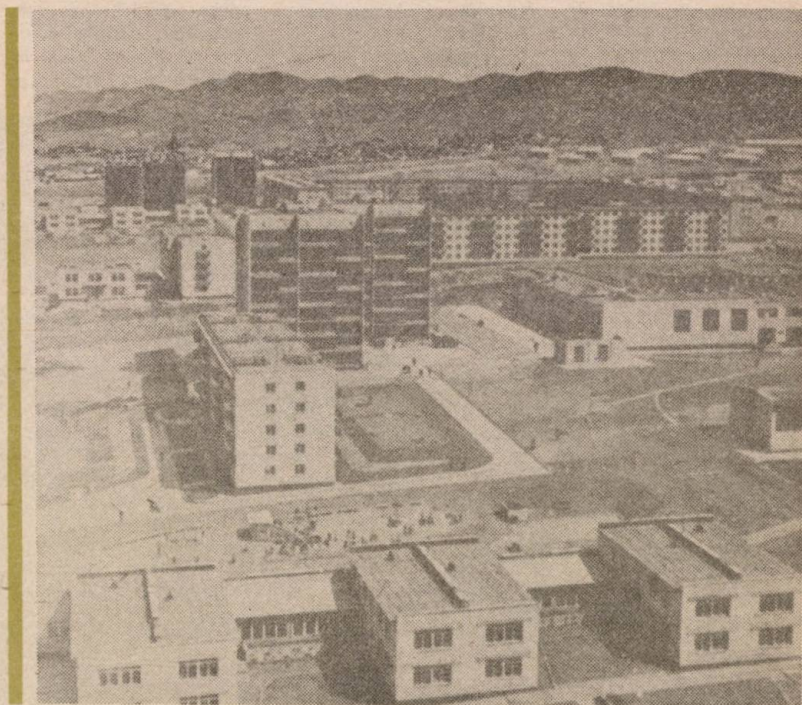
șul a început să fie numit Stockholm — „insula bușteanului”, poate datorită comerțului cu această materie primă. În evul mediu, orașul s-a dezvoltat constant și a devenit unul din cele mai importante centre comerciale din Europa de nord și centrală.

Tokyo — capitala Japoniei (11,7 milioane de locuitori) este un oraș gigant, localitatea fiind numită anterior Edo sau Yedo, ceea ce înseamnă „estuar”. Din 1868, orașul poartă numele de Tokyo — capitala de est, pentru a se deosebi de Saikyo — capitala de vest, actualul Kyoto. În același an, orașul a fost proclamat reședință a împăratului și capitală a țării. În 1456, Ota Sukenaga (Dokan) ridică primul-castel în Edo pe locul actualului palat prezidențial. Pînă la sfîrșitul secolului al XVI-lea, Edo a fost un mic sat pescăresc cu aproximativ 100 de case. La începutul secolului al XVIII-lea, Edo

devine centrul administrativ al guvernatorilor militari — bakufu — 80 000 de samurai fiind aduși și stabiliți în noul oraș. La începutul secolului al XVIII-lea, populația orașului era de 1,3 milioane de locuitori. Pînă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, Edo a fost al doilea oraș ca mărime din lume după Beijing.

Ulan Bator — capitala Mongoliei (370 000 de locuitori). Localitatea și-a început existența pe la jumătatea secolului al XVII-lea. La jumătatea secolului al XVIII-lea, orașul, cunoscut sub numele de Urga, a fost un important centru comercial între China și Rusia. În 1911, cînd China acordă Mongoliei Exterioare (de Nord) autonomie, Urga devine capitală. Ulan Bator înseamnă „viteazul roșu”. Orașul a devenit capitală la 26 noiembrie 1926, după proclamarea republicii.

ȘTEFAN CĂRJĂ

ULAN BATOR

RECRUDESCENȚA GRUPURILOR NEONAZISTE o plagă a lumii capitalului

Profund atârnat de nemulțumirile unei pătri debusolate a populației, reușind să găsească sufragii în rîndurile armatei și poliției, partidul „Republicanilor” a înregistrat progrese electorale în landurile Frankfurt, Hessen, Saar și Renania Palatinat, coroborîndu-le cu cele vizînd Parlamentul (vest-)european (organ consultativ al Pieței Comune).

În condițiile în care partidele tradiționale cunosc pierderi, demne de consemnat în eșichierul vest-german, succesele „Republicanilor”, depășind limita de 5 la sută, înseamnă pătrunderea lor în parlamentele locale din diferite landuri vest-germane.

Fondat la finele anului 1983 în Bavaria, condus de Franz Schoonhuber (66 de ani), care a reușit să-i anihileze pe „părinții fondatori” (Franz Handlos și Ekkehard Voight — ambii „tranșugi” ai Uniunii Creștin-Democrate), partidul acesta de extremă dreaptă a cîmulat toate platformele ideologice și tendințele celorlalte partide neonaziste.

La unul din posturile de radio bavareze, cu mult înainte de a fonda partidul său, Schönhuber și-a făcut un fel de autobiografie, sub titlul „Am fost”, care viza perioada în care a activat ca voluntar în Waffen SS, LEIBSTANDARDE Adolf Hitler.

Tineretul lumii occidentale, în fața multiplelor probleme sociale cu care se vede confruntat și fără perspectiva de a le putea soluționa constructiv, în favoarea lui, în viitorul apropiat, a găsit de-a lungul ultimilor ani diverse forme de a-și manifesta protestul vizavi de șomajul prelungit, de incapacitatea de a se integra într-o lume a concurenței acerbe, de cursa înarmărilor proliferată de guvernele statelor în care trăiesc. Unele dintre manifestări demonstrează implicarea activă, conștientă a tinerilor în problematica deceniului opt, dorința lor de a-și aduce contribuția la îmbunătățirea climatului național și internațional, altele, dimpotrivă, se dovedesc a fi ele însele surse de îngrijorare pentru guvernele țărilor capitaliste. Acestea sînt și motivele pentru care cotidienele și revistele din Europa occidentală, dar și din țările socialiste, acordă spații din ce în ce mai largi informării cititorilor și dezbaterii uneia dintre cele mai periculoase tendințe politice actuale, reorientarea unor categorii de tineri către organizații de inspirație național-socialistă, mișcare denumită pe scurt neonazistă.

„Drumul pe care se ajunge la neonazism este șerpuitor, ocolitor. Mai toți tinerii au probleme, urmează contactul cu naziskins, se întîlnesc la o bere. Propriile dificultăți de adaptare par a fi date uitării, se văd tot mai des, joacă fotbal. Dintr-o dată noul venit se vede implicat într-una din acțiunile lor, căci nu vrea să stea deoparte, vrea să fie recunoscut ca unul din membrii bine integrați în grup. Aici funcționează așa numitul «spirit camaraderesc». Din grup nu lipsește «tipul tare», șeful, de care ascultă toți, căruia fiecare vrea să îi demonstreze și dovedească cît de bun e și cîtă nevoie este de el. Și în viața fiului meu a existat acest «tip tare». Astfel descrie Gerd Bornemann

Sub formule noi, vechi și odioase manifestări fasciste

din Hanovra pătrunderea fiului său Roger în mișcarea neonazistă.

Un funcționar de la un centru de îndrumare a șomerilor din Hamburg dă un alt exemplu: „Un băiat fusese dimineață la centrul nostru de îndrumare și ne-am sfătuit cum să-l ajutăm să iasă din situația de șomaj prelungit în care se afla. Spre seară a venit din nou, total schimbat, îmbrăcat în hainele acelea care numai haine nu se pot numi și pe care le poartă skin-heads, și a început să urle. «Afară cu emigranții din țară!» și «Cînd vom recuceri teritoriile din est nu va mai fi șomaj».

Ce s-a întîmplat cu acest tînăr nu se știe. Situația lui Roger Bornemann a avut un larg și trist ecou în presă; a plătit cu viața încercarea sa de a ieși din mișcarea neonazistă. „Freiheitliche Deutsche Arbeiterpartei (FAP). Camarazii lui l-au bătut și călcat brutal în picioare, ucigînd

du-l în final cu o măciucă. Această faptă sîngeroasă, una din multe săvîrșite, demonstrează pe de o parte cu cît cinism și lipsă de scrupule procedează neonaziștii și pe de altă, pune problema contextului social-politic și cultural complex care facilitează hoardelor brune desfășurarea nefastelor activități.

Au trecut mai mult de patru decenii de la prăbușirea Reichului nazist și nu se poate spune că s-au tras învățăminte necesare. Între Alpi și Marea Nordului mai există încă destui criminali de război care trăiesc sub nume false, unii din ei primind chiar pensii de la stat. Încă se mai tergiversează procedurile penale intentate unor fasciști sau se încheie cu achitări scandaloase. Hitler continuă să fie considerat în circa 1500 de orașe și localități din R.F. Germania cetățean de onoare. Se crede că „nu este necesar” ca elevii să fie duși la locurile fostelor lagăre de concentrare pentru a cunoaște la fața locului ororile regimului fascist.

Înainte de a trece în revistă principalele organizații neonaziste, fiecare cu programul ei ideologic și specificul ei, să încercăm să decelăm trăsăturile comune ale acestora: trista moștenire a ideologiei naziste a lui Rosenberg și a preceptelor politice enunțate de Hitler în „Mein Kampf”, incapacitatea actualilor „ideologi” ai mișcării de a accepta înfrîngerea Germaniei și a aliaților ei în cel de-al doilea război mondial, să se raporteze critic la ororile și crimele săvîrșite de SS și Gestapo. Pe același fond de violență și teroare, cu aceleași brutale metode de răz-bunare, cu același antisemitism și naționalism, organizațiile și partidele neonaziste continuă să aibă ca deviză de căpătîi lupta împotriva comunismului, iar ca obiectiv de perspectivă expansiunea teritorială, obiectiv urmărit cu premeditare prin constituirea unor adevărate arsenale militare. Potrivit raportului anual al Ministerului Federal de Interne, s-au descoperit 33 de bunkere amenajate de neonaziști, conținînd 156 kg exploziv, 230 bombe, 50 lansatoare rachete antitanc, 250 grenade de mînă, 13 250 cartușe, 150 arme automate și o mare cantitate de produse chimice pentru fabricarea explozibililor — toate provenind prin furt din depozite ale armatei.

Situația economică actuală a țărilor capitaliste, problemele sociale ridicate de creșterea îngrijorătoare a numărului șomerilor amintesc cumva de anii '30 în Germania, deziluzia, lipsa de perspectivă, neintegrarea în sistem

determinînd mulți tineri să se autoiluzioneze, aderînd la o mișcare ce le creează doar senzația unei oarecare utilități sociale. Dar marea majoritate a adepților acestei orientări de extremă dreaptă, inumane, a forței și violenței, este constituită din oameni fără aspirații, fără viitor, asociali, vagabonzi, neintegrați, buni executanți și unelte fără mustri de conștiință ale „șefilor”.

Apariția mișcării skin-heads (capete rase), ai cărei adepți sînt de regulă exemplarele cele mai declassate ale speciei umane, constituie ea însăși o problemă a lumii capitaliste contemporane. Integrarea unor membri ai grupării skin-heads în organizațiile neonaziste și cumularea brutalității, violenței și mijloacelor de exercitare a lor este însă un pericol social real, o amenințare la adresa spiritului democrației.

ORGANIZAȚIILE NEO-NAZISTE — CONTINUĂTOARELE UNEI IDEOLOGII DE TRISTĂ AMINTIRE

a) Partidul Național Democratic (N.P.D.) nesocotește actualmente — ca de altfel mai toate grupările neonaziste — cerințele mișcării pentru pace și ale sindicatelor. La o conferință de presă, președintele acestui partid, Mussgnung, a expus viziunea partidului asupra istoriei: „8 Mai 1945 nu a fost pentru Germania în nici un caz ziua eliberării de sub teroare, ci ziua scindării ei, iar de atunci ea este condusă de marile puteri mondiale”.

b) Partidul Liberal al Muncitorilor (F.A.P.) s-a autodesemnat a fi organizația care „să ducă mai departe lupta S.A. împotriva «pericolului roșu» — comunismul”. Un exemplu de cum au înțeles membrii lui această misiune este devastarea biroului din Essen al Partidului Comunist, unde au brutalizat un vechi militant antifascist. Printre participanții la această descindere s-a numărat și un individ care în anii '70 fusese condamnat pentru delict criminale în R.D. Germană, dar care reușise să fugă din țară înainte de a fi capturat de organele de stat, se spune într-un articol apărut în ziarul „Junge Welt” din R.D. Germană, F.A.P. este considerat fantoșa Frontului de Acțiune a național-socialiștilor (A.N.S.), organizație pusă în afara legii de Constituția R.F. Germania. Liderul ei, fostul locotenent de armată Michael Kühnen, a ieșit din închisoare, dar în scrisorile trimise de acolo anunță înființarea unor noi organizații de avangardă, printre care o „Mișcare populară împotriva înstrăinării”. Kühnen dorește să devină după detenție din nou nr. 1 printre camarazii săi în cămăși brune. Liderul acestei organizații este Friedrich Busse, 60 de ani.

c) Uniunea Poporului German (D.V.U.) se consideră „rezervorul drepturilor național-liberale”. Cu 25 000 de membri este cea mai numeroasă și cea mai veche organizație neonazistă din R.F. Germania. Ea cere amnistie generală pentru criminalii de război și consideră orice fel de raportare critică la crimele săvîrșite de regimul lui Hitler ca „prigoană antigermană”. Ea este condusă de Gerhard Frey, 55 de ani, editor în München, un om foarte bogat, proprietar al ziarelor „Deutsche National Zeitung”, „Deutsche Wochenzeitung”, „Westdeutscher Anzeiger”.

d) Frontul Naționalist (N.F.) a intrat în atenție ca o organizație de bătași, devastatori de case și ucigași, acțiunile lor de pe întreg teritoriul țării vizîndu-i pe cetățenii imigranți.

Fetișizate, obiecte, arme și cărți amintind de ororile celui de-al III-lea Reich

MOTTO: „SĂ UCIZI!”

Numai în orașul Bonn și regiunea din jurul său — conform unei statistici efectuate din inițiativa cetățenilor — își desfășoară activitatea mai mult de 20 de grupări neo-naziste. În manifestele pe care le difuzează, în adunările lor, ele propagă capitala Bonn ca „oraș-front al mișcării” și pe membrii lor „soldați politici”. Pentru a perpetua în timp ideologia moștenită, neonaziștii și-au îndreptat atenția îndeosebi spre tineri, făcându-și mulți adepți. N.P.D. infiltrează din ce în ce mai mult organizația sa de tineret — Tinerii național-democrați — în activitățile de pregătire a alegerilor. S-au stabilit contacte strânse între F.A.P., A.N.S. și skin-heads. Oficialitățile cred că fiecare al doilea skin-head poate fi considerat ca făcând parte și dintr-o grupare neonazistă.

Motto-ul „Să ucizi!” este pus în practică fără mustrări de conștiință, așa cum demonstrează uciderea brutală a lui Roger Bornemann și a tinărului turc Ramazan Avcı.

Atenția neonaziștilor se îndreaptă spre cele mai diverse categorii sociale: spre cluburile de suporter ai echipelor de fotbal, instigându-i la acțiuni cu tentă neonazistă camuflată, spre școli, unde un val de ziare ale elevilor au aceeași orientare. Jocurile pe calculator, în care deținuți ai lagărelor de concentrare sînt urmărit de haite de cîini și SS-iști au aceeași proveniență, comerțul cu ele fiind înfloritor, iar cărți ca „Mein Kampf”, „A fost odată o cameră de gazare”, „Minciuna Auschwitz-ului”, autor Thies Christophersen și altele de aceeași factură continuă să fie editate și cumpărate. Perioada nazistă pare a fi rentabilă și este ca atare comercializată. De aceea statisticile Institutului Sinus nu mai miră pe nimeni: 13 procente dintre cetățenii vest-germani cu drept de vot au o orientare politică de extremă dreaptă. Fiind solicitați să își spună părerea cu privire la problema „Dacă ar exista din nou lagăre de muncă, ordinea și disciplina ar exista de la sine”, 8 la sută au fost într-un tot de acord, 20 la sută au considerat afirmația parțial adevărată, iar 18 la sută au susținut: „Făcînd abstracție de perioada războiului, Germania a dus-o mai bine în timpul lui Hitler decît acum”.

Care sînt cauzele aderării la neonazism? „Organizațiile cu orientare de dreapta — subliniază fostul președinte al sindicatelor din R.F. Germania, Heinz-Oskar Vetter —, îi iluzionează pe disperații care nu mai văd nici o șansă de a se adapta, într-un viitor apropiat, la relațiile de muncă normale”, iar un studiu universitar ajunge la concluzia: „lipsa de perspectivă, singurătatea, integrarea, din ce în ce mai dificil de realizat, în societate sînt cauze ale protestelor tineretului, speculate abil de neonaziști, care le canalizează discret, dar sigur, în folosul obiectivelor pe care le urmăresc”.

Neonaziștii nu caută teren pentru activitățile lor doar în școli, cluburi sau pe străzi, ci pătrund și în parlamente regionale sau chiar în cel național. Sub sloganul „Întîi Germania, apoi Europa”, D.V.U. urmează să candideze în toate landurile la alegerile pentru Parlamentul vest-european din 1989. Forțele democratice, sindicatele, opinia publică avertizează continuu asupra pericolului pe care îl reprezintă aceste intenții de ocupare a unor posturi-cheie, cerînd conducerii de la Bonn să aplice articolul 139 al Constituției R.F. Germania care interzice organizațiile fasciste și neofasciste.

La alegerile pentru Parlamentul landului Baden—Württemberg, de exemplu, candidaturile N.P.D. și F.A.P. și ale

Sub „eticheta” zvastică fascistă, forme ultra tehnologice sau banale obiecte de uz cotidian

altor grupări neonaziste nu au fost interzise și astfel „brunii” mărsăluiesc înainte.

FURTUL DE LA BERLIN DOCUMENT CENTER

Cotidianul „Die Wahrheit” (Adevărul) din Berlinul Occidental a publicat un articol referitor la furtul de la Berlin Document Center a unor acte și documente din perioada nazistă, al cărui titlu este extrem de semnificativ: „Cum apără anumiți oameni trecutul altor anumiți oameni”.

Presupunerea președintelui comunității evreiești din zona Berlinului Occidental, Heinz Galinski, că acele 80 000 de acte furate din Berlin Document Center (B.D.C.) incomodau doar acele persoane care trebuie să fi fost direct interesate ca „adevărul despre trecutul lor să nu iasă la lumină și să nu devină public” nu este neîntețată. Revolta opiniei publice crește, lumea se întreabă în ce măsură era posibilă împiedicarea furtului.

La începutul anilor '70 reprezentantul Partidului Social Democrat în Bundestag, Karl Heinz Hansen, era de părere, după ce consultase membrii Parlamentului R.F. Germania, că actele deținute de B.D.C. trebuiau preluate de Bonn. Coordonatorul Centrului de documentare al evreilor prigo-niți de regimul nazist, cu sediul la Viena, Simon Wiesenthal, susținea în 1978 că „există încă destul de multe persoane care au motive întemeiate să se teamă și să se opună preluării dosarelor de capitala R.F.G. Din cei peste 10 milioane de membri ai N.S.D.A.P. (Partidul Național-Socialist al lui Hitler) s-ar mai afla încă în viață aproximativ jumătate”.

Mai întâi câteva cuvinte despre arhiva de acte a B.D.C. Ceea ce este denumit „cartofi fierbinți” sau „cuib de viespi” s-ar traduce prin:

- 10,7 milioane fișe de cartotecă din cartoteca centrală a N.S.D.A.P.;

- acte ale Tribunalului Suprem al Partidului Național-Socialist din Germania și ale așa-zisei Curți populare supreme de tristă faimă pentru verdictele date în trecut;

- fișe de cartotecă a 800 000 membri SS și SA (Staatssicherheit și Staatsarmee (Siguranța Statului și Armata Statului));

- Date despre substanțiale cadouri în bani oferite de mari industriști naștiilor.

Stocurile de informații sînt aproape perfect utilizabile. La întrebări despre anumite persoane se poate răspunde pe larg cu ajutorul computerelor în cel mult o oră, numai că nu oricine le poate pune astfel de întrebări.

Cu ani în urmă B.D.C. a folosit mai ales Statelor Unite în influențarea — conform intereselor lor — anumitor persoane sau în urmărirea telurilor lor politice. Fostul înalt comisar al zonei americane de ocupație după război, John McCloy a declarat într-un interviu acordat B.B.C.-ului că în anii războiului rece a fost obligat să lase să dispară mai mulți criminali de război germani.

Pe la mijlocul anilor '60 însă, interesul S.U.A. pentru B.D.C. a scăzut și ele au oferit prețioasa arhivă Bonnului. Preluarea B.D.C. ar fi însemnat însă că cercul celor care ar fi avut acces la arhivă s-ar fi lărgit enorm — posibilitate care ar fi fost inevitabilă —, iar atunci nu ar fi fost făcute cunoscute doar numele unor ofițeri care joacă încă un rol însemnat în Bundeswehr (Armata R.F.G.), ci și alte date compromițătoare pentru prestigiul lor.

Opinia publică democratică — cu deosebire organizați-

ile antifasciste din R.F. Germania și Berlinul Occidental — a cerut de mulți ani ca B.D.C. să fie la dispoziția cercetării științifice și să folosească la cunoașterea mai aprofundată a evenimentelor istorice din perioada celui de-al III-lea Reich. Dacă s-ar fi acționat ca atare, ar fi fost împiedicat furtul importantelor documente, ba mai mult, unele persoane nu și-ar mai fi putut ascunde întune-catul și dubiosul trecut.

Între timp au fost arestați patru suspecți — ultimul, fostul șef al departamentului foto. După declarațiile procurorului șef însărcinat cu rezolvarea acestui caz, Kühne, mai sînt implicați probabil și alți salariați ai acestui centru documentar, administrat încă de S.U.A. Se spune chiar că 1500 de acte ar fi fost recuperate. Nimeni nu știe însă exact cîte acte au fost furate, presupunerile fiind între 10 000 și 80 000. Ceea ce este sigur: printre documentele furate se află dovezi despre milioane de crime, material extrem de interesant pentru opinia publică, neliniștit pentru anumite personalități.

O singură dată a furnizat Berlin Document Center tribu-nalelor acte autentice, și anume în procesul împotriva criminalului de război Adolf Eichmann, în rest S.U.A. și R.F.G., căzînd de acord să nu folosească documente care ar putea furniza informații despre trecutul fascist al unor politicieni sau înalți funcționari vest-germani.

Directorul centrului, americanul Daniel Simon, declara în 1978: „Anumiți oameni, încă foarte activi, au fost membri ai SS sau ai Partidului Național-Socialist... Sînt convins că dacă numele lor ar fi raportate la activitățile pe care le-au desfășurat atunci, regimul politic al R.F. Germania ar fi în mare dificultate”.

La rafturile arhivei aveau acces vechi și noi naști. Ce politicieni sau personalități de marcă au „ordonat” sustragerea actelor lor personale? Unde se află „responsabilii” din umbră ai acestui furt? Cei care știu își țin gura: atît cei arestați, cit și ceilalți suspecți refuză să spună autori-tăților fie și un cuvînt despre dedesubturile acestui furt.

ACESTEA SÎNT FAPTELE

Agencia A.D.N. a transmis știrea că fostul ofițer nazist Gottfried Wiese, acuzat de uciderea a 5 deținuți în lagă-rul de concentrare Auschwitz—Birkenau și condamnat la închisoare pe viață, a obținut la 1 martie 1988 verdictul de anulare a pedepsei din partea Tribunalului Suprem din Düsseldorf și ca atare pus în libertate. Această decizie a fost argumentată prin îmbolnăvirea soției fostului supraveghetor de lagăr.

Nazistul-ucigaș în vîrstă de 66 de ani a fost declarat vinovat de Tribunalul din Wuppertal abia în ianuarie 1988, după 15 luni de proceduri penale și audierea a peste 50 de martori oculari ai celor 5 crime. Judecătorii au considerat argumentate mărturiile referitoare la faptul că în vara anului 1944 Wiese a folosit un băiețel de 8 ani și o fată de 17 ani, deținuți în lagăr, ca „ținte vii” și i-a împușcat. Alți 3 deținuți au fost lichidați de fostul SS-ist după o încercare de evadare. Procurorii îi mai atri-buie lui Wiese încă 9 crime, cazuri care însă nu au fost deocamdată aduse în fața instanței.

OPINIA PUBLICĂ CERE PEDEAPSA

La 10 martie a început în fața celei de-a 17-a Curți Supreme de Acuzare a Tribunalului provincial Düsseldorf un nou proces împotriva ucigașului lui Ernst Thälmann,

Reacția fermă a opiniei publice progresiste, împotriva proliferării grupurilor și ideologiei neo-naziste.

Wolfgang Otto. Cel de-al treilea Senat al Tribunalului din Karlsruhe a anulat la 25 martie anul trecut, după un apel și o reconsiderare a cazului sentința împotriva fostului căpitan SS, referitoare la participarea lui la ucidere a fostului președinte al Partidului Comunist din Germania. Otto fusese condamnat în 1986 la 4 ani privare de libertate, dar tribunalul a argumentat anularea pedepsei prin faptul că nu s-a putut clarifica „cum a decurs în amănunt uciderea lui Ernst Thälmann în august 1944, în lagărul de concentrare Buchenwald, din lipsa martorilor oculari în viață”.

Tribunalul Suprem a dispus înaintarea unui nou proces împotriva lui Otto la Tribunalul provincial Düsseldorf.

Prezidiul Partidului Comunist din R.F. Germania a cerut într-o declarație ca uciderea lui Ernst Thälmann să nu rămână nepedepsită, iar alte organizații antifasciste și democratice au protestat împotriva deciziei.

DEMONSTRAȚII PAȘNICE TRANSFORMATE ÎN SURSE DE NELINIȘTE

S-a întâmplat la 28 septembrie 1985: În orașul Frankfurt/Main, în timpul unei demonstrații de protest împotriva partidului neonazist N.P.D., lăcătușul Günter Sare, 36 de ani, este strivit de un aruncător de jaturi de apă folosit de poliție și moare.

1988, 1 martie: la Frankfurt/Main șoferul și comandantul echipajului care a deservit aruncătorul de jaturi de apă, acuzați de uciderea lui Günter Sare, sînt achitați de instanța judecătorească.

Numeroși militanți antifasciști se adunaseră la 28 septembrie 1985 în cartierul Gallus din Frankfurt/Main (R.F. Germania) în intenția de a zădărnici o acțiune propagandistică a partidului neonazist N.P.D. Poliția a intervenit, dar nu pentru a împiedica întrunirea hoardei fasciste. NU! Cu brutalitate, uzînd de bastoane de cauciuc și aruncătoare de jaturi de apă motorizate, le-a eliberat neonaziștilor drumul pînă la locul destinat manifestației, hăitindu-i pe antifasciști. „Nu eram în imediata apropiere, dar am văzut cum aruncătorul îl urmărea cu mare viteză pe Günter Sare, cum un jet puternic de apă l-a proiectat în aer și cum, apoi, vehiculul a trecut peste el strivindu-l”, a descris atunci incidentele cu poliția martorul ocular Wolfgang

Müller într-un interviu acordat ziarului „Junge Welt” din R.D. Germană.

În numele preceptului de păstrare a ordinii, de-a lungul anilor s-au înregistrat multe victime în cursul unor astfel de demonstrații de protest împotriva unei mișcări care, dacă nu este zădărnicită, are toate șansele să devină din nou un pericol real și imediat.

Întrebarea dacă este normal să fie terorizați militanții democrației pentru a fi protejați teroriștii bruni rămîne deocamdată retorică.

PÎNĂ UNDE POT MERGE URA ȘI FANATISMUL

În decurs de cîteva zile, în Berlinul Occidental, plăcile memoriale ale Rosei Luxemburg și Karl Liebknecht au fost profanate cu zvastici și s-a turnat vopșea pe ele. Președinta Organizației de pionieri „Karl Liebknecht” din acest oraș a declarat: „Nu există indicii clare care să ajute poliția să pedepsească făptașii, dar urmele duc sigur spre extremiștii de dreapta, spre cercurile neofasciste din zonă, spre aceia ai căror „părinți spirituali” i-au ucis pe cei doi militanți, spre cei care încă se mai tem de valabilitatea principiilor ideologice ale celor doi antifasciști”.

Împreună cu familia Schuler, soț și soție, care a donat primăriei orașului plăcile comemorative, membri ai Organizației de pionieri „Karl Liebknecht” și ai F.D.J./W (Tineretul Liber-Democrat din Berlinul Occidental) au înlăturat inscripțiile profanatoare și au curățat monumentul. Partide și organizații democratice au protestat împotriva unor astfel de acțiuni. „Este îngrozitor că în zilele noastre este încă posibil că grupări radicale de dreapta își pot desfășura nestingherite activitatea lor în care anticomunismul și ura rasială sînt predominante. Soluția pentru anihilarea acestor organizații rămîne unirea eforturilor partidelor și organizațiilor democratice”, a declarat unul din participanții la acțiunea de restaurare a monumentelor.

Pentru a preîntîmpina repetarea acestor acte s-au luat măsuri de supraveghere mai atentă a plăcilor memoriale, iar pe pajiștea din jur urmează să fie organizate mînfestări culturale și picnicuri.

GABRIELA ȘEICARU

REGULA PRIETENIEI ABSOLUTE

Dacă ajuți un prieten aflat la anaghie, să fii sigur că își va aminti de tine.. data viitoare, când va mai avea nevoie!

O AXIOMĂ FĂRĂ NUME

Locul unde stai depinde de locul unde te afli.

PARADOXUL LOGIC

Excepțiile covârșesc întotdeauna regulile!

ENUNȚUL LUI BACHUS

Un alcoolic este o persoană care bea mai mult decât cel care îi spune că e alcoolic!

TREI PRINCIPII SPORTIVE

a) Toate șansele fiind egale, tu pierzi.

b) Toate șansele fiind în favoarea ta, totuși pierzi...

c) Câștigi sau pierzi... tot pierzi!

POSTULAT ETIC

A greși este omenește, dar a da vina pe altcineva este încă și mai omenește...

AXIOMA TELEFONULUI

Telefonul va suna întotdeauna atunci când te afli în fața ușii apartamentului, căutându-ți înfrigurat cheile.

A DOUA AXIOMĂ A TELEFONULUI

Când formezi un număr greșit nu sună niciodată ocupat.

PRINCIPIUL UMORULUI

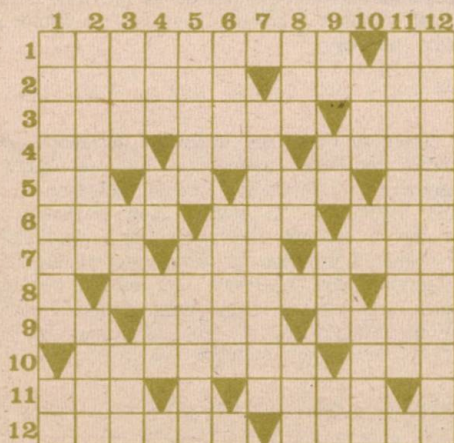
Cel care râde la urmă nu a înțeles, probabil, poanta!...

LEGEA RELATIVITĂȚII

Orice poate fi împărțit în oricite părți dorești...

MARIUS PETRESCU

Craii de curte veche

ORIZONTAL: 1) Scriitor clasic român, autorul schiței „Domnul Goe” — Paul Băjenaru 2) Scriitor de limbă idiș, autorul povestirii „Mister Green are o slujbă” — Actriță americană, de origine irlandeză, protagonista filmului „Domnul Hobbs își ia concediu”, de H. Koster (Maureen) 3) „Scandaloasă... dintre domnul Kettle și doamna Moon”, piesă a scriitorului englez John Boyton Priestley — Cadavru 4) Localitate în Japonia — Riu în URSS — Regizorul filmului „Adio, domnule Chips!”, cu Michael Redgrave în rolul principal 5) Căței! — Anita Young — Domnul din Spania — O necunoscută 6) „Domnul codrilor și domnul...”, culegere de povestiri despre haiduci de N.D. Popescu (nom.) — „... venit, domnule Marshall”, film realizat în 1925 de Juan Antonio Barden și Luis Berlanga — Republica Democrată Germană 7) Ued în

Algeria — Catir — Cetate turcească 8) „...domnului Sammler”, romanul din 1970 a lui Saul Bellow (pl.) — Nota bene 9) Zar — Stinjenel — Capabile 10) Actriță franceză prezentă pe genericul filmului „Misteriosul domn Victor”, de Grémillon (Viviane) — Vechiul Iași 11) „...știe, domnule Allison”, filmul lui Huston, cu Robert Mitchum pe generic (neart.) — Slut 12) Umorist român, autorul volumelor „Ce oameni, domnule!” și „Sus minile, domnule scriitor!” (Nicuță) — Alt autor român, semnatarul cărții pentru copii „Domnul din Vladimiri” (Alexandru)

VERTICAL: 1) „Noua... epocală a domnului Brouček, de astă dată în secolul XV”, povestire satirică a scriitorului ceh Svatopluk Cech — Petece! 2) „Dom-majur in...”, volum apărut în 1957 sub semnătura lui Ion Grecea — A realiza 3) Domn — Pisc în Alpi — Ornament (abr.) 4) Interjecție — Campion — Limită (abr.mat.) 5) Miliardarul solitar din Oklahoma (Mister Oil), care a schimbat cursul istoriei petrolului în anii '50 — Celebru actor francez, protagonist în „gentelmanul din Cocody”, în regia lui Christian-Jaque (Jean) 6) Rezistent la boli — Scriitor sovietic, laureat al premiului Nobel (1935), autorul romanului „Domnul din San Francisco” 7) Scriitor român, semnatarul prozei satirice „Domnul Sărsăilă, autorul” (Ion Heliade) 8) Localitate în Suedia — Înscrise în cont! — Localitate în Olanda 9) Exclamație — Carne! — Inutilă — Cămăși rustice 10) Intrare pe fir — „...domnule general”, de și cu Jerry Lewis — „Tinărul domn...”, film realizat de englezul Carol Reed, în 1942 11) „Domnul...”, romanul scriitorului guatemalez Miguel Angel Asturias 12) Prozator român, autorul schiței „Domnu' Tanu”

Dicționar: AGE, TNA, RIR, IES, ARP, LOA, ERM

Rechemarea

BORIS VIAN

Timpul era frumos. Traversă strada treizeci-și-unu, trecu pe lângă două blocuri, depăși magazinul roșu și, după douăzeci de metri, pătrunse în parterul clădirii Empire State printr-o ușă de serviciu.

Luă ascensorul direct pînă la etajul o sută zece și termină urcușul pe jos folosind scara exterioară de fier, asta-i va da ceva răgaz de gîndire.

Trebuia să aibă grijă să sară destul de departe pentru ca vîntul să nu-l izbească de fațadă. Totuși, dacă nu sărea prea departe, putea să profite de ocazie ca să arunce în trecere o privire în casele oamenilor, ar fi amuzant. Începînd de la etajul optzeci, să aibă timp să-și ia destul elan.

Scoase din buzunar un pachet de țigări, goli una din ele de tutun, aruncă bucățica ușoară de hîrtie. Vîntul era bun, bătea de-a lungul fațadei. Corpul său va devia cu cel mult doi metri. Sări.

Aerul îi cînta în urechi și își aduse aminte de bărulețul acela de lângă Long Island, acolo unde drumul face un cot prin apropierea unei case în stil virgin. Era împreună cu Winnie, bînd un petruscola, în clipa în care a intrat băiețelul, cu hainele puțin prea largi în jurul micului trup muschiulos, părul de culoarea paielor și ochii limpezi, bronzat, sănătos, nu prea îndrăzneț. Se așezase în fața unei înghețate mai mari ca el și o mîncase. La sfîrșit, ieșise din pahar o pasăre din care se văd arareori prin locurile acelea, o pasăre galbenă cu un cioc mare corioat, ochi roșii fardați cu negru și penele aripilor mai închise decît pe restul corpului.

Revedea picioarele păsării cu inele galbene și maronii. Toată lumea din bar dăduse bani pentru sicriul copilului. Un copil drăguț. Dar etajul optzeci se apropia și deschise ochii.

Toate ferestrele erau deschise în această zi de vară, soarele lumina din plin valiza deschisă, șifonierul deschis, maldărele de lenjerie pe punctul de a fi mutate dintr-unul în cealaltă. O plecare: mobilele străluceau. În anotimpul acesta, oamenii păraseau orașul. Pe plaja de la Sacramento, Winnie, într-un costum de baie negru, mușca dintr-o lămie dulce. La orizont, un mic iaht cu pînze se apropia, se distingea net de celelalte prin albul său strălucitor. Începea să se audă muzica de la barul hotelului. Winnie nu voia să danseze, aștepta să fie complet bronzată. Spatele ei strălucea, neted sub stratul de ulei, în

soare, îi plăcea să-i vadă gîtul descoperit. De obicei, își lăsa părul pe umeri. Gîtul ei era foarte ferm. Micul iaht alb se tot apropia, apoi părăsi suprafața mării, urcă în pantă lină spre cer și dispăru în dosul unui nor de exact aceeași culoare.

Etajul șaptezeci zumbăia de conversații în fotolii de piele. Fumul țigărilor îl impresură cu un miros complex. Biroul tatălui lui Winnie avea același miros. Deci nu-l va lăsa să spună vreun cuvînt. Fiul lui nu era unul din băieții aceia care se duc seara să danseze în loc să frecventeze cluburile Y.M.C.A. Fiul lui muncea, își făcuse studiile de inginer și debuta în acest moment ca ajutor și o să-l treacă prin toate atelierile ca să învețe bine meserie și să poată să înțeleagă și să comande oamenii. Winnie, din păcate, un tată nu se poate ocupa cum ar dori de educația fiicei lui, iar mama ei era prea tină, dar asta nu e un motiv, pentru că-i place să flirteze ca toate fetele de vîrsta ei... Ai bani? Traiți deja împreună... Mi-e indiferent, treaba asta a durat deja prea mult. Legea americană pedepsește din fericele acest gen de lucruri și slavă Domnului aveam suficient sprijin politic ca să pun capăt... Mă-nțelegi, eu nici nu știu de unde-ai apărut dumneata!...

Fumul țigării de foi pusă pe scrumieră urca pe măsură ce el vorbea și lua în aer forme capricioase. Fumul se apropia de gîtul lui, îl strîngea și tatăl lui Winnie nu părăsea să-l vadă; și cînd fața cianozată a atins geamul biroului cel mare, el a fugit fiindcă aveau desigur să-l acuze că l-a omorît. Și iată că acum cobora; etajul șazeici nu oferea nimic interesant ochiului... o cameră de bebeluș bej și roz. Cînd mama îl pedepsea, el se refugia acolo, deschidea pe jumătate ușa dulapului și se strecura printre haine. O cutie veche de bomboane de ciocolată, din metal, îi folosea ca să-și ascundă comorile. Își amintea culoarea portocalie și neagră cu un purceluș portocaliu care dansa suflînd într-un fluier. Era bine în dulap, numai sus nu era așa de bine, printre hainele atîrnate, nu știa ce poate trăi în bezna aceea, dar la cel mai mic semn, era de-ajuns să-mpingi ușa. Își amintea de o bilă de sticlă din cutie, o bilă cu trei spirale portocalii și trei spirale albastre alternate, restul, nu-și mai aducea aminte. O dată, era foarte mînios, rupsesse o rochie de-a mamei-si, le punea la el pentru că în dulapul ei erau prea multe, și n-o mai putuse purta niciodată. Winnie rîdea atîta, în prima lor seară de dans împreună, el crezuse că rochia ei era ruptă. Era despicată de la genunchi pînă la gleznă și numai pe partea stîngă. De fiecare dată cînd avansa piciorul acela, ceilalți tipi întorceau capul pentru a urmări mișcarea. Ca de obicei veneau să o invite ori de cîte ori el pleca la bufet să-i aducă un pahar de ceva tare, și ultima oară pantalonii lui începuseră să intre la apă pînă s-au evaporat, iar el stătea în chiloți, cu picioarele goale, cu smoking-ul lui scurt și rîsul atroce al tuturor acelor oameni, și se afundase în perete în căutarea mașinii. Și numai Winnie nu a rîs.

Patruzeci. Doi bărbați în picioare în fața unui birou. Înapoia lor un altul, îl vedea din spate, așezat. Erau toți trei îmbrăcați în serj albastru, cămăși albe, erau masivi, înrădăcinați în mocheta bej, ieșiți din pămînt, înaintea acestui birou din acaju, la fel de indiferenți ca înaintea unei uși închise... a lui... Il așteptau poate în clipa asta, îi vedea urcînd cu liftul, doi bărbați îmbrăcați în serj albastru, cu pălării de fetru negru, nepăsători, poate cu țigara în gură. Ar bate la ușă, iar el, în baie, ar pune jos paharul și sticla, ar răsturna, nervos, paharul pe măsua de sticlă

— și și-ar spune că nu e cu puțință, ei nu știu încă — oare l-a văzut cineva — și s-ar învîrți în încăpere neștiind ce să facă, să deschidă bărbaților în costume închise din spatele ușii sau să încerce să plece — și se învîrtea în jurul mesei și vedea dintr-odată, inutil să plece, răminea Winnie pe toți pereții, pe mobile, ei ar înțelege cu siguranță, exista fotografia cea mai mare în rama de argint deasupra radioului, Winnie, cu părul vaporos, cu un zîmbet în ochi — buza ei inferioară era puțin mai mare decît cealaltă, avea buzele rotunde, proeminente și netede, le uda cu virful limbii ei ascuțite înainte de-a fi fotografiată pentru a le da aspectul strălucitor din pozele vedetelor — se machia, își dădea cu ruj pe buza de sus, mult ruj, cu grijă, fără să atingă cealaltă buză, și apoi își strîngea gura puțin înăuntru și buza ei superioară se copia pe cealaltă, gura ei proaspăt vopsită ca o cireasă, și buzele ei rezultau una din cealaltă, se completau perfect, ți-era totodată poftă de buzele ei și teamă să nu le zgîrîi suprafața, de aceeași culoare și cu un punct strălucitor. Să te mulțumești în clipa aceea cu sărutări ușoare, o spumă de sărutări de-abia atinse, să savurezi apoi gustul fugitiv și delicios al rujului parfumat — În definitiv, era vremea să se scoale, totuși, o s-o sărute din nou mai târziu — cei doi bărbați care așteptau în fața ușii... și prin fereastra etajului al treizecilea, văzu pe masă o statueta întruchipînd un cal, un căluș alb drăguț, din ghips pe un soclu, atît de alb încît părea gol. Un cal alb. El prefera marca Paul Jones, îl simțea cum bate înăbușit în pîntecul lui, trimițîndu-și undele binefăcătoare — doar timpul necesar ca să golească sticla înainte de-a o șterge pe cealaltă scară. Cei doi tipi — de fapt, chiar veniseră, cei doi tipi? — trebuia să-l așteptau în fața ușii. El, burdușit bine cu Paul Jones — ce glumă bună. Bate cineva? Era poate negresa care făcea curat în cameră... Doi tipi? Ce idee. Nervii, ajunge să-i calmezi cu puțin alcool — Agreabilă plimbare, sosire la Empire State — Să te arunci de sus. Dar să nu-ți pierzi timpul — Timpul este prețios. Winnie sosise în înfirziere la început, erau numai sărutări, mingieri fără importanță. Dar în cea de-a patra zi, ea aștepta prima, el întrebese de ce, malițios, ea roșise, nici asta nu durase și el era acela care roșea de răspunsul ei după o săptămînă. Și de ce să nu continue așa, ea dorea să se mărite cu el, și el dorea, pînă înțelesese, să-l aștepte. Sigur că nu, cînd intrase în biroul tatălui lui Winnie, fumul țigării îl strangulașe pe tatăl lui Winnie — dar poliția nu o să vrea să creadă, era negresa sau cei doi tipi în costume închise, fumînd poate o țigară, după ce-au băut din Calul Alb trăgînd în aer ca să sperie boii, și apoi să-i prindă cu lasoul cu capăt aurit.

A uitat să deschidă ochii la douăzeci și și-a dat seama cu trei etaje mai jos. pe o masă se afla o tavă și fumul cădea vertical în ciocul cafetierei; atunci, se opri, își aranjă ținuta, căci vesta era complet întoarsă și ridicată de pe urma a trei sute de metri de cădere; și intră pe geamul deschis.

Se lăsă să cadă într-un fotoliu gelatinos din piele verde și așteaptă.

II

Radioul fredona în surdină un program de varietăți. Vocea domoală și persuasivă a femeii izbutise să reînnoiască o temă veche. Erau aceleași cîntece ca înainte și ușa se deschise. Intră o fată.

Nu păru surprinsă că-l vede. Purta o pijama simplă din mătase galbenă, cu un halat larg din aceeași mătase, deschis în față. Era un pic bronzată, nefardată, nu neobișnuit de drăguță, dar atît de bine făcută.

Se așeză la masă și își turnă cafea, adăugă lapte, apoi luă o prăjitură.

— Doriți? propuse ea.

— Cu plăcere.

El se ridică puțin pentru a lua ceașca plină pe care i-o întindea, dintr-un porțelan chinezesc ușor, instabil sub greutatea lichidului.

— O prăjitură?

El acceptă, începu să bea cu înghițituri lente, mestecînd stafidele din prăjitură.

— De unde veniți, de fapt?

— De-acolo de sus.

Arăta spre fereastră cu un gest vag.

— Cafetiera m-a oprit; fumega.

Fata încuviință.

În întregime galbenă, fata asta. Și ochii galbeni, ochi bine tăiați, puțin alungiți spre temple, poate pur și simplu felul ei de a-și epila sprîncenele. Probabil. Gură puțin cam mare, față triunghiulară. Dar o talie minunat construită ca-ntr-o revistă de modă.

„Paul Jones e de vină, gîndi el. Ea nu este realmente așa. Așa ceva nu există”.

— Nu v-ați plictisit tot timpul cît ați stat pe drum? întrebă ea.

— Nu, am văzut o mulțime de lucruri.

— Ați văzut o mulțime de lucruri de ce gen?...

— Amintiri... spuse el. În camere, prin ferestrele deschise.

— Este foarte cald, toate ferestrele sînt deschise, spuse ea cu un oftat.

— Nu am privit decît din zece în zece etaje, dar n-am putut să văd la douăzeci. Prefer așa.

— Acolo stă un preot... tînăr, foarte înalt și zdravăn...

Vă imaginați genul?...

— De unde știți?...

Ea nu răspunde imediat. Degetele ei cu unghiile aurii răsuceau mașinal cordonul de mătase al amplului halat galben.

— Ați fi văzut, continuă ea, trecînd prin fața ferestrei deschise, o cruce mare din lemn de culoare închisă pe peretele din fund. Pe biroul lui se afla o Biblie groasă și pălăria lui neagră e agățată în colț.

— Asta-i tot? întrebă el.

— Ați mai fi văzut fără îndoială și altceva...

Cînd venea Crăciunul, erau sărbători la bunicii lui, la țară. Se gara mașina în magazie, lîngă cea a bunicilor, o mașină veche, confortabilă și solidă, lîngă două tractoare cu șenilele ridicate, pline cu pămînt negru uscat și tulpini de ierburi ofilite, strivite între articulațiile plăcilor de oțel. Pentru ocaziile acelea, bunica făcea întotdeauna prăjituri de porumb, prăjituri de orez, tot felul de prăjituri, gogoși, mai era și sirop de aur, limpede și puțin viscos, care se turna peste prăjituri, și animale fripte, dar el se păstra pentru dulciuri. Cîntau împreună în fața căminului la sfîrșitul serii.

— L-ați fi auzit poate pe preot repetînd cu corul, spuse ea.

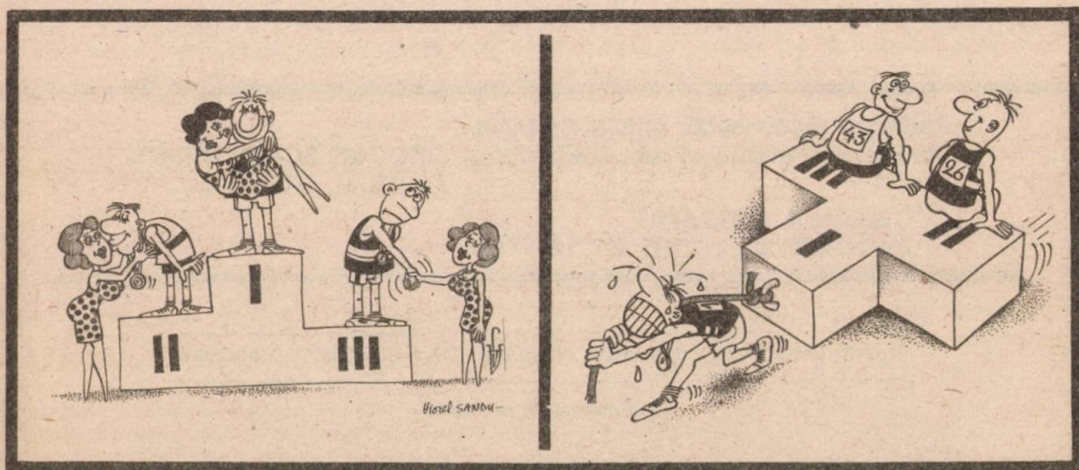
El își amintea bine melodia.

— Firește, spuse fata. Este o melodie foarte cunoscută. Nici mai bună nici mai rea ca celelalte. Ca și preotul.

— Îmi pare bine că fereastra de la etajul douăzeci a fost închisă, spuse el.
 — Și totuși, de obicei...
 Se opri.
 — Chemi un preot înainte de-a muri? completă el.
 — Oh! spuse fata, nu servește la nimic. Eu nu aș face-o.
 — La ce servesc preoții?
 — Presupun, spuse fata, că unele persoane nu se pot lipsi de ei. Sînt îngăduitori pentru persoanele credincioase, în orice caz.
 — Probabil că e inutil să chemi un preot dacă vrei să mori dinadins, spuse el.
 — Nimeni nu vrea să moară dinadins, încheie fata. Există întotdeauna un viu și un mort care te împing la moarte. De aceea are lumea nevoie de morți și îi păstrează în cutii.
 — Nu e evident, protestă el.
 — Lucrul acesta nu vă este limpede? întrebă ea blînd. El se cufundă un pic mai mult în fotoliul verde.
 — Aș mai dori o ceașcă de cafea.
 Își simțea gîtul cam uscat. Nu din dorința de a plînge, ceva diferit, dar și cu lacrimi.
 — Vreți ceva un pic mai tare? întrebă fata galbenă.
 — Da. Mi-ar face plăcere.
 Ea se ridica, rochia ei galbenă lucea în lumina soarelui și intra în umbră. Scoase dintr-un bar de acaju o sticlă de Paul Jones.
 — Opriți-mă, spuse ea... Așa!...
 El o opri cu un gest imperativ. Ea îi întinse un pahar.
 — Și dumneavoastră, spuse el, ați privi pe ferestre coborînd?
 — N-aș avea nevoie să privesc, spuse fata, este același lucru la fiecare etaj, iar eu trăiesc în casa asta.
 — Nu e același lucru la fiecare etaj, protestă el, am văzut încăperi diferite de fiecare dată cînd am deschis ochii.
 — Din cauza soarelui care vă înșela.
 Ea se așeză lîngă el pe fotoliul de piele și îl privi.
 — Etajele sînt toate la fel, spuse ea.
 — Pînă jos e același lucru?
 — Pînă jos.
 — Vreți să spuneți că dacă m-aș fi oprit la alt etaj v aș fi găsit?

— Da.
 — Dar nu era de loc la fel... Erau lucruri agreabile, iar altele îngrozitoare... Aici e diferit.
 — Era același lucru. Trebuia să vă fi oprit.
 — Poate că soarele mă înșală și la acest etaj, spuse el.
 — Nu vă poate înșela, din moment ce sînt de aceeași culoare cu el.
 — În acest caz, spuse el, nu ar trebui să vă văd...
 — Nu m-ați vedea dacă aș fi plată ca o foaie de hîrtie, spuse ea, dar...
 Nu-și termină fraza și avea pe buze un zîmbet ușor. Era foarte aproape de el și el îi putea simți parfumul, verde pe brațe și pe trup, un parfum de cîmpie și de fin, mai mov în apropierea părului mai dulce și mai bizar, de asemenea, mai puțin natural.
 Se gîndea la Winnie. Winnie era mai plată, dar pe ea o cunoștea mai bine. Chiar o iubea.
 — În fond, soarele e viață, conchise el după o clipă.
 — Nu-i așa că semăn cu soarele în rochia asta?
 — Dacă aș rămîne? murmură el.
 — Aici?
 Ea ridică din sprîncene.
 — Aici.
 — Nu puteți rămîne, spuse ea simplu. E prea tîrziu. Cu mult efort, el se smulse din fotoliu. Ea îi puse mîna pe braț.
 — O secundă, spuse.
 El simți contactul a două brațe proaspete. De aproape, de data asta, văzu ochii auri, împrôscați cu luminițe, obrajii triunghiulari, dinții strălucitori. Preț de o secundă, gustă apăsarea tandră a buzelor întredeschise, preț de o secundă avu aproape de el trupul drapat în mătase strălucitoare și deja era singur, deja se îndepărta, ea zîmbea de departe, puțin trist, se va consola repede, se vedea lucrul acesta după colțurile deja ridicate ale ochilor ei galbeni — el părăsea încăperea, să rămînă era cu neputință — trebuia să ia totul de la început și, de data aceasta, să nu se mai oprească pe drum. Urcă din nou în vîrful imensei clădiri, se aruncă în gol și capul lui formă o meduză roșie pe asfaltul bulevardului cinci.

Prezentare și adaptare
DOINA BUJE VELLA

Redactor responsabil: MIHAI COMAN
Prezentarea grafică și tehnoredactarea: GEORGE ECLISERESCU
GABRIEL FLOREA

Coperta A. CIOBANU
Corectura: CLAUDIA NICULESCU

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scintei” — București

sub comanda nr. 90143

SCÎNTEIA TINERETULUI

al-
mă-
nah
'90

